UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

R. P. Christophori de Ortega Sanclementini, E' Societate Iesv. Qvondam in Provincia Toletana Theologiæ Scholasticæ publici Professoris ... Tractatvs Dvo, De Trinitate, Nec non, Incarnatione

Ortega, Cristóbal de

Lugduni, 1664

Controversia Vnica. De Trinitate.

urn:nbn:de:hbz:466:1-94251

Visual Library

CONTROVERSIA VNICA
DE
TRINITATE.

Auditoribus Præfaciuncula.

INDE meritò præsentis mysterij controuersiam ordiemur, vnde eius explicandi Theologorum Apex Nazianzenus cæteris in hæc verba capessendum præstitit initium. *Ea iisdem* (Trinitatis personis) *dicam lingua, mente, & intellectu perhorrescens, quem beatum, & laudabilem affectum vobis quoque opto.* Ad eorum enim, quæ Deo Opt. Max. qua vnus est, conueniunt, inuestigationem, exigua nimirum, ac nimium tenuis, lux à rebus ipsis creatis suppetit; ad ea verò, quæ supremum Trinitatis mysterium attinent, exploranda, omne nos rationis lumen destituit: vnámque fidem mens nostra ducem sortitur. Itaque, quemadmodum Princeps alium de nocte ad se acciri volens interdum ipsi inflammatam facem præferendam curat, vt discussis nocturnis tenebris certiùs, commodiúsque accedat; nonnunquam satis habet famulum allegare, viarum omnium gnarum quidem illum, qui hominem per quoscumque anfractus, viarúmque difficultates sine errore deducat. Sic Deus bifariam ad sese, sui nempe cognitionem, homines vocat. Nam ipsis interdum adhibet lucem: interdum duntaxat ducem. Lucem quidem, dum rebus creatis facem præferentibus aliqua de ipso, qua vnus est, aperta, atque euidenti ratione hominum discursus assequitur, atque ad creatorum exemplum facile concipit: vt iam, non recta modò, ac certa via, sed illustri etiam, ac luculenta videatur incedere. Ad se verò, qua Trinus est, ad eundum diuinam nobis fidem ducem destinauit: quæ manu nos citra erroris quidem periculum, adhuc tamen, quasi per tenebras, & caliginem traheret. Igitur non parum vereor ei me dissertationi dedere, in qua vix quidquam humana ratione agendum sit: faciliúsque longè, quæ ab aliis afferuntur improbari possint, quam tradi probabiliora. Sed enim, quam alij fuerunt ingressi, nobis etiam, Deo auspice, ineunda via est: ne nos (quod abiecti animi foret) illorum potius periculum moueat, quam exemplum. Curandum tamen erit, sin minus sub nostris caliginem nouas semitas imprimere, in eis, quæ Patrum, & Scholasticorum vestigiis impressas videbimus, quod asperum, ac difficile videbitur, in planum demittere.

Claritatis ergo gratia (cuius nobis vbique ratio quàm maxima) sic controuersiam disponam: vt primò notitias tanti mysterij examinem. Secundò purum ipsum mysterium proponam, atque ab hæreticorum erroribus, sophismatibúsque vindicem. Tertiò de diuinis disputem processionibus. Quartò de earundem principiis statuam. Quintò, quia intellectus, & voluntatis actus diuinæ processiones sint, earum exactiam, discutiam obiecta. Sextò de prædicatis communibus, quæ in diuinis multiplicantur edisseram. Septimò de personarum numero, ac distinctione inter se agam. Octauò de distinctione essentiæ ac personalitatum indagem. Nonò de personarum constitutiuis, ac de distinctiuis inquiram. Decimò de propriis, & appropriatis personarum decernam. Vndecimò de diuinis notionibus tractem. Duodecimò Personas inter se comparem, & quoad intrinseca componam. Decimotertiò comparem etiam quoad extrinseca, siue de diuinis missionibus dicam. Decimoquartò demum modos in materia de Trinitate loquendi edoceam. Quibus disputationibus quidquid hac in re vsquam, siue à priscis, siue à Recentioribus Theologis dubitatum, disputatúmque, adhuc leuiter, fuit, continebitur.

DISPVTATIO PRIMA.

De notitia huius Mysterij.

MYSTERII huius ex Dei reuelatione, ac fide habita notitia præsenti disputationi non subiacet. Tum quia, si nobis Trinitatem innotuisse citra dubium est: Tum quia, testimonia, quæ ex Scriptura, & Patribus ad eiusmodi notitiam conuincendam petuntur disputat. 2. proferre semel satisfuerit. Sed neque notitia intuitiua beatorum ad hanc disputationem vocatur: cùm notitiæ beatificæ de Deo vno, trinóque examen ad materiam de Dei visione spectet. Solum ergo de abstractiua mysterij huius notitia vi intellectiuæ facultatis, siue humanæ, siue Angelicæ instituitur disputatio præsens. Potest autem mens sola naturali rerum, & obiectorũ abstractiua cognitione prędita constitui. Secundò, cæca fidei de mysterio tanto luce illustrata. Tertiò, intuitiua etiam effectuum, & actionum naturalium cognitione suffulta. Quartò denique visione supernaturalium donorũ ornata. Pro quibus statibus singulis, & omnibus lis est valde diuersa. Ne verò duplicis cognitionis vulgaris in hac materia distinctio, nępe Trinitatis, quoad an est, & Trinitati quoad quid est, pro singulis quæstionibus repetatur, néue prauè intellecta caligine auditoribus suffundat, aduerto cognitionem, quoad an est, abstractiuam alicuius obiecti non posse omnino præscindere ab omnibus prædicatis essentialibus illius. Ratio est perspicua. Cum enim cognitio, quoad an est, sit cognitio, qua cognoscitur existentia obiecti, seu, quod idem est, obiectum existere, aliquid debet de obiecto ex parte subiecti ab ea cognitione attingi, vt de illo existentia affirmetur. Rudi ergo minerua, sed quantum pro præsenti disputatione sit satis, duplicem cognitionẽ,

quoad an est,& quoad quid est sic diuido: vt cognitio Trinitatis,quoad an est,sit cognitio prædicati superioris Trinitatis Personarum identificatarum cum essentia, de quo inquiratur existentia; cognitio autem Trinitatis, quoad quid est, ea sit, qua totum mysterium Trinitatis secundum omnia prædicata,& formalitates,quas de ipso nouimus cognoscatur.

QVÆSTIO I.

Quidnam intellectus creatus intra naturalem, & abstractiuam effectuum cognitionem de Trinitate assequi possit?

Tst intra effectus rationem non naturales modo, sed & supernaturales claudantur entitates, vtrosque coniunxi non casu. Cum enim, qua effectus formaliter æquè omnes à Deo pendeant, quare, & ipsum eodem modo respiciant, æqua,immo eadem est de vtrisque difficultas.

CERTAMEN I.

Demonstrari non posse à creato intellectu ex effectis vllis Trinitatem.

1 CElebris iam olim fuit Gnosticorum error, Valentini,Marcionis,Saturnini,Basilidis,& sequacium, quos refert, dum refellit Irenæ.lib.2. cap.48. afferentium se Trinitatis mysterium rigorosè scire. Eos tot post sæculis imitatus est Raymundus, Lullius censens se adeò euidenter Trinitatis mysterium demonstrare,vt gentilem,& Mahometanum cõuincere valeret; ita lib.de Ecclesiast.prouerbiis,lib.de planctu.Raymundi lib. Apostrophen, lib.de demonstrat.æquiparantiæ, lib.sententiar. init. teste Cimerico in directorio Inquisitorum p.2.q.9. art.96. pag.260. Patre Vasq.1.p.disp.133. init.qui,licet,tam illic,quam cap.4. Lullium non ex solis principiis naturalibus, sed ex fidei etiam principiis Trinitatem à se demonstrari existimasse interpretetur, pietatis potius, quam veritatis interpretationem iudicat meritò Didacus Ruiz disp.41.de Trinit. sect.1.n.7. Tum quia Gentiles, & Mahometanos,in quibus fidei principia locum non habent,à se conuincendos Lullius iactabat:tum quia Lullij verba hæc refert Cimericus citatus art.97.*Fides est necessaria hominibus insciis*, &c.& post pauca: *homines grossi ingenij, & illiterati, & inscij facilius trahuntur ad veritates Christianorum per fidem, quam per rationem; sed homo subtilis facilius trahitur per rationem, quam per fidem.* Addiderim: demonstrationes ipsas Lullianas nusquam principiis fidei innitti, ac proinde ex solis naturalibus principiis demonstrari Trinitatem putabat. Pia igitur illa interpretatio reseruetur pro Hugone Victor.tom.3. tract.eruditionis Didascal.lib.7.cap.21.pro Ricardo lib.3. 4.5.& 6.de Trinit. Henrico quodlibeto 4. q.14. Neque enim de Hugone viro doctissimo aliter censere fas est, Ricardus verò 1.de Trinit.cap.1. illud Isaï.7. *Nisi credideritis non intelligetis*, de hoc mysterio inprimis interpretatur: quare fidem ad eius cognitionem supponit, sicut & Henricus expressè,nec aliud ferendum iudicium est de acuto cum primis Theologo Aureolo, ex quo in 1. d.9.p.1.art.4.§.2.in solutione instantiarum hæc referuntur: *Demonstratiuè probari generationem Verbi, quia Deus seipsum verè,& realiter generauit, si seipsum verè, & realiter intellexit.* Etenim Capreol. malè vbique recitat Aureolum, vt bene impugnet. Solus ergo Bernardus Lauinhæa compend.artis Lullianæ, Raymundi Comes hac in re præter hæreticos primo loco citatos inuenitur.

2 Dico primò. Trinitas ab intellectu creato ex naturali,& abstractiua effectuum omniũ cognitione nequit euidenter deduci. Est omnium Theologorum conclusio: quare neminem singulariter dabo. Est etiam communis Patrum, & Conciliorum dogma ex Lucæ 10.& Matth.11. *Nemo nouit Filium, nisi Pater, &, cui voluerit Filius reuelare.* Vtrumque testimonium expresè pro nostra conclusione interpretatur Conc.Nicænum post med.§. *ne quæras*, Antiochenum primum in profess. fidei ad Paulum Antiochenum sub init. vbi habet: *notionem Dei, vtcumque mediocrem, si habemus, reuelante Filio eius sicut ait: Nemo nouit filium.* &c. Quo testimonio ad rem hanc vtuntur Clemens Romanus ad Iacobum fratr. Domini col.10. Cyril. Hierosolimit. Catechesi 6.col.2. Basil.1. contra Eunom. post med. Epiphan.hæresi 76. circa med.ad cap.7. Actij; Euseb.Cæsar.demonstr.Euang.cap.3. & lib.5.cap.1. Phæbad.contra Arrian.post init.Hilar.2.de Trinit.circa med. Item 1. Corinth.2. dicitur, *Quæ sunt Dei nemo nouit, nisi Spiritus Dei*, vbi solæ,& omnes creaturæ à notitia Dei, præcipuè trini, excluduntur, vt vulgo Patres interpretantur. Audi Chrysostom. hom. de incomprehensibili Dei natura: *Vocabulum id autem nullus, semper ad seiungendam creaturæ tantum conditionem poni solitum est. Itaque fit, vt necsi de Patre agitur, Filius remoueatur, nec si de Filio Spiritus vnquam secludatur: Quemadmodum eo loco cum nullus dicatur non seiungitur Filius.* Cuius rationem dedit Athanas. ex quo Albertus 1.part. quæst.40.membro 1.quia Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus idem, eadémque cognitione cognoscens est: quare cognitione vnius asserta alterius, siue aliorum etiam asseritur.

3 Insuper Prouerb.30. *Quod nomen est eius, aut quod nomen Filij eius?* ad quæ Hieronymus: *de Dei Patris, & Filij nomine dicit, cuius mysterium sæcularis sapientia naturaliter scire non potest; quamuis vnum esse Deum intelligere possit.* Melius Dionysius 13. de diuin.nomin. *Nulla Monas, aut Trias, neque numerus, aut fœcunditas, neque quidquam aliud eorum, quæ, aut sunt, aut cognita sunt, arcanum illud summæ, omnisque superantis diuinitatis, quod rationem omnem, mentémque vincit, enunciat: neque eius nomen est, neque ratio, sed in iis, ad quæ aditus non patet, secreta est.* Sancti Martialis epistol.1. ad Burdegal. cap.10. sub init. *Sola Trinitas in diuinitate vnitatis seipsam nouit.* Cyprianus de Cardin. Christi operibus: *Ad hanc rerum adeo profundarum* (nempe Trinitatis personarum) *indagationem, nisi Incarnati Verbi magisterium accessisset, humanum ingenium defecisset. Et nescio, si aliqui auderent ad hæc tentanda conatus assurgere.* Augustinus tract.27. in Ioann.ad id ex cap.6. *Sunt quidam in vobis, qui non credunt:* hæc habet: *eapsam dixit, quare non intelligunt, quia non credunt: Propheta enim dixit: nisi credideritis, non intelligetis.* Atque vniuersim Trinitatis mysterium supra captum omnem intellectus creati esse fatentur Nazianz. oratione 34. 2. de Theolog. longè à med. Nyssenus de different. essent. & hypostas.inter med. & fin. Hilar.2. de Trinit. pag.4. circa med. Hieronym. procem. in 18. Isai. sub init. Augustin.1.de Trinit. cap.1.1. & 3.& lib.15.cap.6.& tom.6. 3. contra Maxim.cap.14. Anselm.in Monolog.cap.62.& 63. Hilar. canon. 16. in Matthæ. Hormisda Pap. epist. ad Iustin. tomo 2. Concil. Acazius Episcop. epist.ad Cyril.tom.1. actorum Concil. Ephesini c.p.23. Leontius Episc.tom.1. Concilior. in Nicæno fol.529. & quotquot illud Isai. 16. de aliis duabus, quibus Seraphim faciem velabant, dum *Sanctus, Sanctus, Sanctus* clamabant, expendunt supra aciem intellectus sui Seraphim fateri hoc mysterium interpretantur. Denique Augustinus postremo loco, & Hilar. Ambrosius item 1. de fide ad Gratian. c pite primo, Athanasius sermone 3. contra Arrian. æternam generationem supra vires creatæ intelligentiæ asserunt. Quod ipsum de processione Spiritus sancti fateri tenentur. Adde illud Matthæi 16. vbi cognitionem, quam de ipso, vt Dei Filio, habuit Petrus, sic Christus commendat: *Caro & sanguinis non reuelauit tibi, sed Pater meus*, &c. id est vires naturæ creatæ, & quidquid Pater, seu idem cognoscens cum ipso non est,prorsus excedit:Est siquidem particula, *sed*, exceptiua. Appositissimè Cyrillus Alexandr.orat. de Verbi Incarn. apud Synod. Ephes.tom.6. cap.1.

cap.1.post med. *In ipsam rem curiosius noli inquirere. Non enim per sapientiam Græcorum, aut per mundanam sensum percipitur; sed ab vtroque est aliena. Beatus est Simon Bar-ionæ inquit, &c. Nam filij Dei cognitio cœleste, diuinæque inspirationis donum est.*

4 Ratione probatur conclusio. Quia subsistentiæ realitas, & formalitas sine Incarnationis reuelatione Philosophis omnibus, eorúmque Principi Aristoteli ignota fuit: atqui mysterium Trinitatis, etiam sub conceptu cõmuniori, & confusiori, siue, quoad an est, sine realitate, & formalitate subsistentiæ, vtcumque saltem intellecta, apprehendi minimè potest: ergo naturæ, & obiectorum naturalium cognitione mens ad euidentem notitiam Trinitatis nullatenus assurget. Quod enim peritiores omnes, atque in facultate aliqua excellentiores iisdem adminiculis numquam assequuntur, assecutu esse impossibile satis suadetur. Probatur secundò: quia omnis discursus euidens pendet ex parte formæ ex primo illo principio: *Quæ sunt eadem vni tertio, sunt eadem inter se*: sed ex hoc potius infertur, quantum naturalis ratio sine fide assequitur, negatio Trinitatis personarum identificatarum cum natura diuina, quam sic identificatarum Trinitas: ergo nequit esse ex puris naturalibus in discursu illatiuo Trinitatis euidentia ex parte formæ. Tertiò idem probatur ex parte materiæ, scilicet obiectorũ, seu mediorum ad inferendam Trinitatem, si creata hæc sint: quia creaturæ omnes solum possunt inferre Deum, quatenus effecta, vel actiones Dei sunt (loquor de supernaturalibus etiã in ratione effectus tantũ, sed, qua effectus, & actiones sunt Dei solum inferunt Dei virtutem actiuam: ergo non inferunt Trinitatem personarum. Patet, quia Trinitas personarum formaliter virtus actiua non est: ergo, quod solum infert formaliter virtutem actiuã, non infert formaliter Trinitatem personarum. Dices: Trinitas principium est creaturarum: tum, quia actiones sunt suppositorum, teste Aristot. tum etiam, quia indubitatum est actiones omnes ad extra Trinitati esse communes: ergo, si creatura est medium ad inferendum suũ principium, seu virtutem actiuam, ad inferendam Trinitatem medium erit. Respondetur negando assumptum de principio, & virtute actiua influxiua loquendo, ac non de solo principio denominatiuè. Ad cuius primam confirmationem dicitur illud proloquium neque Physophicum, nedum Aristotelis esse, cui subsistentiæ ratio numquam venit in mentem. Ad secundam dicitur ideò esse actiones ad extra Trinitati communes, quia earum principium, nempe omnipotentiam, commune quid omnibus personis est, ac proinde earum actionibus omnes denominantur, & operantur.

5 Dico secundò: neque probabiliter mens in prædicto statu inferre posset Trinitatem. Sic censet Suar.1.de Trinit.cap.11.n.11.Didac.Ruiz de Trinit. d.41.sect.5.n.15. aiens ab Scholasticis omnibus supponi. Probatur primò testimoniis scripturæ, & Patrum datis n. & 3. quæ generatim de omni Trinitatis cognitione sunt expressa. Hoc ipsum suadent rationes datæ n.4 His adde discursũ, quem bene expendit Ruiz sect.4. n.6. quia, vt egregiè Dionys. de diuin.nomin. & de mystica Theol. tripliciter ex creaturis mens ascendit in Deum. Primò ablatione imperfectionum. Quod autem imperfectio sit negatio Trinitatis personarũ identificatarũ cum natura in Deo, vndenam ratio naturalis, etiam probabiliter, dignoscet? Secundò per supereminentiam conditionum perfectarum, quas in creatis cognoscimus. Sed, vbinam creata perfectionem hanc, vel similem habent? Tertiò per respectũ effectus ad causam: tuncque solum infert in causa virtutem. Vnde ergo Trinitatem? Mitto quæ obiici poterant tum ex respectu effectuum ad Deum, qui, realis cum sit, non præscindit in attingentia essentiam à Personis: Nullã enim vim habet in abstractiua effectuum, & respectuum cognitione: tum etiã ex pluribus exemplaribus, quæ ad hoc mysterium declarandum congerunt Patres, & Scholastici, vt videre est apud Ricard.Victor.3.de Trinit.cap.9. atque apud nostrum Ruiz d.44.sect.2. Hæc nim creata exempla aliquid semper continent, quod Trinitatem personarum identificatarum cum natura destruat potius, quam adstruat: Solúmque inseruient, vt iã cognitũ fide mysterium aliquatenus, & explicatius fiat. Quo super audiendus venit Hilar.1. de Trinit.sub med. sic effatus: *Infirmitas nostræ intelligentiæ cogit species quasdã ex inferioribus tanquam superiorum indices quærere, vt verum familiarium consuetudine, admonente ex sensus nostri conscientia, ad insoliti sensus opinionem educeremur. Omnis igitur comparatio homini vtilis potius habeatur, quam Deo apta.* Quid pulchrius?

CERTAMEN II.

Argumenta soluta.

1 OPpones primò Prophetias Sybillarum de Verbo diuino relatas à Lactantio Firmiano 1.diuinar.instit.c.6.& lib.4.c.6. & 7. ab August 18.de ciuit.c.23. & 24.à Iustino Martyre exhortatoria ad gentes prope fin.Iulio Sireno opusc.de prouident.circa fin.Eugubino de perenni Philosophia lib.1.c.22. & 25. Respondetur tamen cum his Doctoribus, & Clem.Alex.1.Stromat. eiusque interpretibus, Herbetõ, & Auctore collectaneæ, Ludou.Viues ad cap.24. citat. Aug. Sybillas non nisi diuina reuelatione edoctas de hoc, & Incarnationis mysterio, quæ scripserunt euulgasse, id, quod minimè nostræ aduersatur doctrinæ.

2 Oppones rursus: Philosophos antiquos notitiam aliquam mysterij huius habuisse, testantur Patres. Et de Platone quidem constat ex eius epistolis ad Dionem regẽ, testantúrque Iul.Siren. suprà apud Eugubin. cit.lib.1.c.5. & citandum infra c.7.Clem.Alex.5. Stromat.prope fin. Cyrill.Alex.1.contra Iulian.August. supra c.29.& 7.confess.c.9. qui hoc mysterium tradidisse lib.de Repub. expressè asserunt, atque in Epimenide testatur Euseb.Cæs. 11.præp.Euang.c.10.De eius itẽ discipulis Numenio, Plotino, & aliis idẽ testantur Euseb.Cæsar: vbi proximè c 11. Eugubin.2. de perenni Philos. à c.7.ad 15. de Porphirio eiusdem Discipulo refert August.cit.c.23.De Patre autẽ, & Filio notitiam habuisse Philosophos, præcipuè Orphæum, referunt Iustin.&Clem.Alex.supra col.4.§ *Nã is.* Cyril. supra etiam post med. eíque col.pen. distinction. adscribit, quod Suidas apud Eugubin. supra cap.17. adscribebat Trimegistro, quod sic habet:

Vocem adiuro te Patris, quam locutus est primum:
Quando mundum vniuersum suis firmauit consiliis.

Ac de Hermete plura refert ibi Cyril. quibus eius de hoc mysterio notitia clarescit. Adde responsum Serapidis Ægyptio Regi Thuilæ tẽpore belli Troyani his versibus.

Principio Deus est: tum sermo, & Spiritus illi
Additur: æquæua hæc suat, & tendentia in vnum.

Id ipsum agnouisse Trimegistrũ Physophum serm.3.ad Asclepium constat ex eius verbis relatis à Cyril.Alex.1. contra Iulian.quæ sic habent: *Vna sola erat lux mentalis, & est semper lux fulgida: & nihil aliud erat quam huius vnitas semper in seipsa existens: semper sua Mente, Luce, & Spiritu omnia continente*, vbi Cyril. *Mente* intelligi Patrem, *Luce* Filiũ, & *Spiritu* Spiritum S. à Trimegisto asseuerat. De Homero, & Xenocrate Clem.Alex. proximè idem refert. de Arist. Eugubin. supra c.5 & 6. De Chaldæis c.4.& 5. de aliis Philosophis à cap.8. ad 20. & speciatim horum notitiam de Verbo à c.23. ad 30. Qua de re vide Salmeronem tom.2. tract.3.fol.pen. Iansenium c.1. concord. Ex quibus constat pesperam negari antiquis Philosophis huius mysterij notitiam à Magistro in 1.d.3.cap. *nunc restat*, & S.Tho. ibi q.1.art.4. eiusque interpretibus nonnullis. Constat etiam male à Didaco Ruiz d.45.sect.1.n.18. solum concedi Philophis notitiam Trinitatis Personarum, non autem identitatis earum in natura: cum huius etiam notitia in distícho illo Serapidis, testimonio Trimegistri, & aliis, quæ videri possunt apud Patres citatos, contineatur. In quibus celebre illud est Dæmonum oraculum, quod refert Iustin. supra hoc distícho.

Soli Chaldæi sapientiam adepti sunt, & Hebræi.
Genitum se Regem venerantes Deum ipsum.

Nec obscurius hac de re extat Delphici Apollinis oraculum relatum ab eodem Eugubin.2.de perenni Philosophia cap.vlt.his versibus.

Ne me scitetis de sancto, ac diuino genitore,
Et sobole chara rebus magni induperantis,
Et flatu, qui mundum adstrictum continet omnem.

3 Nihilominus respondetur facile notitiam hanc ex propriis mentis viribus habitam à Philosophis non fuisse; solúmque ex peculiari Dei prouidentia ipsis contigisse. Hæc porro Sybillis, vt dictum est, num.1. vt doctis euulgarent, mysterium tantum reuelauit: disposuítque, vt Philosophi Ægyptum adirent, atque ibi Moysis ipsis antiquioris, libris eam veritatem edocerentur: vt de Homero, Horphæo, Solone, Pythagora, Platone, & aliis referunt peruetustus Diodorus relatus à Iustino Martyre orat. exhortator. citata post init. Clemens Alexand.5. Stromat. apud quem Aristobulus, & Numenius, August.18. de ciuit. à cap.24. præsertim cap.37.& 2.de doctrin. Christiana, cap.28. licet in temporum Chronologia errauerit.Cyrill.Alex. supra col.2. & 8.vbi seriem, qua doctrina hæc à Moyse ad Philosophos peruenerit, scribit, ac rursus sub libri fin. Quod etiam de Hermete Trismegistro, Ægyptio Philosopho Græcis vetustior,refert vbi proximè: nempe ex Moysis scriptis mysteria fidei hæc, vtpote antiquioribus, transcripsisse. Videatur Euseb.10. præparat. euang. cap.1.2. & 3. Theodoret. de curat.græcanicar. affection. Denique eadem Dei prouidentia veræ fidei muniente viam effectum etiam est, vt dæmones mysterium tantum, quod ex reuelatione viatores nouerant, vel inuiti ex tripode prædicarent, euulgaréntque, vt constat ex tribus oraculis recitatis. Itaque, licet notitia Philosophis de tanto mysterio contigerit, ea tamen naturali discursu habita minimè fuit; neque haberi aliunde, quam ex Deo Sybillis, Moysi, ac malis Angelis, adhuc viatoribus reuelante, vsquam potuit.In hanc solutionem Doctores fere omnes conueniunt Albert. in 1.d.3. Bonauent.p.1.art.8.quæst.4.corp.Carthus.col.vlt.Ricard. p.1. art.2. quæst.2. corp.Alexand. 1.p.q.2.memb.1.art.3. Molina q.32.art.1.fin. Vasq.d.132. Suar.de Trinit. cap.11. num.12.

4 Lullianæ demonstrationes somnia sunt ex familiaribus ipsi terminis *bonificatiuum*, *bonificare*, *& bonificabile*, similibúsque compacta: quibus vigil non, nisi deliret, intendat: quippe quæ auctoris inscitiam, non Trinitatem demonstrant.Videat, quem vacet risui vacare, apud Vasq. 1.p.d.133.cap.1.& 2. Didacum Ruiz d.3. de Trinit. sect.3.d.19.sect.7. d.41. sect.1. & 2. nos etenim seria vocant.Arguit Ricard.1.de Trinit.cap.4. necessarium nequit necessaria ratione carere: sed Trinitas personarum in eadem natura necessaria est: ergo nequit necessaria ratione carere. Nego maiorem. Ecce prima principia necessaria sunt, & tamen seipsis, atque omnino independenter à ratione, & mediis necessaria sunt. Secundò distinguo maiorem: non potest necessaria ratione naturali, vel supernatuli carere, permitto maiorem; naturali tantum, nego; atque admissa minori, de ratione naturali tantum, nego consequentiam.Secundò ex Becano dices: Omnis actio terminatur ad aliquid productum: sed intellectio, & volitio Dei sunt actiones: ergo terminantur ad aliquid productum:non extra Deum, cum immanentes, & vitales sint, quibúsque intelligat,& amet Deus: ergo intra Deum est duplex terminus amoris, & intellectionis distinctus à producente; non quidem in natura, ne sint plures dij: ergo in personalitatibus, seu personis. Respondetur negando minorem: quia Deus se intelligit,& amat amore, & intellectione secum idétificata:quomodo igitur,si naturæ stemus legibus, & lucibus actiones erunt? Imo, cum Spiritus S.intelligat,& amet, hic etiam aliam personam produceret ex hoc argumento, sicque infinitas induceretur personarum diuinarum.

5 Arguitur rursus: quia charitas perfecta, quæ est amicitia,& concordia, potentia item generatiua, & capacitas naturæ, vt subsistentiis terminetur perfectiones profecto in creatis sunt: ergo in Deo, qui cumulus perfectionum de se est, debent necessariò reperiri ablatis imperfectionibus, quæ in creatis dicunt. Summa item communicabilitas infinita propria Dei boni summi infiniti, nisi ad infinitam personam terminetur,esse nequit.] Respondetur: si lumine naturæ stemus enumeratas perfectiones diuisionis, & multiplicitatis in natura imbibere, vt eis purgari, non nisi perfectionum destructione queant. Deinde infinitas personas producendas probant: cum quæuis Deus sit ex his, quas productas assignes. Solum ergo piæ congruentiæ eiusmodi rationes sunt fide suppositæ, non naturales demonstrationes.Ex Mathematicis plures demonstrationes aduocantur. Prima, sicut multitudo reducitur ad vnitatem, ita æquiuoca actio ad vniuocam: ergo in Deo actio æquiuoca ad extra reduci debet ad vniuocam ad intra. Sed, si negetur antecedens, vndenam demonstrabitur? Secunda ex Boëtio in Aristhmet.æqualitas præcedit omnem inæqualitatem:sed inter Deum, & creaturam est inæqualitas: ergo ante hanc præcedit æqualitas in Deo, quæ nisi inter distincta esse non potest. Respondetur: si æqualitas,& inæqualitas propriè sumantur,in iis, quæ capaces pluralitatis, & distinctionis sunt veram esse maiorem; ast in vnissimo Deo esse inæqualitatem, sine æqualitate.Mitto argumentum ex perfectione numeri ternarij, quod.& ridiculum, & vorticosum menti est: Satisque respondetur esse numeralem solum perfectionem supponentem pluralitatem, diuisionem, inæqualitatem: quæ omnia Deo, si naturæ solum lumini stemus,videntur repugnare.

Certamen III.

Athanasius, atque Anselmus luce donantur.

1 Venio ad difficillima Athanasij testimonia in Concil.Nicæ.col.5.vbi de Verbi diuinitate Arrium conuincere tentat ex illo ad Roman.1. *Inuisibilia Dei à creatura mundi per ea, quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur: sempiterna quoque eius virtus, & diuinitas.* Cúmque id de Patre solum probare Arrius responderet: instat Athanas. Verbum etiam inde debere agnosci. Do verba: *Ex magnitudine enim, & pulchritudine rerum conditarum congruenter oportet artificem æstimari, & gratiæ illi haberi: certum est autem omnia creata per Verbum, & sine eo factum esse nihil.*Et orat.2.contra Arrian. sub init. *Iure Paulus incusat Græcos, quod congruentiam inter se partium, ordinémque rerum naturæ contemplantes nihil cogitauerint de ratione naturæ, siue Verbo. Res enim conditæ conditorem ostendunt, vt per eum verum Deum ostendant, additumque est ab eodem Paulo: æterna quoque eius potentia,& diuinitas, vt filium significaret.* & orat.3. prope fin. *In operibus indita est sapientiæ effigies, vt mundus per eam agnosceret suum opificem: rationem videlicet, siue Verbum, & per Verbum Patrem. Et illud ipsum est, quod Paulus ait.*Denique Presbyteri Alexandrini epist ad Alexand. quæ extat inter opera Athanasij de synod.Arimini, Seleuciæ Arterium, Arrianum accusant, quod prædictam illationem ex citato Pauli loco negaret. Sentiunt ergo naturaliter ex creatis posse euidenter duas saltem personas Trinitatis cognosci.

2 Cum autem Athanas.idem cum Patribus omnibus variis in locis sentiat *gratiæ donum esse, & supra hominem, & quod transcendat omnia charismata, Patris illa, ipsiusque Verbi cognitio* vt aiebat orat.1. contra Arrian. illum,& sibi, & nostræ catholicæ doctrinæ conciliare operæ fuerit non leuis. Noster Ruiz d.41. sect.2. à num.14. ait tacitè ab Athanas. subintelligi supernaturale auxilium gratiæ excitantis, quod præsto infidelibus semper fuit. Certè huic interpretationi apertè aduersantur Verba Athanasij, quæ in rebus creatis, atque à Philosophis cognitis totam Patris, & Verbi ostensionem ponunt. Deinde quodnam gratiæ auxilium ad inferendum ex

creatis

creatis Patrem, & Filium assignat? an fidem, reuelationémque eorum obscuriorem? Ergo non ex creatura mundi, & ordine rerum colliguntur infallibiliter, vt vult Athanas. & Paulus; reliqua autem auxilia, quæ mysterij cognitiones, illúdque aliquatenus concernentes non sint, ad bene inferendum, & discurrendum non pertinent. Sic ergo Athanas. interpretor. Scilicet: vt solum velit, quod Verbum quatenus ratio est creandi à Philosophis cognosci debeat ex rerum creatarum ordine naturaliter intellecto, & Pater, qua primum cognoscens est, non autem qua propter, & Filius personaliter distincti. Id satis innuunt verba illa secundi testimonij: *Nihil cogitauerint de ratione naturæ, siue verbo:* ergo sufficiet, si aliquid Verbi cogitauerint, quod scilicet ipsi approprietur: nempe esse rationem condendi creaturas. Item eiusdem testimonij Verba illa: *vt mundus per eam agnosceret suum opificem, rationem videlicet, siue Verbum*: vtique: quia sine ratione aptè fieri, disponique non potuit. *Et per Verbum Patrem.* Scilicet, vt qui primario rationem habet condendi. Et sanè hoc satis fuit, vt inexcusabiles gentes iudicentur, qui nec Deum, nec rationem agendi ipsius, quam ex rerum natura, & ordine cognouerunt, fuerint venerati.

3 Affatim etiam inde Arrius conuincebatur Verbum esse Deum. Si enim ex Paulo euidenter colligitur ratio diuina, Deóque intrinseca, cum qua ipse mundum architectatus est: atque ex alia parte constat ex Euangel. (quod Arrius profitebatur) rationem, per quam Deus operabatur, esse Verbum, conuincitur Verbum Deo intrinsecum, & consubstantiale Patri fore, quod Arrius negabat. Hanc autem suam mentem satis superque explicuit Athanas. in conclusione primi testimonij illis verbis: *Certum autem est omnia creata per Verbum*, &c. & vbinam certum est? an naturali lumine? neutiquam sane, sed ex Euangelio Ioann. 1. *Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil.* Vnde ea verba Athanas. mutuatur. Constat etiam, quanti criminis, quantóque iure Presbyteri Alexandrini citato loco Asterium, Arrianum arguant, quia Verbi diuini collectionem ex loco Pauli neget: nempe, quatenus Verbum ratio est efficiendi creaturas. Id quod si ex illo Pauli loco colligi fatentur, cum ex alio Ioann. primo rationem fabricandi creaturas in Deo esse Verbum tenerentur fateri, nequirent negare Verbum esse Deum, atque Arrianam hæresim non deserere.

4 Neque verò faciliora interpretatu sunt verba Anselm. ad eumdem locum Pauli ad Roman. 1. quæ sic habent: *Potest etiam sempiterna virtus eius intelligi filius eius, per quem facta sunt omnia: diuinitas autem Spiritus Sanctus intelligitur. Itaque per visibiles creaturas cognoscitur inuisibilis Pater, & sempiterna virtus eius, quæ est filius, ac diuinitas, quæ est Spiritus Sanctus: ita vt Gentiles, qui Scripturas diuinas non habent, sint inexcusabiles.* Ast, nisi Trinitas euidenter ex creaturis cognosci posset, essent Gentiles excusabiles: ergo sentit Anselm. euidenter cognosci posse ex creaturis Trinitatem. Tam apertè videtur Anselm. locutus, vt noster Granados, singularis modestiæ, & pietatis vir, meliori desperata solutione improbandam esse hanc Anselmi expositionem fateatur. Ego vero acutissimum cum primis Patrem, & Theologum, Doctissimúmque interpretem Anselmum de rebus, etiam clarioribus, condemnare non ausim. Respondetur ergo iuxta proximè dicta solum voluisse Anselmum cognosci à Philosophis potuisse Trinitatem personarum, non quidem secundum se, & particularia, quæ in re habent, sed solum secundum communia quæ ipsis à catholicis peculiariter appropriantur: Ea autem sunt, quæ ibi enumerat Paulus, atque interpretatur Anselmus.

* *

QVÆSTIO II.

An intellectus lumine fidei, & reuelationis adiutus possit Trinitatem inferre.

DIxi in quæstionis titulo *inferre*, vt denotaret de assensu fidei, qui discursiuus non est, quæstionem non esse; sed solum de discursiuo assensu ex actu fidei, vel ex reuelatione cognita, & principiis naturalibus elicito. Potest autem iuuare fides vt cognitio inferens, atque vt præmissa, vel vt obiectum, & medium cognitum, sicut reuelatio potest esse insuper cognitum abstractiuè, sicut modo cognoscitur, tam fides, quam reuelatio, vel intuitiuè, si alterutra speciebus propriis cognosceretur. Et de his quidem omnibus singulatim, & seorsim quæstione hac statuemus.

CERTAMEN I.

Fides Trinitatis nequit iuuare formaliter, vt præmissa, ad assentiendum Trinitati; secus fides vnius personæ ad assentiendum alteri certò, licet non euidenter.

1 RIcard. & Hugo Victorinus, Henticus, Gerson, & si placet, Aureolus asseruerunt vires naturales intellectus adiutas lumine fidei posse euidenter Trinitatem demonstrare, quibus fauent Dur. in 3. d. 23. q. 9. n. 12. Caiet. 2. 2. q. 171. art. 5. Alphons. Toler. q. 1. Prologi, art. 2. concl. 3. Oppositum censent Molin. 1. p. q. 32. art. 1. Valent. 1. p. q. 6. de Trinit. punct. 1. ad quartum argumentum, Vasq. d. 133. & sequentibus, Suar. 1. de Trinit. cap. 12. n. 8, Granad. 1. p. tom. 3. tract. 6. sect. 1. & 4. Didacus Ruiz d. 43. sect. 2. per totam, quibus & nos libenter subscribimus. Ratio est facilis: quia vel fides influit, vt principium, vel, vt obiectum cum obiectis, & principiis naturalibus, vel secus? Si concurrit: ergo conclusio euidens non est, cum alterum ex principiis obscurum sit, neque atque conclusio euidentior suis principiis esse clamante Aristot. *propter quod vnumquodque tale, & illud magis.* In hac ipsa euidentiæ materia, & comparatione conclusionis cum suis principiis. Iam verò, si non concurrit, neque influit fides cum naturalibus principiis, & obiectis: ergo neque nouam conexionem cum Trinitate obiectis naturalibus præbet, neque principiis naturalibus nouam extensionem, vt virtute contineant Trinitatem: sed, vt probatum est q. 1. cert. 1. neque obiecta habent connexionem cum Trinitate, neque principia virtute illam includunt, si naturalia sint, sed potius videntur excludere: ergo, licet fides intellectui affulgeat creato, nequit ipsi inseruire, vt euidenter inferat Trinitatem.

2 Itaque, licet fides intellectum perficiat, atque solertiorem reddat ad indaganda media, & discurrendum pro veritatis cognitæ demonstratione, si tamen medium non sit, vt non est in natura ad Trinitatis veritatem demonstrandam; frustrabitur sane solertia sæpè. Confirmatur: quia implicat aliquid eleuatum ad effectus supra suam naturam edendos sola, & præcisa vi naturæ ad illos concurrere: quin potius necesse est, vt comprincipium eleuans saltem inadæquatè concurrat (imo in Thomistarum sententia principium eleuans tota ratio agendi esse debet) vt patet in intellectu eleuato lumine gloriæ ad videndum Deum, & in aqua eleuata ad physicam (vt malè quibusdam placet) gratiæ productionem. Ratio autem huius perspicua est: quia si

sola natura agit non autem eleuatio, seu principium eleuans: ergo non ab eleuatione, seu principio eleuante ea actio prouenit, sed à natura adæquatè. Aſt per te fides eleuat intellectum, & non influit in demonſtrationem Trinitatis cum intellectu, & obiectis, seu principiis naturalibus: ergo nil vlterius demonſtrabit de Trinitate natura cum fide, quam ſiſte illa, niſi ſe ſola natura poſſit demonſtrare. Addo, neque probabiliter inferre poſſe Trinitatem intellectum, fide etiam illuſtratum, niſi aliquo modo fides ipſa influat, vt perpendenti has rationes, & datas q.1. cert.2. ſatis apparebit.

3 Dico ſecundò: fides huius myſterij, vt præmiſſa nequit iuuare ad myſterium ipſum certò inferendum; ſecus fides vnius perſonæ ad aliam, vel alias inferendas. Prima pars concluſionis probatur: quia fides huius myſterij totalis attingit totum obiectum concluſionis inferendæ, vt patet: ergo nequit eſſe præmiſſa in diſcurſu, quo myſterium hoc in concluſione inferatur. Patet conſequentia: quia præmiſſa nequit attingere totum obiectum concluſionis, ſed ſolum idemtitatem alterius extremitatis cum medio. Secunda etiam concluſionis pars, haud difficilius, probatur: quia ex cognitione fidei de filio diuino cum altera præmiſſa euidenti, nempe *implicat eſſe filium, ſine Patre*, infertur certò, & infallibiliter Deus Pater, ſiue Pater in diuinis: contra verò ex Patris diuini fide, vt præmiſſa, ac recitato principio naturali neceſſariò inferetur Deus filius, ſiue filius in diuinis. Porrò tam hæc quam præcedens concluſio adeò ſunt certæ, vt nihil eis, vel leuiter, poſſit aduerſari. Extremam verò huius concluſionis partem expreſſiſſe videtur Henricus, quod lib.8.q.14.citata.

CERTAMEN II.

Statuitur de intellectu adiuto reuelatione, & fide, vt obiectis?

1 DIco primò: ex fide & reuelatione certò cognita abſtractiuè, ſiue fide alia reflexa, ſiue aliunde, certò infallibiliter inferetur Trinitatis myſterium, quoad rationem totam ſpecificam myſterij hactenus fide propoſitam. Explicatione ſolum opus habet concluſio, expreſſa ab Henric. ſuprà, & Doctoribus citatis cert.1.init. quibus adhuc ex aduerſariis ibidem datis conſ adicit nemo: quin eam etiam ſupponit Ruiz ſect.2.num.14. Explico igitur ſimul, & probo exemplo. Nam, ſi quis fidem habeat de ſua fide, aut reuelatione circa hoc myſterium, vel euidentiam phyſicam, vel moralem de reuelatione diuina (neque enim diſputandum modo eſt, vtrum ex his euidentiæ generibus haberi de reuelatione poſſit) infert certo, & infallibiliter hoc diſcurſu Trinitatem. *Quidquid deus dicit, ita eſt ſicut dicit*, quæ propoſitio euidens naturaliter eſt: *ſed Deus dicit ſe eſſe trinum, & vnum, ſcilicet Patrem, Filium, & Spiritum Sanctum eiuſdem Deitatis, & naturæ: ergo Deus eſt trinus, & vnus, Pater nimirum, Filius, & Spiritus Sanctus naturæ, & Deitatis eiuſdem* Si hunc diſcurſum certum eſſe renuas, ac de infallibilitate concluſionis dubitari velis, oſtende precor, vndenam in aſſenſu huius concluſionis mens hærere queat.

2 Similiter agnouit quis certò ſe aſſentire, vel aſſenſiſſe, huic myſterio ob ſibi propoſitam reuelationem, atque aliunde reuelationem hanc ſibi propoſitam veram eſſe: ſicque certus eſt fidem, qua huic myſterio aſſentitur eſſe diuinam (eſto, certus non ſit de ſupernaturalitate huius actus fidei: neque enim extra cherum ſaltandum eſt, vt probetur modo, vel improbetur actum naturalem poſſe etiam circa obiectum etiam formale ſupernaturale verſari: cum parui vtrumlibet ad noſtram rationem, & concluſionem interſit) Pergit inde mens: *quidquid ſide verè diuina creditur, ita eſt: ſed ego fide diuina credo identitatem in natura Patris generantis, Filij geniti, & Spiritus Sancti ab vtroque ſpirati: ergo horum eſt Trinitas in identitate naturæ in diuinis.* Dices cognitionem illam reflexam meæ fidei non poſſe eſſe certam: alioquin poſſet eſſe certa cognitio actus charitatis mei, meæque iuſtificationis contra Tridentinum: cùm actus charitatis, vt formalis iuſtificatio non ſit, neceſſariò, & eſſentialiter formali iuſtificationi coniungatur. Reſpondetur primò dato intento exempli vitium fore, non concluſionis. Appone ergo loco illius cognitionem aliam reflexam, & certam aliunde, vel ex Dei reuelatione. Reſpondeo ſecundò certam eſſe cognitionem illam; neque tamen inde inferri aliquem certum de ſua iuſtificatione ex ſe eſſe poſſe. Quia hæc non eſt connexat cum amore naturali Dei, quem poſſibilem eſſe aſſerit Suar. cum aliis, ſed ſolum cum ſupernaturali: nequit autem aliquis de ſe ſe diſcernere naturaliſne amor ſuus ſit, an ſupernaturalis. Vt mittam modo diſparitates alias ſuo loco aſſignandas.

3 Dico ſecundò ex ſola reuelatione Trinitatis intuitiuè viſa, atque item ex alio principio: *quidquid Deus dicit, verum eſt*, infertur certò infallibiliter Trinitatis myſterium, ac ſimiliter ex actu fidei diuinæ intuitiuè viſo, & præfato principio. Quoad reuelationem intuitiuè viſam attinet nullum dubium eſſe alicui poteſt: patet enim concluſio ex hoc ſyllogiſmo: *Quidquid Deus dicit verum eſt*: quod eſt lumine naturæ notum: *Deus dicit, ſeu reuelat ſe eſſe trinum & vnum*, quod etiam euidens eſt vbi intuitiuè reuelatio videtur: ac proinde certò infallibiliter, atque euidenter infertur concluſione Trinitatis myſterium, hac ſcilicet propoſitione. *Ergo Deus eſt trinus & vnus.* Quoad fidem autem, etiam intuitiuè viſam attinet, ſecundum intrinſecum actus fidei diuinæ de eodem Trinitatis myſterio, eſt etiam omnium Theologorum concluſio Dur. in 3. d.23. q.9. Caietan. 2. 2. q.71. art.5. Alphonſi Toleti 1.p. prologi, q.2.concl.3. Baſſol. q.1.prol.art.2. Didaci Ruiz d.42. de Trinit. ſect.3. n.1. & communiter Recentiorum 3.p.q.11. Nec difficilius probatur: quia actus fidei diuinæ, quoad intrinſecum, diuinæ fidei actus eſt, atque eſſentialiter connexus cum diuina reuelatione: ergo quidquid infallibiliter ex diuina reuelatione intuitiuè viſa, & principio illo, *quidquid Deus dicit*, &c. infertur, mediatè ſaltem inferetur ex actu fidei diuinæ intuitiuè viſo quoad intrinſecum: atqui, vt diximus ex reuelatione intuitiuè viſa infertur neceſſariò, ac certò myſterium Trinitatis reuelatum: ergo ex fidei diuinæ actu, quoad intrinſecum intuitiuè viſo, ſaltem mediatè, inferetur certò, & infallibiliter myſterium Trinitatis, quod eiuſmodi actu creditur. Confirmatur, & explicatur ratio: cum enim actus fidei diuinæ, quoad intrinſecum, eſſentialiter connexus ſit cum reuelatione, qui actum fidei diuinæ de myſterio Trinitatis, quoad intrinſecum, videt, ſic reuelationem eiuſdem myſterij demonſtrabit. *Quidquid actu fidei diuinæ creditur, à Deo eſt reuelatum: atqui ego vt video, credo actu fidei diuinæ myſterium Trinitatis: ergo myſterium Trinitatis à Deo eſt reuelatum.* Cognita autem certò, & euidenter exiſtentia diuinæ reuelationis, vti hac concluſione cognoſcitur, pergit infallibiliter diſcurſus ſupra factus ad myſterium Trinitatis ex reuelatione de illo inferendum.

4 Poſſet non nemo contra concluſionem hanc de actu fidei, quoad intrinſecum, intuitiuè viſo ſic diſcurrere. Tota euidentia, & certitudo, cui innititur actus fidei diuinæ, quoad intrinſecum, non conſtat certò, nedum euidenter, reuelatio diuina de myſterio credito: ergo neque certò conſtat myſterium ipſum: ſed, niſi id certò conſtet, actus fidei Trinitatis, quoad intrinſecum non eſt certum medium ad inferendam Trinitatem, adiuncto etiam illo principio: *quidquid Deus dicit* &c. ergo ex actu fidei Trinitatis, quoad intrinſecum, intuitiuè viſo, atque principio illo, *quidquid Deus*, &c. nequit certò deduci myſterium Trinitatis. Minor primi ſyllogiſmi ſuadetur: quia actus fidei diuinæ, quoad intrinſecum actus, non connectitur per ſe cum diuina reuelatione, vt exiſtente, ſed ſolum, vt apprehenſa: motiua enim omnia aſſenſus, ſiue voluntatis, ſiue

siue intellectus non mouent secundum physicam, per realem sui existentiam nudam, sed quatenus apprehenduntur, proponunturque intellectui, vel voluntati, licet apprehensio motiuum formale non sit, vt controu. de animâ docebamus: ergo intrinsecum actus fidei diuinæ eodem modo perseueraret, eliceretúrque apprehensa, seu iudicata existentia diuina reuelationis, siue reuelatio existeret, siue non existeret. Nec refert fidem diuinam talem esse non posse, nisi existat reuelatio, etsi existere apprehendatur, vel iudicetur. Etenim in fide diuina duo sunt, & intrinsecum actus, & prædicatum diuinæ; hoc autem intrinsecum ipsi actui non esse, sed solum denominationem extrinsecam illi aduenientem ab existentia diuinæ reuelationis dicere aliquis posset: neque improbare videtur Ripalda tom. 1. de ente supernat. d. 59. non semel.

5 Instari tamen potest contra sic opinantem: quia in actu fidei verè diuinæ, siue ob reuelationem verè existentem, est prædicatum intrinsecum supernaturalitatis, quod ab intuente actum totum, quoad intrinsecum, cognosci necessariò debet: ergo ex illo inferet sic videns necessariò Trinitatem, & existentiam diuinæ reuelationis. Respondere tamen posset in doctrina nostri Suar. Ripaldæ, & aliorum, qui circa obiectum, etiam formale, supernaturale posse esse actus naturales admittunt, atque in doctrina Gasp. Hurtad. & aliorum, qui hæretico credenti mysterium vnum fidei, vt aliud mysterium verè ob Dei reuelationem credat actu naturali concedunt falsum esse antecedens. Secundò admisso antecedenti negare posset consequentiam dicens supernaturalitatem actus solum dicere respectum ad Deum supra leges naturæ operantem, non autem ad Deum reuelantem: ac proinde viso prædicato super naturalitatis intrinseco actui fidei non inferri existentiam diuinæ reuelationis de Trinitate. Sed instatur solutio: infertur Deus supernaturaliter operans: ergo vel medio habitu fidei infuso, vel per seipsum: sed vtrouis modo actus, est connexus cum diuina reuelatione, & obiecto credito per illud: ergo ex visione actus fidei, quoad intrinsecum, certò, & infallibiliter infertur Trinitas credita. Probatur minor, si Deus operetur supernaturaliter medio habitu fidei: quia cum habitus fidei supernaturalis detur ad assentiendum diuinæ reuelationi, inclinabit solum ad assentiendum reuelationi verè existenti atque solum ad actũ verum, quare ad actum vel falsum, vel ob reuelationẽ solum apprehensam, neque existentem concurrere minime poterit. Si autem se ipso Deus operetur actum fidei supernaturalem de re quapiam, cum falsi auctor, erroríque esse non possit, necessariò concuiret ad actũ verum: ergo ex prædicato supernaturalitatis intrinseco actui fidei infertur necessariò veritas, & res credita per illum. Responderet fortasse vtrouis modo posse Deum concurrere ad supernaturalitatem intrinsecam actus fidei, quin ex eius concursu mysterium creditum, atque existentia reuelationis de illo infallibiliter deducerentur.

6 Et primò, posset Deus se ipso concurrere: tum non repugnet Deum causam esse physicam, non solum partialem, sed & totalem physici erroris. Quin imo damnatis errores quibus crucientur non semel Deum infundere docet Valq. 1. 2. d. 90. n. 11. & 12. & 3. p. d. 61. à n. 59. Sid. Torr. tom. & tract. de fide d. 3. dub. 4. cum pluribus, Petr. Hurt. de fide d. 18. sect. 6. n. 54. Ioann. Ripal. tom. 1. de ente supernat. d. 59. sect. 1. §. 1. fine, & sect. 5. Quid ergo mirum, aut valde absurdum inferetur ex concursu Dei ad supernaturalitatem actus fidei, quoad intrinsecum ob non existentem reuelationem, ac proinde, cui necessaria, & essentialis veritas non sit, sed falsum potius subesse possit. Posset item medio habitu fidei concurrere ad supernaturalitatem intrinsecam actui fidei: quia habitus supernaturales dari solummodo videntur ab auctoribus ad potentiæ supplementum, seu complementum: nec negari posse videtur ad id solum dari posse quin ad inclinandam potentiam ad actum ob hoc; vel illud obiectum donentur. Imo in actibus assensus, vel dissensus moueri intellectum physicè non posse, siue physica qualitate, alióue quouis physico principio impellente, sed solum propositione motiui ad assentiendum, non videtur improbabile: quia in eo præstando intellectus non est mobile physicum, sed solum mobile intentionale, quod proinde nequeat physicè, sed solum intentionaliter per motiui propositionem moueri. Qua solum ratione probari solidè potest communis physophorum, & Theologorum opinio, nempe voluntatem, adhuc diuinitus, in incognitum ferri minime posse: quia scilicet mobilis solum intentionaliter, non autem physicè mobilis voluntas est: quo ipsum intellectus habet in assensu præstando veritati ob formale quodpiam motiuum. Negari certè non potest subtiliter hæc omnia excogitata fuisse.

7 Cæterum contra solutiones huiusmodi perstat adhuc argumenti robur. Etenim habitus supernaturales, qualis est fidei, dantur per omnes ad eleuandam, complendámque potentiam naturalem in ordine ad actus supernaturales: inquiro ergo, an, cum reuelatio re ipsa non existeret, sed solum existere putaretur, actus ille supernaturalis futurus esset nec ne? Naturalem fore dices cum omnibus: ergo actus supernaturalis fidei nequit esse non existente reuelatione: ergo supernaturalitas intrinseca actus connectitur necessariò cum existentia reuelationis de mysterio credito: ergo habitus fidei inclinat complétque potentiam ad assentiendum diuinæ reuelationi, quæ verè diuina, nec solum existimata sit. Secundò, licet habitus fidei, reliquáque supernaturales subdantur, cum creaturæ rationali insunt, ipsius libertati, non tamen, vt ad actus naturales eliciendos influant, quibus, & naturalis facultas proportionata de se est, & ad quos edendos complere illam nequeant, sed solum ad actus supernaturales; ponere autem in naturali voluntatis nostræ arbitrio actum naturalem, vel supernaturalem circa obiecta naturalia, etiam formalia, elicere, ac proinde de habitu supernaturali ad illos producendos vti rediculum prorsus, & paradoxum est. Denique, vt solutionis doctrina radicitus conuellatur, statuendum est actus supernaturalitatem, atque necessitatem habitus supernaturalis ex parte potentiæ ad ipsum eliciendum desumi ratione vnica, & à priori ex obiecti formalis motiui ad actum supernaturalitate. Si enim hæc ratio non consistat, nulla alia ratione probari poterit actum fidei, spei &c. supernaturalem esse: ac proinde ad illos eliciendos habitus supernaturales requiri: quare dogmatica doctrina de necessitate habituum supernaturalium fidei, spei, & charitatis sine vlla ratione manebit, solúmque auctoritate credenda. Vt ergo veritati huic fidei ratio, quoad fieri possit, sicut reliquis veritatibus dogmaticis debet, famuletur, statuendũ est habitũ fidei, reliquosque supernaturales dari, vt potentia etiam in ordine ad operandum proportionetur cum obiecto formali motiuo ad actum eliciendum, atque in eo ordine, in quo eiusmodi obiectum, & actus futurus est constituatur: atqui reuelatio solum existimata, ac non verè existens in ordine supernaturali non est: ergo nec opus est, vt ob illam credatur, potentiam in ordine supernaturali constitui, atque actum ob illam elicitum supernaturalem esse: quare neque habitus supernaturalis, neque omnipotentia Dei ad concurrendum supernaturaliter ex parte actus primi, & potentiæ ad credendum ob illam poterit præcedere: neque actus ob illam elicitus supernaturalis euadet, sed solum quando vera Dei reuelatio extiterit, vt apprehenditur.

QVÆSTIO

QVÆSTIO III.

An ex creatis naturalibus intuitiuè visis possit euidenter Trinitas demonstrari?

SEGREGAMVS hic naturales creaturas à supernaturalibus; quia naturales solum habent respectum ad Deum suum auctorem; in supernaturalibus autem sæpè respectus alij, ex aliis capitibus, ad Deum inueniuntur postmodum examinandi.

CERTAMEN I.

Opiniones, atque ad decisionem notatæ.

1 VAsquez noster 1.p.d.135. cap.2. & Nicolaus de Cussa dialogo de Pace fidei cap.8. & lib.2. cribrationis Alcorani argumento postmodum à nobis adducendo, coacti, Trinitatis mysterium ex visione intuitiua creaturarum naturalium demonstrari posse docebant. Contra verò veteres citati q.1. cert.1. Suar.d.26. & 27.sect.5.& 1.de Trinit. cap.11.n.17. Ruiz de Trinitate, Lugo de Incarnat.d.20.sect.4.n.44.ex visione creaturarum naturalium, etiam intuitiua, Trinitatem demonstrari posse diffitentur. Veteres enim omnes q.illa 1. & cert.1. memorati vniuersim docent naturali lumine intellectus creati, etiam Angelici Trinitatem demonstrari non posse: cum tamen Angelis plurimæ saltem creaturarum naturalium species propriæ debeantur: ac proinde, & intuitiua plurium cognitio.

2 Pro quæstionis decisione, aduerte; quod, vir apprimè Theologus, Vasq. noster citata d.n.11. iam olim adnotabat. Nempe: terminum relationis, seu connexionis realis non statim, & necessariò intuitiuè videri, si ipsa relatio, aut realis connexio cum ipso intuitiuè videatur. Alioqui dæmones, vel nullius creatæ actionis species proprias habebunt, contra suæ naturæ iura; vel Deum, qui singularum actionum principium est, contra desperatæ pœnæ suæ leges clarè intuebuntur. Addiderim: licèt necessariò terminus entitatis respectiuæ clarè visæ intuitiuè videretur, id tamen non euenire ex visione entitatis respectiuè, tanquam medij, sed simultaneè solum, vt aiebat Aristot. cap. de relat. nimirum ex indigentia mentis, quæ sine termini specie relatiuum, sicuti est, videre non posset; non autem ex influentia sui obiecti relatiui in terminum, vt intellectum ad ipsum videndum deduceret. Quare termini cognitio *in*, vel *ex* cognitione relatiuè abstractiua solum meritò iudicatur.

3 Hinc nota secundò: non statim ac respectus, seu connexio entitatis relatiuæ videtur, cognoscendas esse omnes formalitates rei, quæ terminus illius respectus, & connexionis est. Cum enim cognitio, qua cognoscendus terminus est, ex abstractiuis sit, in quibus præcisioni, & abstractioni formalitatum obiecti locus datur (vt contra priscos & recentes Nominales pro communiori sententia satis multis ostendebam in Logica controu.1.d.2.q.2.cert.2.) eæ solum formalitates ipsius ex vi visionis entitatis relatæ cognoscentur, quæ per se, & ratione prædicatorum relatæ entitatis attinguntur in re ipsa, quæ terminus relationis est; non autem aliæ formalitates, quæ in re terminante aliundè inueniuntur. Etenim formalitates reliquæ ad terminandam connexionem relatiui, perinde in re, quæ ipsam terminat, habent, ac si in ea non forent: quare, si per impossibile, non adessent termino perse, & formali, eodem modo hic eundem terminaret respectum: ac proindè ex connexione, & relatione, quantumuis visa, non magis reliquæ formalitates discursu inferuntur, quam aliæ entitates disparatæ. Quæ duo præsentem, & sequentes disputationis huius quæstiones tractantibus memoria teneri opus est.

4 Tertiò denique, aduerte (vt in argumentorum examine inanibus, prolixisque, & extraneis solutionibus locus non detur, ac mens à difficultatis scopo non diuertat) supponi à nobis hic ex nostra doctrina, an aliena; creata omnia respectum transcendentalem dicere ad Deum, tanquam ad necessarium, & essentiale suæ existentiæ principium. Cum enim ex eis aliquæ (nempe actiones, quæ actualia virtutis diuinæ exercitia sunt) respectum realem ad Deum, connexionémque cum ipso intrinsecè inuoluant, atque in his totum argumentorum pondus excipiendum sit, creata reliqua ab hoc ad Deum respectu, & relatione absoluere labor, studiúmque in præsenti inutile foret.

CERTAMEN II.

Negatiuè decidítur quæstio.

1 DIcendum est cum Suar. reliquisque secundæ sententiæ Doctoribus, nullum creatum intellectum ex omnibus adhuc creaturis naturalibus clarè visis inferre posse euidenter Trinitatem, etiam sub generaliori conceptu Trinitatis, seu quoad an est. Ad manum est ex dictis probatio. Quia ex visione creaturæ naturalis solum attingitur Deus, qua terminus eius relationis formaliter est (si vera sunt, quæ diximus cert.1. num.3.) atqui Deus non est terminus relationis creaturæ naturalis, qua trinus, sed, qua potens est, quæ formalitas est communis, non autem personalis in Trinitate: ergo ex vi intuitionis creaturæ, etiam respectiuæ Dei, non infertur Deus qua trinus est, sed Deus solum, qua potens est, & vnus. Addiderim, neque probabiliter ex creaturis naturalibus clarè visis Trinitatem deduci posse: hoc enim probat ratio præcedens, vel nihil, vt cuiuis eam, vel leuiter meditanti, per picuum fiet.

2 Dices: respectus creaturæ ad Deum realis est: sed respectus realis est ad terminum, vt re ipsa est: ergo respectus creaturæ ad Deum est ad Deum, vt re ipsa est: atqui Deus, vt re ipsa est, trinus est, & vnus: ergo respectus creaturæ est ad Deum trinum, & vnum. Vrgetur in actione: Hæc numero actio respicit, hunc numero Deum, vt re est: ergo hunc numero Deum trinum: ergo est medium inferens Deum hunc trinum. Patet consequentia: est medium quatenus respicit Deum: sed respicit Deum hunc trinum: ergo est medium inferens hunc Deum trinum. Confirmatur: quia si per impossibile actio aliqua proueniret à Deo non trino, esset diuersa specie, nec solum numero, ab hac, quæ prouenit à Deo trino: ergo quia terminus, etiam formalis huius actionis Deus trinus est: siquidem terminus formalis relationis is est, sine quo essentia, & species relationis metaphysica esse non potest. Tunc sic: ergo cognita hac actione, vt est in se, cognosci debet Deus trinus. Patet: quia per nos ex visione entitatis relatiuæ, & connexæ cum alio id totum abstractiuè cognosci debet, quod terminus formalis eius connexionis est: sed, vt probatum manet, hic Deus trinus est formalis terminus huius actionis: ergo ex visione huius actionis hic Deus trinus cognosci abstractiuè debet. Posui sub vnum obtutum duriorem difficultatis frontem.

Respondetur tamen concessa prima argumenti maiori, distinguendo minorem: vt re ipsa est formaliter, nego minorem; materialiter concedo minorem, & nego consequentiam. Connexio enim realis respicit terminum realem, scilicet realis virtutis actiuæ, seu in casu præsenti omnipotentiæ, non autem formaliter cum idemtitate aliorum, quæ ipsi reali termino aliundè idemticè

idemticè adiunguntur, neque cum negatione identitatis: hæc enim non constituunt omnipotentiam realiter, quam vt terminum per se, & formalem respicit creatura, qua talis. Instabis: ergo hic respectus realis creaturæ præcisiuus est, quod intellectui vix conceditur. Probo consequentiam: siquidem secundum suam realitatem tangit vnum, scilicet omnipotentiam, non autem aliud ipsi identificatum, scilicet personalitates. Respondetur primò non nimis absurdam videri consequentiam. Ecce vnio hypostatica verbi facta est in persona, non autem in natura iuxta sententiam communem, licet hæc personæ identificetur. Secundò: quia malè infert, negatur consequentia. Nam ex eo, quod non respiciat omnipotentiam, vt idemtificatam personis tribus respectus creaturæ, neque, vt distinctam, non statim infertur attingere omnipotentiam seorsim, non attacta realitate tota, sed solum non attingi per se, & formaliter, seu titulo sui reliquas formalitates, quæ in illa entitate realiter indiuisibili sunt: sed solum materialiter alia attingit, formaliter verò, & titulo sui omni potentiam.

4 Vrges: ergo re ipsa Trinitas est terminus huius respectus creaturæ ad Deum: ergo hic respectus inferendæ Trinitati medium aptum erit, si clarè videatur. Patet consequentia. Ad id totum medium est connexio realis clarè visa, quod realiter attingit: sed attingit per te connexio realis creaturæ Trinitatem: ergo erit medium ad Trinitatem cognoscendam. Maior videtur certa: est enim medium connexio creaturæ, quatenus connexio: ergo cum connexio sit cum tota Trinitate, erit medium ad totam Trinitatem. Respondetur distinguendo primum instantiæ antecedens: re ipsa est terminus formalis, & per se huius respectus Trinitas, nego antecedens: nam ratione idemtitatis cum termino formali, scilicet omnipotentia, quæ ratione, & titulo sui attingitur, terminat; est terminus materialis, & per accidens, seu qui attingitur titulo, & ratione alterius, quod attingitur per se, concedo antecedens: & nego consequentiam. Ad eius probationem distinguo maiorem. Est medium ad totum, quod realiter attingit per se formaliter, & ratione sui fateor; quod attingit per accidens, materialiter, & ratione alterius diffiteor. Est apertum: nam quod per se non respicitur ad medio, per se non infertur ab illo, ablata enim per possibile, vel impossibile idemtitate omnipotentiæ cum personis terminus per se remaneret relationis, ac proinde relatio: tunc autem illas non inferret: & si eadem tunc prædicata in medio remanerent: ergo neque nunc ex eisdem prædicatis inferet. Distingue similiter minorem, & nego consequentiam, atque euanescit confirmatio, & instantia prima n. 2.

5 Ad secundam confirmationem eiusdem numeri prona ex dictis etiam erat solutio. Sed noster Lugo supra respondet actionem à Deo non trino prodeuntem specie fore diuersam ab his, quæ à Deo trino sunt. Contra: quia in hac doctrina vrgentissimè præmit instantia. Si enim deficiente Trinitate actio speciem mutat, ac proinde ipsius relatio, & connexio: ergo Trinitas est terminus per se, formalis, & qui ratione, ac titulo sui attingitur ab actione hac, quæ à Deo trino progreditur: ergo erit medium ad inferendam Trinitatem, non minus quam ad inferendam omnipotentiam. Confirmatur: quia prædicatum illud specificum, quod desumitur à Deo, qua trino, deficitque in actione diuersæ per te speciei orta ex hypostasi à Deo non trino, nequit cognosci sine Trinitate, sicut neque prædicatum generale actionis sine omnipotentia: ergo sicut hoc viso cognoscitur, infertúrque necessariò omnipotentia, ita, & illo prædicato specifico viso, Trinitas necessariò inferetur. Respondetur ergo vtramque actionem eiusdem speciei futuram, ex eo solum quod remaneret omnipotentia in Deo illo non trino: imo eadem numero actio maneret: tum quia ablata solum per impossibile Trinitate hæc numero omnipotentia maneret in Deo: tum quia formales indiuiduationes actionum relatiuas ad suas causas non esse verius existimo: cum ab eadem numero causa, atque ad eumdem numero effectum plures actiones prouenire queant.

6 Obiicies secundò. Natura humana est aliquid naturale: sed visa natura humana infertur necessariò Trinitas personarum: ergo ex visione creaturæ naturalis potest Trinitas demonstrari. Minorem probo. Natura humana habet respectum, & connexionem realem cum Deo Trino formaliter, qua trino: ergo viso eo respectu euidenter necessariò inferetur Trinitas personarum. Suadetur antecedens. Natura humana habet capacitatem, vt terminetur triplici subsistentia diuina, saltem successiuè, omnium opinione: ergo habet respectum ad Trinitatem personarum. Probatur consequentia: quia natura humana habet respectum ad suppositа naturalia, quibus terminari potest: ergo, & ad suppositа diuina, quibus terminari potest respectum habebit. Vrgetur: quia terminabilitas hæc debet reduci ad actum terminandi per vnionem hypostaticam in natura humana recipiendam: ergo natura humana respectu vnionis hypostaticæ habet rationem subiecti, & causæ materialis: sed causa materialis dicit respectum ad suum effectum, quemadmodum causæ creatæ efficientes, in suppositione, qua admittimus creaturas omnes essentialiter ad Deum creatorem referri: ergo natura humana habebit respectum realem ad vnionem, quam in genere causæ materialis causat. Respondetur negando minorem primam. Ad eius probationem negatur antecedens. Ad cuius confirmationem negari poterat, atque absolutè debebat naturam humanam dicere respectum realem ad subsistentias sibi proprias (nam ad alienas creatas, cum eis terminari non possit, vt ostendimus d. proœmiali falsum est) constat enim ex eadem disputatione proœmiali subsistentiam in aliquo positiuo modo, quem natura patiatur minime consistere: quare respectu illius natura causa materialis non est. Sed licet foret: sicut natura humana causa materialis vnionis hypostaticæ esse admittitur, non statim, atque admittitur respectus creaturæ ad creatorem, admitti respectus causæ materialis ad suum effectum debet: creatura quippe in prædicatis essentialibus entitatis finitæ, & limitatæ dicit esse ab alio: ac proinde imbibitam habet connexionem cum alio, à quo sit, & à quo entitatiua limitata sua perfectio taxetur, quod in causis creatis, præcipuè materiali, non inuenitur.

7 Sed admisso respectu naturæ humanæ ad proprias subsistentias naturales, & connexione essentiali causæ materialis cum naturalibus effectibus, negatur eumdem respectum dicere ad subsistentias diuinas, & vniones hypostaticas supernaturales: siquidem ex proportione, quam supponit connexio naturalis ad naturales effectus, perperam infertur connexio ad aliquid supernaturale, cum quo nequit habere proportionem. Idcirco vniuersim potentiam obedientialem, & speciatim passiuam seu materialem, cuiusmodi est, de qua hic loquimur, absolutam omnino esse à possibilitate donorum supernaturalium fatentur communiter Doctores. Suar. tom. 1. 3. p. d. 31. sectione 6. § *circa secundum argumentum*, à med. folij 606. & circa finem fol. 610. editione tertia Salmantina reliquis auctiori Ioann. Mart. Rip. tom. 1. de ente super numero d. 4. sectione 5. numero 46. & d. 25. sectione 4. d. 32. sectione 6. d. 33. ferè per totam, aliique plures. Quæ de re me vtinam videatis tract. 1. Physicor. controuersia 7. de causarum naturalium efficacia d. 4. vbi plura de hac re Deo dante in publicum dabimus. Itaque in quauis potentia obedientiali eodem modo philosophandum est, atque de omnipotentia Dei, licet ex diuerso principio. Nam sicut ob eximiam, & præcellentem Dei nobilitatem eius virtutem actiuam absolutam cogitamus, quoad respectum ad eius virtutis terminos, nempe creaturas, solúmque conditionatam ex parte obiecti; nimirum

omnipotentia est virtus actiua creatorum si non implicent in se: sic etiam ob creaturæ naturales abiectionem ipsius obedientialem potentiam absolutam cogitare debemus à respectu ad dona supernaturalia, quæ ipsam perfectione longè superant; conditionatam autem ex parte obiecti, si ipsa dona supernaturalia ipsi communicari queant, concedimus.

QVÆSTIO IV.

Quid intellectus creatus inferret ex visione triplicis vnionis hypostaticæ ad tres Personas?

AD effectum supernaturalium secundum peculiares rationes examen progredimur. Num ex eorum visione Trinitas euidenter, aut probabiliter inferri possit? Atque ab vnione hypostatica inchoamus: quia huius discussio à præcedentis quæstionis examine parum me iudice distat.

CERTAMEN I.

Aliorum placita, atque pro nostro obseruationes?

1 CArdinalis de Lugo d. 20. de Incarnat. sect. 4. num. 43. docet ex visione intuitiua vnionis hypostaticæ verbi, si perfectæ claritatis, & comprehensionis sit, euidenter Trinitatem demonstrari; secus, si minus clara, distinctáque ex specie sua sit vnionis visio. Dispicet primò: quod ex maiori claritate visionis ex specie sua plura obiecta, seu plures obiecti formalitates asserat cognosci. Claritas enim cognitionis maior circa obiectum idem, non plura in ipso, sed eadem omnino repræsentabit: licet ex parte repræsentationis clarius. Secundò displicet conclusio ipsa vt ex dicendis cert. 2. constabit. Huic proximè accessisse videtur Zumel. 1. p. quæst. 32. art. 1. quæst. 2. asserens ex visione trium vnionum ad tres personas diuinas inferri euidenter posse Trinitatem. Admittit libenter citatus Lugo: imo illam sumit, vt medium ad probandum præfatam suam conclusionem, non sine inconsequentiæ nota à Zumele reiectam, à qua tamen ipsum liberare parui nobis negotij esset, nisi operæ esset longioris.

2 Vt appareat quousque doctrinæ nostræ probationes, improbationésque proueniant, nota primò: mysterium Trinitatis generatim loquendo quatuor, vt minimum, conceptus inuoluere, tres positiuos, negatiuum alterum. Primus è positiuis est trium subsistentiarum diuinarum, quæ naturam complent substantialiter: secundus conceptus est principij productiui in duobus, Patre scilicet, & Filio; & termini producti, in duobus etiam, nempe Filio, & Spiritu Sancto. Harum formalitatum distinctio constabit ex disp. 4. vbi de principiis diuinarum processionum per otium agemus, & disp. 9. vbi de metaphysica diuinarum personarum constitutione stricte, rigideque tractabimus. Ibi enim ex diuersitate respectuum ad naturam, quam subsistentiæ terminant, & complent, atque ad terminos, quos producunt, & à quibus producuntur Personæ, insuper ex ratione principij quo processionum, & terminorum eam formalem distinctionem per probatiorem metaphysicam, quam liberam nobis fides reliquit, deducemus: ne vitiosa religio, quod fides non posuit, mysterij odium, & hostilitatem cæco inducat marte cum discursu politiori. Tertius conceptus est idemtitatis trium subsistentiarum cum eadem natura diuina. Quartus denique conceptus negatiuus est, scilicet negationis plurium personarum idemtificatarum cum essentia eadem.

3 Præmittendum secundò est: ex formalitatibus idemtificatis, quæ alteri extremo beneficio vnionis nectuntur, vt vnum per se constituant, vt contingit in vnionibus hypostaticis, aliàs formaliter, aliàs verò materialiter vniri posse: id est aliàs perse ratione, & titulo sui vniri aliàs vero ratione, & titulo alterius, siue per accidens: quatenus illi, quæ ratione sui vnitur, ipsæ idemtificatur. Vtra autem earum per se formaliter ratione, & titulo sui vniatur duplici ex capite pensandum est. Tum ex incompletione formalissima entitatis, cui vtraque vnitur: tum ex comparatione vtriusque formalitatis, vel plurium (si plures sint) inter se se. Res est clara: cum enim ex completa entitate in aliquo ordine, & alia entitate quacumque vnum per se constitui non possit, necessariò in entitate, cui aliquid vnitur, vt vnum perse cum illa constituat, incompletionem in suo ordine supponet. Rursus termini vniti formalitates examinandæ accuratè, cõparandæque inter se sunt, vt appareat quænam essentia, & conceptu suo illam compleat incompletionem entitatis, cui vnitur, atque ipsius in illo ordine indigentiam expleat: ea enim formalitas termini vniti, quæ compleuerit entitatis incompletionem, atque ipsius indigentiam in illo ordine formaliter expleuerit, per se formaliter, ratione, & titulo sui vnietur; reliquæ verò formalitates, quæ illam non complent, licet ratione identitatis cum formalitate illa vnionem materialiter terminent, non per se formaliter, ac ratione, & titulo sui ipsam terminabunt.

4 Tertiò denique notandum est: naturam, vel naturas substantiales, quibus personæ diuinæ hypostaticè vniri, quasque suppositare possunt, solum esse per se incompletas in linea suppositi, non autem in linea naturæ: ac proinde id solũ vniri posse, titulo, & ratione sui, quod formaliter illas in linea suppositi compleat, ac terminet. Sicut enim forma substantialis complet materiam ad esse naturæ, quia cum illa naturam substantialem constituit, ac proinde terminus formalis, & per se vnionis substantialis compositi est, & qui ratione, ac titulo sui vnitur materiæ; ita conceptus ille, qui naturæ incompletionem in linea suppositi compleat, erit terminus formalis, & per se vnionis, qua ad naturam substantialem tota realitas vnitur termini. Itaque ex conceptibus formalibus idemtificatis in termino eodem, qui vnitur, videndus ille est, qui formaliter respondet incompletioni naturæ substantialis, cui vnitur, & quo permanente vnio hypostatica cum suis essentialibus prædicatis permaneret, atque hic terminus formalis, & per se vnionis habendus est, quique titulo, & ratione sui ab vnione hypostatica attingatur; alij verò conceptus, quibus sublatis, per impossibile, adhuc vnio hypostatica, qua talis, essentialiter maneret, quantumuis alteri idemtificentur, non tamen per se formaliter, titulo, & ratione sui ab vnione attinguntur: ac proinde, nec termini formales, sed materiales solum, & per accidens ipsius vnionis sunt. Duo hæc postrema notata à nobis sunt in aliorum doctrina, qui subsistentias modos super, additas naturæ, censent, vt eos inpropriis sedibus adoriamur: in nostra enim doctrina satis erit adnotasse vnionem hypostaticam formaliter ad personalitates terminandam esse, vt vnio hypostatica sit, sicut de vnione hypostatica Christi Domini communior sententia fert; vt conclusionis secundæ probatio procedat.

* * *

CERTA

Certamen II.

Neque ex visione trium vnionum hypostaticarum ad tres Personas Trinitas inferretur.

1 Dico primò, non solum ex visione vnionis verbi, sed vnionis etiam trium Personarum, aliisque naturalibus principiis nequit intellectus creatus demonstrare Trinitatem, quoad an est, seu sub conceptu quasi generaliori Trinitatis personarum in eadem natura. In hanc conclusionem velint nolint, trahendi sunt, quotquot asserunt ex visione actionis creatæ naturalis non posse demonstrari Trinitatem, vt ex nostris rationibus perspicuum fiet. Hi verò sunt Doctores omnes, si nostrum Vasq. & Nicolaum de Cussa citatos quæst. 3. cert. 1. num. 1. excipias. Probatur conclusio: quia Trinitas tres illos conceptus positiuos, & alium negatiuum dicit, vt videmus, ex quibus ad Trinitatem personarum generalius, & quoad an est sumptam tres conceptus spectant: scilicet trium subsistentiarum vnus, idemtitatis earum in natura alius, tertius negationis plurium personarum diuinarum. Atqui tres hos conceptus intellectus creatus principiis naturalibus adiutus, nequit ex visione trium vnionum ad tres personas euidenter inferre: ergo neque ex eiusmodi visione mysterium Trinitatis sub generaliori conceptu, & quoad an est poterit demonstrare.

2 Minor, cui totum rationis pondus incumbit, robustè fulcitur. Quia visio trium vnionum hypostaticarū ad summum infert tres personas diuinas, adiunctisquæ, si placet, naturalibus demonstrationibus vnitatis Dei idemtitatem earum in natura: ergo non infert conceptū negatiuū plurium personarum; sed hic necessarius est ad Trinitatem, qua Trinitas, etiā, sub generaliori conceptu est: ergo non infert mysterium Trinitatis sub generaliori conceptu, seu quoad an est. Subsumptum proximè antecedens suadetur: nam numerus ternarius, qua talis, reliquas excludit vnitates: ac proinde, sicut addita vnitate ad ternarium quemuis iam ternarius non esset, sed quaternarius, ita addita Persona ad Trinitatē non esset Personarum Trinitas, sed quaternitas. Esto ergo: cognosci, & demonstrari ex intuitione vnionum hypostaticarū ad tres personas diuinas personarū Trinitas, & ex principiis naturalibus earū in natura idemtitas possit: vndenam ex eiusmodi visione, aliisque naturalibus principiis cognoscet mens plures personas possibiles non esse, ita, vt non ambigat? Quin cognitis personis tribus distinctis diuinis exemplar habet, quòd antea non habebat, vt plures concipiat.

3 Si dicas id habere ex naturali cognitione possibilitatis in genere, & vt sic: contra est: quia nō sufficit cognitio naturalis possibilitatis, & impossibilitatis, vt sic, vt aliquid particulare inferatur impossibile, nisi illius particularis essentia implicans cognoscatur. Admissa ergo pluralitate personarū, imò Trinitate earū, vnde alterius personæ repugnantiam deduces? An Lullianas illas demonstrationes ādire cogendus? Dices: ex cognitione omniū possibiliū, intra quæ quarta Persona diuina nusquā est, posse eam demōstratione elaborari. Sed contra: quia omniā possibiliū cognitio, nec naturalis, nec debita vlli intellectui creato est; imo, nec beatorū, etiā Angelorū mentibus, quibus plura ex possibilibus ignota esse fixū in Theologea est: nec desunt plures, neque ignobiles Theologi, qui omniū possibiliū cognitionē creatis, etiā beatis mentibus, ob Dei incōprehensibilitatā iudicēt impossibilē. Sed adsit omniū possibiliū cognitio: adhuc nō erat vnde quartæ personæ impossibilitas monstraretur: quia nisi à Deo reuelaretur, vel omnia possibilia ab ipso cognosci, licet re ipsa omnia ab ipso cognoscerētur, negatiuus cōceptus rei vlterioris possibilis præter cognita, nō magis inferretur, quā negatio quartæ personæ diuinæ ex cognitione triū, quam nusquā inferri n. 2. docebitur. Dices: Christus Dominus tres illas vniones possibiles clarè cognoscit, & insuper possibilia omnia, quorū cognitiones ipsi debētur: aliūde verò cognoscit prædictā possibiliū omniū cognitionē sibi vnionis titulo deberi: ergo inde euidēter cognosceret nihil præter obiecta suæ scientiæ esse possibile: ergo, & quartā personā diuinā implicare: ac proinde in personis idētificatis cū natura diuina Trinitatē solum esse, & negationē quaternitatis, quod negabamus. Respōdetur admittendo totū hoc à Christo Domino cognosci, neque tamen nostræ opponi doctrinæ. Etenim iam ponitur intellectus creatus cū iure vnionis hypostaticæ: est siquidē intellectus non puræ creaturæ, sed hominis Dei. Inter iura autem vnionis hypostaticæ debitū cognoscēdi possibilia omnia ponitur, quod quidē debitū supernaturale est, & quod ex principiis naturalibus cognosci nequeat: quare præter visionē triū vnionū hypostaticarū, & naturalia principia supernaturalē eius debiti cognitionē ad demonstrationē adiungis, quam sic haberi posse conclusio non negatæ. Addiderim, neque probabiliter Trinitatis mysteriū sub generali cōceptu, & quoad an est ex visione triū vnionū, & naturalibus principiis inferri posse. Id etiā probat ratio præcedens.

4 Dico secundò: Trinitatis mysteriū secūdum omnia quæ fides docet; nempe rationem etiam principij, & principiati personarū ex dicta visione, & naturalibus principiis nequit ab intellectu creato demonstrari, ac proinde neque, quoad quid est. Probatur: ratio principij, in personis diuinis non stat in sola formalitate personalitatis Patris v. g. nec ratio principiati in sola formalitate personalitatis Filij: sed sola personalitas Patris, Filij, & Spiritus Sancti, qua personalitas est, cognosci potest ex visione triū vnionū hypostaticarū: ergo ex ea visione, & naturalibus principiis nequeunt cognosci Patrē principiū esse Filij, atque vtrumque Spiritus Sancti. Maior latè probabitur d. 4. vbi potentiā notionalē in solo personali, & proprio personæ producentis non esse monstrabimus: quin, vt ibidē ostendā, neque inadæquatè in personalitate producentis formaliter sumpta est ratio principij actiui, qua actiuum formaliter est, licet principiū actiuū sine illa formaliter esse non possit; non secus atque equus nō est ipsius anima, licet sine illa equus formaliter esse nō possit. Cōceptus ergo subsistētiæ formaliter est in ordine ad naturā eandē, quā terminat cōplētque in ratione suppositi. Minor verò sic facilē suadetur. Id solum cognoscitur ex visione vnionis hypostaticæ, quod terminus formalis ipsius est: sed sola formalitas subsistentiarum, seu personalitatum diuinarum, qua tales sunt, est terminus formalis vnionis hypostaticæ, & personalis: ergo sola formalitas subsistentiarum, & personalitatū diuinarū, qua subsistentiæ, & personalitates formaliter sunt, cognoscetur ex visione trium vnionum ad tres personas. Maior probata manet q. 3 cert. 1. & 2. Minor probatur: quia is solū est terminus per se, & formalis vnionis, qui titulo, & ratione sui ab ea attingitur, qui formaliter cōplet naturæ incompletionem, & indigentiam, eāque terminat in illa linea, in qua in cōpleta, & interminata est, vt docuimus cert. 1. n. 3. Sed subsistentiæ, & personalitates diuinæ, qua tales, solum complent incompletionē naturæ, cui vniuntur, eāque in linea suæ incompletionis terminant: ergo subsistentiæ diuinæ, qua tales formaliter solū, sunt termini formales, & per se earum vnionum, & qui ratione, & titulo sui ab eis attinguntur. Minor hæc probatur.

5 Id solùm cōplet incōpletionē naturæ subsistātialis cui vnitur, eāque terminat formaliter, quod cōplet illius incompletionē, eāque terminet in esse suppositi: sed solū diuinæ subsistētiæ formaliter, qua tales, cōplent naturam subsistantialē, eāque termināt in esse suppositi: ergo diuinæ subsistentiæ formaliter, qua tales, complent incompletionē naturæ cui vniūtur. Minor proxima probatur: quia solæ subsistentiæ diuinæ, qua tales, formaliter constituunt cum natura assumpta suppositum, reliquæ verò rationes minime gentium. Confirmatur in omni-

muni opinione constituente potentiam notionalem ex subsistentia, & natura: siquidem natura diuina adiuncta naturæ assumptæ non constituit suppositum formaliter, vt patet, sicut neque materia adiuncta materiæ constituit naturã, eámve in linea naturæ complet: ergo, quod additur supra conceptum subsistentiæ ad rationem potẽtiæ, & principij notionalis non cõferet, nec terminat naturã in linea suppositi, in qua per vnionẽ hypostaticã complenda, terminandáque est. Confirmatur secundò: quia diuina natura ideò non complet naturã assumptam in linea suppositi, neque est terminus formalis, & per se vnionis hypostaticæ, quia licet realiter identicè subsistentia sit, formaliter tamen subsistentia non est: sed ratio principij notionalis, licet adæquatè personalis, & proprius esset, formaliter subsistentia non est: ergo neque complet formaliter naturæ incompletionem in linea suppositi, neque eam in illa linea terminat: ac proinde neque est terminus formalis, & per se vnionis, & qui ex huius visione cognosci debeat. Minorem probaui proximè, probabóque vlterius d. 4. & d. 9. Confirmatur vltimò: quia ablata, per impossibile, ratione subsistentiæ à Patre non posset natura assumpta vniri hypostaticè, compleríque, & terminari in esse suppositi, ea verò manente licet reliquæ formalitates diuinæ perirent, posset esse essentialiter vnio hypostatica, naturáque assumpta compleri, & terminari in esse suppositi: ergo sola subsistentiæ formalis ratio est terminus per se, & formalis vnionis hypostaticæ, quíque ratione, & titulo sui ab illa attingitur.

CERTAMEN III.

Obiectionibus occurritur.

1 STatueram nihil nunc contra conclusiones præfatas opponere: cum nihil sit, quod, vel solutum non fuerit quæstione 3. certam. 2. à numero 3. vel quod non tangat difficultates, quæ alibi opportuniorem habeant sedem. Verùm, quia austeriora videntur nonnulla, & quæ, non indoctiorum tantum, supercilia arcuent, atque censoriam frontem corrugent, hic etiam attingenda sunt pauca, vt iam exinde mitescant. Oppones: subsistentiæ diuinæ, qua subsistentiæ, non sunt distinctæ sine rationibus principij, & principiati personarum: ergo cum tres vniones, quæ in nostro casu videbantur, ad tres subsistentias diuinas formaliter sint, ad rationem principij, & principiati formaliter terminabuntur; ac proinde rationes etiam principij, & principiati termini formales eiusmodi vnionum erunt, & qui ex earum visione cognosci necessariò debent. Si dicas tres diuinas personas seclusa ratione principij in linea subsistentiæ diuersas esse: contra est dogma theologicũ: *in diuinis non est distinctio nisi obuiet relationis oppositio*: quia sine ratione, & ante rationem principij, & principiati, in quibus solum obuiat relationis oppositio, personalem asseris distinctionem. Respondetur primò huic argumento, solutionem ab omnibus ferè Theologis esse adhibendam, qui potentiam, & rationem principij notionalis diuinarum processionum asserunt, non esse solas personales rationes Patris, & Filij, sed aduocanda etiam esse essentialia, & communia ad potentiæ, & principij notionalis constitutionem: in hac enim sententia per rationem principij adæquatam nequeunt Personæ distingui, cum per communia essentialia, quibus principium notionale constituitur, nequeant distingui.

2 Respondetur: ergo sine ratione, & ante rationem principij notionalis adæquati distinctionem formalem esse in diuinis, secus sine ratione principij inadæquati: nam singularitas, atque vnitas personalis Patris necessariò intrat constitutionem potentiæ notionalis Patris: ac proinde, quod ea singularitate distinguitur, per inadæquatam rationem principij notionalis distinguitur, quod solum vult axioma illud. Mittam modo axioma illud de reali, non de formali solum personarum distinctione loqui, quæ personalitatibus, in statu præcisionis non competit, sed realitatis, ideſt realiter non formaliter sumptis: quo modo eas nunc non consideramus, neque accipimus. Instas: ergo saltem cognoscetur ex visione trium vnionum inadæquati principij ratio, nec solum ratio subsistentiæ singularis. Tunc sic: ergo ex visione vnionis hypostaticæ Patris cognoscetur inadæquatè ratio principij generatiui, quæ sola personalitate singulari continetur: cumquè inadæquatum principium, qua tale, alterius inadæquati comprincipij relatiuum sit, hoc etiam inde inferri oportebit: ac proinde Trinitas Personarum secundum rationes principij, & principiati ex visione trium vnionum ad tres Personas tandem inferetur. Distinguo primam consequentiam. Ratio principij inadæquati respectiui, nego consequentiam; absoluti, concedo consequentiam: non enim quidquid intrat constitutionem principij adæquati respectiuum est, licet principium adæquatum respectiuum sit: nam singularitas, seu vnitas intrinseca principij, qua hoc diuisum est à termino producendo respectiua formaliter non est, licet principium constitutum respectiuum sit. Sic ergo subsistentia, & personalitas singularis Patris v.g. intrat constitutionem potentiæ notionalis generatiuæ, quatenus scil. efficaciæ & energiæ naturæ diuinæ communis singularitatem adiungit, ratione cuius principium adæquatum à filio distinguatur, id autem solum præstat personalitas quatenus singularis in se est, sub qua ratione respectiua non est termini producendi de quo fusius d. 4. & 9.

3 Oppones secundò. Paternitas, & filiatio non sunt termini per se, & formales secundum rationem paternitatis, & filiationis, earum vnionum, sed solum præcisè secundum rationem formalem personalitatum: ergo Christus in quantum homo non est filius naturalis Dei Patris. Probo consequentiam. Id solum tribuit subiecto effectum formalem, quod per se & formaliter ipsi vnitur: sed filiatio, qua talis, non vnitur per se, & formaliter humanæ naturæ: ergo nec tribuit ipsi effectum formalem, neque eam constituit filiam. Difficilem controuersiam mouet obiectio, cui noster Bernal totum intentum concedit: scilicet Christum, quatenus homo, filium naturalem Dei non esse, sed solummodo Filium Dei proprium, vt aiebat Paulus: *Proprio Filio suo non pepercit*: cum qua propria filiatione, Elipandica, & Nestoriana filiatio adoptiua humanitatis Christi repugnat. Sed hæc alterius loci sunt. Nunc ergo respondetur: negando primam consequentiam. Ad cuius probationem negatur maior. Ecce Sanctitas diuina, siue Deitas ipsa non est terminus per se, & formalis vnionis hypostaticæ Verbi, sed materialis solum iuxta communiorem Theologorum sententiam, & tamen humanitati tribuit sanctitatem infinitam, eámque infinitè sanctam constituit.

QVÆSTIO V.

Quid ex intuitione reflexæ visionis Dei intellectus creatus de Trinitate cognosceret?

PLVRA sub hoc titulo, quam præ se ferat, disputabimus: quia idem plurib[us] est definiendi principium. Agemus enim de lumine gloriæ, & specie impressa Dei, si ab illo diuersa sit. Item de gratia habituali, quæ ius seménque est visionis beatæ. De ipsa demum visione, an sub aliqua sui ratione medium Trinitati inferendæ necessarium sit? an saltem probabile?

CERTA

Certamen I.

Doctorum iudicia, atque proprij principia ponuntur.

1 Zvmel 1. p. 32. art. 1. q. 2. probabile putat ex visione gratiæ habitualis, remotè saltem, mysterij Trinitatis existentiam demonstrari. Cum enim habitualis gratia gloriæ, & beatitudinis ius, seménque sit, visióque beata (in qua vulgo beatitudo nostra constituitur) tum quia visio, & intuitio Dei, sicuti est, tum quia summi boni visio, quia beata est, ad Deum sicuti est, &, vt summum bonum est, scilicet trinum, & vnum, debeat esse, mediatè saltem gratia Trinitati demonstrandæ inseruiet, si clarè videatur. Idipsum de lumine gloriæ, & specie impressa Dei eodem discursu conficitur: cum vtrumque visionis beatæ cum potentia eliciendæ sit naturale, & adæquatum principium. Et sane conclusio hæc etiam, ex qua necessariò pendet, necessariò etiam supponit: nempe visionem Dei beatificam intuitiuè visam medium esse aptum ad Trinitatem demonstrandam. Mea autem sententia, licet primæ conclusionis veritas ex huius necessariò pendeat; ex hac tamen non necessariò illius veritas concluditur, vt cert. 2. concluſ. 5. dicemus.

2. Pro vera quæstionis decisione obserua primò cum Scotistis, & nostro Cardinale de Lugo d. 20. de Incarnat. n. 50. de ratione visionis obiecti non esse, vt omnes formalitates ipsi identificatæ videantur, sed potius vnam formalitatem obiecti videri sine alia posse. Sicque solum differre visionem intuitiuam ab eiusdem obiecti cognitione abstractiua: quod hæc per alienas species, atque ad alterius modum obiecta intellectui representet; intuitiua verò speciebus propriis, & in se, suum menti præsentet obiectum. Itaque illud quod de intuitione, & visione, vt ab abstractiua cognitione differt, vulgò iactatur, quod visio tendat in obiectum: *sicuti est*, abstractiua verò cognitio: *nõ sicuti est*, ita intelligi debet: vt illud: *sicuti est* non appellet, cadatvè supra modum existentiæ obiecti in se, sed supra modum cognitionis, nempe non ad modum, quo est alter, cuius speciebus cognoscitur, sed immediatè in se obiectum cognoscatur: illud autem, *non sicuti est*, de abstractiua cognitione dictum idem sit, atque ad modum, & exemplar alterius, cuius speciebus cognoscitur. Suadetur facilè hæc doctrina. Quid enim repugnantiæ in eo est, quod species impressa producatur representatiua propriè mei principij sentiendi, non autem ratiocinandi? Vel quod Deus concurrat cum mente ad cognoscendum principium sentiendi pro suo libito, quin simul concurrat, cum eadem ad agnoscendum principium ratiocinandi? Sicque habeat, vel species illa, vel Dei concursus, quod habet species aliena, quoad præcisionem, solúmque præscindenti intellectui eximat obscuritatem representationis obiecti, quod illi non ex præcisione, sed ex alienis speciebus adiuuantibus contingit.

3 Dices: ergo iam admittis visionem, & intuitionem præscindere. Fateor. Ecquid autem absurdi admitto? Nam visioni solum opponitur obscuritas cognitionis abstractiuæ quæ præcisio formaliter non est, sed alienarum specierum vsus, vt nunc nunc dicebam. Dices secundò. Præcisum obiectum videri aliter ac est, quod clarè obiecti, vt est in se, visioni repugnat. Sed id nego: quia ex parte formalitatis præcisæ, & obiectæ non obijcitur necessariò negatio identitatis cum alijs, sicuti neque identitas cum illis: quare nec videtur aliter, ac est formalitas illa. Dices tertiò inferri contradictionem; quod eadem res simul videatur, & non videatur. Sed iam hoc abstractiuas etiam præcisiones impugnat argumento, quod plures ex nostris, quam opus sit; pluris faciunt: Præcisiones obiectiuas de facto dari abstractiuarum cognitionum beneficio, nec solum esse possibiles, non disputo modò, sed suppono cum cummuni realium Doctorum sententia ex controu. Dial. d. 2. q. 2. cert. 1. & 2. vbi propria eius disputationis sedes: solúmque ostendo præcisiones obiectiuas cum prædicato visionis obiecti minime pugnare. Si quis autem ex tumulato illo, & communi Nominalium argumento, inanique vmbra deterreatur locum citatum ex nostra Dialectica consulat. Nunc verò species proprias abstractiuas de facto esse in communi sententia admittente relationes transcendentales creaturarum ad Deum iam à iuuene suasum habui: quia visus intuetur colorem nihil cogitans de eo respectu coloris ad Deum. Mitto ad materiam de visione argumenta Scoti, tot post sæculis, firma, atque ab aduersariis insoluta.

4. Nota secundò: obiectum formale beatitudinis diuinæ personalitates non claudere, sed solo Deo, qua Deus, contineri, quin expectetur Deus qua trinus. Id censent Scotus cum suis, Palud Molin. Et alij apud nostrum Salas 1. 2. tom. 1. q. 3. tract. 2. d. 4. sect. 7. n. 30. fine, & n. 32. init. quibus neque ipse omnino discordat. Discordat autem noster Vasq. 1. 2. tom. 1. d. 13. cap. 2. non satis firma ratione. Ex eo enim Personalitates diuinas ad formale beatitudinis obiectum aduocat, quod visio beata, intuitiua cum sit, nequeat in eadem entitate formalitates illo modo præscindere, solúmque in rem, sicuti est, ferri possit: vnde fit, vt in omnes Dei formalitates vno, eodémque obtutu visio beata necessariò feratur, nequeátque in essentiam, non in personas ferri. Sed contra; ostendi enim proximè, visionem posse in formalitatibus obiecti præscindere. Secundò esto: præscindere nequeat: ergo solo titulo identitatis cum essentia attinguntur Personæ à visione beata: ergo non sunt formale visionis obiectum. Prima consequentia est ipsius Vazq. doctrina. Secunda est certa: quia terminus formalis cuiusque connexionis, & attingentiæ titulo, & ratione sui; non alterius, cum quo identificetur, attingi debet, vt supra diximus, estquè doctrina communis. Profundiorem oppositæ doctrinæ probationem obijciam, & soluam certam. 3. Nunc autem sic nostræ obseruationis doctrinam probo. Obiectum formale beatitudinis summum bonum est: in ratione autem summi boni non clauduntur personalitates: ergo neque in obiecto formali beatitudinis clauduntur. Minorem probabimus susè d. 6. q. 3. Sic autem nunc breui: quia si, per impossibile, Deus trinus non foret, atque personalitates implicarent, adhuc Deus summum bonum esset, atque beatitudinis obiectum persisteret. Secundò: quia Pater secundum se formaliter sumptus summum bonum est, sicut, & reliquæ Personæ seorsim; & tamen filiatio non est, neque spiratio passiua, siue personalitas Filij, & Spiritus Sancti: ergo Trinitas de ratione summi boni non est?

Certamen II.

Nostra sententia statuitur.

1 Prima conclusio. Visio Dei præcisè non est medium intellectui creato ad Trinitatem inferendam, & si naturalia omnia principia adiungantur: quare neque ex illa reflexè visa Trinitas demonstrabitur. Assentitur Lugo citatus, cuius tamen ego rationi non assentior. Probatur facilè ex dictis: quia ad id solum erit medium visio cognita, etiam per reflexam visionem, quod repræsentat: sed visio Dei præcisè non repræsentat Trinitatem Personarum: ergo neque est medium ad Trinitatem Personarum inferendam. Minor, quæ sola probationem desiderat, suadetur. Visio Dei, qua Dei non fertur in Trinitatem Personarum identificatarum cum Deo: cum possit visio præcisiua esse formalitatum idemtificatarum in obiecto iuxta Doctrinam cert. 1. à num. 2. ergo, qua visio & repræsentatio Dei non est repræsentatio Trinitatis Personarum: atqui alia

principia naturalia non inferunt Trinitatem Personarum, vt sæpius monui: ergo ex visione Dei reflexè visa, & naturalibus principiis non demonstrabitur Trinitas Personarum?

2 Dices: etsi visio Dei præcisiua non foret, sed in totam Dei entitatem ferretur, idem argumentum fieri posset, nam totam entitatem attingeret, licet non in ordine ad perficiendam naturam triplici subsistentia, siue vt Personarum Trinitas est; sed solum subratio entis à se omnipotentis &c. cognosceretur. Quemadmodum in opinione non admittentium præcisiones formalitatum ex parte obiecti, licet Petrus à longè cognitus totus cognoscatur, quia tamen non in ordine ad ratiocinationem, sed in ordine ad motum progressiuum cognoscitur, vt animal solum, non autem, vt rationale cognosci dicitur: ergo superfluis sumptibus possibilitatis præcisionum obiectiuarum in clara obiecti visione hanc conclusionem tuemur, quæ relegatis à visione clara obiecti præcisionibus obiecticis æquè commodè probabitur. Verùm obiectio hæc friuola est: quia cognitio abstractiua, seu per species alienas cum clara non sit, neque ex parte sui confusionem respicit; ast visio clara obiecti, vt ex ipsa voce constat, ex parte vtriusque confusionem non admittit. Quomodo enim clara illius obiecti cognitio erit, si ipsum aliqua ex parte meriti oberrat confusè? Sed esto, teneat obiectio: verior procul dubio assertio est.

3 Dico secundò: ex visione præcisiua rationum, seu personalitatum diuinarum reflexè visa, & alijs naturalibus principijs euidenter demonstrabitur Trinitatis mysterium, si conceptum negatiuum Trinitatis excludas. Ratio est: quia visa intuitione personarum eo modo quo illas attingit, & representat intuitio inferuntur ex illa, cum eo inferat visio obiectum, quo illud representat: ex alia verò parte, ex naturalibus principiis euidenter constat Deum esse vnum: ergo euidenter inde infererretur tres illas personas vnius esse deitatis, & naturæ, quod est Trinitatis diuinæ mysterium quoad an est, seu sub generaliori conceptu Trinitatis, secluso conceptu negatiuo ipsius. Quod si visio personarum sit, non solum sub ratione trium subsistentiarum, sed etiam sub ratione principij, & principiati, euidenter inferetur Trinitatis mysterium quo ad omnia positiua, quæ nobis fides diuina proposuit. Addidi, si negatiuum conceptum Trinitatis excludas, nam negatio plurium personarum, qua Trinitas est, & non quaternitas, non magis ex intuitione trium personarum reflexè visa, quam ex visione trium vnionum hypostaticarum deduci poterit iuxta dicta q. 4. cert. 2. ac proinde ex prædicta visione reflexa absolutè mysterium Trinitatis, neque quoad an est, neque quoad quid est, inferre poterit, & si naturalia principia adiungantur.

4 Dico tertiò. Visio beata qua beata etiam, non est medium aptum Trinitati demonstrandæ adiunctis etiam naturalibus alijs principijs: quare intuitiuè visa non infert euidenter Trinitatem. Prona etiam est ex dictis probatio, quia ratio beatæ supra rationem visionis solum dicit visionem esse summi boni representationem: sed representatio summi boni, qua talis, non est representatio Trinitatis formaliter: ergo neque visio Dei beata, qua beata, est representatio Trinitatis formaliter: solum autem potest visio esse medium ad Trinitatem inferendam, quatenus representatio Trinitatis formaliter est: ergo visio beata, etiam qua beata, non est medium ad Trinitatem inferendam. Maior primi syllogismi est certa. Minor probata cert. 1. à num. 4. Confirmandáque, atque explicanda amplius cert. sequenti. Consequentia autem est legitima, & probata. Nam visio quæuis, eatenus est medium ad aliquid ex ipsa inferendum, quatenus est ipsius representatio: quare si visio Dei beata, qua beata, & representatio summi boni, non est representatio Trinitatis, neque, qua beata medium ad inferendam Trinitatem erit.

5 Dico quartò. Ex visione beata, quæ de facto est, tanquam medio infertur Trinitatis mysterium quoad omnia, quæ fides proponit: ac proinde, si reflexè videretur, ex ea demonstraretur totum Trinitatis mysterium à viatore, ex certo conceptu negatiuo. Dixi *à viatore*: nam beatos circa Deum Trinum, quem clarè intuentur, discursu vti non posse, vt ipsum cognoscant, probabile valde nobis est: sicut neque quempiam circa id, quod videt, discurrere posse. De viatore autem probatur facilè: quia visio reflexè visa ad id totum cognoscendum, quod formaliter representat, medium aptum est: sed visio beata, quæ nunc est, representat formaliter Personas Patris, Filij & Spiritus sancti identificatas cum natura diuina: ergo ad id totum inferendum erit medium visio beata, quæ nunc est, si à viatore clarè videatur. Minorem, quæ probatione eget, sic probo, primò: quia Apostolus ait de nostra loquens beatitudine: *videbimus eum* (nempe Deum) *sicuti est*. Scilicet secundum omnia, quæ Deus est: est autem Deus Trinitas, Pater, & Filius, & Spiritus sanctus, in quibus rationes, non solum personales, sed & principij, & principiati continentur. Ratione probo secundò: quia æquum est, vt gratissimis, æternúmque iuratis amicis, ac filiis beatis in sui possessionem admissis, nihil ex necessarijs sui prædicatis abscondat Deus. Et quidem Patrem, & Filium à beatis videndos esse non semel in Euangelio dicitur: quod ipsum de Spiritu sancto æquè credendum est. Excluso conceptum negatiuum Trinitatis, qui ob rationes sæpe repetitas adhuc ex visione beata, quæ de facto est, demonstrari non poterit: quare neque absolutè Trinitatis mysterium quoad omnia sua prædicata.

6 Dico vltimò & quintò: ex lumine gloriæ specie impressa Dei, gratia habituali clarè etiam visis Trinitas demonstrari non potest. Tum quia intrinsecum respectum ad visionem claram Dei non dicunt: tum quia, licet dicerent, atque visionem beatam inferrent, si viderentur, cum visio ipsa beata Trinitatem, clare etiam cognita, non ostendat, inde ad Trinitatem inferendam discursus non perget. Tum denique: quia, licet visio clara Dei certò, atque euidenter ad Trinitatis mysterium cognoscendum discursum deduceret, tamen cum ex visione gratiæ, luminis, gloriæ, & speciei impressæ solum inferretur cognitio abstractiua visionis beatæ, non magis ex ea sic cognita inferri posset Trinitatis mysterium, quam ex ea, quam modò habemus de visione beata, cum vtráque abstractiua sit: quare sicut secluso fide solum cognosceremus esse visionem Dei, nihil de Trinitate cogitantes; sic eadem fide secluso, licet Dei visionem inferremus ex visione gratiæ, luminis, &c. cum tamen illius abstractiua solum cognitio esset, nihil de Trinitate cogitaremus. Certè huius conclusionis, & præcedentium fundamenta eodem modo non posse Trinitatem inferri probabiliter ostendunt ex iis, ex quibus non posse demonstrari suadent.

CERTAMEN III.

Argumenta aduersa infringuntur.

1 OBiicis: essentia diuina sine Trinitate Personarum non est summum, & infinitum simpliciter bonum: ergo nec visio essentiæ præcisæ à relationibus est beata: ergo visio beata formaliter, est representatio, non solum essentiæ, sed personalitatum. Cõsequẽtia vtraque est certa. Probatur antecedens. Infinitum simpliciter est, cui nihil perfectionis abest, potéstve accrescere: sed essentia præcisa à relationibus non est summum, & infinitum simpliciter bonum. Respondetur negando primum antecedens. Ad eius probationem concessa maiori, negatur suppositum minoris: nempè in personalitatibus diuinis esse perfectionem, & bonitatem peculiarem à bonitate, & perfectione essentiæ diuersam, vt ferè dogmaticum esse probabo d. 6. q. 3. Instabis: Personalitates formaliter ab essentia præcisæ habent entitatem: ergo & bonitatem, & perfectionem, quæ passiones entitatis sunt.

sunt. Concedit antecedens noster Vasquez cum pluribus antiquoribus, & negat consequentiã, me iudice, incõsequenter satis. Negandum igitur est antecedens. Neque enim personalitates propriam existentiam & peculiarem entitatem diuersam formaliter ab existentia essentiæ, & entitate naturæ diuinæ habent, vt validis rationis, & authoritatis momentis euincam disp. 6.

2 Instas secundò: Diuinis subsistentiis præcisis formaliter completur natura diuina in esse substantiali, & in ratione principij notionalis: ergo formaliter sunt complementum ipsius in esse suppositi, & notionalis principij: ergo eis perficitur essentia metaphysicè in vtraque linea principij, & suppositi: ac proinde sunt ipsius perfectio. Respondetur distinguendo antecedens: completur adiuncta identitate, & existentia ac entitate, quam natura de suo præstat relationibus, & qua rationem bonitatis, & perfectionis illæ accipiunt, fateor; ipsis præcisis relationibus sine his conceptibus ab essentia mutuatis perficitur natura, nego. Itaque, & est formalitas, quæ quasi materialiter perficit, & est perfectio, & bonitas, qua formaliter perficit: formalitas, qua materialiter perficit, diuersa est formaliter ab essentia perficienda, eámque habent personalitates diuinæ; bonitatem verò, & perfectionem, qua perficiant formaliter de suo non habent, sed ab eadem essentia emendicant. In perfectione igitur hac formali naturæ per subsistentias, subsistentiæ de se diuersitatem ponunt, vt bonitas essentiæ, quæ, quia eademmet essentia formaliter est, seipsam formaliter perficere nequibat accepta à subsistentiis diuersitate formali, ipsam formaliter perficiat. Similiter in ratione principij notionalis tota efficacia, & fœcunditas ad personas producendas essentiæ est, vt d. 4. videbimus: solúmque accipit à subsistentiis diuersitatem, & distinctionem à Persona producenda, vt suam efficaciam erga illam possit exercere.

3 Res est valde metaphysica, & subtilis: sed quæ omnino ad mysterium quadret. Si enim existentiam, & entis rationem propriam subsistentiæ formaliter sumptæ non habent, vt nuper dicebam, quo pacto præcisè, & formaliter sumptæ perfectiones erunt, nisi ab essentia cum entitate bonitatem ebibere intelligantur? an perfectio entis realis formalis sine ente reali formali poterit esse? Sic censere debent Scotus cum suis, & alij, qui entis conceptum vniuocum, atque adæquatè à differentiis abstractum admittunt. Cum enim entitate formali differentias denudent, dum eas seorsim ab ente præscindunt bonas formaliter illas, vt sic, non esse fateri tenentur: & tamen eis genera contracta in aliud perfectius conflari aiunt: nimirum in species, quæ ex genere, & differentiis compinguntur; non quidem quia differentiæ bonitatem, & perfectionem de suo conferant, quam de suo non habent, cum non habeant entitatem, quam bonitas, & perfectio indiuiduè consequitur: sed quia afferunt diuersitatem, quæ vt coniuncta cum entis bonitate illud perficit mutuando rationem bonitatis, & perfectionis ab ente, cui addunt de suo diuersitatem. Neque opus est id, quo aliquid completur, & perficitur formaliter, bonitatem formaliter in se habere, sed illud quod perficit formaliter integrare. Dices: ergo cum bonitas eadem sit in vtraque specie, sicut & entis ratio; nequit vna species ex propria differentia perfectior euadere, quam altera: quare eiusdem perfectionis erunt homo & equus.

4 Consequentiam hæc nos in præsentiarum minimè tangit cum personalitates, & Personæ diuinæ, omnium, & fidei consensu, æquales prorsus sint: quare consequentiam probare catholicis de Trinitate dogmatibus emolumenti fuerit non exigui: sed quia cum Scoto de entis vniuocatione, atque adæquata à differentiis abstractione sensimus in dialectica, controuersia 4. d. 2. negatur ex ibi dictis consequentia. Nam perfectio maior specierum non est maior quasi extensiuè, sicut perfectio maior quantitatis, quæ additione quantitatis alterius eiusdem speciei, & rationis fit maior: neque quasi intensiuè, quæ additione graduum rationis eiusdem maior euadit, & perfectior; sed est perfectio maior ex specie sua, quæ proinde maior possit esse additione nouæ entalitatis diuersæ, quæ bona, & perfecta formaliter in se non sit, quare neque perfectior quam sit formalitas opposita distinctam speciem constituens: sicut animal perfectius resultat in linea animalis adiuncta differentia rationalis, licet rationale animal non sit. Sic igitur maior perfectio specifica entis esse potest, quæ ex ratione entis boni, & differentia quæ ens formaliter, ac proinde, neque bonitas sit, sed determinatiuum differentiale illarum, in vna specie, quam in alia. Et Ratio est: quia prædicatum differentiale vnum potest esse aptius, atque expeditius metaphysicæ bonitatis, & perfectionis subiectum, quam aliud: ex quo fiet, vt bonitas, & perfectio augescat magis in vna quam in alia specie: sicut in physicis ex luce, & diaphano subiecto lucidius compositum euadit, quam ex æqua luce, & subiecto alio, non æquè diaphano. Instabis: perfectio, & bonitas prædicatorum formalium est integritas, seu, quod nihil in sua linea ipsis deficiat: sed personalitatibus diuinis præcisis formaliter, & qua talibus nihil deficit in sua linea: ergo personalitates præcisæ habent perfectionem, & bonitatem. Negatur minor: quia personalitatibus præcisis ab essentia deficit entitas, quæ in linea prædicati realis est.

5 Oppones tandem: Saltem essentia diuina, qua essentia diuina possibilis, est obiectum formale visionis beatæ: sed, qua essentia diuina possibilis, est Trinitas Personarum: ergo Trinitas Personarum est obiectum formale beatitudinis. Minor est certa: quia essentia diuina, quæ Trinitas non sit, impossibilis est. Maior videtur certior: quia obiectum formale beatitudinis nequit esse essentia diuina impossibilis, & chymerica: ergo essentia diuina possibilis. Respondetur distinguendo maiorem: essentia diuina, quæ essentia diuina possibilis intrinsecè, & formaliter est obiectum formale beatitudinis, concedo maiorem: nam si prædicata intrinseca, & formalia essentiæ diuinæ possibilia de se non essent, sed implicarent, essentia diuina obiectum beatitudinis non foret; qua possibilis materialiter, & identicè, siue formaliter extrinsecè, nego maiorem, & nego consequentiam. Eodem modo distinguo illud *impossibilis* in probatione minoris positum, & nego consequentiam. Vrgebis: prædicatum essentiæ diuinæ quantumuis præcisæ est exigentia trium personalitatum: sed saltem essentia diuina, qua talis, est obiectum formale visionis beatæ: ergo exigentia trium personalitatum est obiectum formare visionis beatæ: ac proinde visione beata repræsentabitur: quare, & visio beata erit medium ad Trinitatem inferendam. Respondetur negando maiorem: quia essentia diuina tres personas dicit identicè, ac proinde verè, & realiter nequit eas exigere, cum nihil seipsum exigat, in statu autem præcisionis à personalitatibus, sicut non dicit identitatem Personarum essentia, vt patet, neque in statu reali, sed intentionali est, sic exigentiam realem, & veram dicere nequit.

***

DISPVTATIO

DISPVTATIO II.

DE MYSTERIO TRINITATIS ab hæresibus vindicando.

EX quo inturbata apud Hispanos fides otium Scholasticis Theologicis dedit, atque in diuina mysteria, non tantum ex Dei reuelatione, solidisque eorum fundamentis, sed ex paterno etiam iure succedimus, à mandatis firmis Scripturæ, & Patrum testimoniis grauiores mysteriorum disputationes Philosophis nugis opplere totum negotium fuit. Ego verò, cui auditores meos instruere, vt sciant, & vt doceant, proprium munus est visum, licet ex aliorum more de proprio nomine, quam de mysteriorum veritate decertarem, labénque cum aliis seriem, & virilem hanc disputationem omitterem, eam tamen instituere decreui, ne mysterium tantum puerorum solum adinstar è cartula sciatur, prorsúsque Theologicè à lectoribus ignoretur. Idcirco purum ipsum Trinitatis mysterium, vtpotè futurarum deinceps disputationum materiam, sicut à Patribus, Conciliis, atque Ecclesia tota proponitur præsenti disputatione stabiliam. Et primò quidem de trium Personarum diuinarum distinctione. Secundò de earum identitate in natura. Tertiò denique de ratione principij, & principiati, quæ in Personis est, singulatim inquiremus.

QVÆSTIO I.

An Trinitas Personarum sit in diuinis.

PRIMVS Trinitatis conceptus, vt supra monui Personarum Trinitas est, seu trium Personarum distinctio, quàm solis naturæ viribus hominum mentes exhorrent. Ac proinde Gentiles hac super re ratione conuincere inutilis æquè, atque improbi laboris esset. Ex iis etiam, quibus Dei fides illuxit, Iudæi nempè, Christi Domini Euangelium non admittentes non satis facile conuincentur: cum ea veritas in veteri Testamento adumbrata, vt summum, sit, non clarè prorsus expressa. Sed tamen contra eos ex testimoniis, quæ admittunt pro virili pugnandum est; contra Hæreticos autem qui, tam Euangelium, quam Patrum testimonia verentur fælicius decertabitur.

GERTAMEN I.

Instructa errorum contra Personarum Trinitatem acies proponitur.

1 IVdæi antiquiores tres in diuinis Personas distinctas ignorabant potius, quam negarent; nouiores autem omnes, licet non ignorent, negant, vt videre est apud Genebrard. 1. de Trinit. à pag. 11. Ex Christianis verò primi omnium Gnostici apud nostrum Marianam lib. 4. historiæ Hispan. cap. 5. circa fin. Personas diuinas in vnam eandémque confundebant, atque earum distinctionem negabant. Consenserunt aliquot Montani sectatores vocati Donatiani, vel Phryges, vel Phrygastæ, vel Cataphrygæ, vel Proputiani apud Epiphan. hæresi 48. qui teste Hieronym. epist. 50 quæ est ad Marcellam *Trinitatem Personarum vnius Personæ angustias cogebant.* Sic etiam de eis refert Nicephor. 4. Histor. cap. 22. Dixi Montani aliquot sectatores: quia eius discipuli in duas factiones diuisi, teste Tertull. de præscript. aduers. hæret. cap. 52. Alij Eschinem Montanistam sequebantur, ac Tascodrugitæ nominabantur apud Hieronym. & Epiph. proximè; alij verò sequebantur Montanistam Proclum. Primi de Trinitate censebant vti diximus; secus secundi qui sequebantur Proclum. Hic enim cum Montano Duce Priscilla, & Maximila sentiebat: de quibus Epiphan. proximè: *De Patre, & Filio, & Spiritu sancto similiter sentiunt vt Sancta Catholica Ecclesia.* Sic de eis etiam censet Philastrius de hæresibus sub Apostolis catalog. 2. num. 2. Idcirco Augustin. de hæres. cap. 26. hunc inter Montanistarum errores omisit. Adhæserunt eidem errori Noëtus cum suis Noatianis teste Epiphan. hæres. 57. Philastrio proximè num. 6. Damasc. de hæres. ante med. Hermogenes cum suis Hermogenianis teste Aug. de hæres. cap. 41. Philastrio proximè num. 7. in Sabell. Porrò prædictus error adeò Sabellij, & suorum opera, & industria, postea percrebuit, vt de eorum Sabelliana hæresis deinceps nominaretur. Eam conceptis verbis refert Nicephor. 6. Histor. cap. 26. Adhæreserunt etiam Fastus Manichæus sic effatus apud Augustin. lib. 20. contra Faustum cap. 2. *Vnum sub triplici nomine colimus numen.* Photinus teste Epiphan. hæres. 71. Marchell. teste Theodor. 2. hæreticar. fabular. cap. penult. & vlt. Vincent. Lirin. contra hæres. Item Priscillianistæ apud Leonem Magn. epist. 93. aliàs 91. ad Turib. Asturic. Episcopum cap. 1. & apud Concil. Bracharens. 1. canon. 1. atque Augustinum hæresi 70. Adhæsit tandem Seruetus. Georgij Blandratæ, Franciscí Dauidis, Pauli Alciati, Lellij Zozimi, & Transiluanorum ea in re Magister, vt refert Sanderus 7. de visibili Monarchia, hæres. 227. Neque longè ab ea hæresi abierunt Seueritæ, aliter Theodosiani, Angelitæ, & Damianistæ, licet verbis multum discrepare viderentur. Quamuis enim alium esse Patrem, alium Filium, alium Spiritum sanctum catholicis vocibus faterentur, eandem tamen esse eorum subsistentiam asserebant, teste Nicephor. 18. histor. cap. 49. ante med. Quare eos per solas actiones, munera, nominàque externa diuidere credendi sunt. His adhæsere Valent. Gentil. cũ Valentinianis apud Bellarmin. præfat. libri 1. de Christo cap 1. & 2. & Skegius, aliíque hæretici Germani, & Galli, ac ministri Transiluani apud Valentiam q. 1. de Trinit. punct. 1. §. 5. & 6. & apud Ruiz de Trinit. d. 19. sect. 1. num. 5. & 6. Porrò huius erroris insimulatur Raymundus Lullius apud Eimericum direct. Inquisitor. part. 2. q. 9. asserens art. 22. *Stare tres Personas non distinctas in aliquo.*

2 Secundus error fuit contra Personarum Trinitatem aliquot Sabellianorum, qui communem suum errorẽ explicantes in alium dilapsi sunt. Asserebant enim, vt refert Epiphan. hæres. 62. init. *Patrem esse corpus, animam vero Filium, sed Spiritum sanctum esse velut spiritum hominis,* quibus diuinas Personas tanquam partes essentialiter componentes vnum Deum assignabant: non aliter, atque partes physicæ essentiales hominis naturam constituunt: ac proinde Personas non tam confundebant, quam omnino negabant. Ex eisdem verò Sabellianis alij, teste Basil. hom. 28. contra Sabellian, Verbum à Patre Spiritum sanctum, qui amor est, ab vtroque, non substantialiter, seu in ratione Personæ, sed accidentaliter solum differre docebant: sicut nostrum Verbum, nostérque amor à nobis differt. *Vnam* (inquit Basil.) *personam constituunt Patris & filij: quod & homo vnus dicatur non diuisus propter Verbum, quod habet, & sapientiam,* &c. His omnino consensit Paulus Samosatenus apud Epiphan. hæres. 65. sub init. asserens: *Deum vnam Personam cum Verbo, velut vna Persona est homo, & ipsius Verbum.*

3 Tertium errorem contra Trinitatem Personarum inuexit vetustus Praxeas Patris, & Filij Personas non distinguens, sed eandem esse asseuerans: de quo Patres statim citandi sic referunt: *Deum Patrem omnipotentem Christum esse dixit: hunc crucifixum, passumque contendit.* Hanc hæresim adstruxit Victorinus cum reliquis Praxeæ sectatoribus, vt referunt Tertull. de præscript. cap vlt. fin. & 1. contra Praxeam cap. 1. init. Augustin. de hæres.

hæres.cap.41. Philastr. catalog.2.num.2. in Sabell.apud quos Praxeiani, & Patropassiani vocati sunt.Eodem nomine Sabelliani etiam sæpè censebantur teste Athanas. lib.de Synod. Arimin. & Seleuc. circa med.in quadam fidei confess.De Spiritus verò sancti identitate nihil ab auctoribus notatum contra Praxeam, & assectas inuenio. Eius tamen personalem identitatem cum Patre, & Verbo asserebat Vrbicus Potentinus apud Athan. dialog.de Sancta Trinit. contra Macedon. & quarto contra sectatores Appollinaris. Marcellus item cum Marcellianis, ac Fotiniani apud Basil.epist.47. Spiritui sancto propriam personalitatem negarent. Quibus fortasse accesserunt ignominati alij hæretici apud Augustinum capite 9.de fide,& symbolo, med.docentes Spiritum sanctum esse Deitatem ipsam, qua tanquam nexu Pater, ac Filius reuincirentur. Neque multum ab his discrepasse videbuntur Caluinus, Theodorus Beza, Mathias Ceruasius, Georgius Blandrata dicentes: Spiritum sanctum Dei virtutem, & potentiam solummodo esse, vt refert Iodocus Coccius tomo 1.libro de Sanctiss.Trinitatis artic.6. Valent.1.part. quæst.1. de process.Person. punct.1. §. 4. si virtutem, & potentiam Deo intrinsecam intelligant non extrinsecam, & creatam, quod eorum erroribus consequentius videtur. Denique identitatem personalem Spiritus sancti cum Patre, & Filio expresse docuit Lactantius Firmian. epist. 8. ad Demetr. teste Hieronymo ad id 4.ad Galat. *Misit Deus Spiritum Filij sui.* Neque alium contra Trinitatis Personarum conceptum errorem inuenio, nisi error, ac non potius amentia dicenda sit Deistarum, nouorúmque Trinitariorum, & Arrianorum, qui tres hypostases, & subsistentias in diuinis admittunt, & tamen tres personas negant, teste Pratenlo 7. de visib. Monarch. hæresi 28. Etenim pugnantia hæc sunt, ni subsistentiæ, atque hypostasis vocibus aliquid à Conciliis, & Fide alienum subdolè intelligant.

Certamen II.

Ex veteri Testamento Personarum Trinitas ostenditur.

1 Personarum Trinitatem contra præfatos errores efficaciter ex veteri testamento probari posse negant Abulens.opusc.de Trinitate,Lira tomo 2.Gloss. opusc. contra Iudæ. Quibus videtur præiisse Epiphan. in Ancorato vbi dualitatem Personarum in veteri Testamento manifestari ait non autem Trinitatem. Intelligendi verò sunt de veteri Testamento, sine luce quam ipsi addidit nouum, ne temeraria sit propositio. Licet autem infinitæ eruditionis vir Didacus Ruiz præfatis Doctoribus consentiens solis Euangelij testimoniis ad hanc veritatem statuendam vtatur d.19.de Trinitate sectione secunda & quarta, ac sequentibus: vt Iudæis tamen aliquod in Scriptura quam admittunt cæcitatis suæ remedium asseratur, atque vberius hæretici confutentur nonnullis veteris testamenti authoritatibus Trinitatem Personarum confirmemus. Atque in primis antiquus Rabbinus, Accados apud Galatin.2. de arcan. cap. 1. In ipso sacro Dei nomine *Iehoba* Trinitatem Personarum exprimi ad Antonium Romanum Consulem iam pridem scribebat. Nam prima eius littera *Iod* initium significat; quod proprium est Patris: secunda littera *het* significat esse, & viuere, quod proprium est Filij, per quem omnia habent esse; tertia *baph.*cum coniunctio sit nexum significat: quarta littera *het* repetitum denotat duplicem respectum Filij ad Patrem, & ad Spiritum sanctum.Addit Rabbinus idem sacrum hoc nomen Hebraico alio explicari: scilicet *Abber*, *Veruah*, *bacodes*: ex cuius partibus *ab* significat Pater, *ber* Filius; reliqua Spiritus sanctus. Et sanè,vt ex peruetustis Rabbinorum codicibus apud Galatin. citatum habetur Caldæi sacrum nomen triplici *Iod*,

& vna vocali *Camez* scribebant vt à tribus Personis omnia creari, & eas vna essentia contineri denotarent. Secundò probatur ex 1. Genes. illis verbis. *In principio creauit Deus cælum*, &c. vsque ad: *Et Spiritus Domini ferebatur super aquas*: Nam prima vox hebræa eius loci est *Beresith* significat Filio iuxta Glossam interlinealem, Tertullianum,& Hilarium in Psalm.2. Nomine autem *Spiritus Domini*, Spiritum sanctum intelligunt August. de Genes.ad litt.imperfecto, cap.1.ac 13. confess.cap.5. & libro 11.cap.9.lib.12. cap.19.20. & 23. Origen.Rupert. & Beda ad eum locum Tertullianus aduers. Hermog. capite 19.& 20.aduers. Praxeam, cap.5. Cyprianus sermone de Spiritu sancto, Clemens Alexand.6. Stromat. Hieronymus init. quæstionum super Genes. Ambrosius 1. Exhameron cap.4. atque Ecclesia tota, quæ ad fontis benedictionem sic Spiritum sanctum alloquitur. *Tu super aquas inter ipsa mundi primordia ferebaris, vt iam tunc virtutem sanctificationis aquarum natura conciperet.* Quare licet Hieronym. & Tertull.citati, Nyssenus & Ambrosius 1.Exhameron cap 3.& 4. Basil.homil.1. Athanas.oratione in id: *Omnia mihi tradita sunt à Patre.* Chrysost.homil.2. in Genes.illud *Beresith*, significare temporis initium dicant, ac Hieronym. ad hunc locum alludere putet illud Psalmi 39. *In capite libri scriptum est de me, vt facerem voluntatem tuam.* Cum tamen non ad Genesis caput, siue initium, sed Psalmorum referatur, vbi dicitur: *in lege Domini voluntas eius*, vt benè Augustinus & Ruffin.ad eum locum: ac licet iidem Patres pro Spiritu Domini aërem intelligi posse putent; cum tamen concors sit Patum, & Ecclesiæ sententia nomine Spiritus Domini Spiritum sanctum intelligi, & illa voce: *In principio*, intelligi Filium, atque ex toto loco Personarum Trinitatem deduci, non sine temeritate interpretationem hanc Christiani reiicient.

2 Consonat illud Psalm.32. *Verbo Domini cæli firmati sunt: & Spiritu ori eius, omnis virtus eorum*, vbi præfatum Genes. locum sic Psalmista interpretatur: creatis à Deo Patre Domino, factoréque eorum per Verbum, per quod facta sunt omnia Spiritus sanctus, qui Spiritus oris eius est, fouendo tribuebat vitam,vtpotè Spiritus & Dominus viuificans. In eum sensum eum locum explicat Concilium Nicænum libro 2. ferè à med.§.*sæpenumero*; & §.*in libro Iob.* Iustinus Mart.exposit. fidei, de Trinitate ante med. Irenæ.libro primo, capite 19.& 3. aduers.hæres.cap.8. post med. Nazianenus oratione 24. in Pentecost.numero 24.Basilius hom.17. in sanctum Baptisma, & 3. contr. Eunom. à med. Chrysostom. sermone de Sancta & consubstantiali Trinit. sub init.& fin.homil. de Ioanne Baptista, Nyssen.oratione Catechet. cap.4 & libro de Trinitate & Aduent. Domin.contra Iudæ. init. Athanas.oratione 4 contra Arrian. vers.fin.oratione 5. post med.epist. ad Serapion. prope finem ac de communi essentia Patris, & Filij ante med. §.*magnus Dominus*, epist.ad Marcellin. col.3. sermone contra omnes hæres. longè ab init. dialog. de S.Trinit. contra Anomæ. longè à med. Origen. de principiis cap. 3. post med. Epiphan. Ancorato post init.Isidor.Pelus.libro 2.epistola 143.Theodoret.ad hunc locum, & 2.de principiis ad Græcos post med. Cyril. Alexandr.12.thesaur. cap.1. ante med.7.de Trinit.circa fin. epist.ad Anastas. Alex.tomo 2. Concil.Ephes.Elias Cretens.in orat.1. Nazianzeni num.189. & in orat.19. num.18. Anastas.Synai. 1. de rect. fid. dogmat.post med. Damasc.1.de fide cap.7. Euthym. p.1. Panopl. titulo 8. & 11. Gregorius Bœtic. de Trinitate fine, Augustinus in Psalm.32. concione 2.column.2. & libro 11. confess. capite 6. & 7. ac de essent.diuinit. sub init. Hieronymus ad Pamach. aduers. error. Ioannis Hierosolym. circa med. Ambrosius de Noë & arca capite decimo sexto fin.& Symbolum Apostolorum capite sexto init. & 1. de Spiritu sancto capite decimo, circa med. & libro secundo, capite quinto ante med. de Incarnat. Dominicæ mysterio fine, ac de initiandis capite tertio sub init. Gregorius Magnus homilia 30. in Euangelia post medium, & Psalm. 50. ad id: *Redde mihi lætitiam,*

Cyprian.2.contra Iudæos cap.3. Fulgent. de fide ad Donatum init.& 3. ad Trasimund. c.35.init. Isidor. de Natiuit.cap.4.init. Lactant. 4.diuinar. institut. cap.8.vers.fin. Tertull. aduers.Hermog. cap.45.& contr.Praxeam, c.7. & 19. Phæbad.contr. Arrianum vers.fin.atque ita à Rabbinis eum versum intelligi aiunt Galatin. 2. de arcan. cap. 4. Paul.Burg. in scrutin. Scripturæ p.1. d.9.cap.12. Mitto aliquorum animaduersionem circa loci Verbum. *creauit Deus*, cuius loco Hebraicè habetur *Elohim* in plurali tantundem valens,atque creauit Dij, de qua postmodum sermo.

3 Tertius locus sit Genes. 1. *Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram*, ad quem solutio ex vsu Hebræorum pluralis pro singulari, quæ loco proximè adducto adhiberi poterat locum non habet: siquidem in verbis vsus pluralis pro singulari Hebræis nullibi est.Dices primò illud *Faciamus*, ad Angelos dirigi. Contra: quia illis verbis aliquid est consilij, & decreti diuini, ad quæ Angeli non vocantur. Secundò: quia verba sunt inuicem vnius personæ ad alias honore æquales: ac proinde non imperatiua, sed consultiua vt Tertull.& Chrysostom.iam referendus notarunt.Tertiò: quia sunt verba ad eos ad quorum similitudinem, & imaginem factus est homo, faciendúsque consultatur: ij verò Angeli non sunt; sed diuinæ Personæ: cum homo ad imaginem Dei tantum factus dicatur ibi, & capite 5.& cap.9. Quartò: quia solus Deus hominis structuram executus est, non Angeli, vt constat ex sacro textu: ergo ad solum Deum sermo directus est, non ad Angelos. Ob hæc præfata solutio à Patribus communiter reiicitur. Dices secundò: loqui hic Deum in plurali numero ad Maiestatem ostendendam. Sed contra est: quia si secum, & ad solum loquitur, cuinam maiestatem suam ostendit? Contra secundò: quia si vnus esset, aliisque,quasi plures,loqueretur, fictio virtualis videbatur,Deo nimirum indigna. Contra tertiò: quia,vt benè Theodoretus quæst.20. in Genes. cum Moysem ad Pharaonem mittebat, cúmque eidem Moysi legem dictabat, vbi curanda maiestas, vel maximè videbatur, non loquitur pluraliter, nedum cum secum loquebatur. Dices tertiò illud *Faciamus*, esse verbum sed ad opus adhortantis. Sed contra primò: quia vt benè arguit Basilius homilia 9. in Genes. ex quo Ambrosius 6. Exhameron capite 7. *si vnus* est operans quomodo exhortatur *plures*? Contra secundò: quia esset otiosa, & vitiosa ea exhortatio,& excitatio: cum fieret ad potentiam facilem, impigram, & expeditam, qualis est omnipotentia.Idcirco ex hoc loco Trinitatem Personarum rectè arguunt omnes illius interpretes, & Patres: nam exhortatio illa ab aliqua Persona est, & duo,vt minimum, sunt qui ab ea aduocantur. Basilius homilia 9. & 10.in Genes.& 5.contra Eunom. post med. Theodoretus in eum locum, vbi Chrysostom.& tom.3.supra. Rupertus ad eum locum, & 2.de Trinit.operibus.Augustinus eo loci, & 16.de ciuit.cap.6. & 7. de Trinitate cap. vltim.38.de temp.Ambros. in eum locum, & 1. de fide ad Gratian. cap.4.& 7.ac libro de dignit. humanæ condit.Epiphan.Ancorato, & hæresi 60.& 76. Athanas. orat. contra Idola, circa fin.& 1. de vnita Deit. medium & infra, Euseb. Cæsar.1. Histor.cap.1. Petr. Damian. serm. in natiuit.Ioann.Baptistæ,Origen.ad eum locum, Irenæ. libro 4.cap.37.post init.Ignat.M. Epist.9.ad Antiochenses Nyssen. orat. ad eum locum; ac de opificio hominis capite 6. à medio capite 16. col. 2. epist. aduers. Appollinar.*de quibus imagin. & similitudin.* colum. 2. & libro de Trinitate & aduentu contr. Iudæos col. 2. Cyril. Alex. Dialog. de Trinitate libro 3. col. 3. libro 4. circa medium & 1.aduersus Iulian. circa medium & 2. post medium Gregorius Bœtic. de Trinitate col. 4. Hilar. 3. de Trinitate circa fin. & 4. longè à medio Tertull.contra Prax. capite 12.init. Beda de oper. sex dier.& tract. de creat. homin. & quæst. super diem 6. Isidor. Hispal. de Natiuit.Domini capite 4. Pelus. libro 2. epist. 143. Fulgent.de Fide ad Petr. fin. Concil. Nicen. libro 2. ante medium Antiochenum profess. fid. ad Paul. Antiochen. Syrmicum can. 13. & sequent. anathematizat negantes exprimi hoc Trinitatem. Quæ synodus quantum ad articulum Trinitatis attinet integræ auctoritatis à Patribus habetur, vt doctè Bellarmin. 1. de Concil. capite 7. Baron. anno 357 Vasq. 1.p.d.108.capite 2.numero 14.Ruiz d.36. sect.4. numero 8. & 17.

4 Neque solis Patribus eo loci Trinitas Personarum visa est contineri. Nam Midras Coheleth peruetustus Rabbinus,Galatino teste 2.de arcan. cap.9. eodem modo eum locum interpretatur. Illud enim Ecclesiast.2. *vt sequi posset regem factorem suum.* Hebraicè: *Regem qui fecerunt eum*, alludere putat ad illud Genes. 1. *Faciamus*, atque exprimi Trinitatis Personas: sicque addit: *Non est scriptum, qui fecit eum,sed qui fecerunt eum: quod, ex quo in lege scriptum est dici potest. Deus enim sanctus, & benedictus, & domus iudicij eius fecerunt eum.* Ad domum autem iudicij tres, vt minimum, apud Hæbreos conueniebant. Idipsum colligi putat haud iunior Rabinus Simeon Ioahi filius in lib. Zoar. ex Deut. 6. *Dominus Deus noster Deus vnus est*, In Hæbreo autem pro *Dominus* habetur *Iehoba* id est *Deus*: vt trina sit nominis Dei repetitio ad Trinitatem Personarum indicandam in vnitate naturæ, quam extrema illa dictio significat, *vnus est*. Scio post Galatinum ab horum libris hæc Iudæos exponxisse, ne fide pungerentur. Adde illud Genes.3. *Ecce Adam, quasi vnus ex nobis factus est*, quod, licet perfunctoriè ab authoribus ad rem hanc adducatur, mihi tamen cum primis veteris Testamenti locis numerandus videtur: quippe qui prædictas omnes solutiones, vel sono vocis excludit. Neque enim authoritatiuæ locutioni locus,neque exhortatoriæ, neque ad Angelos potest esse locutio, sed Dei ad Deum, in quo dicit esse vnum, quem ex pluribus aliis excipit, vt bene notabat Chrysost. t.3. serm. de Trinit. & serm. 5.fer.5.Rursus probatur ex Psalm. 44. *Sedes tua Deus, in sæculum sæculi &c. dilexisti iustitiam, & odisti iniquitatem, propterea vnxit te Deus, Deus tuus oleo letitiæ.* quo vtitur Paul.ad Hebr. 1. ad probandam Filij diuinitatem, cum Persona vncta à Deo vngente necessario diuersa, & dicatur Deus, & solium, sedemque æternam regni, & dignitatis habere.Ac rursus non vnus vngens, sed Deus repetitus,seu replicatus,id est Pater,& Spiritus sanctus nominentur.

5 Celebris ad institutum istud est hymnus ille Trisagij Isai.6. *Sanctus,Sanctus,Sanctus,Dominus Deus exercitum*, cui consonat Canticum illud quatuor animalium Apoc 4.Ex illo autem Isaiæ sic Rabbinus Simeon citat.& Rabbinus Ionaran,Vzielis filius habent apud Galatin.supra: *Sanctus hic est Pater,Sanctus hic est Filius,Sanctus hic est Spiritus S.* licet hoc etiam Iudæorum malicia expunctum post Galatin.fuerit. Sic eum etiam locum interpretatur Basilius 3. contra Eunom. circa med. Hieronym.ibi, & tom.3. epist.142. Gregorius lib.29.moral. longè ab init. August.1.& 3.contr.Maximin. & serm.38. de temp. Ambros.2.de fide ad Gratian. post med. Nazianz. orat.1.in Christi natiuit.Epiphan.Ancorato col.9. & infra, Athanas.de communi essent.&c.init. sub titulo *quod non tres dij*, & de diuina natur. suscept. vers.med. & fin. Theodor.fragmento penult. in Breuiario liberati ante Conc. Aluernense,Damasc.epist.de Trisag.10,Fulgent.de fide ad Petr.c.1.fin.& ad obiection.Arrian. init. Orig.hom.4.in Trisag.Rupert.in idem, Alex.Pap.1.epist.1.c.6.Benedict. Pap.1.epist.vnic.tom.2.Conc.Fælix Pap. ep.3.ad Petrum Fullonem ex synodo Romana post med.Isid.noster de natiuit.Domin.cap.4.Bernard.serm. de Kalendis Nouemb. Anteon Episc. Asinois epist.ad Petr. Antiochen. in Synodo Constantinopolit.in causa Petri Fullonis.

6 Idem colligitur ex Genes. 11. num. 7. *Venite igitur descendamus, & confundamus ibi linguam eorum, & diuisit eos.* Quæ adhortatio ad Angelos non est, vt volebat Perer. 16.in Genes.d.7.à n.74. Nam ad Angelos *ite* imperatiue dicere debebat, non autem venite tanquam ad Personas honore æquales, vt notabat Chrysostomus tomo tertio sermone de Trinitate & serm. 5. feriæ 5. Passionis:

Passionis: ergo cum eo loci vnus saltem assignandus sit, qui dicat *venite*, atque duo, vt minimum, quibus pluraliter dicatur, tres, vt minimum Personæ admittendæ in diuinis sunt ex loco isto. Sic propterea illum interpretantur Patres communiter, Rupert. 4. in Genes. cap. 42. Marcell. Pap. epist. 1. decretal. Nyssen. de trinit. & aduen. Dom. contra Iud. Basil. 5. contra Eunom. Theodoret. q. 19. in Genes. & de principiis ad Græc. post med. Idem prorsus colligitur ex illo Genes. 18. vbi Dominus dicitur apparuisse Abrahæ trium virorum specie: quos cum ille videret adorauit in terram, vt diuinitatem eorum recognosceret, dixitque: *Domine si inueni gratiam in oculis tuis*, & vers. 9. tres illi quasi vnus dumtaxat responderunt: *reuertens veniam ad te*. vbi Patres omnes Trinitatem Personarum in vnitate essentiæ monstratam recognoscunt, August. 16. de ciuit. cap. 29. 2. de Trinit. cap. 11. & 12. ser. 70. de temp. & 3. contra Maximin. cap. 26. col. 3. Hilar. 4. de Trinit. circa med. Nyssen. supra col. 2. Alexand. Pap. 1. Epist. 1. Cyril. Alex. 1. contra Iulian. circa med. Athanas. dialog. de Sancta Trinit. contra Macedon. Chrysost. tom. 3. serm. in id 1. Corint. 15. *cum autem subiecta fuerint illi omnia*, col. penult. Inde verò profecti viri illi Sodomam ad Lot aduentarunt ex eis duo tantum, Genes. 19. qui se à Deo (nempe tertia Persona quæ non apparuit) ad vrbem regionémque deuastandam missos Lot dixerunt vers. 13. Lot verò vers. 18. *Quæso*, inquit, *Domine mi, quia inuenit seruus tuus gratiam coram te*, &c. cui illi, quasi vnus, responderunt: *ecce etiam in hoc suscepi preces tuas*, vbi tam in adoratione admissa, precúmque acceptatione, se ex Dei maiestate gesserunt, séque à Persona alia quæ non nisi Deus esse poterat, missos professi sunt. Rursus vers. 19. dicitur: *Pluit Dominus super Sodomam, & Gomorrham sulfur, & ignem à Domino*. Hæbraicè *Iehoba*, *Mehet Iehoba*, ideſt: *pluit Deus à Deo*. Vt videat Dionys. Carthus. quam malè intelligat verbo *Dominus* Angelum significari. Ex singulis igitur, & omnibus huius Historiæ partibus memoratis Personarum Trinitas in vnitate naturæ diuinæ satis exprimitur. Ita ex eis colligunt Ignatius M. Epist. citata ad Antiochens. Iustin. Dialog. cum Triphone vers. med. de verit. Christianæ relig. Athanas. orat. 3. contra Arrian. orat. contra Gregal. Sabell. dialog. 3. de S. Trinit. de Synodis Arimin. & Seleuc. Tertull. aduersus Prax. cap. 13. & 16. Epiphan. in Ancorato, Rupertus 6. in Genes. Irenæ. 3. aduers. hæreses sub init. Bapil. 5. contra Eunom. post med. sect. 16. Chrysost. tom. 3. serm de S. Trinit. circa med. Nazianz. orat. 35. 3. de Theolog. sub med. Nyssen. de Trinit. & aduent. Domin. contra Iudæ. col. 3. Euseb. Cæs. 5. demonstrat. cap. 8. & lib. 7. præparat. cap. 5. & lib. 11. cap. 10. Isidor. Pelus. lib. 2. Epist. 143. circa med. Cyril. Alex. 1. in Ioann. cap. 2. post. med. Theodoret. 2. de princip. ad Græcos, post med. Ambros. 1. de fide cap. 2. post med. August. 2. de Trinit. cap. 11. & 12. 3. contra Maximin. cap. 26. col. 3. serm. 70. de temp. Sanctus Isidor. de Natiuit. Dom. med. Idacius Clarus contra Varimandum cap. 2. post med. Hilar. 4. de Trinit. post med. & 5. circa med. de synod. sub med. vbi approbat anathema Syrmiæ, *Si quis, pluit Dominus à Domino, non de Filio, & Patre intelligat, sed ipsum à se ipsisse dicat*. Hieronymus Oseæ 1. ad id: *Saluabo eos in Domino Deo suo*, Sixtus Papa 1. Epistola 7. post medium Marcellinus Papa Epistola 1. ad Salomon, Synod. Antiochena profess. fidei ad Paulum Antiochenum paragrafo 2. Scio Vatablum, Caietanum Sanctus Pagninum ad hunc locum, & Tostado trâctatu de myst. Sanctæ Trinitat. dixisse illis verbis: *pluit Dominus à Domino*, Hæbraismum contineri vt idem sit, atque Deus à semetipso. Sed tamen cum Patres circiter triginta pro Personarum pluralitate contra Hæreticos ex eo loco pugnent, indéque concilia communiter eam definiant, non sine temeritatis, vt minimum, nota, ab ea interpretatione recedere Christiano Doctori licebit.

7 Aduocandus hîc in primis venit ad veritatem istam statuendam locus celebris psalm. 109. *Dixit Dominus Domino meo, sede à dextris meis*, quo Christus Dominus Math. 22. dum de sua diuinitate cum Iudæis pugnaret vsurus, eos primum rogauit quid ipsis de Christo videretur? cuiusnam filius esset? cúmque illi Dauid tantum filium esse recognoscerent, vt suam Christus diuinitatem apertè monstraret, rogauit iterum: quo pacto à Dauide citatis verbis Psalmi appellatum Dominum? Si enim, inquit Christus filius dauid tantum esset, nusquam Dauid Dominum eum vocaret: ergo duplex Dominus est, alter quem vos agnoscitis, alter verò Dominus Christus, ad quem ille loquebatur, vt à dextris suis sederet: ac proinde pluralitas Personarum Christi, & Patris, quæ tamen Deus sint, à vobis admi[illegible] est. Quo argumento adeò se conuictos Iudæi erubu[illegible]runt, vt dicat Euangelista: *Neque ausus fuit quisquam ex illa die eum amplius interrogare*. Item probatur ex Psalm. 44. *Sedes tua, Deus, in sæculum sæculi. Dilexisti iustitiam, & odisti iniquitatem, propterea vnxit te Deus, Deus tuus oleo lætitiæ*, quo vtitur Paul. ad Hebr. 1. ad probandam filij diuinitatem, Personámque aliam esse ab vngente, cum de illa dicatur habere solium, sedémque regni æternam, atque cum Persona vngente dignitatem æqualem. Supererant plura loca quibus Patres ad Personarum Trinitatem deducendam vtuntur; ea tamen fusius expendere non vacat, gregatim indicabo tam loca, quam Patres, qui mysterium hoc ex illis deducunt. Isai. 48. *ex tempore ante quam fieret ibi eram, & nunc Dominus Deus misit me, & Spiritus eius*, ex quo Personarum Trinitatem ostendunt Ambros. in Symbol. Apost. cap. 62. de fide ad Gratian. versus medium & 3. de Spiritu Sancto capite 1. fin. Augustinus sermone 6. de tempore seu de natiuitate, medio [illegible], Hieronymus ad eum locum, Athanasius Epistola 2. ad Serap. colum. quarta, & versus medium, & 3. de assumptione homin. circa fin. Chrysostomus tomo 3. hom. 3. de Spiritu Sancto col. vlt. sermone de Sancta Trinitate, col. penult. Basil. tertio contra Eunom. medio, Isidorus Hispal. de Natiuitate Domini. Et iure quidem: quia nemo à se ipso mittitur, sed à persona diuersa. Quod etiam argumentum sumitur ex Zachariæ 2. *Habitabo in medio tui, ait Dominus; & scies quia Dominus exercituum misit me ad te*. Chaldaica: *Ponam diuinitatem meam in medio tui, & scies*, &c. Oseæ 1. Aiebat Deus: *Saluabo eos in Domino Deo suo*, id est, *Patre in Filio*, vt ibi Hieronymus & Basil. 5. contr. Eunom. post medium. Ad quem locum alludere videtur Paul. 1. ad Titum 1. *Dabit ei Dominus inuenire à Domino misericordiam*, Quibus locis saluatio, & misericordia à Deo facienda, deóque promissa ab alio, qui Deus etiam sit, futura prædicatur. Similiter Zachar. 3. *Dixit Dominus ad Satan: increpet Dominus in te Satam, & increpet Dominus in te*, vbi alium esse Dominum diuersum personaliter à Domino qui loquitur, satis apertè monstratur.

8 Denique ex trina repetitione nominis Dei frequenti in veteri testamento Patres Trinitatem Personarum colligunt ex 3. Exodi: *Ego sum Deus Abraham, Deus Isaac, & Deus Iacob*. Athanasius primo de vnitate Deitatis post medium, Theodoretus secundo, de princip. ad Græcos circa medium, Fulgentius ad 44. obiect. Arrianorum. Et ex illo Deuteronomij 6. *Dominus Deus tuus, Deus vnus est*. ex Psalm. 66. *Benedicat nos Deus Deus noster, benedicat nos Deus*. Gregorius 29. moral. capite decimo sexto, longè ab init. & libro primo Regum, Alexandr. Papa epistola capite sexto, Benedictus Papa epistola prima decretali, Fulgentius ad primam obiect. Arrianorum, Ambrosius in symbolum Apostolorum capite tertio, Athanasius ad eum versum, & libro de communi essent. Patris, &c. Hieronymus, Euthymius, Ruffinus, Cassiodorus, Beda, Haimo, Remigius, & alij apud Lorinum in eius versus commentario. Nec refert sæpè in scriptura nomen pro relatiuo, vel pro nomine repeti, vt colligit Athanasius oratione quarta, contra Arrianum, versum finem, ex primo Corinth. primo. *Expectantibus reuelationem*

Domini nostri Iesu Christi, qui & confirmauit vos usque in finem in die aduentus Domini nostri Jesu Christi: Quare his locis, ita repeti videtur. Sed tamen quando repetitio nominis eiusdem pro relatiuo sit ex re nomine repetito significata, alibique in scriptura declarata, atque ex Patrum sententia cognosci debet. His autem in locis repetitio nominis Dei apud recitata loca relatiua non est, vt patet: tum ex concordi Patrum interpretatione memorata; tum quia alibi Personarum Trinitas in Scriptura traditur: Quare repetitio nominis Dei non relatiua, sed pluralitatis, ac Trinitatis Personarum significatiua haberi debet. Alia possemus ex veteri testamento loca perstringere, quæ vel à Christo Domino, vel Euangelistis, & Apostolis ad Trinitatem Personarum, vel Filij, ac Spiritus Sancti processiones probandas allegata fuere: ne tamen repetantur, ad quæstionem secundam, vbi de alio conceptu huius mysterij, nempe de ratione principij, & principiati Personarum meritò recitanda, atque expendenda reseruamus.

CERTAMEN III.

Ex nouo Testamento firmius adhuc trium Personarum distinctio statuitur.

1 PRimum testimonium sit ex Ioannis 1. *Et verbum erat apud Deum, & Deus erat verbum.* Ea autem Persona, quæ apud aliam est, necessariò est ab illa diuersa: ac proinde Deus verbum, quod apud Deum esse dicitur, apud alium, qui Deus sit esse dicitur, cum nemo apud se ipsum sit. Proinde ad Patris, & Filij distinctionem probandam hoc testimonio vtuntur Concil. Nicen. libro 2. col. 6. §. *sancta & magna*, Basil. hom. 16. in ea verba sub med. Cyril. Alex. 1. in Ioann. capite 2. sub init. Athanas. contra Gregal. Sabell. col. 2. & serm. de Sanctissima Deipara col. 3. Epiphan. hæres. 65. post init. Chrysost. hom. 2. in Ioann. post med. & hom. 3. col. 2. Theophylactus ibi, Tertull. contra Prax. capite 7. & 8. Fulgent. libro 7. ad Monim. præcipuè, capite 7. & 8. Hilar. 2. de Trinit. med. August. quæstione 112. noui, & veter. testam. sub. init. Item. Seuerus Antiochen. & Leont. in catena græcor. Patr. apud nostrum Maldonat. ad citata verba Ioann. 1. His consonat Iob capite 12. dicens: *Apud ipsum est sapientia:* Quod de verbo intelligit Paul. Respondebis ex doctrina Fulgent. 3. ad Monim. & Aug. 6. de Trinit. capite 2. atque Irenæi libro 3. capite 8. præpositionem *apud* tantumdem valere in Scriptura atque *in*: atqui propositio *in* non denotat distinctionem personalem: ergo neque præpositio *apud* eam denotabit. Minoris sexcenta exempla congerit citatus Fulgent: Pauca attingam. Psalm. 21 *apud te laus mea*, &c. & psalm. 41. *Apud me oratio Deo.* Prouerb. 3. *Ne sis sapiens apud temet ipsum*, & Publicanus Luc. 18. dicitur *Apud se orabat*: quin personalis distinctio orationis, sapientiæ, laudis à Personis, apud quas esse dicuntur, inde inferatur. Sed contra: quia in his, in quibus proximæ locutiones inueniuntur agitur de rebus, quæ substantia non sunt, nec substantiales Personæ sicut, verbum dixit esse Euangelista ila voce *erat* sæpius repetita, vt Patres communiter interpretantur, & verbo Deus quod statim de verbo prædicauit: ac proinde *apud* locis hisce adductis solùm significat inexistentiam eorum in Persona, apud quam esse dicuntur: quia ea omnia termini inepti sunt, vt Personæ sint. Contra secundò: quia, vt bene notauit citatus Ruiz lectione 4. numero 20. eis locis, quibus apud tantumdem valet, atque *in* ea significat, quæ quasi accidentia alterius sunt, vt patet, atque adducuntur pronomina relatiua, non autem nomina propria & substantiua Personarum, v. g. & Publicanus ille vocabatur Iacobus, non dicitur Publicanus orabat apud Iacobum sed apud se: ergo Euangelista, cum dicit Deum verbum esse apud Deum nomine proprio substantiuo dictum, non autem apud se, præpositionem *apud* in sua propria significatione diuersa à significatione præpositionis *in* vsurpauit.

2 Confirmatur primò: quia certum est *apud* in sua stricta significatione diuersum quid significare, atque *in*, scilicet diuersitatem extremorum, maximè, si substantialia sint: esto in alia impropria, figurata, & poetica significatione valeat idem, atque *in*; ac proinde in Psalmis, Prouerbiis, Sapientialibus, & Iobi libris, in quibus hæ locutiones locum habent, accipiatur sic, neque inferat Personarum diuersitatem; est in libris à quibus figuratæ locutiones relegandæ sunt, præcipuè ratione materiæ, quæ in ipsis tractatur, *apud* non est idem, atque *in*, & diuersitatem extremorum, præsertim, si substantialia sint, manifestè importat: cum autem eiusmodi sint, & locus Euangelij citatus, & eius materia, particula *apud* diuersitatem personalem verbi, quod dicitur esse apud Deum, à Persona Dei, apud quem esse dicitur, denotare necessariò debet. Confirmatur secundò: quia cum ambigua sit illius particulæ significatio, nisi Personarum distinctionem certam significare intenderet Euangelista, ne occasionem præberet errandi, vti debebat, pronomine loco nominis & dicere: *verbum erat apud se*, non autem *apud Deum*. Ad Fulgentium dicito solum voluisse, quod præpositio *apud*, idem in sacris literis significet atque *in*, quandoque, neque personarum distinctionem arguere, cum, vel alterum extremum accidens est, non Persona, vel adduntur pronomina *ego, tui, sui*, sicut exempla ab ipso adducta testantur. Alias enim sæpius in scriptura, imo ferè semper diuerso modo significat *apud*, atque *in*, vt videre est Actorum 9. 10. 18. 21. & 23. vbi Apostoli apud alios mansisse dicuntur: nec tamen dici potuerunt mansisse in illis, atque ab illis personaliter non differre. Præterea intima in existentia vnius Personæ diuinæ in alia ratione idemtitatis naturæ, quæ circuminsessio Personarum dicitur, Personarum diuersitatem arguit, non debilitat, atque hanc contendit Fulgent. contra Arrian. probare, quin obsit propositio *apud*, quæ in creatis omnimodam personarum diuersitatem videtur arguere.

3 Secundò probatur ex Ioann. 5. *Alius est, qui testimonium perhibet de me.* scilicet Pater, Ioann. 8. & Ioann. 14. *Alium Paraclitum dabit vobis* scilicet Pater, vbi tertia Persona additur: ergo est alia, & alia Persona, seu alius, qui dat, alius, qui dandus est, & alius qui loquitur. Quin, si locus hic ex capite 14. integrè recitetur tres Personas diuinas apertè continet. Ait enim Christus Dominus: *Rogabo Patrem, & alium Paraclitum dabit vobis.* Ecce Christi Persona, quæ rogat, & alia Patris, quæ rogatur, & alius Paraclitus æquè dignitatis cum filio dato, in cuius locum succedit, dandus à Persona Patris dicitur: ergo sunt tres distinctæ Personæ. Neque enim Persona vlla se ipsam rogat, neque à se ipsa datur tanquam à tertio donatore rogato: quare cum alius sit, qui rogat Patrem, & alius Paraclitus, qui à rogando Patre dabitur, & alius, cuius precibus, & rogatu dandus Paraclitus prædicitur, tres Personæ admittendæ sunt in diuinis. Sic eum locum, & alium eiusdem capite numero 26. atque alium eiusdem Ioann. capite 25. quem nos quæstione 2. cert. 2. expendemus, ponderant communiter Patres ad caput 14. Ioann. Augustinus, Chrysost. Cyril. Leontius, Theodoretus, Eracleensis, Theophylactus, Euthymius, Beda & S. Thom. & Athanas. de communi essent. Patr. &c. vers. med. §. *quatenus*, orat. contr. Gregal. Sabell. col. 5. orat. contr. Arrian. vers. fin. & epist. poster. ad Seraphin. quæ incipit: *litteræ*, col. vlt. Naz. orat. 37. 5. de Theolog. Basil. de Spiritu S. ad Amphylochium capite 18. post med. & 19. sub init. Epiphan. in Ancorato sub medium, Hilar. 8. de Trinit. longè ab init. Ambros. 5. de fidæ, cap. 6 sub init. & fin. ac 2. de Spiritu S. cap. 12. sub init. & infra, August. 1. de Trinit. cap. 8. & lib. 4. cap. 20. circa fin. & lib. 15. cap. 20. longè ab init. Hieronym. epistola ad Hedibiam circa fin. Theodoret. Epitome diuinor. decretor. lib. 5. c. 3. Tertull. 4. contr. Prax. cap. 9.

4 Quintum testimonium sit ad Roman. 11. *Ex ipso,*

& per ipsum, & in ipso sunt omnia, ipsi gloria, &c. licet enim præpositiones illæ *ex*, *per*, & *in*, eidem Personæ accómodari possint, vt ibi notat S. To. & Dionys. de diuin. nomin. c. 13. strictè tamen præpositio *per* significat distinctionem Personæ, originis posterioritatem, ac processionẽ ab eo, qui per ipsam dicitur operari: quare ab ea persona, cui adiungitur innascibilitatem, & paternitatem excludit. Sic egregiè obseruarunt Chrysost. hom. 4 in Ioann. propè med. & hom. 2. ad Hebræ. 1. col. 2. Nyssen. lib. 2. *Quod non tres dij*; ad Ablabium, August. q. 122. veter. ex nou. testam. sub fin. Theophylact. ad id Ioann. 1. *Omnia per ipsum facta sunt*, S. Thom. lect. 5. post med. ad Roman. 11. & 1. p. q. 39. art. 8. & 9. & c. 43. art. 6. ad 3. vbi eius interpretes, Mag. in 1. d. 36. cap. *proinde*, vbi, & eius commentatores. Atque hinc constat rigorosa significatione solum Patrem dici posse operari per Filium, non autem Filium per Patrem, vt aduertit Magist. in 2. d. 33. cap. penult. per Spiritum autem sanctum dici posse operari Patrem & Filium, constat ex Basil. de Spiritu S. cap. 5. Epiphan. hæresi 76. col. 8. Cyrill. 3. thesaur. cap. 2. non verò contrà Spiritum sanctum per Patrem, aut per Filium operari, vt notauit S. Thom. opusc. 1. contra error. Græcor. cap. 15. Præpositio autem *in* si strictè sumatur specialiter tribuitur Spiritui sancto, vt censent citati Patres, & Chrysost. homil. 4. in Ioann. med. Clem. Roman. 8. constituit. Apostolicar. c. 3. Sextò, octauò, decimò, & decimoquartò, sub eorum finem, S. Martialis epist. 1. ad Burdegal. c. 10. fin. August. tract. 20. in Ioan. longè à med. & alij. Huius rationem attingunt S. Thom. q. 39. citat art. 8. Alexander 1. p. q. 9. memb. 3. Albert. 1. p. q. 50. memb. 4. tum, quia res dicuntur esse in eo, cui est liberum dominium faciendi, vel non faciendi ipsas: cum autem liberum hoc dominium voluntatis proprium sit, propriè etiam res dicuntur esse, & fieri in Spiritu sancto, cui soli competit per voluntatem processio: tum etiam, quia cum bonitas Dei magis eluceat in conseruatione, & continentia rerum, quousque suum obtineant finem, atque bonitas hæc Spiritui sancto ob processionem ipsius per voluntatem specialiter tribuatur, specialiter etiam, quod in ipso seruentur, & contineantur creaturæ, tribuitur: tum denique, quia, vt ingeniosè Bonauentura d. 36. dub. 4. literali, cum Spiritus sanctus sit vltima persona procedens, in eo dicitur diuina potentia notionalis Patris, & Filij quiescere quasi in vltimo termino, & fine, in quo Philosophus 4. Physicor. text. 23. omnia contineri; & requiescere dixit. Fallor, ni huc intendebat Cyprianus serm. de Spiritu sancto dum ait: *Septima dies* (scilicet creationis) *dicata quieti, & Spiritui sancto attitulata.*

5 Ea propter ex præfato loco Personarum Trinitatem in vnitate naturæ colligunt Alexand. Pap. I. epist. 1. Nazianz. orat. 36. in sancta lumina circa med. Athanas. 4. contra Vrbicum Potentin. post med. Basil. 5. contra Eunom. sect. 14. & 15. ac libro de Spiritu sancto sub init. Ambros. in symbol. Apostolor. cap. 3. August. 1. de Trinit. c. 6. post med. & q. 122. veter. & nou. testam. fin. & de fide, & symbol. init. & fine, ac de vera, & falsa religione fine, Fulgentius ad 4. obiectionem Arrian. circa med. Greg. Magn. 19. moral. cap. 17. vers. med. & 2. in Ezechiel. hom. 16. circa med. Phœbadius contra Arrian. vers. med. Magist. in 1. d. 2. fin. vbi eius interpretes. Consonat sibi Paul. 1. Corinth. 8. *Nobis vnus Deus Pater ex quo omnia, & nos in illum; & vnus Dominus Iesus Christus per quem omnia, & nos per ipsum.* Ex quo loco adiuncto illo ad Ephes. 4. *Vnum corpus, & vnus Spiritus, vnus Deus, & Pater omnium.* Trinitatem Personarum probat S. Ignatius epist. 5. ad Philippens. post init. ac S. Martialis epist. 1. ad Burdegal. cap. 10. fin. ac reliqui Patres nunc citati, atque insuper Chrysostom. tom. 3. serm. de Sancta, & consubstant. Trinit. col. 2. Ambros. de fide ad Gratian. cap. 2. post med. & lib. 4. cap. 6. August. 1. de Trinit. à med. & 1. contra Maximin. vers. fin. Hilar. 8. de Trinit. post med. Nec me latet Hæreticos velle, vt præpositiones *per*, &, *in* significent inferioritatem vnius Personæ præ alia, & imperfectiorem modum operandi, vt volebat Arrius apud Athanas. in Concil. Nicæno col. 3. præpositionem autem *in* significare locum, & tempus: ac proinde Spiritum sanctum, in quo dicuntur omnia fieri, nil eis amplius præstare quam tempus præstet, & locus, sic Arrianus, Aetius, & sequaces referente Basilio de Spiritu sancto cap. 2. 3. & 4. Ambros. 2. de Spiritu sancto cap. 10. post med. Bellarm. 1. de Christo cap. 9. col. 2. §. argumentum, à quo errore non omnino liber iudicatur Orig. c. 3. ad Roman. lib. 3.

6 Idcirco Arrius apud Theodoretum 4. hæreticar. fabular. init. & Basil. de Spiritu S. c. 6. sub init. ita suos edocuit: *Per Filium gloriam Patri, & Filio esse tribuendam, sed cum Filio nequaquam. Eo quod eæ voces æqualitatem declarent honoris, per Filium verò ministerium significant.* Quibus similia subdit de Spiritu sancto. Hoc autem Patres redarguunt: quia præpositio *per*, & *in*, non denotant imperfectionem, neque ex perfectionem maiorem: ac proinde indiscriminatim Patri, & Filio, & Spiritui sancto illæ omnes adiunguntur. Nam Filio sæpè accommodatur præpositio *ex* ad Ephes. 4. *Ex quo totum corpus*, & ad Colossens. 2. atque propositio *de*, quæ tantumdem valet, atque *ex*; Filio tribuitur Ioann. 16. *De meo accipiet*, ac pluries, tam de Filio, quam de Spiritu sancto Matthæi 2. *Quod enim in ea natum est, de Spiritu sancto est.* Ioan. 3. *Quod natum est ex Spiritu.* Eidem etiam Spiritui sancto accommodatur etiam præpositio *per*, Isai. 30. *Ordinemini telam, & non per Spiritum meum.* 1. Corinth. 2. *Nobis reuelauit Deus per Spiritum suum.* 2. ad Timoth. 1. *Custodi per Spiritum sanctum*, & 1 Cor. 12. *Per Spiritum sanctum datur sermo sapientiæ*, ad Hebræos 9. *Sanguis Christi, qui per Spiritum sanctum semetipsum obtulit.* Filio etiam præpositio *in* sæpè in Dei operibus tribuitur ab Scriptura ad Ephes. 4. *Crescamus in ipso.* Ad Colossenses 1. *In ipso condita sunt vniuersa*, & rursus: *In ipso creata sunt, & omnia in ipso constant.* Eædem autem præpositiones *per*, & *in*, Patri sæpè accommodantur. *Per Iesum Christum, & Deum Patrem*, aiebat Paul. & 1. Corinth. 1. *Fidelis enim Deus, per quem vocati estis in societatem Filij eius*, & num. 4. *Per voluntatem Dei, & Patris*: Sic enim constanter legit Chrysostom. hom. 4. in Ioann. circa med. atque alibi sæpè. Ad Galat. 4. *Si Filius, & hæres per Deum*: Patrem scilicet, cuius Filius est, Ad Roman. 6. *Christus surrexit à mortuis per gloriam Patris.* Genes. 4. *Possedi hominem per Deum.* Similiter præpositio *in* de Deo, & Patre sæpe dicitur psalmo 13. *Non est salus ipsi in Deo eius.* Psalmo 17. *In te eripiar à tentatione, & in Deo meo*, & c. 2. ad Thessalonic. 1. *In Deo Patre nostro*, &c. & 1. Ioann. cap. 4. *Deus in nobis manet.* cum ergo indiscriminatim Personis Trinitatis, Deoque ipsi sub hoc nomine, præpositiones præfatæ in scriptura tribuantur nullam inferioritatem, aut superioritatem important, sed summam Personarum, quibus tribuuntur, cum aliis compatiuntur æqualitatem.

7 Sed totum hunc errorem concussit Paulus 1. Corint. 12. cum Spiritui Sancto, cui applicuit præpositionem *per*, in gratiarum à Deo elargitarum operatione, subiunxit statim plenum, liberúmque earum gratiarum dominium inesse: ac proinde se ex Deo, & Domino in earum partitione gessisse non ex ministro. *Alij*, inquit, *per Spiritum datur sermo sapientiæ: alij autem sermo scientiæ secundum eumdem Spiritum: alteri fides in eodem Spiritu &c. Hæc autem omnia operatur vnus, atque idem Spiritus diuidens singulis, prout vult.* Vt autem videant Arriani, quam oscitanter Scripturas suus legerit præceptor, dum eam distinctionem præpositionum *cum* & *per*, atque aliarum docebat, vt illa æqualitatem, hæc verò inferioritatem significent, Ioannis textus ex c. 1. *Omnia per ipsum*, verbum, *facta sunt*, ex quo sui erroris fundamentum petebat, expendendus est. Rogo enim, an ibi *per*, significet ministerium? Aiunt. Sed pergant legendo: *Et sine ipso factum est nihil*: ergo si sine ipso factum est nihil, cum ipso facta sunt omnia, quæ per ipsum etiam facta dicuntur. Patet: quia disiunctio *sine*, non negat præpositionem *per*, sed præpositionem *cum*, vt grammaticis constat. ergo asseritur ab Euangelista in vltima clausula æqualitas, quam per vos præpositio *cum*, denotat, quámque eidem verbo per vos etiam præpositione *per*, immediatè negauerat. Bonum ergo haberet Deus, ac fidelem Euan-

gelistam, nisi vos Christianos perfidos prauósque hæreticos dæmonem haberet. Denique, cum Spiritus sanctus æquè principaliter, summáque productionis æqualitate à Patre, & Filio procedat, à Patre tamen *per* Filium procedere admittitur sine æqualitatis eius præiudicio ab Anselm. epist. de process. Spirit. S. post med. cap. 10. atque à Patribus Concil. Florentini, vt probant Ioann. Theolog. sess. 44. & Hieronym. Ambros. August. & Gregor. Magno, Georgius Scholar. sess. 25. circa med. Bessarion. orat. pro vnione c. 6. Qui omnes *per*, & *in* nequaquam significare inæqualitatem, seu imperfectionem affirmant, atque *ex* maiorem perfectionem importare negant. Vtrúmque etiam Basil. de Spiritu S. c. 5. Nazianz. orat. 37. 5. de Theol. Athanas. de comm. essent. Patris, &c. circa med. Chrysost. hom. 4. in Ioann. circa med. hom. 1. ad Galat. col. 4. hom. 14. in 2. Genes. col. 2. Cyril. Alex. 1. in Ioann. c. 5. Ambros. 2. de Spiritu sancto, c. 10. post med. Hilar. de Trinit. longè à med. Theophylact. in 1. Ioan. Damasc. 1. de fide, cap. 9. circa fin. Magist. in 2. d. 13. c. hìc quærit, vbi & Theologi omnes.

8 Quarto loco audiendus est Apost. ad Titum 3. *Apparuit benignitas, & humanitas Saluatoris nostri Dei, &c. Saluos nos fecit per lauacrum regenerationis, & renouationis Spiritus sancti, quem effudit in nos abundè per Iesum Christum Saluatorem nostrum.* Vbi est Saluator, qui sua benignitate effudit Spiritum sanctum, nempè Pater, vt ibi Hieron. & Saluator alius, per quem illud effudit, nempè Christus, & Spiritus sanctus effusus, ac proinde tres diuinæ Personæ. Clarius tamen omnibus Ioann. 5. dicitur: *Tres sunt, qui testimonium dant in cælo: Pater, Verbum, & Spiritus sanctus: & hi tres vnum sunt*, ad quæ Athanas. 1. de vnita Deitate: *Non tamen vnus est, quia non est eorum vna persona.* Et Ioan. 15. de Spiritu sancto Christus aiebat: *ille testimonium perhibebit de me.* Dictum autem fuerat cap. 8. *In lege vestra scriptum est: quia duorum hominum testimonium verum est: ego sum qui testimonium perhibeo de me ipso, & testimonium perhibet de me, qui misit me, Pater.* Ad quæ idem Athanas. contr. Gregal. Sabell. col. 3. *Nisi dicas duos esse cum loquitur, non permittit testimonium verum existere: id enim testimonium confirmat, si non ab vno, sed à duobus perhibeatur.* Similiter arguunt Basil. hom. 28. contra Sabellian. Ambr. 2. de fide ad Gratian. col. vlt. August. tract. 36. in Ioann. circa med. Fulgent. de fide ad Donatum cap. 3. Origen. hom. 2. in caput 21. numerorum, col. 2. Definita tandem diuinarum Personarum Trinitas est in symbolo Athanas. *Neque confundentes Personas, &c. Alia est enim Persona Patris, alia Filij, alia Spiritus sancti.* Apud Concil. Nicæn. 1. 2. de actis ante decretor. constitut. col. 8. §. *Sancta & magna*, inter med. & fin. §. *cum sit copiosa*, & §. *Audi iam.* apud Nicæn. 1. generale 7. act. 3. in confessione fidei Tharasij, & in confess. Theodori approbatis à Concil. apud Calcedonense generale 4. act. 16. profess. fidei sub init. apud sextam synod. general. act. 11. epist. Sophronij profess. fidei col. 2. 3. & 4. atque act. 4. epist. 2. Agathonis Pap. col. 2. apud Concil. Lateran. c. *firmiter*, & cap. *damnamus*, de summa Trinit. apud Florent. sess. 18. præcipuè post med. §. *diuina substantia*, sess. 19. §. vlt. apud Concilia Toletan. 6. & 11. profess. fidei; apud VVormat. profess. fidei Damas. Pap. profess. fidei ad Paul. Thessalonic. Leo Magnus epist. 93. aliàs 91. ad Turib. & serm. de Pentecost. cap. 2. & Gregorius Magnus libro primo, epistola 41. ad Leand. Dionysius Areopag. 2. de diuin. nomin. longè ab init. vbi, & Hierotheus, Sanctus Ignatius, & Sancti Martialis, reliquíque Patres citati locis innumeris, quorum qui Elenchum longiorem desideret, legat nostrum Ruiz d. 19. à sectione 3. d. 33. à sectione 1. & d. 36.

***

Certamen IV.

Distinctionis Personarum magnitudo taxatur.

1 Raymundus Lullius apud Eymericum Director. Inquisit. p. 2. q. 9. art. 25. 26. & 27. vr nihil non in hoc mysterio erraret, asseruit distinctionem diuinarum Personarum maiorem esse, quam inter alia esse possit: respondítque eos, qui non fatentur esse tantum imo maiorem quam inter Deum, & equum. Sic ferè de ipso etiam refert Vasquez d. 133. cap. 1. num. 3. neque nimium à Lullij sensus discrepare visus est nostro Ruiz Catholicus, & acutus doctor Petrus Aliacensis in 1. quæst. 5. art. 1. circa finem asserens distinctionem diuinarum Personarum, quia infinita simpliciter est, qualibet creaturarum distinctione maiorem esse. Id quod Arrianum errorem sonare, & sapere censet Ruiz d. 19. sect. 7. num. 2. me autem iudice temperatius potuisset in Aliacensis sententiam inuehi, cuius catholicum, & subtilem sensum cum nostro aperiam. Recentiores alij apud Ruiz n. 9. docent extensiuè maiorem alia quauis distinctione non esse; secus intensiuè: siquidem in Personis distinctis diuinis aliquid clauditur, quod idem in omnibus sit. Impugnat Ruiz num. 10. quia in his, quæ capacia intensionis simpliciter dicitur. Sic minimus ignis maximè calidus est, calidiórque dolio aquæ feruentis: ergo, si distinctio Personarum summa intensiuè est, simpliciter maxima dici debet. Cæterùm antecedens est falsum: nam quæ intensionis, & extensionis ex speciè, & essentia sua sunt capacia ex alterutrius magnitudine sola, non dicuntur maxima simpliciter, sed secundum quid: sicut neque infinita simpliciter, sed secundum quid ex alterutrius sola infinitate. Fælicius impugnat num. 11. Quia ea debet esse maxima distinctio, quæ minorem compatitur extremorum identitatem contrariam: sicut is calor maximè intensus est, qui secum minus frigoris contrarij admittit: sed distinctio Personarum admittit secum identitatem earum in natura, quam in suis extremis creatæ distinctiones non admittunt: ergo non est maxima adhuc intensiuè distinctio diuinarum Personarum.

2 Sanctus Thomas 4. contra gentes cap. 4. ad 10. vbi Ferrariensis §. *dicit secundò*, fine, Ricard. in 1. d. 26. q. 2. ad 1. Durand. q. 1 fin. Argent. quæst. vnica ad 3. circa fin. & Ruiz citatus num. 4. docent distinctionem Personarum minimam esse: quibus, si de Personis adæquatè, & realiter sumptis sit sermo, libenter annuimus. Id quod efficaciter suadet ratio proximè facta contra Recentiores: Contendit insuper Ruiz num. 6. de Personis formaliter sumptis siue personalitatibus, & subsistentiis idem probare: quia relationes, & subsistentiæ Personarum quidditatiuè, & essentialiter imbibunt essentiam: ergo in suo conceptu imbibent identitatem cum illa, ac proinde minimam habent distinctionem. Imbellis probatio: quippe quæ malam, nec mysterio explicando satis aptam metaphysicam supponit. Nam personalitates, qua tales, sunt ratio distinctionis personarum adæquatè: ergo quidquid in eis idem, & commune est cum aliis, neque inadæquatè personalitas formaliter est. Patet: quia distinctiuum formaliter implicat esse identificatiuum: sed essentia est identificatiuum Personarum: ergo implicat contineri formaliter in Personalitatibus, quæ formaliter adæquatè distinctiua Personarum sunt, de quo per otium d. 8. q. 3. cert. 1. & 2.

3 Dicendum secundò est, Personalitates diuinas formam ex possibilibus distinctionem habere. Sentio cum Petro Aliacensi vbi proximè, & ex parte cum Recentioribus citatis. Probatur: quia ea est maxima distinctio, cum qua maximè repugnat idemtitas extremorum inter se se: sed cum distinctione personalitatum formaliter sumptarum maximè ac summè repugnat idemtitas extremorum inter se se: ergo distinctio personalitatum formaliter sumptarum maxima est, & summa. Fulcitur quia

quia impossibilitas identificandi duo creata distincta stat in necessitate vnitatis, & indiuiduationis, quæ in vnoquoque eorum est, quáque repugnat hoc indiuiduum: sed constantia, & necessitas cuiusuis prædicati creati minor est, quam constantia, & necessitas cuiusuis prædicati, & formalitatis diuinæ, qualis est personalitas cuiusque Personæ: ergo minor est repugnantia idemtitatis inter creata distincta, quam inter Personas diuinas. Dices: saltem non erit maior distinctio, quam sit inter personalitatem diuinam, & Angelum, aut aliam creaturam. Sed contra: quia ex parte creaturæ, adhuc respectu Dei, à quo sua vnitate, & indiuiduatione distinguitur, non est tanta repugnantia idemtitatis cum Deo, aut eius personalitate, quanta est in quauis personalitate diuina respectu alterius. Dices secundò cum Ruiz eam repugnantiam non euenire personalitatibus diuinis ratione distinctionis formaliter sumptæ, sed materialiter ratione extremorum inter quæ versatur: nam Deo, eiusque perfectionibus conuenit summa necessitas: v.g. conuenit Deo maiori necessitate esse sapientem, veracem, & omnipotentem, quam homini esse rationalem, vel non esse hinnibilem: ac proinde hæc implicatio coniunctionis in idem conuenit personalitatibus formaliter sumptis ratione ipsarum, non autem ratione distinctionis. Explicat doctrinam, ac simul confirmat exemplo apositissimo. Nam ecquis dicat duplicem immediatam præsentiam magis distare vocaliter, quam cœlum, & terram? & tamen cœlum, & terra facilius, quam duplex immediata præsentia in eumdem locum possunt confluere: quippe præsentia vtráque essentialiter suo spatio affixa est. Sed contra: quia distinctio nil aliud reipsa est, quam distinctorum repugnantia, vt idem sint, imo neque formaliter aliquid aliud est: quare formaliter in hac repugnantia extremorum ad idemtitatem intrinsicè, & essentialiter sita est distinctio: atqui per te summa est repugnantia personalitatum, vt in idem confluant, quia diuinæ sunt: ergo, & distinctio earum realiter, & formaliter sumpta summa erit. Contra secundò: per te quidquid in diuinis est maioris necessitatis est, quam creata: sed distinctio hæc formaliter, & adæquatè sumpta diuina est: ergo formaliter, & adæquatè sumpta maioris necessitatis est, quam creatæ distinctionis: ergo maiore necessitate separabit extrema, ne in idemtitatem confluant inter se se, quam creatæ reliquæ distinctiones. Iam verò exemplum illud è re non est. Nam distantia non importat impossibilitatem coniunctionis extremorum, sed spatij intercapedinem inter ipsa: quare possunt esse vicina, quæ maiori coniungentur difficultate, quam alia, quæ magis distent. En vicini montes minus distant inuicem, quam quilibet eorum à me: & tamen facilius illis coniungar, quam ipsi inter se iungantur, aft distinctio stat formaliter, & essentialiter in repugnantia identitatis extremorum distinctorum inter se.

4 Dico tertiò. Conclusio hæc intelligenda est iuxta modum existentiæ personalitatem. In opinione eis concedente intrinsecam entitatem, & realitatem ab entitate, & realitate essentiæ distinctam, qualis est nostri Ruiz, & aliorum, aliter intelligi posse, in mea autem opinione quæ eis præcisis ab essentia, neque entis substantiui, neque realitatis rationem concedit vt probabimus, atque explicabimus d. 2. q. 1. de distinctione solum formali metaphysica intelligetur. Patet extrema hæc pars: quia quousque intelligantur extrema realia, nequit intelligi realis distinctio illorum: sed personalitatibus præcisis, nec conuenit realitas, nec realia extrema, vt sic, esse: ergo neque realis distinctio. Minor suadetur: quia ex identitate cum essentia realitas eis, & entitas prouenit, vt diecebamus d. 1. q. 5. cert. 3. n. 1. ergo præcisis ab essentia non conuenit realitas, quare neque realis distinctio, sed formalis solum. Adueniente autem realitate ex identitate essentiæ iam est non personalitas, sed Persona, atque inter eam, & personam aliam distinctio, quæ competitur extremorum, identitatem, ac proinde non maxima, sed minima, vt dicebant supra. Videat ergo Ruiz conclusionem, quam hæresim sapere aiebat bonam pótius sapere metaphysicam. Aget quidem mitius cum Aliacensi, & cum nostra hac doctrina, si attentè audiat sophronium epist. quæ habetur in 6. Synod. generali, siue Constantinopolitana 3. act. 11. col. 4. iam tunc ex rudiori sæculo politiorem scholasticum agentem his verbis: *Neque vnum quod extra vnum est, tria recipit, neque tria, secundum quod tria sunt, vnum admittunt.* Id est, qua distinctis implicat vnitas Personis, sicut in essentia implicat diuersitas: ac proinde nulla est identitas personalitatum inter se eo modo, quo inter se distinguuntur; licet cum altero extremo, nempe natura, identitas sit, quæ eorum extremorum distinctioni maximæ, ac summæ non obest.

5 Dices: distinctio Personarum est per personalitates præcisas: ergo, si personalitatum realis distinctio non est, nec Personarum realis distinctio erit. Distinguo antecedens: distinctio Personarum metaphysica est per personalitates præcisas, fateor; distinctio Personarum physica, & realis est per personalitates præcisas, nego antecedens, & eodem pacto distinguo consequens. Instabis: ex adiunctione communis, & identici nequit in vllo genere constitui distinctiuum extremorum, quibus adiunctum idem, & commune est: sed personalitatibus præcisis ex coniunctione essentiæ solum adiungitur commune, & identicum: ergo nequit eis ex adiunctione essentiæ ratio distinctionis aduenire: ergo, si per se non distinguuntur realiter, neque, vt coniunctæ idemticè cum essentia realiter distinguentur: ac proinde neque Personæ diuinæ distinguentur realiter. Acris est sophismatis larua: mitiorem ipsius detego faciem. Concedo integrum primum syllogismum, & nego secundam consequentiam. Aliud est non aduenire distinctiuum ex communi, & identico; aliud est ex communi & identico non aduenire distinctiuo physicum realitatis statum. Ecce indiuiduatio mea formaliter, & præcisè sumpta formale distinctiuum est mei ab indiuiduo alio, Petro v.g. vel Francico: sic autem sumpta statum realitatis non habet, imo neque entitatis, in communi sententia de adæquata abstractione entis à suis differentiis, quam sequimur: quare, neque realiter differre me à Petro, vel Francisco facit, nisi ex identitate cum reliquis meis prædicatis realiter adiuncta physicum realitatis statum habeat. Sic ergo res habet in personalitatibus, & essentia diuina: ex identitate cum hac entitatis rationem, & statum physicum realitatis habent Personalitates; de se verò formaliter, & præcisè sumptæ distinguendi rationem: quare in Personas conflatæ, realiterque cum essentia identificatæ realiter distinguuntur. Imo verò, licet rationem entis substantiui haberent, sicut habent rationem entis realis adiectiui, vt citato loco ostendemus, personalitates præcisæ statum realitatis non habent, quousque realiter identificatæ cum essentia, vt re ipsa sunt. Extra statum verò realitatis realiter distingui inter se nequeunt, cum sine statu realitatis extremorum, realis eorum distinctio, nec esse, nec percipi queat.

6 Diluenda hoc loco est Raymundi Lullij argumentatio sæpius ad valde diuersa, & oppositа inculcata: ad præsens autem ipsius delirium sic accómodat. Concordia dicit distinctionem essentialiter, & necessariò: neque enim eiusdem ad seipsum concordia esse vsquam potest: ergo summa, & maxima concordia summam, & maximam distinctionem importabit: atqui in diuinis Personis maxima, & summa concordia est: ergo in diuinis Personis maxima, & summa distinctio erit. Contra: quia maior concordia est, quæ est inter plures: ergo infinita concordia, quæ est inter Personas diuinas, debet esse inter plures, quam tres Personas, imo inter infinitas: ac proinde infinitæ erunt in diuinis Personæ, nec tres solum, concedenda, si quid Lullij ratio probat. Atque huic similia absurda facile quiuis deducet consequentia Lullianæ non dissimili; scilicet distinctionis Personarum in natura, intellectu, voluntate, & potentia. Negatur igitur consequentia: nam concordia vnum supponit, aliudque dicit, atque de suo affert. Supponit quidem distinctionem concordium, non autem facit: quin potius de

suo affert eorum coniunctionem, atque vnitatem æmulatur iuxta illud Psalmi 67. *Qui habitare facit vnius moris in domo*: quare concordia vnitatis imitatio, & artificium est. Quo fit, vt vnitate, quæ distinctionem absolutè non destruat maiori, & maiori magis ac magis perficiatur, & augescat concordia. Sic consanguineorum, qui in vno progenitore iunguntur maior concordia est, quam affinium, atque quo propiùs in illo adunantur concordia est maior, vt in fratribus. Cum ergo in diuinis Personis, siue distinctionis ad concordiam necessariæ præiudicio, identitas sit vnissima naturæ, concordia maxima, summáque erit.

CERTAMEN V.

Oppositionum occasione conceptus negatiuus Trinitatis Personarum statuitur.

1 HÆreticorum argumenta nituntur locis, quibus Dei vnitas in Scriptura traditur: eáque tam cæco impetu arripiunt, vt iisdem illis, quæ catholicis opponunt Personarum pluralitas vel exprimatur, vel indicetur. Eiusmodi est illud Deuteron. 6. *Dominus Deus tuus Deus vnus est*, in cuius trina positione Domini, & Dei Trinitatem acutè dispiciunt Athanas. 1. de vnita Deit. post med. Epiphan. hæres. 62. sub init. Theodoret. 2. de principiis ad Græc. circa med. Fulgent. ad 4. obiect. Arrianor. Tertull. contra Prax. atque alij supra memorati. Illud item Isai. 43. & 45. *Tantum in te est Deus*, vbi duas Trinitatis Personas tradi subtili argumentatione recognouit Hilar. de Trinit. vers. fin. Habita inquit, *ab eo, in quo habitat discernens, Personæ tantum distinctione non generis: Deus enim in eo est, & in quo est Deus, Deus est.* Adiunctis autem sequentibus Isaiæ verbis: *verè tu es Deus absconditus*, Trinitatem totam eo loci contineri censet Athanas. Dialog. 3. de Trinit. contra Macedon. longè ab init. Illud etiam Ioann. 10. *Ego & Pater vnum sumus*, & cap. 14. *Ego in Patre, & Pater in me est.* Sed cum Patrem eius, qui loquitur, audiunt, nefcio quo pacto vnitatem omnimodam non deserant, vt Patres vulgò redarguunt, Audiendus pro omnibus est August. tract. 36. in Ioann. *vtrumque audi* (scilicet ego & Pater vnum sumus) *& caryhdi, & scylla liberaberis. In duobus istis verbis, quod dixit, vnum, liberat te ab Arrio; quod dixit, sumus, liberat te à Sabellio. Si vnum: non ergo diuersum; si sumus: ergo Pater, & Filius: sumus enim non diceret de vno; sed vnum non diceret de diuersis.* Quid pulchrius?

2 Oppones rursus Nazianzenum orat. 13. & orat. 34. 2. de Theol. vers. fin. & orat. 35. 3. de Theol. n. 49. atque Eliam Cretensem ibi dicentes Personas ratione solum, & mente separari posse. Item Epiphan. in Ancorato col. 6. vbi habet *tria nomina vnam essentiam Patris, Filij, & Spiritus sancti.* Damas. c. 1. de fide cap. 11. circa med. vbi ait vnam quamque Personam se habere ad aliam, sicut ad se ipsam: ac proinde personalitates, & *propria cuiusque Personæ ratione, & intelligentia distingui.* Respondet S. Thom. in 1. d. 2. q. vnic. art. 5. ad. 1. & d. 25. q. vnic. art. 4. fine illud: *ratione*, idem his locis valere, atque relatione. Sed quid dicit de *mente*, & *intelligentia*, quibus tanquam vocis, *ratione*, synonimis distingui solum Patres adiungunt? Respondet Ruiz d. 19. sect. 3. id dici à Patribus propter identitatem in natura. Cum enim reipsa Persona Patris identificetur cum natura, cum qua etiam Persona Filij identificatur, sicut nequit separari realiter Persona, aut personalitas Patris à natura, ita neque à Persona, neque à personalitate Filij. Assentior: nam eo modo, quo admittitur identitas impossibilis est separatio. Addo autem ex nostra doctrina subtilius: cum enim ab essentia habeant personalitates entitatem, & realitatem, solum per rationem seorsim sumi possunt: nam seorsim, sicut nihil realitatis, aut entitatis inuoluunt in se, ita neque inter illas distinctio realis poterit esse: licet adiuncta realitate distinctiua realiter sint, vt diximus: sed iam tunc habent in realitate communi inseparabilitatem.

3 Oppones acutiùs. In Deo est multitudo Personarum: ergo totum, & pars: ergo maius, & minus, perfectius, & imperfectius. Patet: nam multitudo, & numerus quauis sua vnitate maius quid, & perfectius est: hoc autem est contra Symbolum Nicænum illis verbis: *Et in hac Trinitate nihil maius, aut minus.* Negat primam consequentiam in omni sensu Molina, sed immerito: siquidem ternarius numerus totum est respectu suarum vnitatum. Ruiz d. 30. sect. 5. admissa prima consequentia negat secundam: quia licet personalitates perfectiones sint secundum quid, vt admittit sect. 4. n. 16. tamen, ratione identitatis naturæ, & circuminsessionis vnius in alia, quidquid omnes habent, & magnitudinis, & perfectionis, habet etiam vnaquæque. Non placet: quia identitas in natura, ratione cuius circuminsessiuè vna Persona in alia est, sicut non tollit earum distinctionem (imo verò eam necessariò dicit, cum eadem Persona in se circuminsessiuè esse non possit) non tollet, sed potius dicet, hanc perfectionem personalem non esse illam: ergo neque tollet, quod vtraque duplex perfectio sit, altera verò ex eis vnita tantum. Cum autem posita identitate naturæ non communicetur Filio paternitas, sed extra ipsum realiter formaliter maneat (alioqui, Filius esset realiter formaliter Pater, & è contra) manifestè fiet tres relationes, si singulæ per se perfectiones aliquo modo sint, maius quid, & perfectius esse, quam vna quæque, atque vnam Personam minorem, & imperfectiorem esse quam omnes. Sed fusiùs de hoc d. 6. q. 3. & d. 14. q. 7. adhuc largiùs. Distinguit secundam consequentiam Gabriel in 1. d. 24. q. 2. art. 3. dubio 1. *maius & minus*, &c. maioritate, & perfectione extensiua discretè, & numeraliter concedit consequentiam; maioritate perfectionis, & virtutis negat: quia, inquit, ratione identitatis naturæ continet vnaquæque Persona quod aliæ. Contra primò: quia iam maioritas perfectionis aliqualis admittitur in Trinitate contra Symbolum illam omnino, & absolutè negans. Contra secundò: quia continentia per identitatem in natura non est realis formalis: ac proinde realiter formaliter admittenda in tribus Personis erit maior perfectio, & nobilitas, quam in vna Persona.

4 Admissa ergo consequentia prima neganda absolutè est secunda consequentia: quia personalitatis secundum se, & præcisè sumptæ; neque magnitudinem, neque perfectionem vllo modo dicunt, sicut neque entitatem: quare non ter solum, sed septiès, ac sexcentiès multiplicatæ maioritatem perfectionis non efficerent ex terminorum multiplicatorum ineptitudine. Instabis adhuc saltem, vt identificantur Personæ cum essentia, habent bonitatem, & perfectionem, sicut & entitatem: ergo tres Personæ sunt tria bona, tria perfecta, & tria magna: sicut triplex paries eadem albedine affectus tria alba essent: tria autem bona, magna, & perfecta plura magna, bona, & perfecta sunt, quam vnum: ergo Trinitas plura bona magna, & perfecta est, quam Pater: ergo maioritate extensiua aliquid maius, & perfectius discretè in Trinitate est, quam in vna Persona, vt dicebat Gabr. vbi proximè. Respondetur distinguendo primam consequentiam. *Plura bona*, &c. adiectiuè, concedo consequentiam; *plura bona*, &c. substantiuè, nego consequentiam. Similiter distingue in subsumpto, & eius consequentia terminos illos *tria & plura bona*, & nega vltimam consequentiam: quia maioritas magnitudinis, & perfectionis, adhuc extensiuè, non sumitur ex multiplicatione subiecti, sed ex multiplicatione magnitudinis, & perfectionis. Ecce in exemplo illo tuo triplicis parietis eadem omnino albedine affecti plura alba sunt adiectiuè, quam vnus eorum seorsim: licebitne inde inferre: ergo tria alba sunt magis alba intensiuè, vel maiora alba extensiuè quam vnum? Neutiquam: quia illud magis, & maius appellat supra formam, ac proinde in forma debet esse maioritas. Pluralitas autem appellat, supra id

ratione

ratione cuius multiplicatur concretum: quare, cum concretorum adiectiuorum multiplicatio ex subiecti multiplicatione, non verò ex multiplicatione formæ sumatur, sicut benè plura esse alba triplicem illum pariecem, quam vnum dicimus, magis alba aut maiora alba esse quam vnum dicere non possumus. Sic ergo eadem essentiæ bonitas ter in Personis elucet; non autè maior, adhuc extensiuè, elucet: ac proinde pluries emicat non magis.

5 Tertiò oppones. Ad dignitatem, & perfectionem Dei spectat vnitas in natura: ergo & vnitas in Persona. Respondetur facilè negando consequentiam: quia ex naturæ diuersitate diuersitas infertur veluntatem: vnde in vsu, & gubernatione rerum discordia, & resistentia vicissim: aufertur insuper à quouis Deo plenum, & absolutum rerum dominium: aliæque Deo indignæ imperfectiones inferuntur, quas latiùs persequor in Physicis, & tomo 1. Theologiæ Scholasticæ controuers. 1. Hæc autem omnia ex Personarum pluralitate, cum eiusdem naturæ sunt, minimè inferuntur. Dices: licet naturæ diuinæ differrent, si tamen in vna Persona identificarentur, sicut modo Personæ identificantur in vna natura, nullum ex præfatis incommodis inferretur: ergo nulla est implicatio, & disparitas: ac proinde Deo concedendæ erunt naturæ plures, cum sint ex conceptu suo perfectio sine imperfectione. Respondetur multiplicata natura, etiamsi, vna esset Persona (quod aliunde implicat) Deos multiplicatum iri, atque omnia illa incommoda inferri. Secundò, cum natura quæuis, si diuina sit, infinitæ perfectionis simpliciter simplicis debeat esse, inferretur contradictio manifesta: scilicet quamuis ex eis naturis esse infinitæ simpliciter simplicis perfectionis, & ex alia parte nullam esse talem. Primum: quia ponis esse plures naturas diuinas. Secundum: quia nulla esset melior suo non esse, atque omni alio quod ipsa non esset, quæ est ratio, & quidditas perfectionis simpliciter simplicis. Patet: quia quælibet ex naturis illis diuinis non esset melior, quam alia ex illis, quæ non est ipsa, sed diuersa. Hoc autem in multiplicatione Personarum non euenit: cum personalitates formaliter, & præcisè sumptæ perfectiones non sint, adhuc secundum quid, nedum simpliciter simplices. Accedit tandem, quod inadæquata identitas extremorum, cum supra omnem rationem sit, & solum modo admitti possit, quo à superiori fidei lumine ostenditur possibilis: scilicet in Personis eum natura; non autem in naturis cum Persona. Sicut neque inadæquata eiusmodi identitas ad creata extendi potest.

6 Oppones quattò. Ob Dei fæcunditatem ad intra ponitur pluralitas Personarum: sed maior fæcunditas esset, si ad plures, imò ad infinitas Personas foret: ergo infinitæ Dei fæcunditati plures, imò infinitæ Personæ, tanquam ipsius termini, assignandæ sunt: ac proinde non Trinitas, sed infinitas Personarum admitti in diuinis debet. Confirmatur: quia tota difficultas in assignandis distinctis Personis stat solum in componenda identitate naturæ cum distinctione Personarum: sed eadem est difficultas in componenda identitate naturæ cum tribus, atque cum infinitis Personis, neque maior implicatio in harum, quam in illarum identitate in natura apparet: ergo illis admissis infinitæ admitti possunt. Prima obiectionis pars admittit Personarum distinctarum pluralitatem ob fæcunditatem: ex ea autem facilè probatur impossibilitas plurium, quam trium, terminorum fæcunditatis diuinæ. Etenim fæcunditas diuina debet esse immanens; alioqui terminus Deus non foret, & per operationes naturæ sua immanentes, & vitales, vt vi productionis intelligantur termini manere in natura principij producentis, immanentérque, & vitaliter producti: sed operatio immanens in substantia spirituali, qualis est Deus, nequit esse alia, quam intellectio, & volitio: ergo tantum potest esse duplex processio, seu productio in diuinis per intellectionem, & volitionem: ergo duplex tantum terminus, seu Persona producta esse potest in diuinis. Patet: quia reliquæ personæ producerentur, vel eadem intellectione, & volitione, vel diuersis: si eadem: ergo Personæ productæ non adæquant terminatiuè actiones, quibus producuntur, & procedunt: ac proinde Deus non sunt. Si diuersis: ergo neque processiones Deus sunt, nec diuinæ: quia singulis deficit aliarum in sua linea perfectio, quæ ab aliis affertur: quidquid autem operationis in Deo est in sua linea infinita simpliciter debet esse, siue per negationem termini extrinseci infinita, cuique nihil perfectionis illius lineæ deficiat, aliundéve in eadem linea adiungi possit.

7 Confirmatio autem solum supponit ex fide Trinitatem Personarum, quam vult ad infinitatem vsque perducere: quia in infinitis addendis non maior sit rationis difficultas, nostríque discursus labor. Verum nos ad mysterium hoc, non discursus nostri facilitas, sed fidei diuinæ fælicitas traxit, quin propriæ rationis difficultas distraheret. Cum ergo fides citatis Scripturæ locis, Patrúmque, & Conciliorum testimoniis tres esse Personas diuinas doceat, Personis aliis admittendis rationis ostium clausit, hoc ipso, quod tribus mysterium conclusit: si enim tres Personæ ex fide sunt, ex eadem plures non sunt: quauis enim addita Persona quatuor forent, ac proinde non Trinitas, vt fides docet, sed quaternitas. Plures Scholasticorum rationes congerit, expenditque noster Ruiz d. 32. de Trinit. sect. 2. quibus nihil est momenti. Ex illis duæ quas attigit Richard. Vict. 3. de Trinit. à cap. 2. ad 20. & lib. 5. c. 13. 14. & 15. speciem habent pulchriorem. Prima: quia admissa Personarum pluralitate tres satis sunt ad summam amoris, charitatis, amicitiæ, & concordiæ perfectionem: quia ad amicitiæ perfectionem spectat, vt alium à se diligat aliquis, gaudeátque quod à tertio alio diligatur, ne inuidiosa, & timida charitas, & amicitia sit. Secunda: quia triplex considerari potest amoris perfectio: nempè, liberalis, & gratuiti in eo, qui nihil accipit omnino: quæ amoris perfectio est in Patre, qui nihil ab aliis recipit Personis: deinde amoris debiti ad terminum, à quo aliquid accepit, cuique nihil dedit: quæ amoris perfectio est in Spiritu sancto ad Patrem, & Filium, à quibus accipit, cum nihil det: Denique amoris debiti simul, & gratuiti respectu termini, à quo non accipit, & cui non dedit, & termini cui dedit, & à quo non accipit: quæ amoris perfectio est in Filio diligente Patrem, à quo accepit cuique non dedit, & Spiritum sanctum, cui dat, & à quo accipit nihil.

8 His adde doctam Bonauenturæ rationem in 1. d. 2. articulo 1. quæst. 4. corp. post med. desumptam ex perfectione numeri ternarij, quæ maxima ex numerariis perfectionibus est, ac proinde Deo digna. Hinc in sacrificiis diuinis, non à naturæ lege (vt vult Arist. 1. de cælo, c. 1. ad text. 2.) sed diuino afflatu ternarij numeri etiam, apud gentes, fuit vsus: quo spectans Virgilius Egloga octaua canebat.

Terna tibi hæc primum triplici diuersa colore
Lilia circundo: tèrque hæc altaria circum
Effigiem duco: numero Deus impare gaudet.

Ea propter Ægyptij primum principium, seu chaos (sic ipsi Deum compellebant) ter acclamare soliti sunt, vt ex Damascio Platonico refert Eugubinus de perenni Philosoph. cap. 6. init. Ideo *tripos* Dei monitu à septem Græcis sapientibas ad oracula edenda Deo decreta referente Cyrill. Alex. 1. contr. Iulian. sub med. Accedit Arist. citatus proximè asserens ternario numero primũ omnia, & quidquid perfectum est contineri: nam principio, medio, & fine omnia perfectè aguntur: trina insuper dimensione corpus quantum perfectum constat: primus item numerus, cui applicari potest signum omnis, & omne ternarius est; nam de duali non dicitur omnis, sed duo, ambo, vel vtérque: Rursus ternarius primus ex numeris est, qui numero copulat vnitatem: ac proinde qui primus procedit ab vnitate, & numero, qui adæquatè ab vnitate, cum qua numerum componit, distinguitur. Denique, vt acutè Augustinus aduertit q. 87. noui Testamẽti, & q. 9. veter. Testam. ternario numero ter

in

in seipsum ducto efficitur nouenarius : cui si addatur vnitas denarius numerus constat, ex quo omnis numerus, & numeratio apud gentes confecta est, vt notauit Arist. 3. Physicor. c. 6. textu 61. & 1. Metaph. c. 5. sub init. & sect. 15. problematum q. 3.

QVÆSTIO II.

De tertio conceptu Trinitatis, nempè, producentium, & procedentium.

HACTENVS statuta ex fide est diuinarum Personarum Trinitas. Nunc autem in iis tribus Personis ratio principij, vel principiati producentis, vel producti statuenda est : nempè, Personam vnam diuinam Patrem esse, aliam Filium ab ipso genitum, aliam verò vtriusque Spiritum procedentem ab vtroque. Ex quo magis roborabitur veritas præcedens : Nam procedere, & produci nemo à seipso potest, neque ab eo, qui ex ipso procedat : ac proinde tres, vt minimum Personæ assignandæ in diuinis erunt si duæ procedunt. Secundò quæstio illa an sint in diuinis processiones? atque alia quot in diuinis processiones sint definitæ manebunt : vnóque ictu trium quæstionum veritates venábimur.

CERTAMEN I.

Hæreses circa hoc punctum recensentur.

1 CONtra diuinarum Personarum processiones errarunt quotquot vnam tantum Personam in diuinis posuerunt citati quæst. 1. certam. 1. cum nihil à seipso valeat procedere. Errarunt similiter, qui Patrem, Filium, & Spiritum sanctum tres Personas distinctas, sed naturis etiam, agnoscebant : vel quia Filium creaturam putabant, (vt aiebant Arriani) vel quia saltem creatura esset Spiritus sanctus, vt semi-Arriani blasphemarunt, vel quia tres diuinas essentias distinctas, atque pro Personarum numero multiplicatas somniabant vt Tritheistæ, contra quos tota quæst. 3. agemus : nam veritati catholicæ de identitate Personarum in natura inibi statuendæ directè opponuntur. Tempestate verò proximè antecedente Authoteani Filium Deum esse, & eundem cum Patre asserentes, nihilominus à seipso esse, sicut Patrem, neque ab hoc procedere pertinaciter tenebant. Quem errorem traditum fuisse à Caluino, Beza, & Francisco Stancaro author est Genebrardus 1. de Trinitate med. licet solo loquendi modo errasse in ea re Caluinum coniecturis multis suadeat Bellarm. 2. de Christo cap. 19.

2 De processione Spiritus sancti alij, atque alij diuersimode hæretizarunt. Nam Eunom. Spiritum sanctum à solo Filio procedere, essèque creaturam professus est apud Basil. 2. contra Eunom. vers. fin. ex quo Eunomiani apud Philastrium verbo Eunomiani. Item Arrius, Eusebius, & Asterius apud Athanasium oratione 3. contra Arrianos post init. apud Cyrillum Alexandrinum 4. dialogor. de Trinitate med. Eundem errorem, quoad primum, videtur secutus Macedonius epistola Iustini Sicilienſis ad Petrum Antiochenum in quinto Concilio generali vbi dicitur : *Macedonius spirat à Patre solo Spiritum sanctum.* Peritioribus autem legendum videtur : *separat à Patre solo*, &c. vt quoad hanc partem Eunomio consentiat. Contra verò Nestorius omnium primus docuit Spiritum sanctum à solo Patre procedere, vt testatur Sanctus Thomas 1. parte, quæstione 36. articulo 2. Et quidem eius discipuli Nestoriani circa annum 430. in suo Symbolo, & fidei Confessione apud acta Concil. Ephesin. tomo secundo, capite 37. can. 31. cum Spiritum sanctum ex Deo procedere faterentur subdidere. *Filium tamen non nominamus, neque per Filium subsistentiam suam sortitum esse dicimus.* Siue, vt alij legunt, *substantiam* vel *essentiam*. Consensit apertè Nestorio Theodoretus lib. aduersus anathematismos Cyrilli Alex. in responsione noni, vt refert idem Cyrill. libro ad Euotium Episcopum in exordio. Licet autem Theodosij iunioris studio Ecclesiæ, & Cyrillo reconciliatus fuerit Theodoretus, nusquam tamen clarè eum errorem videtur abiecisse, nisi, quod ad Roman. 8. ad illa verba : *Propter inhabitantem Spiritum eius in vobis*, atque ad illa 1. Corinth. 2. *Spiritum qui ex Deo est*, dixerit per Filium dari Spiritum sanctum.

3 Consensit item Nestorio Damascenus teste Sancto Thom. loco citato, & quæst. 10. de potentia, articulo 4. & patet ex lib. ipsius 1. de fide cap. 11. propè fin. Rusticus item Diaconus Romanus schismaticus d. 4. contra Acephalos versus finem circa annum 730. eidem accesserit errori. Cum autem anno 767. hæresis hæc apud Gallos recrudesceret coactum est Concilium Prouinciale Gentiliacense à Pipino Gallorum Rege, atque anno 808. excitante eundem errorem Ioanne Monacho authoritate Pontificia à Carolo Magno coactum aliud Concilium fuit. Vtriusque Concilij Annonius, siue Annonius 4. de gestis Francorum capite 67. & 95. primi autem Ado Vienensis, & Abbas Vspergensis in suis Cronicis. Potius Constantinopolitanus circa annum 860. & libro, & Concilio coacto hunc errorem pugnacissimè defendit referente Ætheriano 2. de hæresibus quas Græci in Latinos deuoluunt capite decimo quinto, tomo nono Bibliot. Quo etiam tempore Niilus Thessalonicensis eidem adhæsit errori : cui etiam Theophylactus ad cap. 3. Ioann. aliique Græci adhæsere. Horum malitia transactos esse Dialogos Sancti Gregorij omissa in eis translationibus particula *Filióque*, dum de processione Spiritus sancti, refert Ioann. Diaconus Theophylacti Coæraneus 4. vitæ Sancti Gregorij capite 65. quos in casum conantur Recentiores excusare. Eundem errorem maiores à suo Imperatore spiritus assumens inclamauit altius Michaël Patriarcha Constantinopolit. anno 1050. vt referunt Leo Papa IX. epistola ad Constantinum Monachum, Anselmus epistola de processs. Spiritus sancti, Sigebertus de anno 1054. Ex quo tempore Græca à Latina Ecclesia aperto marte defecit : à qua, licet conuicta coram errorem posuerit, postmodum resumpsit, neque hactenus, proh! dolor deposuit. Consensere eidem errori Armeni teste Prateolo libro primo, capite 67. numero decimo. Rhuteni vt constat ex eorum erroribus relatis ab eodem Prateolo capite quarto, Nicetas anno 1060. libro de hac re editd apud Ætherian. supra : seruatur liber in Biblioteca Vaticana. Eiusdem fuerunt erroris Euthymius ad 15. Ioann. Nicephorus, Calixtus, in dedicatione Historiæ, & Sinopsi de Trinitate. Denique nouiores Hæretici ab anno 1460. eundem errorem sectati sunt Ioann. de Vuesalia apud Prateol. libro nono, capite vigesimo secundo, Petrus M. Ioannes Cozonouius, Ioannes Somnerius apud Iodocum Coccium 1. de Trinitate articulo septimo. Valentinus Gentilis & ministri transiluani apud Aretium Historia de supplicio Valentini Gentilis, apud quem solum Patrem essentiatorem appellant, à quo solo Filius, & Spiritus sanctus essentiantur.

CERTAMEN

Certamen II.

Pater, à quo, & Filius, qui ab eo procedat, in diuinis statuuntur.

1 PRobatur præfixa, & dogmatica veritas. De fide est Filium mitti, dari, atque à Patre accipere: atqui in passiua missione, donatione, & acceptione imbibitur processio missi, dati, & accipientis ab eo, à quo mittitur, datur, & accipit: ergo de fide est esse Patrem, à quo, & Filium, qui ab eo procedat in diuinis. Maior expressa in sacris Litteris pluries est. Isai. 48. Filij nomine dicitur: *ex tempore antequam fierent ibi eram: & nunc Dominus Deus misit me, & Spiritus eius.* Zachariæ 2. eiusdem Filij nomine: *habitabo inmedio tui Dominus, &c. & scies quia Dominus exercituum misit me ad te.* Chaldaica: *ponam diuinitatem meam in medio tui, &c.* Ioannis 5. numero 27. *Qui non honorificat Filium, non honorificat Patrem qui misit illum*, numero 30. *Voluntatem eius, qui misit me*, repetit capite 6. numero 38. 39. 40. & 44. & capite 14. numero 24. & cap. 7. numero 28. & 33. & capite 8. numero 42. capite 9. numero 4. cap. 10. numero 35. capite 16. & 17. numero 8. 19. 21. 23. & 25. aliisque innumeris locis eandem sententiam tradunt scriptores Canonici. Paulus ad Galat. 4. *Misit Deus Filium suum.* Item ad Romanos 4. numero 3. 1. Ioann. 4. numero 9. capite 14. Matthæi 10. 40. Marci 9. 37. Luc. 20. 13. Ioannis 3. 17. cap. 4. 34. & capite 5. 23. 24. 30. 36. 37. & 38. ac pluries capite 6. 7. & 8. Iam verò quod à Patre sit Filius habetur Ioannis 3. numero 16. *Sic Deus dilexit mundum, vt Filium suum vnigenitum daret.* Quod autem Filio det, atque ille à Patre accipiat constat ex Ioannis 5. numero 22. *Omne iudicium dedit Filio*: numero 26. *Dedit Filio vitam habere in semetipso.* numero 19. *Non possum ego à me facere quidquam*, capite 7. num. 16. *Mea doctrina non est mea, sed eius*, &c. cap. 8. numero 40. *Ex me ipso non sum locutus, sed qui misit me Pater, ipse mihi mandatum dedit.* Consonat cap. 14. numero 10. capite 13. numero 3. *Sciens quia omnia dedit ei Pater in manus.* & Matthæi 11. *Omnia mihi tradita sunt à Patre meo*, qui locus non solum de rebus creatis, bonisque Deo extrinsecis, sed & de intrinsecis intelligendus est iuxta Patres: capite 28. *Data est mihi omnis potestas*, atque speciatim de diuinitatis, vitæque diuinæ acceptione à Patre Ioannis 6. numero 8. dicitur: *Ego viuo propter Patrem*, & c. 10. *Quod dedit mihi Pater maius omnibus est.* Denique Actor. 2. num. 33. *Promissione Spiritus sancti accepta à Patre.*

2 Missionem verò essentialiter inuoluere processionem Personæ missæ à mittente concors est Patrum, Conciliorum, Theologorúmque sententia. Augustini 2. de Trinitate cap. 5. sub init. 4. de Trinitate cap. 10. 20. & 22. vbi docet mitti filium à Patre idem esse quod nasci. Consonant Greg. Magn. homil. 26. in Euang. sub init. Naz. orat. 37. vers. fin. orat. 38. column. penult. vbi Nicetas num. 22. Athanasius epist. longiori ad Serapionem vers. med. & 3. de Trinit. longè ab init. Hilarij 6. de Trinit. vers. med. Cyrillus Alexandr. 11. in Ioann. cap. 9. & 12. thesaur. cap. 15. post med. Damasc. 4. de fide c. 19. post init. Athanas. Synait. 1. de rectæ fidei dogmat. post med. Anselm. epist. de process. Spirit. sancti, Clemens Romanus 3. constitutione Apostolic. cap. 17. Concilium Florentin. sess. 24. ante med. & sess. 25. post med. dum id dicenti Ioanni Theologo, & consentienti Georgio Scholario tacitè Patres annuerunt, ac denique vno Verbo reliqui Patres idem docent, vel supponunt. Et quidem ratio in promptu est: quia missio exitum dicit: Filij autem exitus à Patre nequit esse nisi exitus contenti à continente principio, in quo pro illo priori ante processionem virtute, & potentia notionali claudebatur. Sed dices Isai. 48. dicitur Filius *mitti à Spiritu sancto*, à quo minime procedit: ergo processio Personæ missæ à Persona mittente non est de conceptu essentiali missionis. Respondetur eo loci, & ex Isai. 61. ac Lucæ 4. vbi eadem habetur sententia sermonem esse non solum de filio æterno, sed de Filio æterno Incarnato: cum autem in eo coniuncto intelligatur Filius æternus, cuius processio propria, & à Patre solum est, rectè ab eo dicitur specialiter mitti: cúmque intelligatur etiam Incarnatio, quæ, licet actiuè à tota Trinitate sit, tamen, quia amoris tota fuit, Spiritui sancto specialiter tribuitur, atque ipsi in Filio, quia Incarnato, processio ab Spiritu sancto specialis attributiuè non deest, quare neque missio specialis attributiuè ab illo: sicuti, nec Spiritui S. authoritas hæc specialis attributiuè principij mittentis, quam expresè docuere Athanas. Quæ solutio probatior est illa, quam adhibet Ruiz d. 67. sect. 3. n. 10. nempe, missionem ab Spiritu sancto impropriè ibi vsurpari. Sed certè, si hæc solutio in rebus adeo grauibus admittatur, nihil ex testimoniis scripturæ firmiter deducetur. Secundò: respectu Patris propriè hic sumitur missio: ergo, & respectu Spiritus S. Patet consequentia: quia esset indecens vocis abusus, cùm missio rigorosa, & propria Filij à Patre hominibus ostenditur à Deo, eadem voce simul, semélque impropriam missionem significari respectu alterius Personæ mittentis: nam ex impropria acceptione respectu vnius possent homines impropriè etiam accipere respectu alterius: ac proinde sine iniuria sine intento careret reuelatio.

Rursus dationis passiuæ nomine processionem Personæ datæ à Persona dante contineri luculenter explicuit Anselm. epist. de process. Spirit. S. c. 7. med. vbi ait, *idcirco Filium non dari ab Spiritu S. quia ab eo non procedit.* Docuerant id ipsum Nazianz. orat. 37. 5. de Theol. col. pen. n. 72. Basil. 5. contr. Eunom. c. 7. Athanas. orat. 2. contr. Arrian. Aug. 4. de Trinit. cap. 20. & lib. 5. c. 11. quos ferè omnes Scholastici sectantur. Rationem verò Theologicam acutè dedit loco citato Nazianz. Quia datio, & largitio alicuius rei supponit penes datorem dominium, vel continentiam iuris, vel naturæ, seu originis: ac proinde nihil datur ab aliquo nisi, quod illius aliquo ex his modis est: ergo Persona diuina dari nequit ab alia, nisi ab ea aliquo ex his modis contineatur, ipsiúsque sit: sed Persona diuina nequit esse alterius, siue ab ea contineri nisi per continentiam principij, & potentiæ notionalis: ergo continentia hæc ad donationem ab illa supponitur, atque ab illa processio in donatione ab illa continetur. Rursus esse vnam Personam diuinam alterius Personæ formalissimè est ab ea procedere, vt ostendemus cert. 4. ergo datio vnius Personæ ab alia dicit processionem Personæ datæ à Persona dante. Eodem recidit ratio S. Thom. in 1. d. 18. art. 1. corp. & ad argumenta, & d. 28. art. 1. & 2. & sæpius, aliorúmque Scholasticorum: nempè in dante authoritatem importari respectu rei datæ, quæ in diuinis solum esse potest originis, & processionis. Sicubi autem Personæ serpsas, aut essentiam dare dicuntur de impropria datione intelligi multis de causis animaduertit Ruiz d. 75. sect. 2. à num. 4. Huius autem Doctoris mirabilis inconsequentia hac in re est: nam d. 108. sect. 7. n. 10. concl. 3. negat dationem requirere authoritatem originis in dante: ac proinde omni ex parte creatam esse, neque importare processionem increatam, quam missio Personarum importat; cum tamen d. 75. sect. 2. citata ad dationem authoritatem datis requirat.

4 Demum acceptionem passiuam vnius Personæ ab alia, quæ ipsi aliquid det processionem accipientis à dante dicere authores ad illud Ioann. 5. num. 26. *Dedit Filio vitam habere in semetipso.* Mihi sunt Augustinus 3. contra Maximin. cap. 14. à med. & contr. serm. Arrianorum cap. 17. tract. 19. in Ioann. post med. & 1. de Trinit. c. 13. post med. & 15. de Trinit. cap. 26. Ambros. 4. de fide, cap. 5. & 5. de fide cap. 2. column. 2. & 3. & commentariorum epist. ad Philemonem, Hilar. 2. de Synod. approbans canonem 2. 4. & 6. Orientalium hac super re, Cyrillus Alexandrinus 10. Thesaur. cap. 1. & 2. & lib. 32. c. 15. post med. Chrysost. hom. 38. in Ioann. ante med. Leo Magnus epist. 97. ad Leonem August. c. 2. post med. Idacius Clarus contra Barimand. Beda ad locum cit. Ioann.

Denique Eugenius 4. in Concil. Florent. in litteris vnionis illis verbis, *Omnia, quæ Patris sunt ipse Pater vnigenito suo gignendo dedit &c.* Sic etiam intelligi debet illud ex eodem cap. Ioan. *Ego viuo propter Patrem*, quin de acceptione etiam extrinsecorum à Patre processionem Filij ab ipso imbibere, ad illud Math. 11. *Omnia mihi tradita sunt à Patre meo*, doctè obseruarunt Athanas. orat. 4. contr. Arrian. post med. Hieronym. & Beda ad eum locum, vbi etiam Chrysostom. & hom. 38. in Ioann. Ambros. 2. de fide ad Gratian. c. 4. post med. & lib. 5. c. 2. circa med. Tertullian 4. contr. Marcionem, & contra Praxeam cap. 16. Hilar. ad eum locum & 7. de Trinit. vers. med. & 11. de principiis longè à princip. atque omnium præclarissime August. variis in locis præcipuè epist. 66. ad maximum med. vbi habet: *Ideo totum, quod habet, quod potest, non tribuit sibi, sed Patri: quia non est à se ipso, sed à Patre.* inquam eandem sententiam scribit contra serm. Arrianor. cap. 14. & 15. & tract. 22. in Ioann. circa fin. similiter Irenæus lib. 4. c. 37. Theophylactus & Euthymius ad locum citatum Matth. 10. vbi etiam S. Thom. in catena.

5 Scio Patres nonnullos velle iudicium, & alia creata accipere à Patre Filium, quatenus homo est: specialiter autem iudicium erga homines exercendum: ac proinde videtur satis esse processionem temporaneam Filij, qua hominis, vt creata à Patre accipiat: quare neque ex eorum acceptione ipsius æternam à Patre processionem inferri. Sed primò citati Patres de Filio quatenus Deus est locum Matth. intelligunt. Secundò: recurrit testimonium proximum August. & eius ratio statim expendenda. Tertiò: temporalis generatio Christi, qua hominis non est solius Patris sed Filij etiam, & spiritus Sancti: cùm operationes omnes ad extra sint Filio, Spiritui Sancto communes cum Patre: atque hæc generationis temporalis Christi specialiter attributiuè Spiritus sancti est, vt diximus; ergo nihil creatum accipit Filius à Patre, quod non à se, & ab Spiritu Sancto accipiat, atque generationem temporalem specialiter ab Spiritu Sancto accipit à Patre: quare de processione æterna erit sermo non de temporali. Quintò, quia nullibi dicitur Pater aliquid à Filio, vel à Spiritu Sancto accipere: ergo, quia acceptio vnius personæ ab alia formaliter, vel præsuppositiuè processionem importat, quæ in Patris personam innascibilem cadere nequit. Accedat demum ratio Theologica: quia, sicut dare aliquid alicui est eius proprium, quod apud se, & de suo habet, vt diximus: ita accipere est proprium eius, qui a se & de se illud, quod accipit non habet: cum autem Deus nihil non habeat, sit, vt persona diuina solum possit ab alia accipere quatenus deitatem, ob quam reliqua omnia, ipsius fiunt, à se non habet, sed ab alia persona communicatam: ac proinde communicatio deitatis, quæ processione ab alia persona formaliter fit, in persona accipiente, etiam extrinseca bona, necessariò importatur. Sic egregiè August. nec minus egregiè Hilar. 9. de Trinit. expendens illud Ioann 17. *dedisti ei potestatem omnis carnis*, & Matth. 18. *Data est mihi omnis potestas*, aiebat vers. med. *Acceptio potestatis sola est significatio natiuitatis.*

6 Probatur secundò: de fide est Filium, qua Deum, exire à Patre: sed in eo exitu excluditur processio Filij ab ipso: ergo de fide est Filij à Patre processio. Maior probatur primo ex sap. 24. *Ego ex ore altissimi prodiui primogenita ante omnem creaturam*: quod de sapientia genita, Deique Verbo ad litteram intelligendum, & verba ipsa demonstrant, & Patres communiter docent, reliquisque elegantius Ambr. præsert. 1. de fide ad Gratiã. c. 7. post med. Secundò ex Michææ 5. *Egressus eius ab initio à diebus æternitatis.* Vbi æternã Filij à Patre processionẽ, & exitum exprimi docent cõmuniter Patres, & Cõmentatores, præcipuè Hieronym. Theodoret. atque Isidorus 1. contr. Iudæ cap. 2. Tertiò denique ex innumeris Euangelij locis Ioann. 13. *Sciens, quia à Deo exiuit*, & cap. 16. *Exiui à Patre*: & rursus, *creditis, quia à Deo exiui*, atque iterum *credimus quia à Deo exiisti*, & cap. 17. *cognouerunt verè, quia à te exiui.* Minor verò concors est Patrum, atque Scholasticorum doctrina ad citata loca, præsertim Cyrilli Alex. 11. in Ioann. cap. 9. med. *Exiuisse à Deo nihil est aliud, nisi natum esse, effulsisseque ex substantia Patris eo processu, quo est, & in propria intelligitur subsistentia.* Hilar. consonat. 6. de Trinit. sub med. *exiisse enim ad incorporalis natiuitatis retulit nomen.* Nazianz. orat. 49. de fide: *Ex eo, quòd dicat Verbum: de Deo Patre exiui, iure, & merito Deum de Deo profitemur.* August. tract. 102. in Ioann. fine: *Exiit à Patre, quia de Patre est.* Neque obscurius loquuntur Anasthas. Synait. 1. de rectæ fid. dogmatibus inter princ. & med. Epiphan. hæresi 69. post med. Damasc. 4. de fide cap. 19. sub init. rationem Theologicam subtiliter pressit Ambros. vbi proximè testimonium sapientiæ datum expendens: *Cum in vsu nostro id sit exire, quod iam sit, & ex interioribus secretis prodire videatur, quod exire perhibetur: angustias licet sermonibus proprietatem diuinæ generationis aduertamus: vt non ex loco aliquo videatur exiisse; sed, vt Deus ex Deo, Filius ex Patre.* Ac si dicat explicatius. Duplex exitus cogitari potest inter realiter distincta, sicut, & duplex continentia: nempe loci, seu localis, vtutis, seu causalis: ille exeunti æterno Deo non competit respectu Patris: ergo causalis, vel originarius exitus, qui formalissimè est ab illo processio, Deo Filio respectu Patris solummodo conueniet.

Certamen III.

Ex maioritate Patris respectu Filij, clarioribúsque Scripturæ locis eadem veritas monstratur.

1 Pater ex fide maior est Verbo, ipsiúsque caput. Hæc autem vera non sunt, nisi Verbum procedat à Patre: ergo certum est à Patre procedere. Maior est certa ex Ioann. 14. *Pater maior me est.* Quod de Christo Domino, non solum, qua homo est, sed, qua est Deus, & Verbum intelligunt Patres statim citandi, sicut illud 1. Corinth. 11. *Caput Christi Deus.* Sed neque est minor obscurior. Nam maioritas Patris respectu Filij vel perfectionis est, vel processionis, & originis: prima esse non potest, neque asseri, nisi ab Arrianis contra fidem: ergo est maioritas ratione processionis Filij à Patre. Sic ea loca explicant Nazianz. orat. 35. 3. de Theolog. longè à med. dicens *Patrem, quantum ad causam, Filio esse maiorem.* Consonat sibi orat. 36. 4. de Theolog. col. 4. & carmine arcano 3. de Spiritu Sancto. Eisdem verbis loquitur Origenes hom. 2. in varios, Damas. bis 1. de fide cap. 9. inter med. & fin. & lib. 4. c. 19. sub init. Anastas. Synait. 1. de rectis fid. dogmat. col. penult. Leontius Theophylactus, & Euthym. ad citatum locum Ioann. 14. August. q. 112. veter. & noui Testam. Basil. 1. contra Eunom. vers. fin. pag. penult. & lib. 4. longè à med. *Maior*, inquit, *dictus ob honorem Filij ad Patrem* Athanas. orat. 2. contr. Arrian. vers. fin. *Quia ex illo ortum habet.* Chrysost. hom. 74. in Ioann. sub med. *In quantum principium dicceet.* Cyrill. Alex. 2. Thesaur. c. 3. longè à princip. *Solummodo quia eius Filius est.* & longè à medio: *Secundum quod ex Patre est.* Hilar. 9. de Trinit. inter med. & fin. *Natiuitas Filij Patrem constituit maiorem.* & 11. de Trinit. *confessionem paternæ authoritatis intellige* Consonat sibi 3. de Trinit. circa med. & lib. de Synod. longè à med. Gregor. Bæticus de Trinit. longè à med. *de solo sacramento generationis*, &c. *& ideo non dixit Deus maior me est; sed Pater maior me est.* Damasc. de duabus Christi volontatib. longè ab init: *Ego enim ex eo, & non posit eum, nec ego à me ipso.* Epiphan. hæresi 69. longè post med. & in ancorato sub init. *quia genitus est, & exiuit à Patre.*

2 Audi aliorum Patrum testimonia, quæ aliis verbis principatus, & authoritatis idem significant. Hilar. 11. de Trinit. & August. 112. citata: *paternæ authoritatis*, nomen illa maioritate sonare aiunt, ex quibus authoris authoritatis nomina Patri concedunt S. Thom. 1. p. q. 33. art.

art.1.ad 2. & de potent. q. 10. art. 1. ad 9. & 17. cum suis interpretibus, S. Bonau. in 1. d. 20. art. 1. q. 2. fin. Henric art. 60. summæ, q. 9. ad 1. & 2. & art. 54. q. 7. ad 1. & 2. & Scholastici reliqui. Eadem de causa Nazianz. orat. 36. 4. de Teolog. inter med. & fin. Nyssen. de differ. natur. & hypostha. vers. med. Dyonis. Episc. apud Athanas. epist. de decretis Nicænæ Synodi Patrem *principem naturam* appellant. Concil. General. Sardicense, qua Catholicum, & approbatum epist. Synodali 3. ad omnes Episcop. circa finem ait, Patrem esse maiorem, *non propter essentiam, non propter differentiam; sed quia ipsum nomen Patris maius est Filio.* Maioritatis huius ratio Theologica est: quia in ratione principij inuoluitur ratio continentiæ, in Patre autem est ratio principij respectu Filij: ergo, & contineniiæ, seu continentis respectu Filij contenti: atqui de ratione continentis est maioritas respectu contenti (vt patet in corpore continenti respectu corporis contenti, ex quibus petita metaphora ad Patrem, & Filium est:) ergo in ratione Patris est maioritas respectu Filij. Ex prædicato capitis proprio Patri iuxta Paulum processionem Filij ab ipso colligunt Patres iidem, in quibus, & est Sanctus Thomas 1. contra error. Græcor. cap. 1. cuius ratio prima petita ex necessariò influxu capitis in membra, ac proinde Patris in Filium, cuius caput esse dicitur, mittenda non est. Si quidem ex Arist. 5. metaph. cap. 1. caput, præter vnionem ad cætera corporis membra, dicit influxum spirituum animalium ex ipso in illa: ac proinde vt propriè capitis ratio in Patrem respectu Filij quadret influxus ipsius in Filium necessariò admittendus est. Simile argumentum efformari potest ex psalm. 44. vbi Regius Psaltes, vt Filij processionem à Patre significaret iuxta Patrum omnium expositionem, aiebat: *Eructauit cor meum Verbum bonum* quia cor suum etiam in reliqua corporis membra influxum habet.

3 Sed dices primò illud: *Pater maior me est*, & aliud: *caput Christi Deus*, intelligi de Christo secundum humanitatem ab Hieronymo in cõmentariis, aliisque Patribus: atque hanc explicationem præferri à S. Thom. 1. p. q. 42. art. 4. ad 1. aliisque recentioribus interpretibus non sine iure. Quia secundum id vadit ad Patrem maiorem, secundum quod distat à Patre, scilicet secundum humanitatem, & ratione cuius gaudio esse poterat amicis Discipulis reditus ad Patrem: quia ad maiorẽ redibat, à quo videlicet venerat, separatúsque erat, & diuisus: erat autẽ diuisus à Patre secundum humanitatẽ, non autẽ secundũ diuinitatẽ, secundũ quam à Deo diuisus non erat. Neque apparet, quæ noui gaudij materia sit, quod ad Patrem vadat, à quo secundum processionem æternam non recessit, aut quomodo in ordine processionis æternæ venerit, vt possit redire. Sed tamen respondetur eos etiam Patres omnes qui maioritatem Patris respectu Christi secundum humanitatem interpretantur, nostram explicationem non negare, imò verò illam amplecti. Ad rationem autem ex contextu sumptam dicito: aliud esse Patrem maiorem esse originariè Filio redeunte, aliud, secundum quod Filius redeat, & vadat ad Patrem: sicut aliud est ratione cuius Filius mittitur à Patre, aliud ratione cuius in Patre est authoritas mittendi Filium. Nam authoritas ad mittendum Filium est in Patre ratione processionis Filij ab ipso, non autem mittitur, saltem morali missione, eo præcisè, quod procedit ab ipso, seu, qua Filius ipsius est: sed aliquid præterea creatum, & temporale requiritur, vt mittatur, vt d. 13. dicemus. Itaque, licet vadat Christus ad Patrem ratione humanitatis, ob quam diuisus à Patre est, maior est tamen Pater ratione originis æternæ Filij ab ipso procedentis. Addiderim, si hanc secludas originis maioritatem, cum Verbum, æquè suæ humanitatis author sit, ac Pater, & specialius appropriatiuè Spiritus sanctus, æquéque vterque maior ipsa humanitate sit, ac Pater, non esse cur Pater specialiter maior dicatur quam Verbum, seu Christus; imò verò specialius dici deberet maior Christo Spiritus sanctus. Secundò, cum de se, vt Persona est, loquatur Christus Dominus, & vt homo indiuiduus completus, nec solum de sua humanitate, quæ non significatur pro nomine *ego, mei*, comparatio nequit fieri cum sola humanitate Christi, cum dicit absolutè: *Pater maior me est.* Sed cum toto hoc homine complexo ex humanitate, & subsistentia diuina: quare si maioritatem Patris respectu suæ humanitatis solum Christus Dominus commendaret, addere debebat: *secundum humanitatem.* Iam verò magni gaudij materia erat, & Christo Domino, & Discipulis, si secundum humanitatem ad Patrem iret ipso, etiam, qua Deus erat, originariè maiorem, ac proinde ipsius principium, caput, fontemque, ex quo omnia bona in ipsum, qua Deum, &, qua hominem, deriuabant.

4 Neque tandem quidquam refert nusquam dici ab Scriptura, & Patribus maiorem esse Patrem, & Filium Spiritu sancto: cum hìc tamen ab vtroque procedat æquè, atque Filius à Patre: ergo, inquiunt, quia maioritas vnius Personæ respectu alterius ratione originis admitti non potest. Vrgebis: Pater maior est Verbo Filio ratione originis, nec solum ratione humanitatis: ergo Filius æternus, qua talis, maior est Patre ratione originis, nec solum ratione humanitatis. Hoc autem nemo hactenus concessit: Cautúmque videtur in Symbolo Athanasij, ibi: *minor Patre secundum humanitatem.* Si enim minoritas assignatur determinatè in humanitate, reliqua Filij, & Christi ad æqualitatem cum Patre videntur reseruata, exceptione regulam in contrarium firmante. Consequentia prima videtur certa: nam, si alterum extremum, scilicet Pater, maior est Verbo Filio originariè, necessariò Filius, originariè etiam, minor Patre erit: cum alterum extremum sit, nec possit dari maior nisi respectu extremi minoris. Respondet ad primum noster Ruiz d. 50. sect. 3. num. 8. in Spiritu sancto non esse humanitatem assumptam, ac proinde neque rationem integrã, ob quam Pater maior dicatur respectu ipsius, sicut respectu Filij. Contra primò: quia iam deserit in processione Filij esse integram rationem maioritatis Patris. Secundò: quia in Filio, qua Deus, & Verbum, non est humanitas, & tamen citata Concilia, & Patres asserunt, ratione solius originis, dici Patrem rectè illo maiorem. Melius respondebis: dici posse Patrem, & Filium, maiorem Spiritu sancto ratione originis, licet neuter sic dictus fuerit: quia, sicut originaria illa præcedentia Patris, & Filij respectu Spiritus S. aliis locutionibus traditur, & explicatur in Scriptura, quibus non explicatur præcedentia originaria Patris respectu Filij, vt cert. 4. videbimus, ita etiam Filij processio traditur, atque explicatur maioritate Patris, licet eodem titulo, neque tradatur, neque explicetur processio Spiritus sancti à Patre & Filio.

5 Accedit: Patrem solum, Filiúmque solum maiorem Spiritu sancto, quia ab eis procedit minus propriè dici posse, quam Pater Filio maior dicatur. Nam neuter seorsim principium Spiritus sancti absolutè est: quare neque seorsim ipsum adæquatè continet originariè: ex hac autem continentia adæquata maioritas principij respectu principiati desumitur, non autem ex inadæquata: sicut, neque ex inadæquata continentia locali conuincitur maioritas corporis continentis respectu corporis contenti. De vtroque autem Patre scilicet, & Filio simul periculosius diceretur maioritas respectu Spiritus sancti: nam facilior sensus promptiórque videretur vtrumque simul sumptum maius quid, & perfectius esse, quam Spiritum sanctum: sicut duo maius quid, & perfectius sunt quam vnum: quod est in hac materia absurdum, parúmque dogmatibus fidei consonum. Cum autem hæc omnia aliter in Patre respectu Filij eueniant iure ipsius processio maioritate Patris explicatur. Cæterum maioritatem Patris respectu Spiritus sancti sicut, & Filij, atque vtriúsque inferioritatem originariam respectu Patris non refugit admittere Nazianz. citato carmine tertio arcano de Spiritu sancto dicens.

Quod si de nato, quod si de Pneumate sacra
Pagina, Scriptorésque pij quid fortè loquantur,
Tanquam, quæ supero sint inferiora Parente.

Ad secundum argumentum dicito cum eodem Nazianz.

Filium dici posse minorem Patre originariè eadem proprietate, qua hic maior ipso dicitur. Nihilominus ea voce abstinendum est, quia eam Arrianorum abusus dissonam Ecclesiæ, atque Catholicis fecit inimicam, vt obseruat S. Thomas q. 33. art. 1. ad 2. Vnde Hilar. lib. de Synod. longè à med. ex maioritate Patris Filij minoritatem non admittens, aiebat: *Patrem in eo maiorem esse, quod Pater est; Filium in eo minorem non esse, quod Filius est.*

6 Apertiora tandem pro veritate catholica scripturarum testimonia inducenda sunt, quibus Deus Pater dicitur Filij, & Verbum Filius, & vnigenitus Patris. Psalm. 2. vers. 7. *Dominus dixit ad me, Filius meus es tu: ego hodiè genui te.* Quod de Messia, seu Filio Dei Incarnato Rabbini omnes interpretantur apud Galatin. lib. 3. cap. 7. atque de Christo Filio Dei literaliter intelligendum esse docuit Paul. ad Hebræ. 1. illis verbis: *Cui enim Angelorum dixit Filius meus es tu*; Psalm. 109. vers. 1. *Dixit Dominus Domino meo, sede à dextris meis.* Quod, vt Filium Dei, nec solum Dauidis, se Pharisæis probaret tanta fælicitate Christus Dominus obiecit Math. 22. vt ipsorum ora deinceps occluserit. Vt notabam q. 1. cert. 3. vers. 4. *Ex vtero ante Luciferum genui te.* Isai. *Generationem eius quis enarrabit?* Et cap. vlt. ex Dei Persona ait: *Qui generationem cæteris tribuo sterilis ero?* Quem locum præ cæteris Patribus acutissimè ad hanc expendit Hispanus noster Isidor. 1. contra Iudæos cap. 1. versus fin. Sapient. 8. De genita Sapientia, seu Verbo dicitur: *Nondum erant abyssi, & ego iam concepta eram.* Et rursus: *Ante omnes colles ego parturiebar.* Eccles. 24. *Ex ore Altissimi primogenita ante omnem creaturam.* Prouerb. 30. *Quod est nomen eius, & quod nomen Filij eius si nosti?* Lucæ 1. *Filius altissimi vocabitur*: Math. 16. *Tu es Christus Filius Dei viui.* Marci 14. *Filius Dei benedicti.* Ioann. 1. n. 17. *Gloriam, quasi vnigeniti à Patre.* n. 18. *Vnigenitus, qui est in sinu Patris.* cap. 3. *Pater diligit Filium suum.* & rursus: *Sic Deus dilexit mundum, vt Filium suum vnigenitum daret.* atque iterum: *Quia non credit in nomine vnigeniti Filij Dei.* cap. 4. *Pater clarifica Filium tuum.* & epist. 1. Ioann. cap. 4. *Filium suum vnigenitum misit in mundum,* & cap. 5. *vt simus in vero Filio eius.* Tandem ad Roman. 8. *Proprio Filio suo non pepercit.* Hæc autem omnia adeò apertè processionem, & generationem Filij à Patre demonstrant, vt Fulgentius ad secundam obiectionem Arrianor. graui ex eius admiratione concludat: *Quis Filium dicat & genitum nesciat? quis Patrem valeat credere, quem non consideret genuisse?* Eam ob rem definita est hæc veritas in Symbolo Nicæno. & in Symbol. Athanas. illis verbis: *Genitum non factum*, atque illis: *non factus nec creatus, sed genitus.* Post quæ Concilia, & Patres omnes constanter id ipsum docuerunt.

CERTAMEN IV.

Spiritus Sancti à Patre & Filio processio de fide est.

1 FActa ferè sunt cert. 1. huius veritatis fundamenta. Siquidem de fide est Spiritum sanctum mitti, dari, & accipere à Patre, & Filio: sed in missione, datione passiua, & acceptione vnius Personæ ab alia importatur necessario processio ab illa: ergo de fide est processio Spiritus sancti à Patre, & Filio. Minor plus fortasse iusto probata est cert. 2. à num. 2. Speciatim autem ex missione Spiritus sancti à Patre, & Filio illius ab vtroque processionem colligunt Aug. 4. de Trinit. cap. Nazianz. orat. 37. vers. fin. Gregor. Magnus hom. 26. in Euangel. sub init. Anselm. epist. de process. Spirit. sancti cap. 7. Athanas. epist. longiori ad Serapion. post med. Anasthas. Synait. 1. de rect. fidei dogmatib. Longè à med. Ioann. Theologus, & Georg. Scholar. in Concil. Florent. sess. 24 ante med. & sess. 25. post med. S. Thomas 4. contr. Gent. cap. 44. §. 2. Ex eo autem, quod à Filio accipiat Spiritus sanctus, ipsius à Filio processione conuincunt Athanas. citatus circa finem, & epist. *admirabere*, ad Serapion. sub init. Naz. orat. 49. de fide circa fin. Epiphan. in Ancorato col. 7. post med. & col. 16. Cyril. Alex. 13. thesaur. c. 3. sub init. c. 4. circa med. 11. in Ioann. c. 1. & 2. & 6. Dialogor. de Trinit. col. 5. & 6. Ambros. 5. de fide ad Gratian. c. 6. sub init. & 2. de Spiritu S. cap. 12. Hilar. 8. de Trinit. Longè post med. August. tract. 99. & 100. in Ioann. Leo Magnus serm. 1. Pentecost. c. 3. à med. & 2. de Spiritu S. sub med. & col. sequenti, Heracleotes in catena Græcor. Patrum, Beda in caput 16. Ioann. Anselm. de process. Spirit. sancti c. 7. & 8. Cyrill. Hierosolim. cateches. 16. Longè post med. Sed dices cur dicitur *de meo accipiet*, de futuro, & non de præsenti, aut præterito? siquidem de æterna processione sermo est. Respondetur primo ex August. tract. 99. in Ioann. *In æternis, in quibus omne tempus clauditur quoduis tempus verè, & veraciter poni.* Respondeo secundò: ita hîc poni oportere, quia missio, etiam temporalis, & futura Spiritus sancti prædicebatur.

2 Maior discursus nosti expressa est Ioann. 14. *Rogabo Patrem, & alium Paraclytum dabit vobis.* & rursus: *Si autem abiero mittam eum ad vos.* atque iterum: *Quem mittet Pater in nomine meo.* Actor. 2. num. 35. *Promissione Spiritus sancti accepta à Patre effudit*: promissio autem futuram dicit donationem, sicut, & effusio actualem. Consonat actor. 3. *Renouationis Spiritus sancti, quem effudit in nos abundè per Iesum Christum.* 1. Ioann. 4. *De Spiritu suo dedit nobis.* Ac tandem Spiritus propriissimè, & specialissimè donum Dei esse canit Ecclesia in Hymno de Spiritu sancto: *Qui Paraclytus diceris, donum Dei altissimi.* Quod autem de Filio, & Patre Spiritus sanctus accipiat expressum est Ioann. 16. *De meo accipiet.* Vbi notant Patres non dixisse de me, sed de meo, vt, de Patre etiam, accepisse intelligatur, quia omnia quæ Filij sunt, sunt, & Patris, vt ex eodem cap. constat: *Omnia, quæ habet Pater, mea sunt.* & rursus: *omnia mea tua sunt,* &c. Eodem item cap. de Spiritu sancto dicitur: *Non enim loquetur à se met ipso, sed quæcumque audiet loquetur.* Porro his locis apertè Spiritus sanctus datur, promittitur, mittitur, & accipit à Patre, & Filio, mittique à Patre dicitur Filij nomine, tanquam authoris, & principij sui originarij: vt in simili ad illud Matth. 28. num. 19. *Baptizantes eos in nomine Patris, & Filij.* animaduertunt Sanctus Ignatius Martyr epist. 1. ad Philemonem, Clemens Roman. 3. Constitut. Apostolicar. cap. 17. Iustinus Martyr exposit. fidei de Trinit. sub. init. Alexand. Pap. 1. epist. 1. c. 6. quæ tanquam Epist. vnica Benedicti I. extat tom. 1. Concilior. Athanas. D. cum Arrio in Concil. Nicæn. Longè à med. ac denique Patres omnes ferè apud Ruiz d. 36. sect. 3. à num. 2. Sed omnium præclarissimè Athanas. epist. longiori ad Serapion. post med. nostrum testimonium expendit.

3 Probatur secundò ex 4. ad Galat. *Misit Deus Spiritum Filij sui.* Ioann. 14. *Spiritus veritatis, qui à Patre procedit.* Ad Rom. 8. *Si quis Spiritum Christi non habet.* Veritatis autem nomine Filium intelligi docet Athanas. proximè col. 3. Concil. Alexand. & cum eo Cyrill. Alexand. epist. ad Nestor. 10. Cyrilli paulò ante anathematism. approbata à Concil. Ephesin. generali 3. c. 14. à Calcedon. general. 4. act. 5. post med. & posteriori definitione ante med. à Constantinopolit. 2. generali 5. collat. 6. Longè post med. & collat. 8. paulò ante canones, & can. 13. ac tandem à Constantinopolit. 3. general. 6. act. 17. longè à med. Adde illud Psalmi 32. *Verbo Domini cæli firmati sunt, & Spiritu oris eius omnis virtus eorum*, vbi Spiritus sanctus oris Patris, quod Verbum est, & Patris ipsius Spiritus dicitur, vt Patres interpretantur: at si Spiritus à Filio non procederet, Filij, & Christi, orisve Patris Spiritus dici non posset: ergo à Filio procedit Spiritus. Minorem docuerunt Patres nuper citati, præsertim Athanas. col. 6. & vers. fin. atque epist. de decret. Nicenæ Synodi fine orat. 5. contra Arrian. sub med. Cyrill. Alex. proximè & 13. thesaur. c. 1. longè ab init. & cap. 3. sub init. & post med. & 3. dialogor. de Trinit. longè à med. & lib. 6. col. 5. & 6. ac 10. in Ioann. c. vlt. post med. ac rursus fine; Basil. 5. contra Eunom. tit. 12. post med. Chrysost. serm. de Trinit. vers.

fin

fin.tom.3. hom.3. de Spiritu S. *Heri à nobis* : vbi sæpè, & hom.2. in Symbol. Apostolor. vers. med. Denique Concil. Nicænum lib. 2. vers. fin. §. *cum sit copiosa.*

4 Confirmatur primò : quia Verbi dici nequit Spiritus, nisi ab eo spiretur : sicut neque oris mei, Spiritus qui à meo ore non spiratur : quod vt Christus Dominus Discipulis significaret Ioann.20. *Insufflauit, & dixit: accipite Spiritum sanctum.* Hanc rationem ea loca expendentes tradunt Cyrill. Alex. 9. in Ioannem cap. 44. post med. & 12. cap. 56. init. Leontius in commentariis ad hunc locum, Athanas. epist. *Admirabere*, ad Serapion. sub init. Basil. hom. 17. in Sanctum Baptisma init. Bernard. serm. 8. in Cantica sub init. Anastasius Synait. 1. de rectæ fid. dogmatib. col. 3. vers. & sub fin. Marius Victorin. 1. aduersus Arrium, Anselm. epist. de process. Spirit. S. cap. 8. init. Beda ad hunc locum Ioann. ac denique August. tr. 99. in Ioann. vers. fin. & tract. 121. longè ab init. & 4. de Trinit. cap. 20. & lib. 15. c. 26. & 20. de Genes. ad litter. cap. 5. med. & 3. contra Naximin. cap. 14. sub init. Plura, qui ad hanc rem volet videat Ricard. Victor. 6. de Trinit. c. 9. post med. Confirmatur secundò : quia, sicut Filius essentialiter respicit Patrem : ita Spiritus respicit os viuens spirans : quare, sicut Verbum dici nequit Spiritus sancti Filius, licet vterque ab eodem Patre procedat, quia Spiritus non est Pater, à quo Filius procedit, ita neque Spiritus sanctus dici poterit Spiritus Filij, qui ab eodem Patre procedit, à quo etiam Spiritus, nisi Filius os spirans sit.

5 Probatur tertiò : de fide est, Patrem esse principium spirans, à quo Spiritus sanctus procedit : sed de fide est esse in Filio quidquid est in Patre, præter rationem Patris, seu principij generatiui, & generationis: ergo de fide est in Filio esse rationem principij spiratiui, à quo Spiritus sanctus procedat. Probatur consequentia : In Filio est quidquid in Patre præter rationem Patris & principij generatiui. Sed ratio principij spiratiui, à quo Spiritus sanctus procedit est in Patre, & non est paternitas formaliter : ergo ratio principij spiratiui, à quo Spiritus sanctus procedit, est in Filio. Maior primi syllogismi ministrata est à num. 1. Minor eiusdem syllogismi apertè probatur ex Matth. 11. *Omnia mihi tradita sunt à Patre meo.* & Ioann. 16. *Omnia quæ habet Pater mea sunt*, quæ interpretans Eugenius IV. in Concil. Florent. sess. 25. in litteris vnionis nostrum premens argumentum, sic addit : *Præter esse Patrem.* Sic interpretati olim fuerant Athanas. orat. 4. contra Arrian. col. 4. & post med. atque in Concil. Nicæno d. 4, contra Arrium sub med. & orat. contr. Gregales Sabellij col. 3. & q. 5. de natura Dei Nazianz. orat. 44. Pentecost. sub med. num. 14. Basil. hom. 15. de fide circa med. & hom. 18. contra Sabellian. circa med. & epist. 43. ad Nyssen. fin. & 2. contr. Eumon. prope finem, Cyrill. Alexand. 4. thesaur. 2. circa med. & 10. prope med. & infra, & 2. c. 1. circa med. & 3. cap. 1. col. 2. & 12. c. 15. longè à med. & in Concil. Ephesin. anathematismo 9. Ambros. 4. de fide ad Gratian. c. 4. circa med. Gregor. Bætic. de Trinit. longè à med. pluréque alij. Ratio Theologica est : quia communicatur à Patre per generationem Filio quidquid cum eius proprietate non pugnat : sed ratio principij Spiritui cum proprietate Filij non pugnat : imò verò, vt Filius rigorosè sit, maxima probabilitate in Filio necessaria est : ergo ratio principij spiratiui communicatur Filio per generationem à Patre. Data opera mitto aliud huius veritatis argumentum petitum ex distinctione Spiritus sancti à Filio probata quæst. 1. à certam. 2. Si enim non procederet Spiritus à Filio, inquiunt, non distingueretur à Filio: sed distinguitur ex fide à Filio : ergo procedit à Filio. Sed tamen maior, licet verissima sit, prolixam continet quæstionem vulgarem, non vulgari studio à nobis inferius suo loco tractandam d. de Personarum constitutione q. 3.

Certamen V.

Ex Conciliis, & Patribus processio Spiritus sancti à Filio stabilitur, numerúsque processionum statuitur.

1 De processione Spiritus sancti à Filio magna fuit cum Græcis Latinorum concertatio : quia neque in Concilio Nicæno generali 1. neque in Constantinopol. 1. generali 2. quidquam de ea expressè fuerat definitum. Negata verò in eis minimè fuit, vt falsò aiebat Hieremias, se œcumenicum Patriarcham nominans in censura Ecclesiæ Orientalis ad confessionem Lutheranorum cap. 1. quin potius obiter indicata satis ab eis Conciliis fuit, vt referebamus certam. 4. omissionis autem causa fuit nondum ea de re fuisse in Ecclesia dubitatum, quare nec disputatum? vt ait Nazianzenus orat. 52. quæ est epist. 2. ad Cledonium sub init. *Cum nondum comparerent bellum contra Spiritum sanctum gerentes*, vt aiebat Basil. epist. 60. fine, & 78. post med. Definita autem ea veritas fuit à Concil. Alex. epist. Cyrilli ad Nestor. citata & approbata à Conciliis relatis certam. 4. num. 3. Item à septima Synodo general. Act. 7. vbi Nicæno Symbolo additum primò fuit illud : *Filióque procedit* : vt eruditè ostendit Ruiz d. 67. tota sect. 3. ab Agathone etiam Papæ epist. 2. col. 2. quæ est Synodi Romanæ. Habetúrque in sexta Synodo generali eadem veritas Act. 4. in Concil. Toletan. 1. profess. fidei, & Toletano 3. sub Gelasio Papa II. adstantibus Leandro Hispalensi, & Euphemio Toletano, ac Patribus 150. confessione fidei cap. 2. & fusiori confessione, quæ incipit : *Præcipiente*, can. 3. in Toletano 4. cap. 1. sub Honorario Papa, in Toletano 8. circa tempora Martini Papæ I. in Toletano 11. sub à Deo dato Papa in confessione fidei, quæ Toletana Concilia habita sunt ante sextam Synodum generalem. Definitur eadem veritas in Concilio Hetfeldensi anno 650. relato à Beda 4. Histor. Anglicanæ, in Concilio Aquisgranensi anno 808. apud Amonium, siue Annonium, 4. de gestis Francorum. In Concilio VVormacensi anno 860. in Concilio Barensi sub Vrbano Papa II. ex Latinis, & Græcis coacto anno 1090. vbi strenuè contra Græcos pugnauit Anselmus : qui eius Concilij meminit 4. de process. Spiritus sancti, atque Author vitæ Anselmi lib. 2. in Concilio Lateranensi sub Innocent. III. cap. 1. Græcis etiam Patribus annuentibus, cap. 4. in Concilio Lugdunensi sub Gregor. X. vbi Symbolum Nicænum cum additamento : *Filióque procedit*, ter Græcè; ac ter Latinè cantatum est. In Concilio Florent. sub Eugenio V. Græcorum etiam Patrum consensu sess. 25. in Litteris vnionis. In reliquis insuper posterioribus Conciliis Leo item Magnus epist. ad Turibium Asturicensem Episcopum cap. 1. de Spiritu sancto ait : *Ex vtróque processit.* Iámque olim eam veritatem tradidit S. Marcus Euangelista tomo 6. Bibliot. in sua Liturgia orat. *Hoc facite*, de Spiritu sancto dicens : *Ex te, Filióque procedens.* Clemens Roman. 6. constitut. Apostolicar. *Deum vnius Filij Patrem, vnius Paracleti per Filium.* S. Ignatius M. epist. ad Ephes. circa med expendens hic Ioann. 14. *Ille me clarificabit, quia de meo accipiet*, sic arguit : *Ergo vterque eorum ipsum glorificat, à quo accepit.*

2 Sed, quoniam præcipua de processione Spiritus S. à Filio concertatio cum Græcis fuit, Græcorum Patrum testimoniis agenda res erit : Athanasio tamen reseruato ad cert. 6. vbi eius sententiam non pro aduersariis, vt putant, sed pro Catholica etiam veritate esse ostendemus. Thaumaturgus apud Nyssen. in eius vita sic regula fidei diuinitùs accepta fatur : *Spiritus sanctus ex Deo ortum, & existentiam habens, qui per Filium apparuit.* Apparitio autem processio est, vt probat Bessarion in Concil. Florent. fine orat. pro vnione cap. 6. circa med. ex Nazianz. orat. 37. 5. de Theolog. aiente sub init.

Manifestationis

Manifestationis, & vtita dicam, mutuæ eorum relationis, &c. Ex Cyrillo Alex. epist. ad Valerian. quæ Latinè extat dicente: *in quantum Verbum est, ex Patre manifestum esse.* Ex Basil. 5. contra Eunom. tit. 12. & Nyssen. 1. contra Eunom. nondum Latino refert distinxisse Spiritum à Filio *quod per Filium sit manifestatus*, id est productus, vel si voles missus. Sícque Latinè, & Hispanè nasci, & produci tantundem valet atque *in lucem edi*, vel *Salir al uz*: quid ni vel *apparere*, vel *manifestari*? Nazianz. præter data loca orat. 32. ad 150. Episcopos sæpè Filium ab Spiritu, quod principium sit illius (nequit enim Patris innascibilis principium esse) distinguit: orat. 49. de fide circa fin. *Ex propria subsistentia Filij, & ex eo, quod Filius est, esse Spiritum sanctum.* docet orat. 50. de fide Nicæna: *Spiritum Patris, & Filij*, vocat, orat. 37. 5. de Theolog. *Sobolem Patris, & Filij, sicut Seth soboles fuit Adæ, & Euæ, quæ ex Ada fuit, Spiritum sanctum* dicit. & circa fin. Filio authoritatem tribuit, vt mittat Spiritum sanctum. Nyssen. ad Ablabium. *Quod non tres Dij*, ait: *Spiritum esse ex eo, quod ex causa*, nempè Patre, *est*: scilicet Filio. Ac rursus: *aliud quidem continenter, & sine medio ex primo est* (nempè Filius ex Patre) *aliud verò*, nempe Spiritus sanctus, *per id quod immediatè, & ex continenti est*: scilicet per Filium. & orat. catechet. c. 2. fin. de Spiritu sancto ait: *Nec potest separari à Verbo Dei, quod consequitur.* ac de different. essent. & hypostas. de eodem Spiritu ait: *A Filio quidem, & dependet.* Plura insuper testimonia Nysseni perfidorum malitia abrasa sunt ex hom. 3. & 4. in orat. Dominicam, quibus aiebat: *procedit Spiritus à Filio, & ex Filio esse ostenditur*, quæ se in aliis codicibus legisse testatur Gennadius defensione Concilij Florentini.

3 Basilius 3. contra Eunom. sub init. ait: Dignitate & ordine tertium esse in Trinitate Spiritum, atque à Filio secundum: *cum ab illo esse habeat, & omnino ab illa causa dependeat.* Quem locum, cum suppositum per Latinos Græci in Concil. Florentino dicerent ex sexcentorum annorum codice, atque è sequenti contextu Patres Latini comprobarunt. Insuper 5. contra Eunom. sic titulum 11. inscribit Basilius: *Quod sicut Filius ad Patrem se habet, sic, & Spiritus ad Filium.* Repetit de Spiritu sancto cap. 17. vers. fin. & cap. 18. ait. *Natiua bonitas, & naturalis sanctimonia, & regalis dignitas à Patre per vnigenitum ad Spiritum sanctum promanat.* Chrysostom. homilia 1. in Symbol. Apostolor. circa fin. *Spiritus de Patre, & Filio procedens.* & hom. 2. vers. med. *credendum est Spiritum S. Patris esse, & Filij.* Post pauca, *Procedentem de Patre, & Filio.* Scilicet Spiritum sanctum: *Hoc Credite.* Repetit vers. finem, atque ex eius hom. de Incarnat. Gennadius apologia pro Latinis, ita recitat. *Venit Christus ad nos: dedit nobis descendentem ex ipso Spiritum.* Epiphan. hæresi 69. longè à med. *Fontem existente, ex Patre, & Vnigenito Spiritum sanctum: flumina enim ex aluo ipsius fluent.* Hæresi 73. vers. med. *Spiritus sanctus ex Patre per Filium datur.* Hæresi 76. Respons. ad caput 34. Aëtij: *A Patre per Vnigenitum est Spiritus sanctus.* atque ex responsione ad cap. 1. Aëtij sic recitatur: *In substantia esse Spiritum sanctum ex Patre, & Filio.* atque ex Hæresi 62. circa med. *Ex eadem essentia, ex eadem Deitate, ex Patre, & Filio*, nempe Spiritus sanctus. Horum duorum testimonio primo, respondebat Marcus in Concil. Florent. sess. 18. non extare in Codice Epiphanij illud *esse*: de quo conuictus à Ioanne Theologo vtríque respondebat solum significari illi locis ex eadem essentia, substantia, & Deitate Patris, & Filij esse Spiritum sanctum, in quo non denotatur processio. Contra verò Ioann. Theologus à sessionis med. contendit idem esse ex substantia, & ex eius Persona, cuius tamen probationibus non admodum fido: quare nisi aliis locis datis suam sententiam Epiphanius aperuisset parum ex eis locis præsidij foret. Cum enim ex eadem essentia esse dicatur in eadem oratione eodem sensu præpositio *ex* vsurpari sine impugnatione efficaci à Græcis dici posset: vt nimirum in Personis æqualitas, sicut in essentia significaretur, non autem Spiritus à Patre, & Filio processio. Sic vulgò aliquis *ex primis*, esse dicitur, quin inde ipsius à primis processio deducatur, sed solum ipsius cum primis æqualitas, atque Hispanè etiam cum dicimus *es de los primeros*, solummodo sonat *es igual con ellos*, non autem, *procede dellos.*

4 Sed audiamus Cyrillum Alexandr. cap. 1. anathematismorum declaratione anathematismi 9. dicentem: *Spiritum sanctum, qui ex ipso*, Verbo, *est.* De recta fide ad Regin. *Procedit autem per vtrosque viuificans quoque Spiritus.* ac 1. de fide ad Theodos. longè à med. sic de Christo ait. *Immittit Spiritum baptizatis, non alienum, sed eum, qui ex ipso est.* & tomo 5. lib. 5. in Isai. ad id: *Spiritus Domini super me.* sic etiam de Christo scribit: *Cum natura Deus existat vnigena, cumque ex se procedentem Spiritum immittat.* Et commentar. in duodecim Prophetas ad Ioël 2. *Proprius ipsius*, Verbi, *& in ipso, & ex ipso Spiritus S.* & 11. in Ioann. c. 25. sub init. inter multa ad hanc sententiam effatur: *Profusus autem*, Spiritus, *ad Sanctos per consubstantiale Verbum, à quo est secundum emissionem ad esse & subsistere:* ac lib. 12. c. 56. sub init. *Cum ei* Filio, *consubstantialis sit* Spiritus S. *ex Patre per ipsum procedit*, lib. 13. thesaur. cap. 1. fin. ait. *Spiritum sanctum ex substantia Patris, & Filij esse.* Qui locus per alia data intelligendus est seorsim solutionem habere posset, quam in duobus postremis Epiphanij notabamus. Rursus cap. 2. sub init. dicit: *Ex ipso Filio, & in ipso naturaliter existentem*, Spiritum. Et vers. med. *Ex Filio autem naturaliter, ac essentialiter Spiritum sanctum, sicut ex Patre prouenire credimus.* Et cap. 3. longè ab init. *quod ex substantia Patris, & Filij Spiritus sanctus sit.* Philo Carpath. in Cantica column. 4. de Spiritu sancto ait: *Qui à Patre, Filióque procedit*, Cyrill. Hierosol. Catechel. 17. sub init. *Vbique Patri, & Filio adest, non, qui ab ore Patris & Filij loquendo formetur, vel effletur, aut in aërem diffundatur*, Spiritus, *sed intus*, Athanas. Syrus lib. de processs. imagin. cap. 4. apud Athanas. Alexand. tomo 2. approbat Neophitorum confessionem, in qua habetur: *Vnus sanctus, & ab vtroque procedens.* Tharas. epist. ad summ. Sacerdot. & Episcop. in septima Synodo confess. fidei act. 3. col. 4. *Credimus in Spiritum sanctum, qui ex Patre per Filium procedit.* Sanctus Maximus ad cap. 4. Zachariæ relatus à S. Thoma, opusc. 1. contra error. Græcor. cap. 32. §. 28. med. & à Bessarione orat. pro vnione cap. 6. col. 2. sub finem Concil. Florent. *Ex Patre essentialiter per Filium ineffabiliter procedens.* Simeon Metaphrastes in vita Dionysij Areopagitæ cap. 1. de Christo ait: *Spiritum, qui ex ipso procedit mittit Discipulis.* Latinos reliquos præter datos prætereo: quia omnes vbique sic loquuntur, ac proinde eis referendis dies, carthæque nos deficient.

5 Reliquum ad quæstionis huius exactam discussionem est numerum processionum definire. Dicendum igitur est duas tantum processiones in diuinis esse, id quod fidei proximè adhærere ex dictis hactenus satis constat. Nam de fide est duas tantum esse in diuinis Personas productas, atque alteram ex productis cum prima improducta producere aliam: ergo nec est vnica solum processio, nec sunt plures, quam duæ. Prima pars consequentiæ probatur. Nam persona, quæ procedit à producta, supponit ipsam productam, vt producatur: ergo aliam productionem diuersam ab ea, qua ipsa producitur. Probatur consequentia, primò: quia si simul natura, vel origine vtraque producta produceretur, neutra ab altera produceretur. Secundò: quia, cum productio alterius pendeat ab altera etiam producta, si eadem productione vtraque produceretur, eadem Persona seipsam produceret, quod implicat. Secunda pars consequentiæ probatur: quia, si duæ tantum sunt Personæ precedentes in diuinis, nempe Filius, & Spiritus sanctus, inquiro: an vnica actio Personam vnam quámque producat vel non? sed consortium alterius processionis, seu productionis expectet, vt vnam quamque producat. Si primum dicas: ergo respectu duarum Personarum duæ tantum processiones sunt in diuinis. Si dicas secundum: ergo in ratione productionis imperfectæ sunt duæ illæ processiones, quas admittis: siquidem vnaquæque est in suo genere insufficiens: ergo diuinæ, Deóque dignæ non sunt, sed creatæ. Rationes alias ex vetustioribus Theologis compilauit

noster

noster Ruiz de Trinit. d.3. & d.31. aliisque in locis, vt plurimùm quidem exuges. Nos autem firmiores pressimus q.1. cert.5. n.7. eas ibi studiosus Lector recognoscat.

Certamen VI.

Infracta aduersariorum argumenta.

1 Arguunt Hæretici Autotheani Essentia diuina non generatur, nec procedit, vt est certum ex fide cap. *Damnamus* de summa Trinit. ergo nec Persona. Probatur consequentia. Primò ex contradictione: quia re ipsa essentia, & Persona idem sunt: ac proinde, vel vtraque, vel neutra poterit procedere. Secundò: quia cum Persona quæuis Deus sit, à se omnino debet esse. Tertiò: quia liceret dicere Personas productas, & procedentes *essentiari*, producentes autem *essentiare*, nisi à se essentiam omnes haberent, sed aliæ ab aliis communicatam. Quartò: quia non posset dici Persona producta *Iehoua*, seu fons essendi: cum potius haberet Deitatem ab alio communicatam, qui respectu ipsius fons esset illi essendi. Negatur consequentia: quia, vt totum producatur nõ est opus, vt quidquid in illo est producatur. Ecce actione eductiua producitur compositum substantiale, v.g. homo: & tamen in homine sola vnio eductiuè producitur, cum reliqua supponantur creata. Ex eo ergo, quod Persona diuina producatur, & procedat perperam infertur naturam, & essentiam, quæ quasi pars Personæ est, procedere, & produci. Prima probatio præter communem difficultatem mysterij nihil continet: nam, etsi Personæ non procedant, plura contradictoria similia de natura, & Personis verificantur, quæ, vel ex distinctione virtuali, vel ex eminentiali esse, & entitate Dei in hac materia vulgò diluuntur: imò & in aliis, vt videbimus de scientia, voluntate, & Incarnatione Verbi disputantes. Minus præstat probatio secunda: quia esse vnamquamque Personã à se Deum, est Deitatem Personæ cuiusuis esse improductam non autem esse incommunicatam eandem, quæ in Persona improducta est. Hinc constat Personã quãuis diuinam, etiam procedentem, esse propriissimè *Iehoua*, siue esse à se, seu fontem essendi: nam ipsius esse, & essentia ab alio non est, nec participata, sed eadem, quæ in Patre: insuper est principium essendi diuinitas, & natura Filij reliquis creaturis, non minus, quam essentia Patris: cum eadem in vtroque sit. Vnde Christus Dominus de se dixit esse *principium, qui, & loquor, vobis*. Ad tertiam voces illæ: *essentiare*, & *essentiari*, *essentiator*, & *essentiatus*, bono & catholico sensu in Personis diuinis admitti possent: quatenus horum significent communicare essentiam, & habere essentiam communicatam: eo quippè sensu admissa olim fuit à Dionys. Areopag. 2. de diuin. nom. in. Vox *Vsiusibe*, id est essentiari, & à peruetusto ipsius Interprete Pachymere *essentiatum*, de Filio: quos imitatus est Euseb. Cæsar. 1. Histor. c. 4. Cæterum, cum hæ voces ex primæua significatione essentiam produci significent, & in eum sensum fuerint ab Hæreticis essentiatoribus vsitatæ admittendæ à Catholicis non sunt.

2 Oppones secundò, Epiphan. hæresi 69. vocare Filium *autotheon*, id est, à seipso essentiam, & Deitatem habentẽ: atque Athanasium tom. 2 in quæstionib. *Quid est Deus?* 4. prope med. vbi ait: *Deus, & Pater ipse solus est causa duobus, & ingenitus; Spiritus autem ex solo Patre causatus, & procedẽs, sed per Filium missus*, & q. 11. & 12. sæpius repetit, *solum Patrẽ esse vnicam causam, quæ emittit Spiritum S. Filium autem esse causatum, & non causam*. Respondetur Epiphanio particulã *auto* non significare idem atque *non ab alio*, sed idẽ atque *propriè, ac per se*: ac proinde solum significatur illa voce *autotheon*, Filium propriè, & per se Deitatẽ habere, non alienam, & quasi precario, atque indebitam, & participatam. Ad Athanasium dicito nomine causæ, seu principij intellexisse, quod solum causa, seu principiũ, ac proinde non causata, nec principiatum sit in Trinitate: id quod solum competit Patri, cùm Filius, licet principium Spiritus S. sit etiam principium à Patre. Eo etiam sensu in Concil. Florent. vbi processio Spiritus S. ex instituto disputata, definitáque fuit, dicitur à Ioanne Theologo sess. 24. sub init. & à Græcis Latinorum nomine sess. 25. ante med. §. *cum Latini* similiter, *Patrem vnicam Filij, Sanctique Spiritus causam esse*, &c. Huic Athanasij explicationi fidem verba ipsa obiecta faciunt. Primò enim loco quasi synonima ponit in Patre causam, & Ingenitum, Spiritúque mitti per Filium ait. Secundò verò loco opponit causæ in Patre causatum esse in Filio. Fidem etiam faciunt præter aperta ipsius loca recitata alia adhuc apertiora. Nam in Symbolo verè Athanasij (vt testatur Nazianz. orat. 21. in laudem Athan. & Aug. eius Symboli dogmatibus tanquam Athanasij authoritatibus sæpè vsus) hæc habentur: *Spiritus S. à Patre, & Filio, non factus, nec creatus, nec genitus sed procedens*. Nec valet à Latinis additam esse particulam *& Filio*: nam, ne Græci quidem contra Latinos in Conc. Florent. id respondere ausi sunt, cùm duriora multa tentauerint. Præcluditúrque apertè euasio ex dictione antecedenti, vbi Athanas. de Filio: *à Patre solo est*. Ineptè autem, & superfluè poneretur illud *solo*, nisi in sequenti dictione de Spiritu S. dicendum esset, non à Patre solo, sed *à Patre & Filio*. In eandem scripsit sententiam orat. 4. contr. Arrian. post init. in hæc verba: *Vnicum solem, eiusque splendorem, vnicámque ex ambobus lucem*. & circa med. *Spiritus Verbo donatur*, in refutatione contra hypocrisim Meletij: *Impossibile Trinitatis gloria Spiritum glorificari, nisi ex Deo per Filium progrediendi modo naturam habeat*. Denique orat. de Concil. Nicæn. ex Christi Persona ait: *In virtute Spiritus sancti ex mea essentia profluentis*. Et paucis intercalatis ex propria Persona de Spiritu sancto ait: *Coessentialis vtrique de essentia eorum profluens*.

3 Oppones tertiò Augustinum, reliquósque Patres, & Theologos asserentes Patrem, & Filium esse vnum principiũ respectu Spiritus S. ergo Filius nõ est principiatus, nec procedens. Patet consequentia. Nam idem principiũ nequit esse principiatum, & non principiatum: sed in Patre principium spiratiuum non est principiatum, atque idemmet est in Filio: ergo neque in illo est principiatum: ac proinde neque Filius principiatus erit. Confirmatur: quia August. in Psal. 68. init. & tract. 39. in Ioan. ait: *Filium ad Patrem dici; aff Deum ad se*: ergo Filius est Deus ad se, & quod idem est, à se: ergo non communicatur illi essentia à Patre: ergo, neque à Patre producitur. Nã ab eo, à quo Persona procedit, ac producitur, ab eo essentia illi communicatur. Negatur prima argumenti consequentia. Eius probatio petit pro solutione exactã discussionem principij notionalis Patris, & Filij respectu Spiritus sancti, quam hic explicatius tradere præmaturũ foret. Ex dictis autem d. 1. q. 4. cert. 1. & cert. 2. distinguo maiorem probationis. Idem adæquatè, & omnino principium nequit esse principiatum, & non principiatum, fateor: & nego suppositum minoris: nam in Patre solo non est principium adæquatum absolutè: quia ad hoc constituendum expectatur subsistentia Filij. Si autem addas minoris suppositio *inadæquatum*, concedo minorem: sed tunc negabitur facilè consequentia. Ad confirmationem admissa Augustini verissima sententia, nego consequentiam primam. Ex ea enim solum probatur essentiam Filij non esse productam, sed communicatam ipsi à Patre. Personalitatem autem esse in Filio productam admittit ibi Augustinus expressè: vnde inuerso argumento probationis certò contra obiectantes infertur essentiam Filio esse communicatam.

4 Oppones rursus. Tota ratio pluralitatis processionum sumitur ex prioritate reali Personarum, maximè Filij prius origine producti, quam Spiritus sanctus: atqui prioritas hæc realis non est, vt plures Scholastici autumant referendi disp. 12. q. 6. ergo non est pluralitas processionum diuinarum, sed vnica processio sufficiet, vel nulla. Confirmatur: quia diuinæ processiones sunt per actus intellectus, & voluntatis, vt dicemus inferius: at hi actus reipsa minimè distinguuntur: ergo ex eis fundari non potest prioritas, & posterioritas originis inter diuinas Personas. Confirmatur secundò: quia, vt supra arguebam, ex multiplicatione processionũ

diuinarum arguitur processiones diuinas non esse: ergo multiplicandæ non sunt. Assumptum suadetur: quia, si plures processiones sint, neutra earum est simpliciter infinita in genere processionis: ergo neutra est diuina. Probatur consequentia: quia quidquid diuinum formaliter est, infinitum simpliciter in suo genere esse debet, si vera sunt quæ diximus loco supra citato. Antecedens autem facilè probatur: quia vnicuique earum processionum deficeret perfectio alterius in genere processionis. Respondetur, prioritates reales originis minus tutè negari posse à Theologis in diuinis Personis ob robusta fundamenta adducenda citata d. 12. Sicubi autem Theologi grauiores, vt Sancti Bonauentura, & Thomas, prioritatem, & posterioritatem eiusmodi negant, intelligendi sunt, vel de prioritate reali naturæ, & causalitatis, vel de prioritate reali absolutè, quæ temporis est: (de ea enim Athanasius loquens aiebat in suo Symbolo: *Et in hac Trinitate nihil prius, aut posterius*, &c. concludens *coæternæ sibi sunt*,) non autem de prioritate reali cum addito *originis*, quam expressè admittunt. Quod autem addebatur in fine consequentis, nullam scilicet processionem necessariam esse admissa Personarum distinctione impugnatum supra à nobis est cert. 4. Et sanè, si tres Personæ originariè improductæ in diuinis essent, tres Deos inducendos fore arguunt passim Patres apud Ruiz d. 1. neque iniuria. Si enim essentiam communicatam ab alia nulla ex eis haberet, vel haberent omnes naturam diuersam, ac proinde tres essent Dij, vel haberent eandem personalitatem, ac proinde non tres, sed vna essent Persona: quare in eandem Personam, vtpotè diuinam, atque in suo genere simpliciter infinitam omnis ratio Personæ confluueret, ne quid perfectionis diuinæ in suo genere deficeret.

5 Ad primam confirmationem respondetur in actibus intellectus, & voluntatis præcisis, & secundum se sumptis prioritatem, & posterioritatem realem originis fundari non posse; ast adiunctis Personis, seu personalitatibus, aduenire actuum notionalium distinctiua: quare, sicut Personæ ex adiunctione personalitatum ad communia eædem realiter non manent: ita etiam, & notionales actus: ac proinde priores, & posteriores realiter, & originariè esse optimè possunt. Hæc dixerim, vt præcocem uunc illius quæstionis decisionem non tradant de identitate, vel diuersitate adæquata, vel inadæquata actuum notionalium ab essentialibus, atque quæstionis alterius de distinctione processionum actiuarum à passiuis. Si enim notionales actus ab essentialibus adæquatè differant, atque eodem modo actiuæ processiones à passiuis distinguantur, ac insuper passiuæ cum Personis productis, actiuæ verò cum producentibus identificentur: sicut Personæ distinguuntur, ita & processiones actiuæ à passiuis distinguetur: quare, si de actibus intellectus, & voluntatis notionalibus sermo in antecedenti confirmationis sit (vt ad rem præsentem esse debet) falsum omnino erit antecedens: siquidem, in hac doctrina, intellectio notionalis actiua in solo Patre erit, non autem in Filio. Ad secundam confirmationem dicito, prædicata diuina infinitatem debere habere simpliciter in suo genere, siue specie infima, non autem in remota: quare in illa nihil eorum cuiuis addi posse, secus verò in hac. Etenim cognitio in suo genere perfectissima est in Deo, atque infinita simpliciter, licet in genere entis formaliter sumpta deficiat ipsi, seu non habeat illa quidem aliorum attributorum perfectionem: quia in genere infimo cognitionis nihil illi deficit: ratio autem productionis in diuinis non est infima genericè; cum adhuc subdiuidatur in productionem per intellectum, & productionem per voluntatem: quare sufficit, si vnicuique in ratione specialis suæ productionis, vel per intellectum, vel per voluntatem nihil deficiat, vt infinita simpliciter in suo genere, ac prorsus diuina esse intelligatur.

QVÆSTIO III.

An Personæ procedentes à producentibus pendeant, & causentur strictè?

DIFFICILIORES contra processiones diuinas obiectiones inde petuntur, quod ex eis inferri videatur productas Personas strictè, & rigorosè pendere, à producentibus, contráque has causare Personas procedentes: idcirco vtrumque quæstione hac examinandum erit.

CERTAMEN I.

A Personis producentibus rigorosa dependentia ablegatur.

1 A Difficultatis propositione inchoandum hîc est: quia eius solutioni impendenda erit Quæstio tota. Sic autem difficultas habet. In diuinis vna Persona procedit ab alia: ergo in diuinis vna Persona dependet ab alia: hoc autem est imperfectio diuinas Personas dedecens: ergo dedecet diuinas Personas processio, vnde infertur dependentia earum. Quod autem dependentia ab alio imperfectio sit, probatur ex Cardinali Bessarione, & Patribus Conc. Florent. apud quos Bessarion orat. pro vnione c. vlt. sic effatur: *Notandum, quod Sancti Doctores Orientales, etiam in diuinis vtuntur nomine causæ, & causati largo modo, non quidem, vt limitationem, & dependentiam importat.* Quod autem ex processione Personæ diuinæ ab alia inferatur dependentia propria ab illa videtur certũ: quia nihil aliud est dependere aliquid ab aliquo, quam produci ab illo. Eo enim præcisè, quod aliquid producatur, debet suum esse illi, à quo producitur. Respondebit aliquis non esse admodum dissonam vocem dependẽtiæ vnius Personæ ab alia, sicut neque debere vnam Personã diuinam alteri, à qua procedit: Sic enim loquitur Hilar. 11. de Trinit. de Filio: *Debet quidem authori causam natiuitatis suæ*, & statim: *Dum non à se loquitur authori eum debere necesse est. quod loquitur.* Consonat Aug. 7 de Trinit. c. 9. *Filius Patri debet, quod est.* Idémque statim subdit de Spiritu S. Imo verò, neque dependentiæ nomen in Personis diuinis exosus Nyssenus fuit. Libro enim de different. essent. & hypostas. sic de Spiritu S. scribebat: *A Filio pendet; à Patre verò, causa, vnde etiam procedit ipsum esse habet dependens.* Neque aduersatur Basil. epist. 43. ad Nysscn. eiusmodi vocem dicens: *Spiritus sanctus à Filio dependet.* Quo etiã pacto loquitur Cyril. Alex. lib. 13. thesaur. c. 2. His testimoniis, & locutionibus consentit Arriaga in physic. vbi authoritatem etiam magni Albert. 1. p. q. 39. m. 1. eis obtẽdit.

2 Cæterum S. Bonau. in 1. d. 26. art. 1. q. 2. Aureolus d. 9. p. 1. art. 3. S. Th. 4 contr. Gent. c. 14. ad 9. reliquique Theologi, præcipuè post Concil. Florent. communi sensu, licet aliis, atque aliis rationibus rigorosam dependentiam à diuinis processionibus relegant: quia dependentia entitatis ipsam indigant, conuincit: vt sit, quare rigidè eam admittere temerarium iam, vt minimum erit. Aureol. loco citato num. 27. vt argumento proximè facto respondeat, inquit: dependentiam dicere præter influxum manutentionem, & conseruationem in suo esse illius, qui influxu dependet, ab eo, à quo per illum dependet. Contra primò: quia in primo fieri est dependentia effectus à sua causa, in quo nullatenus est conseruatio. Secundò: pro nostro nunc, est huiusmodi conseruatio Personæ diuinæ productæ à Persona producente: Si enim Pater nunc Filium non produceret, nec Filius in se nunc esset. Dices æternitatem generationis Filij esse totã simul

quare

quare primum est non posse non esse per æternitatem. Non tangit impugnationem primam solutio. Contra secundò: si Deus ab æterno aliquid produxisset, vt potest, non posset non durare sic productum per æternitatem: & tamen in ea æternitate, in qua non poterat non durare, esset ipsius conseruatio non minus, quam productio: ergo, & Filij productio relatè ad nostram durationem diuisibilem conseruatio est, licet duratione intrinseca, quæ nunquam transit, conseruatio non sit. Consequentiã hanc superior expresse à Deo Psalmistæ ore Psal. 2. 7. traditam, dum suum alloquens Filium sic aiebat: *Ego hodie genui te*, relatè enim ad intrinsecam æternitatis diuinæ durationem *hodie* est generatio, quia semper præsens, hodiéque gignitur Verbum; ad nostram verò durationem si generatio referatur, rectè apponitur *genui* de præterito. Licet enim non perierit æterna generatio, tamen æternitate durationi nostræ præcessit.

5 Noster Erice manuscripto de Trinitate respondet, actionibus rationem dependentiæ essentialem non esse, sicut nec rationem mutationis: quare, sicut ratio mutationis ab actionibus separatur creatis, ratio dependentiæ à diuinis productionibus rectè poterit separari. Ait igitur rationem dependentiæ in actione ea solummodo reperiri, qua natura producitur: cum ergo in diuinis processionibus non natura, sed sola personalitas producatur, vera quidem productio erit, non autem dependentia vera, & rigorosa. Contra primò: quia actio, qua produceretur natura, ac non personalitas, esset vera dependentia, eò præcisè, quòd produceretur: ergo actio, qua producitur personalitas, eò præcisè, quòd producitur, est vera dependentia. Contra secundò: quia actio creata, quia, in huius, & reliquorum Modalium sententia producitur subsistentia creata est vera dependentia à producente illã, & tamen terminus productus per illam non est natura, sed personalitas. Dices in productione subsistẽtiæ creatæ à natura, vel naturæ ab alia natura terminum productũ habere dictam essentiam ab essentia producentis; quod secus in Personis euenit diuinis, quæ eandem prorsus essentiam habent. Egregia æquiuocatio: quia, vel loquitur de essentia quæcumque sit, siue naturæ, siue subsistentiæ, vel de essentia, quæ sit essentia naturæ? Si vltimum, tenet argumentum: quia subsistentia creata essentiam naturæ non habet, licet aliam habeat, quæ naturæ non sit: tenétque apertè paritas. Si dicas primùm, cum subsistentias & personalitates diuinæ suam qualem qualem essentiam, & entitatem in tua, & communi sententia habeant, veréque, & catholicè producantur, verè etiam à producente Persona dependebunt.

4 Tertiò denique respondent antiqui, & recentes Doctores communiter dependentiã rigorosam præter productionem dicere auxilium alienum, & extraneum termino producto: cum autẽ Personæ omnes candẽ habeant naturam, atque ratione illius sint sibi inuicem intimæ, auxilium extraneum non est: quare, neque rigorosa indigentia, & dependentia, quam solum voluit Concil. cõtra Arrian. sensum dependentiæ Personarum productarum à producentibus. Cæterum, licet contra Arrianum sensum sic fuerit Concilium locutũ, non soluitur inde difficultas de indigentia, & dependentia rigorosa Personarũ procedentium à producẽtibus. Nam esto, non sit Persona producta alienæ naturæ à natura producentis, sed eiusdem: adhuc tamen personalitas producta, licet naturæ eidem, cui identificatur, extranea non sit, à personalitate tamen producente extranea est, eiúsque eget influxu, vt sit. Patet primum: quia Persona in eo solum extranea, & aliena nõ est ab alia, in quo idem est cum illa: sed est idem in natura sola, non autẽ in personalitate: ergo diuisa, & extranea est ab illa in personalitate. Quod autem influxu producentis egeat (quod erat secundum patet: quia sine influxu Personæ producentis non esset Persona: ergo illo influxu opus habet, vt sit. Dices Personam productam inadæquatè alienam esse à Persona producente, sicut, & inadæquatè diuersam est; ast in ratione producentis absolutè non esse alienam Personã productam à producente: quia agit per essentialia, & communia producens, quæ personæ productæ intima, & essentialia etiã sunt. Contra primò: quia Aureol. Recentiores Complutenses, & quicumque potentiam notionalem adæquatè in personalitate constituunt ea solutione vti non possunt. Contra secundò: quia alij, licet ad potentiam notionalẽ essentialia admittant, non tamen excludunt producentis personalitatem: ergo comparatione huius alietas, vt sic loquor, siue extraneitas producẽtis à producta Persona admitti absolutè debet, sicut ratione illius absolutè admittitur Patrem alium esse à Filio: ergo influxus, quo Persona producta opus habet, vt sit, est influxus à Persona producente, atque absolutè ab alio, quare, & alienus, in quo per hos dependentia rigorosa ponebatur.

5 Respondetur ergo iuxta nostra principia indicata d. 1. q. 4. cert. 2. n. 5. & cert. 3. n. 3. & q. 5. cert. 3. vsque ad num. 5. duplici ex capite diuinas processiones dependentiam rigorosam non inuoluere: alterum ex parte termini producti; alterum ex parte Personæ producentis. Ex parte termini producti: quia Persona procedens, quidquid entitatis, etiam metaphysicæ, habet, est naturæ solius: cum personalitates existentiam propriam, siue entitatem formaliter non habeant, sed tantum existentiam, & entitatem essentiæ, quam productione, qua productio formaliter est, non habent, cum essentia non producatur per successionem, sed solummodo communicetur. Hinc fit Personam productam in suo esse, & entitate à productione, qua productio est, minimè pendere, esséve recipere, sed, qua solum communicatio est, dependentia autem rigorosa vnius entitatis ab alia, à qua producitur debet esse per influxum, seu productionem, à qua formaliter, qua tali, esse & entitatem recipiat, sicut in aliis omnibus, quæ vera dependentia producuntur, constat apertè. Quemadmodum ergo, si existentia tota equi præcisa, per impossibile, ab vna causa v. g. à Deo daretur, & formalitas alia sine existentia à causa creata equo proueniret, proculdubio equus in suo esse à causa creata non penderet, neque, vt esset, creatæ causæ egeret influxu: ita in casu nostro diuinarum processionum contingit: siquidem, quod in equi productione impossibile est in diuinis processionibus est prorsus necessarium. Ex parte etiam Personæ producentis constat ex citata doctrina processiones diuinas dependentias non esse: tum quia Persona producens, licet alia sit à Persona producta, idẽ tamen omnino physicum, & metaphysicum esse habet cum illa: tum quia personalitates producentes per se, & formaliter sumptæ alias non continent producendas, etiã virtualiter, sed essentia sola, cuius est tota efficacia, & energia ad productionem Personarũ, licet impedita idẽtitate cum termino producẽdo, à quo impedimento beneficio personalitatis producentis Personæ (quæ ratio tota distinguendi Personas est) expediatur, vt suas exerat vires ad productionem: Vnde ab aliena virtute actiua Personæ productæ non procedunt, cum essentiam, cuius tota actiuitas, & energia est, in suis etiam habeant: quare, licet personæ producentes aliæ sint in ratione Personæ à productis, non autem in ratione formalis actiuitatis, & virtutis: ac proinde ab aliena virtute, etiam qua Personæ, non procedunt, neque rigorosè dependent.

6 Dissimulaui hucusque Achylem contra processiones difficultatem, solum, vti reor, ex nostra hac doctrina exarmandam. Sic habet: Personæ diuinæ procedunt ab aliis: ergo, & sunt ab alio personaliter, & notionaliter: ergo personaliter sunt limitatæ, & finitæ. Probo hanc consequentiam: infinitas in natura stat in hoc, quod est naturam esse à se; finitudo autem stat in hoc, quod est esse ab alio: ergo infinitas in personalitate stabit in hoc, quod personalitas sit à se, & finitudo illius in hoc quod personalitas sit ab alio. Neque hic videtur ad naturam recursus patere: nam agitur de personalitate producta, & terminante processionem, quatenus influxus formaliter est. Si enim verè personalitas influxum processionis sua propria entitate existentia, bonitate, & perfectione formaliter diuersa ab existentia, entitate, &c. naturæ diuinæ, verè excipit, in eis limitata esse debet, & à se Per-

sona non sit, sed ab alio. In nostris autem principiis respõdetur facilè distinguẽdo antecedens: procedunt actiuè ab aliis in ratione essendi, etiã personaliter nego suppositum, nam personalitates per se, & formaliter sumptæ non sunt, cum per se, & formaliter existentiam, & entitatem non habeant; procedent ab aliis communicatiuè in ratione essendi, concedo antecedens: siquidem ipsarum esse, etiam metaphysicum, & physicum, non producitur processione, sed communicatur: cum aliud esse physicum, & metaphysicum, quam esse essentiæ, non habeant, quæ ipsis communicatione contingit processionis, non autem productione, & influxu, qua talibus. Eodem pacto distingue primam consequentiam: sunt ab alio productiuè, & influxiuè in ratione essendi, & entitatis, nego consequentiam; communicatiuè, concedo consequentiam: atque inde etiam nego consequentiam secundam. Ad eius autem probationem dicito: infinitatem consistere in hoc, quod aliquid sit à se, seu non ab alio productiuè, & influxiuè in ratione essendi, & entitatis, quo pacto personalitates, & Personæ productæ sunt à se, seu non ab alio, cum essentiam, quæ totum esse ipsarum est, communicatione processionis habeant; non autem eius influxu, & productione. Similiter responderi potest ex parte principij producentis distinguendo illud *ab aliis*. *Ab aliis* in ratione essendi, nego antecedens; *ab aliis* in ratione distinctionis concedo antecedens: quia idem habet esse Persona producta, & procedens, tam physicum, quam metaphysicum, cum aliud esse existentiæ, & entitatis non habeant, quam essentiam vtríque communem: ac rursus ab aliis in ratione virtutis, & actiuitatis formalis non sint, vt nuper dicebamus. Hæc omnia planiora fient cert. 4. vbi omnes æquiuocationis fibras nonnullis obiectionibus, solutionibúsque præcidemus. Plenius autem intelligentur d. 6. per totam præcipuè q. 1.

CERTAMEN II.

Producentes Personæ non causant propriè, neque procedentes causantur.

1 EX Theologis singulariter Aureol. in 1. d. 29. art. 2. sub init. Patrem Filij causam propriam esse docuit, atque vtrumque Spiritus sancti. Potissimum opinionis huius fundamentum ex Patribus, præsertim Græcis, fuit. Clemens Romanus III. constitut. Apostolicar. cap. 17. ait Patris *vti causæ* mentionem fieri in Baptismo. Athanas. dialog. 1. de Trinit. contra Anomœum longè à medio de Spiritu sancto habet: *causam, & authorem habet Deum.* Repetit loco dato q. 2. cert. vlt. num. 2. Basil. hom. de humana Christi generatione sub init. Patrem *principium & causam Filij* vocat: & hom. 17. de Spiritu sancto de ipso ait: *Deum sui causam fontis instar habens.* Et 1. contr. Eunom. vers. fin. in Patre *habitudinem causæ* ad suos effectus respectu procedentium à se admitti, & pag. penult. inquit: *Pater causa est, atque origo Filij.* Et lib. circa med. *A quo*, Patre, *habet subsistentiæ causam.* atque ad illud Psalm. 109. *Genui te*, sic ait: *Causam ex qua essendi principium habet Filius.* Et tandem 3. contr. Eunom. sub init. *Causa essendi Pater est Filio.* Nyssen. ad Ablabium *quod non tres Dij*, sic scribit: *eam, quæ circa causam & causatum differentiam*, in diuinis, *non negamus.* Et post pauca: *credimus aliud quidem causam esse, aliud verò ex causa.* Nazianz. orat. 29. de dogmat. & constit. Episcop. post med. cum Patrem principium appellasset Filij, subdit: *Principium hîc pro causa accipio*, ac sæpè Patrem causam Filij & Spiritus S. appellat. Ita orat. 1. circa med. orat. 13. circa med. orat. 23. in laudem Heronis propè fin. orat. 35. col. 2. & post med. orat. 37 circa med.

2 Epiphanius hæresi 73. vers. med. ait in voce *Pater*, intelligi *quod causa est*, &c. hæres. 76. longè à med. ad cap. 30. Aetij scribit: *ingenitam naturam esse causam ad vnigenitum.* Damasc. lib. 1. de fide cap. 9. longè à med. ait: *Patrem maiorem esse secundum causam: quia causa est naturaliter Filij.* Et post pauca: *Audimus principium, & maiorem Filio Patrem, causam intelligamus.* Et cap. 11. longè à med. de Filio ait: *Non sine principio, hoc est, sine causa: Ex Patre enim est,* repetit circa capitis finem, & lib. 4. cap. 19. sub init. Anastas. Synait. 1. de rect. fidei dogmatib. *Pater*, inquit, *maior secundum quod author, & causa.* Euseb. denique Cæsarien. 4. demonstrat. Euangel. *Hic tanquam ex causa profectus Filius.* Atque hæc Græci Patres. Ex Latinis verò Patribus similiter etiam loquuntur nonnulli. Hilar. 11. de Trinit. col. 2. de Filio ait: *Debet quidem authori causam natiuitatis suæ.* 12. de Trinit. col. 4. *Ex causa, licet perfecta, atque indemutabili nascens*, & col. 8. *Eius, qui est, ad id, quod est, causa Pater est.* Repetit sæpius ibi, & lib. de Synod. vers. med. atque apud fide dignos authores lib. 9. de Trin. ait: *Filium ex Patre causam* (id est causalitatem) *sumere.* August. q. 122. Veter. & Noui Testam. Sic de Filio scribit: *Differt, à Patre, in causalitatis gradu*, & lib. 85. quæstionum, quæst. 15. *Quod autem omnium rerum causa est, etiam sapientiæ suæ causa est: nec vnquam Deus sine sapientia*, scilicet genita; nam statim q. 16. pergit ad confirmandum Patrem non esse priorem duratione Filio, id quod quæst. antecedenti dixerat. Et sanè Ioannes Theologus sess. 23. & 24. Latinorum Patrum nomine Patrem, & Filium *causam vnicam Spiritus sancti* pluries appellat: imò Latini ipsi Patres sess. 25. §. *quibus Latini* eodem modo loquuntur.

3 Theologi tamen communi consensu causæ, & causati rationem propriam à Personis diuinis relegandam omnino censent. Ita Albert. 1. p. q. 43. m. 1. Alensis q. 46. m. 2. S. Thom. q. 43. art. 1. ad 1. vbi eius interpretes Caiet. Vasquez, Molin. Valent. & Suar. item opusc. 1. contra error. Græcor. cap. 1. & in 1. d. 29. quæst. 1. art. 1. corp. & ad argum. S. Bonau. q. 1. ad 3. Carthus. & Durand. ibidem art. 2. Ruiz d. 49. sect. 3. atque vno verbo Theologi reliqui. Probatur ex Cyrillo 2. dialogor. de Trinit. inter ipsum & Hermiam longè à med. vbi in hæc scripsit. *Causam, & causatum neque nominare fas est. Decet item de Deo potius dicere Patrem, ac genitum Filium*, ex Chrysost. hom. 2. ad Hebr. 1. column. 2. *Si enim*, inquit, *causa eius* (scilicet Filij) *Pater est, secundum quod Pater est: multò amplius eorum causa est, quæ per Filium facta declarantur.* Vbi strictius, ac magis causam creaturarum quam Filij Deum Patrem appellans diuersimodè creata causare, quam Filium producat satis ostendit. Ex Bessarione Patriarcha Constantinopol. posteà Romano Cardinali dicente *causæ* nomen tam à se, quam à Græcis Patribus, & Doctoribus *largè* vsurpatum esse, prout dependentiam, & limitationem excludit. Sic habet sub finem Concilij Florent. orat. pro vnione cap. vlt. post med. *Notandum quod Sancti Doctores Orientales vtuntur nomine causæ, & causati largo modo, non quidem provt limitationem, & dependentiam importat, &c. ideò me etiam ad Græcos loquentem his nominibus vsum fuisse.* Et quidem, licet Latini Patres eis vocibus cum Græcis in eodem Concilio loquerentur, id tamen fuit, ne à Principali disputatione de processione Spiritus sancti à Filio diuersa eius nominis controuersia diuerteretur.

4 Idcircò Eugenius I V. in litteris vnion. quibus Patres omes illius Concilij subscripserunt, numquam causæ nomine vtitur, nisi addendo *secundum Græcos*, sed nomine principij: atque adeò probationem sibi principij vocem hac in re declarat, à latinísque, suæ Ecclesiæ more tenendam ferè decernit illis verbis: *Filium quoque esse secundum Græcos quidem causam; secundum Latinos verò principium Spiritus sancti*, &c. Accedit Hilar. relatus à nonnullis lib. 4. & 9. de Trinit. negans *Patrem causam esse Filij*; licet aduersariorum astu ab exemplaribus, quæ nunc habemus expuncta ea sententia fuerit. Accedit Dionys. 2. de diuin. nomin. longè à med. asserens *tribus Personis notionalia esse, sed communia ea, quæ causæ rationem habent, omnia.* Cuius rationem reddens paulo post med. capitis ait, quod causæ & diuisæ, & perfectiores suis effectibus sint his verbis. *Causæ autem secretæ sunt ab esse*

Eius

tis; suntque principij sui ratione superiores : principij autem nomine vtimur ad significanda, quæ suis principiatis perfectiora non sunt : imò eiusdem essentiæ : vt fons fluminis principium est. Ex quibus ad testimonia Patrum constat impropriè, & largè nomine causæ vsos illos fuisse : Quod erat præcipuum contrariæ sententiæ argumentum. Scio nonnullos ex Aristot. satis ineptè, pro nostra hac communi sententia arguere. Cum enim ipse principia actiua non nisi, quæ causæ sint, nouerit, sicuti nos de creatis asserimus, nullum pro hac sententia poterit esse Aristot. suffragium. Sed aduertendum est falsò etiam pro sua sententia Aristotelem ab aduersariis recitari, quasi dixerit 4. metaph. cap. 2. & 5. metaph. cap. 1. & 12. metaph. cap. 4. omne principium causam esse, cum tamen primo loco de principio antonomasticè dicto, nempe actiuo, loquatur. In secundò solummodo dicat omnem causam esse principium. In tertiò nomen causæ largè omnino vsurpet, cum illud priuationi accommodet.

5 Rationes huius veritatis, quia prolixius examen requirunt, in sequens Certamen reseruo. Vnam hic non præteream, quæ ab absurdo inducitur. Nam causæ efficienti, quæ propriè causa est respondet ex parte termini producti effectum, seu factum esse : atqui ex fide procedentes Personæ effectæ, aut factæ non sunt : ergo neque Personæ actiuè producentes sunt propriè causæ. Minor definita est in vtroque Symbolo Nicæno illis verbis. *Genitum non factum :* in Symbolo Athanasij *: non factus, nec creatus, sed genitus*, ac de Spiritu sancto statim: *non factus, nec creatus, nec genitus, sed procedens.* Hoc argumentum in Personam Spiritus sancti expressit Anselmus epist. de process. Spirit. sanct. contra Græcos post med. cap. *diligentius* verbis hisce : *Causa non nisi effectus alicuius; & Spiritus sanctus non est effectus alicuius.* Sed tamen propter vocabulorum inopiam causam dici posse concludit circa cap. fin. Idem argumentum intendebat Athanas. dialog. 2. de S. Trinit. contr. Anomæ. col. penult. dicens: *Spiritus sanctus habet pro causa Deum, non, vt effectorem, sed, vt sui autem.* Quod verò Nazianz. nomen principij de Personis producentibus à se dictum nomine causæ corrigat, ex eo est, quod principium absolutè prioritatem durationis importet, quam Persona producens nusquam habet respectu procedentis. Ex adiuncta verò causæ voce originis prioritatem voluit denotari, quam principij nomen secundum se minimè innuebat. Iam verò principij nomen eo correctiuo in diuinis non eget: quin imò commodiùs, aptiúsque ibi vsurpatur. Cum enim vniuersalius quid principij nomen significet, pauciores imperfectiones creatas, à diuinis relegandas, concernit.

Certamen III.

Aliorum rationes impugnatæ.

1 Noster Didacus Ruiz d. 49. sect. 3. plures veritatis huius rationes leuiores ex antiquis congessit. Hanc refert n. 20. Efficiens causa (de qua nunc est difficultas) definitur ab Arist. 2. Physic. cap. 3. textu 29. & 1. de generat. cap. 7. textu 55. & 5. Metaph. cap. 2. sub init. *Vnde primum principium mutationis, & quietis :* ergo causa efficiens solum potest esse respectu termini, qui à non esse ad esse possit mutari : sed Personæ procedentes in diuinis à non esse ad esse mutari nequeunt : ergo respectu illarum nequit esse propriè causa efficiens. Subsumptum probatur : quia Personæ diuinæ, etiam procedentes necessariò sunt : ergo nequeunt non esse : ergo neque à non esse ad esse mutari possunt. Miror eruditum virum, atque antiquarum mentium interpretem, non sagum modo, sed præsagum, dissimulasse eis locis definitam ab Aristot. esse causam efficientem, non vtcumque, sed vt causa efficiens mutationis, neque solum effectus est. Insuper mutationem, de qua ibi Aristoteles, non esse ab nó esse intrinseco rei ad esse ipsius, sed mutationem subiecti à negatione formæ ad formam sibi denuò aduenientem. Miror secundò non vidisse ex sic accepta definitione inferri quidquid ab æterno à Deo crearetur, vt potuit, nec fore propriè effectum, neque Deum illius causam : cum tunc à suo non esse ad esse non transiret. Miror tertiò, quod non viderit cœlos iuxta hanc Arist. definitionem factos non esse, si definitio causæ efficientis rigorosa sit, nec solum, vt est mutationis efficiens : cum enim eorum forma ipsorum sit materiæ coœua, nihil in eis est, quod substantialiter fuerit vnquam immutatum.

2 Sanctus Thomas opusc. 1. contra error. Græcor. c. 1. S. Bonau. Carthus. & Durand. locis citatis cert. 2. num. 3. dicunt de conceptu propriæ causæ esse prioritatem in natura; in Personis autem diuinis, etiam producentibus non esse prioritatem in natura respectu procedentium productarum : siquidem Personæ diuinæ eiusdem naturæ sunt omnes, vt quæst. 4. tanquam fidei dogma statuemus : in eodem autem prioritas, & posterioritas esse non potest : quare in producentibus Personis respectu productarum ratio causæ nequit intercedere. Si, quam bona est æquiuocatio, bona esset solutio, nihil vlta desiderandum restabat. Contra : quia prioritas in natura substantiali necessaria non est ad rationem causæ efficientis : siquidem inter ea, quæ naturam substantialem non habent, inuenitur prioritas in natura, vt patet in accidentibus, quæ accidentia alia effectiuè causant: ergo prioritas naturæ causarum non debet esse in natura substantiali, sed in natura latè sumpta, siue, vt natura idem prorsus significat, atque entitas, existentia, siue essentia : hanc autem habet Persona producens respectu procedentis in sententia horum Doctorum : siquidem personalitatis entitas iuxta eos realiter & originariè prior est, à quo in Persona Patris, & reipsa supponitur existens ad processionem Filij : ergo, &c. Imò, & si prioritas in natura substantiali requireretur ad veram rationem causæ, prius natura est in Patre essentia diuina, quam in Filio : cum enim eam ipsi communicet, necesse est eam à Patre præhaberi, quare defectu prioritatis naturæ non deficit Patri ratio causæ efficientis respectu Filij, neque vtríque respectu Spiritus sancti.

3 His Sancti Thomæ verbis excitatus Petrus Hurtado aliam aggressus est viam d. 8. Physic. & fusius manuscripto de Trinit. asserens prioritatem naturæ causarum propriam in eo stare, vt, quod prius natura est alio, possit esse sine illo; secus autem quod posterius natura est sine priori: vt videtur docere Arist. 5. metaph. cap. 11. Vnde à causa ad effectum affirmatiuè non valet consequentia v.g. est causa : ergo est effectus; bene tamen valet è contra : est effectus : ergo est causa. Negatiuè autem valet à causa ad effectum : non est causa: ergo non est effectus, non autem contra est effectus: ergo non est causa. Cum ergo in diuinis Pater nequeat existere sine Filio; tum quia necessariò illum producit; tum quia alteruter de intrinseco conceptu alterius est, vtpotè essentialiter relatiui, simul nempe natura, existentia, & cognitione, vt de relatiuis aiebat Aristot. cap. de relatione : ac proinde neuter altero natura existentia, aut cognitione prior erit. Quam multa falsa ratio hæc mouet. Incipio ab extremo, nam filiationem esse de intrinseco conceptu paternitatis, quatenus paternitas, principium, & causa est in actu primo considerata, idem est, atque asserere actum secundum, & effectum se ex parte causæ, & actus primi tenere. Vnde rursus fiet Filium se ipso priorem originariè esse reipsa : siquidem Pater Filio prior re ipsa originariè est Filio, verúmque, & reale illius principium; vel nullatenus Patrem Filio esse priorem : imò hoc videtur admittere Hurtado sine argumento, dum ait relatiua simul esse natura : nam similitudo vnius parietis albi (& idem est de relatione Paternitatis, vt relatio est, terminúmque supponit) neque originariè prior esse potest similitudine alterius parietis albi. Ratio autem est clara, si de relatiuis propriè vt talia sunt, loquamur cum Hurtado. Nam vel ab

extremis relatio rō ipsa non differt, in mea, & vera sententia, vel æquè primò resultat in extremo vtroque: cum non sit in extremo alterutro ratio maior. Tertiò relationem paternitatis formal.ter sumptam supponere virtutem productiuam Patris, terminúmque productum, scilicet Filium, ostendam d.7.qu.3.Imò formaliter sumptam,& vt distinctam à fundamento,& termino quid meræ rationis esse ibidem probabo: ergo licet, quia relatiui formaliter sunt, non possit Pater Filio natura præcedere, poterit tamen, qua productiuus est. Atque his quidem impugnatum satis est Patrem, provt in actu primo simul natura esse debere cum Filio, nec prius natura esse posse ob constitutionem essentialem vnius relatiui per aliud.

4 Iam alterum impugnandum est desumptum ex necessitate producendi Filium,quæ in Patre æterno inuenitur.Etenim posse operari, & non operari est prædicatum differentiale causæ necessariæ: ergo posita etiam necessitate operandi integra manet essentia causæ sicut posito prædicato oppositio libertatis in agendo integra etiam manet essentia causæ.Ratio metaphysica à priori est: quia differentiæ non destruunt genus, sed perficiunt. Contra secundò. Sublato prædicato necessitatis in agendo non destruitur ratio causæ: ergo neque sublato prædicato libertatis in agendo destruetur: quia differentiæ in constitutione metaphysica supponunt genus quod contrahunt, non constituunt: quare quauis ex illis repugnante metaphysicè genus non repugnaret in se, licèt in ratione generis secundo intentionaliter sumpti,quæ prædicato, seu gradui generico aduentitia est, & supponit specierum possibilitatem repugnaret. Contra tertiò: hæc est mala consequentia: hæc causa libera non est: ergo non est causa:ergo,& hæc est mala: est causa: ergo non est causa necessaria, seu,quod idem est, ergo est libera.Patet consequentia:nam ab opposito consequentis ad oppositum antecedentis valet consequentia semper: v.g.est homo: ergo est rationalis,vel risibilis; non est rationalis, vel non est risibilis: ergo non est homo. Nullus, vel nimium rudis Summuliſta negabit hanc consequentiam. Contra quartò: causæ creatæ,quatenus ex se est, plures necessariò operantur, vt patet in agentibus naturalibus: & tamen causæ veræ sunt, naturáque suis effectis priores: ergo necessitas operationis in diuinis processionibus non tollit rationem causæ, & prioritatis naturæ in Persona producente respectu Personæ procedentis,& productæ.

5 Dices: in causis creatis posse esse rationem causæ, & prioritatis naturæ cum determinatione operandi, & sine vlla indifferentia respectu effectus: quia cum operentur dependenter à concursu libero Dei, cui in operando subordinantur, non coniunguntur necessariò cum suis effectis, ac proinde non valet ab eis ad effectus absolutè,& simpliciter existendi consequentia; sed in Deo Patre ex se necessariò producente Filium independenter à sua, vel alterius libertate in eius productione absolutè, & simpliciter à Patre producente ad Filium productum valet existendi consequentia.Contra primò: quia neque in Deo valet consequentia:est causa rerum: ergo est libera: sed eius libertas in operando ad extra ex maiori perfectione operationis liberæ, & per intellectum,& voluntatem, quam necessariæ, ac per naturam aliisque capitibus probatur.Contra secundò: quia Aristoteles Deum necessariò ad extra operantem cogitauit, idcirco erroneè, mundum ab æterno posuit; & tamen Deum primam,& strictissimam causam,priorémque natura mundo asseruit. Contra tertiò: quia saltem potuit Deus res aliquas non successiuas essentialiter ab æterno producere: ad hoc autem opus erat decretò efficaci, quod, cum in huius opinione, per intrinsecum Dei constituatur, præcedátque prioritate naturæ,vt propria causa suis effectibus, vt efficax est,esset causa determinata, necessaria, & à cuius existentia valeret consequentia ad existentiam effectus. Imò, qui extrinseco connotato diuinorum decretorum efficacian constituunt, non inde extrinseca connotata vocant,quod causa non esset decretum, quia ab illo ad existentiam effectus valeret consequentia, in eorum etiam doctrina;sed,quia aliter contradictoria de re omnino eadem verificari deberent.

6 Contra quartò. Causæ naturales, licet pendeant in operari à decreto libero, tamen, quatenus est ex se, determinatæ sunt, & coniungentur necessariò cum suis effectibus, & non liberè: ergo quatenus est ex se causæ non sunt; sed solum causa prima causa propriè erit, è cuius libertate non valet subsistendi consequentia ad effectus.Patet consequentia: nam, si in eo sita est ratio prioritatis in natura,id, cui per se,& ratione sui competit libertas per se,& ratione sui causa erit, & prior natura propriè; non autem alia quibus per se, & ratione sui non competit libertas, & indifferentia coniunctionis,vel non coniunctionis cum effectu,sed potius opposita determinatio, & coniunctio cum illo. Dices quatenus est ex se duo habere creata agentia, quia creata sunt:& determinationē ad effectus suos, & dependentiā à causa prima essentialiter libera: ac proinde quatenus est ex se mediatè etiā esse libera in operādo ratione cōcursus liberi causæ primæ quē sua natura expoſcunt. Cōtra:quia causæ creatæ quatenus est ex se non exigūt concursum causæ primæ vt liberum, licet ex perfectione operantis causæ primæ liber illius concursus sit. Patet: quia causæ creatæ exigunt concursum causæ primæ, quia insufficientes, & partiales causæ natura sua sunt: sed earum insufficientia, & partialitas non completur libertate causæ primæ, qua libera est, sed qua est potens, & influens,siue eius virtute, & influxu: ergo non exigunt concursum causæ primæ,vt liberum. Sed ad impugnationem primæ solutionis redeamus. Contra quintò: quidnam repugnantiæ est in eo, quod Deus aliquam entitatem produceret, quæ cum sua actione alterius productiua identificaretur: sicut plura damus,quæ cum actione, qua fiunt identificantur: vt de Angelis, atque nostris rationalibus animis vulgò existimatur. Nam causa siue creata, siue increata necessariò aliquid producens, verè influeret esse in illud, ipsíque eiusmodi productum suum esse deberet, ipsiúsque penderet influxu, atque ab ipso esset, & fieret: ergo eiusmodi causa verè & propriè causa esset effectus. Certè Aristoteles citato loco, atque alibi (scilicet quoties agit de modis prioris) prioritatem *à quo*, non valet subsistendi consequentia, non confundit cum prioritate naturæ. Quinimò huius prioritatis *à quo* non valet subsistendi consequentia exempla ponit in vniuersali, & particularibus: solúmque docet quandoque hanc etiam prioritatem in causis inueniri simul cum prioritate naturæ,seu prioritate à quo, & vnde est actio, & motus,in quo essentiam causæ efficientis posuit, vt num.1. ex ipso referebamus. Et quidem si in eo prioritas causæ, huiúsque stricta ratio, ac posterioritas naturæ effectus propriè talis ab Aristotele poneretur, vel ab alio admittatur, in causis, explorato causis, nec causæ ratio, nec naturæ priolitas, neque in earum effectibus ratio propriè causati, & naturæ posteriorit s inuenietur. Siquidem in causis omnibus non requisitis essentialiter ad effectus æque non valet subsistendi consequentia ab effectu ad causam, atque à causa ad effectum. Siquidem effectus eiusmodi sine causa,à quo de facto procedit, potest subsistere:cum ab aliis causis existere possit.

7 Noster Suarez 12.Metaph.sect.2.n.16.& 2.de Trinit. cap.2.num.7.respondet ex Sancto Bonauent.& S.Thom. in 1.d.29.q.1.art.1. causam esse, quæ influit esse in aliud, ast Pater non influit esse in Filium, tanquam in aliud: tum,quia esse Filij,seu essentia non producitur in Filio, cum sit à se, atque in omnibus Personis improducta: tum,quia ideo Filius aliud à Patre non est, sed solum alius, vt dogma Theologicum affirmat. Contra primò: quia in huius sententia personalitates sunt ens, & aliquid, veróque influxu per processiones producuntur: Ergo Pater processione generatiua influit esse in aliquod, quod aliud est à sua personalitate. Nec valet non influere esse naturæ: nam recurrunt ea omnia,

quæ

quæ contra nostrum Erice dicebamus certam.1.num.3. agentes de dependentia Personæ procedentis à producente. Addo non solum auferri ex hac doctrina veram rationem causæ à natura substantiali suam subsistentiam iuxta Suar.producente,sed ab omnibus causis, quibus aliquod accidens producitur,cum ea productione, & causalitate substantialis natura non influatur, neque aliud producatur in eo sensu. Hinc impugnatur secundum, quod adddit Suarij ratio. Nempe, Patrem non influere esse in aliud neutrè, sed in alium masculinè, dum Filium producit (cuius oppositum si rationem entis, siue entitatis formaliter habeant personalitates ostendam d.6.q.1.) quia calefactio ab igne proueniens in lignum non influit esse in aliud: nam lignum, qua calidum, alius solum accidentaliter est, siue aliud adiectiuè solum ab igne calefaciente, & tamen vere est causa calidi, vt calidi: ergo, licet personalitas, quam Pater producit in Filio non constituat Filium aliud substantialiter à Patre, sed solummodo alium,Filius, qua Persona,& Filius est, verè causabitur à Patre. Contra secundò: quia, si subsistentia creata extrinsecus produceretur à Deo,non influeret iuxta hanc Doctrinam Deus esse in aliud productum; ac proinde in sententia Suar. Deus illius causa non esset propriè, neque ipsa propriè à Deo causata.Suam hanc causæ efficientis definitionem cassè satis deducere conatur Suar.ex Arist. Sed cum neque Philosophus vllus distinctionem subsistentiæ à natura cognouerit (quippè quæ Incarnationis, & Trinitatis reuelatione Christianis primum innotuit) nihil sanè ex illo idoneum desumi potest ad hanc definitionem causæ,& distinctionem nominis alius,& aliud neutrè, seu masculinè sumpti, præsertim cum efficientis definitiones locis datis & lib.de somno, & vigilia per ordinem ad actionem, non autem ad terminum constanter Arist.tradiderit.

8 Denique respondetur à pluribus ad rationem propriam causæ requiri, quod terminus ab illa productus adæquatè,& secundum se totum diuersus ab illa sit: sicut supra ad rationem rigorosæ dependentiæ requirebant nonnulli cert.1.relati; in terminis autem diuinarum processionum nusquam reperitur: cum Personæ per illas procedentes à producentibus adæquatè non differant, cum quibus communem, & eandem habent essentiam,& Deitatem. Contra tamen: quia præter dict.cert. 1. partes præexistentes in viuente sunt causæ partium viuentis acquisitarum per nutritionem, à quibus tamen in homine, cuius anima indiuisibilis est,adæquatè non differunt, cum eadem in vtraque parte anima inueniatur, atque vtramque partem informet. Id quod fortasse etiam in brutis, seu animantibus perfectioribus contingit, quia animalium perfectorum animas indiuisibiles esse satis probabiliter, & communiter à Philosophis asseritur.

Certamen IV.

Propriæ, & germanæ, pro hac veritate rationis vindicatio.

1 Genuina igitur ratio, ob quam,neque Personæ producentes causæ strictè procedentium sint, neque procedentes propriè causentur ex principiis nostris valde est procliuis. Etenim propria, & rigorosa causa,& causalitas respectu proprij effectus ad esse, siue existentiam effectus terminantur: seu influxus Personæ producentis, qua influxus, & quasi causalitas est, non terminatur ad esse Personæ procedentis: ergo neque hæc est propriè causata, & effectus, neque illa rigorosè causa respectu huius. Maior ex terminis nota est: atque inductione per omnes causas, quæ causæ, absque lite,sunt, facta sufficienter demonstratur. Minor est clara in nostra doctrina sæpius data, & repetita cert.1. num.5. quia tota existentia, & entitas, totúmque esse Filij est essentia, & natura: cum personalitates ratione sui, & formaliter sumptæ de se entitatem, existentiam, atque esse non habeant: atq ui essentiæ,& naturæ non attingitur processione, qua influxus est, sed solum,qua est communicatio: ergo eo influxu Pater non dat esse Filio, neque ad esse Filij influxus ille terminatur, siue secundum se totum, siue ratione partis ipsius esse,nempe personalitatis Filij, quæ neque partiale Filij esse est. Et quidem parum inuitus in hanc traheretur rationem S.Thomas in 1.d.29. quæst.1. art.1. cuius tamen hæc, & alia loca, ac mentem rimabimur ex professo d.6. vbi de his quæ muitiplicantur in diuinis disputabimus. Item Patres,qui ex eo,quod eadem essentia,quæ in producentibus in procedentibus sit, rationem causæ, & causari à diuinis personis reiiciebant citati cert.1.

2 Obiicies: processio, quatenus influxus,non terminatur ad esse, seu existentiam, & entitatem Personæ: ergo nihil ponit in Persona,qua influxus est:ergo neque aliquid eo influxu procedit; ac proinde, neque est processio: quare dum causalitatem propriam, quam tot Patres admittunt,à processione, eiúsque influxu disiungimus processiones, quas nullus Catholicus negat, à diuinis Personis relegamus. Respondetur distinguendo consequentiam: qua influxus præcisè est concedo consequentiam; qua influxus realiter est nego consequentiam: & nego inde tolli processiones. Nam processio realiter,& secundum se totam sumpta est communicatio, & influxus simul omnium opinione,ita, vt influxus sine communicatione, & communicatio sine influxu in diuinis omnium sententia sit impossibilis. Vnde,licet,qua influxus præcisè,non terminetur ad aliquid,tamen, qua communicatio,& influxus ad aliquid terminatur: cum sic terminetur ad personalitatem, & naturam: quare, qua processio, quæ vtramque claudit formalitatem terminum habet realem, scilicet Personam ex personalitate, & essentia conflatam.Nec valet: ergo essentia seu natura procedit.Nam,vt procederet,opus esset,vt vtramque formalitatem influxus, & communicationis terminaret, cum vtramque dicat processio. Instabis: ergo neque personalitas procedit, siquidem ipsa non terminat communicationem. Concedo consequentiam de personalitate præcisa: sola enim Persona procedit, non personalitas præcisa.Instabis secundò: Personalitas, metaphysicè saltem, est terminus formalis influxus,qua influxus formaliter est: & tamen metaphysicè sumpta non est aliquid: atqui neque metaphysicè intelligi potest influxus in id, quod non est aliquid, seu quod est nihil:ergo in eo coniuncto non est vera ratio formalis, & metaphysica influxus: ergo neque est in diuinis vera processio. Respondetur distinguendo minorem: in id, quod non est aliquid adiectiuè adhuc, seu, quod est nihil, id est, repugnans, & impossibile in se non potest esse influxus,est verum; in id,quod non est aliquid substantiuè, siue est nihil formaliter,& præcisè sumptum, est falsum: personalitas autem,licèt formaliter ens, aut aliquid non sit substantiuè, non tamen est nihil abiectiué, seu repugnans, sed, quod possit existere,existátque de facto per entitatem, & existentiam essentiæ,cum qua realiter identificatur.

3 Oppones secundò: ergo causæ creatæ causæ non sunt in nostra doctrina. Probatur: quia prædicata differentialia effectus creati, & contractiua entis formaliter, & præcisè sumpti non sunt formaliter ens in nostra opinione de vniuoca, & adæquata abstractione entis à suis differentiis; sed causæ creatæ solum concurrunt ad prædicta differentialia effectuum suorum: ergo non ad rationem entis, seu ad esse illorum. Tum sic: sed influxus,qui formaliter non terminerur ad esse, seu existentiam effectus, non est influxus rigorosæ causæ, propriéve causalis per nos: ergo influxus, quatenus à causis creatis est, propriè causalis non est, neque causæ rigorosæ,& strictæ propriùs. Minor prima probatur,primò ex S.Thoma opusc.de ente, & essentia, ac sæpius alibi docente influxum diuinum, qua diuinum, terminari ad prædicatum entis in effectibus; quos in consortio

sortio causarum naturalium operatur Deus : atqui ad illud prædicatum entis est sufficiens influxus, qua à Deo prouenit: ergo non attingit illud prædicatum entis actio, qua à causa creata procedit. Probatur secundò ratione eadem minor : quia causæ creatæ eatenus ad effectus edendos admittuntur, quatenus aliquod effectus prædicatum ipsis respondet : sic potentiam visiuam ad causandam visionem admittimus, quatenus effecta visio actus vitalis est, eiúsque vitalitas vtilitati visiuæ potentiæ respondet : species item ad eandem visionem vocatur, quatenus visio talis obiecti repræsentatio est, quod prædicatum speciei respondet, non potentiæ : ergo causæ creatæ sua actione formaliter solum attingunt prædicata differentialia effectus, non autem prædicatum entis, quod satis Dei potentiæ respondet. Respondetur negando consequentiam, & minorem probationis. Ad Sancti Thomæ testimonium dicito, illam appropriationem productionis entis Deo fieri ob proportionem vniuersalitatis Dei in causando, & entis in essendo; non autem ob particularitatem influxus Dei in illud prædicatum : quia scilicet vniuersaliori causæ prædicatum vniuersalius respondere debet, non particulare, si proportio vniuersalitatis attendenda sit : maximè, cum non sit à se determinatus Deus ad speciale genus entis efficiendum, sed à causis secundis determinetur, quotiescumque cum eis operatur.

4 Ad rationis probationem dicito : in Deo sufficientem virtutem esse ad agendum non solum prædicatum entis, sed omnia etiam differentialia prædicata effectus ; ast non vti tota sua virtute in simultaneo concursu cum causis creatis, sed ea solum, qua creatæ causæ opus habent : ac proinde cum eis partitur omnino, & effectum, & actionem ad omnia illius prædicata terminatam. Ad secundam probationem minoris respondetur : aliud esse vnde dignoscimus, an in causis sit virtus ad effectus edendos, ánque sint, vt causæ, ad illos aduocandæ, aliud, ad quid illorum concurrant. Primum dignoscimus ex vno, vel altero prædicato effectus respondente causis, sed non inde infertur ad illud solum concurrere vnamquamque: concurrunt enim omnes simul ad omnia prædicata. Imò, cum in quauis causa prædicatum entis sit, in causis omnibus, & singulis ad prædicatum entis virtus erit : quare ratione illius nulla causa à causando reiici potest : sicut neque admitti ad consortium alterius, quæ dubio procul, sicut entis rationem in se habet, ita, & virtutem ad prædicatum entis ponendum in effectu. Solum igitur eiici, vel admitti possunt causæ creatæ ad consortium operationis cum aliis ratione alterius formalitatis habente in effectu producendæ : cui, si nihil in entitate, de cuius virtute dubitatur, respondeat, abiicienda à causandi consortio erit; sin autem respondeat aliquid, admittenda erit ad effectus operationem. Ad omnia igitur concurrunt prædicata effectus creatæ causæ, sicut, & in creata, licet ratione subordinationis illarum concursum Dei, ad omnia etiam, expectent. Et quidem ad omnia prædicata effectus, etiam existentiæ, & entitatis causas creatas concurrere probatur, Primò : quia eadem actione, quæ nullatenus præcisiua est effectum cum Deo attingunt. Secundò : quia totam entitatem effectus, & actionis exigunt à Deo, atque in denegatione existentiæ, effectus, & actionis violentia ipsis inferretur : atqui exigunt intrinsea virtute, & potentia sua : ergo virtus intrinseca, & potentia causarum creatarum est, ad existentiam effectus, & actionis : ergo cum Deus ipsis annuit, ad existentiam formalissimè concurrunt, ipsámque influunt in effectum. Quod secus habet in Personis producentibus respectu procedentium, vt diximus.

CERTAMEN V.

Eadem veritas ab Hæreticorum tricis extricatur.

1 HÆretici Personas procedentes peiori sensu causatas à producentibus delirant. Nempe, vt procedentes factæ à producentibus, ac demum creaturæ sint. Id quod ex variis Scripturæ locis eruere conantur. Contra eorum errorem agemus q. 4. Nonnullis autem argumentis, quibus rigorosè causari à producentibus Personis contendunt pro exacta præsentis quæstionis tractatione, occurrere satis fuerit opportunum. Sic igitur arguunt. Quidquid verè creatur, & fit verè, & rigorosè causatur, vt arguebamus cert. 2. n. 5. Sed Filius eterna generatione creatur, & fit: ergo æterna generatione rigorosè causatur. Minor probatur ex Prouerb. 8. *Dominus creauit me.* Ecclesiast. 1. *Prior omnium creata est sapientia.* & 24. *Ab initio, & ante sæcula creata sum.* & inferius : *Qui creauit me, requieuit*, &c. & Ioann. 1. *Post me venturus est, qui ante me factus est*, æterna generatione, nam temporali Ioanne erat Christus posterior. Primis autem duobus locis de Sapientia genita, seu Filio æterno sermonem esse concors est Patrum sententia. Præcipuæ Hieronymi expositione Psalmi 89. & epist. ad Cyprian & ad Ephes. 2. & 5. & lib. 2. in Michæam init. Basil. 2. contr. Eunom. sub med. vbi respondent in Hæbreo non esse vocem *creauit*, sed possedit, vt legit vulgatus noster Prouerb. 8. Hebræus autem habet, *Adonai Canani*. Epiphan. hæres. 69. à col. 1. & vers. med. Ancorati respondet vocem *Canani* significare, non quidem creare; sed *ad initium pulli excludere*, seu, quod idem aliquando apud Latinos valet, *excudere*, vt in aliquibus Epiphanij exemplaribus legitur. Sed certè in locis Ecclesiastici 1. & 24. quæ Græca ex Hebræo fecit IESVS, *Sirac*, habetur in Hebræo verbum creandi: vnde cum Ecclesiasticus, præsertim, dum Sapientiam laudat, sit imitatio libri Prouerbiorum, vero similius est, ibi etiam vocem Hebræam inter alia creationem significare. Hinc etiam præoccupata manet solutio Dionys. Romani apud Athanas. de decretis Nicænæ Synod. Longè à med. scilicet : Prouerb. 8. in Græco legi ἔκτισε id est *perficere*, vt creatorum scilicet omnium initium esset: sicut ad Colossens. 1. Filius dicitur *Primogenitus omnis creaturæ*: quia videlicet iuxta Ioann. 1. *Omnia per ipsum facta sunt.*

2 In eum ferè sensum Nazianz. orat. 49. de fide vers. med. Gregor. Bætic. de Trinit. vers. fin. admitti posse aiunt verbum creandi rigorosè, non formaliter, & in se, id est, vt creari passiuè in se dicatur Filius; sed actiuè, vt ad creanda omnia procedere Verbum significetur. Quemadmodum sæpè in Psalm. Deus dicitur *factus in salutem, in refugium : adiutor*, &c. vt idcirco Prouerb. 8. additum videatur ad illud : *creauit me*, illud etiam : *in initio viarum suarum*, siue, vt alij legunt *initium viarum suarum*, id est operum suorum. In quam interpretationem incidit Origen. 1. Periarchon cap. 2. dum creatam Sapientiam ait, *quatenus continet, & præformat in semetipsa, vel initia, vel formas, vel species creaturarum.* Sed verò, licet hæc in locum Prouerbiorum quadrent, ast in alia Ecclesiast. loca non ita conueniunt : in quibus sine respectu ad creaturas Sapientia ab initio creata passiuè, & in se dicitur *creata sum*, & *qui creauit me.* Contra secundò : quia ex his locis æterna Filij, & Sapientiæ genitæ processio, & generatio à Patribus vbique probatur, vt patet ex anathemate lato ab Episcopis Orientalibus can. 5. apud Hilar. lib. de Synod. col. 8. contra eos, qui Verbum *creauit* citatis locis negauerint idem valere quod *genuit.* Quo etiam pacto illud Prouerb. 8. legit Eusebius Papa epist. 1. ad Episcop. Africæ : *Qui genuit me requieuit*, &c. Patet etiam ex S. Thom. eiúsque Interpretibus 1. p. q. 41. art. 3. fine, & 4. contr. Gent. cap. 8. circa finem, Lira Ecclesiast.

Ecclesiast.1. Iansenio prouerb. 8. Pererio 1.in Genes. d. vlt.ante med. Salmerone tom.2.de Verbo tract.9. argum. 6. Bellarmino tom. 1. libro 1.de Christo, cap. 18.aliisque Patribus datis quæstione 2.cert.2. dandisque hic numero 7. Idcirco, licet eum sensum actiuæ creationis citata loco admittant, ast passiuæ creationis sensum ab illis excludere non possumus: præsertim, cum præsentis difficultatis sedet solutio facilior.

3 Respondetur, ergo prædicta loca, cum ex Prouerbialibus sint, in quibus parabolicus sermo, & figuratæ locutiones pro Rhetorico orationis splendore sæpe inducuntur, ex proprietate verborum, quam figurata locutio non seruat, minime vrgere: vti ad rem præsentem obseruarunt Athanas.orat.3. contr. Arrian. post. med.Basil.2.contr.Eunom.post med. Epiphan. hæres.69. col.16.Cyrill.Alex.5.Thesaur. capite 4.& 6. Quæ solutio tunc in primis locum habet, cum in figurata locutione vtilitas aliqua ad maiorem, & perfectiorem rei, dequa agitur,explicationem inuenitur, vt in re præsenti contingere iam ostendo. Idcirco verbum *creauit* eis locis idem valere atque *genuit* præter datos proximè Patres docent Alexand.Alexandr.epist.ad Alex.Constantinopol. col.4. Tertull. capite 7.& sequentib. Hilar. 3. de Trinit. col.2.Et quidem ex variis vocis Hæbraicæ interpretationibus constat illam non rigorosam solum creationem significare; sed ea omnia, quæ hactenus ex Patribus retulimus.Ex contextu autem constat tantundem valere, ac Verbi generationem, conceptionem, & natiuitatem, non autem rigorosam effectionem: Nam prouerb. 8.dicitur, *Antequam quidquam faceret à principio*: ergo ipsa Sapientia genita facta non est, cum ante se condita ipsa esse non possit.Et rursus:*nondum erant abyssi, & ego iam concepta eram.* Vbi vox *concepta* respondet voci *creata* quæ obiicitur. Atque iterum: *ante omnes colles ego parturiebar.* & Ecclesiast.24. *Ex ore altissimi prodiui primogenita ante omnem creaturam*: ergo ipsa creatura,seu creata non est,sed genita;alioqui, si creatura esset, ante se ipsam genita esset,quod est implicatorium

4 Cordato autem, diuinóque planè consilio effectum est, vt Filij generatio vocibus traderetur, quæ creationem etiam inter alia significarent. Cum enim creatæ voces generationis, conceptionis, 'natiuitatis, rerum creatarum sint, ac proinde imperfectiones aliquot mutationis, passionísque in rigorosa significatione importent:vt à diuina, & perfectissima generatione eiusmodi imperfectiones mente relegaremus voce *creationis*, in qua nulla passio, mutatióque terminorum intercedit corrigi, & temperari debuerunt. Sicut, & creationis vox, quæ in sua rigida significatione diuisionem, distinctionémque, naturam inter principium creans, & terminum creatum denotat, conceptionis, generationísque vocibus, quæ coniunctionem in natura geniti, & concepti cum principio generante, & concipiente, diuino etiam consilio, fuit emollita: vt acutè ad rem nostram obseruat Hilar.libro de Synod.col.8. explicans relatum canonem 5. Orientalium, aliis etiam, sed his demum aureis verbis: *Perfectæ natiuitatis intelligentiam creationis, & generationis attulit sermo: cum alterum sine demutatione, alterum in proprietate naturæ est.* Responderi secundò potest ex Dionys. Alexand. apud Athanasium epist. de sententia Dionysij, quam ipse sequitur, longè à medio, nempe: Filium, quia dicitur à Patre,vt Verbum ipsius elegantèr creatum, factúmve dici posse: sicut, quicumque loquitur, aut dicit apud Latinos, & Græcos verba dicitur facere. Sic ille inquit:*Græci Sapientes se se suavum verborum, quorum parentes, genitorésque sunt factores appellant.*

5 Non committam, vt aliam explicationem eruditissimi nostri Ruiz (cui & præcedentes obseruationes debemus) d.96.sect.4. silentio præteream. Nempe creationem,& factionem,quando ad res præexistentes refertur earum,ad nouum munus destinationem, & translationem significare, non autem earum in se productionem:vt notarunt Hironym.ad Ephes.2.Cyrill.5. thesaur.à c.4.ad 8.fic plasm.50. dicitur: *cor mundum crea in me Deus.* Atque aliàs sæpe de Deo,*factus est mihi in salutem* ad Ephes. 2.*Creati in Christo Iesu in operibus bonis.* Hoc sensu Sapientia, in se genita,creata dici potest, & facta, vel, quatenus nouum esse hominis induit,iuxta id Ioann.1.*Verbum caro factum est*:vel, quatenus hominibus, & Angelis per Sapientiæ creatæ productionem communicatur, vel eiusmodi communicatione destinatur. Priori modo ea loca exponunt Concil. Nicæn. lib. 2. responsionibus ad Arrium, & Eusebium Pamphilij. Athanasius orat. 1. contr. Arrian.longè à med.orat.5.post med.de decretis Nicænæ Synod.contra Arrium vers.med. Dialogo, 1.de Trinit. contra Anomœum pag.8.& compend.de Spiritu S. circa finem,Nazianz.orat.36. 4. de Theolog. Nyssen. de differentad Simplicium lógè ab init.& in fragmentis sub titulo Dauidis,& Iob,& Zacharias, Basil. lib.4. contra Eunom. pag. penult. & epist. 141. ad Cœsarian. sub med. Chrysost. serm.de S. Trinit. post med.Cyrill. Alex. vbi proximè,& 4.dialogor.longè à med. Epiphan. hæres. 69. col.16 & Ancorato longè ab init. Greg.Bœtic.de Trinit. vers.in.Damasc.4.de fide c.19.longè ab init,Hilar. 12. de Trinit.longè à med.August.1.de Trinit.c.12. & lib.7. c. 4. init.Hieronym. supra, Fulgent.ad 3. obiectionem Arrianor. Ambros.1.de fide ad Gratian.cap.7. sub init. & lib. 3.c.4.& 5.post med. ac 2.de Spiritu S. c.8. Concil. Hispalens.2.act.13.col.1. & penult.Glossa in 1.& 24. Ecclesiast. S.Thom.1.q.41. art.3. & 4.aliique Patres apud citatum Ruiz.Secundo autem modo ea loca explicant Nazianz. & Epiphan.citati, & August. 7. de Trinit. c.2. Concil. Nicæn. vbi proxime §. *quid profunda*, & §. *si mundus*, S. Thom.citatus, & alij apud eundem Ruiz. Nec. refert creationem hanc conuenire ab æterno Sapientiæ genitæ, atque ideo ante mundi constitutionem Deo fabricanti adstitisse dici, quando adhuc, neque Incarnatio erat,nec diuina Sapientia à creaturis participabatur. Etenim vt bene Athanas. & S. Thom.licet non fuerint hæc ab æterno executa, & existentia in se, fuere tamen in Dei decreto, & præuisione. Deinde omnia præcessit dignitate Dei Sapientia, vt pote omnium caput, author,creátorque.Hoc etiam pacto explicandum venit illud:*post me venit, qui ante me factus est.* Ex sententia communi Augustini,Theophilacti, Chrysostomi ad eum locum, & hom.1.ad Hebræ.1.circa morale,Ambros.3. de fide capite 5. sub init. Dicta autem hæo omnia ita à Deo sunt, vt intellectus noster duas in eadem Persona naturas pro plena mysterij Incarnationis intelligentia indagaret.

6 Obiiciunt secundò illud Actorum 2. *Dominum, & Christum ipsum fecit Deus.* ad Hebræ. 1. *Tanto melior Angelis effectus.* & capite 3.*Pontificem confessionis nostræ Iesum, qui fidelis est ei, qui fecit illum.* Pro quo Patres aliqui: *creauit illum.*Respondetur tamen facilè: Hæc loca verificari de Christo, & Filio, vel quatenus homo est, vel quatenus assumptus est ad Redemptionis, & Pontificatus munus, vt supra dicebamus. Quo sensu factus esse Deus etiam dicitur 1. Paralip. 17. *Tu Domine factus es Deus eius*, & Exod.15. *Adiutor, & protector factus est mihi in salutem.* Sic ea loca exponunt Athanas.orat.2.contr.Arrian. vers. fin. & orat.3.col.9. Basil.2. contra Eunom. pag.1. & libro 4. pagina vlt.& epist.141. ad Cæsarian. sub med. Nazianz. orat.36.4.de Theolog. col.2. Chrysost. supra, & homil. in acta circa morale, & hom.2.in caput 1. Ioann. circa med. Grægor. Bœtic. de Trinit. vers.fin. §. *Inter cætera*, Ambros. supra, & 1. de fide ad Gratian. capite 7. ac de obitu Satyri fratris, Cyrill. Alex.8. thes. capite 2. longè ab init. & libro 9. capite 2. & 3. Alcuinus 2. de Trinitate. Háncque ipsam expositionem videtur ipse Apostolus tradidisse ad Hebræ.5. (id est constituere iuxta Ambros. & Theodoret. col. Cyrill. vlt. loco,Epiphan.hæres.69.circa medium,Chrysost.hom.5.ad Hebræ.col.3.& serm.de Trint.longè à med.) *Sed qui locutus est ad eũ, Filius meus es tu.* Ea verò expositio nõ Latinè solũ, sed Hispanè admitti debet. Siquidè vtraque lingua eos, quos ad dignitatẽ,munúsque aliquod homines prouehũt tribunos,Duces,vel Cardinales *facere*, & *creare* dicuntur:

ficque à Rege profectos, *Ecburas y criaturas del Rey*, appellare solemus. Denique *facere* in scriptura idem sæpe quod *iudicare, pronuntiare*, aut *declarare* valet. Id quod eggregiè ad rem præsentem notarunt Athanas. orat. 3. contr. Arrian. pag. 9. Cyrill. 9. thesaur. c. 3. ex illo Ioann. 8. *Quem te ipsum facis?* & c. 5. *æqualem se faciens Deo.* Aliisque pluribus. Sic etiam de iactabundis his panè dicimus: *Se hacen delos Godos.*

7 Denique obiicies Spiritum sanctum creari, & fieri, ac proinde, & factum, & creatum esse à Patre, & Filio, atque ab eis, vt causis rigorosè, procedere Assumptum constat ex Amos 4. *Ego Dominus formans tonitruum, & creans Spiritum.* Sed quis non videat ibi Spiritus nomine aëra intelligi? Sic omnes commentatores, & Patres intelligunt. Idcirco vulgata editio legit: *& creans ventum.* Probatur secundo ex Ioann. 1. assumptum idem: *Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil.* ergo, vel Spiritus sanctus nihil est, vel factus est per Verbum; alioqui aliquid non fuit factum per Verbum: ac proinde non omnia per ipsum facta sunt, contra Euangelium. Magna hic lis inter expositores de earum dictionum dispunctione. Pleríque punctum non immediatè post *nihil*; sed post sequentem dictionem *quod factum est*, adhibendum esse aiunt. Ita omnes fere Græci Patres, atque ex Latinis Ambros. 3. de fide c. 3. & enarratione psalmi 36. ibi dispunctionem hanc Ægyptiis, & Alexandrinis communem esse testatur: Hieronym. item ad 11. & 44. Isai. vt sit sensus *& sine ipso factum est nihil, quod factum est*: notetúrque illa omnia, quæ per Verbum facta dicuntur ex eis esse, quæ facta sunt: vt acutè obseruat Nazianz. orat. 37. circa n. 28. his Verbis: *Omnia quæcumque facta sunt, dicit Euangelista; non omnia simpliciter.* Iuxta quam dispunctionem aliunde probandum erat ab Hæreticis obiicientibus Spiritum sanctum factum esse, vt ex hoc loco factus per Verbum probaretur. Sed esto: ponatur punctum immediatè post *nihil*, vt volunt Aug. Tertull. Beda, atque ex Græcis Irenæus, & Cyril. Regero argumentum contra Hæreticos. Pater, & Verbum sunt aliquid: ergo facti sunt per Verbum. Negabunt meritò consequentiam: quia Pater est principium Verbi, & vterque principium omnium creaturarum: quare, & extra creata omnia esse debent. Bene: ergo illud omnia non ita laxè per vos intelligi debet; sed limitandum est ad ea, quæ creatorum principia non sint: ergo ab omnibus factis ea acceptione sumptis excluditur Spiritus sanctus, qui cum Patre, & Filio creatorum omnium principium est: sic enim testatur Psalmista supra, Psalm. 32. *Verbum Domini cœli firmati sunt: & Spiritu oris eius omnis virtus eorum.* Huic expectat Nazianz. supra, Basil. hom. 17. in Sanctum Baptisma post med. & 3. contra Eunom. circa fin. Hilar. 12. de Trinit. col. vlt.

QVÆSTIO IV.

De vltimo conceptu Trinitatis, nempe identitate Personarum in natura.

DVo impræsentiarum fidei dogmata statuenda sunt, quæ contra duos præcipuos, & Gentium, & Hæreticorum errores aduersa acie, marte autem militant non aduerso. Alterum est Patrem, Filium, & Spiritum sanctum diuinam prorsus, non creatam habere naturam. Alterum verò non habere tres diuinas naturas, sed vnicam omnino, & eandem. Et quidem de Patris diuinitate nemo directè dubitauit. Indirectè autem ij omnes eius diuinitatem oppugnant, qui ex Gentibus plures Deos asserunt, vel ex Hæreticis tres diuinas naturas pro Personarum Trinitate admittunt. Cum enim Deum vnicum fore ratio naturalis demonstret diuinitatem, quam multiplicant, dispergunt: denique ab vniuerso relegant, cùm plures deos inducunt. De quo fusius, quam præsens capiat institutum, disputabamus in physicis Controu. de causa prima, & tom. 1. nostræ Theologiæ controu. 1. de Deo vno. Huius igitur quæstionis institutum est: primò, Filij, & Spiritus sancti diuinitatem adstruere: secundò, eandem indiuisámque à Patris diuinitate esse, nullatenúsque ab illa diuersam ostendere.

CERTAMEN I.

Errorum hac super re Summa

1 IN tres generales classes veterum, & recentium Hæreticorum, circa institutum præsens, errores cogi possunt. Prima eorum, qui Filio, & Spiritui sancto diuinitatem negant. Secunda eorum, qui pro Personarum numero naturas diuinas ex æquo distinguunt. Tertia eorum, qui, licet non ex æquo, partialiter tamen diuinam naturam inter tres Personas partiuntur: Ita vt diuinitas Patris generatione diuidatur, parsquè in eo seruetur potior; pars verò generatione traducatur in Filium: parsquè alia processione Spiritus sancti, vel Patre solo, vel Filio etiam de suo coferente (quorum vtrumuis ad rem præsentem refert parui) in Spiritum sanctum transmittatur. His siquidem tribus tantum modis consubstantialitas, seu idemtitas, vnitásque trium Personarum in natura, & essentia destrui cogitatione humana potest. Erroris primi Hæresiarca vulgò habetur Arrius sub Syluestro Papa, & Constantino Magno Imperatore Filium creaturam enixiùs, leniùs verò etiam Spiritum sanctum prædicans: quia prima erroris parte inducta de Spiritus sancti diuinitate actum omnino iudicabat. Qua astutia, & eius asseclæ Arriani vtebantur. Alioqui enim Spiritus sancti diuinitatem negabant ex ipso epist. ad Alexand. Alex. apud Epiphan. hæresi 69. & Hilar. 4. de Trinit. longè ab init. & lib. 6. col. 3. Sed, quamuis ob strenuam Arrij in eo errorem diffundendo operam illius princeps habeatur, vetustiores tamen Metangismonitæ seu Transuasantes dicti, quia Filium à Patre tanquam vas minus in maiori asserebant, eundem errorem docuerunt anno 221. sub Vrbano Papa, & Heliogabalo Imperatore apud Prateolum.

2 Acatius discipulos impia Arrij Præceptoris Doctrina, & obseruantia Arrianos solum nominari permisit. Aërius, seu Syrus Arrij discipulus, & ferè coætanus sub Liberio Papa, & Constantio Imperatore discipulos Aëtianos nominauit: primúsque Filium Patri dissimilem ausus est prædicare, teste Basil. 1. contra Eunom. init. Blasphemiam hanc didicit, atque auxit. Eunom. à quo discipuli Anomæi, Anomij, & Eunomiani dicti sunt. Ab hoc dissimilitudo Filij à Patre, non in natura solum proclamata est: Filiúmque ex non existentibus esse fuit assertum: vt refert Socrates libro 6. Histor. tripartitæ capite 42. Philastrius Cathalogo 2. Hæreseon numero 21. Aërius hanc hæresim auxit appendicibus, à quo Aëriani, vt in eo Verbo testatur Damasc. de hæresibus post medium Augustinus de hæresibus, capite 53. Macedonius, à quo Macedoniani dicti, cum filium Patre minorem in natura doceret, similem tamen Patri prædicabat: licet huius temperaturæ ad Arrij, & Eunomij hæresim adhibitæ authorem fuisse Maratonium Macedonij industria Nicomediæ Episcopum, à quo Macedoniani Maratonij etiam dicti fuere, authores sunt Nicephorus 9. Histor. capite 47. sub init. Socrates, tripartitæ capite 41. Sed tamen similitudinem hanc Macedoniani, vt Catholicorum aures demulcerent, cautiosè inducebant.

3 Eodem actu Filium Deum esse asserebant apud Athanas. dial. 3. de Sancta Trinitate contra Macedon. analogicè tamen solum. Horum voces catholicè, & piè intelligens

intelligens Augustinus de hæresib. cap. 52. Macedonianos rectè de Patre, Filióque sensisse existimauit. Plures alias prærogatiuas creaturis omnibus maiores Verbo tribuebant. Quod scilicet Filius solus Spiritum santum creauerit, sicut creata omnia, vt retulimus q. 2. cert. 1. n. 2. Item, quod solius Patris fuerit vnigenitus, immutabilis, & inalterabilis apud Epiphan. hæresi 69. col. 5. sexta, & nona, & Hilar. 4. de Trinit. col. 7. & lib. 6. col. 2. Sed tamen, cum apud eundem lib. 4. col. 2. de Verbo dicat Arrius: *creatum ex nihilo* &c. & statim: *de non existentibus iussum esse subsistere*. & col. 6. *Genitum esse ex iis, quæ non erant*. Quæ repetit apud eundem lib. 6. col. 2. 3. & 4. & Epist. ad Euseb. apud Epiphan. citata col. 5. egregiè Nazianz. orat. 49. de fide ait illis vocibus ab Arrio, & assectis solum intelligi eas prærogatiuas intra limites creaturæ cæteris perfectioris, Deóque similioris, inferioribúsque mutationibus & alterationibus non subiectæ. Deinde Filium ante tempora, & sæcula factum aiebant: quasi æternum dicerent; cum tamen Filio æternitatem expressè negarent: vt constat ex epist. Arrij citata apud Epiphan. hæresi 69. col. 6. apud. Hilar. 4. de Trinit. col. 7. apud Theodoret. 4. hæreticar. fabul. sub init. & 1. Histor. Ecclesiast. cap. 8. apud Athanas. epist. ad Episcop. Affricanos, tom. 2. Concilij Nicæni col. antepen. quare solum ante durationem aliarum creaturarum, temporaria etiam duratione Verbum, & Filium præcessisse vocibus illis præfati Hæretici intelligebant.

4 Eundem hæresim docuit Barimandus, contra quam scripsit Idacius Hispanus tom. 4. aliàs 5. Bibliot. docuerunt posteà & Priscilianistæ, dicentes, Patrem aliquando fuisse sine Filio, tuncquè cœpisse esse Patrem quando Filium genuit: vt refert Leo Magnus epist. 93. ad Thurib. Asturic. Episcop. His accessit A. Bailardus apud Bernard. epist. 190. concedens Filio semi-potentiam, ac de Spiritu S. nulli-potentiam asserens. Idem docuerunt Donatiani, seu Donatistæ apud August. de hæresibus hæresi 69. & Apollinaris asserens Patrem maximum esse, Filium maiorem, Spiritum sanctum magnum, vt refert, & irridet Theodoret. 4. hæreticar. fabul. col. 7. licet enim de inæqualitate Personali intelligi alias posset, suo autem tempore in natura solum intelligebatur: quare contra consubstantialitatem Filij cum Patre, quam verbo tenus admittit, non sine contradictione errauit. Consensit ex parte Godscalcus Patrem plus esse, quam Filium affirmans, teste Iodoco Coccio art. 2. ex Chronico Isenacensi anno 850. Insuper Valentin. Gentilis, Trinitariorum nouorum (hæretici Germani sunt) princeps solum Patrem immensæ substantiæ, & essentiatorem, Filium autem, & Spiritum sanctum essentiatos, & circumscriptibiles cum suis asseruit. Bullengerus Zuinglij successor diuinas Personas gradu, forma, & specie differentes blasphemauit: vt referunt Vaz. q. 1. p. d. 109. circa fin. ac Bellarm. infra.

5 Erasmus scholiis ad tom. 3. Epistolarum Hieronymi non patitur Arrianos hæreticos nominari: atque ad ea loca ad Roman. 9. *qui est super omnia benedictus*, & ad Philippens. 2. *Non rapinam arbitratus est*, &c. vnde Christi diuinitas, & æqualitas cum Patre à Catholicis probatur, omni arte illa eneruare contendit: quare meritò Arrianæ hæresis vehementer suspectus habetur. Nec minorem eiusdem erroris suspicionem patitur Lutherus; qui Arriana voce instrumentum Patris Filium vocat in caput 2. Genes. Sic. etiam de Philippo Melantone sentire fas est: cum Filium secundum diuinam, quam vocat, naturam obediisse Patri, eiúsque iræ cessisse affirmat sæpe: Patrísque ministrum compellat epist. ad electorem Brandemburgensem, & libro contra Stancarum. Idem ferè eisdem vocibus subiectionis Filij ad Patrem docuit Caluinus: Insuper Filium impropriè dici Creatorem, & Deum de Deo ait, quod nomen per excellentiam soli tribuit Patri: verúmque esse Valentini Gentilis dictum, quod Deus habeat vim, ideſt, potentiam generandi Filium, & propagandi Spiritum sanctum, quia voluit: vnde & ipsam potentiam notionalem Patris creaturam supra Arrianismum facere videtur, vt videat, quis, qualisque ipse dicendus sit, dum Arrianos plenis buccis hæreticos compellat.

6 Spiritus sancti diuinitatem speciatim negarunt hæretici Abstinentes (sic dicti, quod cibum cum aliis non sumerent) Arrio antiquiores sub Marcellino Papa. Diocletiano, & Maximiniano Imperatoribus apud Philastrium. Hos imitantur Caluinus, Beza, Ceruasius Anabaptista, & Georgius Blandrata; qui, licet Spiritum sanctum Patris, & Filij potentiam, & virtutem appellent, eum tamen naturæ imperfectioris prædicarunt: teste Iodoco Coccio tom. 1. lib. 1. de Sancta Trinit. art. 6. Valent. 1. p. q. 1. pun. 1. §. 4. aliisque Controuersistis. Ignominati alij hæretici apud Athanas. lib. de communi essentia, Spiritum sanctum non solum naturæ creatæ cum præfatis hæreticis, sed & accidentariæ faciebant. Quoad extremum hoc apertos sectatores habuerunt ex recentibus Nouatoribus Guillielmum, & Michaelem Seruetum, qui Spiritum sanctum Dei agitationem, & motum rebus creatis intimum, asserebant, teste Iodoco Coccio, & Valent. vbi proximè. Quoad primum autem illius erroris contra Spiritum sanctum consensit Aias, à quo sectarij dicti Airani sunt, pluréſque ex Arrianis, præsertim Valentinus antiquior, qui primis legitimam ex eo errore illationem admisit: nempe: Spiritum sanctum Filio esse minorem, imò, & Angelum esse, secum Arrianos plures trahens apud Athanas. Epist. longiori ad Serapion. cui consensit Seruetus apud Valent. citandum §. 24. col. 1. Dialogi 2. de Trinit. Vrbicus Potentinus blasphemiæ contra Spiritum sanctum princeps apud Athanas. 4. de Trinit. contra Sectatores Apollinaris, & dialog. 1. contra Macedon. aiebat ex suppositione distinctionis Spiritus sancti à Patre, & Filio creaturam necessariò fore. Sicut & Marcellus, qui extentionem diuinitatis, quam Filio concedebat Spiritui sancto negabat.

7 Eundem ferè errorem docuerunt hæretici relati contra diuinitatem Filij præsertim Macedon. apud Basil. epist. 78. apud Nazianz. orat. 37. Epiphanium hæresi 74. & apud alios Patres docens Spiritum sanctum nihil cum Patre, & Filio habere commune; sed vtriusque esse ministrum, & creaturam, Id circo Macedoniani Pneumatochi dicti sunt. Quamuis autem Verbo tenus Filió diuinitatem concederent, teste Leone Mag. serm. 4. de Natiuit. c. 5. & serm. 1. Pentec. c. 4. tamen contra eos, tanquam solius Spiritus sancti Impugnatores certatum à Patribus fuit: quia iam contra Arrianos pro Filij diuinitate fuerat ad triumphum vsque pugnatum. Consenserunt Petilianus, & Gresconius, aliique Donatistæ, & ignominati apud Cyrill. Alexand. lib. contra Anthropomorphitas, Spiritum sanctum animam primo homini inspiratam asserentes. Cœteris deteriores irridendi sunt Elqueseitæ, qui apud Epiphan. Spiritum sanctum fœminam Christi sororem per irrisionē prædicabant: ipsíque decem milliarum staturam, latitudinem autem viginti quatuor milliarum concedebant.

8 Montanus apud Basil. 2. contr. Eunom. solus dicitur contra Spiritū sanctū insaniisse. Nec immeritò, non enim cum aliis censendus est, qui cōtra Spiritus sancti diuinitatē erratur; sed cum amentibus, qui se Deum Patrem, vel Filium insanè prædicant: cum se Spiritum sanctum esse dixerit, vt testis est Nicephorus lib. 4. c. 32. Credidit Besano homini Tertullianus, vt constat ex eius lib. de Resurrectione carnis c. 11. & vlt. circa fin. & de Velandis Virginibus cap. 1. n. 6. ac de anima, capite 55. numero 613. & 1. contra Marcionem capite 29. numero 303. alibique apud Pamel. procemio ad Paradoxa antidoto 26. cum tamen Spiritus sancti, quem Montanatum siue Montano incarnatum censebant, diuinitatem strenuè contra hæreticos propugnauerit capite 52. de præscript. ad vers. hæres. hæresi 21. atque vbiuis catholicè de Personis senserit Trinitatis. Simili dementia se Spiritum esse iactabat Matthias Stimbac. Zubingeri in theatro cap. de hæreticis, teste Coccio 1. de Sancta Trinit. art. 6. anno 1550.

9 Diuinas autem naturas ex æquo, licet non ex bono, pro Personarum pluralitate diuidunt Ademes Caryſtius, & Peraticus Euphrates; de cuius nomine Peratæ dicti ſunt; licet ex eis aliqui, vt Tranſuaſatores, de quibus ſupra, ad Arrianam hæreſim declinarint. Peratarum errorem refert Theodoretus hæreticar. Fabular. cap. 19. Eum auxiſſe videtur Ioannes Philoponus Perſonarum naturam ſpecificè ſolum communem faciens apud Nicephor. 18. Hiſtor. cap. 47. poſt med. & 48. init. Ex eo verò auxerunt Seueritæ, ſeu Theodotiani, aliter Tritheitæ, ſeu Tetraditæ apud Nicephor. ſupra cap. 49. à med. & 50. init. quos notaſſe videtur Dionyſ. Roman. apud Athanaſ. epiſt. de decretis Nicænæ Synodi. Auxit & Clericus Gallus apud Anſelm. de Incarnat. Verbi cap. 1. & 3. & Abbas Ioachimus, vt refertur cap. *damnamus* de Summ. Trinit. licet hi voluntate, potentia, & concordia vnum eſſe tres Perſonas aſſererent, ſicut vnus populus multi homines ſunt. Ex Iunioribus Hæreticis idem docuerunt noui Trinitarij, ſeu Tritheiſtæ apud Genebrardum 2. de Trinit. longè ante med. Eraſmus naturæ identitatem oppugnat 1. Ioann. 5, omittens illud: *Et hi tres vnum ſunt.* Quod, licet poſtea editione alia reſtituerit, rurſus expunxit, ſicut & illud: *Ego, & Pater vnum ſumus* apud Salmeron. d. 33. ad eum locum. Inſuper vocem *homouſion*, inutiliter à Patribus tanto labore propugnatam dolet apud Catherinum tract. de Concept. Eraſmo ſimilis Lutherus lib. contra Iacobum Latomum ait: *Anima mea odit hoc Verbum (homouſion:)* atque, *hi tres vnum ſunt:* abraſit ex Ioanne: ſicut, & ex Germanorum Litaniis illud: *Sancta Trinitas vnus Deus*: inſigni item mendacio affirmat vocem *homouſion* ſupectam, diſſonámque fuiſſe Hieronymo; cum tamen hic hypoſtaſis tantum vocem, non niſi ſummi Pontificis concilio receperit. Raymundus denique Lullius apud Eimericum p. 2. directorij q. 9. n. 5. ait: *Deus habet multas eſſentias.*

10 Stolidius cæteris Manichæus apud Hilar. 6. de Trinit. tertium in hac materiam errorem inuexit: aſſerens in Filio partem eſſe naturæ Patris. Cui videntur ſubſcripſiſſe Sabelliani ex hypotheſi pluralitatis Perſonarum: ideò enim Perſonas plures in diuinis negabant, ne naturam diuinam diuiderent, referente Athanaſio orat. contr. Gregal. Sabel. verſus med. Baſil. hom. 28. contr. Sabellian. Conſenſit Maximus apud Auguſt. 3. contra eundem, Arrius apud Epiphan. hæreſ. 69. pag. 2. Melanchthon ſcribens ſæpè: *in Filio aliquid eſſe diuinæ naturæ, & in Chriſto aliquam eſſe diuinam naturam.* Denique Theodoretus Beza in magna confeſſione Gallicana art. 2. punct. 1. eundem ſectatus errorem ait: *eſſentiam diuinam eſſe realiter, & ſecundum veritatem diſtinctam in tres Perſonas.* Exciderat memoria Marcellus apud Theodoret. 2. hæreticar. Fabular. cap. penult. aſſerens in Filio eſſe extenſionem diuinitatis paternæ; in Spiritu ſancto extenſionem extenſionis. Quibus verbis diuinam naturam in tribus Perſonis partitam videtur admittere.

11 Vt autem delitiis hiſce authoritatem Hæretici, præſertim Arriani, conciliarent Dionyſij Alexandri, & Origenis ſcripta in ſuas partes contra Perſonarum conſubſtantialitatem trahebant. Dionyſium ab impoſtura liberat Athanaſ. epiſt. de eius ſententia. Origenis verò authoritas hac in re nulla eſt: cum propter errores alios, aliorúmque, ab ipſo iacta ſemina damnatus ab Anaſtaſio Papa fuerit, teſte Baron. tomo 2. anno 232. & à quinta Synod. generali Conſtantinopolit. column. 8. can. 11. nouæ editionis, apud Nicephor. 17. Hiſtor. cap. 27. fin. & cap. 28. apud Hieronymum Apologia aduerſus Rufinum lib. 2. epiſt. ad Auitum, cui titulus: *Quid cauendum in libris Origenis*, apud Breuiarium Liberati cap. 23. tom. 2. Concil. Atque Eccleſiarum approbatione excommunicatus fuit à Demetrio Alexandrino teſte Hieronymo citato lib. 2. Quibus de cauſis ſuſpectæ hac in re fidei habetur à Patribus pluribus apud Ruiz d. 20. ſect. 4. num. 3. quare Sanctus Thom. 1. p. quæſt. 34. art. 1. ad 1. ait: *Arrianorum fons Origenes inuenitur*, & q. 32. art. 1. ad 1. communem eſſe Arrio cum Origene errorem affirmat. Tamen Rufinus Apologia pro Origene, Aliique Patres apud Socratem 6. tripartitæ cap. 15. Picus Mirandulan. Apologia de hac re, Eſpencæus appendice vlt. in epiſt. ad Titum, Sixtus Senenſis annotatione 165. Genebrardus in epiſt. & collectanea præfixa operibus Origenis, nihil hunc contra Perſonarum conſubſtantialitatem ſcripſiſſe, docent. Approbant Bellarm. 1. de Chriſto cap. 10. col. 4. §. *tertiò ætatis*, Valent. in controuerſ. lib. 1. de Trinitate cap. 20. column. 2. Vaſquez 1. p. d. 109. ſub init. Ruiz vbi proximè, Baron. tom. 3. anno 344. §. *ſed neque*, retractans, quod contra Origenem hac in re indicauerat tom. 2. anno 256. verſ. fin. §. *ſanè quid.*

12 His magnam facit fidem ardor, quo Sanctus Chryſoſtom. Theotimus Scythiæ, & Methodius Olympi Epiſcopi, Theophilo Alexand. librorum Origenis exterminium procuranti reſtiterunt apud Nicephor. 10. Hiſt. cap. 10. vſque ad 14. & lib. 13. cap. 10. vſque ad 13. Secundò: quia, etſi de aliis damnatus fuerit Origenes, nunquam tamen de errore contra conſubſtantialitatem Perſonarum fuit damnatus. Quin ſæpè æqualitatem, & conſubſtantialitatem Perſonarum expreſsè docuit: 1. Periarchon, toto cap. 2. & cap. 3. maximè verſus med. Dialogo *de recta in Deum fide*, contra Marcioniſt. ſub init. *Verbum conſubſtantiale Patri.* ad caput 3. ad Roman. column. penultim. ait in Patre, & Filio, & Spiritu ſancto eſſe *integram, plenam, perfectámque ſubſtantiam, nihilque diuerſum diſcrepans, aut extraneum*; hom. 12. in cap. 21. Numeror. col. 2. *Vna ſubſtantia eſt, & natura Trinitatis.* Et quod caput eſt, hom. 2. in diuerſos, Arrianos proprio nomine confutat col. 2. 3. & 4. ex Ioann. 1. *In principio erat Verbum.* Plura alia in hanc ſententiam ſparſim dedimus ex Origene, pluráque refert Athanaſ. epiſt. de decret. Nicæn. Synodi. Quare errorem hunc Origeni ab Arrianis impoſitum, vel textum corrumpendo (vt vult Rufinus toto contextu Tomi primi & ſecundi in Ioann. accidiſſe) vel, quæ ab Origene diſputatiuè prolata ſunt aſſertiuè ponendo, & nuper citatus Athanaſ. affirmat.

CERTAMEN II.

Diuinitas Filij contra errorem Arrianum ſtatuitur.

1 FIlij diuinitatem ſpeciatim probant plura ex veteri, & nouo Teſtamento, quæ de Deo Incarnato expreſsè loquuntur. Ea verò, licet contra Patripaſſianos, qui Patrem Incarnatum fuiſſe aiebant, nec Perſonas diuinas diſcriminabant, non probent, tamen contra Arrianos, reliquóſque Sequaces, qui Patris, & Filij Perſonas cum Catholicis diuidunt, Filio tamen diuinitatem negant, efficaciter probant. Imò adiunctis, quæ quæſt. 1. à certam. 2. Patris, & Filij Perſonalem diſtinctionem euincunt, & quæ Controuerſ. de Incarnat. Verbum Filium incarnaſſe conuincent, idipſum contra Patri-paſſianos plus ſatis demonſtrant. Argumentor primò locis, quibus Chriſtus abſolutè, & ſingulariter Deus, & Dominus appellatur: nã de aliis, qui verè Deus non ſunt, vel pluraliter hæc nomina dicuntur, iuxta id pſalmi 81. *Dij eſtis vos*, vel cum addito, quod nomen Deus, vel Dominus à propria ſignificatione diſtrahi notet, ſolummodo dicuntur vt ſecundo Corint. 4. Diabolus *Deus huius ſæculi* dicitur, ad Philippenſ. 3. *Quorum Deus venter eſt. Et gloria in confeſſione ipſorum.* ac demum de Moyſe in Exodo: *Ecce conſtitui te Deum Pharaonis*; Chriſto autem abſolutè, ſingulariter, ac ſine addito hæc nomine in Scriptura tribuuntur: ergo Chriſtus, ac proinde Filius æternus Deus verus eſt. Dedit integrum diſcurſum Irenæus lib. 3. cap 2. his verbis: *Neque Dominus, neque Spiritus ſanctus, neque Apoſtoli eum, qui non eſſet Deus, definitiuè, & abſolutè Deum nominaſſent aliquando, niſi eſſet verus Deus: neque Dominum appellaſſent aliquem ex ſua Perſona, niſi, qui Dominatur omnium, Deum Patrem, & Filium eius.*

2 Minor

2 Minor probatur innumeris Scripturæ locis, quibus Christus Deus, & Dominus absolutè, & singulariter appellatur, quæ in hoc argumentum congerunt Patres, præcipuè Athanas. 2. de propriis Personis Longè à med. ex quibus pauca libabo. Exodi, 23. De Verbo Incarnato Deus ait: *Est nomen meum in illo*, Isai. 45. *Ego Dominus, qui voco nomen tuum Deus Israel*: Et rursus *Tantum in te est Deus, & non est Deus absque te: vere tu es Deus absconditus, Deus Israel Saluator.* Psalm. 117. *Benedictus, qui venit in nomine Domini, Deus Dominus, & illuxit nobis*, Isai. 7. *Ecce Virgo concipiet, & pariet Filium, & vocabitur nomen eius Emanuel*, Quod Math. cap. 1. interpretatur *nobiscum Deus.* Ex vtroque loco Filij diuinitatem deducunt Chrysost. hom. 5. in Math. & tom. 5. hom. *quod Christus sit Deus.* Cyprian. citatus, Athanas. orat. 4. contr. Arrian. circa med. & 3. de assumption. homin. col. 3. & longè à med. Cyrill. tom. 4. Actor. Concil. Nicæni, appendice 3. in scholio de Vnigeniti Incarnat. cap. 2. Damasc. orat. 1. de Natiuit. Mariæ versus med. Leo Mag. serm. 4. de Natiuit. cap. 1. Ricard. victor. de Emmanuele. Item Isai. 9. dicitur, *vocabitur nomen eius Deus fortis.* Ex quo, & datis locis Filij diuinitatem colligunt Sixtus Pap. 1. epist. 1. Synodus Antiochena 1. profess. fid. ad Paul. Antiochen. Nazianz. orat. 49. de fide longè à med. Athanas. orat. 3. contra Arrian. vers. med. & epist. *Ego quidem*, ad Serapion, & dialog. 3. de Trinit. contra Macedon. longè ab init. Nyssen. tom. 3. Bibliot. in Fragment. circa med. Cyrill. 4. in Isai. orat. 2. vers. fin. 5 in Ioann. cap. 2. post. med. Hilar. 4. de Trinit. vers. fin. & 5. circa fin. Hieronym. in locum Isai. 45. lib. 13. col. 3. Fulgent. ad 10. obiect. Arrianor. & 2. ad Trasimundum cap. 3 circa fin. Ambros. in 3. ad Rom. Cyprian. 2. contra Iudæos cap. 6. Idacius 3. contra Varimand. cap. 2. Domini autem nomen absolutè, & singulariter de Christo etiam dicitur Psalm. 109. *Dixit Dominus Domino meo*, quo Christus Dominus Pharisæis, Scribisque negantibns, diuinitatem suam vsque ad illorum silentium, & stuporem euicit Math. 22. & Hierem. 23. de germine Dauid nempe Christo dicitur: *Hoc est nomen quod vocabunt eum: Dominus iustus noster.* in Hebræo *Adonai.* Et Matth. 21. se ipsum Christus Dominum appellat illis verbis: *quia Dominus his opus habet.* Ioann. 13. *Vos vocatis me Magister, & Dominus, & bene dicitis: sum etenim.* Marc. 16. n. 19. *& Dominus quidem Iesus.* Et Actor. 10. Esse *omnium Dominus*, dicitur Christus. 1. Corint. 8. *Nobis vnus Dominus Iesus Christus.* Apostolus Iudas in sua epist. *Solum dominatorem & Dominum nostrum Iesum Christum negantes.* Apocalips. 17. & 19. *Dominus Dominantium* dicitur. Vtramque appellationem ab infidelitate respiscens coniunxit Thomas Ioannis 20. illis verbis: *Dominus meus, & Deus meus.*

3 Respondent Arriani dicta hæc fuisse à Thoma admiratiuè, quemadmodum vulgò dicitur ad animi admirationem ostendendam: *Deus bone!* & Hispanè: *Iesus! Dios mio!* In primis solutio hæc anathemate damnata est à quinta Synodo generali col. 8. can. 12. & à Iustiniano Imperatore in Edicto fidei: eamque apertæ falsitatis contextus ipse prius damnauerat. Verba siquidem ad Christi Personam dirigebantur: cui alloquenti, suáque vulnera visui, & tactui incredulo de Resurrectione Discipuli permittenti Respondit Thomas, & dixit ei: *Dominus meus, & Deus meus.* fidelémque diuinitatis suæ acclamationem, non autem stupefacti clamorem esse illico Christus Dominus testatus est dicens: *Quia vidisti me Thoma, credidisti.* Contra tertiò: quia in Græco originali ponitur articulus solis affirmationibus inseruiens, in nullo autem interiectio 0. quæ exclamationis nota apud Græcos, & Latinos semper fuit. Contra quartò: quia apertam diuinitatis Christi confessionem eo loco contineri docent passim Patres contra Arrianos disputantes, Athanas. de humana natura suscepta col. 3. epist. ad Epictetum col. pen ult. dialog. 4. de Trinit. contr. Appollinar. circa finem, Chrysost. serm. 3. de Trinit. longè à princip. Cyril. in Ioan. 20. lib. 12. & lib. 12. thesaur. cap. 15. & vlt. fin. Hilar. 7. de Trinit. post init. August. epist. 147. ad Pascenti. sub med. & tract. 121. in Ioann. Ambros. in Psalm. 43. col. 8. & in Psalm. 47. col. 2. Tertull. contra Prax. cap. 15. à med. Gregor. Mag. hom. 26. in Euangel. Leontius, Theopylact. Beda, reliquique Patres, & Interpretes ad eum locum. Item Apocalipsis Quarto: *Dominus Deus omnipotens, qui est, qui erat, & qui venturus est.* Nempè ad finale iudicium, de Christo etiam dicitur.

4 Probatur secundò ex locis, quæ Verbo, ac Christo diuinitatem expressè concedunt, recitandáque essent ea in primis, quæ ex Zachar. 2. & Isaiæ 48. data à nobis fuere q. 1. cert. 2. n. 6. nisi tam ipsa, quam Patrum authoritates ex professo ibi recitata forent. Isai. 45. de Christo Domino dicitur: *tantum in te est Deus, & non est Deus absque te: vere tu es Deus absconditus, Deus Israël Saluator.* Ex quo loco diuinitatem Christi manifestè deducunt Patres omnes, quos duobus retro numeris recitauimus ex Ruiz d. 20. sect. 4. n. 14. Rursus Baruch 3. de eodem Christo Domino scribitur: *Hic est Deus noster, & non æstimabitur alius aduersus eum. Hic adinuenit omnem viam disciplinæ, & tradidit eam Iacob dilecto suo. Post hæc in terris visus est, & cum hominibus conuersatus est.* Ex quo, vt pote apertissimo testimonio Christi diuinitatem deducit Clemens Roman. epist. 1. ad Iacob. circa med. Concil. Nicæn. lib. 2. vers. fin. §. *illud.* sub finem, Chrysost. orat. *Quod Christus sit Deus*, col. 2. & post med. Basil. 4 contr. Eunom. circa fin. Theodoret. ad eum locum. August. 18. de ciuit. cap. 33. & contr. Maximin. cap. vlt. col. penult. Gregor. Bœtic. de Trinit. post med. Nazianz. orat. 36. 4. de Theologia Athanas. disputatione Nicæna contr. Arrium vers. med. ac de humana natura suscepta circa fin. Cyrill. tom. 4. Actor. Concil. Nicæni appendice 3. Scholio, de Vnigeniti Incarnat. cap. 2. Ambros. 1. de fide cap. 2. longè à med. Fulgentius vbi proximè. Euseb. Cæsar. 6. demonstrat. Euang. cap. 13. aliique apud Ruiz. proximè n. 15. Adde Actor. 2. *Ecclesiam Dei, quam acquisiuit sanguine suo.* Et 1. Ioann. 3. *In hoc cognouimus charitatem Dei, quia ille pro nobis animam suam posuit.* Et Ioan. 1. n. 1. *In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum.* Quo testimonio vtuntur ad diuinitatem Verbi probandam citati Patres q. 1. cert. 3. n. 1. Respondent Arriani apud Hilar. 7. de Trinit. longè ab init. (vbi eos refellit) Verbum dici Deum, sicut Moyses Deus Pharaonis dictus est. Contra primò: vbinam restrictio nominis Dei, sicut in Moyse, in Verbo? Contra secundò: quia dicitur esse Deus, apud quem immediatè dictum fuerat esse Verbum: vt contra secundum errorem disputans fusiùs, vigentiúsque premam. Contra tertiò: quia idem Ioann. epist. 1. cap. 5. Deitatem, quam initio sui Euangelij de Verbo Filio affirmauerat his verbis de Filio eodem agens veram esse testatur: *Hic est verus Deus.* Quo loco, tanquam ad rem hanc euidentissimo vtuntur Hilar. 6. de Trinitate, post med. Hieronym. in id Isai. 65. num. 16. *Iurabit in Deo.* Augustinus 1. de Trinitate cap. 6. sub init. Cyrillus 12. thesaur. cap. 13. post med. Basilius 4. contr. Eunom. circa finem. Fulgentius libro ad Trasimund. cap. 4. fine, & cap. 5. circa med. & ad 4. obiectionem Arrianor. circa finem. Athanasius, D. Nicæn. cum Arrio vers. med. orat. 4. contr. Arrian. post initium, orat. 5. longè à med. expositione fidei sub init. epist. ad African. libro de propriis Personis circa med. & tomo 2. orat. concisa contra Arrian. initium, Gregor. Bœtic. de Trinit. post med. Beda, & Oecumen. ad eum locum. Eandémque veritatem diuinitatis Christi testatur, idem Ioannis Apocalypsis 4. illis verbis datis: *Dominus Deus omnipotens, qui est*, &c.

5 Inducenda præter ea sunt plura Pauli loca, præcipuè totum caput 1. ad Hebræos vbi ex instituto Filij Christi diuinitatem ex veteri Testamento adstruit. Nempe: ex Psalm. 44. Dicens: *Ad Filium autem thronus tuus Deus in sæculum sæculi.* Quod doctè expendunt Athanas. orat. 2. contra Arrian. longè à med. Synod. Antiochena 1. profes. fidei citata, ad Roman. 14. *Omnes nos manifestari oportet ante tribunal Christi. Scriptum est enim: Viuo ego dicit Dominus, quia mihi flectetur omne genu* ergo quia

Christus, & Dominus, & Deus est; alioqui illud Dei dictum non adimpleretur, & si ante tribunal Christi sisteremur omnes. Ad Philippens.2. expressa est diuinitatis Christi mentio illis Verbis: *Qui cum in forma Dei esset.* Nam, licet forma in Physicis significet partem vltimò constituentem compositum, atque aliàs speciem, formæ, & pulchritudinem, atque imaginem; in re tamen præsenti Theologicè naturam significat, vt docet ex Græcis Damasc. de decret. primæ institut. cap. 1. & 1. de fide cap. 15. longè à med. & sub fin. & cap. 11. aliàs 30. Dialect. Nazianz. orat. 11. n. 18. in id: *Exinaniuit semet ipsum.* Et orat. 52. post med. vbi & Elias Cretens. Chrysost. hom. 2. ad Hæbr. 1. col. 3. & 4. Anastas. Theopolitan. exposit. fidei circa fin. Iustinian. Imper. edicto fidei longè à med. Athanas. Dialog. 1. de S. Trinit. contra Anomæum circa fin. d. Nicæna contra Arrium post init. orat. 2. contra Arrian. post med. orat. 4. col 5. orat. contra Gregor. Sabell. post. med. & vers. finem, & 3. de Assumpt. hominis col. 1. sæpiúsque alibi, Basil. de Spiritu S. sub init. & hom. 10. Exhameron pag. 2. Nyssenus orat. de Deit. Filij & Spiritus sancti circa med. & orat. 1. de Beatitudinibus post med. & orat. 1. in *Faciamus hominem*, col. 2. Chrysost. serm. 7. ad eum locum init. & serm. de Trinit. longè ab init. & circa med. Theodoret. ad eum locum & dialog. 2. inconfusus post. med. Cyrill. 3. thesaur. cap. 1. longè ab init. Euseb. 6. demonstrat. cap. 1. & 15. Ex Latinis Gregor. Bœtic. de Trinit. col. 3. & 5. vers. med. & infra, Hilar. 12. de Trinit. col. 3. & lib. 8. longè à med. & de Synodis col. 7. ad can. 3. Oriental. Ambros. 2. de fide c. 4. col. 2. & epist. 46. circa med. August. 2. contra Maximin. c. 5. & tract. 17. in Ioann. fine, Fulgent. de fide ad Petr. cap. 2. dost. med. & 3. ad Trasimund. cap. 5. & ad 3. obiect. Arrianor. longè à med. Leo Mag. serm. de Natiuit. cap. 2. & 4. & epist. 97. ad Leonem Augustum cap. 5. circa med. Gregor. Magn. 2. Moral. c. 16. ad id: *Circuiui terram.* Bernard. serm. super *Missus est*, longè à med. Phœbad. contra Arrian. circa finem. Marius Victorin. 1. aduersus Arrium col. 5. & versus med. & lib. 4. col. penult. Idacius Clarus 3. contr. Varimandum cap. 6. Ioann. Magent. Dialog. 1. ad Philipens. 2. sectione 2. sub. init. Author. commentarior. ad Philipp. inter opera Hieronymi. Vigilius Pap. 2. contra Eutychem col. 2. Audiendus pro hac re Basil. 1. contr. Eunom. longè à med. vbi ex contextu Pauli significationem formæ pro natura satis acutè deducit. Subdit enim Paulus: *Sed semet ipsum exinaniuit formam serui accipiens.* Vnde sic arguit Basil. *Sicut formam serui suscepisse, hominis substantiam Dominum suscepisse significat: sic cum in forma Dei esse dicat, diuinæ substantiæ ipsi attestatur proprietatem.* Similia docet lib. 4. sub init. Consonat Aristot. 5. Metap. cap. 8. textu 15. asserens idem esse formam, quod rei essentiam. Cuius rationem reddens S. Thomas ad Philip. 2. sectione 2. sub init. sic ait: *Quia vnumquodque dicitur in natura generis, vel speciei per suam formam.*

6 Vnde constat, quam prauè Erasmus eo loco formæ nomine opera, quæ Christi diuinitatem ostendebant, interpretetur. Accedit: quod eo loco æqualitas Filij cum Patre asseritur iuxta Patrum, & Conciliorum omnium sensum, vt videbimus contra Appollinarem d. comparat. Personar. interfese. Inde etiam confutatur expositio alia Francisci Dauidis formæ pro imagine visibili, in qua Deus cerneretur. Ea siquidem visibilis imago, cum esset creatura, non inferret æqualitatem Filij cum Patre. Contra secundò: quia in originali habetur pro *forma* vox *Morphi*: hæc autem in sacris Litteris nunquam ponitur pro imagine, sed pro natura: vti ad rem præsentem, eúmque locum obseruabat Chrysost. serm. 7. col. 3. vbi cúmque enim vertitur forma pro imagine ponitur in originali non *morphi*, sed *omioma*, id est similitudo, seu imago: vt Deuteron. 4. vbi vulgata legit *formam*, idest similitudinem *penitus non vidistis*. Non ignoro Patres plures, veritatis potius, quàm vocis proprietatem attendentes pro forma hîc imaginem Dei perfectam, similitudinem, & effigiem omnino Patri respondentem vertisse: vt idem hîc contineatur, quod ad Hæbr. 1. illa dictione *figura substantiæ*, Verùm, cum ad perfectam Dei similitudinem, atque imaginem, quæ nimirum nullam ipsius perfectionem repræsentatione sua omittat, æqualitas in natura cum Patre requiratur, catholicam veritatem, licet aliis verbis, prædicti Patres docuerunt. Solus Ambros. in locum ad Hæbr. 1. videtur ad rationem formæ Dei, de qua hoc nostro loco Apostolus requirere miracula excitationis mortuorum &c. in commentario ad Philippens. 2. vt idcirco Commentarium illud non Ambrosij, sed suppositium ipsi opus à Recentioribus iudicetur. Sed tamen, cum paulò ante formam Dei nihil differrè à Deo dicat, & si vlterius miracula ad rationem imaginis visibilis requirat, nihil sane impium, Ambrosióque indignum Commentarium illud docet.

7 Adde illud ad Roman. 9. *Christus secundum carnem, qui est super omnia Deus.* Quod testimonium præ impia sua in Arrium pietate neniis quibusdam enetuare tentauit Erasmus, quæ, ne refutationem quidem, merentur. Eo ad rem præsentem vtuntur Synod. Antiochena, & Nicæna supra §. *quomodo*; Athanas. disputatione Nicæna cum Arrio, & orat. 5. contr. Arrian. init. & orat. 2. longè à princip. & lib. de communi essent. Patris &c. circa med. & epist. ad Epictetum col. 2. Irenæ. lib. 3. c. 13. & 18. post init. & 3. contra Iudæos c. 6. Ambros. 1. de Spiritu S. cap. 3. & 1. de fide, c. 5. sub init. Gregor. Magn. hom. 8. in Ezechiel. col. 1. Cyrill. 1. thesaur. cap. 5. sub init. Dacius 3. contra Varimandum, c. 2. Cassianus 3. de Incarnat. init. Origen: Chrysost. Theodoret. Theophylact. Ecumenius, ac reliqui Interpretes ad eum locum, Hilar. 4. de Trinit. col. penult. & 8. longè à med. August. 2. de Trinit. cap. 13. & 3. contra Faustum cap. 3. & 6. Tertull. contr. Praxeam c. 13. fine, & c 15. à med. Cyprian. aliíque Patres apud Ruiz supra n. 9. Accedit illud ad Galat. 1. vbi Apostolus de suo Euangelio ait: *Non ab hominibus, neque per hominem, sed per Iesum Christum, ac Deum Patrem*: quibus eiusdem auctoritatis, quare, & deitatis æqualis Christum cum Deo Patre profitetur: cum ex æquo ab vtroque Apostolatum, & Euangelium filij contigisse dicat. subdit enim: *Neque enim ego ab homine accepi illud, sed per reuelationem Iesu Christi*: reuelatio autem ad Euangelij firmitatem necessaria Dei esse debet: neque enim satis est, si sit cuiuscumque alterius. Deinde pro eadem veritate sic arguo. Deus solus est, qui est absolutè Exodi, 3. *Ego sum qui sum*, Iob. 3. *Ipse solus est.* 1. Regum 2. *Non est alius extra te*: sic sæpius Moyses, & Prophetæ in suis à Deo legationibus aiebant: *Qui est misit me ad vos*: atqui Christus Filius dicitur sæpe *qui est*, absolutè, Ioann. 8. *Nisi crediderit is quia ego sum*, & 13. *vt credatis quia ego sum.* Apocalips. 1. & 4. & 8. *Qui est, qui erat, & qui venturus est.* Ergo Christus Filius est Deus. Sic inferunt August. tract. 38. in Ioann. c. 8. & 3. contr. Maximin. c. 26. & 2. de morib. Manichæor. c. 1. Hilar. 12. de Trinit. vers. med. ad id Ioann. 1. *In principio erat Verbum.* Phœbad. contr. Arrium longè à med. & communiter Interpretes ad ea loca. Denique in solum Deum credere, & possumus, & debemus: atqui in Christum Filium credere, & possumus, & debemus: ergo Christus Filius Deus est. Maior est certa. Minor quidem non obscurior: Ioann. 14. *Creditis in Deum, & in me credite.* Ioann. 12. *Qui credit in me* &c. aliis quæ pluribus locis; ex quibus sic etiam deducunt August. 1. de Trinit. cap. 2. versus. fin. & tract. 54. & 67. in Ioann. Chrysost. hom. 68. & 72. Basil. 5. contr. Eunom. Cyrill. 9. in Ioann. cap. 30. Origen. contra Cels. lib. 7. & hom. 3. in Cantica, Ambros. 5. de fide c. 5. Hilar. 9. de Trinit. Leontius, Theophylact. Rupert. & Euthym. ad ea loca.

8 Ad huius certaminis calcem antiquissima Patrum, & Conciliorum de Filij diuinitate testimonia notanda saltem erunt. Eam igitur docent Iacob. Frater Domini, & S. Lucas in suis Liturgiis, reliquíque Apostoli in suis Orationibus apud Clementem Roman. 6. Constitut. Apostolicar. c. 14. fine. & lib. 8. c. 16. & 17. & à cap. 22. ad 28. Dionys. de diuin. nomin. c. 1. & 2. S. Ignatius M. Epistolis ad Magnesian. Tarsens. Philippens. Philadelphiens. Antiochen. Sixtus Pap 1. tota epist. 1. Iustin. M. exposit. rectæ fidei de Trinit. & Dialog. cum Triphon. Athenagoras legatione pro Christianis, Irenæ. lib. 3. c. 8. 10. 12. 16. 20. & lib. 4. cap. 11. & lib. 5. cap. 18. Clemens Alexand. 1. Pædag.

Pædag. c. 2. & 6. & lib. 3. c. vlt. Thaumat. in regula fidei cœlitus accepta apud Nyssen. orat. in ipsum, & in Tomis Concilior. Ante quintam synodum, Dionysius Roman. & Alexandrin. apud Athanas. epist. de sententia Dionysij, Fœlix Pap. 1. Nicæno Concilio antiquior epist. ad Benignũ, Synodus Antiochena 1. tota profess. fid. Symbol. Niceenum, & Athanasij à tota Ecclesia recepta, ac denique Concilia omnia Nicæno posteriora, Ariminens. Sardicens. Constantinopolit. Ephesin. Calcedonens. & generalia 4. 5. & 6. Bracharens. ac Toletana omnia in suis fidei professionibus. Omnes item Summi Pontifices, aliique, præter datos, Patres recitandi cert. 6. pro Filij, & Spiritus sancti consubstantialitate cum Patre, quos idcirco impræsentiarum ommittimus recitare.

Certamen III.

Spiritus Sancti diuinitas contra Vrbicum, & Asseclas de fide monstratur.

1 Probatur conclusio ex 1. Corinth. 3. *Nescitis quia templum Dei estis, & Spiritus Dei habitat in vobis?* & cap. 6. *An nescitis, quoniam membra vestra templum sunt Spiritus sancti, qui in vobis est? Glorificate, & portate Deum in corpore vestro.* Ad quæ Augustin. epist. 66. sub init. *Quem Deum? nisi Spiritum sanctum, cuius corpora nostra dixerat esse templum?* Atque ex hoc loco & alio 1. Corint. 6. *Si autem quæ membra sunt Christi templum est Spiritus sancti, non est creatura Spiritus sanctus.* Arguebat idem Augustin. 1. de Trinit. cap. 6. circa fin. & 1. contr. Maximin. vers. med. ait: *Noli negare Deum esse Spiritum sanctum, ne templum creaturæ facias membra Creatoris.* Quo etiam pacto argumentantur Athanas. de communi essent. Patris, &c. col. 3. & epist. 1. ad Serap. circa med. & dialog. 1. de Trinit. contr. Anom. vers. med. & d. Laodicæa circa finem, & de humana natura susceptâ circa med. Basil. 3. contra Eunom. longè à med. & lib. 5. sect. 14. post. med. Chrysost. serm. de cõsubstantiali Trinit. Epiphan. Ancorato pag. 3. Cyrill. lib. argumentorum *Quod Spiritus S. sit Deus*, col. penult. Ambros. 3. de Spiritu S. cap. 13. Fulgent. de fide ad Donatum c. 8. Probatur secundò ex 3. ad Thessalonicenses: *Dominus dirigat corda vestra in charitate Dei, & patientia Christi.* Vnde Athanas. lib. de commun. essent. &c. col. 3. & d. Nicæna contra Arrium, atque Ambros. supra sic arguunt. Præter Christum hoc loco expressum vnus Dominus nominatur, & Deus cuius esse charitas asseritur: nam Charitas Domini, qui prædictus fuerat, non asseritur: diceretur enim relatiuè *in charitate sua*: elige ergo vocem Dei, vel Domini, vt alterutra significetur Pater: cum enim Dominus idem sit, quod Deus, relicta pro Spiritu S. qui solus in Trinit. restat, altera ex his vocibus manifestè Spiritus sanctus Deus asseritur.

2 Inducitur tertiò illud iudicum 13. de Sansone: *Cœpit Spiritus Domini esse cum eo*, &c. & 14. circa fin. *Irruit itaque in eum Spiritus Domini*, capite autem 16. dicitur: *nesciens, quod recessisset ab eo Dominus.* Vnde sic infert Athanas. supra: ergo Spiritus Domini, seu Spiritus sanctus est Dominus, siue Deus à Sansone recedens. Sic etiam colligunt Cyrill. supra versus med. Ambros. Prologo libri secundi de Spiritu S. post med. & cap. 1. & 2. Item Ioann. 4. dicitur: *Spiritus est Deus.* Quo testimonio vtuntur Athanasius disputatione Laodicens. Cum Arrio circa fin. Concilium Nicæn. lib. 2. vers. fin. §. *cum sit Copiosa*, ante med. Ambros. 3. de Spiritu S. c. 11. init: vbi terribile adeò visum Arrio fuisse testimonium illud, Ambrosius scribit, vt Arrianorum malitia ex vetustis Codicibus expunctum fuisse testetur. Dices Spiritus nomen commune esse tribus Personis: siquidem Spiritus illæ, non corpus sunt: vt rectè admonet Basil. lib. de Spiritu S. ad Amphilochium c. 9. & 19. sub init. fatentúrque communiter Patres: ac proinde, Patri etiam, & Filio accommodatur Threnor. 4. ad Roman. 8. Imò citato loco Ioann. sermonem de Patre esse censent Basil. citatus & 2. contr. Eunom. circa med. Cyrill. Hierosolym. Anasthas. Synait. aliique Patres, suadétque contextus: ergo nihil ex eo loco concluditur. Verum iidem Patres nomen Spiritus ex æquo competere tribus Personis, peculiariter autem secundum totam perfectionem, qua Patri, & Filio competit Spiritui sancto conuenire docent: ergo si Spiritui, qui Pater est, ex eo loco competit diuinitas, Spiritui etiam, qui Spiritus sanctus est, diuinitas competet: cum ratio Spiritus tribus Personis communis sit, & æqualis.

3 Inducitur quartò illud Petri ad Ananiam Actor. 5. *Cur tentauit Satanas cor tuum mentiri te Spiritui sancto? Non es mentibus hominibus, sed Deo.* Quid clarius? Idcirco hoc testimonio vtuntur fere omnes, & præcipui Ecclesiæ Patres, Athanas. supra. & 7. ad Theophil. de proces. regulæ Catholicæ longè à med. Nyssenus orat. de Deit. Filij, & Spirit. S. fine, Chrysost. supra, Basil. citata sect. 14. & de Spiritu S. cap. 16. Nazianz. orat. 37. 5. de Theol. col. penult. Epiphan. supra, Cyrill. Alex. citato libro argumentor. Longè à med. & 13. thesaur. c. 2. med. Hieronymus q. 9. ad Hebræam, & in caput 36. Isai. Augustin. 3. contra Maximin. c. 21. circa med. & tom. 9. serm. de tempore Barbarico sub init. Idacius Hispanus contra Varimand. Victor, in ratione fidei ad Hundricum, & 2. de persecutione, c. 8. Hugo, Beda, Glossa, ac reliqui Interpretes ad eum locum. Quintò Spiritui Sancto tribuitur immensitas in scriptura: atqui immensitas propria est Dei, vt patet: ergo Spiritus Sanctus est Deus. Maior est Psalmi 138. *Quo ibo à Spiritu tuo? &c. Si ascendero in cœlum tu illic es; si descendero in infernum ades; si sumpsero pennas meas diluculo, & habitauero in extremis maris*, &c. & Sap. 1. *Spiritus Domini replevit orbem terrarum.* Atque in Symbolo: *Immensus Spiritus sanctus.* Sic etiam arguunt Athanas. de natura humana susceptâ, fine, de communi essent. circa med. de Spiritu S. epistola, admirabere, ad Serapion. post med. Dialog. 1. cont. Anom. col. penult. & 5. de vnita substantia Trinit. circa fin. Basil. contr. Eunom. sect. 14. citata med. & 16. sub init. & hom. 17. in Sanctum Baptisma longè à med. Cyrill. citato lib. argumentor. circa med. & 13. thesaur. c. 2. & 9. in Ioann. c. 40. post init. Ambros. 1. de Spiritu S. c. 7. Augustin. 3. cont. Maximin. c. 21. med. & 2. de Trinit. c. 5. Fulgent. de fide, ad Donatum c. 8.

4 Sextò soli Deo competit bonitas absolutè Lucæ 18. *Nemo bonus, nisi solus Deus.* Atqui Spiritus sanctus bonus absolutè, & simpliciter est, vt constat ex Psalm. 142 *Spiritus tuus bonus deducet me.* Ergo Spiritus sanctus est Deus. Tetigit discursum Dionys. 2. de diuin. nomin. sub init. expendit verò Athanas. de natura humana susceptâ post med. Septimò: qui loquitur per Prophetas Deus est: vnde Prophetæ passim: *Hæc dicit Dominus.* Lucæ 1. *Sicut locutus est per os Sanctorum, qui à sæculo sunt Prophetarum eius.* 1. Corinth. 14. num. 25. de Prophetis repertis: *Cadens in faciem adorabit eum, pronuntians, quod verè Deus in vobis sit*: atqui Spiritus sanctus loquitur per Prophetas, vt Symbolo Ecclesia quotidie personat: *Qui locutus est per Prophetas.* 2. Petr. 1. *Spiritu sancto inspirati locuti sunt Sancti Dei homines.* Marci 12. *Ipse Dauid in Spiritu sancto dicit.* Actor. 20. *Spiritus sanctus per omnes ciuitates mihi protestatur*: ergo Spiritus sanctus est Deus. Ita argumentantur Athanas. de communi essent. Trinit. col. 3. & 4. de humana nat. susceptâ circa med. & d. Laodic. cum Arrio col. penult. Cyrill. citato lib. argumentor. vers. med. Ambros. 3. de Spiritu S. cap. 9. 19. 22. & 23. Nazianz. orat. 37. longè à med. Basil. contr. Eunom. sect. 5. Nyssen. orat. in Pentec. post med. Chrysost. serm. de consubstantiali Trinit. Paschasius 1. de Spiritu S. cap. 5. Imò totum argumentum textus Scripturæ est 2. Reg. 23. n. 22. ait Dauid: *Spiritus Domini locutus est per me, & sermo eius per linguam meam: Dixit Deus Israël, mihi locutus est fortis Israël.* & actor. 28. *Bene Spiritus sanctus locutus est per Isaiam Prophetam dicens: Vade ad populum istum, & dic ad eos: Aure audietis, & non intelligetis.* Quæ sunt Isai. verba c. 6. num. 10. Ipsi à Domino dicta, ad Hæbr. 3. *Quapropter, sicut dixit Spiritus sanctus: Hodie si vocem eius audieritis*, &c. Quæ Dei nomine denuntiat Dauid. Psalm. 49. & Hæbr. 9. *Hoc significante Spiritu sancto nondum propalatam esse Sanctorum viam*,

viam, adhuc priore tabernaculo habente statum. illud referens, quod Dominus Moysi ad Aaron dicendum mandauerat, Leuitici 16. *Ne omni tempore ingrediatur ad Sanctuarium, quod est intra velum coram propitiatorio.* & c. 10. eius epist. interpretans illud Hierem. 31. *Hoc erit pactum, quod feriam cum domo Israel. Post dies illos dicit Dominus: Dabo legem meam in visceribus eorum.* Sic habet Paulus: *Contestatur nos Spiritus sanctus, postquam enim dixit, hoc autem testamentum,* &c.

5 Denique Spiritus sancti diuinitas ad hominem contra Hæreticos probatur. Quia per eos Christus Dominus secundum humanitatem perfectior omni creatura est; atqui Spiritus sanctus Christo Domino secundum humanitatem perfectior, superiórque est: ergo non est creatura, sed Deus. Minor est Isai. 48. *Et nunc Dominus misit me, & Spiritus eius.* Quod de Christo secundum humanitatem intelligi debere ostendimus q. 1. cert. 2. & c. 42. *Ponam Spiritum meum super eum.* cap. 61. *Spiritus sanctus super me: eo quod vnxerit me: Euangelizare pauperibus misit me.* quod repetitur Lucæ 4. vbi, & Math. 4. & Marci, 1. *Ductus est à Spiritu in desertum.* ad Hæbr. 9. *Per Spiritum sanctum semet ipsum obtulit.* Ad Roman. 4. *Spiritus sanctus suscitauit Christum à mortuis.* & tandem humanitas Christi Spiritus sancti factura est, Math. 1. n. 18. *Inuenta est in vtero habens de Spiritu sancto.* & n. 20. *Quod enim in ea natum est de Spiritu sancto est,* luc. 1. n. 35. *Spiritus sanctus superueniet in te.* Ita arguebat olim Athanas. epist. longiori ad Serapion post init. & d. Laodicæa cũ Arrio circa fin. & de humana natura susceptа circa med. Epiphan. Ancorato pag. 2. Basil. 5. contr. Eunom. sect. 16. ante med. & hom. 17. in Sanctum Baptisma post med. Cyrill. 7. Dialogor. de Trinit. vers. fin. citato lib. argumentor. circa med. & §. antepenult. Ambros. 1. de Spiritu S. c. 3. ante med. & lib. 2. c. 8. & lib. 3. c. 1. August. 3. contr. Maximin. c. 2. à med. & elegantius 2. de Trinit. c. 5. Et certè, vt idem Patres obseruant, quam maximam prædictæ veritati fidem facit, quod Christus Dominus, suam, qua homo est, minoritatem, & inferioritatem respectu Patris apertè professus est, ne Ecclesiæ errandi maneret offendiculum: quare cum Spiritus sanctus Spiritus veritatis sit, fuerítque per omnes sacros Scriptores locutus inferioritatem, si eam haberet, suam respectu Patris, & Filij alicui exprimeret in Scriptura, ne in re tanta aberrandi occasio daretur Ecclesiæ, vt egregiè discurrit rursus August. 1. contra Maximin. vers. med. & 2. de Trinit. cap. 6. & 7. Adde de reliquis creaturis, præcipuè nobilissimis, Deum adorare, ad idque inuitari in Scriptura legimus sæpe Psalm. 102. & 148. Daniel. 3. ad Colossens. 1. & 1. Petri. 1. Imò toties Christus Dominus, qua homo Patrem adorasse dicitur, quoties ipsum orasse refertur; Spiritus verò Sanctus nusquã, vel inter adorantes numeratur vel inuitatur ad adorandum; licet perfectior reliquis creaturis esset, etiam si creatura foret, & ex cuius adoratione maximus Deo honos gloriáque accresceret. Mittendum non est absolutum, supremúmque, & Dei proprium Dominium, quod de Spiritu sancto testatur Paulus 2. Corinth. 3. *Dominus autem Spiritus est, & vbi Spiritus Domini ibi libertas.* & 1 Corinth. 12. numeratis gratiarum in homine diuisionibus concludit: *Hæc autem omnia operatur vnus atque idem Spiritus diuidens singulis prout vult.* Hoc tanquam validissimo argumento vtuntur Athanas. Dialogo 2. de Sancta Trinit. contra Anom. versus finem & epist. 1. ad Serapion. med. & de human. natur. suscept. circa med. Chrysost. 1. Corinth. 12. hom. 29. circa morale, Basil. 5. contr. Eunom. pagin. 2. 3. & 4. ac de Spiritu S. c. 16. & hom. 17. in Sanctum Baptisma sub init. Nyssen. orat. 3. de orat. Dominicã, col. vlt. Epiphan. hæres. 74. vers. fin. Theodoret. 5. epitomes diuinor. decret. c. 3. & de Spiritu S. circa fin. Ambros. 1. de Spiritu S. c. 1. init. Taceo nunc de Patribus, qui consubstantialitatem Spiritus sancti cum Patre, & Filio docent cert. 6. referendi.

Certamen IV.

Filij, & Spiritus Sancti diuinitas communibus vtrique argumentis ostenditur.

1 Omisimus cert. 2. & 3. argumenta plura, quæ pro diuinitate Filij, vel Spiritus sancti singulatim monstranda videntur Scholasticis non leuia, ne singulatim pro vtroque efformata inutiliter repeterentur, atque in hoc Certamen simul, semélque pro vtroque instruenda segregauimus. Primum esto: quia soli Deo conuenit æternitas, sed æternitas conuenit Filio, & Spiritui sancto: ergo vterque est Deus. Spiritus Sancti æternitatem locis pluribus probat Ambros. 1. de Spiritu S. c. 8. init. quæ, quia longioris texturæ sunt hìc mittemus. De Filio autem probant communiter Patres ex Ioann. 1. *In principio erat Verbum.* Eccles. 1. *Prior omnium creata est Sapientia.* & c. 24. *Ab initio, & ante sæcula creata sum.* & Apocalipsis 1. 4. & 8. *Qui est, qui erat, & qui venturus est.* Secundum argumentum sit: quia soli Deo debetur à creatis omnibus adoratio, & Latria: debetur autem Filio, & Spiritui sancto: ergo vterque est Deus. Minor de Filio constat ex 14. ad Roman. vbi Apostolus sistendos omnes ante tribunal Christi ait, vt Prophetia impleatur: *Quia mihi flectetur omne genu.* & ad Hæbr. 1. refert illud Psalmi. *Et adorabunt eum omnes Reges terræ, omnes Gentes seruient ei.* ad quam Prophetiam implendam hortatur ad Philippens. 2. *In nomine Jesu omne genu flectatur, cælestium, terrestrium, & infernorum, & omnis lingua confiteatur: quia Dominus Iesus Christus in gloria est Dei Patris.* De Spiritu S. probatur ex 1. Corinth. 3. *Nescitis, quia templum Dei estis, & Spiritus Dei habitat in vobis?* & cap. *An nescitis quia membra vestra templum sunt Spiritus sancti, qui in vobis est?* &c. ad quæ August. *Debetur ergo Latria Spiritui sancto. Nam, si templum Dei facere de lignis, & lapidibus iuberemur, vtique faciendo templum Latriam exhiberi conuinceremur: quanto magis Latriam debemus, cui, non templum facimus, sed sumus.* Mitto datos supra Patres ad hunc locum similiter loquentes.

2 Tertium argumentum sit. Deus solus est de se patrator miraculorum, Psalmo 71. *qui facit mirabilia solus.* & 75. *Faciens mirabilia tu es Deus solus.* & 135. *Qui facit mirabilia magna solus.* Ratio est euidens. Nam pro suo arbitratu, vel causarum impetum cohibere, & quoquouersum deflectere supremum, absolutum, propriúmque Dei creaturarum omnium dominium, vel ipsis sensibus ostendit: ast Filius, & Spiritus sanctus miracula de se patrarunt, quotidiéque perficiunt: ergo vterque est Deus. De Filio immensum penè est, & miracula referre, cùm Ioannes concludat suum Euangelio mundum ea capere non posse. De Spiritu verò sancto constat, Primò, Apostolos simul variis linguis post ipsius Aduentum locutos. Secundò ex Paulo ad Roman 15. vbi de Apostolorum, ac Discipulorum miraculis edictis ait Paulus: *In virtute signorum, & prodigiorum, in virtute Spiritus sancti.* & ad Hæbr. 2. Apostolorum miracula *distributiones Spiritus sancti* vocantur. Et, quod caput est, Filius ipse Christus Dominus se in virtute Spiritus sancti Dæmonia eiicere profitetur, Math. 12. *Si autem ego in Spiritu Dei eiicio Dæmonia,* &c. Quibus Spiritum sanctum intelligi, & vox, & contextus ipse suadet. Cum enim Spiritum esse Beelzebuth dicerent Pharisæi n. 24. subdit Christus Dominus n. 31. eorum blasphemiam, etiam in alio sæculo irremissibilem esse: quia contra Spiritum sanctum, quem Beelzebuth nominauerant, apertè erat; cuius sententiæ rigor recitatur etiam Marci 3. n. 28. item corporis Christi Resurrectio miraculosa Spiritui sancto tribuitur à Paulo ad Roman. 4. *Si autem Spiritus eius, qui suscitauit Christum à mortuis habitat in vobis, viuificabit corpora vestra per Spiritum sanctum habitantem in vobis.*

3 Porrò argumentum hoc tanti ponderis est, vt ei fidem à Iudæis præcipuè haberi voluerit Christus Ioan. 10.

Opera,

Opera, quæ ego facio in nomine Patris mei, hæc testimonium perhibent de me. Quam sententiam eodem capite sæpius repetit, & Ioann. 15. *Si opera non fecissem in eis, quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent; nunc autem excusationem non habent de peccato suo.* Imò, licet testimonium Ioannis Baptistæ ex tanti viri authoritate, Deique reuelatione, ex qua loqui se Baptista testabatur, tantum, támque illustre erat ad humanius tandem conuincendos intellectus, maius testimonio Ioannis suorum miraculorum testimonia esse aiebat Christus, Ioannis 5. *Ego habeo testimonium maius Ioanne: opera enim quæ dedit mihi Pater, vt perficiam, ea ipsa opera, quæ ego facio, testimonium perhibent de me.* Respondent Arriani Moysem, Sanctósque homines plures innumera penè miracula patrasse: ergo ex miraculis non rectè infertur diuinitas Filij, & Spiritus sancti. Sed contra est: quia puri homines non propria authoritate ea patrabant: vt de Moyse constat illis verbis: *Constitui te Deum Pharaonis.* & Apostoli, lucæ.10. *Domine, etiam Dæmonia subiiciuntur nobis in nomine tuo.* & Petrus Actor. 3 claudum, furarum, pedúmque torpore liberaturus ait: *In nomine Iesu Christi Nazareni surge* &c. Refricate pro Spiritu sancto, quæ numero proximo dabamus. Secundò Matthæi, & Lucæ 10. Christus Dominus, vt potestatis miraculorum Dominus eam discipulis impertitur. Tertiò ea operatur creaturis imperans, vti earum Dominus, Math. 8. Marc.4. & 9. & Luc.4. Quartò omnium miracula Christi solius miracula non exæquant. Marc.1. *Erat omnis ciuitas ad ianuam.* & capite 9. *Quocumque loco intrabat.* & rursus: *Virtus ex illo exibat, & sanabat omnes.* Ioann. vlt. *Nec ipsum arbitror mundum capere posse.* Quintò: quia erant testimonia sensibilia, quæ Pater, Angeli, homines, ac Dæmones etiam de eius diuinitate exhibebant. Id circo Iustin. M. expos. fidei de Trinitate sub med. ait: *Deus intelligitur ex prodigiorum operatione.* Cui consonant Athanas. de Incarnat. Verbi vers. med. orat. contr. Grægal. Sabell. med. orat. 4. contra Arrianos circa med. & 3. de assumptione hominis longè à medio, ac de passione imag. Dom. nostri Iesu Chr. cap. 3. vbi differentiam miraculorum Christi, & aliorum expendit. Hilar. 6. de Trinitate med. & 7. longè à med. & 9. longè ab init. Chrysost. hom. 60. in Ioannem Cyrill. Alex. 3. in Ioannem capite 2. & libro 6. capite 12. & lib. 10. cap. 32. & ad locum citatum Ioannis 5. August. tract. 48. & 91. in Ioann. Theod. Mopsuestensis, Leont. Euthym. Beda, Theophylact. ad loca citata ex 10. & 15. Ioannis.

4 Huc spectat argumentum aliud de cognitione futurorum, ac secretorum cordis, quæ propria est Dei: cum tamen Christo Domino, & Spiritui sancto apertè conueniat. Hierem. 17. De inscrutabili hominis corde dicitur: *Quis cognoscet illud? Ego Dominus scrutans corda.* Repetet sententiam Sophonias capite 1. num. 12. & Psalm. 7. numero 10. *Scrutans corda, & renes Deus.* 1. Reg. 17. *Homo videt in facie, Dominus autem intuetur cor.* Ac tandem 3. Regum. 8. *Tu solus nosti omnia corda filiorum hominis.* Quæ sententia habetur etiam 1. Paralip. 28. & lib. 2. cap. 6. ac repetitur in Actis electione Matthiæ ad Apostolatum. De futurorum autem notitia celebre est illud Isac. 43. *Annuntiate, quæ futura sunt, & sciemus quia Dij estis vos.* De quo plura dedimus Controu. de scientia Dei. Quod verò vtraque scientia in Filio & Spiritu sancto fuerit probatur, & de cognitione Christi Filij circa secreta cordis Ioannis 2. habetur: *eo quod ipse nosset omnes: & quia opus ei non erat, vt quis testimonium perhiberet de homine.* & cap. 6. ac sæpius alibi interiores Pharisæorum murmurationes v. g. Simonis, apud quem oranturus hospitabatur, dicitur Christus cognouisse. Ac tandem de se Apocalips. 2. testatur: *Ego sum scrutans corda.* Cognitio item futurorum de Christo prædicatur Ioann. 6. *Sciebat ab initio Iesus, qui essent non credentes: & quis traditurus esset eum.* cap. 13. *Amodo dico vobis, priusquam fiat, vt cum factum fuerit credatis.* Repetitur capite 15. & cap. 16. *Hæc locutus sum vobis, vt cum venerit hora eorum, reminiscamini, quia ego dixi vobis.* imo Dei etiam secreta, & intima penetrabat sua scientia Christus Ioann. 13. *Scio quos elegerim.* & c. 11. *Ego autem sciebam, quia semper me audis.* Nec minor in Spiritu sancto secretorum cordis, etiam diuini, futurorúmque cognitio in Scripturis asseritur. Futurorum quidem ex Prophetis, qui ab inspirati plura prædixerunt: ex quibus secreta cordis, etiam Christi Domini fuerunt non pauca. Secreta verò cordis Dei præterea dicitur nosse. 1. Corinth. 2. *Spiritus omnia scrutatur etiam profunda Dei. Quis enim hominum scit, quæ sunt hominis, nisi Spiritus hominis, qui in ipso est? ita, quæ sunt Dei nemo nouit, nisi Spiritus Dei.* Nec refert horum notitias Sanctis à Deo concessas. Nam secreta cordis omnium hominum nulli concessum fuit nosse; nedum secreta omnia cordis Dei. Secundò Sancti reuelatione indiguerunt ad ea cognoscenda, qua Filius, & Spiritus sanctus non egent, vt constat ex verbis datis: *neque opus ei erat, vt quis testimonium perhiberet* &c. Tertiò: quia futurorum cognitionem aliis vterque, vt eius scientiæ Dominus impertitur 1. Petri 1. *Scrutantes in quod vel quale tempus significaret in eis Spiritus Christi prænuntians eas,* &c.

5 Quintò arguitur ex potestate iustificandi homines, & augendi gratiam, quæ propria est Dei iuxta illud Iob. 14. numero. 4. *Quis potest facere mundum de immundo conceptum semine? Nonne tu qui solus es?* Patet etiam ex omnibus Conciliis, & Patribus, perspicuáque ratione. Quia, cum per gratiam Dij per participationem efficiamur; non nisi Dei, cuius excellentissima participatio est, effectus esse gratia potest: sed Filius, & Spiritus sanctus habent potestatem iustificandi, suntquè gratiæ author: ergo sunt Deus, de Filio probatur ex Marci 2. *Vt autem sciatis; quia Filius hominis habet potestatem in terra dimittendi peccata.* & rursus: *Remittuntur tibi peccata tua.* Atque iterum Luc. 47. *Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum.* scilicet ipsum Christum. De Spiritu autem Sancto diuisiones gratiarum recensens Paulus concludit: *Hæc autem omnia operatur vnus, atque idem Spiritus diuidens singulis, prout vult.* 1. Corinth. 12. & ad Roman. 14. *Iustitia, & pax in Spiritu sancto.* c. verò 5. dixerat: *Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum,* &c. & rursus: *Sanctificata in Spiritu sancto.* & Ioann. 20. *Accipite Spiritum sanctum: quorum remiseritis peccata.* De vtroque verò ad Roman. 8. *Spiritus vitæ in Christo Iesu liberauit me à lege peccati.* & 1. Corinth. 6. *Iustificati estis in nomine Domini Iesu Christi, & in Spiritu sancto.* Quin inde Spiritus *Sanctus* dicitur, quod sanctitatis collatio ipsi specialiter appropietur: quare Spiritu sancto repleri significat sanctificari: vt patet in sanctificatione vterina Baptistæ prædicta illis Verbis, Hierem. 1. *Antequam exires de vulua sanctificaui te.* atque his à Luca capite 1. *Spiritu sancto replebitur adhuc ex vtero matris suæ.* Suum hunc discursum claudat Cyrill. 13. thesaur. capite 1. *Natura Deus est,* Spiritus *quoniam, qui ipsum suscipiunt Dij per gratiam efficiuntur.* Sic etiam arguit Basil. 5. contr. Eunom. sect. 14. sub init. Nyssen. orat. 3. de Orat. Domin. circa fin. Cyrill. 7. Dialogor. de Trinitate longè à medio, & citato libro argumentorum circa medium, & inferius, & §. penult. Ambros. 1. de Spiritu S. capite 6. & libro 2. capite 9. & libro 3. capite 4. & 5. Cyprian. (siue quisquis author in eius libris est) de Cardinalib. Christ. operib. titulo vlt. de Spiritu sancto.

6 Hoc ipsum argumentum ex virtute, in qua per Baptismum renascimur ad gratiam confici eadem efficacia potest. Nam Deum esse, cuius virtute ad gratiam per Baptismum renascimur certissimum est, Ioan. 1. fine: *Qui non ex sanguinibus, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, sed ex Deo nati sunt:* atqui virtute Filij, & Spiritus sancti per Baptismum renascimur ad gratiam: ergo vterque est Deus. Minor constat ex pluribus locis, quæ singulariter de alterutro eorum loquuntur. Et de Filio quidem Actor. 2. *Baptizetur vnusquisque vestrum in nomine Iesu Christi.* & Ioan. 1. *Hic est, qui Baptizat in Spiritu sancto.* & Math. 3. *Ille vos Baptizabit in Spiritu sancto.* quod repetitur Marc. primo, & Lucæ tertio. Postrema duo de Spiritu etiam

Sancto probant. De quo etiam Ioann. 3. dicitur: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu sancto:* & ad Titum 3. *Saluos nos fecit per lauacrum regenerationis & renouationis Spiritus sancti.* & ad Ephes. 4. *Nolite contristare Spiritum sanctum, in quo signati estis.* De vtroque autem rursus 1. Corinth. 6. dicitur: *Sed abluti estis, sed sanctificati estis, sed iustificati estis in nomine Domini nostri Iesu Christi, & Spiritu Dei.* atque Matth. vlt. *Baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti.* Hoc sane argumentum adeò efficax est, vt nullus ex Patribus illud contra Arrianos omiserit, sed omnium tamen luculentissimè illud expendebat Athanas. lib. 2. de propriis Personis longè post medium. Specialiter verò pro Spiritus sancti diuinitate illud efformarunt, tam ipse Athanas. lib. de human. natur. susceptum circa medium d. Laodic. contra Arrium longè à medio, & 7. de profess. regul. catholicæ ad Theophyl. post medium: Basil. hom. 17. in Sanctum Baptisma init. Epiphan. Ancorato pag. 3. Ambros. 1. de Spiritu sancto, Fulgent. responsione 8. ad obiectiones Arrianorum.

7 Huic proximum aliud argumentum est, quod sumitur ex authoritate conferendi gloriam, quæ quidem propria est Dei: atqui Filius, & Spiritus sanctus author est, & Dominus gloriæ: ergo vterque est Deus. Maior est certa ex Isai. 43. *Non est absque me Saluator.* & 45. *Et Saluans non est præter me.* Multotiésque in Psalmis, & Prophetis continetur. Et ratio est præcedenti similis. Siquidem gloria est perfectissima Dei participatio, multò quidem nobilior, quam Dei participatio per gratiam, quando quidem de Beatis absolutè dicitur 1. Ioan. 3. *Similes ei erimus: quia videbimus eum sicuti est*: quod quidem de Iustis nondum Beatis dici minime potest. Minor probatur. Nam Christus Dominus absolute Dominus gloriæ dicitur 1. Corinth. 2. num 8. *Nunquam Dominum gloriæ crucifixissent.* & Psalm. 35. *In lumine tuo videbimus lumen.* Vbi per duo lumina Patrem, & Filium Patres intelligunt communiter iuxta illud Symboli: *lumen de lumine.* Et quidem sap. 7. de Sapientia genita dicitur: *emanatio claritatis omnipotentis Dei, Candor est lucis æternæ,* quin lumen illud, quod *in lumine tuo*, scilicet Dei Patris, qui fons luminis est, videndum esse dicitur, Spiritum sanctum esse concors est Patrum sententia. Vnde Spiritum sanctum Deum esse, qui videtur à Beatis, & beatitudinis fontem, & authorem censent ferè omnes Patres. Videntúrque desumpsisse ex Dionys. 2. de div. in. nomen. aiente: *Pater est fontana Deitas; Filius autem, & Spiritus sanctus Deigenæ deitatis supersubstantialia lumina.* Sed omnium optimè Anastas. Synait. sic Psalmi versum commentatur: Tria lumina ibi notata explicans: *lumen illud, ad quod præces fundit, hic autem est Pater: lumen insuper paternum Filium insinuat: & in lumine tuo lumen sanctum Spiritum exprimit.* Quo etiam pacto versum prædictum explicat Concilium Nicæn. libro 2. longè à medio §. *audi iam*, ac circa finem §. *illud*, Augustinus 3. contra Maximin. capite 23. circa finem his verbis *hoc est in Filio Spiritum sanctum videbimus.* licet tria lumina absolutè dici vetet: sicut, & tres Deos, licet Deus de Deo sit. Quem imitantur Glossa ad id cap. 7. aliíque Patres.

8 Demum ex creatione, & conseruatione rerum pro vtriusque diuinitate arguitur. Nam vterque creat, & conseruat: cum tamen vtraque operatio propria Dei sit. Isaiæ 44. *Ego sum Dominus extendens cælos, stabiliens terram, & nullus mecum.* Quod repetitur Iob. 9. afferitúrque Genes. 1. & 2. Machab. 7. Quod autem Filius creationi interfuerit obuia sunt Scripturæ testimonia Genes. 1. *Dixítque Deus*, &c. Prouerbiorum 8. Ecclesiasticus 24. Ioannis 1. 1. Corinth. 8. ad Hebr. 2. ad Colossenses 1. 2. Petri, 3. De Spiritu sancto Dith. 16. *Misisti Spiritum tuum, & creata sunt.* Iob. 33. *Spiritus Domini fecit me, & Spiraculum omnipotentis viuificauit me.* vbi alluditur ad hominis formationem, & viuificationem Genes. 1. relatam per inspirationem, quæ propria Spiritus sancti est, & Iob. 12. *Spiritus vniuersæ carnis hominis.* ibidem: *Spiritus eius ornauit cælos*, & Psalm. 103. *Emittes Spiritum tuum, & creabuntur.* vt idcirco in Symbolo canat Ecclesia: *Spiritum sanctum Dominum, & viuificantem.* De vtroque autem Psalmo 32. dicitur: *Verbo Domini cœli firmati sunt, & Spiritu oris eius omnis virtus eorum.* adiunctis Patribus datis quæstione 2. certamine 4. à numero 3. ac dandis d. de comparat. Personarum. Deinde Genes. 1. *faciamus hominem ad imaginem, & similitudinem nostram.* Patres, quos dedimus quæstione 1. certamen 2. Huc facit totius Ecclesiæ gubernatio quæ soli Deo competit: & tamen Filio, & Spiritui sancto competere constat, ex illis Verbis de Christo: *Tu es Petrus, & super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam.* &c. & de Spiritu sancto Actor. 10. dicitur: *Dixit Spiritus Petro: vade ad eos*, &c. & capite 13. *Dixit Spiritus sanctus segregate mihi Saulum, & Barnabam.* & capite 15. *Visum est Spiritui sancto, & nobis.* & capite 16. *Vetati sunt Spiritu sancto loqui Verbum in Asia.* ac rursus: *Tentabant ire in Bithyniam, & non permisit eos Spiritus Iesu.* & capite 20. *Vos Spiritus sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei.* His adde 1. Ioannis 4. Enumeratis cœli testibus Patre, Verbo, & Spiritu sancto statim subiungi: *Si testimonium hominum accipimus, testimonium Dei maius est*: ergo tres illi testes Deus sunt: cum æquæ testificentur omnes atque indiscriminatim de eorum testimonio dicatur esse testimonium Dei, vt acutè expendit Cyrill. lib. argumentor. *Quod Spiritus sanctus sit Deus.* col. vlt.

Certamen V.

Diuinitatem Filij, Spiritus sancti, & Patris ex æquo diuisam non esse contra Peratas monstratur.

1 Filij diuinitatem à Patris Deitate adæquatè distinctam non esse ea testimonia conuincunt, quæ ipsum Filium esse testantur. Sunt autem plura ex veteri, nouóque Testamento data quæstione 2. certamine 3. Alia item, quibus Christus Patrem suum appellabat Deum obuia in Euangeliis præcipuè Ioann. 14. Est autem celebris Phariseorum ad Pilatum accusatio Ioann. 19. *Nos legem habemus, & secundum illam debet mori: quia Filium Dei se fecit*: non adoptiuum, quemadmodum Pharisæi ipsi Filios se etiam Dei esse iactabant, Sed naturalem hinc Ioann. 10. numero 32. cum Lapidabundos Iudæos, quod dixisset: *Ego in Patre, & Pater in me est*, rogaret: propter, quod bonum operum, quæ in ipsos contulerat, cum lapidare tentarent, responderunt: *De bono opere non lapidamus te, sed de blasphemia: quia, homo cum sis, facis te ipsum Deum.* Id quod minimè Christus Dominus negauit, sed silentio potius approbauit. Expresè autem id testificatus est apud summum Sacerdotem rogantem Marci 14. *Tu es Christus Filius Dei benedicti?* cui illico respondit: *Ego sum.* & Matth. 16. *Tu es Christus Filius Dei viui.* Ex eo autem Filij prædicato sic arguo. Omnis Filius naturalis editus est à viuenti à principio sibi coniuncto in natura iuxta rigorosam Phylosophorum, & Theologorum definitionem generationis: vt propterea opus sit in Filio aliquid paternæ substantiæ esse: atqui Filius æternus Filius naturalis est Dei Patris: ergo in eo debet esse aliquid saltè paternæ substantiæ diuinæ: nequit autè in eo esse pars materialis substantiæ paternæ, cum substantia Dei Patris materia & forma non constet, sed spiritualis sit, ac prorsus simplicissima: ergo aliquid substantiæ, & Deitatis paternæ est in Filio æterno: imò tota, vt contra vltimum errorem vrgebimus infra.

2 Porrò argumentum hoc tanti est ponderis, vt vel cœci, vbi Pharisæi, vbi primùm, Christum se Filium Dei naturalem prædicantem audierunt, tantumdem valere, ac si de se paternam prædicaret deitatem, censerent. Imò

Imò eo Paulus 1.ad Hæbr. Super hoc articulo ipsos conuincebat. Neque aliud potest effugium tentari, quam filiationem solum adoptiuam Filio concedere, vt Arrius, & sequaces tentauerunt, quod satis confutatum est n. 1. Et rursus confutatur secundò. Quia Deus Pater verè Pater est, nec solum imitatiuè, dicente Apostolo ad Ephes. 3. *Ex quo omnis paternitas in cœlis, & in terra nominatur.* Id est, ex quo res, & nomen paternitatis ad creaturas deriuatur, vt rectè Dionys. c. 2. de diuin. nominib. Damasc. 1. de fide, c. 9. Cyrill. 12. thesaur. cap. 5. Theodoret. & Commentatores reliqui ad eum locum. Scio ex Hieronymi obseruatione legi in originali Græco loco vocis: *Paternitas*, vocem *cognatio*: sed tamen, cum omnis cognationis vnitas ab vnitate Paternitatis, tanquam à radice, deriuetur, nequit vnitas cognationis à Deo Patre deriuari, quin, & paternitas cognationis cuiusque ab ipso deriuetur. Ratio autem, ob quam Pater æternus propriissimus Pater sit, atque Patrum omnium exemplar est: quia substantia, & essentia sua Pater est: vnde semper, ac necessariò est Pater, sicut semper est quod est: ac proinde, neque Filius esse potest, paternitatémque cũ alio partiri, vt obseruant communiter Patres, Epiphan. Gregorius Bœtic. & Nazianz. orat. 35. obiect. 3. Athanas. 1. Dialog. de Trinit. contra Anom. pag. 4. & 6. & orat. 2. contra Arrian. vers. fin. & orat. 3. longè à med. Basil. hom. 28. contra Sabellian. ante med. & 5. contr. Eunom. cap. 12. vers. fin. & lib. 4. sub init. & lib. *contra eos, qui calumniantur: Quod tres Deos colamus.* Cyrill. Hierosol. Cateche. 7. col. 2. Concil. Nicæn. libro 2. post med. §. *Sæpe numero*, & §. *quomodo.*

3 Tum sic. Pater est verè Pater: ast, nisi Filius verus, & naturalis Filius sit, nec solum adoptiuus, Pater non erit verus Pater, ex quo omnis paternitas, sed solum imitatiuus: ergo Filius æternus non est Filius adoptiuus, sed naturalis. Probatur minor. Filiatio, & Paternitas correlatiua sunt: sed Filiatio adoptiua non est vera Filiatio, sed imitatiua solum, vt patet, & similitudinaria: ergo Paternitas huic respondens, & correlata similitudinaria tantum, & imitatiua, non autem naturalis erit. Attigerunt pressius argumentum hoc Clemens Roman. epist. 1. ad Iacob. post med. Fulgent. ad 7. obiectionem Arrianor. Cyrill. 2. Dialogor. de Trinit. col. 2. & 10. thesaur. ad id Ioann. 17. *Manifestaui nomen tuum hominibus.* Ad quæ ait: *quia videlicet verus Pater es.* Et 9. in Ioann. pag. 35. & 11. in Ioann. capite 18. August. tract. 106. in Ioannem ante med. Chrysost. hom. 80. cont. & Rupertus ad locum ad Ephes. 3. Concil. Nicæn. libro 2. post init. §. *Sancta, & magna.* Nazianz. orat. 36. obiect. 4. post numerũ 29. & tract. de fide, seu orat. 49. sub init. & orat. 50. siue de fide Nicæna, Basil. 1. contr. Eunom. circa fin. & 2. post med. Epiphan. hæres. 69. 73. & 76. & pag. 9. Ancorati, Hilar. de Synod. vers. med. approbans hac de re Anthiochenam fidem. Eandem solutionem confutant testimonia, quæ Cyrillum, ac Verbum verum Dei Filium affirmant. 1. Ioann. 5. *Vt simus in vero Filio eius.* Symbola omnia, & Concil. Nicæn. proximè, & post medium §. *Sæpe numero*, consonant Hilarius citatus, & 3. de Trinitate vers. medium, Ambrosius in Symbolum Apostolorum cap. 11. & 1. de fide ad Gratian. capite 6. & 9. & prologo libri 2. circa medium, Cyrill. 1. thesaur. capite 9. & libro 10. capite 6. Chrysostomus hom. 2. ad Hebræos 1. circa morale, & homilia in Psalmum 44. col. 4. *Germanum Filium* vocat. Epiphanus hæresi 62. post init. *genuinum.* Cúmque Ecclesia *genitum* esse Filium, *non factum* definierit rigorosè Filium esse definit. Nam laxè loquendo *factum*, idest *productum*, seu *procedens* Verbum esse dubitat nemo.

4 Probatur secundò æterni Filij naturalis filiatio. Quia non quomodocunque Filius, & genitus est, sed vnicus, atque vnigenitus Dei Filius: atqui, si non naturalis sed adoptiuus Filius esset, non esset Dei Patris vnicus, & vnigenitus Filius: ergo æternus Filius non est Filius adoptiuus, sed naturalis Dei Patris. Maior constat ex 1. Ioann. 4. *Filium suum vnigenitum misit in mundum.* Ac rursus: *Vnigenitus, qui est in sinu Patris*, &c. & Ioann. 4. *vt Filium suum vnigenitum daret.* Capite autem 1. dixerat: *Gloriam, quasi vnigeniti à Patre.* Atque, vt Arrianam obiectionem præueniamus, aduertendum est: illud, *quasi*, Hæbraismum esse, in quo non species, & qualis qualis similitudo vnigeniti, sed veritas Filiationis, & omnimoda æqualitas cum Patre denotetur. Sicut Hispanè vt opulentum vnici veri Principis ornatum explicemus vulgò dicimus: *El vestido era como de vnico hijo del Rey.* Idest, qualis vnicum Regis Filium decebat. Minor autem non est obscurior. Nam Filij adoptiui plures sunt, vt patet, & docet Ioann. capite 1. *Dedit eis potestatem Filios Dei fieri.* Et post pauca: *Sed ex Deo nati sunt.* & Iacobi 1. *Voluntariè enim genuit nos Verbo veritatis.* Ergo in genere Filiorum adoptiuorum nullus est vnigenitus, & vnicus Filius: ergo Filius æternus, qui vnigenitus Patris dicitur, naturalis Filius Patris, non adoptiuus eo ipso declaratur. Expressit discursum Athanasius 2. de Trinitate contra Anom. post init. Cyrillus Hierosolim. catech. 4. capite 2. 3. & 10. catech. 6. init. catech. 7. 10. & 11. init.

5 Sed dicunt Arriani, & Eunomiani apud Basil. 2. cont. Eunom. medio Filium æternum dici vnigenitum non ex parte sui, sed ex parte Patris: quia ab vno Patre sine matre est: siue vt ait Franciscus Dauid apud Valent. 1. de vnita Trinitate secundum se, cap. 17. *Quia Christus sine virili semine à solo Deo, & ex ipsius Dei substantia in vtero Virginis conceptus est, Deo viri vicem supplente.* Contra: quia seminis supplementum non satis est ad Filiationem naturalem; alioqui Adamus vnigenitus Dei dici posset. Contra secundò: quia respectu Dei humana Christi generatio non fuit generatio, sed solum respectu Virginis. Contra tertiò: quia ante generationem Christi ex Virgine Filius æternus Filius erat: vt de se Sapientia genita testatur: *Primogenita ante omnem creaturam.* Et rursus: *Nondum erant abyssi, & ego iam concepta eram.* His autem missis communis Dauidi cum Arrianis solutio inpugnatur à Basilio 2. contra Eunom. med. *Quia vnigenitus, non qui à solo natus, sed qui solus natus in communi consuetudine appellatur.* Cui consonant Athanas. & Cyrill. Hierosol. vbi proximè, Cyrill. Alex. 10. thesaur. cap. 4. med. Nazianz. tract. de fide, siue orat. 49. sub titulo fidei conscriptæ apud Nicæn. Theodoret. 5. epitomes diuinor. decret. capite 2. de Filio, Fulgent. ad 3. obiect. Arrianor. Damasc. 1. de fide, capite 9. post init. Impugnatur secundò: quia eodem pacto iusti omnes Dei vnigeniti dici possent: quod est absurdum. Siquidem à solo, vnóque Parente Deo nati, & progeniti sunt: dicente Ioanne, capite 1. *Qui non ex sanguinibus &c. sed ex Deo nati sunt.* Contra tertiò: quia adoptio, sicut vera generatio non est, vnigenitus illis locis impropriè solum, non autem propriè, & rigorosè filius intelligendus esset, quod satis inpugnatum manet.

6 Contra quartò: quia, vt doctè Athanasius orat. 5. contra Arrianum longè à medio ad finem vsque obseruat, nomen *dilectus* Filio additum tantundem in Scriptura valet, ac Filius solus, Genes. 22. *Tolle Filium tuum, quem diligis Isac.* Psalmi, 44. titulus: *Canticum pro dilecto.* Isai. 5. *Cantabo dilecto meo.* Ac Telemachus Vlyssis vnigenitus *dilectus* dicitur ab Homero Odyssæa 2. Ratio est: quia vnigenitus integrum Patris affectum, nec cum aliis partitum habet: ast Christus Filius Patris dilectus dicitur Math. 3. *Hic est Filius meus dilectus.* Marci 12. *Adhuc habens vnum Filium charissimum.* Luc. 20. *Mittam Filium meum dilectum*: ergo Filius Christus solus, & vnigenitus Patris Filius eo sensu est, non solutionis hæreticorum sensu. Dices Salomonem de se dicere Prouerb. 8. *Filius vnicus coram matre mea.* Cum tamen tres habuerit fratres. 1. Paralip. 3. & 2. Reg. 5. Sed vnicum ibi pro summè dilecto per tropum dici constat. Primo ex locis Paralip. & Reg. cum quibus vnicum esse re ipsa non stat. Secundò illud: *corã matre mea.* siue, vt Septuaginta, *in facie matris meæ.*

Clarius Patres Græci Catenæ Latinæ per Nostrum Theodorum Peltanum legerunt, *matri vnicè charus*. Contra verò nihil in Scriptura est, quod *vnigenitum* in Scriptura pro dilecto summè per tropum de Filio dici suadeat. Quin dilectus summè non est æternus Filius, cum æquè dilectus Spiritus sanctus sit. Ergo vnigenitus re ipsa asseritur, cum vnigenitus, vel dilectus absolutè in Scriptura dicitur. At inquies ad Hæbr.1. ad Roman.8. ad Colossens. 1. Ecclesiast.24. dici *primogenitum in multis Fratribus, & ante omnem creaturam*: sed in genere Filiationis naturalis per nos fratres habere non potest, sed solum in adoptiua: ergo cum genitus, & vnigenitus dicitur, adoptiuè, non naturaliter intelligi debet: vt idem sit, quod summè, & primò dilectus. Negatur consequentia. Satis enim est si vniuersaliori filiationis genere sit Filius, vt aliis filiis imperfectioris generis primus dicatur. Imò, nisi ita esset, primogenitus dici minimè posset eo sensu, quod dicitur: nempe duratione, quia æternitate creaturas præcedit: causalitate physica, quia eas, qua Deus Filius producit: causalitate meritoria, quia filiis adoptiuis adoptionis gratiam Incarnatus promeruit: excellentia, quia, qua Deus, & qua homo, nobilissimam Dei filiationem naturalem habet, estque Filiorum omnium adoptiuorum exemplar; cum naturalis filiationis participatio, & imitatio sit filiatio omnis adoptiua. Quam solutionem Patres omnes particulatim, siue per partes tradunt.

7 Reticendus hic non est antiquioris Valentini error de Verbi filiatione, siue generatione. Ille enim fœminam tam æternæ generationi, quam ipsius voluptati necessariam credens matrem Patri in Filio generando coadiutricem dedit. Nempe profundum, & silentium, ex quorum congressu Filius, scilicet veritas, & intellectus prodiret. Ex iis autem rursus Æones plures, id est sœcula, & æua deinceps progrederentur: in quibus, vnum Hermaphroditum ponebat. Ita ex illo referunt Naz. orat.37. 5. de Theol. Irenæ.1 aduersus hæreses, c.1.5. & 6. Febardencius expos. præuia ad c.1. Castro verbo *Deus*. Ex iis sanè deliriis per se blasphemis, & ridiculis illud nunc reiiciendum est, quod matrem æterno Filio assignet. Et primò quidem Patrum testimoniis recitandis d.3. q.2. cert. 1. quæ Filium vnigenitum esse, idest solum ex solo Patre suadent: vt loquuntur Damasc.1. de fide, c.9. August. serm. 38. de temp. sub med. Fulgent. ad 3. obiect. Arrianor. circa fin. Clem. Roman. 6. constitut. Apostolicar. c.11. & 2. Recognit. pag. penult. Secundò: quia idcirco omnia matris munia concipiendi, ex vtero generandi, parturiendi, gestandi in sinu æterno Patri in Scriptura tribuuntur, nequis, quantumuis stolidus, ac demens, matrem in ea generatione desideraret. Tertiò: quia rigorosa Matris munia Deum dedecent, scilicet principaliorem virtutem actiuam fœcundantem supponere, essèque receptiuum principium. Quartò supponi deberet aliud principium prius origine, quam mater, quæ esset ante Filium: quod repugnat in diuinis: tum quia Filius secunda Persona Trinitatis, vnámque solum supponens non esset: tum quia admittenda quaternitas Personarum in diuinis foret. Idcirco: quia Filij nomen vnicam, & eandem Personam, & virtutem in Patre requirit, non adeo est illiud Scriptura perosa: quare de se Filius fœmininè ait Ecclesiast.24. *Primogenita ante omnem creaturam*. & rursus: *Ego iam concepta eram*. Ergo error hic ex silentio erutus profundo deinceps silentio obruatur: atque ad præcipuum Certaminis huius institutum discursus redeat.

8 Probatur ergo rursus conclusio. Quia Filius, & Spiritus sanctus non sunt Deus inter se se, & à Patre diuersus: ergo nullus habet deitatem adæquatè diuersam ab alterius deitate. Maior est lumine naturæ nota, fuséque à nobis probata in physicis controu. de causa prima, & in Theologicis controu. de Deo vno. Expressa item Deuteron. 6. *Dominus Deus tuus Deus vnus est*. Ad Rom.3. fine: *vnus Deus*. Id quod repetitur ad Galatas 3. ad Ephes.4. & 1. Corinth.8. *Non est Deus nisi vnus*. Consequentia est legitima: quia si haberent tres adæquatè distinctas Deitates tres essent Dij, & non vnus Deus: ergo ex vnitate Dei euidenter infertur tres Personas non habere tres distinctas adæquatè deitates. Assumptum probatur: quia concreta substantiua substantialia nequeunt non, omnium opinione, multiplicari per formas, seu rationes, quas expressè in recto dicunt: sed concretum Deus est concretum substantiuum substantiale, quod Deitatem saltem expressè dicit in recto: ergo per adæquatam deitatis multiplicationem debet multiplicari: sed admissis pluribus Deitatibus pro Personarum pluralitate adæquatè distinctis multiplicatur adæquatè deitas: ergo multiplicatur concretum Deus: ac proinde tres Personæ, non vnus Deus, sed tres erunt Dij. Confirmatur: quia ex multiplicatione adæquata humanitatis in Petro, & Paulo multiplicatur homo, Petrúsque, & Paulus, licet specificè in ratione hominis conueniant, Duo homines absolutè sunt: ergo multiplicata Deitate adæquatè in Personis, licet in ratione communi deitatis conueniant, tres erunt Dij.

Certamen VI.

Personarum consubstantialitas siue identitas in natura contra vltimum errorem adstruitur.

1 Cæteris stolidius errarunt, qui diuinam Naturam inadæquatè solum à natura Patris diuersam in Filio, & Spiritu sancto commenti sunt. Siquidem hæreticam ignominiam præcipuis mysterij huius difficultatibus obnoxiam relinquentes, sine vllius testimonij, rationísve præsidio, haud mitioribus aliis difficultatibus exposuerunt. Contra primò: quia, vel ita asserunt substantiam Patris in Personas procedentes deriuari, vt in ipso eadem pars deriuata maneat, vel ita, vt non maneat. Sed diuinitati paternæ processione decurtetur? Si hoc extremum: ergo nulla Persona Deus est: quandoquidem nulla habet integram deitatem; ac proinde Arrianus non eris, quia Arrium blasphemia excedis. Dices nullam Personam esse Deum integraliter; ast esse Deum essentialiter. Contra: ergo in diuina natura integralem admittis compositionem Angelis, quauísque substantia spirituali indignam. Contra secundò: ergo Deum Patrem ante generationem maiorem, minorem post generationem comminiscéris: integrum ante processiones, post illas vero mancum, ac decurtatum. Quid ergo prohibebit, vt tuus hic Deus Pater truncato, ac decurtato homini similis illud nasutum Poëtæ carmen. *Truncoque similimus Hermes*. Excipiat? Contra tertiò: quia, vel illa portio ad perfectionem Dei spectat, vel secus? Si non spectat: ergo numquam fuit in Deo: quare neque diuinum aliquid generatione deriuatur in Filium, vel processione in Spiritum sanctum: atque hos proinde cum Arrio creaturas facis. Si spectat: ergo semper est in Deo Patre quandiu manet Deus. Patet: quia in Deo nihil perfectionis propriæ potest deficere. Tum quia immutabilis omnino est: tum quia de conceptu Dei est summam perfectionem habere: non est autem summa perfectio, cui aliquid in sua linea deficit perfectionis.

2 Si autem eadem diuinitatis pars, quæ personis procedentibus communicatur manet in Patre: in primis Deum Patrem integraliter componis; quod impugnatum satis est, atque inferius reiicietur impugnatione 6. Contra secundò: ergo Filius, & Spiritus sanctus Deus non sunt: cum alia pars diuinitatis, qua Pater Deus constituitur, in neutro sit: redeúntque argumenta, quæ nuper Patrem non esse Deum conuincebant: ac proinde velis, nolis arrianizas. Contra tertiò: quia si eadem pars communicatur à Patre Personis procedentibus, quæ in ipso manet, cur non tota diuinitas? Quia vel deficit Patri virtus totam communicandi, aut parti illi potentia, vt communicetur, aut Personæ procedenti capacitas totam recipiendi?

Non

Non primum: quia, sicut virtus communicatiua illius partis perfectio est, virtus etiam communicatiua alterius partis perfectio erit: ac proinde à perfectissimo, & infinito Patre abesse non poterit; nisi alia pars essentialiter à parte alia Patris differat: quare diuinitas nó solum integraliter, sed essentialiter componetur. Non secundum: quia eiusdem rationis vtraque pars esse debet, omnémque, & eamdem perfectionem communicabilitatis habere. Non tertium: quia Persona procedens Deus etiam omnis perfectionis capax est: illa autem pars, quam in Patre adseruas, perfectio est purissima. Contra quartò: quia nulla apparet maior difficultas in communicatione identica Personarum in vna parte diuinitatis, quam in diuinitate tota. Contra quintò: quia iam Patrem admittis Personis procedentibus maiorem, cum ille duplicem, vel triplicem Deitatis partem habeat; eæ verò vnam solum Deitatis habeant portionem. Contra sextò: quia diuinitatis conceptus est esse à se: ergo, & esse omnino indiuisibilem. Probo consequentiam. Quidquid de conceptu suo est à se, de conceptu suo est simpliciter infinitū per denegationē termini, etiā extrinseci: quidquid de conceptu suo est ita simpliciter infinitū de conceptu suo est indiuisibile: ergo quidquid de conceptu suo est à se, de cōceptu suo est indiuisibile. Maior est euidens. Quia quidquid de conceptu suo est à se de conceptu suo excludit finitatem, & limitationem; ac proinde est infinitum simpliciter, etiam per negationem termini extrinseci. Nec minor est obscurior: quia, si eius essentia diuisibilitati, & augmento suo locum dat, de conceptu suo infinita simpliciter non est.

3 Iam variis Scripturæ testimoniis agenda res est. Et de Filio quidem probant ea, quibus Christus omnia præsertim intrinseca communia sibi cum Patre testatur. Ioan. 16. *Omnia, quæ Pater habet mea sunt*, & 17. *Omnia mea tua sunt, & tua mea.* De Spiritu etiam Sancto probatur, cum asserat Christus scientiam etiam, ac proinde essentialia, & communia Spiritum sanctum ab ipso accipere datis Verbis: *De meo accipiet, & annuntiabit vobis.* Secundò probatur ex locis omnibus, quibus mutuam Personarum circumin cessionem probabimus d. de Personar. comparat. Etenim circuminsessionem mutuam Personarum identitatem earum in natura adæquata, vt minimum, inuoluere citra dubium est; mihi autem in ea solum consistere non ambiguum. Tertiò probatur ex iis, quæ Personarum æqualitatem disputat. citata probabunt, supposito, quod vnaquæque Persona integrè, & adæquata Persona sit, vt contra secundum errorem dicebamus. Quartò ex celebri loco Math. vlt. *Baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti.* Vbi illud *nomine* trium Personarum, eas eiusdem authoritatis, & naturæ esse Patres omnes intelligunt, qui ab Apost olis hucvsque floruerunt, vt statim recitabimus. Tanti verò momenti etiam apud aduersarios hæreticos testimonium hoc semper fuit, vt teste Athanas. epist. de Synod. Arim. & Seluc. vers. med. §. *Credimus congruenter* plures ex Arrianis, Eusebiani dicti, eo conuicti fuerint. Imò neque Arrius ipse ausus fuerit in forma Baptismi vocem illam *in nomine* omittere, vt refert Theodoret. 4. hæreticar. fabular. sub init.

4 Quod autem ea dictione trium Personarum in natura, & authoritate identitas significetur docuit Sanctus Ignat. M. epist. 5. ad Philip. longè ab init. Clemens Romanus 3. constit. Apostol. c. 17. Iustin. M. exposit. fid. de Trinit. longè ab init. Alex Pap. 1. epist. 1. c. 6. quæ extat sub nomine Benedicti tom. 2. Concil. Athanas. d. Nicæn. cum Arrio longè à med. orat. 3 contr. Arrian. circa med. epist. 1. ad Serapion. de diuinit. Spiritus S. med. epist. 2. longè à princ. & infra, epist. *Admirabere* ad eundem circa fin. epist. ad Regem Iouinianum, dialog. 2. contr. Anom. longè à med. dialog. contr. Macedon. fine, Nazianz. orat. 32. ad 150. Episcopos post med. num. 54. orat. 37. 5. de Theolog. vers. fin. orat. 49. col. 2. carmine arcan. 3. de Spiritu S. circa med. Basil. 3. contra Eunom. longè à princip. epist. 64. ad Prudentiores Ecclesiæ Næocesar. circa med. Nyssen. orat. catechet. cap. 39. post. med. Epiphan. hæres. 62. ante med. Cyrill. Alex. 1. in Ioan. cap. 2. post med. & 1. thesaur. cap. 6. post med. Chrysost. tom. 3. serm. 5. feriæ 5. Passionis longè à med. serm. de Sancta, & consubstantiali Trinit. longè à princip. Damasc. 1. de fide cap. 8. circa med. Didymus de Spiritu S. Theodoret. 5. Epitomes diuinor. decretor. c. 3. post med. Isidor. Belus. lib. 1. epist. 109. reliquíque Interpretes ad eum locum vbi Hieronym. & epist. ad Hedibiam q. 9. circa fin. Hilar. 2. de Trinit. init. Ambros. 1. de fide ad Gratian. c. 1. & lib. 5. c. 5. init. & 1. de Spiritut S. c. 14. init. Fulgent. ad vltimam obiect. Arrianor. circa finem, & de fide ad Donatum, cap. 9 ac de Incarnat. & grat. Iesu Christi cap. 11. med. Vigilius Pap. 2. contra Eutychen. col. 2. Isidor. 6. Etymolog. c. 19. prope med. & 2. de Ecclesiast. officiis, c. 24. circa, & post med. Concil. Florent. sess. 22. post med. sess. 25. init. Idacius clarus 3. contra Varimandum circa med. Magist. in 1. d. 2. cap. vlt. vbi Scholastici veteres omnes.

5 Quintò argumentor ex 1. Ioan. 5. *Tres sunt, qui testimonium dant in cælo, Pater, Verbum, & Spiritus sanctus; & hi tres vnum sunt.* Quo loco ad rem hanc vtuntur Patres omnes à nobis dati quæst. 1. Quibus adde Athanas. 1. de vnit. Deit. longè à med. & Nicæn. cum Arrio, Fulgent. contra obiect. Arrianor. circa fin. apud quem Basil. de vnitate Ecclesiæ, aliàs de simplicitate Prælatorum, Tertullian. 4. contra Marcion. longè à med. Ambros. 1. de Spiritu S. c. 6. Hieronym. Prologo in epistolas catholicas, Augustin. 3. contra Maximin. cap. 22. post med. atque ad locum recitatum vbi, & omnes interpretes. Higinus Pap. epist. ad omnes Christi fideles, Ioan. Pap. 2. epist. ad Valerium, Idacius Clarus proximè Bernard. serm. 1. & 2. Octauæ Pasch. Eugen. Carthaginensis exposit. fidei catholicæ, Victor, Vticens. lib. 2. Innocent. 3. cap. *damnamus*: de summa Trinit. Sed obiiciunt Arriani statim à Ioanne subdi: *& tres sunt qui testimonium dant in terra, Spiritus, Aqua, & Sanguis: & hi tres vnum sunt.* Ergo, sicut hic esse vnum non denotat horum trium vnitatem, siue identitatem in natura, neque ibi eam denotabit: cum eodem modo de vtroque ternario vnum esse dicatur. Respondetur pluribus Latinis codicibus non legi *vnum sunt*, sed *in vnum sunt*, nempe, vel Baptismum, vel testimonium; cum tamen primo loco de Personis *vnum sunt* constanter vbiuis legatur. Respondetur secundò ex August. 3. contr. Maximin. c. 22. post med. Tria hæc, cum sacramenta, & signa sint, vnum esse, non formaliter, sed obiectiuè: quatenus scilicet tres Personas significant, quæ vnum in essentia sunt. Vnde de eadem Christi Persona dicitur Spiritum amisisse, ex eiúsque perforato latere sanguinem, & aquam exiisse: cuius rei paulo superius Ioan. meminerat: ac proinde addiderim præterea, secundo loco, vbi de testimonio Spiritus, Aquæ, & Sanguinis Ioannes scripsit loqui de ipsis quatenus fuerunt testes diuinitatis Christi morientis: vti ex confessione Centurionis patet: atque voluisse significatiuè idemmet testimonium esse Spiritus, Aquæ, & Sanguinis à Christo emissorum, atque testimonium Patris, Filij, & Spiritus sancti, de quo primo loco egerat. Etenim vtroque testimonio relato concludit. *Si testimonium hominis accipimus, testimonium Dei maius est:* ergo ex Ioannis mente testimonium vtrumque ab ipso relatum testimonium Dei est. Spiritus quidem Aquæ, & Sanguinis significatiuè, Patris, Verbi, & Spiritus sancti formaliter, & in se: qua ratione, & hi tres vnum esse dicuntur, & tria illa solum esse dicuntur vnum significatiuè: quatenus trium Personarum, quæ vnum sunt, testimonium significant, ac Filij diuinitatem, quæ vna est in Personis tribus.

6 Hoc ipsum argumentum Patres omnes conficiunt contra Arrianos ex illo Ioann. 10. *Ego, & Pater vnum sumus.* teste Ruiz supra sect. 6. num. 2. licet enim directè, & formaliter Filij tantum cum Patre consubstantialitas ibi tradatur: à paritate tamen rationis eadem consubstantialitas de Spiritu sancto probatur. Ratio autem cur voce *vnum* neutrè identitas substantiæ, & essentiæ significetur

ficetur ea est;quod scilicet vnum neutrè idem, atque vnum ens sit;vt vectè Ruiz citatus. Cum autem entitas, & essentia idem,atque ens parte obiecti sit,licet ex modo significandi aliqua sit diuersitas, entis vnitas essentiæ vnitas est. Quod fusius d.6.contra ipsum vrgebimus. Dicent Arriani vnitatem Filij cum Patre eo loco traditam esse vnitatem concordiæ, & amicitiæ. Etenim eam Discipulis dari à Patre orabat Christus Ioann.17. n. 11. *vt sint vnum sicut & nos*,& n.21.*vt sint vnum,sicut & nos vnum sumus*;atqui vnitas discipulorum, quam Christus à Patre orabat, exorarèque poterat, non est vnitas in natura, sed solum concordiæ,& amicitiæ : ergo neque Personarum vnitas in natura est,sed concordiæ.Respondetur vnitatem Discipulorum, pro qua Christus orabat eodem textu,ne vnitas naturę intelligeretur temperari. Primò ex precibus, quibus vnitas naturæ non subiacet.Secundò ex verbis, quæ adducuntur num.21. *vt & ipsi in nobis vnum sint*,scilicet, vt notauit August. per gratiam, seu moralem aliam vnitatem,quę similibus verbis significatur in Scriptura, inquit ille 6.de Trinit.c.3.& 2.contra Maximin.c.12.& lib.3. c.22.id quod variis Scripturę testimoniis confirmat. Tertiò coniunctione *sicut*, in qua significatur dissimilitudo, licèt denotetur imitatio, & proportio aliqualis,non autem identitas, seu vnitas : vt obseruant Athanas.orat.4.contra Arrian.longè à princip. & Innocent.3.c.*damnamus*,de Summa Trinit. sic Matth.5. *Estote perfecti, sicut Pater vester Cœlestis perfectus est*; in vnitate verò,quam habere se cum Patre testatur filius,nulla inuenitur moderatio.Imò cum illam adducat Christus, vt æqualitatem suam cum Patre probet, ac proinde non magis de sua,quam de Patris manu rapi ab aliquo suas oues posse:de vnitate naturę suę cum Patre se loqui manifestè ostendit.Siquidem potentię æqualitas vnitatem consequitur naturę diuinę,quę vna asseritur.

7 Sed dicent Arriani vnitatem, quam cum Patre habere se dixerat Christus, corrigi, dum ipse lapidabundis ipsum super hoc Iudæis satisfaciens, statim subdit:Ioan.10.35.*In lege vestra scriptum est: ego dixi dij estis vos*: cum tamen Propheta, & Iusti veteres,qui deorum nomine ibi censebantur.Deus non essent, neque vnam eandemque cum Deo haberent naturam:ergo neque Christus,qui Deum se eodem modo dixisse illis verbis tacitè confitetur,non dixit vnam eandemque naturam habere cum Patre. Respondetur tamen cum Hilar.7.de Trinit.August.Beda,& Commentatoribus ibi, diuerso modo deitatem de se profiteri Christum, suęque naturæ vnitatem cum Deo,atque verbis illis ex veteri Testamento relatis Prophetis, Sanctisque veteribus deitas asserebatur. Eam quippe sententiam refert, vt à minori ad maius arguens rectè se ipsum Deum appellasse Iudęis ostenderet, atque vnum se cum Deo Patre monstraret: vt ex immediatè sequenti textu patet illis verbis : *Si ergo eos &c. quem Pater sanctificauit,& misit in mundum*, &c. Addit Athanas. orat. 5. contra Arrian. circa med.& contr. Gregal.Sabell. post med.obiectis verbis voluisse Christum Dominum errorem Iudęorum corrigere:qui cum Personarum distinctionem in Deo non calerent, existimabant Christum Dominum, cum Deum se faciebat, Deum Patrem, quem solum agnoscebant,se facere, vt doctè obseruat Cyrill.4.thesaur.c.2.circa fin. Ambros.1. ad Timoth.1.*Regi sæculorum*, & 3.de fide ad Gratian. c. 2. ad id:*Qui solus habet immortalitatem*, illis verbis : *Accipe aliam*, &c.Hilar.4.de Trinit. longè à med, August. de Trinit. c.7.fin.S.Thom.1.p.q.31. art.4.

8 Porrò licet pugnatius in Concilio Nicæno pro Filij cum Patre consubstantialitate contra potentiorem tunc Arrianam hæresim fuerit decertatum : tamen Spiritus Sancti consubstantialitas obiter ibi etiam fuit definita:vt obseruant Basil. epist.60. fine & 78. post med. Nazianz.orat.52.seu epist.ad Cledon. sub init. Damasus Pap. epist.6. & patet quidem ex lib.2. Concilij inter med. & finem,vbi Trinitatis consubstantialitas definitur : atque iterum §.*audi iam*. Idem etiam professi sunt Patres, quam plurimi ad Athanas.Alexandriam coaduentantes de Personarum omnium consubstantialitate acturi apud Sozomenum 6. tripartitæ c.20. fine Professi item eandem consubstantialitatem Personarum fuere Concil. constantinopol.2. generale 5. confess. seu collat.8. can.1. Nicæn.2.generale 7.act.3.confess.fidei Tarasij sub init. & in exemplari literarum Theodori Hierosol. Patriarchæ, Concil.Roman.& Agatho Pap. epist.2. col.2. & longè à med.apud 6.Synod.gener.act.4.Sophron.Patriarch.Constantinop.& eadem 6.Synodus act.11. epist. professi fidei à col. 2.Concil.Anglican.apud Bedam 4. Hist. Anglic.c. 13. Tradita quæ perpetuo in Ecclesia ab Apostolorum tempore eadem veritas est,Patrúmque, & fidelium omnium continua obseruatione recepta. Eam quippe tradidit Iacob. frater Domini in sua liturgia sub init. ac versus,& circa finem, S. Marcus Euang. in sua liturgia longe à med.& inferius,S.Ioann. Euang.teste Procoro in eius vita c.1. Damasus Pap.epist.1. ad Paulin. Antioch. & epist.6.Martin.Pap.1.c.1.& 2. decretor. Synodicor.contra Theodorum,& Cyrum,Ioann.Papa 2.epist. ad Senatores, seu lib.de duab.natur.contra Eutychanos,Iustin.M.expos.fid.de coessentiali Trinit.& q.17.18.& 129.ad Orthodoxos, & dialog. cum Triphon. Innoc. Papa III. c. *Firmiter* de summ.Trinit.Dionys.2.dediuin.nominib.sub init. illis præsertim verbis : *Omnia, quæ sunt Patris eius* (Filij) *etiam sunt: omnia diuino Spiritui,& communiter,& coniunctè*. S. Martial.Apostolorum discipulus epist. 1. ad Burdegal. c. 10. fin.tom.3.Bibliot.S.Ignat. M.& iple Apostolorum Discipulus epist.ad Philadelphienses longè à princ.

Certamen VII.

Ex voce homousion *eadem veritas confirmatur,*

1 Ad eam sanè Personarum in natura vnitatem stabiliendam magno fidei,& Ecclesiæ commodo vox *homousion*,idest, *consubstantialis*, siue eiusdem substantiæ,& essentiæ posita in Symbolo Concil. Nicæn. fuit Arrio perstrepente; qui ea hæresis suæ videbat potius quam præsagiebat excidium : vt bene Athanasius de decret.Nicæn. Synodus Naz. orat. 44. seu tractat. de fide circa medium Liberius Papa Epistola 11. de fide, Nicæn. ad Oriental.circa medium, Epiphan.hæresi 69.vers.fin.hæres.73.ante,& post med. & col.5. Ancorati: qui Sabellij etiam errorem de Personarum identitate ea voce proscindi docet : sicut & Ambros.3. de fide ad Gratian.post med.Fulgent. ad 7.obiect.Arrian.post.med. Illud enim homo seu *con* diuersitatem conuenientium in substantia demonstrat. Quin,& Personarum procedentium processiones statuit: vt acutius obseruant Athanas. epist.de Synod.Arim.& Seleuc, circa fin.Hilar. de Synod.vers.fin.post Nicænum : vt id circo Semiarrianorum vox *Synusion*,idest *simul substantiam habens*, reiecta à Catholicis fuerit teste Epiphan. citata col.5.Ancorati:quia neque processiones,neque substantia identitatem rigorosè exprimebat.Patres igitur Concil. Nicæni rursus eam vocem approbarunt; vsitatamque ex Apostolorum tempore docuerunt in fragmento, quod ex Vaticano græco ponitur lib.2.ante subscriptiones col.penult. his verbis *visum est omnibus nostris consubstantiale in Ecclesia definiri oportere:ad eum modum,quo, & Apostolos Sancti Patres nostri tradiderant. Hoc est confiteri Filium, & Spiritum Sanctum eiusdem substantiæ esse cum Patre.*

2 Eandem vocem *homousion*, & *consubstantiale*, receperunt postea Concilia omnia Constantinopolit.1. generale 2.cap.1. Ephesin.generale.1.epist.ad Nestor.& tom. 2. c.3. & tom.5.c.1. Calcedonens.gener.4. act.2.& 16.Synod.5. generalis act.3 professi fidei,act.8.can.1. Synodus 6. generalis act.4. Agatho Papa,& Concil.Roman. epist. ad 6. Synod.longè à med. Liberius Pap.epist.9. ad Episcopos Italiæ, tomo 1. Concilior. & apud Hilar. lib.fragmentor. vers.med.& epist.11. ad Oriental. Leo Magn.epist. 193.ad Turib. Austerienf.cap. 1.Ioan.Pap.2.epist.ad Senator.seu lib.de duab.naturis contra Eutychianos §.vlt. Denique Patres

Patres omnes, qui, vel Arrium coram, vel vigentem eius postea imperiali potentia errorem impugnarunt, tanta eam vocem constantia tenuerunt, vt pace ab Arrianis oblata, si eam relinquerent, dignitates, patrias, domos per carceres, vincula, exiliáque maluerint, quam vocem Catholicam deserere. Tanti insuper fidei, & Ecclesiæ Catholicæ ea vox fuit, tantíque hæreticorum eius exilium intererat! Id circo Macedon. Semiarrianorum Principibus præter *synusion* vocem, vt indoctiorum fidelium aures demulceret aliam Catholicæ nostræ assonam architectatus, nempe *homousion*, id est, *similis substantiæ*, pacem, si pro *homousion*, relegata reciperetur, obtulit Ecclesiæ. Illi verò eadé constantia Patres renuerunt teste Theodoreto 2. Histor. Ecclesiast. c. 18. & 19. vel tripartita 5. c. 21. & 33 Cæterũ Patres aliquot Occidentales hanc Semiarrianorum vocem Catholico sensu de perfecta similitudine per substantiæ identitatem receperunt: in quibus Patres Concilij Arimin. numerantur. Sed illos quidem blandè reuocat Hilar. de Synod. longè à med. Ariminenses verò suam imprudentiam, atque hæreticorum actum viderunt: cum Arrianos proclamantes audirent, vt *etherousion*. admitteretur: quia similitudo substantiæ diuersitatem substantiæ dicebat, quam vox *& herousion* importabat, vt refert Theodoret. proximè.

3 Prudentius ergo Hilar. vbi nuper, Cyrillus Alex. dialog. 1. de Trinit. vers. med. Athanas. de Synodis Arimin. & Seleuc. Isidor. 7. ethymolog. c. 2. August. serm. 38. de temp. Marius Victor. 1. aduersus Arrium *homœusion*, execrantur. Arrianum. *etherousion*, nemo vsquam Patrum recepit. Sed verò Arrius nouitatem vocis *homousion* incupabat. Cum autem res ipsa in Scripturis apertè tradatur, vt vidimus, parui ea calumnia referret. An quia de Deo hac voce *incoporeus*, *incircumscriptibilis*, ac de Patre *innascibilis*, & *ingeniti*, vocibus res eis significatas in Scriptura non legimus, eas voces reiiciemus? Sic redarguunt Arrianos Cyrillus citatus col. 5. Epiphanius hæresi 69. vers. finem, vbi eis obiiciunt plures rerum vocúmque suarum nouitates, vt *Synusion*, *homousion*, *etherousion*, Ambros. 1. de fide ad Gratian. c. 9. circa med. Athanas. epist. ad African. circa med. & de Synodis Arim. & Seleuc. longè à med. Siluan. apud Theodoret. 5. Hist. tripart. c. 42. Secundò *vsia*, græcè, latinè verò substantia pluribus Scripturæ locis naturæ diuinæ tribuitur, Exod. 3. Hierem. 9. & 23. semel, & iterum. versu 28. iuxta versionem 70. Psalm. 138. Nahum 2. Sap. 16. Ad Hæbr. 1. 2. Petri 1. quæ congerunt Cyrill. Alex. dialog. 1. de Trinit. longè à princip. Epiphan. citatus, Hilarius 1. de Trinit. med. Ambros. citatus, & lib. 3. toto c. 7. Nazianz. lib. de filij diuinit. c. 4. & locis supra datis. Atque, vt supra diximus ad Philippens. 2. *cum* in forma Dei *esset*, idem valet *forma* atque *substantia*.

4 Insistebant Arriani *homousion* reiectum à Patribus Concil. Arim. & Sardicens. vt refert Athanas. de Synodis Arim. & Seleuc. August. 3. contr. Maximin. Sed Ariminenses potentia Constantini Imperatoris coacti id egerunt; libertate verò donati, iámque Catholici *homousion*, receperunt; sicut, & Sardicenses initio Arriani, postea Catholici. Patres insuper Concil. Antiocheni eandem vocem exhibilarunt. Sed malo sensu. Id enim etiam hæretici tentarunt: propriam Catholicam vocem in prauos sensus detorquere, vt, vel ab Ecclesia exularet, vel minus doctos fideles deciperet. Extremum ab aliquibus Catholicis obtinuerunt: quos recenset Hilar. de Synod. post Can. 27. fidei Syrmicæ col. 4. Primum à Patribus Antiochenis: qui eam vocem respuerunt in sensu Pauli Samosateni: vt solam specificam vnitatem Personarum in substantia significabat; qualem habent Petrus, & Paulus in hominis natura: cui errori præueniendo vox tunc ipsius vehiculum vitanda fuit. Cum autem postea veritati seruiebat, eadem vox fuit cum honore recipienda: vt rectè Athanasius citata epist. sed cæteris luculentius Hilar. de Synod. vers. fin. ait: *Male homousion Samosatenus confessus est. Sed numquid melius Arriani negauerunt? octoginta Episcopi olim respuerunt; sed trecenti decem, & octo nuper receperunt: illi contra hæreticum improbauerunt. Si & probando & improbando vnum vtrique statuerunt, quid bene constituta conuellimus?* Tandem constantinum alias Imperatorem Catholicum, sed pacis nimis cupidum, minúsque cautum deceperunt Arriani dicentes, se voce tenus à Catholicis dissidere: compulerunt que, vt Epistola ad Alexandrum, & Arrium per Osium Cordubensem tom. 1. Concilior. editione Venetа anno 1685. lib. 1. de actis ante Concil. Nicæn. pag. 508. col. 2. otiosam, inutilem, & inanem vocis *homousion* controuersiam appellaret. Sed laici, ac sinceri hominis censura fuit.

Certamen VIII.

Ab obiectionibus præfata dogmata vindicantur.

1 Præcipuas ab authoritate obiectiones cursim quæstionibus præcedentibus diluimus. Vt autem plures alias, quæ ex Basilio, aliísque Patribus, imò, & Scripturæ testimoniis nonullis peti possunt, facilè, soluas aduerte: nomen *Deus*, non semel personaliter, & notionaliter accipi præcipuè pro Patre. Sic Ioan. 14. dicitur: *vt cognoscant te solum verum Deum*, 1. ad Timot. 1. *Qui solus habet immortalitatem*. Sic etiam aliqua, quæ propria sunt Dei, ac proinde communia de solo Patre dicuntur, atque de Filio negantur: vt cognitio diei extremi iudicij, Marci 13. num. 3. *De die autem illo, &c. neque Filius*, scit, *nisi Pater* Regni item cælestis donatio non ad Filiũ, sed ad Patrẽ spectare dicitur Math. 20. Quibus omnibus satisfit ex doctrina tradita de processione Personarũ à Patre, ac proinde omniuũ, quę in Deo sunt attributione primaria ad Patrem, tanquam ad Personam, quæ ea omnia à se primariò habet aliísque procedentibus Personis, tanquam harum author, communicat. Secundò dici posset: cum vni Personæ commune aliquid etiam cum particula exceptiua tribuitur, duas alias non excipi, sed ea solum, quæ non sunt idem Deus cum illa, iuxta Basil. 5. contr. Eunom. longè à med. c. 14. & 15. ac sæpius, Anselmum epist. de process. Spiritus S. post med. c. cum autem vbi sic explicat illud Math. 11. *Nemo nouit Filium nisi Pater, neque Patrem quis nouit nisi Filius?* & 1. Corinth. 2. *Quæ sunt Dei nemo nouit nisi Spiritus Dei*. Quo etiam pacto explicandum venit illud Isaiæ 45. *& non est Deus præter te*. cui consonat Baruch. c. 3. Quam solutionem Paulo ante dedit Hierothæus ad c. 2. de diuin. nomin. fine, Hieronym. in Matth. 24. ad data verba Matth. 20. *de die illa*, Ambros. 3. de fide ad Gratian. c. 2. August. 3. contr. Maxim. c. 23. pluréisque Patres apud Ruiz d. 40. sect. 4. 5. & 6. dicentes ratione concatenationis Personarum, quod de vna dicitur dici etiam de alia: quia nulla esse potest sine aliis: quare, nec à non oppositis alterutrius, excludi.

2 Obiicies secundò. Filius accipit mandata à Patre iuxta illud Ioan. 10 *Hoc mãdatum accipi à Patre meo*, & c. 12. *Qui me misit, mandatum mihi dedit*, Quæ sententia repetitur c. 14. atque c. 15. Filius profitetur se Patri obedire illis verbis: *Patris mei præcepta seruaui*, & iam olim Psalm. 39. *Scriptum est de me, vt facerem voluntatem tuam: Deus meus volui, & legem tuam in medio cordis mei*. Quibus respondetur communiter Filium de se, quatenus homo est, loqui. Et quidem verè, si vox mandatum, præceptum, & obedientia strictè accipiantur: nam, neque illa possunt rigorosè sumpta ad Personam æqualem dirigi: neque obedientia à Persona æquali cum iubente præstari. Hac solutione Arrianus tumultus ad silentium vsque componetur. Traditur autem à Chrysost. tom. 3. circa med. serm. peculiari ad id 1. Corint. 15. *cum autem subiecta fuerint illi omnia*, fine hom. 59. in Ioann. longè à med. Nazianz. orat. 36. longè à med. post numerum 63. Cyrill. Alexand. 9. in Ioann. c. 1. expos. 1. & lib. 10. c. 20. & 2. de fide ad Reginas circa med. titulo de obedientia Christi Ambros. 5. de fide, c. 5. fine, Aug. 3. contr. Maxim. c. 24. & tr. 82. in Ioann. fin. & 79. fine, & 13. de Trin. c. 14. circa med. & q. 55. in Deut. circa med. verùm plura sunt earũ vocũ significata, iuxta quæ dirigi ad Personã æqualẽ possint; atque de Filio, qua Deus est,

ratione

ratione generationis, & processionis æternæ verificari queant. Quare de Filio, qua Deus etiam est, ea loca soluunt Athanas. dialog. de Trinit. contr. Macedon. longè à med. Basil. de Spiritu S. c. 8. Chrysost. 1. Corinth. 11. hom. 26. col. 4. hom. 59. in Ioann. longè à med. Theophylact. Ioann. 12. Cyrill. 7. in Ioan. c. 7. circa med. & vbi proximè Anastas. Synait. 1. de rectis fidei dogmat. Augustinus contra sermon. Arrianor. c. 11. & tract. 47. in Ioan. circa fin. & tract. 54. col. vlt. Lactan. 3. diuinar. instit. c. 24. Notandus in verbo *iussit*, quod ibi malè adhibuit. Primò igitur mandatum idem quandoque valet, ac commendatum alicui, vt ad alium, tanquam legatus, & internuntius deferat, licet æqualis sit. Sic Genes. 50. *Fratres Ioseph mandauerunt ei.* Quæ acceptio apud Iurisperitos de procuratore agentes frequens est. Secundò Magistri doctrinam significat, quæ vulgò præcepta dicuntur, atque ab eis Magister præceptor. Sic Isai. 28. *Manda, remanda.* Tertiò idem valet, atque vltima, & irreuocabilis voluntatis dispositio: qualis in testamentis est. Vnde Hispanè dicitur *Manda de testamento.* Sic ad Hebr. 11. de Ioseph dicitur: *de ossibus suis mandauit*, Psalm. 104. *Memor fuit in seculum testamenti sui, verbi, quod mandauit*, &c. atque alias sæpe. Quartò significat efficacem Dei motionem, cui alius annuat. Sic Iob. 9. *Præcipit soli, vt oriretur*, & c. 38. His ergo modis rectè Pater, & Persona producès procedèti Personæ mandare dicitur. Primò, tanquam internuntio. Ioann. 12. *Sicut dixit mihi Pater sic loquor*, & c. 16. de Spiritu sancto: *Non enim loquetur à semetipso sed quæcunque audiet loquetur.* Secundò, tanquam cui doctrinam, seu scientiam suam tradit Pater Ioann. 7. *Sicut docuit me Pater, sic loquor.* Tertiò, tanquam recipienti, & acceptanti irreuocabilem dispositionem Patris, eique non solum annuenti sed eadem voluntatis motione volenti, quod vult persona producens. Id quod procedentibus Personis, communia omnia à producente accipientibus, conuenire citra dubium est. Ex quibus constat, quo iure Nyssen. de Trinit. & aduentu Domini, Verbi obedientiam, impropriam scilicet, dicenti Patri in rerum creatione his docuerit col. 2. *Cum audierit, dixitque Deus: statim mente concipe eum, qui audierit dicenti.* Eo item sensu de Verbo verificatur: *Descendi de Cœlo, non vt facerem voluntatem meam, sed voluntatem eius, qui misit me*; & illud: *Non, quod ego volo, sed, quod tu*, quia à se ipso Filius Verbum voluntatem non habet, sed à Patre communicatam. Sic ea loca explicant Athanas. dialog. 1. de Sancta Trinit. contra Macedon. longè à med. disp. Laodic. cum Arrio col. 5. ante fin. & de communi essent. Patris, &c. circa med. & orat. contra Gregal. Sabell. vers. med. Nazianz. orat. 36. 4. de Theolog. circa med. n. 45. vbi Elias Cretens. & in orat. 3. Chrysost. Theophylact. Euthym. Ammon. & Leont. ad id Ioan. 6. August. tract. 25. in Ioan. post. med. contr. serm. Arrianor. c. 17. fine & 18. init. Epiphan. hæres. 69. longè à med. Cyrill. 4. in Ioann. c. 1. præcipuè post med. Hæc itaque, similiáque loca de Christo solum, qua homine rigore sermonis intelligi, qua verò Deus est laxiori mandati, & obedientiæ significatu; vt citati Patres exponunt, ac nos ex ipsis obseruauimus, dicendum est.

4 Tertiò, opponunt Arriani 1. Corinth. 5. dici de Christo: *Cum autem subiecta fuerint illi omnia: tunc, & ipse Filius subiectus erit ei, qui subiecit sibi omnia*: scilicet Patri. Nec valet Filiũ hic intelligi quatenus homo, non autem quatenus Deus est. Siquidem secundum humanitatem minor Angelis est iuxta illud Psalm. 8. *Minuisti eum paulominus ab Angelis.* ac proinde non sunt illi subiecta omnia. Cæterum licet Christi humanitas, secundum se considerata, minor, inferiórque Angelica natura sit; vti eo Psalmi versu dicitur; est ex vnione, & meritis longè est Angelis superior, cuique illi proinde subiici debeant. Non tamen inde detrectanda est docta alia statim subiicienda solutio. Respondet Ruiz subiectionem hanc Filij, ad Patrem, etiam, qua Deus Filius est fore; sed per conformationem voluntatum, quia à Patre eandem accipit voluntatem æterna generatione: & qua homo, & caput est totius corporis mystici Ecclesiæ, quæ cum suo capite tota, & integra conformis voluntati Dei erit. Quam explicationem tam, quoad vnam, quam, quoad alteram partem refert ex Patribus d. 50. sect. 8. Quoad primam S. Ignatius Epist. ad Tarsens. Cyrill. 10. Thes. c. 8. à princip. ad med. Syrmicam Synod. can. 17. apud Hilar. citandum Naz. orat. 36. cit. obiect. 2. col. 2. & 3. præsertim n. 18. & 19. vbi Elias Cretens. Nyssen. orat. ad ea verba inter med. & fin. Chrysost. comment. ad ea verba hom. 39. circa med. Alteram verò partem tradit serm. peculiari citato Nyssen. etiam proximè; vbi integram explicationem docuit, sicut & Hieronym. in eius loci commentar. & ad id 2. ad Titum. *Serui dominis subditi sint.* Ambros. ad eum locum, & 5. de fide ad Gratian. c. 7. Hilar. de Synod. longè post med. & post can. 27. longè à med. & 11. de Trinit. à med. Athan. serm. in Euang. de SS. Deipara longè à Princip. & dialog. 1. contr. Macedon. à col. 4. & de human. natur. suscepta col. ante penult. Sed dices subiectionem omnium ad Filium non posse esse per vnitatem voluntatum. Primò: quia dæmonium mortisque subiectio futura Filio prædicitur ibi à Paulo: est neque mors voluntatem habet: nec dæmones concordiam voluntatis cum diuina vsquà habebunt. Porrò ad id probandum paulo ante recitauerat illud Psalmistæ: *donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum*: Insuper subiectio dicitur Filij respectu Patris de futuro, vt exprimitur voce illa *erit*: ergo non est sermo de subiectione originaria per processionem, quam Filius ab æterno Patri habuit: nam Scriptura de his, quæ competunt, Deo, qua Deus, & persona diuina est, nunquam vtitur verbo de futuro seorsim: quia denotat id, quod dicitur, antea non fuisse.

5 Respondeti tamen potest ad vtrumque. Ad primum quidem victos, & compeditos inimicos voluntatem non habere ciuilem, sed solum victoris, Ducis, ac Principis voluntatem: ex qua semper velint, nolint necessariò se gerunt: Mors insuper suo modulo Christo de ipsa in se suisque iustis triumphum agente pro libitóque vtente: ac proinde integrum regnum subiiciendum Patri à Filio est, per cuius virtutem subiectum sibi fuit per concordiam, & vnitatem voluntatis victoris, & Principis Christi cum Patre, & hostium necessariam subiectionem. Et quamuis Filius victor qua Deus, laxo illo subiectionis genere, nempe processionis subiectis fuerit Patri ab æterno; ratione tamen istius extremæ subiectionis totius sui coporis mystici, suorúmque hostium, denuo subiiciendus Patri prænuntiatur. Adde, iuxta doctam Theodoreti animaduersionem additum ab Apostolo fuisse: *Tunc & Filius subiectus erit ei*, &c. ne Corinthij à Christo, de quo prædixerat euacuaturum omnem principatum, & potestatem, Deum Patrem debellandum putarent: quemadmodum in suis fabulis legerant Saturnum bello & armis à Ioue Filio suo subiugatum. Quasi dicat Apostolus: sicut antea subiectus erat Patri Filius, & tunc etiam creaturis omnibus subiugatis subiectus Patri erit.

6 Instabant adhuc Arriani. Filius se hominibus exequat, Deúmque suum, & Patrem, sicut & aliorum hominum Deum confitetur. Ioann. 20. *Ascendo ad Patrem meum, & Patrem vestrum, Deum meum, & Deum vestrum*, Atqui hominum reliquorum, tanquam creaturarum Deus, & Pater, tanquam filiorum, vt summum adoptiuorum, Deus est: ergo, & eodem modo Deus & Pater Filij Verbi erit: non ergo Filius Verbum naturalis Dei Filius ac Deus est, sed creatura, Deíque Filius adoptiuus solum. Ita ex Arrianis refetunt Phæbadius contra Arrianos col. 2. Naz. orat. 36. ad 4. obiect. Arrianor. post num. 29. Hilar. 11. de Trinit. col. 5. Respondent verò: aliter sui Deum, & Patrem Deum fateri Filium, ac cæterorum hominum, & Patrem, & Deum: quare seorsim Deum, & Patrem suum dixisse, seorsim Deum, & Patrem aliorum; non coniunctim Deum, & Patrem nostrum. Sic præter citatos obseruant Athanas. de human. natur. suscept. à med. dial. 1. de Trinit. contr. Macedon. col. 4. ante fin. Chrysost. tomo tertio, fine, serm. de S. Trinit. med. & hom. 85. in Ioann. med. Epiphan. hæresi 76. longè à med. & ad 20. caput Aëtij, & Ancorato, longè ab init. Cyrill. Alex. 12. in Ioan. c. 51. post med. 1. thesaur. c. 6. longè à med. & lib. 2. cap. 2. init. & lib. 5. cap. 5. circa med. Cirill. Hiero-

sol.

fol. catech. 11. longè à med. Theophylact. ad eum locum, Gregent. Archiep. Trephenſ. d. cum Harbano Iudæo verſ. fin. Ambr. 1. de fide c. 6à med. & 10. in Lucam c. vlt. med. & 3. de Virginib. verſus med. Auguſt. tract. 121. in Ioan. poſt med. Gregor. magnus hom. 25. in Euang. poſt med. Reſpectu ſui Deum perſonaliter non ſecus ac Patrẽ accepiſſe aiunt Cyrill. & Hilar. eſſentialiter verò reſpectu ſui Deum vſurpaſſe communius eſt, & docent citati Ambroſ. Auguſt. Theophylact. Gregor. Chryſoſt. Cyrill. & Athanaſ. qui etiam lib. de communi eſſent. Patris &c. med. §. *Apoſtolus*, Epiphan. pag. 15. & 16. Sed tunc de ſe, vt homine, ſiue ratione humanitatis, locutum aſſerunt Chriſtum. Quæ ſonant Filium, & Spiritum ſanctum à producenti accipere, & à ſe nihil facere. ex quibus diuinitatem eis negabant Arriani, expoſuimus q. 2. de eiſque redibit iterum ſermo d. de comparat. perſonar: vbi qua ratione Patrem rogent, ab eóque poſtulent planè, ſanéque explicabimus.

QVÆSTIO V.

An Perſonarum identitas in natura euidenti alicui rationis principio contradicat?

QVÆSTIONE proxima de Perſonarum conſubſtantialitate cum hæreticis ex Scriptura, & Patribus pugnauimus. Iam verò cum Philoſophis, acrius adhuc, decertandum nobis in præſentiarum eſt: vt Myſterium tantum, quod ſupra omne rationis naturalis lumen, principio aduerſari oſtendamus.

CERTAMEN I.

Rei difficultas, aliorúmque ſolutiones confutatæ.

1 DVplici ſyllogiſmorum genere myſterium hoc à ratione impugnari poteſt: in quibus ſerpit, quoad ſpeciem, recta concludendi forma ex veris huius Myſterij propoſitionibus falſum aliquid colligi videatur. Primus Syllogiſmus ſit. *Eſſentia diuina eſt realiter Pater; Filius eſt realiter eſſentia diuina: ergo Pater eſt realiter Filius.* Quod eſt hæreticum. Nec videtur negari poſſe conſequentia: ſiquidem à negatione identitatis realis terminorum conſequentiæ eadem vi negatio identitatis eorum cum eſſentia, quæ eſt illationis medium, ſic inferetur. *Pater non eſt realiter Filius: atqui eſſentia eſt realiter Pater: ergo eſſentia non eſt realiter Filius.* Quod æquè hæreticum eſt. Vtriuſque conſequentiæ vis euidentiſſimo illo naturæ lumine principio nititur: ſcilicet, *quæ ſunt eadem vnitertio ſunt eadem inter ſe.* Illud autem traditur ab Ariſtot. 7. Topicor. capite 1. loco 5. verbis hiſce: *Si cui alterum idem, & alterum.* (ſcilicet idem eſt) *Nam, ſi non ſunt ambo eidem eadem, manifeſtum, quoniam nec ſibi inuicem.* Vnde rurſus ſic in *Dario* contra myſterium arguitur. *Quæcumque ſunt eadem vnitertio ſunt eadem inter ſe: ſed Pater, & Filius ſunt eadem vnitertio eſſentiæ: ergo ſunt eadem inter ſe.* vel ab oppoſito conſequentis ad oppoſitum antecedentis hoc pacto. *Quæcumque non ſunt eadem interſe, nec ſunt eadem vnitertio: Sed Pater, & Filius non ſunt eadem inter ſe: ergo nec ſunt eadem vnitertio eſſentiæ.* Vtrumque autem conſequens abſurdum, imò hæreticum eſt, vt patet.

2 Quanta hîc inter Theologos, quámque inutilis concertatio! An ſyllogiſtica forma principio huic Ariſtotelico, euidentiſſimóque innitatur? Affirmantibus Aureolo in 1. d. 2. p. 3. tit. 3. Scoto quæſtione 4. §. *Ad primum argumentum.* Capreol. quæſtione 3. art. 1. circa med. Canar. p. quæſt. 28. art. 3. negantibus verò Vaz. q. 1. p. d. 123 c. 2. Caiet. quæſt. 28. art. 3. §. vlt. Gregor. Arimin. in 1. d. 5. quæſt. 1. col. 2. Marſil. d. 2. q. 6. art. 3. fin. Ruiz de Trinitate d. 15. ſect. 4. num. 3. & 4. Sed tamen ad rem præſentem id negare parui refert. Tum, quia, vt benè Marſil. & Ruiz proximè n. 5. expoſitorius ſyllogiſmus, quo circa hoc myſterium Catholici in primis vexantur, immediatè, & proximè huic principio incumbere certiſſimum eſt: tum quia, licet non inniteretur, cum tamen ex illo videatur neceſſariò inferri, quod ſatis eſt ad Trinitatis myſterium euertendum, ſolutione potius ex vera principij intelligentia, quam logicæ quæſtionis circa illud diſputatione opus erit. Nec vacabit aliorum ſolutiones omnes referre, licet attingamus pauculas, & quæ vtilem habeant doctrinam. Plures videat qui volet apud Gregor. de Arimin. proximè §. *Ad rationes in oppoſitum.*

3 Okam. in 1. d. 5. q. 1. ait formam ſyllogiſticam, eiúſque principia in aliis omnibus tenere; non autem in diuinis. Contra primò: quia ſyllogiſtica forma, eiúſque principia à materia abſtrahunt, rectáque de ſe ſunt: quare quæ in vna materia recte concludunt, in omnibus, ſi certa materia ſint, concludere debent. Rectè ergo Gregor. de Arimin. proximè ait ſolutionẽ hanc myſteria diuina, quæ credimus, irrationalia profiteri: ipſis videlicet magis, quã hoſtes incuriã, omnémque viam conuincendis hæreticis præcludere, improbitatiſque Sanctorũ Patrũ, atque Scholaſticorũ ad dogmata catholica ab aduerſariorum argumentis expedienda pium, & doctũ laborẽ damnare. *Facilè quippè* (aiebat Auguſt.) *ſuit dicere: quod rationes contrariæ, & ſi in aliis valerent, non tamen in his valebant.* S. Bonauentura in c. d. 34. art. vnic. q. 1. corp. Ricard. d. 2. q. 1. ad 1. & 2. & d. 33. art. 2. q. 1. ad 2. vbi Argent. art. 4. & diſt. 27. quæſt. vnic. art. 2. ad 3. Ægid. d. 33. reſpondent illud principium, & formã ſyllogiſticam verũ habere in rebus abſoluris, non autem in relatiuis identificatis vnitertio abſoluto. Approbat Ruiz ſect. 3. conatúſque id ex Boëtio de Trinit. verſ. fin. aliiſque Patribus deducere. Qui tamen ſolum docent Perſonas relationibus diſtingui. Cæterum ratio relatiui in extremis reperta, rectè quidem probat extremorum diſtinctionem, non autem identitatem eorũ cum alio, quin & interſe ſe, identificentur. Etenim, ſiue relatiua ſint extrema, ſiue abſoluta, ſi tamen vnitertio idemtificentur ſufficienti identificatione, & inter ſe ſe identificari debere, ratio ipſa demonſtrat. Atque ita in creatis neceſſariò euenire docet idem Ruiz num. 13. limitatio verò in materia creata, & illimitatio in increato Deo, ad quam ipſe recurrit, myſterium quidem fecit, non autem huic principio ſolutionem: niſi hoc ita intelligendum monſtretur, vt ſuo ſenſu in materia myſterij huius non currat: ne in Okami ſolutionem abſurdam relabamur.

4 Scotus in 1. d. 2. q. 4. ſua diſtinctione ex natura rei inter perſonalitates, & eſſentiam huius argumenti ictũ declinat: ſicut Porretanus, & Durand. ſua illa modali reali diſtinctione, quã inter eſſentiã, & perſonalitates comminiſcuntur. Contra quos d. 8. q. 1. per totã, & q. 2. cert. 1. aſſetim pugnabimus. Nunc autẽ ſolũ libet oſtendere ea adhuc doctrina admiſſa præſẽti difficultati non ſatis fieri ab Scoto. Etenim, vt acutè Aureol. apud Ruiz ſect. 2. n. 4. talis eſt diſtinctio extremorum inter ſe, qualis eſt diſtinctio ab vno tertio: ſed tres relationes non diſtinguuntur ab eſſentia communi Perſonis realiter, ſed ſolum ex natura rei per Scotum: ergo nec inter ſe realiter, ſiue, vt res à re, diſtinguentur relationes, neque Perſonæ, quæ ipſis conſtituuntur, ſed ſolum diſtinctione ex natura rei in ſententia Scoti. Hoc argumento Scotus ipſe multis in caſum ſolutionibus, & replicis adhibitis ferè conuincitur loco citato fine. Maior eſt certa. Nam, ſi, iuxta principium illud, identitas cum tertio, identitatem facit extremorum, & eodem modo diſtinctionem abolet, quo habetur identitas: ergo eo modo ſolum relinquitur locus diſtinctioni extremorum ex identitate cum tertio, quo hæc idẽtitas tertij locũ dat diſtinctioni extremorum cum ipſo. Iam verò

Personas distingui, vt suppositа, atque vt rem à re, siue realiter, nec solum ex natura rei Catholicum Dogma de fide est. Idem argumentum æquè Durandum vrgere existimat Ruiz vbi proximè. Sed certè Doctores realis virtualis distinctionis chymericæ ad hanc difficultatem euacuandam architectatæ æquè premit, vt patet; ast Durandum non premit. Nam Personalitates res esse, vel modos certum non est: neque ex eo, quod ab essentia reali modali distinctione personalitates differant infertur Personas interse realiter modaliter solum differre, ideſt, vt modum à re cuius est modus. Illo sibuidem admisso Personæ sibi inuicem modi non erunt, licet personalitates modi essentiæ sint: sicut, licet figura, & præsentia modi sint quantitatis, altera tamen alterius modus non est, nec enim minor est modorum inter se distinctio, quam rerum.

5 Sanctus Thomas in 1. d.35.q.1. art.1.ad 2. S. Bonau. art.1.quæst.3 ad 1.Gregorius.Arimin.art.3. ad 3. Capreol. d.2.quæst.3.art.1.fin.Marsil.quæst.6. art.3.circa fin. Albert. 1.p.quæst.36.med.1.longè à med. & Caietan. 1. p. quæst. 28.art.3.circa fin. respondent: extrema, quæ sunt eadem vnitertio,eadem, & inter se esse, non quidem absolutè, sed in eo, siue secundum id,in quo idem sunt: cum autem Personalitates sint idem secundum essentiam, non quidem infertur ex illo principio secundum se idem absolutè fore,sed solum secundum essentiam. Hanc solutionem bonam, & doctrinalem appellat Ruiz sect. 3. numero 19. Quia nimirum ea rectè intelligitur Personas diuinas esse idem neutrè, non masculinè. Insuper esse vnam rem,vnam bonitatem,vnam perfectionem, & sic de reliquis communibus, & absolutis. Sed contra: quia principium illud probat extrema eo modo esse inter se vnum, quo identificantur cum tertio: sed extrema Paternitatis, & relationis secundum proprias rationes identificantur cum tertio, nimirum essentia: ergo secundum proprias rationes, nec solum secundum essentiam identificari debent inter se. Confirmatur ex discursu, quem ex Aureolo contra Scotum, & Durandum vrgebat nuper ipse Ruiz. Contra secundò: quia iuxta eam explicationem huius principij sensus redditur identicus, & inutilis. Nempe: quæcumque sunt eadem vnitertio sunt eadem in illo tertio; cum tamen principium illud affirmet ex parte prædicati non quidem extrema esse eadem vnitertio,quod erat subiectum, sed eadem esse interse,quod est principij illius prædicatum: siue quod idem est, ex suppositione identitatis extremorum cum alio tertio identitatem extremorum inter se prædicat:quare,& solutio hæc falsa est,petitque manifestè principium, atque mysterij conclusione difficultati respondet.

Certamen II.

Propria, & germana difficultatis solutio, atque ad Sophismata omnia solidæ Doctrinæ applicatio.

1 VEra igitur difficultatis solutio, atque principij illius explicatio est, quam dedit S. Bonau. in 1.d.34.art.vnic.q.1.ad vlt.vbi ait falsum esse illud principium: *vbi est conuenientia plurium tanquam in communi.* Illi consentiunt Ægidius,& Argent.d.33.vbi Carthus. q.1. fin. Capreol.d.2.q.3.art.1.vers.fin. Aureol. p.3.titulo 4. circa med. & ad 7.d.36. fin.ad 11. Caietan. bono sensu intellectus,prima parte q.30.art.1.sed expressius Molina noster q.28.art.3.d.2.Bellarmin.2.de Christo c.18. Vazq.Arrubal. Granad.& Ruiz,proximè sect.3.n.14.Nostrique vulgò Recentiores, licet eorum aliqui verbis non omnino consentiant. Sic igitur habet solutio: vt illud principium intelligi debeat de identitate adæquata cuiusque extremi cum tertio identificationis, & tertij cum quouis extremo. Id quod tunc euenit,cum,neque extremum,neque tertium identificationis communius est extremo: si enim communitate aliqua tertium identificationis communius sit, quam extremum,quia pluribus identificatur, vel communicatur,quam illud: ac proinde non adæquate extremo illi identificetur, falsum est principium. Vt hæc clarius constent aduertendum est duplicem esse modum termini communis,& inadæquatè identificati cum alio: alterum metaphysicum,seu logicum,alterum verò physicum. Metaphysicus, seu logicus est modus communitatis prædicati superioris respectu inferioris v.g. communitas speciei hominis, qui quidem vnus terminus formaliter logicè, & metaphysicè cum sit,tamen cum quouis suo indiuiduo v.g.Petro realiter identificatur: ita tamen, vt idemmet terminus & species cum aliis indiuiduis identificetur:ac proinde cum vno quolibet inadæquatè identificatur. Ad eum modum terminus communis physicè est,qui vnus,& indiuiduus physicè in se est, & tamen alteri extremo ita identificatur,vt non illi soli, sed alteri etiam identificetur,ac proinde neutri identificatur adæquatè,quia identificatur vtrique.

2 Porrò cõmunitas,& identitas inadæquata logica, & metaphysica in speciebus & prædicatis omnibus vniuersalibus creatis inuenitur.Cõmunitas autẽ,& identitas inadæquata physica in Deo solùm reperitur ob eius infinitatem simpliciter in genere entis,ob quam omnẽ amplectitur perfectionẽ,etiam realiter distinctorũ:vt ad perfectissimã fæcunditatẽ, quæ sine distinctione producentis, & producti esse non potest necessariò requiritur. Hanc Mysterij huius rationẽ, seu potius explicationem voci non autẽ difficultatis propositæ solutionẽ, nedum solutionẽ præcipuã,vt existimat Ruiz sect.2. n.6. Verũ ex hoc nobis reuelato,sicque explicato innotescit vnissimã, & singulariſſimã Dei essentiã esse terminũ communem physicè tribus Personis,atque vnicuique earũ inadæquatè identificari. Hinc pergit discursus ad solutionẽ difficultatis.Nam sicut ex termino logicè, & metaphysicè cõmuni v.g.homine,identificato inadæquatè huic indiuiduo,v.g. Petro,& alteri indiuiduo,scilicet Paulo, non licet inferre,Petrũ,& Paulũ identificari inter se se, seu quod idem est,Petrũ esse Paulũ hoc syllogismo expositorio: *Petrus est homo;& Paulus est homo:ergo Petrus est Paulus*,siue, *est idem, quod Paulus*:ita neque ex identificatione physicè inadæquata essentiæ diuinæ cũ Patre,& cũ Filio licebit inferre horũ inter se se identitatem.Huc tandem euadit solutio, quam primus dedit Marsil.in 1.q.6. art.3. Arimin. d.5. q.1.ex quo reliqui Canar.1.p.quæst.28.d.3. circa fin. Soar. 4.de Trinitate cap.3 num.8.& 9.Ruiz sect.6. præ quibus clarius Vazq.noster 1.p.d.123.cap.3.n.12. scilicet essentiam diuinam esse terminum ineptum syllogismo expositorio. Nimirum, quia,licet singularis logicè terminus sit, est tamen terminus physicè communis,vt diximus: ac proinde inadæquatæ identitatis cum altervtra Persona. Cuius Doctrinæ semina dedit nobis Anselm. de Incarnat.c.6. atque Hilar.1.de Trinit. init.

3 Dices:distributis medio communi,& extremitatibus in antecedenti rectè infertur consequentia: ergo sic distributis medio essentiæ, & extremitatibus in antecedenti concludetur rectè. *Omnis essentia diuina est Pater:Omnis Filius est essentia diuina:ergo Pater est Filius.* Hoc autem est hæreticum: ergo, & antecedens. Respondetur distributionem solùm habere in termino communi logicè, & metaphysicè,ac non singulari:ea quippe efficitur, vt pro omnibus indiuiduis suis terminus communi logicè supponatur; essentia autem diuina terminus communis logicè,aut metaphysicè non est,sed omnino singularis,& indiuiduus.Hinc maior illa cum signo *omnis* etiam, vel singulariter accipitur, ratione ineptitudinis termini logicè singularis,cui additur,vt distribuatur, vel est de subiecto non supponente,& implicantem in terminis propositionẽ reddit ratione signi *omnis*, quod vi sua essentiã destruit,dũ distribuit:cũ vi significationis suæ essentiã,quæ essentialiter,& de concepsu suo indiuidua est, specie faciat.Ob quã etiã rationẽ minor est de subiecto nõ supponente: cum Filius in diuinis essentia sua singularis sit. Sed instas. Saltem identitas cum essentia logicè communis est tribus Personis: ergo ea distributa in antecedenti rectè hoc pacto concludetur:

Omne

est idem cum Filio : ergo Pater est aliquid, quod est idem cum Filio. Respondetur ex Vazq.n.11. medium in hoc syllogismo non esse essentiam, sed : *quod est idem cum Patre. & quod est idem cum Filio.* Vnde inferri debet : *ergo quod est idē cum Patre est idē cum Filio* : ne quatuor termiuis syllogismus constet, quod non renuo. Existimo tamen vtramque propositionem antecedentis vel esse omnino singularem, vel de subiecto non supponente: quia idemtitas cum Patre, siue, quod idē est cum Patre, singulare logicè & metaphysicè est : scilicet essentia, quæ sola idem cum Patre est: licet, quia, eadem est idem cum Filio, sit physicè cōmunis, atque, vt modò dicebā, distributioni inepta. Idēitas autem cōmunis logicè, vel quasi logicè est, quæ est: in Personis cum essentia, atque est ipsemet Personæ, ac proinde ea solum identitas Personarum cum essentia distribui potest, & debet, ne argumentum, vel ex singularibus colligat malè, vel ex propositionibus de subiecto non supponenti procedat, v.g. *Omne idem cum essentia est Pater: sed Filius est idem cum essentia : ergo Filius est Pater.* Hoc enim pacto rectè concluderetur intentum, nisi falsa esset maior, vt ex se patet.

4 Et quidem si regula hæc intelligendi illud principium *quæ sunt eadem vnitertio*, &c. altè penetretur, eadem est cum alia, qua syllogismorum omnium defectus vitantur. Nempe arguendum non esse à non distributo ad distributum, seu, quod idem est, ex puris particularibus. Nam medium respectu illius extremi, cui inadæquatè idemtificatur particularis terminus est, nisi signo distribuente pro omnibus indiuiduis supponatur : vt patet in termino *homo* respectu Petri, vel Pauli. Eidem certè principio innititur aliud, in quo forma syllogistica, omnium sententia, recumbit : scilicet dici de omni, & dici de nullo. Nam, vt aliquid dicatur de omni, vel dicatur de nullo, adæquata identitas vel distinctio ab omni, vel à nullo requiritur: cum ad veram prædicationem, qua vnum esse aliud verè affirmatur, vel negatur eorum identitas, vel distinctio debeat ex parte obiecti præcedere formaliter in extremis, vel virtualiter inter medium, & extrema; si autem inter hæc non sit identitas adæquata, poterit alteri conuenire prædicatum speciale, quod alteri non conueniat : cum non statim alterum debeat ei omni identificari, cui alterum identificatur : neque ea omnia habere, quod alterum habet. Vnde patet solutio ad plures alios sophysticos syllogismos, qui obiici contra hoc mysterium solent : pro quorum singulis non singulæ, sed plures ab auctoribus solutiones adhibentur, quas referre, ne dum refellere, nec iuuat, nec vacat. Satis hic aduertisse fuerit ad nostram tandem redigi debere, quæ ex illis sint bonæ.

5 Eò igitur sophysmata omnia tendunt: vt, quæ Personis competunt, essentiæ conuenire deducant; vel, quæ essentiæ sunt in Personas transferant, vel personalitates, v.g. *Essentia non producitur, sed communicatur. Filius, vel Filiatio est essentia : ergo Filius, vel Filiatio non producitur, sed communicatur*, vel ab oppositō consequentis. *Filius vel Filiatio producitur, & non communicatur: sed essentia est Filatio, & Filius: ergo essentia & producitur, & non communicatur.* Eodem modo ex aliis prædicatis propriis essentiæ ad personalitates, & Personas, & ex propriis Personalitatum, & Personarum ad essentiam argui potest. v. g. Personalitates esse distinctiua, seu id, quo Personæ differunt esse incommunicabiles, Patrem esse generationum, relatiuum, &c. essentiam verò esse communicabilem absolutam, rationem conueniendi Personis. Denique ea, quæ Personæ respectu alterius conueniunt, respectu essentiæ conuenire debere. Omnium autem negatur consequentia defectu identitatis adæquatæ inter medium, & extrema, ratione cuius opus non est alteri inesse, & idemtificari quidquid alteri inest, & identificatur: ac proinde illatio ex puris particularibus ad particulare, seu à non distributo ad distributum est. Cui vitio non succurres si terminis hisce signum *Omnis* vel *nullus*, aliúdve vniuersale, & distributiuum subiungas. Cum enim termini singulares logicè, ac proinde distributioni inepti sint, vtl eodem modo cum illis afficiuntur, significant : vel propositiones de subiecto non supponente reddunt, vt notabamus supra.

6 Sed argues inde. Essentia, & Paternitas, seu Pater re ipsa idem sunt: ergo quæcunque alteri realiter conuenient: sed essentiæ conuenit communicari; Paternitati non communicari, Patri generare, essentiæ non generare; Personalitati distinguere Personas, non identificare, essentiæ identificare non distinguere : ergo eidem entitati realiter plura contradictoria ex hoc mysterio conuenient, quod implicat, ac proinde mysterium, ex quo eiusmodi contradictoriæ inferuntur. Respondetur admisso integro antecedenti, negando Primam consequentiam Illa quippe omnia de se contradictoria non sunt, sed ratione limitationis materiæ, cui in creatis applicari possunt: quia videlicet creata determinatæ, & limitatæ perfectionis sunt : ac proinde omnem perfectionem non capiunt. Dei autem entitas ob sui eminentiam, atque simpliciter infinitatem in genere entis prædicata omnia, quæ imperfectionem non inuoluunt in se coërcet. Sed dices: Prædicata negatiua, vt non generare, non communicari formaliter perfectiones non sunt : ergo ratione eminentiæ, & infinitatis Dei in essendo ipsi non conueniunt: ergo æquè repugnant, & implicant in Deo, atque in creatis. Respondetur distinguendo antecedens: formaliter, & seiunctim, concedo antecedens, fundamentaliter, & coniunctim nego antecedens : in Deo autem prædicata illa non sunt seiunctim, & formaliter, sed coniunctim, & fundamentaliter. Fundantur enim in positiuo essentiæ. & Personalitatum: quare eidem entitati infinitæ simpliciter eorum, & oppositorum fundamentum ob sui eminentiam competit : vnde negantur prima, & secunda consequentia.

7 Scio nostros Vazq.1.d.120 c.6. Alarcon.d.2. de Trinit. c.10.n.12. pluresque alios Comprouincianos Recentiores existimare sola formali distinctione rationis ratiocinatæ contradictoriis tactis, ac similibus in hac materia satisfieri: quia in vtraque propositione conceptus obiectiuus ex parte subiecti non est formaliter idem, siue eodem, siue diuerso nomine significetur. Cum enim affirmatio, & negatio nostra non nisi conceptibus nostris fiat, necessariò à nostro modo concipiendi pendet, qui necessariò etiam eas formalitates in eis propositionibus distinguit, etiam dum asserit essentiam communicari realiter. Id quod etiam Beati, imò, & Deus ipse cognoscunt: nempe eandem reipsa entitatem realiter sub vna formalitate præcisa à nobis vnum habere, & sub alia aliud opositum. Sed contra : non ideo entitati diuinæ conuenit communicari realiter, & non communicari realiter, quia à nobis concipitur essentia præcisè, & paternitas præcisè, quin ideo à nobis verè concipitur, quia ita re ipsa est : ergo non pendet à nostro modo concipiendi conuenientia in esse rei duplicis contradictorij in eandem entitatem. Contra secundò: quia si ex distinctione formalitatum obiectiuarum ex parte subiecti tollitur contradictio in reali conuenientia prædicatorum contradicentium : ergo hæ sunt propositiones veræ in vestra Doctrina, admittique debent : *Pater* est realiter Deus : non est realiter *Deus. Christus est locutus realiter, & lachrimatus realiter: non est locutus, nec lachrymatus realiter.* Quia negatio ratione diuersæ formalitatis obiectiuæ competit subiecto ab ea, ratione cuius competit affirmatio. Contra tertiò: quia posita formalitate præcisa ex parte subiecti, adhibitóque *realiter* ex parte prædicati est manifesta implicatio in terminis: quare affirmatiua propositio necessariò est falsa, vt in simili fusius ostendam d. 6. cum tamen vera, & de fide sit, vel proxime, tenenda, igitur est solida nostra solutio. Opportunum videbatur quæstionem de circuminsessione Personarum his adnexere. Sed de ea commodiùs d. de Personarum comparatione disputari poterit. Ideò, ni forte longissimæ huius Disputationis tædio, illò eam remittimus.

DISPVTATIO III.

DE LIBERIORIBVS circa processiones difficultatibus.

DE existentia, & numero diuinarum processionum & quonam pacto à creati agentis causalitate differant præcedenti disputatione statutum satis fuit. Iam politiora, & quę, vt plurimum, non adeo rigida dogmata fidei tangant, de eisdem processionibus ad examen vocantur. Primò an per naturam, an per intellectum, & voluntatem diuinæ processiones sint? Secundò cur earum altera solum, scilicet Filij, processio generatio? Tertiò an sint actus vitales, & liberi? Quartò an ob actibus intellectus, & voluntatis communibus ex æquo distinguantur. Quintò denique an processiones actiuæ à passiuis re, vel ratione differant?

QVÆTIO I.

An diuinæ processiones per naturam sint? an per intellectum, & voluntatem?

PROCESSIONEM omnium nostro intelligendi modo radicem esse naturam, & essentiam diuinam certum apud omnes est, si formaliter ab intellectu, & voluntate ex parte obiecti differat: quandoquidem vtriúsque potentiæ radicem in ea hypothesi esse à nemine dubitatur. Tota igitur quæstionis difficultas de immediatiori, & proximo principio, à quo processiones sint procedit. Fateor commodius fortè examinandam fore disputatione de principiis processionum: imò, & hanc disputationi præsenti præire commodius, quam succedere. Sed tamen parui Priscorum methodus deserenda non est.

CERTAMEN I.

Filij processio per solum intellectum est.

1 DVrand. in 1. d. 6. quæstione 6. & d. 10. quæst. 2. & d. 27. quæstione 3. asserit Verbum & Spiritum sanctum non procedere immediatè, & proximè per intellectum, & voluntatem, sed per naturam. Subscripsit Durando Zanclius hæreticus apud Valent. infra librum 5. pro mysterio Trinitatis 1. parte libri, §. vlt. vbi Theologorum axioma, quod Spiritus sanctus per voluntatem procedat, Verbum autem per intellectionem temerarium vocat. In eandem vergunt sententiam Allogiani, dum aiunt, Verbum, non quidem rigorosè, & notionaliter, sed appropriatione quadam, vt verbum procedere. Cæterum ex probatis Catholicis Doctoribus nemo est, qui duro huic Durandissimo ausit accedere: si Marsilium in 1. d. 2. quæstione 6. art. 1. circa finem, & Argent. d. quæst. 2. art. 4. nonnihil eo inclinatos excipias. Quin erroris, & temeritatis illud insimulant Molin. Valent. Vazq. Suar. & reliqui Recentiores. Secundò, nec tutius Gregor. in 1. d. quæstione vnic. adiuncta d. 8. quæstione 2. articulo 1. Okam. d. 7. quæstione 1. adiuncta d. 11. quæstione prima, articulo secundo, atque ibidem Gabr. asserunt vtramque processionem immediatè æquéque principaliter à natura, intellectu, & voluntate prodire. Tetiò denique Ricard. Victor. eadem censura dignus neutram processionem immediatè à natura, vel intellectu esse ait, sed vtramque à voluntate, quin altera ab intellectu sit) quidquid illum excusent aliqui Recentiores) nam 3. de Trinit. à c. 2. ad 20. pluralitatem Personarum ternarium numerum non excedere probat ob solam perfectionem amoris. Licet autem ratio hæc ab Scholasticis antiquis, & à nobis afferatur, non tamen, vt ex duplici termino amoris duplicis duplex persona deducatur per ipsos procedens, sed præcisè, vt ex perfectione amoris essentialis triplex tantum probetur persona. Ricard. autem primo modo intelligit. Siquidem oblatis quæstionibus, cur Filius personaliter Sapientia genita, verbum, imago, & Filius sit; non autem Spiritus sanctus? ad geminam rationem earum ferè omnium de Filij processione per intellectum nusquam recurrit: cum alia omnia leuiora moueat, vt videre licet citato libro tertio, & sequentibus, præsertim libro sexto, capite vndecimo, decimo secundo, & decimo tertio, & tract. de tribus appropiatis Personis ad D. Bernard. Sed clarius hanc suam mentem dedit libro sexto, citato capite sexto, circa med. vbi vtriúsque processionis discrimen assignans ait: *Quamuis enim vterque procedat de voluntate paterna, potest tamen in hac gemina processione causa esse diuersa: quod innascibilis condignum, scilicet Filium, habere voluit, & pro voluntate habere opportuit; sed nec solum condignum, sed etiam condilectum habere voluit, & pro voluntate habere opportuit.* Id quod explicatius repeti infra, & rursus c. 7.

2 Dicendum nobis est processiones diuinas immediatè solum per intellectum, & voluntatum esse, non per naturam, quæ illas formaliter præcedat. Ita censent Magist. 2. d. 5. circa finem, & d. 39. init. eiúsque Interpretes omnes variis locis libro 1. S. Bonau. d. 27. pun. 1. quæstione 1. d. 6. articulo 1. quæstione 2. d. 10. fæpe Ricard. d. 2. art. 2. q. 1. & 2. d. 10. art. 1. q. 2. d. 27. art. 2. q. 1. & 2. Gabr. d. 7. q. 2. art. 1. & 3. Marsil. supra, & d. 10. p. 2. q. 14. art. 2. init. Capr. d. 9. 10. 27. q. 2. Scotus d. 2. q. 1. & 4. ordine 7. d. 27. q. 1. & 2. quod lib. 2. art. 2. Enric. quodlibet. 6. q. 1. & in summ. art. 54. q. 9. & 10. art. 60. q. 1. Ferrara 4. contra Gent. c. 11. 12. 13. & 19. Alex. 1. p. q. 42. m. 2. & q. 43. m. 3. art. 1. Albert. q. 30. & 31. m. 2. S. Thom. q. 27. art. 1. 3. & 5. vbi eius Interpretes Caietan, Bannez, Cananiensis, Zumel. ex nostris Molin. ad art. 3. d. 2. Vazq. d. 111. capite secundo, Valent. d. 2. quæstione prima, punct. 1. §. 27. Suar. 1. de Trinitate capite quinto, Arrubal. d. 97. capite secundo, numero quarto, Zunniga de Trinitate d. 2. dub. 2. m. 1. Ruiz. d. 2. sectione secunda, numero quinto Granad. & Recentiores in manuscriptis. Probatur conclusio à nonnullis: quia processiones immanentes operationes spirituales sunt: sed præter operationes intellectus, & voluntatis nullæ in nobis operationes spirituales immanentes sunt: ergo diuinæ processiones sunt actus intellectus, & voluntatis. Infirma ratio. Licet Durandus, sicut in nostra sententia, intellectione, & volitione substantialis terminus producitur in diuinis, præter omnia quæ nouimus, ita immanens terminus spiritualis producitur immediatè per naturam, sine creatorum exemplo. Dicent Gregor. & Okam. ad immanentiam satis esse, si ab intellectu, & voluntate, simúlque à natura immediatè proueniant: sicut in opinione admittente distinctionem realem intellectus, & voluntatis ab anima animum etiam immediatè concurrere ad actus vitales sine immanentiæ eorum præiudicio certius est. Dicet Ricard. vtramque processionem per voluntatem esse, quam immanentem ipsum antecedens admitti

3 Ex prædicato vitalitatis arguunt alij: quia nullus modus vitalitatis operationum intelligi in Deo potest, nisi operationum per intellectum, & voluntatem. Sed eodem modo respondebunt Durand. Gregor. & Ricard. Tertiò probant alij: quia non redditur sufficiens ratio, ob quam Filius generetur, non autem Spiritus Sanctus, nisi ille per intellectum procedat, hic per voluntatem. Sed ex Quæstione sequenti constabit pluribus aliis modis differentiam hanc generationis Filij à

Processione

processione Spiritus à Doctoribus, & Patribus eruditè assignari. Quartò: quia alias non apparet cur Spiritus sanctus procedat à Filio etiam, nec à Patre solùm, nisi per intellectum procedat Filius, Spiritus autem per voluntatem: ad cuius operationes, intellectus operationes præsuponuntur. Sed enim cum intellectio essentialis sola ad amorem, quo Spiritus sanctus producitur, requiratur, quàm aliud, quam ea formaliter intellectio ad illum supponatur infirma est probatio. Nam etiam deficiente Verbo non deficeret Spiritus sanctus defectu intellectionis ad amorem, quo procedit, requisitæ; licet deficeret defectus suppositi alterius, quod ex parte principij, & obiecti essentialis ad suam processionem requirit. Quintò denique arguunt alij: quia aliàs nulla ratio prioritatis inter Filium, & Spiritum sanctum assignari potest, si prioritas, quæ conuincitur inter intellectionem, qua Filius procedit, & volitionem, qua procedit Spiritus sanctus, auferatur. Cæterùm ratio prioritatis malè inde infertur in diuinis: nam ex prioriiate sola rationis, vel ad summum virtuali, quæ inter intellectionem, & volitionem essentiales (quibus Personas procedere certius est) intercedit, prioritas realis formalis, quæ inter Personas inuenitur inferri minime potest.

4 His igitur leuioribus à mandatis probatur conclusio. Quia Filius sua caratheristica proprietate Verbum est, atque, vt Verbum procedit: sed nequit esse, & procedere Verbum, nisi per intellectum: ergo per intellectum procedit Filius. Hoc discursu fidei proxima videtur conclusio. Maior est certa ex Psalm. 32. *Verbo Domini cœli firmati sunt.* Ioann. 1. *In principio erat Verbum.* & 1. Ioann. 5. *Pater, Verbum, & Spiritus sanctus.* Secunda verò eiusdem antecedentis pars æquè est certa: quia nihil proprium habet Filius, quod non habeat vi processionis; cum à se notionaliter non sit, sed ab alio. Probatur minor: quia Verbum qua Verbum formaliter dictione formali procedit: sed dictio diuina (quidquid aliud addat) essentialiter est intellectio: ergo Verbum procedit formaliter per diuinam intellectionem. Minor hæc perspicua est. Nam dicere internum Dei non est sensibilis prolatio, & locutio externa, sed interna, & intellectualis significatio, & representatio. Discursum integrum confirmant ferè omnes Patres illo ad rem hanc vtentes. Iræneus 2. aduersus hæreses c. 48 init. & fine, Nazianz. orat. 36. 4. de Theolog. vers. fin. num. 81. Chrysost. tom. 5. vers. fin. & orat. 9. ad id Genes. *Pone manum tuam sub femur.* atque orat. 1. ad id: *In principio erat Verbum.* sub init. Basil. hom. 16. ad eadem Verba post med. & 5. contra Eunom. longè à med. Nyssemus orat. Catechet. c. 1. sub init. & epist. contra Apollinar. de imagine, & similitudine vers. med. & inferius, Athanas. orat. contr. Gregal. Sabellij post init. & orat. contra Arrianos circa med. & epist. de sententia Dionysij Alex. vers. fin. cum ipso Theodot. Ancyr. hom. in natale Saluat. sub med. tom. 6. Concil. Ephesini Euseb. Cæsar. 11. de præparat. Euang. c. 10. Referens Plotinum lib. de trib. hypostas. Cyrill. 1. in Ioan. c. 5. med. & c. 6. ac. 1. thesaur. c. 5. & 6. atque 2. Dialog. de Trinit. circa med. & longius Theodoret. 2. epitomes diuinor. decret. longè à med. & infra, & 2. Græcanicar. affect. vers. fin. ex Platone, Plotino, & Numenino, Damascenus 1. de fide c. 6. med. & c. 18. circa fin. Theophylact. in 1. Ioann. init. Lactan. 4. diuinar. institut. c. 8. & 9. Ambros. 1. de fide ad Gratian. cap. 5. post. med. & lib. 4. c. 4. August. 15. de Trinit. c. 6. circa fin. c. 13. fine, & c. 14. & 27. ac tom. 9. de cognit. veræ vitæ ac 14. & 16. vsque ad 18. Fulgent. 3. ad Monim. c. 7. med. Anselm. c. 46. 47. 53. monologij, Isidor. 7. Etymologiar. c. 2. circa med. Hugo Victor. 7. eruditionis Theol. de Trinitatis per visibilia cognitione c. 21. & tract. 1. summ. c. 6. Hos imitantur Scholastici omnes. Sed dices Patrem etiam appellari Verbum ab Ambros. lib. vnic. de Filij diuinit c. 5. dicente sub init. *Siue Verbum de Verbo*: imò Spiritum etiam Sanctum. Verbum Filij appellari à Basil. 5. contr. Eunom. vers. med. sect. 11. ex illo ad Hebræ. 1. *Portans omnia Verbo virtutis suæ*]: & tamen Pater & Spiritus sanctus non inde per intellectum procedere euincuntur. Respondetur nomen *Verbi* ab his Patribus impropriè, laxè, & essentialiter vsurpari, provt idem valet, ac mens, & ratio, non autem propriè, & notionaliter. Id quod satis indicauit Ambrosius, cum immediatè ad verba opposita dicat: *siue dicas*; cum autem Verbi nomen rigidè, propriè, & notionaliter sumitur soli Filio, tam ab ipsis, quam ab aliis Patribus tribuitur: exindeque ipsius ex Patris mente, & intellectu processio ab eisdem probatur.

5 Secunda probatio valde est præcedenti vicina. Nam Filius personaliter, & notionaliter est Sapientia genita: ergo id habet vi processionis: sed Sapientia, qua talis, opus intellectus formaliter est: ergo Filius, qui, vt Sapientia procedit, per intellectum procedit. Antecedens est certum ex Prouerb. 8. vbi Sapientia genita de se ait: *Nondum erant Abyssi, & ego iam concepta eram.* Ecclesiastici. 1. *Prior omnium creata est Sapientia.* 1. Corinth. 1. *Christum Dei virtutem, & Sapientia.* Quæ loca, & similia de Sapientia genita, seu Filio intelligunt Patres dati d. 2. q. 2. Sixtus item Papa 2. epist. ad Gratum Episcop. tom. 1. Concilior. post Carthaginense, Episcopi Orientales, can. 5. confirmato ab Hilario de Synod. col. 8. Athenagoras legat. pro Christianis vers. med. Ioann. Euang. in regula Fidei tradita Thaumaturgo apud Nyssen. in huius vita. Imò totus discursus traditus videtur Ecclesiast. 24. illis verbis: *Ex ore Altissimi prodiui primogenita ante omnem creaturam.* Quare Ambros. lib. vnic. de Filij diuinit. c. 6. circa med. ait: *Non solum Sapientia, sed Verbum nuncupatur: quia ex proprio diuino ore processit.* Quo etiam modo loquitur Isidor. 2. de different. Spiritualibus c. 5. Confirmatur primò: quia Filius dicitur ratio, sermo, cogitatio, & definitio Patris ab Athanas. compend. de Spiritu S. sub init. & orat. 5. contr. Arrianos sub init. à Nyssen. epist. contr. Apollinar. de imagine, & similitudine vers. med. & infra, à Nazianz. & aliis. Confirmatur secundò ex ratione imaginis, quæ personaliter, & notionaliter competit Filio: nec competeret, nisi per intellectum procederet, vt deinceps dicemus. Quæ nomina, eorúmque formales, & proprias rationes Filij esse fusiùs probabimus d. de propriis, & appropriatis Personarum.

6 Sed dices: Spiritus sanctus ex ore etiam diuino procedit, est que Filij imago: & tamen per intellectum non procedit: ergo perperam inde per intellectum procedere colligitur Filius. Prima antecedentis pars constat ex citatis Verbis Psalmi 32. *Et Spiritus oris eius*, &c. quo loco Spiritum sanctum intelligi multis allegatis Patribus ostendebamus d. 2. q. 2. Confirmatur: quia Athanas. Dialog. 1. de Sancta Trinit. contr. Anom. vers. fin. semel, & iterum ait: *Orit Spiritus dicitur: quia in ore est docendi facultas.* Sic Ioann. c. 14. de Spiritu S. ait: *ille vos docebit omnia.* & c. 16. *Docebit vos omnem veritatem.* Et quidem doctrina operatio intellectionis, & dictionis est: quippe, quæ per Verbum exercetur: ergo doctor, & docens Spiritus sanctus per intellectum procedit. Secundam partem antecedentis probat Thaumaturg. in regula Fidei diuinitus accepta, & proximè citata, vbi de Spiritu sancto ait: *Imago perfecta Filij perfecti.* Respondetur primò ore proferri non solum Verbum, sed & halitum, seu spiritum: eo quippe, & loquimur, & spiramus. Vnde ideo dicitur spiritus oris Spiritus sanctus, quia spiratur; quin inde Dei ore, quatenus internè loquitur procedere conuincatur. Ast Sapientia, qua talis de se se nequit ex Altissimi ore procedere, quatenus spiratiuum principium halitus est, sed quatenus intellectiuum: ac proinde Filium ab intellectu proximè procedere diximus, non quia ab ore absolutè procedat; sed quia abore, vt sapientia, & Verbum procedit: quemadmodum de se sapientia ipsa testatur. Instabis Spiritum sanctum procedere ex ore Dei non solum tanquam halitum, sed tanquam Doctorem, & Doctrinam Ecclesiæ: ac proinde ex ore, quatenus docendi, & loquendi facultas est, vt arguebat Athanas. supra: vt id circo dispertitis linguis super Discipulorum capita in Pentecoste vi-

deatur innotuisse, quasi suæ proprietatis docendi munus ostentans. Respondetur in Doctrina externa duo interuenire: & intellectionem, & voluntatem, qua ea externe euulgantur, quæ Doctor interne concepit. Primum competit interno Verbo per intellectionem producto: Secundum Spiritui sancto, quæ, vt pote notionalis amor, per amorem procedit. Cum autem ea voluntate exterior Dei Doctrina vltimo, & completè, quatenus est ex parte Dei, Ecclesiæ tradatur, Spiritus, qui amore procedit, Ecclesiæ Doctor, & lingua, qua Deus nos docet, specialiter præ Patre, & Filio, quin per intellectum procedat, nominatur.

CERTAMEN II.

Spiritus sancti processio per voluntatem statuitur, atque vtraque conclusio confirmatur.

1 PRobatur Spiritus sancti per voluntatem immediatè, & proximè processio. Spiritus sanctus sua caractheristica proprietate amor est, & affectiuus impulsus notionalis: ast amor, qua talis, per voluntatem immediatè, & proximè procedit: ergo, & Spiritus sanctus immediatè, & proximè procedit per voluntatem. Probatur maior ex 1. Ioann. 4. n. 7. vbi dicitur: *Charitas ex Deo est.* & n. 8. statim: *Charitas Deus est.* atqui Deus charitas, quæ ex Deo est, & procedit solum, est Spiritus sanctus, nulla autem alia Persona: ergo Spiritus charitas, seu amor notionalis, & procedens est. Scio charitatem, quæ ex Deo est, intelligi ab August. 1. de gratia Christi, & à Concil. Mileuitano c. 4. fin. mutuam nostram charitatem, ad quam nos ibi Apostolus hortatur; atque ex eo loco vrgeri ab ipsis Pelagianos, vt gratiam Dei necessariam ad charitatem eliciendam admittant. Sed tandem de charitate Dei notionali intelligi debere sentit August. cũ quo discurrimus, tract. 7. in epist. 1. Ioan. & 15. de Trinit. à c. 17. ad 20. Imò verò non parum ex eo, quod amor notionalis Deus sit, ad mutuum amorem accendimur; cum in eo Spiritum sanctum imitemur. Neque parum confirmatur nostram charitatem ex Deo esse contra Pelagianos: siquidem diuina charitas notionalis ex Deo est. Confirmatur: quia n. 12. id probans Ioannes subdit: *Qui manet in charitate in Deo manet.* & n. 13. *In hoc cognouimus, quoniam in eo manemus, & ipse in nobis: quoniam de Spiritu suo dedit nobis.* nempe: de Spiritu sancto, qui charitas notionalis specialiter præ aliis diuinis Personis est: cuiúsque specialis imitatio, & participatio charitas nostra est. Sicut enim ille in Deo manet, à quo procedit: ita, & nos per charitatem, quæ ab ipso Spiritu, vt pote amore notionali, specialiter est, procedit, in eo, & in Deo, qui ipse est, manemus. Confirmatur secundò: quia hanc ob causam specialiter dicitur ad Roman. 5. *Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis.* Confirmatur tertiò ex nomine ignis, quo ab Ecclesia in hymno ipsius insignitur: *fons viuus, ignis, charitas.* Ignis enim apud prophanos, & Christianos amoris Symbolum est. Eàmque ob rem Spiritus sancti Persona igneis linguis in Pentecoste se prodidit.

2 Denique eadem maior probatur ex extremo Verbo illo hymni *Charitas*, quo Spiritus Sancti Persona nominatur. Quæ vox Ecclesiæ toti tradita fuit, à Patribus omnibus, ab August. 10. de ciuit. Dei. c. 27. & 28. & lib. 6. c. 5. & lib. 7. c. 3. Ambros. 1. in Symbol. Apostolor. post med. Hierom. in Psalm. 17. init. Fulgent. q. 4. ad Ferrand. vers. fin. Prospero lib. sententiar. August. sententia 371. Concil. Toletan. 11. confession. fidei Greg. Mag. hom. 30. Pentecost. sub init. Isidor. 7. etymol. c. 3. Anselm. c. 48. & 49. monologij. Bernard. serm. 8. in cantica, & serm. 3. Pentecost. Guitmundo Episcopo Auersana confess. de S. Trinit. col. 2. Ricard. Victorin. lib. 3. & 5. de Trinit. à c. 17. ad 28. & lib. 6. c. 10. lib. declarationum ad Bernard. fin. Adde ideò dici Spiritum notionaliter Sanctum: quia amor notionalis est, & per amorem producitur: quia in amore sanctitas, vel malitia consistit, vt recte Cyrill. Alex. 13. thesaur. c. 4. aiebat: *Sanctus dicitur, quia Sanctus essentialiter est.* Vnde, quia dilectio vtriusque est, sanctitas Patris, & Filij dicitur ab Ambros. proximè post med. August. 10. de ciuit. cap. 29. med. & lib. 6. capite 5. init. à Concil. Toletan. proximè, à Nazianz. orat. in laudem Hieron. circa fin. Denique: quia, cum sanctitas sit ordinatio in Deum, & Spiritus sanctus, qua amor Personalis per amorem productus, impulsus in Deum est, vt bene aiebat S. Thom. 1. p. q. 36. art. 1.

3 Vtraque autem conclusio probatur ab absurdo. Quia, si vtraque Persona, vel per naturam solam esset, vel per intellectum solum, vel per solam voluntatem, vel per hæc omnia simul, vnica solum, vel nulla processio in diuinis daretur: ergo nequit aliquo ex iis modis processio in diuinis assignari, sed Filij, per intellectum, & Spiritus sancti per voluntatem. Antecedens probatur: quia vtraque processio quouis ex enumeratis modo eiusdem potentiæ, & virtutis, etiam formalis, processio foret: ergo vel vna tantum esset processio diuina, vel neutra earum esset diuina processio. Patet: quia ex prædicato diuinæ infinitatem simpliciter habere deberet in suo genere: ergo in genere procedendi per intellectum solum, vel per voluntatem solam, vel per solam naturam, vel per omnia simul, nihil perfectionis in illo genere possibilis posset illi deficere: ergo quidquid extra vnicam processionem ab eadem virtute diuina est, processio à virtute diuina non est: ac proinde vnica, tantum processio erit, cuius termini proprij sint duæ Personæ. In quo quanta implicetur repugnantia vidimus d. 2. q. 2. Ac rursus processio secunda cum perfectionem processionis ab eadem virtute contineat, sitque extra processionis primæ perfectionem: nec prima processio erit simpliciter infinita ex genere, seu specie sua, cum ipsi perfectio aliqua speciei eiusdem quæ in secunda processione est, deficiat: nec secunda simpliciter infinita erit, cum illi deficiat perfectio aliqua speciei suæ, quæ est in processione prima: ac proinde neutra erit simpliciter infinita in suo genere, neque absolutè diuina processio. Vnde iuxta sententias oppositas processionum pluralitas, imò processio desendi in diuinis nequit. Ergo, vt asseratur absolutè processio, seu eius pluralitas, asserenda est Filij processio per intellectum, Spiritus verò Sancti per voluntatem. Ne verò, quasi ad inconsequentiam, terreamini non aliter hoc loco perfectionem capio, atque d. 1. q. 4. processiones, seu personalitates perfectionem habere dicebam, dicámque d. 6. q. 4. scilicet, quatenus identitate cum essentia, sicut ipsius entitatem, ita & perfectionem participant, atque explicant.

4 Dices: Potentiæ, intellectus, & voluntatis in creatis, ne formaliter quidem, à substantia animæ, vel Angeli differunt: ergo neque à natura Dei distinguentur. Vnde rursus fiet, vt, quod per intellectum, vel voluntatem formaliter procedat, procedat etiam per naturam Dei formaliter: ergo vtraque Persona procedit per naturam. Antecedens certissimum est in nostra Doctrina: multis enim probabamus d. de potentiis animæ, eas ab animo, neque realiter, neque formaliter distingui posse. Sed respondetur tamen eo loci solum à nobis asseri potentias non esse animo, adhuc formaliter, superadditas, ipsíque in suo esse siue reali, siue formali adæquatè constituto aduenientes, non autem non distingui formaliter inadæquatè potenti s ab anima, tanquam constituens à constituto, seu pars metaphysica à toto metaphisico, quod ex ea, aliísque resultat. Licet enim nulla potentia formaliter superaddita animo sit; cum tamen animus plures potentias in se coerceat: vnaquæque ipsum formaliter constituit, atque ab alia potentia, cum qua ipsum constituit, formaliter distinguitur: quare ab animo per ipsas constituto vnaquæque formaliter inadæquatè, sicut pars à toto, differre debet.

5 Ad formam igitur distinguo antecedens. Non

differunt

differunt *adæquatè* ab animo. Concedo antecedens; inadæquatè nego antecedens, & similiter distinguo secundam consequentiam: per naturam inadæquatè sumptam nego: sed natura inadæquatè sumpta est intellectus, vel voluntas cum vtraque potentia tanquam partibus constituatur natura: vnde nego consequentiam vltimam, si de natura absolutè dicta sumatur: nam pars, sicut absolutè totum non est, ita neque absolutè totum dici potest. Admisso tamen discursu integro nihil pro sententia Durandi inferretur. Ipse enim docet processiones ita esse per naturam, vt non sint per intellectum, & voluntatem; ratio autem hæc probat esse per naturam, quia per intellectum, & voluntatem sunt, quibus intrinsecè, & essentialiter natura constet. Vnde Durandus per naturam præuiam formaliter intellectui, & voluntati, atque ante illas constitutam processiones esse defendit, quod valde est ad argumenti huius instituto diuersum. Tertiò primam illam consequentiam admitto, licet nunc non omnino probem. Nam & si in creatis potentiæ tanquam quid ipsi iam constituto formaliter aduenientes non distinguantur; non statim ita admittendum necessariò est in diuinis. Nam in creatis prædicata potentiæ differentialia sunt, & contractiua essentialiter entis: quare possunt speciem, & essentiam animæ constituere; ast in Deo omnimoda indiuiduatio in linea entis statuitur hoc prædicato *entis à se*, quod prius, & immediatius, quam reliqua prædicata entis rationem afficit: ac proinde eo solo intelligitur indiuiduus Deus metaphysicè constitutus: quare reliqua aduenientia constituto iam Deo in linea entis adueniunt, Deique naturam consequuntur. Sed de his latius egimus controu. de Deo vno, nonnihilque. q. 2. attigemus.

Certamen III.

Satisfit aliorum Argumentis.

1 Oppones ex Lullio de contrit. & satisfact. confess. art. 14. apud Vasq. d. 133. c. 1. Non minoris efficaciæ sunt essentia, aliáque attributa in Deo, quam intellectus, & voluntas: Sed intellectus, & voluntas per nos sunt principia processionum: ergo essentia, aliáque attributa sunt principia processionem. Hinc erroneè infercbat ille Patrem, & Filium, qua tales multiplicabiles esse contra fidei dogmata. Respondetur distinguendo maiorem. Non minoris efficaciæ sunt, quæ sunt efficacia in sua linea concedo maiorem; quæ efficacia non sunt, est de subiecto non supponente, & falsa: Item, quæ efficacia sunt in sua linea in omni linea non sunt minoris efficaciæ, nego maiorem: & admissa minori nego consequentiam. Nam essentia efficax ad intra non est, nisi forte, qua intellectus, & voluntas est, vt dicebamus num. proximò; & ad extra efficax non est nisi, qua omnipotentia est: omnipotentia autem, & decreta Dei efficaciam habent infinitam æquè, atque intellectus, & voluntas, sed ad extra solum: vnde non licet inferre eam habere ad productiones ad intra; alioqui Personæ diuinæ creaturæ forent, liberèque procederent. Quod solùm, vt pote hæreticum vitare volunt Patres referendi q. 3. dum aiunt Personas non voluntate, sed natura procedere. Hoc pacto satis solueretur Augustini testimonium 15. de Trinit. capite 20. dicentes *Verbum filium esse naturæ*. Sed solùm vult Filium esse naturalem Patris, eiusdémque naturæ cum ipso, non adoptiuum.

2 Oppones secundò. Secundum idem competit fœcunditas Deo, & creaturis: sed creaturis non competit fœcunditas per intellectum, & voluntatem, sed per naturam: ergo, & Deo. Minor probatur ex Aristot. 9. met. textu 16. asserente ex actibus intellectus, & voluntatis nihil consequi, ideſt produci. Secundò: quia nulla creatura generat per intellectum, aut fœcunda est ad Personam aliam producendam per voluntatem, sed per naturam. Confirmatur, quia perfectior est natura se ipsa fœcunda formaliter, quam per potentiam superaditam: ergo, cum natura diuina perfectissima sit, se ipsa formaliter fœcunda erit, non per intellectum, & voluntatem. Respondetur negando maiorem. Aliàs enim, cùm substantiis spiritualibus nulla competat fœcunditas generandi, & producendi Personam aliam processiones Personarum abolebis: cum magis proportionetur substantia spiritualis, vt pote nobilior, Deo, quam substantiæ materiales fœcundæ. Iam si sumas pro antecedenti minorem, maiori ommissa, iam admitto; non quidem ob Aristot. authoritatem, qui nusquam negat intrinsecum terminum nostri intellectus, & voluntatis actibus produci, sed solum extrinsecum; sed quia fortasse vera est (ne modo intempestiuè examinem an potentia generatiua accidentalis physicè, vel logicè viuentibus sit? Cum parui referat ad negandam consequentiam) eáque admissa negatur consequentia. Nam eo modo generare imperfectio est, ac proinde Angelis deficit, qui dubio procul viuentibus materialibus fœcundis longè sunt perfectiores.

3 Cùm Deus autem proximior (si ita loqui immensus permittit excessus) substantiis spiritualibus sit: licet his etiam ob sui limitationem fœcunditas per intellectum, & voluntatem non competat, ea tamen facultate, qua illi actiui sunt decentior fœcunditas competet Deo. Adde fœcunditatem ad duas Personas, & processiones per naturam esse non posse, vt dicebamus cert. proximo n. 3. neque ad Personas, quæ sint Verbum, & amor notionalis, nisi sint per intellectum, & voluntatem. Vnde constat negandum esse confirmationis antecedens. Adde secundò Deum fortè, vt diximus cert. 2. n. 4. & 5. intellectu, & voluntate essentialiter in sua natura constitui: sicut de viuenti quouis intellectuali Disp. de potentiis animæ discurrebam: ac proinde admisso antecedenti neganda est consequentia: quia intellectus, & voluntas in hac doctrina potentiæ superadditæ naturæ diuinæ non sunt, sed partes intrinsecæ eam constituentes. Vrgebis: re ipsa intellectus, & voluntas in Deo non differunt, adhuc virtualiter: ergo si intellectus generat, & voluntas non generat de eadem reali entitate contradictoria verificantur. Regero argumentum. Intellectus, & voluntas re ipsa à natura diuina non differunt: ergo eadem contradictoria de eadem omnino entitate reali in tua doctrina verificantur: siquidem natura generat, intellectus non generat. Sed his & similibus respondimus disp. proxima q. vlt. cert. secundo, respondeo: in his propositionibus solùm affirmari, & negari titulos seu formalitates, aliquas illa entitas, quæ re ipsa natura, & voluntas, ac intellectus est, generat realiter: quare contradictorias, non esse: quia non negatur de natura realiter sumpta generare, sed ratione, & formalitate sua ad generationem adhibcari, sed quia intellectiua re ipsa est.

4 Oppones tertiò. Quod per intellectum procedit, euadit simile intentionaliter solùm, non realiter, & in natura: sed Filius, qua talis, debet procedere similis Patri realiter, & in natura: ergo non procedit per intellectum, sed per naturam. Respondetur in communi opinione distinguendo maiorem. Procedit simile intentionaliter solùm, non realiter, & in natura obiecto præcisè, qua tali, concedo maiorem; obiecto, quod idem met sit principium producens vitale nego maiorem. Et distinguo etiam minorem. Patri tanquam obiecto præcisè nego minorem; tanquam obiecto, & principio vitali concedo minorem, & nego consequentiam. Vrget quintò Durandus. Procedit Verbum per intellectionem, & Spiritus sanctus per amorem: ergo quicumque ea intellectione intelligit, eóque amore amat, personas producit: sed tres Personæ diuinæ intellectione, & amore diuino intelligunt, & amant, cum sint eis intellectio, & volitio communes: ergo, & tres Personæ Filium, & Spiritum sanctum producunt: ac proinde Filius se ipsum, Spiritus autem sanctus, & se & suum principium, scilicet Filium. Respondetur primò:

si

si actus notionales ab essentialibus adæquatè differant frigere argumentum. Distinguetur enim antecedens primum hoc pacto. Per intellectionem, & amorem notionales fateor; essentiales nego. Concessáque prima consequentia subsumptum distinguo: essentialibus concedo; notionalibus nego. Et nego secundam consequentiam. In alia verò opinione nego consequentiam primam. Nam intellectio ad Filium peruenit effæta, suóque functa, exhaustáque munere, atque eodem pacto peruenit amor ad Spiritum sanctum: vnde in illis solum habet munus formaliter constituendi intelligentes, non autem producentes. Retorqueo argumentum. Diuina natura, qua per Durandum Pater formaliter potens constituitur est tota formalitas potentiæ generatiuæ: ergo cum sit in Filio, & Spiritu sancto, sicut illos Deum formaliter constituit, ita, & principium generatiuum, & spiratiuum constituet eosdem. Respondebis, sicut nos proximè; vel, si aliter, quod tu nobis, & nos tibi respondemus.

5 Oppones rursus. Personalitas est modus substantialis naturæ eam immediate terminans: ergo prouenit immediatè à natura, non ab intellectione. Sic obiicit Soar. sibi 8. de Trinit. c. 1. posséque se facile expedire in suis principiis, cum Dei naturam & essentiam intellectione constituat. Facilius nos ex nostris negamus antecedens: neque enim Personalitas modus naturæ superadditus est iuxta dicta d. proœm. q. 2. sed eo dato æqua facilitate negatur consequentia. Non enim quidquid immediatè afficit aliud, & ab eo necessariò immediatè efficitur: ecce actus vitales spirituales afficiunt immediatè animum, à quo in vulgata opinione immediatè non fiunt, sed à potentiis superadditis. Et vitales materiales materiæ immediatè adhærent, à qua, nec remotè fiunt: Paternitas insuper, seu personalitas Patris immediatè afficit naturam diuinam nostro intelligendi modo, à qua nullatenus fit. Verbi autem Personalitas, ac Persona, qua talis nequit non vitali processione, & dictione prodire, quæ, non nisi intellectio Patris esse potest. Sed instas ex Vazq. d. 141. c. 4. à num. 22. Quidquid dictione producitur terminat dictionem, seu quod idem est, dicitur. Roganti enim quid dicis? Respondemus per obieta, quæ concipimus intellectione, non per verbum mentis, aut prolatum: atqui Verbum non dicitur per se dictione Patris, cùm eius non sit obiectum per se quarto modo, quare nec terminat dictionem: ergo neque dictione producitur. Respondetur hac in re ingenti æquiuocatione laborasse magnum Vazq. & ex qua, neque pro communi hac opinione sua respondere ægrè posset, pluráque alia inferius impugnanda docuit. Maior est falsa, atque ex ratione, quam adducit falsitatis conuicta. Neque enim negat verbum interius, siue exterius prolatum terminare locutionem internam, vel externam, & tamen ait non dici, vt obiectum. Sed nego absolutè non dici verbum quoduis locutione sua cum August. 15. de Trinit. c. 15. & 18. etiam si obiectum eius non sit. Sic enim ait primo loco: *Cùm verbum nostrum nostra cogitatione dicatur.* Secundò autem: *Verbum est, quod in corde dicimus.* Itaque dictione duo dicuntur, & terminus, & obiectum. Primum non curat alius scire, quia verbum audit, nec de eo dubitat; quare ab aliis nos vsitatius de obiecto rogamur, etiam si verbum de quo non respondemus, dicamus. Sic etiam pictor, & scriba, quod pingunt, scribúntque imago, characteres sunt; dicuntúrque Cæsarem, cuius est imago, & res significatas pingere, & exarare; rogatíque de eis respondent non de imagine, aut characteribus, de quibus non dubitatur.

6 Vrgentius quoad speciem, acutiúsque ex nostris principiis obiici posset. Intellectus diuinus formaliter non est ens, sicut de personalitatibus dicebamus d. 1. q. 4. cert. 2. n. 5. cert. 3. n. 3. q. 5. cert. 3. à fine num. 1. ad 5. d. 2. q. 3. cert. 1. n 5 & toto cert. 4. fusiúsque dicemus d. 6. q. 1. cert. 2. per totam: ergo, nisi ex parte principij proximi saltem supponatur existentia, quæ tota est essentiæ, nequit à solo intellectu Persona existens procedere. Nihil enim datur quod non habet: ergo saltem non est intellectus proximum principium adæquatum Filij, sed compartiale naturæ: & idem dicito de voluntate Spiritus sancti. Sed certè obiectio hæc alios plures tangit; etenim in vulgari, veráque, vti reor, opinione, quæ intellectum formaliter ab essentia in diuinis distinguit, intellectus formaliter substantia diuina non est: ergo nequit Personam substantialem sine naturæ, siue substantiæ diuinæ consortio. Responderi pro omnibus primò posset: attributa formaliter sumpta instrumentaliter concurrere nomine, & virtute essentiæ, cuius metaphysicæ passiones sunt: ac proinde, sicut accidentia physica substantiam, quam in se non habent, instrumentaliter producunt, ita, & attributa existentiam & substantiam Personæ, quam formaliter in se, & principaliter non habent, posse tribuere, quia instrumentaliter eam continent. Secundò, & veriùs respondeo: in processione duplicem esse formalitatem; & influxus, & communicationis. Illa prima ponit actiuè quod non erat pro priori originis, nempe Personalitatem Personæ productæ, quæ ens non est formaliter, & præcisè sumpta, ac proinde principaliter poni influxiuè potest: adiunctáque per communicationem existentia, & substantia naturæ, quæ identicè in Persona producente etiam præsupponebatur, integra Persona existens, & substantialis producetur, quin aliquid det, quod non habet.

7 Denique pro Ricardo oppones. Verbum procedit ex Patris corde, iuxta Psalmistam Psal. 44. *Eructauit cor meum Verbum bonum*: quod de verbi processione Patres omnes intelligunt: cor autem, & appetitiuæ facultatis sedes est, & voluntatis symbolum: ergo procedit Verbum per voluntatem, & amorem. Confirmatur ex Paulo Filium appellante *Filium dilectionis*. Vnde Origenes *voluntatis germen* illud nuncupauit. Clemens Roman. *genitum beneplacito Patris* dixit. Respondetur ad primum cordis nomine in Scriptura intimum, & secretum quodpiam significari; ac proinde nonnumquam pro intellectu, nonnumquam pro voluntate cor vsurpatur. Sic pro intellectu sumitur Psalm. 11. *In corde, & corde locuti sunt.* & Psalm. 13. *Dixit insipiens in corde suo non est Deus.* & pluries. Solum ergo vult Psalmista Verbum diuinum intimè, & non externè dici à Patre. Ad confirmationem dicito eis locutionibus denotari Patrem sibi in Filio suo complacere: vt Abacuc. 3. iuxta Septuaginta dicitur: *Posuit in eo dilectionem robustam*: & in Euangelio: *Hic est Filius meus dilectus in quo mihi bene complacui.* Imò ab Apostolo iustè dicuntur *Filij dilectionis*; peccatores vero *Filij iræ*, cum tamen per iram Dei, eiúsve odium minimè processerint. Sic etiam explicari posset Concil. Toletanum 15. lib. de tribus substantiis, vbi ait: *secundum essentiam voluntas genuit voluntatem.* Sed, cum voluntas, seu amor notionalis Spiritus sanctus sit, de eo loquitur Concilium, licet Verbum *genuit* laxè, & impropriè vsurpauerit. Instabis: Filius volente Patre non procedit per te: ergo Patre nolente procedit. In hoc autem repugnantia Patris victa admittitur: nec processio Filij per voluntatem vitatur: natúsque Patris odio Filius asseritur. Ita Arriani apud August. 15. de Trinit. Quibus ille ex coætaneo quodam Patre respondit concesso antecedenti negando consequentiam de nolitione positiua, ex qua solum dicta inferuntur absurda. Tandem non video, qua ratione sibi Ricardus constet: cum asserat in 1. d. 2. art. 2. ad 2. & d. 6. art. 1. q. 4. arg. 4 & d. 27. art. 2. q. 1. & 2. Filium à Patre dici, atque ab intellectu procedere per modum naturæ: ac proinde esse Verbum, & Filium; secus Spiritum sanctum: quia procedit per modum voluntatis.

QVÆSTIO

QVÆSTIO II.

Quare Filij tantum processio generatio sit?

DIfficultatis præsentis solutionem videntur desperasse Patres, quos eruditè refert Ruiz d.5.sect.1.& d.7.sect.1. Vnum, vel alterum proferre satis erit. Chrysost. sæpe, & præsertim hom.1. de incomprehensib. Dei uatur. inter plura alia, sic habet col. 4. *Filium esse à Patre Deo immortali genitum noui, sed quemadmodum ignoro? Spiritum procedere ex eo scio, sed quemadmodum nescio.* Similia habet hom. 2. ad Hebr. 1. sub init. hom.2. in 1. Math. Damasc.1. fidei capite 10. ante med. *Generationis, & processionis differentiam esse dicimus; at, quis sit differentiæ modus, nequaquam.* Augustin. denique 3. contr. Maximin. capite 14. *Distinguere autem inter illam generationem, & hanc processionem nescio, non valeo, non sufficio.* Consonat sibi tract.29. in Ioan.col.3. ex quo Beda ad id Ioan.16. *Quæcumque audiet loquetur.* Eadem modestia loquuntur Fulgent. ad obiect. 2. Arrianor. Isidor. 1. contr. Iudæ. capite 2. Venantius in Symbol. Apostolor. sub init. tit.2. Bibliot. Hilar.2.de Trinitate longè à med. Hieron. in Mattheum, Phœbad. contra Arrianos longè à med. Acazius epist.ad Cyrill. Alex. sub init. tom. 1. concilij Ephesin.cap 23.Cyrill.Hierosol.catheches.4. 6. 10. 11. 16. Epiphan. hæresi 76. ad caput 1. Aëtij, Gregorius Bæticus de Trinitate longè à med. Anastas. Synait. de rect.fid.dogmatib. col. 3. & 4 Eusеb. Cæsar. 1. demonstr. Euang. capite 1. & 3. Athanasius Dialog. 3. de S. Trinitate contra Macedon. cui, huius differentiæ professus ignorationem respondet dialog.1. de S. Trinitate contra Anom. longè à med.5. de vnit. substant. Trinit. sub init. quæstione 14. & 15. de natur. deit. Basil. hom. 18.cont. Sabellian. & Anom. longè à med. 1. contr. Eunom. post med. & 3. fine, serm. de humana Christi generat. in die natali, vel Epiphaniæ, orat. 2. *aduersus eos, qui calumniantur, quod tres Deos colamus*, Ambrosius 1.de fide ad Gratianum capite 5. præcipuè vers. med. Id circo Cyrill. Alex.1. thes. circa med. & libro 2. dialogor. de Trinitate circa med. Psalm. 209. dictum ait: *Ante luciferum genui te, quoniam in obscuritate, & incomprehensibilitate, & quasi in tenebris profundis generationis modus vocatus sit.* Accinit imperfectus apud Chrysostomus hom.1. ea propter dementiæ, temeritatis, & impietatis arguunt de hac re Disputatores. Clemens Roman. epist. 1. ad Iacobum fratrem Domini, col. 10. Concil. Nicæn.libro 2.longè à medio respons. 5. per Eusеb. init. Sixtus Pap.2. epistola ad Gratum Episcopum tom.1. Concilior. Irenæ. 2. aduers.hæreses. capite. 48. Alexand. Alexandr. epistola ad Alexandr. Constantinop. col. 4. & 8. Basilius, Chrysostomus, & Augustinus supra, atque tractatu 99. in Ioann. circa fin. & 2. de consensu Euangelist. capite 1. & 1.de Symbol. ad Cathecum. capite 3. & libro 2.capite 3.15. de Trinitate capite 27. init.Nazianz. orat.29. de dogmat. & constit. Episcoporum, fine orat. 23.ad 150. Episcopos post medium orat. 35. 3. de Theol.& orat. 37. 5. de Theol. col. 4. & 5. vbi sic de hac differentia rogantem redarguit. *Dic tu, quæ Patris in genitura sit: & ego Filij generationem, & Spiritus processionem explicare aggrediar; vtrumbo mentis vestræ præcipites agamus in Dei mysteria, oculos inijcientes.* Sed enim de his loquuntur, qui curiosius, & de se confidentius disputant, vt mysterium impugnent, quod non credunt, vel illud quantum ratio suadeat tantum credant.Nam, vt pro modulo piè, & humiliter suæ fidei rationes reddant, iidem Patres disputarunt. Retuli, tamen, vt in tanta disputatione venia nobis fortasse nihil, quod plenè satisfaciat, allaturis paretur: & præcedentium rationes, quibus, neque Patres, & Doctores, dum excogitabant, fidebant, impugnaturis immodestiæ, & soluti pudoris non inuratur censura. Duo supponit titulus; scilicet secundam Personam Filium Dei esse; deinde Spiritum sanctum Filium non esse. Primum ex dictis d.2. à q.2. liquidò constat: Filium scilicet, & genitum rigidè esse secundam Personam: ac proinde ipsius processionem generationem strictam esse: cum Filius non nisi generatione procedat. Secundum autem non ita est in præcedentibus stabilitum: id circo Certam.1. statuetur, difficultas verò præscripta in sequentibus.

CERTAMEN I.

Spiritum sanctum, nec genitum esse, neque eius processionem generationem de fide est.

1 RAim. Lull. apud. Heimericum p.2. directorij q.9. art.19. sic lib. de Ecclesiast. Prouerbiis aiebat: *Spiritus sanctus est conceptus de Patre, & Filio.* Vetustiores hæretici Arriani, Aëtiani, Eunomiani, & Macedoniani, licet Filium esse Spiritum sanctum negarent, quia non esse Patris substantia asserebant; tamen ea hypothesi, quod eiusdem substantiæ foret, Filium fore ob præstandum argumentum certam.2. clamabant: sicque catholicos vrgebant, vt eius diuinitatem desererent. Nam si Deus, (aiebant) Filius erit: si Filius vel à solo Patre & sic Verbo erit gemellus: si à Filio solo Patris nepos: si ab vtroque fiet alterum Patrem ipsius esse, alterum matrem. Hæc, similiáque effucieba nt apud Nazianz. orat. 37 5. de Theol. col. 4. & 5. apud Athanas. epist. longiori ad Serap. epist. 2. ex aliis breuioribus: quem errorem multis post annis suscitauit Abailard. apud. Bernard. epist. 190. col. 1. Cœterùm, licet Spiritus sanctus Deus sit, vt verè esse ex fide probauimus, Filium tamen non esse, quia ipsius processio generatio non est, ex sequentibus constabit. Nunc autem præfixa conclusio erit stabilienda:

2 Et primò ex Symb. Athanas. vbi de Spiritu sancto dicitur: *Non genitus, sed procedens.* Quæ sententia habetur in Conc. Toletano 1. approbato à Leone Pap. 1. & in Concil. Tolet. 11. profess. fidei. Secundò: quia Filius est vnigenitus, vt constat ex d.2. q 2. ergo Spiritus non est genitus. Patet consequentia: nam, vbi duo geniti sunt, neuter genitus solus, siue vnigenitus est: vt arguunt communiter Patres. Basil. 3. contr. Eunom. circa fin. lib. vnic. de Spiritu S. circa med. & infra, hom. 17. in Sanctũ Baptisma, Nazianz. proximè, & longè à med. ac vers. orationis finem. Et orat. *de moderat. in disputando seruanda*, & carm. arcano 3. Damasc. 1. de fide c. 9. post init. Cyrill. Alex. 10. thesaur. c. 4. Cyrill. Hierosol. catechesi 11. Fulgent. ad 3. obiection. Arrianor. Aug. serm. 38. de temp. sub med, Audiendus vnicè est Athanas. Dial. 1. de S. Trinit. contra Macedon. longè à med. & 3. post init. atque 3. de Trinit. cui titulus est, *de assumptione hominis*, fine dicens: *vnigenitum, vt Scriptura refert, secundum diuinitatem indicat, quia in Deitate vnigenitus à Deo Patre omnino fratres non habet.* Repetit orat. 3. contra Arrian. totáque epist. 2. de Spiritu S. ad Serap. quibus locis relata hæreticorum ludibria magno insectatur stomacho, sicuti & dialog. de S. Trinitate contra Anom. longè à medio & 4. contra Vrbicum Portent. & quæstione 15. de natura Dei, Epiphan. hæresi 62. vers. medium hæresi 69. pag. 5. hæresi 73. versus finem & 76. ad capita Aëtij, & column. 7. Ancorati, Nazianzenus citata column. 4. Cui illustris hac de re expositio præponitur Syluardentio, c. 5. & 6. Castro verbo *Deus* hæresi 1.

3 Probatur tertiò: quia, vt à cert. 5. videbimus, strictæ generationis ratio Spiritus sancti processioni non competit: ergo nec Spiritus genitus, nec Filius est. Patet. Nam Filius nequit non generatione procedere. Probatur quartò: quia, si Spiritus sancti processio generatio esset, atque ipse Filius, eiusdé esset rationis cum generatione Filij: ac proinde neutra esset diuina: quia vnicuique in suo genere perfectio propria deesset alterius: vnde

vel, nulla esset diuisa, vel eadem vnica processione Filius, & Spiritus sanctus procederent: quare Spiritus sanctus non à Filio. Quintò: quia sic censent omnes Ecclesiæ Patres, Iustin. exposit. fidei sub init. & fin. S. Martialis epist. ad Burdegalens. & Ephren Syr. opusc. de sui reprehens. vers. med. Gregor. Bœtic. de Trinit. vers. fin. Anastas. Synait. 1. de rect. fid. dogmatib. longè ab init. & circa med. Theodoret. 5. epitomes diuinor. decretor. c. 3. de Spiritu S. init. & 2. de principiis col. penult. & in 8. Roman. 8. *Vt sit ipse primogenitus.* Ambros. in Symbol. Apostol. c. 3. post med. Hilar. 12. de Trinit. col. penult. August. 12. de Trinit. cap. 5. & serm. 38. de temp. & 3. de Spiritu S. col. 2. 5. & penult. & serm. 125. de temp. ante med. Isidor. 7. Ethymol. c. 3. & 4. ac 2. de different. spiritualib. c. 3. Damasc. 1. de fide capite 10. ante med. Fulgent. de fide ad Petrum capite 1. fine, & cap. 2. init. Anselm. epist. de proces. Spiritus sancti contra Græcos, & c. 53. monolog. ac pluries.

4 Sed dices non semel Patres appellare Deum respectu Spiritus sancti *Patrem*, Spiritum verò *Filium* & *natum*. Sic Clemens Roman. 6. constitut. Apostolicar. c. 11. *Annuncianus vnum Deum vnius Filij Patrem, non multorum, vnius Paracleti per Christum.* & 2. recognit. pag. penult. *Dei vnigenitum dicimus non ex alio initio, sed ex ipso ineffabiliter natum: similiter etiam de Paracleto dicimus.* Cyrill. 7. de Trinit. longè à princip. ait. *Spiritum Deum esse ex his, ex quibus natus est.* Denique Basil. 5. contra Eunom. c. 12. init. & post med. scribit. *Spiritum Filium Filij non dici*: nec, sicut in creatis filios ex filiis propagari fere immensum videmus, longam filiorum seriem suspicaremur in diuinis, quibus Trinitas periret: ergo qui Filium asserat Spiritum sanctum cum restrictione non producendi alium filium rectè iuxta Basil. sentiret. Ad primum, vt rectè Turrianus noster ibi, dicito: ad Paraclerum non repetit Patrem, sed Deum: cum Patrem dicat vnius Filij, non multorum, quo à ratione Filij Paracletus excluditur, solúmque intendit, ita esse vnius Paracleti Deum, sicut vnius Filij Pater est. Secundo loco intendebat neutrum à pluribus principiis procedere, atque in eo vtrumque similem esse. Cyrill. *natum*, laxè vsurpauit: cum eodem libro circa med. Spiritum sanctum Filium esse negat, sicut totis libris thesaur. præsertim lib. 10. c. 4. & libris dialogor. de Trinit. & exposit. Symboli Nicæni frequenter. Basilius solum contendit contra Eunomæum, licet Filius Spiritus non sit, Deum tamen esse. Obiter tamen egregiam filiationis rationem attigit, quam & nos postmodum sequemur: vbi eius mentem hac super re enucleabimus. Denique, quod Spiritus sanctus Filius non sit, fatetur c. 13. init. atque ideo Scripturam nunquam Spiritum sanctum nominasse Filium *aliter ex Deo esse ostendens, quam Filius.*

Certamen II.

Strictæ generationis explicatione emicat propositæ quæstionis difficultas.

1 Exacta ad rem præsentem generationis definitio est, quam tradunt ex Aristot. citando Ricardus Victor. 6. de Trinitate capite 18. S. Thom. quæst. 27. art. 2. corp. & 4. contra Gent. capite 11. reliquique Scholastici verbis hisce: *Origo viuentis à viuente à principio coniuncto.* (seu, *per principium coniunctum*) *in similitudinem naturæ.* Dictione prima: *origo viuentis à viuente*, laxiores generationis, pro eductione vniuersim, acceptiones ablegantur. Eadem etiam denotatur viuens totale esse debere, quod generatur: vt nutritio generationem sit. Addunt Maior in 1. d. 13. quæstione 1. Vazquez d. 113. capite 1. numero 6. & 7. particulæ viuentis aliam, scilicet cognoscentis: ne arbor alterius genita dicatur: cum vtraque viuat, atque altera oriatur à viuenti arbore per eius partem coniunctam, scilicet vel virgultum, vel sementem. Sed certè reiicienda ea particula est: quia, vel cognitio debet esse generationis, & prolis, vel non. Si primum: bruta eam non habent, sed solam tactus, & delectationis cognitionem: imò & hæc aliquibus deficit animalibus, nam teste Aristot. 1. de generat. animalium capite 18. animalia nonnulla sexu maris, & fœminæ carent, & sine coitu generant. Si secundum: cognitio per accidens adiungitur generationi, cum in illam non influat. Confirmatur: quia generatio formaliter prouenit à viuentibus, secundum virtutem nutritiuam ex Aristot. 2. de anima capite 4. textu 34. & 1. de generat. animalium à capite 20. Virtus autem nutritiua secundum gradum vegetatiui, non autem sensitiui competit animalibus: ergo per accidens adiungitur sensatio generationi, cuius formale principium, sensitiuum non est. Ne autem nomen genitæ in propagata arbore tantopere citati Doctores exhorreant, legant Aristotelem 1. de generat. animal. & 2. de anima citato textu: videbúntque primo loco Philosophum notantem proportionem generationis stirpium ad generationem animalium: secundo autem loco, quæ generationis propria docet, in plantarum æquè, atque in animalium generatione designantem.

2 Secunda particula *à principio*, seu *per principium coniunctum*, notatur ab Arist. 8. Ethicor. cap. 12. sub init. locisque citatis. Ea verò significatur intrinsecam partem, saltem generantis agentis debere intrinsecè esse in genito: quia in illam vitaliter agendo generans prius disponit, vt sit generationis, & geniti instrumentum: vt rectè Aristot. citato loco de anima, & de generat. animal. præsertim cap. 18. Eandem particulam requirunt Nazianz. orat. 1. circa med. num. 71. vbi Elias Cretens. §. *Cum contra*, Basil. 4. contr. Eunom. sub init. Vnde constat horum defectu Euam Adami filiam non fuisse: quia neque ab Adamo producta fuit, neque à principio intrinseco Adami vitaliter ab eo dispositio: quare neque à viuenti formaliter, qua viuens est. Tertia particula *in similitudinem naturæ* traditur ab Aristot. 2. de anima c. 4. textu 34. vbi habet: *Hæc operatio omnium maximè operationum viuentibus est naturalis: vnumquodque aliud sibi simile procreare: animal quidem animal: planta autem plantam:* solísque imperfectissimis animalculis genus diuersum generare permittit 1. de generat. animal. cap. 1. Consentiunt expressè Basil. 2. contra Euuom. longè à med. Epiphan. hæres. 69. pag. 7. hæresi 73. med. hæres. 76. col. 6. & infra ad caput primum Aërij, Nazianz. & Elias Cretens. vbi proximè, Bernard. epist. 190. col. 1. Euseb. Cæsar. 4. demonstrat. Euangel. med. Hilar. de synod. ad can. 7. Oriental. Eandem verò particulam nomine identitatis in natura, quam hic similitudo significat, tradunt Hilar. citatus, & 7. de Trinitate medio Cyrill. Alex. 12. thesaur. capite 15. longè à medio Theodor. Anchyrens. Episcopus, 2. de Natali Dom. tom. 6. Concilij Ephes. in capite 10. Clemens Roman. epist. ad Iacob. fratrem Dom. col. 10. Basilius epistola 43. ad Nyssen. vers. finem Nyssen. de differentia vsiæ, & hypostas. parte vltima in id ad Hebr. 1. *Figura hypostasis.* Nazianz. orat. 36. 4. de theolog. versus finem numero 79. Athanasius orat. 2. contr. Arrianos longè à principium. Nominéque identitatis in genere admittitur ab eodem compendio de Spiritu sancto post medium ab Hilar. 7. de Trinitate, medio, Ricardo Victori numero 6. de Trinitate capite 18. circa medio, Sancto Thoma 4. contra Gent. capite 11. & 19. longè à med. ac pluribus statim dandis contra Vazquez.

3 Sed dices: Mulus est filius asinæ, & equi: & tamen eiusdem naturæ cum neutro est: ergo non requiritur similitudo in natura, saltem specifica ad rationem essentialem filij, & generationis. Respondit iampridem Arist. 1. c. 8. text. 28. quoties duplex principiũ speciei distinctum ad generationẽ requiritur, similitudinẽ geniti vtrique coniunctim debere esse, non singulis

singulis seorsim, quæ est impossibilis: coniunctum autem ex equo, & asina mulus est, ac proinde mulus genitus propinquissimæ speciei sui principij adæquati similis euadit. Audite Aristot: *Quod enim commune est equo, & asino non est nominatum propinquissimum genus: fuerint ambo fortassis, vti mulus.* Cui valde consonat S. Thomas 7. metaph. lect. 7. fin. Adde generationem latitudinem perfectionis essentialis admittere, ac proinde similitudinis in natura: vt, quæ perfecta sit in natura specifica similitudinem afferre debeat; quæ non adeo perfecta, si genericam similitudinem afferat, satis erit: quæ autem perfectissima, vt diuina est, in eadem numero natura necessario similitudinem afferet.

4 Pater Vazq. 1. p. d. 115. capite 3. & d. 145. capite 3. & 4. cui lucem prætulit Bannez 1. p. quæstione 27. art. 4. & Pesantius ibi, & Canar. art. 2. p. 4. docuit requiri ad generationem non quamcumque similitudinem in natura specifica, vel numerica viuentis producti cum producente, sed, quæ sit similitudo imaginis: id est, vt natum sit viuens genitum, eaque intentione productum, vt representet producentem. Cuius defectu, inquit ille, ignis, licet producenti similis sit, ouúmque productum ouo alteri, ex quo tandem progreditur, simile etiam sit, non autem alterius siue ignis, siue oui filij, quia neque alterius imagines. Hinc concludit Verbum Filium esse, quia ad representandum suum principium natum est, nec solum ipsi simile in natura euadit; sicut Spiritus sanctus, qui solùm similis in natura suo principio producitur, non autem eius imago, quia non producitur ex intentione representandi suum principium. Vazquez cogitationem hanc sequuntur Luis Torr. de Trinit. dub. 7. Alarcon. d. 8. c. 16. & 17. referens Ludouicú de Leon de nominib. Christi nomine *Filius*, Gaspar Hurtado d. 1. de Trinit. diffic. 7. §. *Ratio disparitatis.* Contra primò: quia Arist. Philosophi, Patres, & Theologi omnes similitudinem solum in natura ad generationem strictam requirunt: ergo intentio generantis producendi ad sui representationem effectum est extra generationis essentiam; vel hæc non satis ab Aristot. & reliquis Doctoribus percepta fuit. Contra secundò: quia tota ratio imaginis requisita in viuenti Filio respectu Patris generantis consistit in similitudine in natura ad Patrem producentem: ergo vlterior illa intentio producendi ad representandum suum principium necessaria non est. Consequentia est certa. Antecedens Augustini lib. 5. quæstionum in Deuteron. q. 4. sub init: *Omnis*, inquit, *imago etiam similitudo est, non omnis similitudo etiam imago est. Vnde, si gemini inter se similes sint, similitudo dici potest alterius cuiuslibet in altero, non imago; si autem Patri Filius similis sit, etiam imago rectè dicitur; vt sit Pater prototypus, vnde illa imago expressa videatur.* Et in med. ita dictum ait illud Genes. 1. *Fecit Deus hominem ad imaginem Dei: vt non eiusdem substantiæ sit imago, quæ facta est; si enim eiusdem esset non facta, sed genita diceretur.*

5 Id ipsum constanter Patres omnes asseuerant; scilicet, tantumdem valere Filij similitudinem ad Patrem, atque esse Patris imaginem: quia vel indifferenter ad Filij rationem assignandam alterutra vtuntur voce: vel probant Filium imaginem esse Patris: quia similitudinem habet in natura cum Patre; male autem probarent si vltra identitatem, vel similitudinem in natura aliquid aliud ad rationem imaginis requireretur in Filio. Athanas. epist. de decret. Nicæn. Synod. de Verbo loquens ait: *Quod si eum* (Filium) *imaginem nomines, Filium hoc ipso eum esse indicaueris. Quid enim est simile Deo, nisi sua ipsius progenies?* Hilar. de Synod. col. 7. ad can. 3. Orient. *Hoc est verè esse Filium: Paternæ scilicet formæ quo imaginatæ in se naturæ perfectam similitudinem retulisse.* Nicetas in orat. 42. Nazianzeni. col. 2. de Verbo ait: *Imago est viui archetypi, & viua ipsa, longèque maiorem similitudinem habet quam sit ea, qua Seth Adamum refert.* Anselm. c. 53. monolog. init. *Sicut Verbum mox, vt consideratur, se prolem esse eius, à quo est, manifestat promptam præ se ferendo Parentis imaginem; sic amor apertè se prolem negat: quia, dum à Patre, & Filio procedere intelligitur, non statim tam perspicuam exhibet se contemplanti eius, ex quo est, similitudinem.* Vbi, dum dissimilitudinis defectu ab Spiritu filiationem aufert, idem valere, atque imaginem, qua Filio concedit filiationem, apertè fatetur. Denique S. Thom. 4. contra Gentes capite 11. & 19. longè à med. *Hæc*, inquit, *est veræ generationis ratio in rebus viuentibus: quod id, quod generatur, à generante, procedat vt similitudo ipsius, & eiusdem naturæ cum ipso.* Indéque concludit Verbum genitum, & Filium esse.

6 Respondet Vazquez Patres, & Sanctú Thomá loqui de similitudine representationis, non per naturæ conformitatem, & vnitatem. Vnde Sanctus Thom. sæpe ibi repetit: *rem intellectam esse in intelligente, secundum similitudinem speciei:* cum tamen Verbum creatum neque ac esse in similitudinem speciei naturæ, sed solum representationis cum obiecto. Sed contra primò: quia Sanctus Thom. de similitudine speciei, & in natura loquitur. Licet assumat principium vniuersalius de similitudine intentionali intelligentis, & obiecti intellecti, vt ex cert. sequenti constabit. Contra secundò: quia Anselmus, & alij Patres similitudinem naturæ, vel expressè dicunt, vel æquiualenter naturæ, vel generis identitatem, vt vidimus, apertiúsque loquuntur adhæc Nazianz. orat. 36. 4. de Theolog. vers. fin. n. 79. *Filius mihi dici videtur*, nempe secunda Persona, *quia essentia idem est cum Patre: tum etiam, quia ex illo est.* Ricard. Victorin. 6. de Trinit. c. 28. ante med. *Idem videtur esse*, ait, *naturalis productio animantis de animante in conformitatem substantiæ, quod parenti prolem generare.* Athanas. orat. 2. contr. Arrian. *Pro certo habeatur Deú suæ Deitatis participem reddere, & gignere idem esse.* Contra tertiò: quia in aliis omnibus generationibus creatis, ex quibus ad increatam generationem deductum nomen generationis est, non alia similitudo, & representatio parentum in filiis inuenta fuit, inuenitiuè potest, quam representatio per conformit. tem, & identitatem naturæ. Contra quartò: quia ratio imaginis, seu representationis intentionalis, quæ est in Verbo, si naturalem representationem, & similitudinem, atque imaginem per naturæ identitatem secludas, non constituet Verbum Filium, sicut neque Verbum nostrum Filius rigorosè est: ergo tota ratio similitudinis, representationis, & imaginis Filium constituens erit per naturæ identitatem. Nec satis est, si dicas ex vtraque similitudine conflari. Nam representatio intentionalis, qua talis, principij vitalis, & viuentis, à quo procedit similitudo, & representatio non est, sed obiecti: quod si viuens ipsum, sit etiam obiectum, ac proinde Verbum sit etiam representatio illius, tamen non procedit à viuente Verbum, vt similitudo ipsius, qua viuens, sed qua obiectum est, ac proinde non, vt genitum: sed de hoc redibit sermo Cert. sequenti, vbi quidquid pro Vazquez responderi posset confutabitur.

7 Tertiò sic arguo contra Vazq. quia, vel ea intentio, ex qua id, quod simile est debet produci ad representandum, vt sit, non solú effectus, sed imago Patris, ac proinde Filius, debet esse intentio naturæ, vel elicita representationis tanquá finis elicitiuè intenti. Si primú eiusmodi intétio realiter, & formaliter idétificatur cũ virtute actiua vniuocè: quare agétia vniuoca omnia assimilare sibi passú imagendo dicuntur intendere: ergo quidquid habet virtuté producendi per principiũ coniunctũ vniuocè effectum eiusdé naturæ, seu similé in natura, si viuens sit, & de facto ita operetur, operatur ex intétione producendi effectũ, qui sit ipsius representatio: ac proinde effectus erit, producetúrque, vt imago sui principij. Sin autem propria alia intentio elicita finis huius requiratur, videlicet, quod ex proprio amore elicito producendi effectũ sibi similẽ, suique representatiuum generans operetur, fiet primò bruta nullatenus generare: siquidé bruta intentionem elicitam producendi effectũ sibi in natura similem, suíque representatiuum nullatenus habent: imò neque eam habere possunt, cum solùm sensibilia percipiant, quæ vel præsentia sunt, vel præteriere; ac proinde nec poterunt generare bruta. Quin neque homines generabunt, cũ ad vxores, vel ad alienas voluptatis tantũ causa accedũt. Contra secundò, quia neque Verbũ iuxta hanc doctrinã Filius est in diuinis. Nam ante omnẽ intentionẽ

elicitam Patris procedit, cùm eius productio neque ex hoc, neque ex aliquo alio fine proposito, & intento à Patre oriatur: cum nec voluntaria sit, sed naturali potius paternæ fœcunditatis impetu Filius procedat. Contra tertiò: quia, si eiusmodi intentio elicita producendi effectum similem ad repræsentandum ad rationem imaginis, strictèmque generationem in Filio requireretur, facilius in productione Spiritus sancti assignaretur, quam in Filij productione. Cum enim Spiritus sanctus per voluntatem, opinione probabili, ex sui amore procedat, similisque naturæ sit cum suo principio, nihil videtur eius productioni deesse vt ex intentione elicita producendi Personam sibi similem, suique repræsentatiuam à suo principio oriri dicatur: quare additamentum illud Vazq. Verbi filiationem destruere, Spiritus verò sancti adstruere videtur, si hoc modo intentio requiratur. Illud de igne, & quo nullius est ponderis, nam similitudo effectus cum suo principio, ad imaginem filialem, & generationem requisita vniuocis quibusque causis, & effectibus non conuenit, sed solum perfectioribus cuiusmodi viuentia sunt, quibus solis generatione propria, & stricta, de qua hic, competit: ac proinde, & eorum effectibus ratio imaginis ad illam requisita.

8 Ex hac autem strictæ generationis explicatione propositæ quæstionis scintillat difficultas. Nam tota, quanta quanta, generationis strictæ ratio, & definitio est in Spiritus sancti processionem sua sponte cadit: ergo eius processio est stricta, & rigida generatio: quare non altera tantum ex diuinis processionibus, scilicet Filij, sed altera etiam Spiritus sancti, ac proinde vtraque diuina processio generatio stricta dicenda erit, atque vtraque Persona procedens Filius. Antecedens constat singulas, & omnes definitionis explicatæ particulas percurrenti. In primis enim Spiritus sancti processio est *origo viuentis*, cum Spiritus sanctus viuens perfectissimum sit; & à *viuenti* perfectissimo, scilicet Patre, à quo, vt viuens est, Spiritus procedit: siquidem procedit vitaliter, vt pote halitus, & Spiritus viuentis: & *per principium coniunctum*, scilicet per essentiam radicaliter, & per voluntatem Patris proximè, quæ substantiæ Patris est æquè, atque intellectus, atque Spiritui eademmet communicatur: ac tandem *in similitudinem naturæ*, cum Patre requisitam, & explicatam: nempe per naturæ non solum specificæ, sed, & individuæ identitatem, non minus, quam Filius: cum vterque eandem Patris naturam sua processione participet.

Certamen III.

Thomistarum euasio prima ex vi processionis, *desumpta præcluditur.*

1 Thomistæ Verbum Filium esse, eiúsque processionem generationem aiunt: quia intellectu procedit, qui in obiecti similitudinem producendam vi suæ operationis, seu intellectionis tendit: vnde vi productionis suæ Verbum simile in natura euadit; secus Spiritus sanctus: qui cum procedat per voluntatem (cuius non est producere obiecti similitudinem, sed amorem, seu impulsum) vi processionis suæ similis in natura formaliter non euadit; licet idemticè, & materialiter similis in natura suo principio procedat: quia, quatenus est Dei amor productus, & immanens Deus esse debet. Ita Bannez, Caietan. Zumel, Ferrara, Capreol. Palacius, Beza, Nazarius, & alij apud Ruiz d. 6. fere tota præcipuè sect. 3. Sectione verò 4. pro ea refert nominales, dum differentiam generationis à processione Spiritus sancti assignant: quia illa est per modum naturæ, hæc verò per modum voluntatis. Sed hi tamen aliud ea differentia intendunt. Verosimilius referri possent Okamus, Maior, & Gabriel in 1. d. 13. q. vnic. post med. Baconius q. 1. art. 5. & d. q. 1. art. 2. ante med. & d. 27. art. 2. dicto 5. Marsil. licet non ita firmiter in 1. d. 1. q. 16. art. 2. post med. atque ex nostris Valent. 2. controuers. de Trinit. c. 5. ad 1. & 4. & 1. p. q. 1. punct. 4. concl. 2. & ad argumenta 1. 4. & 5. Molin. loco citando Sancti Thomæ Ruiz citandus, Bellarmin. 2. de Christo, c. 14. fine Arrubal d. 94. c. 4. Granad. tract. 2. q. 2. Tanner. d. 4. q. 2. dub. 8. Albertin. corolario 14. ad prædicamentum ad aliquid dubitat. Mœrat. d. 44. sect. 6. Quibus, si illud de imagine excipias, consentiunt Canar. Vazq. Torres, Alarcon, & Hurtado citati cert. 2. Hanc sententiam docuisse Augustinum, & Sanctum Thomam volunt. Sic enim habet 1. p. q. 27. art. 1. ad 2. & art. 4. corp. *Processio, quæ attenditur secundum rationem intellectus, est secundum rationem similitudinis: & in tantum potest habere rationem generationis; processio autem, quæ attenditur secundum rationem voluntatis, non consideratur secundum rationem similitudinis, sed magis secundum rationem mouentis, & impellentis in aliquid: & ideo, quod procedit in diuinis per modum amoris, non procedit, vt genitum, vel vt Filius, sed magis procedit, velut Spiritus.*

2 Contra: Verbum diuinum vi processionis procedit simile Patri non solum intentionaliter, sed realiter per realem naturæ identitatem: quia per intellectum diuinum procedit, nec solum quia procedit per intellectum præcisè: atqui Spiritus sanctus, quia per voluntatem diuinam procedit similis producenti per realem identitatem naturæ diuinæ: ergo vi etiam processionis procedit similis realiter per realem identitatem in natura cum suo principio. Maior est certa: tum quia procedere per intellectum, vt sic, vt à diuino abstrahit, satis non est ad similitudinem Verbi producti in identitate naturæ cum principio producente, necessariam adstrictam generationem: vt patet in verbis mentis creatis. Insuper est ratio expressa Sancti Thomæ q. 27. art. 1. ad 2. his verbis: *Intellectus secundum hoc, quod actu intelligit, secundum hoc fit magis vnum cum intellecto. Vnde cum diuinum intelligere sit in fine perfectionis, necesse est, quod Verbum diuinum sit perfectè vnum cum eo absque omni diuersitate.* Minor per se patet. Sed distinguunt Caietan, & Asseclæ maiorem. Procedit simile formaliter in natura, quia procedit similis per intellectum diuinum in propria linea intellectus, & similitudinis fatentur; in linea extranea, & non similitudinis negant. Distinguunt rursus minorem: procedit Spiritus similis materialiter, & idemticè, quia in linea voluntatis extranea ad similitudinem; & propria ad impulsum, & coniunctionem affectiuam, concedunt; procedit similis formaliter negant, & negant consequentiam. Duo valde diuersa continet solutio. Alterum identitatem naturæ in qua conuenit voluntati diuinæ iuum impulsum, & terminum amoris producere, & in qua similitudo naturæ termini cum suo principio formaliter consistit, extraneam, & extra lineam amoris & voluntatis diuinæ esse: solúmque idemticè ratione prædicati transcendentalis diuini competere; non autem, vt propriam amoris diuini differentiam. Alterum, quod solutio continet, postmodum explicabimus, & refellemus.

3 Primum autem hoc sic impugno. Esse amorem diuinum, & increatum non habet diuinus amor materialiter solum, & ratione subiecti, vt sic dicam, idemtici, sicut calor habet esse in ferro, vel ligno ratione subiecti extrinseci, cui vnitur (vt volunt Ferrara, & Caiet.) Sed formaliter, & intrinsecè: ergo si ratione prædicati *diuini* habet producere similitudinem identitatis in natura, ex suo prædicato formali id habet: ac proinde terminus vi, & formalitate suæ processionis per amorem, similitudinem cum suo principio per naturæ identitatem habebit. Respondet Ruiz verum esse antecedens, si de formalitate transcendentali, & implicita intelligatur; non autem si de formalissima, & explicita intelligatur: nam rationem *diuini* imbibit diuinus amor, sicut rationem sapientiæ, omnipotentiæ, immensitatis &c. Cũ autẽ inde habeat productionem

nem esse termini similis suo principio per identitatem naturæ, eiusmodi similitudo materialis tantum, & identica, non autem formalis est. Mitto sapientiam, & omnipotentiam non transcendere metaphysicè, & formaliter amoris prædicatum, vt probabam Controu. de Deo vno. Mitto etiam leuiores Recentiorum Complutentium impugnationes ex rei impenetratione omnino profectas. Contra: quia formalitas increati, & diuini per se, & formalissimè competit amori diuino, tanquam differentia metaphysica contractiua amoris in sua linea ad esse amoris diuini, nec solùm identicè, & transcendentia materiali metaphysica, sicut vult Ruiz omnia attributa inuicem transcendere: ergo, si ratione illius amor diuinus habet producere similitudinem sui termini in naturæ identitatem, vi & formalitate explicita, & formalissima sui id habet: ac proinde terminus vi formalissima suæ processionis similis in natura euadet principio producenti. Consequentia est certa: nam, quod ex prædicato differentiali actionis euadit tale, vi formalissima illius tale procedit: cum prædicatum differentiale formalius, propriúsque speciei sit quam genericum, & commune. Confirmatur à paritate intellectionis diuinæ, cui ex prædicato differentiali *diuinæ*, non autem ex generico intellectionis, competit producere Verbum, non solùm intentionaliter, sed realiter simile in natura suo principio: & tamen vi ipsius formaliter simile in natura suo principio procedit, iuxta aduersarios etiam, Verbum. Iam probatur antecedens. Actiones, qua tales, specificantur præcipuè à suis principiis formalibus: ergo, quod competit actioni affectiuæ amoris ratione sui principij formalis, competit, tanquam formalissimum specificatiuum, & differentia propriissima, & formalissima ipsius: sed ratio diuini, & increati competit amori diuino ratione sui principij formalis: ergo competit tanquam ratio differentialis formalissima, propriissima, & specificatiua ipsius.

4 Antecedens primum est euidens, traditúmque vt principium ab Aristot. 2. Phys. textu 14. vbi S. Thomas lect. 2. §. penult. & 1. p. q. 14. art. 5. ad 3. & c. 2. q. 1. art. 1. corp. & 3. p. q. 19. art. 1. ad 3. & de potent. q. 6. art. 8. init. corporis, & in 2. d. 40. q. 1. art. 1. corp. & ad 5. quem imitantur aduersarij omnes, & Ruiz d. 6. q. 5. n. 6. Subsumptum autem non negat Ruiz, licet consequentiæ gratia negare deberet. Sed negaturis probo primò. Ratio diuini sumitur in amore diuino à voluntate diuina: sed voluntas diuina est principium formale amoris, qua diuini: ergo ratio diuini in amore diuino sumitur à principio formali diuino, qua tali. Probatur secundò. Ratio diuinæ in intellectione, qua Verbum procedit est intrinseca, & formalissima intellectioni, quia respicit tanquam principium formale sui intellectum diuinum, qua diuinum: sed non minus respicitur voluntas diuina, qua diuina tanquam principium formale amoris diuini: ergo ratio diuini æquè formalis intrinseca est amori, & intellectioni. Probatur tertiò. Nam ratio creati est differentia contractiua, seu prædicatum essentiale formale voluntatis, & amoris genericè sumpti: ergo ratio increati, seu diuini erit prædicatum formale, & ratio contractiua differentialis metaphysicè eiusdem amoris: ac proinde quemadmodum ex prædicato amoris, & differentia creati constituitur linea recta metaphysica species amoris essentialiter diuersa: ita ex prædicato diuini, & prædicato amoris species essentialiter in linea amoris diuersa constituetur. Patet consequentia: nam ex oppositis differentiis nequit altera accidentaliter, altera essentialiter genus contrahere. Vrgetur hoc ipsum. Nam accidentalis differentia metaphysica adiuncta ad essentialem non affert formalem contradictionem: sed creatum, seu increatum adiunctum amori, & inter se inuicem formalem afferunt contradictionem: ergo non est altera accidentalis, altera essentialis differentia amoris. Denique, si quid ratio Sancti Thom. recitata n. 2. ex q. 27. art. 1. ad 2. idem probat: quia sicut intellectus diuinus, quia est in summo perfectionis in linea intelligendi, in qua per intellectionem actualem fit intellectus vnum cum obiecto, necesse est, quod Verbum diuinum sit perfectè vnum cum intellectu, & intellectione diuina absque omni diuersitate: ita quia voluntas diuina est in summo perfectionis in linea voluntatis, in qua voluntas adunat voluntatem, & volentem medio amore cum obiecto amato, debet adunare amorem productum cum principio volente, & producente ipsum vnione, & coniunctione perfectissima absque omni diuersitate: ac proinde vi processionis amor productus per amorem, & processionem affectiuam debet habere idemtitatem in natura cum principio producente.

5 Sed impugnatur secundò solutio proximè impugnata. Processio diuina, qua talis, essentialiter dicit non solum productionem, seu influxum in Personalitatem procedentis, sed etiam communicationem: ergo, quod ipsi, eiúsque termino competit ratione, & vi communicationis, vi processionis formaliter conueniet: sed processioni per amorem vi communicationis competit identitas in natura cum suo principio: ergo, & vi processionis formaliter competit identitas in natura cum suo principio termino per ipsam procedenti. Confirmatur: quia seclude in productione Verbi rationem influxus à ratione communicationis, neque inuenies vi formalissima influxus poni in Verbo identitatem naturæ, sed solam Verbi personalitatem: & tamen, quia vi communicationis, qua influxus in processionem diuinam adæquatè constituitur, idem in natura cum Patre euadit, Verbum, dicitur vi processionis similis Patri in natura procedere: ergo, & Spiritus sanctus, vi etiam processionis, similis in natura suo principio euadet, quia vi communicationis, quæ in sua processione essentialiter includitur, euadit talis. Antecedens probatur. Id ponitur formaliter vi influxus, quod per se primò producitur, & ratione cuius producitur totum: sed Personalitas, seu relatio Filij sola per se primò vi influxus producitur, non natura, & ratione personalitatis producitur totum, scilicet Persona: ergo vi influxus non ponitur natura, sed personalitas: ergo secluſa in productione Verbi ratione communicationis à ratione influxus non intelligitur idemtitas in natura ipsius cum Patre. Respondet Ruiz d. 7. sectione 3. numero 3. influxum in Personalitatem, siue, vt sic loquar, verbalitatem, Verbi petere eam communicationem, & identitatem, quia est influxus ex genere suo assimilatiuus: quare in sua linea contrahitur per similitudinem identitatis.

6 Hic est aliquid de voce similitudinis impugnandum statim, cum de secundo sensu præcipuæ solutionis agatur; de re autem est exigentia identitatis in natura termini producti cum suo principio: & hæc quidem exigentia ex parte influxus, qua influxus est asseritur in processione Verbi, non autem in processione Spiritus sancti. Hoc impugno primò: quia exigentia hæc competit influxui intellectiuo, qua diuinus, & increatus formaliter est: sed influxui amoris, qua diuinus, & increatus est, competit eadem exigentia communicationis eiusdem naturæ Spiritui sancto: ergo æquè per se competit vtrique influxui eiusmodi exigentia. Repete, quæ numero 4. dicebamus. Impugno secundò. Amor ex genere suo communicatiuus est omnium bonorum (vt id circo gratiarum selargitiones specialissimè Spiritui sancto tribuantur ab Apostolo) quia amor nationalis est, ac proinde sua caractheristica proprietate communicatiuus.) Sed natura diuina est præcipuum bonum Dei: ergo ex prædicato amoris exigitur illius communicatio Personæ capaci, qualis est Spiritus sanctus. Impugno tertiò argumento Aureoli in 1. d. 13. quæstione 1. articulo 2. §. *quod generari* &c. Amor ex genere suo est vnio inter amantem, & amatum, non minus, quam intellectio sit ex genere suo similitudo: sed influxus intellectionis, quia diuinus per se exigit similitudinem identitatis, seu communicationem eiusdem naturæ termino per ipsum producto: ergo influxus amoris, quia diuinus, petet vnionem identitatis in natura termini formaliter per illum pro-

ducti cum principio influente. Maior est expressa apud omnes Patres, & Philosophos. Ideò enim Spiritus sanctus glutem, nexus, & vinculum à Patribus dicitur: quia amor notionalis, & per amoris influxum productus est. Est item expressa August. 4. confess. capite 6. & 8. de Trinit. capite 10. S. Thomæ 1.p. quæst. 20. art. 1. ad 3. & 1. 2. q. 25. art. 2. ad 2. q. 26. art. 2. ad 2. q. 59. art. 1. corp. & 2. 2. q. 27. art. 2. ad 2. q. 31. art. 1. corp.

7 Respondet, à nobis etiam laudandus, Ruiz. d. 7. sect. 5. num 7. negando consequentiam, reddendóque disparitatem. Quia vnio identitatis affectiua respectu Personæ productæ per amorem contradictionem implicat. Nam vnio identitatis vnam Personam non distinguit ab alia, sed potius identificat cum illa: ac proinde nequit distinctionem facere, vel inferre, sed aliunde inter ipsas factam supponere: vnde nequit esse terminus realiter productus vnio illa affectiua identitatis. Ast similitudo, & imago quæuis essentialiter dicit distinctionem à prototypo: ac proinde potest esse terminus productus à viuente, licet similitudo ratione perfectionis crescat ad similitudinem in naturæ identitatem. Hinc linea similitudinis exigere potest eam perfectionem identitatis in natura termini per ipsam producti cum principio producente: ac proinde prædicatum communicationis eiusdem naturæ cum principio ipsius in termino producto formaliter per actionem assimilatiuam non implicat. Linea verò vnionis affectiuæ nequit exigere identitatem in natura termini per ipsam producti cum principio producente: quia exigeret, qua productio distinctionem, qua verò perfectissima vnio identitatem eiusdem termini, quod implicat. Vnde in sua linea solum potest exigere vnionem termini cum suo principio affectiuam, non autem identitatis in natura: licet in alia linea eiusmodi identitas termini per amorem producti cum principio producente sit aliunde possibilis. Contra primò: quia identitas termini producti cum personalitate producentis non est in termino formali, & per se terminante influxum amoris, qua influxus est: sic enim, neque productio per intellectionem potest eam identitatem ponere in Verbo: nam poneret identitatem inter Personalitates, & Personas producentis, & producti: quod implicat. Ponitur ergo identitas sola vtriusque in natura communi: hæc autem non inuoluit contradictionem: alioqui neque ex propria, neque ex aliena linea eam ponere posset diuina processio: ergo, licet vtrumque ex linea vnionis amoris proueniat, & exigatur, nihil in ea linea contradictorium exposcitur. Contra secundò: quia aliud est exigi à prædicato superiori vnius lineæ prædicatum identificandi terminum in natura cum suo principio; aliud posse coniungi cum illo: & hoc est contractiuum esse hoc prædicatum adiunctum illius; atque ad intentum conuincendum sufficit, necessarióque admitti debet. Si enim sibi implicarent, non solum in eadem linea formali, sed neque in eadem linea reali, & identica coniungi possent.

8 Contra tertiò: quia neque intentionalis similitudo, quam dicit intellectio infert distinctionem realem repræsentationis à repræsentato, seu similitudinis à prototypo, vt patet in formali similitudine intellectionis diuinæ, quæ à Patre intelligente non distinguitur. Dices, eam distinctionem dicere similitudinem productam, qua producta, imago, & Verbum est. Contra: quia amor productus, seu Spiritus sanctus, qua productus, eam etiam dicit distinctionem: ergo licet, qua amor, & vnio dictinctionem non dicat Personarum, quia vnio producta, eam dicet: vnde ex coniunctione horum prædicatorum vnionis perfectissimæ productæ, & identitas in natura, & Personarum sic identificatarum distinctio satis dicetur. Vnde arguo quartò. Amori diuino Patris, & Filij competit esse productionem, & productionem per vnionem amoris perfectissimam in genere productionis, & vnionis: ergo vi sua competit illi producere terminum distinctum à producente; quia productio perfectissima: & rursus perfectissimè vnitur per identitatem naturæ cum suo principio, quia perfectissima vnio est: Nan secus, atque intellectioni Patris, quia productio perfectissima, & quia perfectissima similitudo, vtrumque competit. Huc facit ratio, quam ex S. Thoma q. 27. art. 1. ad 2. recitabamus n. 2. vbi ex eo, quod intellectus intellectione vnum facit cum intellecto intelligentem, atque intellectio diuina perfectissima sit, infert Verbum diuinum perfectè vnum esse debere cum Patre intelligente absque omni diuersitate. Adde amorem quatenus ad Spiritum sanctum præcisè terminatur esse vnionem affectiuam, atque amicitiam inchoatam erga ipsum: quod necessariò infert illius à Patre, & Filio per intellectum amantibus distinctionem. Nam eiusdem ad se ipsum, ne inchoata quidem amicitia excogitari potest. Adde secundò intellectionem ex genere suo non facere terminum, seu Verbum simile suo principio producenti, sed suo obiecto, atque huic etiam intelligentem similem; ast amor ex genere suo vnit amantem cum amato: ergo perfectissima vnio affectiua, seu perfectissimus amor magis intra suum genus vniet perfectissimè amantem cum amato termino, quam intellectio vniat, assimilétve terminum suo principio.

9 Alter solutionis primò datæ sensus ferè impugnatus à n. 6. sic habet. Per amorem scilicet procedere materialiter similem Spiritum sanctum, quia procedit in identitate naturæ; non autem formaliter: quia processio ipsius per amorem ex genere suo, neque similitudo, neque assimilatiua est: ac proinde prædicata differentialia identitatis in natura termini cum suo principio, licet amorem per se in propria linea contrahant, non contrahunt tamen similitudinem: quare neque faciunt in termino similitudinem in natura per identitatem, quam afferunt, de se quidem sufficientem ad similitudinem formalem in natura ponendam, nisi genus similitudinis, quod contraheretur, in amore deficeret. Sicut de facto cum identitas in natura contrahit prædicatum gẽhericum similitudinis, quod est in intellectione, qua producitur Verbum, formalem similitudinem ipsius cum Patre facit, nec solum materialem. Appositissimo exemplo prædicati rationalis quondam in S. Thomæ, & nostri Vazq. obsequium sententiam hanc & explicabam, & defendebam. Etenim, si animal contrahat prædicatum rationalis, animal rationale constituit, & corpoream speciem nempe hominem; Si autem substantiam spiritualem coarctet non speciem animalis, aut corporis, sed spiritualem speciem, nempe Angelum, constituit. Sed iam iuuenilis ingenij argutias solidior vicit ætas fructibus, quam floribus aptior. Contra primò: quia similitudo necessaria ad filiationem non est similitudo intentionalis, sed realis, vt patet: Nam posita intentionali sine reali non est Filius effectus; posita autem reali sine intentionali effectus est Filius: ergo, quod satis fuerit ad ponendam similitudinem realem naturæ formaliter, vel efficienter, satis erit ad ponendum Filium formaliter, vel efficienter: sed realis similitudo in natura, in qua consistit filiatio, adæquatè stat in identitate reali naturæ specifica, vel numerica: ergo quod illam sufficienter ponit, ponit formaliter Filium. Antecedens proximum probo. Sublata intentionali similitudine sola identitate reali in natura Petrus v. g. est Filius Pauli: quin hæc identitas contrahat similitudinem intentionalem tanquam genus: ergo in sola identitate reali in natura consistit realis similitudo, in qua stat filiatio.

10 Tum 2o. Sed amore diuino, qua tali, ponitur terminus productus idem in natura cum suo principio: ergo ponitur, & sit terminus per illum, non solum materialiter, sed formaliter similis suo principio similitudine reali naturæ ad filiationem requisita: ergo, & amor generatio est, & Spiritus genitus. Confirmatur: quia vel genus similitudinis, quod contrahi debet per differentiam identitatis in natura ad similitudinem formalem necessariam filiationi debet esse similitudo intentionalis, vel non intentionalis? Si primum: nullius Filij

creati

creati identitas in natura cum suo principio constituet similitudinem realem formalem cum ipso ad filiationem requisitam, sed solum materialem: ergo nullus filius creatus filius est. Si secundum: ergo præcisè quo ponitur identitas naturæ cum suo principio in effectu ponitur similitudo formalis; & necessaria generationi: hæc autem ponitur in Spiritu sancto per amotem: ergo est Filius. Dices debere contrahere genus similitudinis vt sic, licet non similitudinis intentionalis, quod deficit in amore, adéstque intellectione. Contra primò: ergo Filius diuinus non est talis, quia intellectione diuina, qua intellectio, & representatio formalis est procedit, & quia Verbum formaliſſimè est. Patet: quia in intellectione, qua intellectio, & Verbo, qua Verbum intentionalis repræsentatio, & similitudo necessariò, & essentialiter includitur: ergo solùm est Filius: quia eius processio assimilatio est vt sic, abstrahens ab intentionali, & contracta postmodum per prædicatum diuinæ ad assimilationem realem in identitate naturæ, in quo, præterquam à Thomistis receditur, nulla est intentionalis similitudo. Contra secundò: quia ea ratione omnis vniuoca actio viuentis eo ipso, quod sit productiua effectus eiusdem naturæ cum suo principio, habet prædicatum genericum assimilationis effectiuæ contractum per identitatem naturæ ad similitudinem in natura, quia aliunde expectetur ex alia specie similitudinis, vel accidentalis, vel intentionalis, quam in se habeat, vt rursus replicatum genus similitudinis accipiat, quod contrahat, vt patet in omni actione generatiua creata: ergo eò ipso, quod amor diuinus sit actio viuentis, & productiua termini eiusdem naturæ cum suo principio, habet genus assimilandi contractum per differentiam assimilandi in identitatem naturæ, quin opus sit, vt aliunde genus assimilandi replicatum habere debeat.

11 Contra quartò: quia, amor etiam, ex genere suo assimilatiuus est: ergo diuinus amor ex specie sua amoris habet prædicatum assimilandi, quod contrahat ad similitudinem formalem in natura per naturæ identitatem, quam affert ex prædicato differentiali diuini. Maior est receptum axioma Arist. 8. Ethicor. cap. 1. traditúrque ab Eccles. c. 13. Ad quæ loca eorum Interpretes in eandem sententiam chartas opplent. Respondet nihilominus Ruiz d. 8. sect. 3. à num. 14. negando antecedens. Nam assimilatiuum non solùm dicit similitudinem, qua in omni amore inueniri debet, sed insuper eam similitudinem ab amore fieri, quod non competit amori, qui in amatis similludinem non ponit, sed supponit. Sed contra: quia vt doctè Cicero lib. de amicitia, ex quo S. Hieronim. ad 7. Micheæ: *Amicitia pares, aut accipit, aut facit, vbi inæqualitas est.* Id quod multis suadet Arist. 8. Ethicor. c. 5. & 7. & lib. 9. c. 3. & 6. Respondet rursus inter Patrem, & Filium supponi omnimodam similitudinem, & æqualitatem ad amorem, quo Spiritus S. procedit: quare in illis eam similitudinem facere amor ille nequit. Contra primò: quia etiam ad intellectionem diuinam supponitur identitas principij, & obiecti, & tamen intellectio aliam causat similitudinem identitatis in termino, quem producit: ergo, licet supponatur similitudo identitatis inter Patrem, & Filium ad amorem, aliam poterit causare similitudinem identitatis amor in termino, quem producit, nempe Spiritu sancto. Contra secundò: quia eodem amore Pater, & Filius diligunt Spiritum sanctum, quem producunt, tam perfectè, ac se ipsos: ergo etiam amore ponunt in Deo similitudinem, & æqualitatem, quam ille amor non supponit, & simul in Spiritu sancto cum ipsius Persona producit: ergo, licet amor diuinus assimilatiuus non sit effectiuè respectu Patris, & Filij, quos similes supponit; attamen Spiritus sancti assimilatiuus erit. Primum antecedens certum est apud omnes, constabitque d. 5. de obiectis per se quarto modo processionum.

12 Impugnatur secundò solutio: quia intellectio, qua intellectio, non est assimilatiua Verbi principio intelligenti, qua principium est, sed obiecto intellecto, qua obiectum est; sed generatio, qua generatio, est assimilatiua termini suo principio, qua principium est: ergo intellectio, qua intellectio, non est assimilatiua generatiuè, ac proinde neque ipsa est generatio, neque Verbum genitum. Minor probatur: quia generatio per Thomistas, & omnes, prætertim Ruiz d. 6. sect. 6. n. 9. est assimilatio vitalis, & proueniens à viuenti, qua viuens est: alioquì esset à viuente materialiter, sicut impulsus, & calefactio. Maior probatur: quia intellectio, & Verbum qua tale, siue ex genere suo, non est similitudo principij intelligentis, sed obiecti illiúsque imago. Respondet Ruiz d. 6. sect. 9. à n. 13. obiectum intelligibile esse etiam principium intellectionis, vel se ipso, vel per sui speciem, vt ex August. 9. de Trinit. capite 17. circa med. & Aristotele 12. met. cap. 6. textu 39. vulgare axioma sit, *Ex obiecto, & potentia paritur notitia.* Vnde adæquatum principium intellectionis, & Verbi non est solus intellectus, sed etiam obiectum: in Deo autem, vt pote intelligente perfectissimo, intelligens, & obiectum intelligibile identificari necesse est, vt ait Arist. vbi proximè, ex quo reliqui Scholastici præcipuè S. Thomas relatus n. 3. Hinc factum, quod Verbum diuinum sui adæquati principij perfecta similitudo sit. Contra, non contendo verbum non esse imaginem principij vitalis producentis, vt est principium obiectiuum, & mortuum, sed vt est principium vitaliter assimilatiuum: nam, qua obiectum formaliter non est principium vitale, sed mortuum, mortuo quippe modo in sui cognitionem obiectum influit, qua obiectum est. Patet in omnibus obiectis atque in re præsenti: Filius ipse, & Spiritus sanctus obiecta sunt cognitionis, qua Verbum producitur, & per se quarto modo obiecta sunt, saltem in probabilissima sententia, de qua postmodum d. 5. eorúmque similitudo Verbum est; cum tamen vitaliter in ipsum non influant: ergo Pater, qua viuens, & vitaliter operans non producit suam similitudinem in Verbo, sed qua obiectuum emortuè: ac proinde ea assimilatio generatiua non est, neque vitalis generatio.

13 Confirmatur ex communi politiorum Scholasticorum opinione, quæ rationem similitudinis in cognitione formaliter ab obiecto tanquam à principio formali prouenire, aiunt; rationem autem vitalitatis à viuente intelligente qua tali. Contra secundò: quia impugnatio nostra contra secundum sensum solutionis contendit solum genericum similitudinis prædicatum, quod contrahitur per identitatem in natura ad similitudinem in natura, non esse similitudinis in natura cum viuente principio, sed cum obiecto: vnde in illa linea per se solum contrahi posse ad similitudinem in natura cum obiecto: ac proinde identitatem in natura cum principio accidentaliter illi coniungi, cum sit in linea alia similitudinis cum principio, quod satis est ad eam solutionem euertendam. Respondebis adhuc, principium intelligens infinitum per se petere identitatem cum suo primario obiecto, ac proinde vtrumque non coniungi per accidens, siquidem principium intelligens idemmet primarium obiectum est. Contra: quia non quidquid per se exigit principium intelligens ob sui perfectionem per se requiritur ab intellectione. Ecce in opinione distinguente cognitionem Angeli à sua substantia, & tamen asserente per suam substantiam obiectiuè concurrere ad sui intellectionem, idemtitas principij vitalis, & obiectiui non est per se requisita ad intellectionem illam, qua intellectio, & similitudo sui obiecti est: vnde, si media specie propria, vel omnipotentia Dei æquè suppleretur concursus obiectiuus eiusdem substantiæ, æquè perfecta intellectio euaderet, ac quando ab ipsa Angeli substantia tanquam ab obiecto efficiebatur: esto, qua actio & modus mutato principio obiectiuo concurrente eadem actio non permaneret: ergo &c.

14 Denique Albertinus noster, & Ruiz respondent intellectionem respicere duplex principium inadæquatum ex genere suo. Aliud vitale intelligentis, aliud obiectiuum, & non vitale: quod vtrumque cum idemmet

met in Deo sit, sit, vt in linea similitudinis, seu assimilatiua principij obiectiui procedat Verbum in natura simile Patri, quia intellectione producetur; secus autem Spiritus sanctus, qui à voluntate, & per amorem procedit, cuius actionis specificatiuum, totale est principium vitale volitiuum, non autem obiectum, à quo tanquam à principio non procedit, sed tanquam à fine: Vnde tota specificatio est à vitali principio, non autem ab obiecto, à quo genus similitudinis desumitur: quare identitas, siue similitudo per naturæ identitatem non competit principio amoris, & Spiritus sancti per se, sed per accidens, & comitanter, cum sit extra lineam principij vitalis. Contra primò: quia in linea principij vitalis viuentium omnium datur differentia principij assimilatiui in eandem naturam sufficienter ad generandum sine linea assimilandi obiectiuè: ergo licet non detur in principio volitiuo diuino linea assimilandi obiectiuè in identitatem naturæ, si tamen detur linea principij vitalis producendi terminum in idemtitatem naturæ, dabitur linea producendi, quæ intra se, & non extraneè sit linea principij assimilatiui formaliter in idemtitatem naturæ sufficienter ad generationem. Vrgeo; præsertim Recentiores: qui hanc præcipuè solutionem, tanquam propriam venditarunt. Nam ipsi, neque formaliter distinguunt in Deo concursum obiectiuum ad intellectionem à concursu vitali: ergo tota ratio principij obiectiui in Deo vitalis est: ergo in linea vitalis principij inueniri potest prædicatum assimilatiui in identitatem naturæ: ergo differentia assimilatiui extranea non est principio vitali volitiuo. Contra tertiò: quia vt nuper dicebam, ratio assimilatiui obiectiuè, non est formaliter vitalis, neque in linea vitalis principij: ast assimilatiuum generatiuum vitale esse debet: cum operatio generatiua debeat esse origo viuentis à viuente, vt viuens formaliter est: ergo horum doctrina Spiritum sanctum præ Verbo Filium, & genitum facit.

Certamen IV.

Secunda acutior ex vi processionis euasio intercipitur.

1 Altera ex vi processionis solutio debetur profundæ meditationi nostri Suar. 10. de Trinit. c.5.lib.9.c.1.n.4.lib.11.c.5. n.16. Cui subscripserunt Herice 1.p.tract.1. d. 12. innumerisque ex nostris Recentioribus in manuscriptis, ex quibus Iuniores Thomistæ ferè omnes. Adprobat ad difficultatem præsentem in primis Albiz. d. 2. de Trinit. sect. 3. licet non adeo ad suam Doctrinam consequenter. Ait enim ibi, etiam volitione Deum essentialiter constitui: quare Spiritui etiam vi processionis essentiæ pars communicabitur, dum communicabitur volitio. Nec refert intellectionem radicem volitionis esse, quare communicata vi processionis intellectione, & volitionem consequenter communicari. Etenim; si volitio ab intellectione oritur, æquè, atque intellectio patebit, illámque formaliter supponet, erítque passio Dei primariò constituti adæquatè per intellectionem contra huius Doctrinam. Sic ergo solutio habet nimirum essentiam diuinam intellectione actuali constitui, non autem volitione: vnde cum agens quoduis sua actione sibi simile producere intendat in virtute, secundum quam agit, Verbúmque, vt vidimus, intellectione producatur à Patre, fit, vt primariò, & per se intellectio communicetur ipsi, ac proinde essentia, & natura, quæ idem est cum intellectione, etiam formaliter; cum autem volitio, quæ intenditur in Spiritu sancto poni, quippe qui ea, formaliter procedit, essentia formaliter non fit, vi processionis formaliter similis in natura suo principio non euadit: quia volitioni, quæ formaliter natura non est, sed solum idemticè, similis procedit. Miror sententiam hanc à iuratis Thomistis admitti, cum adeò apertam pro sententia impugnata mentem suam dederit S. Thomas, nec difficilè fuerit, quæcumque ex S. Thoma pro ea adstruenda congerunt, malè, & di. stortè intellecta ab ipsis fuisse monstrare.

2 Etenim, quod ex eo adducitur 1.p. quæst.14. art.2. ad 4. & art.4.corp. *intelligere Dei est esse Dei, & essentia.* & rursus, *est eius substantia.* Quæ ferè repetit ad Coloss.1. lect.14. & 1.contra Gentes cap.45. 46. & 47. & 4. contra Gent.cap.11.longè à princip. & à med. & cap.12. med. & fine, & 1.p. q.34. art.2. ad 1.nullius est ponderis. Etenim eam propositionem probat ex Dei simplicitate, à se probata 1.p.tota q.3.maximè art.1. vbi solam realem simplicitatem, & vnitatem Dei probauit: ergo extra rem ad constitutionem formalem essentiæ afferuntur, cum inde eodem modo censuisse de amore dicendum sit: imò ita expresse censet 1. p.quæst.19. art.2.ad 1. & art.1. corp. *Sicut suum intelligere est suum esse, ita suum velle.* Consonat q.27.art.3.circa fin. Nec refert quod citata q. 14. art. 4. & 4.34. art.1. corp. dicat intelligere Dei esse *omnino* idem cum esse, seu essentia, nam illud *omnino* non ita semper distribuit idemtitatem, vt rationis & formalem etiam comprehendat, alioqui neque Personæ ab essentia formaliter distinguentur, cum idem omnino esse dicantur c. *damnamus*; neque vllum attributum inter se, & ab essentia different metaphysicè contra hos Doctores, cum Anselm.16.monolog. *omnino idem esse* definiat. Sed audiant S. Thom. sic Dei intelligere à suo esse formaliter distinguentem 1.p.q.26.art.2. corp. *In Deo non est aliud esse, & intelligere secundum rem, sed solum secundum intelligentiæ rationem.* indéque colligit ad 1. Beatitudinem Deo magis secundum rationem intellectus, quam secundum rationem essentiæ conuenire. Consonat q.2.de verit. art. 1. ad 2.art.2.ad 3.in 1.d.2,q.1.art.2. & 3. vbi & q. 13. 1. p. art.4. vniuersim de omnibus attributis distinctionem ab essentia docet. Concluditque art. 12.corp. vniuersim *pluralitatem, quæ est secundum rationem repræsentari per pluralitatem prædicati, & subiecti; vnitatem verò per compositionem*, id est affirmationem; imò in ipsa affirmatione identitatis distinctio rationis, & formalis essentiæ, de qua, & attributi, quod affirmatur, necessariò importatur. Instant verò Recentiores Thomistæ ex 4.contr. q.11. & 1.p. quæst. 27. art. 2. corp. & ad 2. vbi S. Thom. colligit ex eo, quod intelligere sit esse Dei Verbum esse Filiú; quod etiam inferretur de Spiritu sancto, si volitio eodem modo, id est, etiam formaliter esse Dei foret. Verùm non colligit inde Verbum esse Filium, sed solùm eiusdem substantiæ cum Patre, quod ipsum, & de Spiritu sancto colligit ex identitate volitionis cum essentia 4. contra Gent. cap.19. licet Filium eum neget: *quia amatum in amante est, non secundum similitudinem speciei, sicut intellectum in intelligente*, quæ constans fuit eius sententia à nobis proximè impugnata.

3 Sed quoniam, cuiuscumque sit hanc præ cæteris componendæ difficultatis meditationibus, pessimè semper odi rationibus agamus, ostendamúsque in nulla constitutione metaphysica naturæ diuinæ tutò defendi posse. Tripliciter ergo essentia diuina potest constitui. Primò, vt solo conceptu essendi à se adæquatè in ratione essentiæ constituatur, & quidquid postmodum intelligatur Deo inesse, quasi accidens metaphysicum sit: qui modus constituendi mihi semper placuit: nam licet de ratione Deitatis, & essentiæ diuinæ sit infinitas simpliciter simplex, tamen satis est infinitas simpliciter simplex radicalis: scilicet, quæ in suo genere simpliciter infinita sit, atque esse intelligatur radix metaphysica omnium perfectionum simpliciter infinitarum, in suo quæque genere. Suadet ratio: quia eo sufficienter metaphysicè intelligitur aliquid constitutum in suo esse, quo ab omnibus aliis sufficienter, & adæquatè distinguitur: sed per hoc prædicatum entis, seu substantiæ à se sufficienter intelligitur Deus distinctus ab aliis omnibus, quæ Deus non sunt: ergo sufficienter intelligitur metaphysicè constitutus. Deinceps intelligitur sufficienter constitutus ad consequentiam reliquarum perfectionum simpliciter infinitarum: ergo intelligitur tam quoad distinctionem à reliquis, quam quoad determinationem

tionem ad debitas perfectiones sufficienter constitutus. Vrgetur: quia quidquid in metaphysicam Dei essentiam admitti debet, vel est prædicatū commune, vel differentiale: sed attributa reliqua nequeunt comparari cum hoc prædicato entis, seu substātiæ à se, tanquā quid cōmune, vel tanquam quid differentiale: ergo nequeunt intrare compositionē metaphysicā Dei. Maior videtur certa. Probatur minor: quia intellectio diuina v.g. non est quid cōmunius, quā ens à se, cum in nullo alio, quod ens à se nō sit, reperiri queat: sed neque est prædicatū differentiale, cum æquè pateat, atque ipsum prædicatum entis à se: ergo neque est, quid communius, neque quid strictius illo: ac proinde neque genus, neque differentia respectu illius esse poterit. Consequentia patet: quia causa necessaria physica, vel metaphysica nequit non esse cum sua formalitate consequenti, aut effectu: vt constat in risibilitate, quæ passio metaphysica & consequens est ad hominis essentiam: ergo nequit latius, vel strictius esse vnum, quam aliud.

4 Probatur secundò eadē sententia. Quia prædicatū entis à se habet diuersum connotatū, atque intellectio diuina: ergo formaliter distinguuntur. Consequentia est certa. Antecedens probo: Quia ens à se præcisè, & formaliter sumptū solùm est ordo ad existentiā à se, vel potius ipsa existentia à se; prædicatum autē intellectionis præcisè non est ordo ad existentiā, sed est ordo ad obiectum: ergo prædicatū entis à se habet diuersum connotatum à prædicato intellectionis diuinæ. Pergo: ita inter se intellectio diuina, & reliqua attributa cum prædicato entis à se cōparantur, vt nullū ex his radix metaphysica entis à se esse possit; contra verò prædicatū entis à se omnium intelligatur esse radix, & metaphysicum principiū. Nam, licet cognitio infinita simpliciter in suo genere sit, sicut, & volitio &c. cum tamē intellectio sit formaliter repræsentatio, & similitudo intentionalis intelligentis cū obiecto intellecto, potius supponit intelligentē, cui repræsentet, quique intelligat, ac se intentionaliter moueat, quā ipsum inferat à priori, licet ex prædicato diuinæ habeat in suo genere infinitatem; Prædicatū autē entis seu substantiæ à se ita habet infinitatē in suo genere entis, vel substantiæ, vt intelligi nequeat, quin ex illo metaphysicè, & à priori inferatur necessariò cumulus perfectionum omnium, quæ meliores sint suo non esse, atque in suo genere simpliciter simplices, & infinitæ: ergo prædicatū entis à se, seu substantiæ à se ita cum reliquis prædicatis diuinis cōparatur, vt ea metaphysicè inferat à priori, ab ipsis autē non, nisi à posteriori, inferatur: ergo non solum est infinitū simpliciter in suo genere formaliter, sed & infinitū radicaliter in quouis genere perfectionis simpliciter simplicis, ac proinde eiusmodi prædicatū essentia metaphysica Dei erit. Probatur secundò intentum; siquidē id, quod æquè patet in diuinis, atque primum, & notissimū ex prædicatis fundamentū est, cæterorum radix metaphysica citra controuersiā est; sed existentia à se primū, & notissimum fundamentum est cæterorum: ergo est radix metaphysica eorū. Minor probatur. Nam pone mihi infinitam intellectionem, & seclude existentiā à se, neque eam diuinā esse intelliges, sed chimericā: ergo intellectio diuina fundatur in existentia à se, & idem est de reliquis attributis. Quod autem existētia à se sit notissima omnium formalitatum diuinarum probatur facile. Siquidem de prædicato existentiæ est notissimum omnium prædicatorum esse, vt ait Aristot. Vnde existentia est rerum omnium definitu difficillima: qua cum se se intellectui ingerat, nequit adeò clarè, atque in se cognoscitur, partitis cōceptibus manifestari.

5 Sed hoc ipsum illustrius reddamus Scripturæ, & Patrum testimoniis. Exod. 3. cum se Deus ex re notissima manifestari Moysi vellet, sic ad eum loquitur: *Ego sum qui sum.* quasi diceret: in existentia seu esse totum est meum esse: quibus edoctus Moyses ad populum sic loquitur: *Qui est misit me ad vos.* his autem locis, hisque vocibus essendi Dei essentiam, & naturā apprimè explicari, ad quam reliqua omnia attributa consequantur notant Iustin. M. orat. ad Gentiles post med. Hilar. 1. de Trinit. col. 4. Hieron. ad illud Ephes. 3. *Ex quo omnis paternitas,* Augustin. ad id Psalmi 9. *Sperent in te, qui nouerunt nomen tuum.* aliique Patres apud Ruiz d. 8. de Trinit. à sect. 9. Sed omniū præclarissimè Damasc. 1. de fide c. 12. his verbis ait: *Principalius omnium dictorum de Deo nominum esse, qui est.* & Nyssen. orat. *aduersus eos, qui ægrè ferunt reprehensiones,* sub init. dicit: *Deum esse primam rationem.* Videntúrque vterque edocti à Dionys. 5. de diuin. nominib. circa med. vbi habet: *Ex ipso esse tanquam antiquiori alia Dei dona ipse Deus celebratur.* id quod probat: quia quæcumque munus aliquid agendi, vniendi &c. habent primum ipso esse participant, & primum existunt: mox verò huius, & illius principia sunt, & ipso esse participando existunt. Vnde concludit. *Primum igitur ipsius esse munus proponens summa illa bonitas ipso esse, vt antiquissimo, primóque omnium eius participationum potissimum celebratur.* Sed magis scholasticè Chrysost. hom. 1. de incomprehensibili Dei natura circa medium, hanc prioritatem, & primatum, metaphysicámque præcedentiam prædicati entis, & substantiæ à se sic expressit. *Non à sapientia substantia, sed à substantia sapientia est.*

6 Sed ratione fundamenti, quā prædicato entis, & substantiæ à se respectu cœterorū attributorū tribuebamus, luculenter nobis dedit Nyssen. lib. posteriori de Trinit. ad Eustathium longè à med. dum reliqua omnia nō essētiam, sed aliquid circa essentiā significare his verbis docet: *Cum aliquis vniuscuiusque horū nominum, est ipsius naturæ, circa quam ea nomina intelliguntur, rationem reddit, ac definitionem, non eamdem reddit vtrorumque rationem: quorum autem ratio, de finitóve diuersa eorum natura quoque differens est. Igitur aliquid aliud essentia, cuius nondū oratio inde excogitata, atque inuenta est; alia verò nominū, quæ circa ipsam proferuntur.* Sibi vbique similis lib. ad Ablab. *quod non tres Dij,* versus med. de attributorum nominibus loquens sic effatur: *Peculiarem vnum quodque continet in se sententiam comprehensam: nec vllam in diuinis nominibus vocem reperies aliquo cærentem intellectu. Ex hoc itaque demonstratur, quod non ipsa natura per aliquod eorum nominum denotetur.* Id quod de hoc nomine *Deus,* siue *theos* Græcè, prout *efficaciā inspectricem, spectatricem, visitatricem, cōtemplatricem,* quæ omnia intuetur, & videt, designat, statim ostēdit. Cōsonat Cyrill. thesaur. c. vnic. de omnibus nominibus attributorum agens vbi habet: *Hæc omnia non substantia, sed aliquid eorum, quæ in substantia inspiciuntur signant.* Sed tamen Basilium videamus 1. contr. Eunom. vers. med. sic aduersæ sententiæ authores irridentem. *Quonam pacto non irridendus, si prouidam rursus substantiā, eodem modo præscientiā, & omnē item operationem substantiam putet. Quæ cuncta, si ad vnum tendunt significatum necesse est, vt idem valeant sicut sit in multiuocis.* scilicet synonimis.

7 Dedi fusius huiusmodi constituendi diuinam essentiam adæquatè per prædicatum entis, seu substantiæ à se, & rationes, & testimonia Patrum: tum quia pro modo isto constituendi essentiam diuinam steti semper, tum etiam quia ex illo Soar. & asseclarum, super discrimine processionis Spiritus sancti à processione Verbi in ratione generationis, sententia validissimè confutatur: vt, vel leuiter consideranti patebit. Siquidem in hoc modo constituendi essentiam diuinam æquè excluditur à ratione essentiæ intellectio, atque volitio: ergo, sicut ex eo vi processionis non assimilatur Spiritus sanctus principio producenti in natura, quia virtus formalis, per quam à suo principio procedit, & in qua includitur assimilatio effectus, & termini producti cum suo principio, non est natura, & essentia diuina: ita cum intellectio diuina iuxta hunc modum veriorem constituendi essentiam diuinam, extra constitutiuum essentiæ, & naturæ diuinæ sit; Verbum, quod vi processionis assimilatur solū per Soar. intellectioni diuinæ, per quam formaliter procedit, non assimilatur formaliter vi processionis suæ Patri producenti naturā, & essentia Patris: quod si dicas saltem assimilari præsuppositiuè vi processionis in natura, & essētia quā essētialiter metaphysicè intellectio diuina supponit. Cōtra est: quia etiā volitio diuina essētialiter præsupponit essētiā

diuinam: ergo vi processionis præsuppositiuè æquè assimilatur eius termino Spiritus sanctus in essentia, & natura diuina principio producenti. Nec refert, si dicas intellectionem immediatius præsupponere essentiam, quam præsupponat volitio. Nam certè vi processionis, si strictè, vt volunt aduersarij, accipiendum sit omnem abolet præsuppositionem, solúmque dicit formalem adductionem, naturæ, & essentiæ. Si autem præsuppositioni in ponenda natura in termino procedente locus detur, mediatius, vel immediatius illam præsupponere refert parui: quandoquidem, tam necessaria est connexio cum natura in præsuppositione formali mediata, atque in immediata. Contra rursus: quia, licet in creatis intellectio immediatius oriatur à substantia rationali quam volitio, non tamen ita est in diuinis. Nam idò ita euenit in creatis, quia intellectio causalitate ad volitionem præcedit, vt conditio saltem, rationalis substantiæ limitatæ perfectionis, quæ proinde non æquè primo omnium suarum perfectionum radix est: ait in diuinis, neque intellectio causalitate præcedit volitionem, neque natura diuina pro vllo signo limitatæ perfectionis est: ac proinde æquè primo omnem perfectionem attributalem in suo genere infinitam simpliciter exposcit, atque indiuisibiliter omnium radix esse intelligitur.

8 Sed agamus iam in alio modo constituêdi essentiam diuinam per conceptũ infinitatis formalis simpliciter in omni genere, nec solũ per radicalẽ in omni genere infinitatẽ quomodo essentiã diuinam constituere videbitur fortassis alicui Nazianzenus orat. 36. 4. de Theolog. vers. fin. & orat. 38. de natiuit. Domin. longè à princ. & orat. 42. 2. in Paschate col. 7. n. 7. dicens: *Vniuersũ enim id, quod est, in se cõplectitur: velut pelagus quoddam essentiæ immensũ, & interminatũ.* & orat. 49. siue tract. de fide vbi in hæc verba: *Quæ est substantia Dei, nisi ipsũ, quod Deus? Simplex, singulare, purũ, nulla concretione permixtũ, limpidũ, bonũ, perfectũ, beatũ, integrũ, sanctum, totũ.* Ex quo sententiã, & verba mutuati videntur Damasc. 1. de fide c. 2. & Ambros. lib. vnic. de Filij diuinit. c. 4. med. Hilar. 9. de Trinit. vers. med. enumeratis Dei attributis ait: *Non, quod hæc Deus habeat tanquã aliud quid extra se credendũ sit, sed, quod in his ad aliquantulã sensus nostri opinionẽ significatus sit ipse, qui habeat.* Quibus nec sua deficit ratio. Licet enim ad distinctionẽ à reliquis creatis sufficiat Deo ratio entis, seu substantiæ à se: ast ad perfectionẽ Dei constituti omnia requirũtur, quæ perfectiones sine imperfectione sint, atque in suo genere infinita sint. Sed in hoc etiã modo impugnatur facilè Suar. cũ asseclis; quia non minus intiat constitutionẽ essentiæ diuinæ volitio, quam intellectio; ergo, quod formaliter procedit per volitionẽ vi processionis, non minus accipit essentiã diuinã metaphysicam, quã quod procedit per intellectionem. Antecedens probo. Essentia diuina metaphysica, iuxta hunc modum, est formaliter infinitũ perfectionũ simpliciter simpliciũ, velut aggregatũ, & quasi coactũ ex omni perfectione simpliciter simplici, & infinita in suo genere: ergo quidquid fuerit perfectio simpliciter simplex, atque in suo genere infinita hoc aggregatũ omniũ perfectionum taliũ formaliter metaphysicè ingredietur; atqui volitio diuina est perfectio simpliciter simplex, atque in suo genere infinita: ergo volitio diuina ingredietur hoc aggregatum ex omnibus perfectionibus simpliciter simplicibus, atque in suo genere infinitis conflatum, hoc autem ipsum est essentia diuina metaphysica, iuxta hunc modum constitutionis: ergo volitio diuina iuxta hunc modum constituendi essentiam intrat formaliter essentiam diuinam, non minus, quam intellectio.

9 Confirmatur impugnatio præcedens: quia, vel, vt sit Filius terminus procedens requiritur, vt vi processionis cõmunicetur ipsi à producente integra essentia metaphysica diuina, vel sufficit, vt cõmunicetur pars formalis, siue prædicatũ aliquod ex iis, quæ formalẽ constitutionẽ essẽtiæ ingrediũtur. Si primũ: ergo secunda Persona Trinit. Filius non est. Patet consequẽtia: secundæ Personæ Trinit. vi suæ processionis per intellectionẽ nõ cõmunicatur per vos nisi sola intellectio: sed intellectio in hoc modo cõstituẽdi essentiã nõ est tota, & integra essentia diuina, sed pars solùm, siue prædicatũ vnũ ex iis, quæ ingrediũtur formalem constitutionẽ metaphysicã essentiæ diuinæ: ergo vi processionis nõ cõmunicatur illi æquè ac Personæ integra, & adæquata essentia diuina: ergo si ad filiationẽ requiritur, quod termino procedẽti vi processionis formaliter cõmunicetur, integra, & adæquata essentia diuina metaphysica, secunda Persona non est Filius. Iam verò, si sufficit, quod vi processionis cõmunicetur pars essentiæ diuinæ metaphysicæ, volitio, quæ per vos vi processionis cõmunicatur Spiritui S. pars est essentiæ diuinæ metaphysicæ, atque prædicatũ vnũ ex iis, quæ formaliter constituunt essentiã diuinã metaphysicam: ergo vi processionis euadit Spiritus S. similis in natura, & Filius æquè, atque Persona secunda. Quæ huic argumento responderi possent habes impugnata, dum euasiones argumenti ex primo modo constitutionis essentiæ efformati præcludebamus.

10 Sed in tertio modo, qui solus reliquus est, minus inueniet præsidij modus iste, quẽ impugnamus. Sic enim essentiã diuinã alij constituunt, vt scilicet cõceptus essentiæ diuinæ ex genere suo indiuisibiliter omne dicat perfectionẽ sine imperfectione excogitabilẽ, non quidẽ vt essentiæ conceptus ex pluriũ perfectionũ formaliter distinctarũ aggregatione resultet; sed ita, vt perfectiones, quæ in creatis omnibus dispersæ formaliter sunt, quasi vno ictu formalitatis indiuisibiliter inuoluat, quin ex parte formalitatis diuinæ obiectæ partitio perfectionum & prædicatorũ possit inueniri, licet ob intellectus nostri tenuitatẽ, rem obiectam, quã deglutire simul nequit, ex parte modi cõcipiẽdi partiamur. Ita rẽ istã meditabatur Bernard. S. de cõsiderat. ad Eugen. *Si magnũ, si beatũ, si sapientem, vel quid tale de eo dixeris, in hoc Verbo instauratur, quod est est. Nempe hoc ei est esse, quod hæc omnia esse. Si centum talia addas non recessisti ab esse, si ea dixeris nihil addidisti, si non dixeris nihil minuisti.* Quid illustrius? fortasse Anselmus c. 14. monolog. à med. c. item 15. Quidquid de Deo prædicatur etiã attributa in abstracto essentialiter prædicari aiens, & clarius c. 16. præter alia sic habet: *Idẽ igitur est quodlibet vnum illorũ, quod omnia simul, siue singula, vt cũ dicitur iustitia, vel essentia vnum significat, quod alia simul, vel singula.* Si autem diuersæ essent formalitates in Deo essentiæ, & attributorum, cuiuscunque nomen non idẽ, quod alterius, vel quod omnia simul, significaret. Rursus: *illa* (inquid) *summa essentia nullo modo sic est aliquid, vt illud eadem secundũ alium modum, aut secundũ aliam considerationem, non sit: quia quidquid aliquo modo essentialiter est hoc est totũ, quod ipsa est.* Sed fortè iam Bernard. quam Anselmus solum volunt in attributis non esse diuersum esse, aut entitatẽ ab esse, & entitate essentiæ, sicut hic cap. 56. monolog. & 22. ac 23. prosolog. ait: *Spiritum sanctum esse essentiã, & sapientiã, & virtutem Patris, & Filij, quia habet omnino eandẽ quã illi.* à qua tamẽ formaliter differre citra dubiũ est. Sed demus illos Patres docere quæcumque nomina de Deo dicimus ex parte rei obiectæ idem significatũ, eandẽmque formalitatem indiuisibilem importare. In hoc ergo vltimo modo, quem nunc breuitatis causa non examino, sic Suariũ impugno. Formalitas metaphysica ex parte rei obiectæ in essentia diuina indiuisibilis, atque vnissima est: ergo si vi processionis per volitionẽ cõmunicatur Spiritui sãcto formalitas diuina, vt per te, & omnes communicatur, vi processionis communicatur essentia metaphysica. Patet consequentia. Nam id, quod formaliter indiuisibile, & vnissimum est, nequit communicari secundum partem, & secundum aliam non communicari, cum pars, & pars in eo non sit. Neque potest communicari simul, & non communicari, si idem ipsum sit formaliter, quod communicatur, vel non communicatur.

11 Iuuat tandem contra huius opinionis Asseclas aliũde, & præcipuè ac hominẽ pugnare. Facit primò contra Suariũ, quod rem certã ex minus certo fundamento cõficiens peccet ipse in eo, in quo nostrũ Vazquiũ reprehendit. Facit secũdò: quia, vt probet primariò communicari Verbo intellectionẽ, supponit intellectionẽ esse principiũ, quo Verbi: vt autẽ hoc probet supponit primariò ipsi cõmunicari intellectionẽ: ergo in circuitu vit, alioqui

pius,

pius,ambulat.Contra tertiò:quia lib.6.de Trinit.c.5. n.6. ait essentiam esse principium, quo principale, & remotum, intellectionem autem esse principium quo proximum, & quasi accidentale in quo apertè essentiam ab intellectione formaliter diuersam esse supponit:ast nullú agens assimilat sibi effectum in virtute accidentali, & proxima,sed in principali,& remota,vt patet in calore, quo ignis agit,& in potentia generatiua, quæ accidentalis,atque addita substantiæ à pluribus, satis probabiliter, ponitur: perperam ergo infert Personas productas vi processionis intellectioni, & volitioni, quæ principia proxima sunt,assimilari debere; cum potius inferri oportet & vtramque Personã essentiæ, quæ principiũ remotum,& formale est,vi processionis assimilari. Contra quartò:quia in sententia Suarij intellectio,non solum est conditio ad amorem,sed in ipsum tanquam eius principiũ influit actiuo partiali concursu æquè, atque voluntas:ergo,quod procedit formaliter per amorem assimilari debet vi processionis diuinæ intellectioni,quæ essentia, & natura diuina est in eius opinione: sed Spiritus sanctus procedit formaliter per amorem: ergo vi processionis suæ communicatur ipsi cognitio,siue essentia diuina. Primam consequentiam probo, siquidem in hac sententia terminus productus assimilari debet principio producenti proximo; sed principium producens proximum amoris,quo procedit Spiritus sanctus, est intellectio diuina,vt ex ipso dicebam:ergo diuinæ intellectioni assimilari debet,quod procedit per amorem diuinũ:ac proinde vi processionis per amorem formalissimè communicabitur ipsi natura,& essentia diuina. Contra denique: quia,secluſa etiam à possibilitate quauis operatione intellectus creati nulla esset formalitatum,& attributorum Dei distinctio,& tamen Filius esset Filius in ea hypothesi,& Spiritus sanctus non esset Filius:sicque rem habere cognosceret Deus:ergo non est Filius secunda Persona: quia vi processionis communicatur essentia, & non attributum; Spiritui autem communicatur attributum,& non essentia.Confirmatur:quia Filius realiter est Filius; Spiritus autem realiter non est Filius:ergo vtrumque habetur per discrimen reale,non autem rationis. Supersedeo à reliquis nostris impugnationibus,quarum longior catalogus esset,atque ab aliorum etiam refutationibus, quæ leuiores mihi visæ sunt. Non omittam autem ex aduersariis Recentiores, qui inde probant sapientiam esse naturam formaliter in diuinis, atque vi processionis communicari: quia dicitur Filius à Patribus Sapientia genita. Sed inde probatur citius Sapientiam non esse naturam, aut essentiam formaliter;alioqui dicendus esset essentia, siue natura genita,quod damnatur erroris c. *damnamus*,de summ. Trinit.cum de eadem formalitate nequeat idem affirmari,& negari sine contradictione.

Certamen V.

Speciosi Recentium Complutensium, & Salmanticensium difficultatis componendæ modi refelluntur.

1 Desumpta ex nonnullis Patribus occasione, non quidem obiecta,ex veteribus Scholasticis nonnulli ideo secundam Personam Filium esse, tertiam autem non esse Filium in diuinis aiunt, quia de ratione Filij sit ab vno procedere,non à duobus.Quam sententiã Neoterius quidã Complutensis ex nostris pro virili defendendã susceperit,atque speciosis Patrum testimoniis, rationisque non ineptæ momento confirmabat. Sic ergo discurrebat;nimirùm generationem esse debere à natura viuenti,vt natura, & viuens est. Tunc autem talem esse quando primariò per se, & immediatè competit illi, quod primò,& per se natura constituit,scilicet suppositò, quod primarium est principium,*quod*, operationis naturæ,vt natura est. Vnde operatio, quæ supposito in esse suppositi constituto ab alia potentia distincta à natura, ad ipsúmque suppositum constitutum, quasi accidentaliter addita conuenerit, naturalis operatio non est. Dixit verò Recentior constituto suppositio in esse suppositi: nam,licet potentia,à qua operatio prouenit accidentalis sit,si tamen à natura ipsa proueniat,atque cum illa comparetur,vt principium *quo* proximum,cum principio *quo* remoto,nihilominus naturalis,ait ille operatio erit:vt patet in igne per calorem operante, & in homine per potentiam generatiuã accidentalem,in opinione probabili gentante.Hinc arguit. Processio Spiritus sancti prouenit à potentia quasi accidentali adueniente Patri & Filio constitutis in esse suppositi:ergo non cõpetit primario suppositis Patris,& Filij:ergo non est operatio naturæ:ergo nec generatio. Consequentiæ ex notatis pronæ sunt.Subsumptum probat.Spiratio,quæ est Spiritus sancti processio,prouenit à potentia spiratiua:hæc aduenit Patri,&.Filio in esse taliũ constitutis:ergo aduenit illis constitutis in esse suppositi,quasi accidentaliter:siquidem paternitate,& filiatione in esse suppositorũ Pater, & Filius constituuntur. Minorem probat:quia,si non esset potentia aduenies.Patri,& Filio in esse talium constitutis, esset,quia vel antecederet eorum constitutionem, vel eam comitaretur, vel tandem, quia esset partialis, & inadæquata subsistentia Patris,& Filij:nihil horum esse potest:ergo aduenit Patri, & Filio in esse suppositi constitu is. Minorem proximã probant.Et in primis, quod non antecedat:quia ante Patrem, & Filium non intelligitur formaliter potentia spiratiua. Insuper, quod non comitetur:quia esset formaliter ipsa paternitas,& Filiatio, quod dici nequit.Siquidem in his, siue formaliter, siue fundamentaliter sumptis solum intrat potentia, & generatio actiua,& passiua,& si vis,relatio mutuat Patris, & Filij in illis fundata:hæc autem omnia formaliter potentia spirandi non sunt.Patet, nam sublata potentia spirandi Pater, & Filius in esse talium formaliter manerent. Insuper:quia potentia spiratiua virtualiter à paternitate, & filiatione distinguitur:cum vtrique identificetur.Tertiò: quia cùm Pater,vt Pater, & Filius,vt Filius, distinguantur,iam principia Spiritus sancti diuersa essent, & non idem contra definitionem Concilij Florentini sess. 25. & Concil.Lugdunens.relati cap.vnic.de summ. Trinit. in 6. Quod autem potentia spiratiua non sit partialis subsistentia Patris,& Filij,probant:primò quia in diuinis non datur subsistentia communicabilis, cum tamen potentia spiratiua, eiúsque actio communicabilis sit Filio à Patre: vnde suppositum commune saltem duabus Personis in Trinitate admittendum esset, quod temeritatis notat Ruiz d.70. sectione 3. numero 11. imò errori etiam proximum indicat. Pabat secundò: quia potentia spiratiua subsistentia non est;alioqui quarta subsistentia relatiua inaudita in diuinis admitti deberet. Restat ergo, vt potentia spiratiua Patri, & Filio in esse talium constitutis, quasi accidentaliter aduenial, vt aiunt Ruiz numero 9. Suares 10. de Trinitate càpite 4. numero 4.

2 Verum discursus totus non vrget. Nam principium *quo* totum, quoad actiuitatem, licet non quoad distinctionem, in natura, & communibus constitui debere ostendemus satis d.4.& 6.ita,vt positis personalitatibus, tanquam distinctiuis producentis à Persona procedente intelligatur formaliter principium *quod* constitutum ad processiones:vnde constat in ratione actiuitatis, licet nõ distinctionis, potentiam spiratiuam præcedere ad suppositã Patris, & Filij. Secundò in opinione de Filiatione secundę Personæ per fœcunditatem ad Spiritum sanctum, quam dicit paternitas,dici facilè posset vtramque personalitatem comitari potentiam spiratiuam, vt quid identificatum inadæquatè, cum vnaquaque earum, quin opposita aliquid probent, nec sint plura principia Spiritus sancti. Tertiò inde constat non constituere Personam tertiam à Patre,& Filio diuersam. Quartò demũ neque infertur inducenda in diuinis quarta subsistentia relatiua. Nam subsistentiæ duæ partes potentiæ, non verò alterius subsistenti æruerunt.Ex quibus discursus totus Recentioris inani adeò molimine subnixus sua sponte corruit.

Imò ex his etiam sententiæ huius nascitur impugnatio. Nam potentia spiratiua consistit formalissimè in natura ornata duplici subsistentia, siue in voluntate, quæ naturam metaphysicè consequitur: ergo natura saltem est principium remotum spirationis: ergo spiratio est operatio per se, & primariò conueniens vtrique supposito Patris, & Filij: ergo spiratio est operatio naturæ. Triplex efformata consequentia est Recentioris huiusce probantis intellectionem, qua Verbum procedit, seu distinctionem, esse operationem naturæ.

3 Antecedens probabitur citatis locis fusius; nunc verò sic breui probatur. Si diuina natura ante personalitates distingueretur à subsistentia Personæ producendæ, & ratione illius ab ipsa Persona, non solum virtualiter, vt vult Recentior, sed formaliter etiam illam produceret, atque adæquatè ageret: Tunc enim, licet in distinctione suspositа imperfectio, in influxu autem summa perfectio, imò naturæ necessaria, foret: ergo adiuncto distinctiuo à Persona producenda, sufficienter intelligitur naturæ virtus constituta ad productionem Personalitatis, & Personæ producendæ. Probo secundò: potentia generatiua, & filiatio actiua per te prouenit à natura proximè, vel remotè, quia terminus, & personalitas ipsius est; ergo & spiratio actiua eodem modo ab illa proueniet, quia terminus, & personalitas ipsius naturæ est, atque eam exiget natura diuina. Confirmatur: quia per te diuinæ Personæ eò realiter formaliter distinguunt, quòd formaliter realiter personalitas est: sed Pater, & Filius realiter formaliter distinguuntur relatione principij spiratiui, & spirationis ab Spiritu sancto: ergo potentia spiratiua, & spiratio realiter formaliter est personalitas: ergo formaliter proueniunt à natura. Probatur consequentia extrema; siquidem natura, quæ exigit personalitates principium, vel reale, vel virtuale, vel fundamentale illarum est. Contra tertiò: quia personalitate Spiritus S. constituitur deitas in esse suppositi: ergo ante illam non est adæquatè in esse suppositi constituta: ergo & illam exigit, & potentiam qua ponenda est, & processionem: ergo & est potentia, & operatio naturæ, & aduenient ante constitutionem adæquatam naturæ in esse suppositi. Contra quartò: quia Pater communicat Filio potentiam spirandi per te: ergo illam præhabet. Patet consequentia. Nihil enim dare potest, quod non habet. Antecedens, & tuum est, & probatur. Nihil est reale formale in Filio, quod non acceperit processione à Patre, vt latè constat ex adductis d. 3. sed potentia spiratiua est aliquid reale formale in Filio: ergo eam accipit processione à Patre.

4 Dices accipere fundamentaliter, quod satis est, vt remotè dicatur accipere, licet non accipiat formaliter: sicut grauia, & leuia moueri à generante dicuntur, à quo accipiunt principium motus. Contra primò: quia ea loca formaliter intelligenda sunt, & rigorosè, vbi ratio theologica, seu aliud Scripturæ testimonium oppositum non suadet, iuxta generales regulas interpretandi Scripturam: sed hìc neque tuæ vrgent rationes, neque Scripturæ testimonium: ergo formali, & rigorosa significatione intelligenda sunt. Contra secundò: quia Augustinus 3. contra Maximin. c. 14. & 15. de Trinit. c. 17. & 27. & Eugen. 4. in Concilio Florentin. sess. vlt. in literis vnionis aiunt, *Patrem omnia, quæ ipsius sunt, dedisse Filio præter esse Patrem: & id quoque, quod ab eo procedat Spiritus sanctus*: ergo cum potentia spiratiua formaliter sit, in Patre, ea formalis potentia iuxta hos Patres data Filio à Patre fuit. Contra tertiò: quia vel fundamentum adæquatum potentiæ spiratiuæ est paternitas sola, vel paternitas, & filiatio, vel vtraque cum essentia, vel essentia sola. Si sola essentia: ergo potentia spiratiua non aduenit suppositis constitutis Patri, & Filio. Si altera ex personalitatibus non erit in altera ex personis potentia spiratiua: cum alterius personalitas in altera persona non sit: si in vtraque personalitate &c. ergo vel ea personalitas Patris, quatenus fundamentum est potentiæ spiratiuæ communicatur Filio, & sic Personalitas inadæquata communis in Patre, & Filio tantopere à Recentioribus fastidita necessariò admittenda erit, vel non datur Patris Personalitas, quatenus fundamentum est potentiæ spiratiuæ Filio: & tunc non omnia, quæ habet Pater, præter esse Patrem, dat Filio ipsum gignendo contra Augustinum, & Florentinum adhuc fundamentaliter, falsòque aiebat Christus per Ioannem: *Omnia mea tua sunt, & tua mea sunt*. Siquidem neque fundamentum spirationis in Filio, & Patris, neque fundamentum spirationis in Patre est Filij. Hæc ex communi principio de potentia spiratiua.

5 Inde arguo tertiò: Id circo ais, licet ex duobus patre scilicet, & matre possit in creatis filius prouenire, non posse in diuinis, quia in patre, & matre creatis non est æqua, & completa virtus ficut est ad processionem Spiritus sancti æqua, & completa virtus in Patre, atque iterum in Filio. Ad quod ais non esse in creatis exemplum. Est bene: ergo vtraque subsistentia non est fundamentum, neque spirationis, neque potentiæ spiratiuæ. Patet consequentia: nam, si vtraque subsistentia est fundamentum earum: ergo cum in neutra Persona sit formaliter vtraque subsistentia, sed solum circuminsessiuè, immanenter per idemtitatem vtriusque in natura eadem, in neutra est adæquatum fundamentum potentiæ spiratiuæ: ergo neque adæquata potentia spiratiua, neque spiratio adæquata in alterutro. Patet. Nam vbi adæquatum fundamentum formalitatis vnius non est, neque adæquata formalitas esse potest. Quod autem minus perfectus sit concursus actiuus, quem admittis in fœmina, quam virilis; Filij verò, & potentia, & influxus in Spiritum sanctum omnino, & potentiam, & influxum Patris in eumdem Spiritum perfectione exæquet, fiet sanè Filium Spiritus sancti matrem non esse: quod autem obsit ea æqualitas potentiæ, & influxus Patris, & Filij ad veram generationem non capio. Imò verò facilior ad generationem ex duobus æqualibus principiis, quam ex inæqualibus via aperitur: cum enim hæc ex suo genere actio assimilatiua fit, foetus cum suo principio, facilius assimilabitur perfectissimè in omnibus, vt perfectissimum diuinum fœtum decet, duplici personæ æqualis virtutis, & operationis, quam duplici inæquali in virtute, & operatione. Si enim inæquales essent, dum alteram Personam perfectissimè referret similitudine, necessariò à perfectissima alterius similitudine deficeret.

6 Iam testimonia, quæ aucupio potius, quam Patrum sponte, iuóve delectu cepit, facilis est solutio. Refertur August. citatis locis contra Maximinum, & de Trinit. vbi nihil planè definit. Licet enim verbo tenus ad locorum initia videatur afferere Spiritum non esse Filium, quia à duobus procedit, tamen re solùm contendit Spiritum non à solo Patre procedere, atque de discrimine generationis à processione concludit: *non capio, non intelligo, non sufficio*. Id quod notatum à vobis velim semel, quia eisdem locis post verba, quæ Recentiores pro se afferunt alia subdit, quibus Hurtad. Salmantinus suam etiam sententiam stabilire conatur: cum tamen, neque eis aliquid pro ipso Augustinus definiat; sed tantũ primo suo instituto insistat de processione Spiritus sancti à Filio eique loco satisfaciat, quo Christus Dominus in Euangelio de Spiritu sancto dixit *Spiritum veritatis, qui à Patre procedit*. Ex quo Maximinus contendebat non procedere à Filio. Contra verò Augustinus inde probari satisputat, à Filio etiam procedere, quandoquidem *Pater Filium gignendo ei dedit, quod ab illo etiam procedat Spiritus sanctus*. Affert etiam Recentior Patres plures afferentes Filium dici vnigenitum: *quia à solo Patre procedit*. sed certè solum ibi Patres respondentibus hæreticis ad ea loca, quibus Filius vnigenitus dicitur intelligi vnigenitum *actiuè*, ideſt, à solo Patre procedentem; non autem *passiuè*, ideſt, quod solus gigneretur: contendunt non solum *actiuè* vnigenitum dici, sed & *passiuè*: quia solus genitus est, ac proinde aiunt: *Solus ex solo Patre*. Aduocant etiam alios Patres afferentes Filium esse Filium; *quia continenter, & sine medio à Patre est; Spiritus autem medio Filio procedit*. Sed quid inde: cum potius

sententiæ

sententia nostra statim statuenda his locutionibus tradatur: cùm ibi satis indicetur Filium esse Filium, quia habet fœcunditatem, vt vlteriorem Personam producat.

7 Ad hunc suum hactenus impugnatum modum conantur Recentiores alium trahere à vetustioribus excogitatum, quem in suum etiam pertraxit Ruiz. Nempe Filium procedere per intellectum, qui à suo obiecto determinatur ad operandum, ac proinde, vt agens naturale operatur, atque ex specie sua naturaliter; Spiritum verò sanctum per voluntatem, quæ ex specie sua non determinatur ad operandum à suo obiecto: quare nec naturaliter, nec vt agens naturale operatur. generatio autem naturalis operatio esse debet. Referuntur Scotus in 1.d.10.q.vnic.§. *quantum ad* 1. d.2. q. 4. §. *Dico tunc*, & §. *ad instantiam* in 3. d. 8. q. vnic. §. *ibi ad quæstionem*. S. Bonau. in 1.d.6.art.1.q.1.& 2.d.10.q.4. Fabes. d.13. disp.40.c.2. Albert.1.p.q.42.m.3. Alex. Alens. q.43. m. 1.fin.q.45.m.7. Henric. Sum.art.53.q.9. art.60. q.1. Carthus. in 1.13.vbi Capreol. init. Sed in primis discrimen hoc in repræsenti locum non habet, cum æquè determinetur à suis obiectis voluntas diuina ad processionem Spiritus sancti, atque intellectus à suis ad Verbi processionem: cum neutra earum libera sit, sed naturalis, & necessaria, vt contra Henricum ostendemus q.3. cert. 2. Deinde generationes humanæ semper, aut ferè liberæ sunt, atque ab actu libero voluntatis pendentes, quin eis ad rationem generationis obsit libertas. Tertiò ex definitione generationis constat non excludi liberam productionem similis in natura cum viuente producente à ratione generationis; cum non ponatur in ea fore naturalem necessariò. Cœterùm quantum possit ad Ruizij sententiam hæc opinio trahi, facilè quiuis viderit; non posse autem ad sententiam Recentiorum Complutensium pertrahi nemo erit, qui ignoret.

8 Posset autem facilius ad horum sententiam reduci opinio Ricardi 6.de Trinit.c.6. 7.8. &17. ideo Filium præ Persona tertia secundam Personam esse, quod tertia Patri *principali germanitate coniuncta non sit*, cùm secunda Persona prior sit origine, quam tertia, Filij autem germanitas germanitatum omnium,& prior,& principalior reliquis esse debeat, vt patet in creatis, expressitque Aristot.8.Ethicor.c.12.dicens: *Consanguinea amicitia multiplex: pendet autem omnis ex paterna.* Hanc sententiam amplectitur Alens.1.p.q.42.m.2.m.3.art.2. præsertim ad 2. Impugnatur autem ab Henrico citato art.60. q.1 Sed enim opinio hæc eadem est cum illa de mediata processione Spiritus sancti à Patre, in qua nostram cert.6. dandam contineri notabamus hìc n.5.. Ideò enim mediatè, & posterius procedit Spiritus à Patre, quia medio Filio, cui communicatur à Patre natura fœcunda ad Spiritum sanctum producendum. Neque aliter mediatio processionis generationi Spiritus sancti obesse potest. Cùm enim immediatè à Patre etiam procedat, licet mediatè à Filio procedat Patris esset Filius, sicut, & in creatis Filius esset aui, qui ex eius cum filia congressu gigneretur. Deinde, licet Patris non esset Filius: ast Filius esset Filij, à quo dubio procul immediatè, ac coniunctissima germanitate progredetur, æquè, atque Filius à Patre.

9 Salmantinus noster Zunniga d.2.dub.20. m. 9. sententiam Ricardi Victor. à nobis postmodum tuendam, atque explicandam de natura fœcunda ad intra Filio, non autem Spiritui sancto communicata ita explicat, & tenet: vt ad filiationem similitudo in natura viuentis producti cum viuente producente debeat esse cum viuente producente, vt viuens est, seu principium fœcundum coniunctum, seu intrinsecum operandi de substantia sua aliud suppositum viuens, qui operandi modus proprius est viuentis. Id quod magno Salmanticensium Doctorum plausu exceptum ibi testatur. Sed hoc gratis, & contra Aristotelis authoritatem, imò & reliquos Philosophos, ac Theologos, qui Arist. de finitionem sine eis particulis admittunt. Contra secundò: quia ipse n.7.ait mulum filium esse, & si natura, & essentia sua infœcundus sit: quia id est præter naturæ intentionem præcipuam. Et licet in principio adæquato muli, nempe equa, & asino simul sola muli infœcundi natura sua (vt admittit Zunniga) productio intendatur, ac proinde intentio producendi fœcundum nequeat intelligi, do aliam esse posse: indèque probo in Spiritus sancti productione, licet infœcunda necessariò ad intra Persona progrediatur aliam esse posse intentionem naturæ de se fœcundæ: ac proinde Filium esse Spiritum sanctum æquè, ac mulus filius esse admittitur ab ipso. Contra tertiò: quia si per impossibile daretur natura fœcunda in Patre, infœcunda verò in viuente producto eiusdem naturæ viuens productum Filius foret: at sic datur natura diuina fœcunda in Patre, & Filio, infœcunda in Spiritu sancto producto: ergo est Filius non obstante infœcunditate. Respondet Zunniga implicare suppositionem antecedentis. Bene: ergo non implicat consequentia: ac proinde in natura diuina, in qua non implicat esse fœcundam ad intra in principio producente, infœcundam verò in termino producto valebit hunc esse Filium. Confirmatur: quia, si solùm essent possibiles centum homines homo centesimus infœcundus foret; & tamen esset filius hominis nonagesimi noni à quo produceretur: quia eiusdem esset naturæ cum illo: ergo, & tertia Persona, licet infœcunda, quia eiusdem naturæ cum producente Filius erit. Denique de ratione viuentis, vt viuens est, non est generare, vel fœcundum esse. Imò generatio, si de proxima loquamur, non est actio vitalis, & immanens de se, vt patet in creatis, licet in diuinis sit immanens: ergo, licet assimilatio Filij cum producente viuente debeat esse cum viuente, vt viuens est, non in fœcunditate erit, sed in virtute mouendi, ac perficiendi se motu, vel reali, vel intentionali: quod habet Spiritus sanctus, qua Deus est, qui essentialiter est viuens. Denique generatio proximè sumpta in creatis (quam solùm Philosophus nouit, ac definiuit) non est actio immanens viuentis producentis, vt mox contra affinem huic sententiam Hurtado vrgebo.

10 Salmantinus etiam Pater Hurtado manuscripto de Trinit.d.2.sect.10. sub sect 5. paulo aliter explicatæ sententiæ Ricardi adhæsit. Quod scilicet similitudo termini cum viuente, à quo procedit, debeat esse in natura, vt natura est. vt Filius eius sit: natura autem strictè, rigorosè, & propriè dicta est *substantia eorum, quæ in se ipsis, vt ipsa sunt, motus* (actionis in ipsis immanentis) *principium habent.* actionis autem immanentis in diuinis vna solùm persona ex procedentibus, quæ fœcunda ad intra est, in se principium habet, nempe secunda: ergo ea solùm non tertia euadit similis in natura propriè accepta suo principio: ac proinde ea sola Filius est in diuinis. Tenebo calamum contra has phylosophicas nugas de propria naturæ acceptione satis impulsum. Etenim Aristot. qui eam generationis definitionem scholis dedit, immanentem esse actionem, ac proinde à natura, qua natura propria illa, ac rigorosa acceptione est, manantem non agnouit, imò neque suspicatus est: cum id solùm ex mysterio Trinitatis toti Phylosophiæ ignoto contingat; in creatis verò generationibus, quas solùm nouit semper generatio tranziens operatio est: ergo naturam in sua definitione non strictæ naturæ propriæ dictæ acceptione vsurpauit, vt generationes, quas solùm nouerat, ac definiebat, excluderet, includerétque, quam prorsus ignorabat. Contra secundò: quia naturam ibi essentiam, & substantiam integram producentis, & producti significare concors Patrum, atque Philosophorum, & Theologorum sententia est.

11 Audiat Damasc. 1. de fide capite 8. circa med. *Generatio quidem in eo consistit, vt ex gignentis essentia proles eiusdem cum gignente substantiæ producatur.* cui accinunt plures Patres citati cert.2. num.2. dum ajunt similitudinem requisitam ad generationem in genere esse debere: id est, in specie. Constátque ex Arist. 2. de anima. cap. 4. text. 34. ex quo generationis definitio desumpta est. Non enim dixit similem in natura; sed *sibi simile animal quidem animal, plantam autem plantam.* Item 1.met. cap. 8.

textu 28. ait mulum filium esse ac similem in propriissimo genere, suo adæquato principio: *Quod enim commune est equo, & asino non est nominatum: propinquissimum genus, fuerint ambo vti mulus.* Displicet tandem in Hurtado quod filiationem in fœcunditate positam esse probet ex Augusti. 15. de Trinit. c. 17. circa med. & 27. sub initium aiente: *Et de Filio Spiritus sanctus procedere refertur: sed hoc quoque illi Pater dedit, non item existenti, & nondum habenti, sed quidquid vnigenito Verbo dedit gignendo dedit* & 3. contr. Maximin. c. 14. sub init. *Gignendo ei dedit, quod etiam de illo procederet Spiritus sanctus.* Quasi dicat: generatione, qua tali, fœcunditatem ad Spiritum sanctum dedit Pater Filio. Sed nil tale curauit ibi. Augusti. quin post vltima verba ait differentiam generationis, & processionis *non capio, non intelligo, non sufficio.* Solúmque contendit eo loco, à Filio etiam, Spiritum sanctum procedere, licet Filius dixerit solum, *Qui à Patre procedit*: quia id etiam dedit Filio Pater, vt Spiritum sanctum produceret. Neque amplius quidquam locis primis de Trinitate intendebat; quin in eis ait non solum fœcunditatem datam Filio à Patre *gignendo*, sed & reliqua omnia, quæ Filius habet cum ipse Filij esse data à Patre fuisse: at in aliorum communicatione generatio specialis, & formalis non exercetur, etiam per Hurtado: male ergo in formali sensu generationis locutum fuisse Augustinum eis locis hic Doctor insistit.

Certamen VI.

Secunda Persona Filius est, eiúsque processio generatio, quia fœcunda ad intra euadit, secus tertia.

1 Discrimen hoc, quia solidius, atque à nostro modo concipiendi independentius, ac proinde realius præ cæteris mihi à iuuene arridebat: ampliúsque in dies arrisit, cum rem maturius perpendens illud à Patribus in primis traditum viderem. Expressit Ricard. victorin. 6. de Trinit. c. 11. & à c. 18. vsque ad 21. Eum sequuntur Alexander Alens. 1. p. q. 42. m. 2. med. & m. 3. art. 2. & q. 62. m. 3. art. 2. ante med. S. Bonau. in 1. d. 13. art. 1. q. 2. ad 1. & d. 31. 2. p. distinctionis, Maior dist. 13. quæst. 1. particula vlt. definitionis generationis, Gotfredus quodlibeto 3. quæst. 3. apud Aureolum d. 13. art. 1. 4 §. *Opinio Gotfredi.* Cardinal. Aliacens. d. 13. vbi eamdem sententiam satis indicauit Magister, ex nostris Zunniga d. 2. dubio 20. à. m. 9. Petrus Hurtado manuscripto de Trinit. d. 2. sect. 1. sub sect. 5. licet hi duo sententiam solidam, non satis firmis Philosophiæ subtilitatibus proximè à nobis impugnatis repleant. His adde Patres, & Doctores asserentes Spiritum S. non esse Filium quia à duobus, vel mediate à Patre procedit, vel Patri principali germanitate coniunctus non est, quorum meminimus cert. 5. n. 1. 6. & 8. Probatur primò sententia ex Basilio 5. contra Eunom. cap. 12. vbi ideo Spiritum sanctum non esse Filium Filij docet: *ne Trinitas filios ex filiis habere suspecta, vt est in hominibus, infinita putetur multitudo.* Quibus similia habet Augusti. sermone 38. de tempore 3. infra octauam Epiphan. longè à med. ergo ex mente Basilij, & Augustini ad rationem Filij fœcunditas requiritur in diuinis. Patet: nam si de ratione Filij in diuinis fœcunditas non foret, licet Spiritus sanctus Filius esset, fœcundus necessariò non esset: quare ibi sisteret processio, neque ad alium Personam producendam progredereturr. Dices loqui Basilium non de vera consequentia, sed de fallaci desumpta à paritate procreationis filiorum creatorum in quibus immensum alij ex aliis procreantur. Id quod *suadent verba illa: suspecta, vt est in hominibus.* Suadet insuper: quia ex fœcunditate in Spiritu sancto, vt Filius esset, infinita filiorum multitudo non infertur: sicut neque ex fœcunditate quam habet Filius.

2 Cæterum prosundior est Basilij discursus, quam hactenus fuerit cognitus. Neque enim ex filiorum creatorum fallaci paritate arguit ad diuinam: cum series filiorum, & filiorum creatorum infinita cathegorematicè nusquam sit: imò in muli generatione illius seriem filiorum sistere, neque vlterius progredi, omnes norunt, siue id ex accidenti, siue ex muli natura eueniat. Infert autem Basilius profundo discursu, atque in diuinis euidenti. Etenim, Filius euaderet generatiuus Spiritus sancti, Spiritus etiam alterius generatiuæ Personæ generatiuus foret, & sic in infinitum. Nam vel infinita potentia generatiua diuina expletur generatione Personæ vnius infinitæ genitæ, vel personarum genitarum pluralitate debet expleri? Si primum solus Filius gignitur, atque, vt Filium diuinum decet fœcundus euadit. Si verò satianda sit Personarum genitarum pluralitate, cum infinita sit potentia generatiua, infinitæ Personæ fœcundæ, ac proinde infiniti Filij diuini admittendi erunt: cum infinitum finito satiari non possit. Repetit statim sententiam fusius paululum Basilius; iterúmque eidem respondens quæstioni: cur Spiritus sanctus Filius non dicatur? ait: *Filius Dei fructus, Sanctus ex sancto, æternus ex æterno, Spiritus sancti dator*: ergo hac speciali proprietate fœcunditatis, qua dat Spiritum sanctum, Filius est, & dicitur: cum reliqua ibi enumerata Spiritui, cui filiationem eis verbis negat, conueniant: Idem Basilius relatus à Concil. Florentino sess. 21. versu: *Tria vobis*, huius veritatis de solius secundæ Personæ filiatione hanc rationem reddit. *non enim à Spiritu sancto accipimus aliqua, quemadmodum à Filio Spiritus*, scilicet diuinitatem perintimam, & immanentem nostri ab Spiritu sancto productionem, & diuinitatis suæ communicationem: nam extrinsecus plura ab ipso accipimus dona, quæ illi specialiter ab Apostolo tribuuntur: ergo in ea fœcunditate, quæ intimè, & immanenter Filius in sua ipsius diuinitate Spiritum sanctum producit, Filij ratio ponitur à Basilio. His aliisque dandis Basilij testimoniis infracti Græci Patres, videntésque, ea potissimúm ratione de secundæ præ tertia Persona filiatione, catholicam veritatem processionis Spiritus sancti à Filio obfirmari, processionem eius à Filio vno ore citato loco Concilij Florent. cum Latinis admiserunt: Deo gratias agentes, quod ea Basilij testimonia reperta fuissent. Hinc Latini sess. vlt. consentientes Græcos monent, vt Spiritus à Filio processionem constanter teneant, ne in aliam Græcorum hæreticorum hæresim incidant, nempe Filium non esse Filium. Subditur namque statim: *nam credentes Spiritum sanctum ex Filio nequaquam procedere necesse est, vt intelligant ex solo Patre procedere, ac consequenter non esse Filium*, nempe ipsum Filium. Nam quod Spiritus sanctus Filius non sit catholica veritas est, non hæresis vitanda.

3 Primam conclusionis probationem, rationémque his testimoniis incluśam attigit Cyrill. allegatus à Concilio Florentino sess. 6. versu *ex vestra*, his verbis: *cum Dei, & Patris bonorum essentialium Filius particeps sit, eadem etiam ratione Spiritum habet, quemadmodum Pater.* Quibus consonat Concil. idem sess. vlt. post data à nobis verba, sic loquens: *Qui autem proferunt Spiritum ex sola Patris Persona procedere, hi procul dubio substantiam ab hypostasi separant, & partitionem imaginantur diuinæ substantiæ*; quia non integrè filio communicatam dicunt, secundum omnia eius munia absolutè communicabilia: *quod à ratione, fidéque valde alienum est.* Consonat etiam Ahanas. longiori epist. ad Serapion illis verbis: *Non enim, vt homo, Deus: nec diuisam habet naturam: ideoque ipse diuisus non gignit Filium:* &c. atque orat. 2. contr. Arrian. longè à princip. sic habet: *Quod integrè, & solidè ex substantia Patris editum est, id esse propriè Filium: nam integrè, & solidè impertiri Patrem idem est, ac si dicas ex patre gigni.* Ratio theologica his locis contenta sic habet de ratione Filij est communicatio omnium bonorum paternorum absolutè communicabilium: id quod etiam in adoptiuis filiis qui naturales imitantur locum habet in iure totis titulis de adoptione, expressítque Paulus illis verbis. Ad Rom. 8. 17. *Si autem filij, & hæredes; hæredes quidem Dei, cohæredes autem Christi.* ergo Persona procedens, quæ communicat

nicat in essentiâ, & reliquis bonis Dei Patris, etiam in fœcunditate ad intra, quæ dubio procul, bonum Patris est; Spiritus verò sanctus, licet in aliis bonis Dei Patris, in illa tamen non communicat: ergo secunda Persona Filius est in diuinis, non autem Spiritus sanctus.

4 Secunda ratio, à Patribus etiam prælibata, nec præcedenti dissimilis, sumitur ex maioritate, & integritate repræsentandi Patrem, quæ ratione fœcunditatis ad intra inuenitur in Filio, non autem in Spiritu sancto. Athanas. citata epist. post data verba sic scribit: *Quoniam autem ipse Pater ex Patre non est, nec Filius pars est Patris, ideo nec ipse gignit, vt genitus est; sed integer est integri splendor, & imago.* nempe: quia Pater essentialiter, nec solum accidentaliter est Pater, quare nec potest esse Filius: ideo ipse Filius nec Pater est, nec gignit, & tamen est genitus. Nam si Pater gigni etiam posset, ac proinde, nec Pater essentialiter esset, non integrè, & perfectè Filio communicaretur natura, sine facultate generatiua Patris, sed partialiter, & inadæquatè saltem, quoad munera absolutè possibilia. Cum autem Pater essentialiter à Filio distinguatur, ita vt nec Pater Filius esse possit, nec Filius possit esse Pater, Filius pars Patris non est, neque partialem habet paternitatem, aut naturam: sed integer Filius integra filiatione, integráque similitudine, repræsentatione, atque imagine possibili Patris, scilicet essentia, & fœcunditate, in quibus solùm repræsentatio Patris absolutè possibilis in diuinis est, perfecta filiatione Filius euadit. Hoc ipsum accuratæ similitudinis voce expressit Alexand. Alexandrin. epist. ad Alexand. Constantinop. non statim post med. his verbis: *Patris Filius paternam effigiem accuratè seruare solet: quippe, cùm eius similitudinem à natura in se impressam habeat, & perfecta sit Patris imago, & expressa similitudo exemplaris primarij. Vnde Dominus Philippo Patrem videre cupienti apertè commonstrat: Philippe, qui videt me, videt & Patrem.* Eandem rationem, integritatis, & adæquationis in repræsentando necessariæ in Filio, compendij & facilitatis vocibus pressit Nazianz. orat 36.4. de Theol. vers. fin. *Compendiosa, facilisque Paternæ naturæ declaratio est Filius: omne enim quod genitum est genitorem suum tacita quadam voce desinit*, ideſt, circumscribit, & terminat: quare orat. 38. n. 20. & orat. 40. n. 19. Filium *Patris terminum, & rationem* appellat. Luculenter Anselmus c. 53. monolog. init. rem totam expressit his verbis: *Sicut Verbum mox, vt consideratur, se prolem esse eius, à quo est euidentissimè probat, promptam præ se ferendo Parentis imaginem; sic amor apertè se prolem negat: quia dum à Patre, & Filio procedere intelligitur, non statim perspicuam exhibet se contemplanti eius, ex quo est, similitudinem.* Nimirum quia nullatenus fœcunditatem principij, adhuc genericè, refert, cum eam non habeat. Expressius Basilius relatus à Concil. Florent. sess. 6. in hæc verba: *Patrem, & Filium protuli: has mihi tene proprietates. Filius ergo manens in esse Filij, & quatenus Filius est, omnia est quæ Pater:* (exceptis distinctiuis) *imaginis enim omnia sunt rei existentis*: ergo in communicatione omnium communicabilium, realíque omnium, quæ sunt in Patre, repræsentatione, ac proinde in fœcunditatis communicatione rationem imaginis, & filiationis ponit Basilius. Insuper homilia ad id Ioann. 1. *In principio erat Verbum*, ita habet: *Cur Verbum? quia imago est genitoris totum in se monstrans genitorem.* Sed ad scholas accommodatius Sanctus Bonauent. in 1. d. 32. p. 2. dist. docet Filium imaginem Patris esse; *quia fœcundus spirando est*, secus Spiritus sanctus, quia non est fœcundus. Concluditque *eo, quo Filius, eo est imago.*

5 Vt tantorum Patrum rationem theologicè edisseram, noto primò: vim assimilandi reàliter in natura fœtum cum principio viuenti tantam generationi inesse, vt non solum in natura substantiali, sed & in omnibus accidentibus, colore, corporis habitudine, ac lineamentis, quatenus ex se est, Filium cum Patre componat. Quo sensu Arist. 1. de generat. animal. c. 19. longè à principe. aiebat: *Vt Filij Parentibus similes sint natura ipsa exigit.* & 20. Politicor. c. 2. med. *Per similitudines*, scilicet accidentarias, *natorum ad parentes necessarium est, vt fidem recipiant de se se inuicem.* Atque eam ob rem Libiæ populos, quibus fœminæ Communes erant, ex hac filiorum similitudine eos inter se se partiri refert. In quam sententiam eggregiè canebat Oratius: *Est in iuuencis, Est in equis patrum virtus. Nec imbellem progenerant aquilæ columbam*: quin, morum etiam similitudinem à Parentibus in filios vi generationis deriuari quotidianis experimentis didicimus. Quare Chrysost. Rup. & Glossa, ad Genes. 5. *Adam genuit ad imaginem, & similitudinem suam. Imaginem* ad naturam referunt; *similitudinem* verò ad mores, quibus fœtus, *Seth* nempe, cuius ibi generatio refertur, Adamum Parentem imitabatur. Vtraque autem hæc realis, & quasi picturata similitudo, accidentalis, & moralis, casibus patet sæpe, vt non semper adsit in filiis. Noto secundò: similitudinem hanc tam accidentalem, quam substantialem non in omnibus filiis æquam fore, sed pro parentum, & filiorum perfectione maiori, vel minori, maiorem, vel minorem poni debere. Hinc Arist. 1. de generat. animal. c. 1. imperfectissimis animalculis genus diuersum propriè generari permittit, dummodo intra viuentis genus sit; perfectis autem non nisi speciei eiusdem fœtum permittit. Ratio est clara: quia cùm generationis differentia sit producere simile in natura: nequit generationis perfectio crescere, siue substantialiter, siue accidentaliter in propria linea, quin similitudo effectus alterutro modo crescat. Hinc fit in diuino Filio (quicumque ille sit) cum à Patre infinitè perfecto in ratione Patris, infinitè etiam perfectus in ratione Filij euadat, non sufficere similitudinem, quæ summa non sit, & qua maior excogitari possit sine fictione. Nam, quæcumque minor summa sit, diuinè, & infinitè perfecti Filij, similitudo non erit, sicut de essentiæ diuinæ perfectione philosophantur omnes. Notatum hoc satis scholasticè, vt assolet, docuit Sanctus Bonau. citatus, dum aiebat: *Imago in diuinis non tantum dicit expressionem, sed in summo.* Vnde infert debere esse vnius ad vnum, non ad duas Personas: quia deberet representare Patris fœcunditatem ad habendum Filium (in quo non opponitur Spiritui sancto Pater) vt summa esset Spiritus sancti ad Patrem repræsentatio.

6 Rationem sic ex notatis efformo. De ratione Filij diuini est esse summam repræsentationem, & integram similitudinem, ac solidam imaginem Patris per identitatem naturæ, vt Patres citati loquuntur: sed sola secunda Persona in diuinis est summa integra &c. similitudo, & imago realis Patris per identitatem naturæ, non autem Spiritus sanctus: ergo sola secunda Persona est Filius, soláque eius processio generatio; secus Spiritus sancti processio, & Persona. Minorem præter Patrum testimonia suadet efficaciter ratio. Ea est summa similitudo, & repræsentatio realis per identitatem naturæ, qua ponitur formaliter identitas naturæ realis cum Patre, secundum omnia munera naturæ absolutè communicabilia, & identificabilia cum Persona procedente: sed in sola Persona Filij procedentis ponitur identitas realis naturæ cum Patre secundum omnia munera ipsius naturæ absolutè communicabilia, & identificabilia cum Persona procedente, non autem in Spiritu sancto: ergo in solo Filio, non autem in Spiritu sancto, est summa, integra, &c. similitudo, & imago realis Patris per naturæ identitatem. Maior est certa. Si quidem, quod non secundum omnia munera naturæ Paternæ absolutè identificabilia, sed secundum aliqua tantum identicè repræsentat, similéque est in natura Patri non summè, neque integrè, sed minus summò, & decurtatè, neque solidè, sed vacuè, quoad illud munus, simile in natura Patri est, illúmque repræsentat. Minor probatur. Fœcunditas spirandi est munus naturæ Patris, siue proximè, siue remotè, & absolutè identificabile cum alia Persona in diuinis: solúmque habet illud secunda Persona, non autem Spiritus sanctus, licet essentialia reliqua æquè habeat, ac Filius: ergo in Filio est similitudo identitatis naturæ paternæ secundum omnia munera ipsius naturæ absolutè identificabilia

cum

cum alia Persona diuina, non autem in Spiritu sancto, in quo, neque hæc fœcunditas Patris adest, neque alia scilicet generatiua, imò neque adesse vllo pacto potest.

CERTAMEN VII.

Aduersa argumenta eneruantur.

1 OBiicies primò. licet in Filio non ponatur fœcunditas Patris ad generandum, est tamen summa communicatio, & similitudo naturæ cum Patre, in Filio, quia in reliquis communicat, & assimilatur Patri, & communicatio, ac similitudo fœcunditatis generatiuæ cum Patre est ipsi impossibilis: Sed similiter est impossibilis Spiritui sancto communicatio fœcunditatis ad intra, in reliquis autem cum Patre, & Filio, omnino communicat, similisque identicè illis est: ergo, & erit summè communicans, summèque similis Patri, & Filio Spiritus sanctus: ac proinde, & erit rigorosè Filius. Respondetur distinguendo secundam partem maioris: quia in reliquo, in quo continentur omnia absolutè communicabilia, & identificabilia naturæ paternæ in diuinis, concedo maiorem; in quo non continentur omnia absolutè communicabilia, & identificabilia naturæ paternæ in diuinis nego maiorem. Et distinguo similiter secundam partem minoris: in reliquo, in quo non continentur omnia absolutè communicabilia, & identificabilia naturæ paternæ in diuinis, concedo minorem; in quo continentur ea omnia, nego minorem: & nego consequentiam. Dices: saltem in natura, licet non, vt fœcunda, habet Spiritus sanctus identitatem cum suo principio: ergo, & habet similitudinem cum illo per identitatem naturæ: ergo filiationem respectu illius. Prima consequentia videtur certa. Nam similitudo realis Personæ procedentis cum suo principio in identitate reali naturæ cum ipso adæquatè consistit. Secunda consequentia non est obscurior. Si enim habet similitudinem in natura cum suo principio, cum in ea præcisè filiatio ponatur, vt ex definitione generationis constat, non videtur quidquam Spiritui sancto ad filiationem propriam deficere. Si dicas eam similitudinem summam non esse, vt diuinum Filium decet, quia in omnibus absolutè identificabilibus naturæ paternæ similitudo non est: contra erit. Nam, sicut relatio Patris ad Filium infinita est, licet ea relatione non referatur ad Spiritum sanctum immediatè, & tamen ad omnem terminum relationis diuinæ non refertur: ita etiam ea similitudo summa, & infinita erit, licet Spiritum sanctum in omnibus identicè similem non faciat cum suo principio. Contra secundò: quia identitas in natura Spiritus sancti cum suo principio summa est, licet non sit identitas cum omni eo, quod in natura sui principij, absolutè est identificabile, nempe cum fœcunditate: ergo ipsius similitudo summa erit, licet non sit similitudo cum omni eo, in quo principium repræsentari, assimilaríque absolutè potest. Quin, cùm nihil aliud similitudo in natura, quam identitas in natura, in diuinis sit, nequit summa identitas esse in diuinis, quin, & sit summa similitudo in natura.

2 Neganda nihilominus est vltima consequentia argumenti. Nam ex prædicato generationis diuinæ summa, non solum intensiuè, sed, & extensiuè, siue in omnibus absolutè communicabilibus similitudo identitatis requiritur diuini fœtus cum suo principio. Hinc, licet similitudo sufficiens ad ponendam generationem, & Filium creatum, limitatæque perfectionis inueniretur in Spiritu sancto, eiúsque generatione, tamen ad ponendam generationem, & Filium diuinum, videlicet in ratione Filij infinitè perfectum sufficiens similitudo identitatis naturæ non foret: quia habet prædicatum adiunctum incompossibile, & contradictorium cum prædicato differentiali Filij diuini; nempe similitudinis non summæ, etiam extensiuè. Quemadmodum ergo, licet prædicatum animalis hominem constituat, si tamen coniunctum cum negatione rationalis, vel cum differentia irrationalis ad constituendum hominem adhibeatur, hirco-ceruum potius, quam hominem constituet: ita, si prædicatum similitudinis non summæ diuinam filiationem, vt vis, constitueret, non quidem diuinam, vt contendis, sed chymericam filiationem diuinam constitueret. Iam, quæ adducebantur ad probandam similitudinem Spiritus sancti cum suo principio summam esse, nihil probant. Quia relatio, & identitas diuina ex genere suo non dicit respectum ad omnia: quare respectu vnius dari potest summa identitas, & relatio; ast imago, & similitudo diuina ex genere suo respicit omnia repræsentabilia prototypi: quare in genere suo summa esse non potest, nisi omnia illius absolutè repræsentabilia repræsentet. Quod si identitatem naturæ in diuinis summam, similitudinem etiam summam esse contendas, euinces quidem esse summam intensiuè similitudinem in Spiritu sancto, non autem extensiuè summam, vti ex dictis claret.

3 Instabis ex regula diuinitus data Gregorio Thaumaturgo apud Nyssenum in eius vita: *Spiritus sanctus ex Deo ortum & existentiam habens imago perfecta Filij perfecti*: ergo in Spiritu sancto est similitudo, & summa ad Filium: quandoquidem sine similitudine summa imago perfecta Filij esse non potest. Respondetur plus probare testimonium, quam sanus Theologus possit admittere. Nam rationem propriam imaginis in diuinis adseruari Filio concors est Patrum, & Theologorum sententia: quare respondetur nomen imaginis impropriè ibi vsurpari pro identitate naturæ: in qua acceptione impropria, sicut perfecta identitas est Spiritus cum Filio, ita & perfecta imago est Spiritus sancti respectu illius. Sed instas rursus. Natura Filij, vt fœcunda, non est absolutè communicabilis Spiritui sancto: ergo Spiritus sanctus similis euadit Filio in omnibus sibi à Filio absolutè communicabilibus: quare, & summè similis. Non secus atque Filius similis summè, & sufficienter ad filiationem Patri in natura euadit, licèt in fœcunditate generatiua, quæ ipsi à Patre communicari absolutè non potest, similis non euadat. Distinguo, vt distinsi, antecedens: absolutè non est communicabilis in diuinis natura Filij fœcunda ad intra nego antecedens, nam Filio absolutè communicabilis est; non est communicabilis à Filio, concedo antecedens, & nego consequentiam ob rationem datam.

4 Obiicies rursus. Mulus fœcundus non est, & tamen euadit sufficienter similis in natura fœcunda sui principij ad filiationem: ergo, & Spiritus sanctus similis sufficienter in natura fœcunda sui principij ad filiationem procedit, licet similis in fœcunditate suo principio non procedat. Respondent nonnulli mulum non esse infœcundum natura sua, sed ex accidenti impeditum: siquidem in Asia, & Affrica malos generare author est Theophrastus apud Vazq. d. 113. c. 1. licet in Europa ex accidenti non gignant, sicut, & similis contingit. Nollem Theophrasti fide, quæ solutu facilis est, argumentum soluere. Id circo aliis omissis solutionibus respondeo ex cert. 2. sum. 2. & ex cert. 6. notatione secunda, non æquam in omnibus Filiis similitudinem ad filiationem requiri, adhuc in creatis; ac proinde mulum posse esse filium, licet parentibus infœcunditate non assimiletur; in diuino autem Filio, vt pote ex genere suo infinitè perfecto, infinitam, & summam similitudinem requiri ipsius in natura cum Patre, non solum intensiuè, sed, & extensiuè: ea verò summa, etiam extensiuè, in diuinis esse non potest, nisi sit etiam in naturæ fœcunditate, vt satis ex dictis constat.

5 Dices iterum. Filiatio, qua talis, adæquatè est relatio passiua ad Patrem; fœcunditas spirandi est relatio actiua spirandi: ergo, sicut relatio passiua Filij ad Patrem

trem non est formaliter actiua ad Spiritum sanctum, ita neque ratio Filij formaliter in fœcunditate consistit. Respondetur facile: fœcunditatem vtrumque habere respectum, siue formaliter, siue fundamentaliter sumptum. Nam, & ipsa procedit, & ipsa producit. Vnde fœcunditas considerata in recipiente passiuè cum personalitate secunda est filiatio; considerata verò in ordine ad terminum, quem producit est spiratio, vel spirationis principium: sicut in filiis creatis perfectis natura fœcunda, in qua, vt tali, quia perfecti filij sunt, parentibus assimilari iuxta dicta debent, & producitur, & producit. Itaque idem, & indiuisibilis conceptus fœcunditatis ad intra relatè ad vnum spiratio est. Hoc sibi volebat Nyssen. lib. ad Ablabium. *Quod non tres dij*, dum aiebat: *Aliud quidem continenter, & sine medio ex primo est, aliud verò per id, quod immediatè ex primo est: vt & vnigeniti proprietas absque ambiguitate in Filio maneat, & ex Patre Spiritum esse non dubitetur, Filium, qui medius intercedit vnigeniti proprietatem seruante.* Quo pacto, & alij Patres loquuntur, iisquæ omnes, qui spiritum sanctum ideo Filium negant, quia è sua caractheristica proprietate à duobus petit procedere, ac proinde in illis fœcunditatem, quam nequit imitari, supponit: quare horum omnium testimonia pro nostra sententia sunt.

6 Obiicies rursus. Filius distinguitur à Patre formaliter per filiationem: sed non distinguitur formaliter per idemtitatem fœcunditatis spiratiuæ sibi cum Patre communi: si ergo fœcunditas non est filiatio. Respondetur filiationem formaliter, & adæquatè secundum totum suum esse in fœcunditate sola minime consistere, sed solum consistere in ea, complerive adæquatam, & summam similitudinem cum Patre producente: nam cum filiatio dicat productionem passiuam Filij, ad quam necessaria est ipsius distinctio à Patre, non nisi stolidè ea posset ab aliquo adæquatè constitui in idemtitate, seu similitudine fœcunditatis cum Patre, quæ distinctionem non ponit inter principium, & prolem, sed potius idemtitatem. Ad formam ergo distinguo maiorem. Pater distinguitur formaliter à Filio, seu Filius à Patre per filiationem, ideſt per quamcumque rationem in filiatione inclusam, nego maiorem; per aliquam rationem in ea inclusam, vel suppositam concedo maiorem, & concessa minori nego consequentiam: nam, in quo similitudo idemtitatis quæritur, nequit quæri distinctiuè, seu distinctio. Hæc dico rudiori Minerua; sed quæ difficultati præsenti eluendæ sufficiat. Cum enim de Personarum constitutiuo, & distinctiuo ex instituto disputemus, definiamúsque, constabit formaliter, & rigorosè loquendo falsam esse maiorem.

7 Obiicies tandem pro Zunniga. Nisi Filius esset fœcundus viuens non esset: ergo neque similis esse posset viuenti principio in natura viuenti; ergo ratio Filij in diuinis consistit formaliter in fœcunditate; non quidem ratione summæ similitudinis, quam debet habere Filius diuinus in natura cum Patre, sed ratione similitudinis, vt sic in natura viuenti cum viuente producente. Antecedens patet: quia sublata fœcunditate ad intra à Filio diuino nihil restat, quo formaliter viuat. Nam actus intelligendi, & volendi non sunt exercitium vitale Filij: nihilque præterea in illo est, præter spirationem, quod exercitium vitale illius sit, vt patet. Primum probo: quia intellectio, & volitio communicantur Filio à Patre: ergo iam elicitas præhabuit Pater, iámque elicitas suo modo ab ipso Filius accepit: ergo eas Filius non elicit: ergo neque eis formaliter viuit. Difficultas æquè contra vitam Spiritus sancti, & Filij pugnat: imò & ex parte contra vitam Patris: siquidem certum est Deum Patrem non elicere actiuè intellectionem, & volitionem; cum tamè eis viuere certũ ex Aristot. & Theologis omnibus sit. Respondetur ergo pro omnibus vitam intentionalè, formaliter adæquatè consistit in tendentia ad obiectum, non posse à ratione viuentis excludi in his, quæ actus nõ producunt, sed solum in his, quæ tendentiã non habent ad obiectũ: cum autẽ habeant Filius, & Spiritus sanctus, æquè ac Pater, tendentiã ad obiecta per intellectionem, & volitionẽ, licèt illã actiuè nõ producãt, vita perfectissima intentionali viuunt. Respondetur secundò: de ratione operationis vitalis non esse nõ cõmunicari ab alio, sed ab alio non produci naturam, quæ est ipsius principiũ: intellectionis autem principium intellectus cõmunis est, vt patet, qui non producitur: atque cum Filio, & Spiritu S. æquè adsit, ac in Patre, neque à paternitate in intellectione eliciẽda iuuetur, æquè in tribus Personis, vel in nulla eliciet. Esto: prius origine in Patre eliciat, priúsque Pater denominetur intelligens, quia prius origine in illo est. Sicut autẽ hoc nõ tollit, quod absolutè, licet posterius origine, in Filio, & Spiritu S. intellectus sit, non tollit, quod absolutè licet posterius origine, in illis intellectionem; & volitionẽ eliciat, illósque intelligentes, & volentes absolutè pro posteriori signo denominet: sicut non tollit, quod vterque, licet posterius origine, æquè ac Pater, absolutè sit, & de nominetur Deus. Oppositorũ Patrũ testimonia, quæ in alium sensum aduersarij distrahunt, facilè ex dictis in genuinum, nec nobis aduersũ adducẽtur.

QVÆSTIO III.

Sint ne vitales, & liberæ processiones diuinæ?

LICET duo proponat examinanda quæstio, vtrumque tamen adeo definitu facile est, vt vix iusta ex ambolus texatur. Primum ergo de vitalitate processionum, deinde de earum libertate agetur.

CERTAMEN I.

Vitalitas diuinarum processionum statuitur.

1 DE diuinarum processionum vitalitate nemo ferè ex Scholasticis est, qui dubitet: licet non exigua in cõmunibus fundamentis de illa possit esse dubitatio, vt statim patebit. Vitalitas actionis duo includit. Et ipsius, & termini producti immanentiam in principio producente. Secundò quod terminus, qui immanenter producitur à viuente, sit extra complementũ in esse substantiali, & operatiuo viuentis: ita vt produci ab extrinseco non possit. Huius extremi defectu motus grauiũ, & leuium vitalis non est: cum terminus eo productus, scilicet præsentia, æquè ab extrinseco impulsu produci queat. Defectu autẽ primi productio subsistentiæ in modalium opinione vitalis nõ est, quia est de complemento substãtiæ creatæ in esse substantiali. Vtrumque autẽ in processionibus diuinis reperiri constat apertè. Nam in primis inuenitur perfectissima immanentia, tam processionis, quã Personæ procedentis in producente, & è cõtra, per identitatem in natura vtriusque, ratione cuius Pater est in Filio, & Filius in Patre, & vterque in Spiritu sancto, atquè hic in vtroque: vt d.de Personarum comparatione earum circuminsessionẽ examinantes ostẽdemus. Deinde Persona procedens nequit ab extrinseco produci, vt patet. Item Persona procedens, & producta non pertinet ad complementum in esse substantiali, & operatiuo viuentis producentis. Non quidẽ in esse substantiali: siquidem Pater v.g. suam naturam, & personalitatem præhabet antecedenter ad Filiũ: ergo antecedenter ad illũ sufficienter, & adæquatè constitutus est in esse substantiali naturæ, & suppositi. Sed neque in esse operatiuo: siquidem principium *quod* productiuum adæquatum notionale ex natura, & Personalitate eadem coalescit, quas præhabet ante Filium Pater. Quod idem dictum puta de Patre, & Filio comparatione Spiritus sancti: ergo nulla Persona ex procedentibus, & productis pertinet ad complementum in esse substantiali, & operatiuo sui principij. Rursus neque ab extrinseco producitur: ergo earum processio vitalis omnino est.

2 In communi opinione de constitutione processionum, & Personarum existimant Recentiores nullam esse difficultatem. Siquidem intellectio, & volitio vita saltem intentionalis est. Sed tamen grauissima adhuc me iudice est difficultas, quam sic efformo. Terminus actionis vitalis debet esse perfectiuus viuentis; vt patet in viuentibus omnibus, qui necessariò suis actibus perficiuntur. Ratio est: quia cum terminus debeat immanenter produci, nequit non perfici eiusmodi termino viuens producens, siue illius inhæsione in viuentibus creatis, siue idemtitate in Deo: ergo termino producto per processionem perficitur Pater v.g. in esse Patris, quippe, qui viuit processione; vel terminus vitalis non est, neque actione formaliter vitali productus: sed Pater in esse Patris includit formaliter subsistentiam: ergo in esse subsistentiæ, ac proinde substantiali perficitur subsistentia, & personalitate Filij producta. Respondetur; termino producto per actionem vitalem debere perfici viuens, non adæquatè, & secundum omnem sui partem, sed inadæquatè, & solùm secundum partem sui: in casu autem nostro Pater perficitur per subsistentiam productam secundum naturam, cuius perfectio subsistentia producta est. Sed hinc recrudescit difficultas. Quia ea perfectione perficitur natura in esse substantiali, & suppositali: ergo non aduenit principio viuenti constituto adæquatè in esse suppositi: ergo iuxta dicta non est terminus actionis vitalis. Respondetur negando primam consequentiam. Nam aliud est suppositum, aliud natura suppositi. Suppositum est Pater sufficienter constitutus Paternitate, & natura ante Filium in vltimo suo esse substantiali: quòd autem natura perficiatur pro posteriori originis Filij personalitate, sicut tollere nequit Patri integrum, & adæquatum suppositum esse: ita neque illi subsistentiam Filij ad suum complementum in esse suppositi adiungere. Sufficit ergo, vt totum perficiatur, quod ratione partis perficiatur; non autem vt ratione partis perficiatur secundum partes omnes.

2 Arguo secundò. Si processio, quà operatio, vitalis sit, vel erit vitalis, vt actiua est, vel vt passiua: non, vt actiua: quia productio, quà talis, non distinguitur à personalitate: siquidem supra intellectionem essentialem solùm addit personalitatem, v. g. Patris generatiua productio in nostra opinione: atque in aliorum sententia, qui ex æquo actus notionales ab essentialibus distinguũt, productio est sola personalitas: ac proinde pertinet ad cõstitutionẽ suppositi operantis: quare nõ aduenit vltra cõstitutionẽ viuentis in esse suppositi, vt opportebat, ad hoc, vt vitalis foret: sed neque, vt passiua est: quia, vt passiua est, solũ dicit esse receptionem intimam in viuente: vnde habituum supernaturalium receptio æquè vitalis homini esset, cum æque intimè recipiantur in viuente, atque terminus quiuis vitalis per passionem recipitur. Respondetur, processiones diuinas vtraque ratione esse vitales. Ad primum, quod contra processiones, vt actiuæ sunt, obiicitur, dicito: in omni modo constituendi actus notionales de ratione actionis vitalis non esse, vt non antret constitutionem suppositi viuentis, sed quòd ejus terminus eam constitutionem non ingrediatur. Siquidem an actio, & passio ab operanti quouis eiúsque effectu distinguantur independenter ab essentia, & exercitio vitalitatis à Philosophis disputatur. Ad argumentum contra processiones passiuas in omniũ opinione de distinctione, vel identitate processionũ actiuarum à passiuis, dicito: passionẽ vitalem in eo à non vitali distingui, quod hæc sit intima receptio in viuẽte non proueniens ab ipso viuente; vitalis verò proueniens ab ipso viuente, in quo intimè recipitur. Nam, sicut passio nequit abstrahere ex genere suo ab agente, sed necessariò illud, licet minus principaliter, & in obliquo connotat; ita passio essentialiter immanens, vt est vitalis, nequit abstrahere à respectu ad idem principium, in quo recipitur; passio autem non vitalis nequit abstrahere à respectu ad principium actiuum extraneum.

Certamen II.

In nullo sensu processiones diuinæ liberæ sunt.

1 Henricus apud Scotum in 1. d. 10. q. 1. §. *Quantum ad ipsum*, vir alioqui catholicus, atque Spiritus sancti diuinitatem firmiter tenens, docuit Spiritus sancti processionem liberam, nec solum voluntariam, seu spontaneam esse, licet comitanter necessaria sit: quia nimirum quatenus productio libera est, licet quatenus dilectio summi boni, nempe Dei, clarè visi, sit necessaria. Contra primò. Spiritus sanctus liberè producitur: ergo potest nõ esse: ergo non est Deus: ergo Macedonizat, vel Eunomizat Henricus. Nec valet, quod aliquis pro Henrico respõdere possit: scilicet, processionem, quà influxus est, non tendere in deitatem, sed in personalitatem. Nam re ipsa sic tendit in personalitatem influxus, vt nequeat non eadem processio esse communicatio: nec prius natura est processio, quà influxus, se ipsa, quà est communicatio: ergo nequit esse libera, quà influxus, processio, non autem, quà communicatio. Patet. Nam libertas consistit in potentia reali operandi, vel non operandi realiter: vnde ex quocumque prædicato processionis inferatur necessitas absoluta eam realiter ponendi, infertur necessitas absoluta ex parte producentis ad processionem, quæ omninò processionis tollat contingentiam. Cõtra secundò: per te est necessitas ad dilectionem, & amorem, quatenus ad summum bonum, scilicet Deum tendit: Sed Spiritus sancti processio est ipsissima dilectio summi boni Dei, adiuncta Patris, & Filij personalitate, vt q. sequẽti videbimus: ergo processio est necessaria, nõ libera. Minor est etiã Henrici. Cõsequentia patet. Nam dilectio, quá talis necessaria est, vt asseris. Insuper Patris Personalitas necessaria etiã est: quippe quæ in suo esse neque à libera Dei volũtate, neque à processione pendet: quia ingenita. Deinde Personalitas Filij per intellectum procedit, non per voluntatem, nedum per liberam voluntatem: ergo integra processio necessaria est, non libera.

2 De necessitate processionis Filij ne ipse quidẽ Henricus dubitat: cum facultatis intellectiuæ, quæ nec radicaliter libera est, operatio sit. Tamen impugnata libertate Henrici concludit Scotus processionẽ Spiritus sancti liberã esse: quia videlicet cũ iucũditate, & dilectione, ac sine coactione ab extrinseco illata, à Patre, & Filio exercetur. Repetit quodlib. 6. art. 1. Sed certè Scotus liberũ cum volũtario, seu spõtaneo abusiuè confundit. Vt autẽ distinguat, ac segregeret, vocéque abstineat, cõtra est primò: quia cùm bruta cum dilectione, & sine extrinseca coactione plura operẽtur, in fere omnibus eorũ operationibus libertas admittenda foret. Contra secundò: quia eo agentia naturalia à liberis propriè differũt, quod illa ex determinatione, inclinatione, & impetu suæ virtutis ad vnum extremum procedunt: ergo quoties ita etiam voluntas ad suam operationẽ procedit, vt nequeat, vel aliò deflectere, vel ab ea sistere, operabitur vt agens naturale, & non liberũ, sed prorsus necessariò. Idcirco Sanctus Thomas 1. 2. q. 10. art. 1. ea docet à volũtate naturaliter appeti, quæ necessariò appetũtur: vnde cõcludit cũ Arist. 1. met. c. 1. Appetitũ sciẽtiæ in vniuersũ hominibus naturalẽ & necessarium esse, non liberum. Hoc ipsum de vitæ appetitu docet Nicetas ex Basil. 3. thesaur. fidei, c. 19. & de vitæ beatæ appetitu Auguſt.

3 Ex his duæ certissimæ conclusiones circa Spiritus sancti processionẽ statuuntur. Prima, eam voluntariam esse, cum sit à principio intrinseco cum cognitione: secunda, quod libera ea processio non sit. Vtramque tradunt S. Thom. 1. p. q. 41. art. 2. vbi eius Interpretes Caietan. Canar. &c. Gregor. in 1. d. 10. q. 1. art. 2. Capreol. d. 6. q. 1. art. 1 concl. 5. & art. 2. d. 10. q. 1. art. 1. concl. 2. & 3. atque alij apud nostrum Vazq. 1. p. d. 161. c. 3. Cœterũ refferre Patres pro his conclusionibus, inutilis æquè ac longus esset labor. videatur Athanas. epist. lõgiori ad Serapiõ. vbi ait Patrẽ essẽtialiter, & necessariò esse Patrẽ: & Filiũ necessariò

esse

esse filium &c. licet hæc creatis accidentaliter veniant. Neque obest Augustinus c. 105. Enchiridij, asserens, licet in Beatis non sit facultas arbitrij ad peccandum, non ideo libero arbitrio carere. *Multo quippe liberius erit arbitrium, quod omnino seruire non poterit peccato.* Sumit enim ibi libertatem, prout opponitur seruituti, & metui peccandi, non autem prout necessitati aduersatur. Sed dices. Processio Spiritus sancti est per amorem: ergo, cum diuina sit, debet omni perfectione sui generis gaudere: at perfectio amoris est libertas: ergo debet habere libertatem. Argue precor sic contra necessitatem amoris Beatorum, de qua aiebat Augustinus. *Felix necessitas, quæ ad meliora compellit.* Distinguo primam consequentiam omni perfectione sui generis, quæ non priuet perfectione maiori, concedo; quæ priuet perfectione maiori nego: & distinguo similiter subsequens antecedens: negóque consequentiam

4 Obiicies denuò. Concilium Sardicense & Concil. Sirmiense apud Hilar. lib. de Synod. in defensionibus professionum catholicarum contra Photinum defensione 5. quæ concilia anathematizant eum, *qui dixerit Patrem naturali necessitate ductum, neque mox, vt voluit Filium genuisse: insuper qui dixerit non consilio, neque voluntate Filium genuisse.* Extrema verba sunt Sardicensis Concilij: Respondétque Scotus, & benè, loqui de voluntate comitante secundum durationem, non autem præcedente, vel comitante originariè generationem. Prima Verba sunt Sirmiensis Concilij, quod Arrianum, magna ex parte, fuit, ac proinde Arrianæ sectæ errores sapit. Denique oppones S. Thom. Patrem, & Scholasticos plures asserentes Spiritum sanctum non procedere naturaliter, & per modum naturæ, sed per modum voluntatis: ergo liberè, seu à principio non determinato. Respondè primò solùm velle non procedere in similitudinem naturæ necessariam, vt Filius sit. Secundò non procedere proximè à natura, vt natura; sed vt voluntas est: vt supra contra Durandum ostendebamus

5 Manet etiam ex dictis definitu facile; an processionem per intellectum aliquis voluntatis actus antecedat, vel comitetur? Ideft, an ad prius, vel idem originis, vel quasi originis signum aliquis voluntatis actus pertineat? Dicitur quasi originis: quia, licet non præcedat, vt causa, vel causalitas, aliquídve ex parte causæ requisitum ad processionem per intellectum, siúsve terminum, tendat tamen ad eius possibilitatem priusquam existere intelligatur præfata processio, & præcedere quidem, quasi origine, processioni per intellectum voluntatis actum docuit Scotus in 1.d. 6. quæstione 1. comitari verò illam asseruit Gregor. ibi art. 3. Capreol. art. 1. concl. 6. art. 2. ad argumenta, Ferrara 4. contr. Gent. capite 11. §. *vtrum autem*, Canar. 1. p. quæst. 41. art. 2. 3. p. Commentarij, vbi fauet S. Thom. & q. 2. de pot. art. 3. ad 2. vtrumque autem negant Henric. art. 58. Summæ. q. 2. quodl. 5. q. 4. Gotfred. quodl. 5. q. 5. apud Scotum vbi proximè, Vazq. 1. p. d. 160. c. 4. Soar. 6. de Trinit. cap. 4. quibus assentior: quia processiones essentialiter existunt, neque considerari possunt, vt possibiles, nisi chymericè. Licet enim in nostra opinione non existant formaliter, & de se tam personalitas, quam intellectio, in quibus tota processio continetur, ac proinde concipi non concepta existentia possint, non tamen, vt possibilis, ad hoc enim opus est, vt concipiatur cum ordine ad existentiam non actualem. Eius autem existentia actualis essentialiter est, cum sit existentia naturæ diuinæ, quæ nequit ab actualitate præscindere. Nec refert propriori originis potentiæ notionalis non intelligi processionem, neque terminum existentes. Id enim non probat intelligi, vt possibiles, cum sit potentia necessaria, & determinata ad exercitium: quare cum eis, vt existentibus, pro posteriori comparatur, non, vt possibilibus. Denique conclusio nostra est expressa Augustini quæstione 7. ex lib. 65. quæstionum, dicentis: *Patrem genuisse Filium neque voluntate, neque necessitate, coactione, neque actu voluntatis præcedente generationem.* Quibus similia habet 15. de Trinitate capite 20.

QVÆSTIO IV.

Quo nam processiones ab essentialibus actibus differant?

DIVINAS processiones sine intellectus, & voluntatis diuinæ actibus esse non posse claret ex dictis. An verò actibus tribus Personis communibus, & essentialibus adæquatè, vel inadæquatè consistant? videndum nunc restat. Et quidem adæquatè eis non constitui processiones certissimum est. Alioqui sicut illis tres Personæ, & volunt, & intelligunt formaliter, eæ omnes formaliter esset producere, quam intelligere, & velle in diuinis commune. Vt ergo intellectio, & volitio communis processio, seu productio in diuinis sit, aliquid, vt minimum, ipsis apponendum est, vt ex vtroque processio, & actus notionalis confletur. Adhúcque difficultas remanet: quo pacto id, quod productio de se non erat, ex alterius formaliter distincti adiunctione productionem, & processionem iugredi possit? quare processiones, etiam, quoad actus intelligendi, & volendi, fore videntur distinctæ: siue, quia alios actus intelligendi, & volendi proprios, & peculiares Personis producentibus includant: siue quia licet actus essentiales, & communes intelligendi, & volendi essentialiter supponant; ast processiones ipsæ essentialiter actus intelligendi, & volendi non sint formaliter. Atque his quidem omnes super hac Quæstione discurrendi modos proposui de singulis per Certamina singula dicturus

CERTAMEN I.

Scotus, & Recentiores impugnati.

1 SCotus in 1.d. quæstione 1. §. *Obiicitur*, & quæst. 4. ordine 7. post §. *Obiicitur contra* & d. 27. q. 1. asserit dictionem, seu generationem Filij actum intelligendi non claudere; sed esse ex æquo ab intellectione Dei diuersam, licet actus intellectus sit. Similiter quodlib. 4. §. *Hic intelligendum*, spirationem actum voluntatis esse ait, qui actus amoris non sit. Hanc sententiam edoctus videtur à suo Præceptore Alexandro Alensi 1. p. q. 42. m. 2. eámque docuisse Gabrielem 1. d. 7. q. 2. Quam ex nostris secutus est Molina 1. p. q. 27. art. 3. d. 4. Zunniga de Trinit. d. 2. dub. 7. m. 2. aliíque Complutenses Recentiores. Hi verò Scoto imponunt sensisse processiones has, neque intellectionem, neque amorem supponere: cum tamen Scotus solum contendat diuinas processiones eos actus non claudere. Huc etiam ex parte appulit Henricus duplicem cognitionem in Deo distinguens, mediámque dictionem interiacere defendens. Cui fauent Carthus. in 1. d. 2. quæstione 6. post med. Argent. d. 10. quæstione vnic. art. 2. post med. Marsil. quæstione 14. art. 2. sub med. subdubiúsque Ricardus d. 22. art. 1. quæstione 3. §. *Quantum ad secundum*. Quatenus autem processiones ab actibus intellectus, & voluntatis ex æquo præfati diuidunt Authores, consentire debet Durandus relatus quæstione 1. Cum enim asserat Personas diuinas non per intellectum, & voluntatem, sed per naturam procedere: atque intellectio per intellectum, volitio autem per voluntatem solùm esse possint: ab intellectione, & volitione processiones adæquatè distinctas defendere Durandus tenetur.

2 Præcipuum fundamentum est. Quod, scilicet, non possit additione personalitatis fieri actio intellectio communis, quæ de se actio non est, sed omnino cum Persona producta identificatur.

Quod ipsum de amare vrgent. Item quod August. dictionem ab intellectione diuersam necessariò esse defendit. Leue fundamentum in August. Nam, si aliud præter intellectionem dictio claudit, ab ea formaliter differet, æquè, atque ab essentia Pater: à Persona autem producta realiter differet non minus, quam Pater à Filio. Insuper modum, quo id, quod productio de se non est alterius adiunctione in productionem euadat monstrabimus cert. 3. Nec solidiora sunt, quæ de suo Zynniga, & Recentiores pro hac sententia addiderunt. Sic enim arguunt. Processio Verbi diuini non ordinatur ad constituendum Deum intelligentem: ergo neque processio est intellectio. Antecedens patet. Quia si ordinaretur ad constituendum Deum intelligentem terminus eius deberet esse formalis intellectio diuina, quo formaliter Pater intelligeret. Id quod execrandum esse ait August. 15. de Trinit. c. 7. ex quo Scolastici reliqui. Consequentiam probant. Quia ideò in creatis intellectio Verbi productionem intrat, quia, vel Verbum est ipsa intellectio, vt volunt Vazq. & Suar. locúmque in Verbo diuino non habet, vt nuper dicebam, vel, quia est terminus intellectionis, sine quo intellectio esse non potest: sicut, neque alia quæuis actio sine suo termino, vt vult Molina q. 27. art. 1. disp. 8. memb. 3. & neque hoc dici potest; alioqui sublato per impossibile Verbo per locum intrinsecum Deus non maneret intelligens, quod est absurdum.

3 Frigida ratio. Fateor Verbum formaliter intellectionem non esse, ast neque ipsi, neque sanus aliquis Doctor negare possunt intellectionem diuinam necessariò, & essentialiter connecti cum Verbo: ac proinde illo, sublato Deum artis, sapientiæ, & scientiæ inopem mansurum ad mundi effectionem arguunt frequenter Patres contra Arrianos, qui Verbum à diuinitate excludebant. Audiant Recentiores Nyssenum ab ipsis Valentiæ obiectum orat. catechet. c. 5. *Si dederint Verbum, seu rationem, & sapientiam non fuisse Ducem creationis, statuent rationis, & artis egestatem fuisse in principio vniuersitatis. Si autem hoc constat esse absurdum, & impium, Verbum, & Sapientiam rerum fatebuntur esse ducem.* Audiant insuper eundem epist. de imagine, & similitudine longè à med: *Si Deum Verbum negaris, dixerisque cum Deo, & Patre nonesse rationis expertem, ac belluinum prædicaturus Deum.* Denique audiant Athanas. compend. de Spiritu S. sub init. in hæc aientem: *Nefarium esse dictu Deum sine Verbo, aut ratione fuisse: ne insipiens, aut irrationalis habeatur.* Mitto plura alia ex Patribus, in eandem sententiam recitare: tum, quia valde sunt plura; tum denique, quia recitata ad rem hanc, & aperta sunt, & satis esse videntur. Quod autem ipsi negare id nequeant, probo. Quia intellectio essentialis in horum opinione est principium *quo* processionis de se se: ergo habet prædicatum intrinsecum principij ad illam: ergo facta impossibili processione illud prædicatum intrinsecum principij, quare, & ipsa intellectio essentialis, deficeret: sicut essentia diuina per locum intrinsecum deficeret facta impossibili personalitate, cuius principium, & radix intrinsecè est. Quæ respondere possent pro disparitate processionis, & principij inania satis esse constabit Cert. 3.

4 Sed vrgere putant rursus hoc dilemmate Recentiores; Vel intelligere est assimilatio formalis obiecti, quod quidem habeat Verbum: & sic nequit procedere intellectione: nam processio actiua, vt pote indeficata cum Patre non est Verbum, quod realiter à Patre differt; vel est assimilatio actiua: & ad hoc oporteret, vt terminus illa procedens esset assimilatio formalis obiecti; quod nequit habere Verbum per illam procedens, vt diximus. Egregia æquiuocatio. In prima parte dilemmatis supponitur Verbum esse formalem assimilationem obiecti; in secunda verò hoc ipsum infertur tanquam absurdum. Ne autem pueris deinceps illudant, respondeo. Intelligere esse assimilationem formalem, quo non habet Verbum: atque insuper assimilationem actiuam, non quidem alterius formalis assimilationis, sed obiectiuæ similitudinis, scilicet Verbi: Verùm mireris magis, quod sententiam hanc Sancti Thomæ opinionem esse contendant 1. p. q. 34. art. 1. ad 3. vbi ipsis referentibus sic habet: *Dicere importat principaliter habitudinem ad rem intellectam.* Ergo aliquid aliud præterea importat habitudinis ad obiectum, licet minus principaliter, ac proinde, & repræsentatio esse potest illius. Impugnantur ergo Recentiores primò. Nam Filius procedit iuxta Patres omnes per intellectionem: sed, si processio intellectio non sit, nequit per intellectionem procedere: ergo processio non est actus ab intellectione adæquatè diuersus, sed saltem inadæquatè est intellectio. Minor probatur. Nam procedere per intellectionem denotat viam procedendi, non autem principium, vt Recentiores volunt. Patet: quia principium non particula *per*, sed particula *ex* denotatur. Vnde August. 15. de Trinit. c. 3. & Anselm. in monolog. asserunt Filium procedere ex memoria Patris: vbi denotatur principium processionis Filij: memoria autem iuxta eundem August. c. 10. & 12. est *intellectus fœcundatus specie*, non autem intellectio. Adde Basil. hom. 6. in 1. Ioann. dicentem: *Cur Verbum? vt quod ex mente procedit ostendat.*

5 Nec valet loqui hos Patres de principio remoto. Loquuntur enim de proximo; alioqui ex natura procedere æquæ dicere possent, ac dicerent. Insuper Augustinus 15. de Trinit. c. 6. 13. & 14. immediatum principium processionis Verbi mentem & intellectum assignat: sicuti & Anselm. c. 45. monolog. Athanas. contra Gregal. Sabellij, Irenæ. lib. 2. c. 44. Sed ne longiora horum, atque aliorum testimonia recitemus audiendus est Cyrill. Alexand. 1. in Ioann. c. 5. ita in hanc rem scribens: *Filius appellatur Verbum, seu Sapientia: quoniam ex intellectu immediatè, atque indiuisibiliter est*: ergo admittunt intellectum in Patre formaliter ab intellectione distingui, atque esse Verbi principium productiuum: ergo cum intellectus sit è suo prædicato obiecti expressiuus, intellectus diuinus infinitus eam virtutem habebit: siquidem in eo signo proprio virtutis expressiuæ, melius illi est eam formalitatem habere, quam non habere. Contra secundò: nam intellectio absque fundamento dicitur habere virtutem producendi aliquem actum, nisi fortè amorem in quorumdam opinione. Contra tertiò: quia totum fundamentum est, quod non nisi imperfectè, ac Deo indignè dici possit, quod non fuerit præcognitum: psytaci in morem, qui loquitur, quod nescit: atqui hoc solum probat intellectionem præsupponi obiectiuè tanquam exemplar formale, quod locutio imitetur, non autem, vt principium, vt patet in locutione, & verbo externo: cui magis assimilari volunt Recentiores diuinum Verbum, quam nostro verbo interno: ad quod non influit actiuè intellectio præsupposita, sed sola extrema loquendi facultas: ergo intellectio non erit Verbi diuini principium. Quo circa cordatior Scotus asserit totum huius dictionis principium actiuum in intellectu esse: cum hoc enim stare potest, quod præsupponat obiectiuè intellectionem.

6 Sed iam Scoti refutationibus impugnandi ex parte Recentiores sunt. Et primò: quia hi omnes id circo à processione relegant actus communes intelligendi, & volendi, quia non capiunt, quomodo commune ex additione personalis possit esse processio. Sed æqua est difficultas, quomodo ex communi, & personali constitui possit principium proprium Personæ producentis: ergo inaniter deterrentur. Adde iuxta Patres, quos cert. 3. dabimus, idem esse gignere Patri, & Verbo procreare, quod cogitare, & sapere, scire, & intelligere: ergo in processione includitur saltem intellectio, sapientia, scientia, & cogitatio: ergo processio non est adæquatè ab intellectione diuersa. Tertiò contra Scotum specialius: quia neque mente concipi potest actus proprius intellectus, qui intellectio formaliter non sit; sed dictio hæc in Scoti sententia est actus proprius intellectus: ergo est intellectio. Confirmatur primò: quia intellectio formaliter, vel est intellectus actio physica, vel grammaticalis, vt vult Scotus: sed dictio hæc est intellectus actio: ergo, & intellectio. Confirmatur secundò: quia ideo intellectio communis, & essentialis est intellectio, quia

intellectus

intellectus actio physica, vel grammaticalis. Tolle enim hoc, & negabunt omnes actus intellectus intellectionem esse: sed dictio Scotica est intellectus actio: ergo, & est formaliter intellectio.

7 Denique Scotum, & Recentiores Patrum testimoniis frangamus, qui Verbi dictionem intellectionem, & cogitationem esse expressis vocibus tradiderunt. Augustin. 15. de Trinit. capite 10. de interno Verbo, & locutione ita habet: *Formata quippe cogitatio ab ea re, quam dicimus, Verbum est, quod nec Græcum est, nec Latinum.* nec refert loqui Augustinum de Verbo creato: cum id dicat, vt explicet increati Verbi productionem, per cogitationem, scilicet, & intellectionem. Secundò cum verbi creati nomen ad diuinum fuerit translatum, in quibus inperfectio non inuoluitur, siue in suo esse, siue in sui formatione, creatum cum increato æquo gradu debet incedere. Sic ad rem nostram scripsit Fulgent. 3. ad. Monim. c. 7. *Sic est Verbum apud Deum, sicut est in mente verbum, sicut in corde consilium. Cum enim mens apud se verbum habet, vtique cogitando habet: quia nihil aliud est apud se dicere, quam apud se cogitare.* Et Anselc. c. 34. Monolog. *Quoniam autem idem est summo Spiritui scire, quod intelligere, siue dicere: necesse est, quod eodem modo sciat omnia, quæ scit, quo ea dicit, aut intelligit.* Quid clarius? Sed accipite rursus Augustin. 15. de Trinit. c. 14. sic loquentem: *Sciunt inuicem Pater, & Filius. Sed ille gignendo, iste nascendo:* ergo in processione actiuè, & passiuè sumpta est intellectio, qua formaliter sciant, vel intelligant producens, & productum. Imò & Anselmum rursus ibidem audite: *Quis neget summam sapientiam, cum se dicendo intelligat, gignere consubstantialem sibi similitudinem:* id est Verbum. Denique sapientiam genitam audiamus cum de sua processione loquitur à Patre: *Et ego iam concepta eram.* scilicet in mente Patris. Quid autem inter mentis conceptionem, & itellectionem interfit, nusquam reperio.

Certamen II.

Henricus, & Valentia notionalem ab essentiali cognitione ex æquo distinguentes confutantur.

1 OB hæc Patrum testimonia, atque difficultates indicatas contra essentialem, & communem cognitionem Henricus citatus cert. 1. n. 1. duas cognitiones in Deo adæquatè distinguit: alterum simplicem, & communem, aliam discursiuam, viuatiorem, atque manifestatiuam obiectorum præcognitorum, propriámque Patris, qua Verbum, quod, qua tale, manifestatiuum obiectorum est, producatur. Similiter duplicem amorem comminiscitur: alium simplicem, & communem, alium verò feruentiorem, & zœli, proprium Patris, & Filij, quo Spiritus sanctus procedat. Cœterùm quatenus maiorem perfectionem vnius præ alio in cognitionis, & amoris actibus diuinis admittit Henricus, ipso sibi sensu abrogat fidem. Nam quinis actus diuinus in suo genere infinitè perfectus esse debet, & cui in illo genere nihil perfectionis possit deficere. Secundò pugnantia docet: dum perfectiorem secundum actum notionalem asserit, & tamen discursiuum affirmat, quod non solum perfectionem minorem, sed Deo indignam imperfectionem deuoluit. Tertiò Pater, cuius propria est notionalis illa intellectio perfectior, perfectius Filio, & Spiritu sancto intelliget: Patérque, & Filius, qui soli feruentiore illo amore diligunt, perfectiùs amabunt. Idcirco Argentin. Marsil. Carthusian. & Ricard. citati cert. 1. n. 1. actum notionalem essentiali perfectiorem non admittunt; licet vtrumque actum cognitionis, & amoris ex æquo distinctum ab essentiali cognitione, & amore esse defendant cum Henrico: Horum sententiam admisit, atque illustrauit Noster Valentia 1. p. disp. 2. punct. 3. §. *vt igitur*, quem nuper sectatus est noster Gaspar Hurtado d. 1. de Trinit. difficult. 4. §. *Argentina verò*; plurèsque Recentiores, in quibus, & nos eramus aliquando.

2 Impugnatur primò. Quia, vel notionalis intellectio prouenit ab intellectu communi, vel ab alio notionali: & idem est de amore notionali. Si à notionali: ergo in Patre est duplex formaliter intellectus, communis vnus, & personalis alius: atque in Patre item, & Filio duplex voluntas, communis vna, & notionalis alia: quod est commentitium, & absurdum. Si à communi intellectu addita Personalitate Patris prouenit intellectio, quæ processio sit: ergo, & intellectio communis addita Patris personalitate poterit esse Verbi productio, ciúsque processio. Negabis consequentiam, quia ad perfectionem intellectus diuini pertinet esse generatiuum, vbi impeditum non sit: ac proinde cum Persona Patris, cum qua expeditus ad generationem est, erit generatiuus; licet, vt est, cum Persona Filij generatiuus non sit. Contra. Nam minus pertinet ad perfectionem diuinæ intellectionis generationem esse, quam ad perfectionem intellectus diuini esse generatiuum: ergo, vbi fuerit intellectio communis expedita cum personalitate Patris; generatio erit. Negabis secundò consequentiam illam. Quia processio est actuale exercitium procedentis, & producentis: de essentia autem actualis exercitij est se ipso attingere terminum, & principium, cuius exercitium actuale est: vnde, si intellectio se ipsa, & intrinsecè productio, & processio non est, nequit aduentu personalitatis Patris processio esse; quod secus euenit in intellectu, & quouis principio productiuo. Cum enim hoc non sit actuale exercitium agendi, neque se ipso essentialiter coniunctum cum termino, & principiato, rectè potest terminum, quem de se non respicit, ratione alterius adiuncti respicere.

3 Contra tamen est. Quia, vel standum est legibus principiorum, & actionum creatarum: & sic, sicut nequit actio esse alterius aduentu, quod actio de se non est: ita neque potest esse principium alterius aduentu, quod principium de se non est: si de principio formali, seu potentia, non autem de principio *quod* loquamur. Sin autem standum sit in principio, & processionibus diuinis non legibus creatarum, sed iuri (vt sic loquar) diuino, benè potest esse alterius aduentu actuale exercitium alicuius, quod sine illo, & de se solum actuale exercitium non est. Ecce diuina scientia sublatis futuris actuale exercitium ea repræsentandi non est: alioqui diuina scientia falsa esse posset; positis autem futuris actuale exercitium, eorúmque repræsentatio actualis est: ergo, & in nostro casu quod processio actualis se solo non est, alterius aduentu processio actualis poterit esse. Ratio autem huius discriminis inter creata, & increata exercitia actualia desumitur ex limitatione simpliciter creatorum. & ex infinitate atque illimitatione simpliciter increatorum. De huius quippe ratione est, vt quidquid simpliciter simplex perfectio sit in sua linea, perfectionémque, sine imperfectione importet, tribui ipsi debeat: vnde, cum cognitioni diuinæ imperfectio non sit se ipsa ad obiecta creata, vbi primum sunt, extendi, se ipsa est illorum repræsentatio, atque sine perfectionis additione ad repræsentanda ipsa, si ponuntur, extenditur. Atque ad rem nostram: eademmet intellectio, licet ablata Personalitate Patris, processio actiua Verbi non sit; aduentu tamen illius eademmet intellectio inuariata in ratione intellectionis processio, & generatio est: quia in eo prædicato nulla inuoluitur intellectionis diuinæ imperfectio, sed potius perfectio summa, vt patet; sicut, & in eo, quod intellectus diuinus generatius sit ex adiunctione Personalitatis eiusdem, nulla ipsius imperfectio, sed potius summa perfectio importatur.

4 Argumentor secundò ab absurdis. Quia in hac opinione Pater beatus esset beatitudine non solum essentiali, & communi Filio, & Spiritui sancto, sed alia propria, & personali notionalis intellectionis, qua Filius, & Spiritus sanctus beati non essent, quod est absurdum valdè. Secundò: Pater, & Filius haberent actus virtutum v. g. misericordiæ, iustitiæ, &c. quos Spiritus sanctus non haberet. Patet vtrumque absurdum. Quia volitio,

& intellectio notionalis æquæ perfectæ, & infinitæ in suo genere esse debent, atque essentiales, cum sint diuinæ: ac proinde ad intelligibilia, & volibilia omnia debent extendi. Tertiò: cum volitio illa notionalis propria Patris, & Filij æquæ virtutis, & efficaciæ sit, atque essentialis: & neque ipsa neque eius vsus sit Spiritus sancti: Pater, & Filius speciali titulo mundi conditores, seruatores, gubernatores, electores ad gratiam, & gloriam &c. forent: Id quod in Henrici opinione temerarium reputat Valentia ipse 1. p. q. 2. pun. 3. Dices: volitionem hanc ad creata solùm per modum complacentiæ extendi: cum essentialis volitio ad efficatiam sufficiat. Contra primò: quia saltem specialiorem complacentiam in Patre, & Filio circa diuina dona æquè absurdè admittes. Contra secundò: quia nulla ratio assignabitur cur notionalis volitio æquè perfecta, atque essentialis, efficaciam non habeat circa creata, quam habet essentialis volitio. Si enim simpliciter simplex perfectio ea efficacia in volitione sit, in vtraque volitione, vt pote diuina, admitti debet; si autem non sit, in neutra potest admitti.

5 Arguo tertiò ex Auguſt. 7. de Trinit. c. 2. sub init. quia in diuinis, sicut ille ait, *sapientia essentialiter intelligitur solum*: sed si detur intellectio notionalis in diuinis non intelligetur sapientia essentialiter solum, sed notionaliter: ergo non datur intellectio notionalis distincta ab essentiali in diuinis. Confirmatur: quia Pater, & Filius sunt vna, eadémque sapientia: sed si detur intellectio notionalis non erunt vna eadémque sapientia, sed alia sapientia erit Pater: ergo non datur notionalis intellectio. Maior est Auguſt. 7. de Trinit. capite 3. ante med. *Singulus*, inquit, *Pater Deus, & singulus Filius: ergo, & singulus Pater sapientia, & singulus Filius sapientia, & vterque vna sapientia.* Est etiam doctrina Cyrilli, & Synodi Alexandrinæ tom. 1. in Concil. Ephesin. c. 14. epist. ad Nestor. col. 7. Anselmi cap. 48. monolog. fin. & sanè, vt benè notat S. Thom. p. q. 37. art. 1. corp. & art. 2. ad 1. sapere, & intelligere non sumitur in diuinis notionaliter, sed essentialiter; sumeretur autem notionaliter, si notionalis intellectio ab essentiali diuersa in diuinis esset. Confirmatur secundò: quia notionalis intellectio, qua intellectio præcisè, relatiua non est; vt sic enim non dicit principij, & termini respectum, sed solum obiecti repræsentationem: ergo respectus principij ad terminum principiatum non est in intellectione, etiam notionali, quatenus cognitio est, sed ex adiuncto prædicato notionalis: ergo, qua intellectio præcisè, processio non est, sicut neque processio est essentialis intellectio, à qua in ratione intellectionis nulla formalitate discordat. Infero secundò: ergo adiuncto prædicato principij, seu personalitate Patris, intellectio communis fieri potest notionalis intellectio, actúsque notionalis: ac proinde processio actiua sine additione notionalis intellectionis alterius. Quæ omnia sua proportione contra actum amoris notionalis facilè vnusquisque deducet.

6 Quartò denique efficaciter argumentor cum Suario. Quia actus intellectionis essentialis, qua diuinus, summè perfectus esse debet: ergo est, tam, quoad cognoscibilium extensionem, quam, quoad modum cognoscibilitatis eorum summa, & perfectissima repræsentatio: ergo in linea cognoscendi, & intelligendi omnem habet rationem repræsentationis extra eam, quam habeat essentialis intellectio, est impossibilis. Patet: quia, si possibilis alia esset intellectio, communis non haberet omnem rationem repræsentationis, neque esset summa, & infinita simpliciter intellectio: cum illa repræsentatio, quæ extra repræsentatio intellectionis essentialis in notionali esset, secluſa ratione differentiali notionalis; esset perfectio in genere repræsentationis: ergo prædicatum intellectionis vltra communem, & essentialem est in diuinis impossibilis. Confirmatur: quia, vel illa ratio repræsentationis intellectiuæ reperta in notionali intellectionale est perfectio in linea intellectionis, vel non? Si est perfectio in essentiali debet esse ob rationem datam: & quia ea deficeret Filio, & Spiritui sancto, qui, sicut non producunt, ita nec notionaliter intelligunt. Dices primò esse perfectionem relatiuam. Præcluſum autem id est n. 5. confirmat. 2 Rursúsque præcluditur: quia ratio omnis intellectionis, etiam in notionali, formaliter ab intellectu communi prouenit: cum Aduersarij intellectum notionalem non admittant. Dices secundò intellectionem essentialem includi in alia notionali, essentialitérque contrahi per prædicatum intellectionis notionalis: non secus atque scientia essentialiter differentis practici, & speculatiui contrahitur. Sed contra primò: quia quidquid intellectionis supra essentialem addat notionalis intellectio proximis impugnationibus patet. Contra secundò: quia iam admittis essentialem cognitionem alterius adiunctione posse constituere actum notionalem, & processionem, quod vitare intendebas. Contra tertiò: quia practicum, & speculatiuum accidentales solùm differentis in scientiis sunt, vt satis multis ostendebamus controu. 1. Logicæ d. 3. quæstione 3. & in controuersiis de anima.

Certamen III.

Communis, & vera sententia, actus notionales ex essentialibus, & Personalitatibus constituens, illustratur.

1 Præfixam conclusionem tradit S. Thom. proximè, & q. 27. art. 5. Canar. Vazq. Suar. reliquique Interpretes Diui Thomæ, refert, & sequitur Ruiz d. 59. sect. 1. n. 15. & sect. 4. n. 8. Item Arrubal. 1. p. d. 97. c. 3. Luis Torres d. 1. dubio 3. Becan. c. 1. Tannerd. 4. q. 2. dubio 13. n. 11. Mæratius d. 43. Alarcon. d. 8. c. 4. à n. 8. Granad. tract. 1. de Trinit. d. 3. sect. 3. Albiz. d. 1. sect. 9 & d. 12. sect. 6. Albertin. corol. 12. in prædicamentum ad aliquid, n. 9. Erice manuscripto de Trinit. In his verò tribus extremis displicet, quod distinguentes rationem influxus, & productionis à ratione communicationis processionum, productionem, quæ in linea agendi est à personalitate prouenire dicant; communicationem autem, quam in genere formalis identificationis naturæ cum Personalitate producta existimant esse, intellectioni, & amori communi, & essentiali competere affirmentibus licet, quia communicatio sine distinctione communicantis, & eius, cui communicatur esse non potest, intellectio, & volitio essentialis connotent personalitates, quibus distinguuntur producens, & procedens: & quia productio, seu processio diuina, cum sit productio, & influxus in Personam procedentem in naturæ identitatem, connotet intellectionem Patris, quæ Personæ secundæ primariò communicatur, & in vtraque amorem, qui primariò communicatur Spiritui sancto. Mitto, quod, ex satis impugnato, supponant primariò communicari Verbo intellectionem &c. ostendóque iuxta hanc doctrinam non magis procedere Personas procedentes per intellectionem, & amorem formaliter, quam per naturam. Quia ad processiones requiritur formaliter communicatio formalis per idemtitatem: ergo quæcumque in diuinis eam habent communicationem, neceſſariáque sunt ad Personæ procedentis integritatem, formaliter ingrediuntur processiones: sed natura, & prædicatum entis, & substantiæ à se eam habent communicationem formalem, & neceſſariam ad integram constitutionem Personæ procedentis; & primariò quidem illam habent; cum sint prædicata primaria: ergo primariò processionem ingredientur: ac proinde Personæ procedent formaliter immediatè, & primariò per naturam. In ratione hac penetrata præcluſæ eius solutiones inuenientur.

2 Hæc ab inconsequentia. Iam absolutè eadem pars impugnatur argumento Durandi in 1. d. 7. q. 1. n. 25. eam doctrinam

doctrinam ex antiquioribus aliis referentis, & confutantis. Communicatio essentiæ, & communium Patris ad Filium per processionem formaliter est actiua: sed communicatio formalis essentiæ, & communium per formalem idemtitatem actiue non est: ergo communicatio formalis prædicta non est communicatio per processionem formaliter. Minor est certa, & ex terminis nota. Nam, sicut communicatio formæ ad materiam per vnionem solum est communicatio inhæsionis formalis: ita, & communicatio essentiæ ad personalitatem per vnionem identitatis formalis erit, licet in eo genere intimior. Confirmatur: quia eodem modo se communicat essentia per formalem identitatem cum Persona Patris, in qua nullum actiuæ communicationis vestigium est, atque se communicat cum Persona Filij. Maior est inter Scholasticos communis. Ita Bonau. in 1. d. 5. art. 2. q. 2. Aureol. art. 4. Scot. q. 1. §. *Ad argumentum*, cum suis, Marsil. q. 9. art. 2. Et probatur primò: quia ex eo dicitur viuens in generatione communicare actiuè animam materiæ, quia eam producit vnitam materiæ: sed Pater per processionem producit personalitatem Filij identicè vnitam naturæ, & communibus: ergo actiuè communicat personalitatem naturæ, & communibus per processionem. Probatur secundò: communicatio naturæ ad Filium à Patre, originis, & notionalis est: sed communicatio formalis naturæ cum filiatione, & Filio originis, & notionalis non est: ergo vltra communicationem formalem identitatis aliud genus communicationis naturæ à Patre per processionem inuenitur, scilicet communicationis actiuæ. Minor constat: quia inuenitur eadem formalis communicatio naturæ ad Personalitatem Patris identicè, cuius respectu notionalis communicatio non est, neque originis: imo, licet Filius à Patre non procederet, neque esset originalis communicatio, manente identitate ipsius cum natura, & communibus, formalis communicatio perseueraret.

3 Dices non esse alium modum communicandi actiuè naturam nisi per identitatem formalem, quæ si deesset communicatio naturæ à Patre processionem esset impossibilis. æquiuocationem detego. Nisi esset vnio formæ ad materiam, non esset possibilis communicatio actiua formæ ad materiam ab agente: ergo ea communicatio formalis per vnionem intrat communicationem actiuam agentis. Est dicere: nisi esset terminus actionis non esset actio: ergo terminus actionis ingreditur formaliter essentiam actionis: itaque identitas naturæ cum personalitate producta ponitur per processionem tanquam terminus illius: ac proinde ea facta impossibili impossibilis processio foret; non minus, quam facta impossibili Filij personalitate, quæ alter formalis terminus processionis est, processio esset impossibilis: non quidem defectu formalitatis intrinsecæ processionis, sed termini, cuius actuale exercitium processio est. Sed quidinde? An licet inferre personalitatem productam formaliter, processionem intrinsecè constituere? Minimè: ergo neque licet inferre communicationem formalem ingredi actiuam processionis communicationem.

4 Res ergo hæc facilius explicabitur. Vt intellectio, & amor de se generatiua, & spiratiuus, siue generationis, & spirationis exercitium formale eminentiale, vbi adsit distinctiuum à Persona genita, & spirata, ipsique functi suo munere non fuerint generatio, & spiratio sint. Quo fit, vt adiuncta identicè Personalitate Patris, vt præcedit origine Verbum genitum, intellectio actiua processio sit, & generatio: adiuncta autem personalitate Verbi generatio formaliter non sit, quia iam suo munere functa & quasi effeta est. Cum autem adiuncto amore vtriusque personalitati sufficiens distinctiuum adsit principij spirantis à persona spiranda, nempe Spiritu sancto (què sua characteristica proprietate aduabus Personis distingui, & oriri debet): atque alio ex capite nondum amor fuerit munere, & exercitio spirationis functus, spiratio actiua est: posita autem Persona spirata per ipsum, prout amor cum illa identificatur, vacuus, atque suo munere functus, effœtúsque ad exercitium spirandi intelligitur. Hæc porrò, licet difficilia perceptu sint, erunt tamen ab aduersarijs in principio processionis deuoranda, vt videbamus cert. 2. n. 2. atque exemplo scientiæ diuinæ circa creaturas præsertim futuras, & volitionis, siue efficacis, siue simplicis complacentiæ circa ipsas, satis illustratur, atque emollitur. Nam eiusmodi scientia, & volitio, licet de se actualia exercitia intelligendi, & amandi futura sint, id tamen ob sui eminentiam habent, vt si ea non fuerint futura, nec repræsentent, neque ament. Sic intellectio, quæ se sola processio actiua non est, defectu distinctionis producentis & procedentis Personæ, adueniente distinctiuo processio esse potest. Neque aliquod deficiet vestigium in creatis: nam quemadmodum iudicium idem, quod de se solum practicum non est, tamen aduentu imperij extrinseci voluntatis practicum, & actiuum est; ita etiam in casu nostro.

5 Porrò contra sic explicatam sententiam nihil inuenio, quod acriter pugnet. Indicabo tamen capita impugnationum, ne Audiatores neuitate postmodum turbent. Obiiciunt primò. Origines, & processiones formaliter ex parte obiecti idem, atque Paternitas, & Filiatio sunt, atque vniuersim idem, quod relationes saltem fundamentaliter sumptæ: sed in paternitate, & relationibus fundamentaliter sumptis nihil commune includitur: cùm eis, vel formaliter, vel fundamentaliter Personæ distinguantur: ergo neque intellectio communis ingreditur processionem, neque communis amor. Concedo cum omnibus maiorem, & distinguo minorem. In paternitate, & relationibns adæquatè sumptis nihil commune inuenitur, nego minorem; ostendi enim q. 2. cert. vltim. Paternitatem, & Filiationem siue formaliter, siue fundamentaliter includere de suo conceptu naturam communem; cum similitudinem in illa includat, & idem est de spiratione: dicit enim immanentiam per identitatem naturæ Personæ procedentis in producente. Hinc eneruata manet secunda obiectio. Vel Personalitas adiuncta cognitioni essentiali est respectus producentis ad productum, vel non: Si non est respectus: ergo ea addita non est constituta processio intellectio, quæ de se respectus non est, sed potius communis ratio identificata cum producto, & producente. si est respectus producentis: ergo sola personalitas est productio, & processio. Patet consequentia: nam integer conceptus actionis, seu processionis est esse respectum producentis ad terminum productum. Conuinci intentum putant Recentiores: desperatáque nostrorũ solutione sese acuũt, vt id pro nobis respondeant, quod facilè impugnent. Respõdebo tameẽ, quod impugnent difficiliùs. Nempe: Personalitatẽ non afferre formaliter respectũ, sed distinctiuũ producẽtis à Persona producta: vt, quod defectu distinctiuj processio, & respectus exercitè nõ erat, processio, & respectus exercitè ex personalitatis adiunctione fit. Sic in constitutione potentiæ notionalis admittere ipsi, atque omnes debent personalitate sola non afferri efficaciã, & virtutem productiuam absolutè communibus: & tamen communia personalitate constitui in ratione potentiæ, & principij notionalis: quia, vt d. sequenti dicemus, personalitas affert distinctiuum producentis à producto naturæ, & reliquis communibus, cum quibus potentiam notionalem constituit.

6 Vrgentius impugnabam Vazquianos, cum olim ab opinione Valentiæ starem ex alia Vazq. doctrina. Nam, si cognitio essentialis intrat processionem Filij, inferri videtur Filium non procedere per se quarto modo ex cognitione sui, & Patris, vel procedere ex cognitione etiam Spiritus sancti. Etenim si procedit per cognitionem essentialem: ergo quod fuerit specificatiuum per se quarto modo intellectionis essentialis erit obiectum per se quarto modo productionis Verbi. Vel ergo essentia sola est specificatiuum per se quarto modo intellectionis essentialis (vt sæpe Vazq. docet) & sic Verbũ non procedit per se quarto modo ex cognitione sui;

sui, & Patris, vel est specificatiuum, & obiectum quarto modo per se intellectionis essentialis essentia cum omnibus, quæ ipsi identificantur: & sic ex omnium Personarum cognitione, ac proinde, Spiritus etiam sancti, quarto modo per se Verbum procedet: quandoquidem Persona Spiritus sancti æquè, atque Persona Patris, & Filij identificatur cum essentia. In primis non me tangit obiectio, vt d. 5. videbimus. Sed neque Vazq. nimis arctè premit. Nam aliud est obiecta per se requiri ad perfectionem essentialis cognitionis; aliud requiri ad rationem productionis, quæ in ipsa est. Ad primum requiri admittet fortasse Vazq. vt ad omnia idemtificata cum essentia terminetur essentialis cognitio ob perfectionem cognitionis, & Dei cognoscentis; ad rationem autem productionis requiri negabit. Sicut de præcessione infallibilis scientiæ mediæ ad decretum conferendi auxilium efficax ad bona nostra opera; respondebat Erice: requiri quidem eiusmodi præcessionem infallibilis scientiæ mediæ ex perfectione operantis, non autem ex indigentia consensus nostri in opera bona. An verò solutione hac in Societatis principiis nostri operis libertas saluetur, alterius est, & temporis, & loci.

QVÆSTIO V.

An processiones actiuæ à passiuis distinguantur?

DE formali distinctione quæstio non procedit. Si enim, iuxta vulgarem Philosophiam, actio formaliter à passione differat, & si realiter identificentur, distinctioni formali processionis actiuæ à passiua locus erit. Quam Philosophiam, licit minimè probent, imò multis ex Arist. & ratione apud Physicos suadeam, totam actionis à passione distinctionem non ex parte formalitatis obiectæ, quæ vnissima est, sed modi nostri concipiendi se tenere, nenias philosophicas facilis prætereo, dum nos grauiora theologica vocant. De distinctione igitur reali actiuæ processionis à passiua inquiritur. Scitu quidem dignum, licet non tanti ponderis, quanti esse volunt Doctores nonnulli, qui semper ad aliorum censuras sunt in procinctu. Quæ res adeò me ad malè censuratas ab illis opiniones tutandas ira, an pietate? impellit, vt ferè ingenuum alioqui, atque officiosum erga veritatem animum, à vero ad probabile dimoueat.

CERTAMEN I.

Nil censura dignum præstant, qui actiuas à passiuis processionibus realiter non distinguunt.

1 VVlgò actiuas processiones à passiuis distinguunt Theologi. Molin. 1. p. q. 40. art. 2. d. 2. m. 3. atque eo art. Vazq. cursim, Granad. tract. 2. disp. 3. sect. 1. Tanner. d. 4. q. 3. dub. 5. refertur pro ea Zunniga d. 2. à dub. 14. m. 2. vsque ad 17. dub. de qua nihil ibi scripsit; quin dub. 16. m. 1. contrarium insinuat. Cæterum oppositam sententiam temerariam, erroríque obnoxiam censet Ruiz d. 84. sect. 1. 2. & 3. n. 10. Albiz verò d. 1. sect. 2. vt temeritatis illam non notet; à temeritate verò liberare non audet. Ausus autem fuit illam ab omni censura liberare Pater Suar. 6. de Trinit. c. 7. & ipse non parum ad aliorum censuras procliuis. Et iure quidem optimo: cum ex antiquis plures eam tradiderint opinionem, quos presso nomine refert Aurcol. in 1. d. 27. art. 2. §. *Opinio communis.* & art. 3. init. aliique nominati apud nostrum Albertin. corol. 12. ad prædicamentum ad aliquid, vbi eandem opinionem amplectitur. Eam in super insinuasse nostrum Zunnigam nuper dicebamus. Sed videamus quibus tandem fundamentis tam acri censura contra hanc opinionem inuehatur Ruiz. Opponit sect. 1. Patres asserentes. *Patrem ingenitiuè habere essentiam; Filium verò genitiuè.* Posset que obiicere August. dicentem. *Sciunt inuicem Pater, & Filius: sed ille gignendo, iste nascendo.* Nihil momenti in his testimoniis reperio. Nam, siue processio actiua idemtificetur cum passiua; siue non, siue vtraque sit in Persona procedente, siue in producente, verum est communia omnia in Patre esse non accepta per processionem, & generationem, ideſt ingenitiuè; in Filio autem esse illa omnia per generationem accepta. Insuper: cum Pater media intellectione, & scientia generet, sciet gignendo Pater, sciet etiam nascendo Filius, siue generatio actiua cum passiua identificetur, siue non.

2 Opponit rursus Patres alios asserentes: *proprietatem Patris esse, quod sit ingenitus*: ergo generatio passiua proprietas Filij est, actiua verò Patris. Sed proprietas Patris realiter distinguitur à proprietate Filij: ergo generatio actiua realiter à passiua distinguitur. In primis ratio ingeniti formaliter actiua generatio non est in vera, & ipsius Ruiz opinione: vnde, neque ex eo, quod ratio ingeniti realiter cum proprietate Patris idemtificetur, infertur generationem actiuam cum Patris proprietate identificari. Hinc, licet Filij proprietas sit realis generatio, tam actiua, quam passiua iuxta vulgarem Philosophiam de actione & passione creatiua, non infertur prima consequentia. Secundò, & si identificetur generatio actiua, & passiua cum ingenitura Patris, ac proinde proprietas Patris intrinseca vtraque processio sit, erit proprietas Filij genitum esse: non quidem ita, vt generatio passiua in Filio intrinsecè sit, sed ita, vt proprietas, quæ Filij est, sit genita vt *quod*, essentialiter, & intrinsecè; vt *quo* autem extrinsecè à generatione, quæ est in Patre. Sicut in opinione, quæ actionem, & passionem idemtificatas ex parte agentis ponit ab ea actione, & passione, quæ ex parte agentis se tenet, tanquam à forma extrinseca effectum fieri docet, vt *quo*, licet vt, *quod*, essentialiter, & intrinsecè sit factus: quia videlicet à se non est, neque esse potest: vnde non potest non hac, vel illa actione in suo esse fieri, & ab agente pendere. In quo à Filio æterno (qui alia generatione, aut processione, quam hac numero quæ Patri identificatur, procedere nequit) creatus effectus discordat.

3 Refert sect. 2. Patres alios asserentes Patrem distingui à Filio, quod *ille generat; hic generatur.* Et rursus: *quia gignere, & gigni differunt*: ergo, quia generatio actiua, & passiua realiter distinguuntur: quandoquidem secundum eas rationes realis distinctio Patris, & Filij statuitur à Patribus; nequitque per id, quod re ipsa idem est, distinctio realis Personarum induci. Respondetur Patres hosce contra hæreticos pro diuersitate, & distinctione Personarum pugnasse. Quam autem infirmè ex reali distinctione actiuæ processionis, seu generationis à passiua id probarent, viderit facilè, qui Aristotelem, & Philosophos legerit, docentes, passim actionem re ipsa à passione non distingui. Solum ergo volunt distingui, quia generatio distinctionem generantis, & geniti necessariò, vel supponit, siue actiua siue passiua; non autem, quia generatio actiua, vel passiua eam formaliter in ipsis ponant, tanquam eorum distinctiua, vt de constitutione Personarum agentes ostendemus. Inducit quartò Concilium Lugdunense relatum c. vnic. de summ. Trinit. in 6. & Concil. Florentin. sess. 25. Eugeniúmque 4. in litteris vnionis vbi aiunt: *Spiritum sanctum à Patre, & Filio tanquam ab vnico principio, & per vnicam spirationem procedere.* Cum autem lis esset, an duæ spirationes actiuæ in Patre, & Filio forent? definiendo vnicam esse in vtroque actiuam spirationem cum Patre, & Filio identificari definiunt. Sed esto: id

definiatur.

definiatur. Definiturne esse aliam spirationem passiuam realiter ab illa diuersam in Spiritu sancto? atqui hoc definiendum etiam erat, vt contra hanc opinionem definitio pugnaret. Secundò lis non erat an spiratio identificaretur cum Personis Patris, & Filij: Sed an vnica vtriusque spiratio esset: an plures? Vnde, licet in Spiritu sancto actiua, & passiua simul, & identicè spiratio vnica à Patre, & Filio sit, saluatur definitio Conciliorum.

4 Obiicitur Bessarion in Concil. Florent. c. 6. orat. pro vnione: vbi discertis verbis ait: *Generationem actiuam à passiua realiter distingui.* verùm, cum ad institutum Concilij distinctio hæc referret nihil, licet id obiter eo sensu dictum à Bessarione fuisset, neque à Patribus probatũ, probabilem solum oppositam sententiam redderet. Sed iudicio tamen meo generationem actiuam, & passiuam, non sicut nos, sed pro genito, & generante vsurpauit. Cœterùm contra Bessarionis autoritatem habemus Ioannem Theologum: qui magis scholasticè in eodem Concilio disputans sess. 18. sic loquitur: *Processio namque videtur esse via ab vno in alium* (quæ est actiuæ processionis definitio) *quæ quidem à Patre accipitur.* Sed notionale id, quod à Patre accipitur in Patre nõ est, sed in termino producto, scilicet Filio: ergo ex Ioanne Theologo, & tacito consensu Patrum Concilij Florentini processio actiua est idem cum Filio. Rursus verò passiua processio per vos est idem cum Filio: ergo processio actiua Patris, & passiua Filij inter se se, & cum Filio identificantur. En grauissima testimonia, quæ tam graui censuræ ansam dederunt, quam sint infirma, & inania. Igitur per fidei dogmata, Patrúmque authoritatem integrum Catholicis Doctoribus est processiones actiuas, & passiuas realiter distinguere, vel identificare. Quod autem ex alterutro verosimiliùs sit cert. sequenti statuendum erit.

Certamen II.

Processiones actiuas re ipsa cum passiuis & cum Personis producentibus idemtificari probabile est; oppositum probabilius.

1 Posito etiam contra Censores stomacho, conclusionis partem primam probabilem iudico. Habet Patronos ex vetustis & iunioribus, quos dedi cert. 1. Probatur. Quia in primis quidquid fides, & Patres docent æquè commodè in hac opinione saluantur, ac in aduersa, vt nuper ostendi: ergo sine necessitate duplex processio distinguetur in quouis ordine. Probatur secundò: quia actio, & passio in Philosophia, & Aristotele non distinguuntur realiter, imò neque creatio actiua, & passiua: ergo, neque processio actiua, & passiua. Probatur tertiò. Vbi est impossibilis distinctio formalis ex parte rei obiectæ indiuiduæ implicat indistinctio realis: sed inter processionem actiuam, & passiuam, quæ indiuiduæ sunt, implicat distinctio formalis: ergo realis. Dixi *indiuiduæ*. Nam, & si distinctio formalis solum specifica, & generica implicet, potest realis distinctio dari, vt patet in rationali Petri, & Pauli: si autem Petrus, & Paulus per rationale indiuiduarentur, eos realiter distingui implicaret. Minor probatur. Tunc est impossibilis distinctio formalis ex parte rei obiectæ indiuiduæ cum implicat formalitatem vnã indiuiduam ex parte rei obiectæ concipi adæquatè, quin adæquatè concipiatur alia formaliter: sed implicat concipi ex parte rei obiectæ processionem indiuiduam Filij à Patre, quæ formaliter processio passiua est, quin formaliter concipiatur productio à Patre in Filium, quæ formaliter est processio actiua: ergo inter processionem actiuam, & passiuam impossibilis est ex parte rei obiectæ indiuiduæ formalis distinctio.

2 Minor hæc postrema probatur exemplo viæ ab Athenis ad Thebas ad indistinctionem formalem actionis à passione ab Aristot. & Philosophis adductæ. Probatur secundò: quia creare, & creari, amare, & amari nemo vnquam ex parte rei obiectæ, & significatæ audeat ratione distinguere: ergo neque in diuinis producere, & procedere ex parte rei obiectæ distingui potest. Vrgetur: quia, si generatio actiua identificetur cũ Paternitate, & passiua cũ filiatione, his generabit Pater Filiũ, bísque generabitur Filius à Patre: nã in primis generabit generatione intrinseca Paternitati: insuper generatione extrinseca Paternitati, & intrinseca Filiationi. Nam cũ de generationis actiuæ cõceptu sit esse viã à generãte ad genitũ, passiuæ verò à genito ad generantẽ, vtraque generans intelligitur generare, & genitus gigni. Hoc autẽ, quã superfluè, & absurdè admittatur viderint omnes. Denique ex perfectione processionis diuinæ arguitur efficaciter argumẽtò sæpe in simili repetito. Nam de ratione processionis, & generationis diuinæ est summa perfectio in sua linea: ergo nequit dari duplex diuina generatio &c. non solũ realiter, sed neque formaliter distincta: ergo neque duplex generatio, altera actiua, altera passiua. Prima consequẽtia patet: quia si duplex detur generatio realiter, & formaliter diuersa, neutra alterius perfectionẽ, vel realiter, vel formaliter cõtinebit: vnde neque summè perfecta in linea generationis erit. Secũda cõsequentia æquè currit, licet non æquè currere appareat: quia generatio actiua Patris v.g. includit, neque abstrahere potest realiter, aut formaliter à ratione passiuæ productionis Filij, sicut neque processio passiua Filij à ratione actiuæ generationis, vt Recentiores aduersarij admittunt: ergo quæuis habere debet omnem perfectionem generationis actiuæ, & passiuæ: quare aliam reddet in diuinis impossibilem.

3 Cui autem idẽtificetur processio, quæ eadẽ actiua, & passiua est, Personæ producẽti, an procedẽti? Non ita facilè definiemus. Nam, si ad creatorũ exemplũ res hæc cõcipienda sit, cũ procedẽte Persona idẽtificãda videtur, scilicet generatio cum Filio, & spiratio cũ Spiritu sancto: quandoquidẽ actio, & passio in creatis ex parte effectus se tenent, nõ autẽ ex parte agẽtis principij: vt melior tenet Philosophia. Ex alia verò parte rationes creatarum actionũ in diuinis processionibus nõ satis vrgẽt: ac proinde verosimiliùs fortè diceretur processiones diuinas, tã actiuas, quã passiuas cũ Personis producẽtibus idẽtificari: scilicet generationẽ cũ Patre, Spirationẽ cũ Patre, & Filio. Cũ enim dixerimus processiones ex essentialibus actibus, & personalitatibus distinctiuis producẽtis à producto coalescere: vbi primùm distinctiua sunt, & processiones esse oportebit: sunt autẽ distinctiua vbi primùm sunt personalitates producẽtiũ: ergo nõ expectãtur personalitates productorũ, vt sint processiones in se sufficiẽter. Accedit primò: quod via prior termino cõcipitur: quare nisi aliud obsit ex parte principij, nõ ex parte termini se tenere debet. Accedit secundò: quod hac ratione meliùs intelligitur Patrẽ essẽtia sua esse Patrẽ, & Filiũ essẽtia sua esse Filiũ, vt aiebat Athanas. sæpe citatus, præsertim epist. longiori ad Serapion. Nã, si expectetur ad rationẽ generationis Filiatio, post totũ intrinsecũ, & essentiale Patris, Pater fundamẽtaliter adhuc Pater cõstituetur filiatione, nec sua essẽtia Pater erit: Filius autẽ, cũ essẽtia sua generãtionẽ supponat, licet eã re ipsa nõ claudat, essẽtia sua genitus erit. Accedit quod formalius intelligũtur, quæ Augustinus 3. contr. Maximin. c. 14. & lib. 15. de Trinit. c. 27. aiebat: *Patrem dedisse Filio ipsum gignendo, quod ab eo procedat Spiritus sanctus.*

4 Obiicies cõtra præcipuã cõclusionẽ. Intellectio diuina adiũcta personalitate Patris est generatio actiua: ergo adiũcta personalitate Filij erit generatio passiua. Distinguo antecedẽs. Generatio actiua solùm, nego antecedẽs; actiua simul, & passiua, cõcedo antecedẽs: & nego cõsequẽtiã. Nã quidquid in genere actionis, & passionis habere potest perfectionis præhabet in Patre ante Filium formaliter: vnde nihil in ratione actionis, vel passionis ipsi à Filij personalitate potest accrescere. Obiicies secũdò. Implicat formaliter primã Personã esse, quin actu generet, & secundã quin actu generetur: ergo genitũ esse intrinsecũ est Personæ secũdæ, & generare intrinsecũ est Personæ primæ Patris: ast hæc habẽt formaliter generatione actiua Pater, passiua verò Filius: ergo generatio actiua idẽtificatur cũ Patre, passiua verò cũ Filio: ac proinde actiua, & passiua realiter distinguũtur æquè, ac Pater, & Filius. Respõdetur distinguẽdo antecedẽs primũ. Implicat Filiũ nõ generari implicatione formalis generationis

passiuæ, & intrinsecæ, nego antecedens: generationis extrinsecæ, & præsuppositæ essentialiter in Patre, concedo antecedens: & nego consequentiam. Instabis adhuc. Entitas, cui per suam entitatem repugnat separari ab alia, per suam entitatem intrinsecè est vnio realis formalis ad illam: ergo entitas, cui repugnat per suam entitatem non generare per se intrinsecè est realiter formaliter generans: & cui sic repugnat non generari, per se intrinsecè est passiuè genitus: ergo altera habet intrinsecam generationem actiuam, altera vero passiuam: sed patri, & Filio repugnat &c. ergo. Distinguo antecedens primum. Cui repugnat repugnantia formali fateor; repugnantia virtuali, & consequentiæ, nego. Et hanc quidem solùm habet Filius, vt non generetur formaliter: cum generatio, etiam passiua, in Patre sit.

5 Licet autem hæc ex acuta, nec contemnenda Philosophia dicta à nobis sint, oppositum tamen, & soliditate theologica dignius, & probabilius, à ratione etiam iudicamus. Tum, quia à Theologorum, qui plures longè pro eo, & nobiliores sunt, authoritate amplius momenti habet: tum, quia rationes illæ actionis, & passionis creatorum effectuum, & agentium in diuinarum personarum processionibus non currunt. Etenim creati effectus, illorúmque causæ non ita essentia, & entitate sua actioni, aut passioni determinatæ huic atque ab hac determinata causa, ad húncque determinatè effectum sunt exercitè affixi, vt sine illis nequeant existere: quare & facere, & fieri extrinsecus possunt; imò, & debent, cùm per suam entitatem agere, & fieri nequeant. si autem per suam entitatem ita actioni vel passioni exercitè & suo principio, vel effectiui connecterentur, intrinseca passione effectus prodirent, & causa intrinseca sibi actione in bona Philosophia operarentur. Sic melior Philosophia Angelos, & quæcumque à solo Deo fieri possunt, quia creantur, per suam entitatem fieri sine extrinseca actione docet, quæ creatio, etiam actiua est, quia cum Deus essentia sua exercitè cum Angelis existentia, & creatione non connectatur, nonnisi extrinseca actione agere, agénsque denominari potest: at si exercitè cum Angeli existentia, & creatione entitate sua connecteretur, actione sibi identificata ageret, quæ passio non esset, quæ intrinseca Angelo esse debebat, sicuti, neque hæc actio creatiua foret ob similem rationem ex parte Dei creantis consideratam. Neque enim in vtroque actio, & passio ponenda simul duplicate, & superfluè foret; neque extrinseca illa atque aduentitia actione ageret, connecteretúrque cum Angeli existentia Deus sua entitate cum illa connexus: sicuti neque Angelus essentia sua cum Deo authorie suo passiuè connexus passione extrinseca fieret. Itaque actio, quæ eadem passio formaliter, & realiter est, in his solùm producentibus, & procedentibus inuenitur, quæ essentia, & entitate sua non connectuntur exercitè in agendo, vel procedendo, quibúsque proinde extrinsecum est agere, & fieri. Cùm autem in diuinis persona producens, & procedens entitate, essentiáque sua sint mutuo connexa in producendo, & procedendo alteri eorum actio solùm realiter formaliter, alteri verò passio, quæ nec realiter, nec formaliter actio sit identificanda est. Accedit: hunc esse germanum sensum Patrum plurium, & præcipuè Athanasij, cum aliàs sæpe, tum Epist. longiori ad Serapion, non semel dicentis *Patrem* in diuinis *essentia sua Patrem, & Filium essentia sua Filium esse*. id est, essentia sua intima personæ cuæ generare Patrem, Filium nonalio, quàm se ipso generari: vnde rationes illæ philosophicæ, quas dedimus pro aduersa opinione euanuerunt. Constat enim in iis, quæ entitate sua cum effectibus, vel causis suis connexa in agendo, vel patiendo exercitè sunt, actionis, & passionis realis, ne dum formali, identitati locum non esse, neque denominationi extrinsecæ, vt agere dicantur, vel fieri.

6 Pronum ex dictis est de alia quæstione ferre sententiam. Quo scilicet pacto processione actiuæ inter se se, atque inter se se passiuæ distinguantur? De quo solùm egisse videtur Zunniga dub. 14. d. 2. m. 2. pro aduersariis recitatus. Constat enim de formali vtrarúmque distinctione ferè adæquatè differre, cum spiratio tam actiua, quam passiua, si hæc cum actiua realiter identificetur, formaliter claudat amorem, & personalitatem Patris, & Filij, connotétque Spiritus sancti personalitatem, generatio verò solam Patris personalitatem claudat, connotétque personalitatem Filij, atque cognitionem formaliter ab amore diuersam includat, siue actiuè, siue passiuè generatio sumatur. Realiter verò loquendo minus adhuc differunt, cum cognitio, & amor quibus constant idem re ipsa sint. Soláque additione personalitatis Filij, quam includit spiratio, & connotatione personalitatis Spiritus sancti re ipsa à generatione tanquam includens ab incluso à generatione distinguetur, vt patet. Sin autem actiua, & passiua processio cum Persona procedente identificentur, vel actiua cum producenti principio, passiua verò cum Persona producta, quod vtrumque probabile etiam esse docebamus, licet verosimilius secundum, facilè quiuis de hoc dubiolo ex dictis statuet. Aliorum doctrinis recitandis, impugnandisque supersedeo, quia peccant in principiis de constitutione actuum notionalium, quæ q. 4. cert. 1. & 2. satis eradicauimus.

DISPVTATIO IV.

DE POTENTIIS, ET principiis processionum.

QVATVOR hîc de potentiis, seu principiis notionalibus disputanda veniunt. Primum: an sit in diuinis ratio potentiæ, & principij ad Personas producendas, earúmque processionem? Secundum, quid eiusmodi potentia, seu principium physicum sit? Tertium, quotuplex ea sit potentia? Quartum, an sit omnibus Personis communis?

QVÆSTIO I.

Sit-ne ratio principij, & potentiæ physicæ notionalis in diuinis?

NON inquiribus de potentia logica, quam admissis processionibus nemo, vel parum sanus, negare tentabit. Cum ex processionis existentia hactenus probata eius possibilitas, in qua potentia logica adæquatè consistit, negari non possit. Tota ergo difficultas de potentia physica notionali procedit: cuius conceptus ex parte obiecti diuersus ab actione, & via, vel saltem à termino producto esse debet, si admittatur. Atque, vt certa ab incertis separemus, potentiam physicam notionalem respectu Personæ productæ admittunt omnes. Cum enim de ratione potentis terminum producere solum sit terminum in eius virtute contineri; ac proinde, & ab ipso fluere cum producitur: Filiúsque in virtute Patris contineatur, ab ipsóque procedat, & fluat, sicut, Spiritus sanctus in vtriusque virtute continetur, atque ab vtroque procedit in Patre respectu Filij, & in vtroque respectu Spiritus sancti potentiam physicam agnoscere teneantur omnes. Imò in communiori opinione idemtificante processiones passiuas cum terminis productis respectu earum etiam potentia physica notionalis in producentibus Personis vulgò à Theologis agnoscitur. Scio Capreolum, liuore, an errore? Aureolo inter alia imposuisse, quod potentiam notionalem

notionalem respectu etiam personarum procedentium in producentibus negauerit. Cuius authoritate Doctores plures Aureolùm ea in re temerarium, errorique proximum appellant. Sed iam tanti Cardinalis sententias Dei prouidentia cussas habemus, quæ bonam ipsius Theologiam probant, malámque Capreoli referentis fidem improbant. Tota ergo difficultas est an in Personis producentibus respectu actiuarum processionum ipsis identificatarum potentia physica notionalis assignari queat.

Certamen I.

Potentia physica, & realis respectu actiuarum etiam processionum, asseritur.

1 Avreolus in 1.d.7.p.1.sic habet: *Impossibile est namque, quod sit aliquod elicitiuum formale generationis, vel spirationis diuinæ.* Quibus negat rationem potentiæ physicè comparatione ad processiones actiuas, quas idemtificari cum Personis producentibus existimat: quia potentiam, quæ elicitiua illius non sit, cuius potentia est, prorsus iudicat impossibilem. Consentiunt Gregor. quæstione 1. art. 1. Capreol. art. 2. ad 2. Caietan. Molin. & Canar. 1.p. quæstione 41. art. 4. Erice tractatu de scientia, d.2.capite 3.§.4. Beccanus 1. p. capite 7. quæstione 5. Zunniga disp. 16. dub. 4. numero 6. Albiz d.11. de Trinitate sectione 5.numero 10. & Recentiores Complutenses. Contra verò dari in Deo potentiam physicam realem respectu processionum actiuarum, etiam quæ cum producentibus Personis identificentur, docent reliqui Theologi antiquiores: ita vt sit ex parte rei obiectæ, nec solum ex parte modi concipiendi verus, & realis conceptus formaliter diuersus à conceptu actiuæ processionis. Ita S. Thom. 1.p. quæstione 41. art. 4. corp. & ad 3. & quæstione 2. de potent. art. 1. & in 1.d.7. quæst. 1. art. 1. licet citato loco 1.p. & quæst. 25. art. 1. neget rationem potentiæ actiuæ respectu actuum essentialium, vt tales præcisè, & vt processiones non sunt. Imò Gregor. & Molin. si attentè legantur, solùm negant rationem potentiæ elicitiuæ processionum actiuarum: in quo huic opinioni minimè aduersantur. Eam sequitur expressè Valentia 1.p. quæstione 15. de Trinit. punct. Vazq. d.163. capite 2. Suar. 4. de Trinit. cap. 8. & lib. 6. capite 5. numero 1. Arrubal d.143. cap. 1. Alarcon 1.p. tract. 5. de Trinit. d. 6. c. 1. num. 3. Didacus Ruis d. 99. sect. 2. num. 24.

2 Probatur primò ex Patribus asserentibus in Deo esse potentiã, & vim generandi, siue ad generationẽ. Sic Athanas. dialog. 1. de S. Trinit. contra. Anom. col. 6. *Vterũ audiens generandi vim intelligito.* Repetit circa med. & longè à med. *Vterus gignendi vim nempe declarat.* Basil. orat. contr. calúniãtes quod tres Deos colamus, in fine: *Deus habens potẽtiã genuit.* Cyrill. Hierosol. cateches. 7. sub init. *impiũ*, vocat, *Deo negare facultatẽ gignendi.* Cyrill. Alex 1. thesaur. c. 7. circa fin. *Generãdi vim naturaliter habet, creãdi etiã &c. Hæc enim omnia in natura sunt.* & 1. dialog. de Trinit. col. penult. blasphemos vocat Arrianos *quod Patrẽ spoliant gignendi facultate.* Damascen. de duab. Christi voluntatibus longè à princip. *Omnia, quæ habet Pater, sunt Filij sola gignendi vi exceptã.* Ambros. 1. de fide ad Gratian. c. 2. vers. med. *Patrẽ & Filium* (ait) *non esse nuda nomina, sed operatricis* (id est genitricis) *virtutis indicia.* Hilar. 11. de Trinit. col. 3. *Natiuitas* (id est generatio) *in naturæ eius sit virtute, quæ genuit.* Quibus omnibus locis, cũ vis, facultas, & potẽtia gignendi, generandi, genitiuáque, seu ad generandũ dicatur esse in Deo, & Patre, nulla de Personæ productæ facta mentione, manifestũ est Patres istos relatè ad solã generationẽ actiuam, quæ proprius illis vocibus significatur conceptum potentiæ, & facultatis in Deo Patre agnouisse.

3 Dices Patres hosce loqui de generatione passiua, quæ est in Filio. Contra primò: quia vt satis probant veteres quæst. 4. cert. 2. n. 3. generatio in Filio non est, sed tota in Patre. Contra secundò: quia vox *generandi*, vt passiuè sumatur, debet concordare grammaticaliter adiecti-

uè cum Persona genita: ac proinde dicere deberent Patres *vis generandi Filij* in passiua voce verbi, *genero*, non autem *vis generandi* solum, si generationis passiuæ, non autẽ actiuæ vim, & potentiã significare vellent: ergo, cum dicant, *vim generandi*, solùm, generationẽ actiuam intelligũt. Contra tertiò: quia Cyrill. Alexand. *vim generatiuam* dixit, qua voce passiua generatio significari nequit: alioqui verè possemus dicere in Filio esse aliquid generatiuum, scilicet generationẽ passiuã, quæ generatiui nominæ significari commodè posset: hoc autem modo loqui erroneum foret. Adde etiam ab authoritate Ioannem Theologum sess. 28. Concilij Florentini, vbi habet: *Processio namque videtur esse via ab vno in alium, quæ quidem à Patre accipitur:* ergo est conceptus viæ, & eius, à quo est via; idest, principij fœcundi in Patre. Respondent Recentiores loqui de processione passiua, quæ in Filio est, siquidem addit: *quæ à Patre accipitur.* Contra: quia loquitur de via ab vno in alium, quæ est actionis definitio: passio enim est actus huius ab hoc, non autẽ actus ab hoc, in alium. Vnde alterum è duobus contra Recentiores infertur, scilicet, vel actiuam, & passiuam generationẽ identificari cum Persona producta, neutrúmque cum producente, vel dari conceptum generationis actiuæ in producente diuersum à conceptu principij, à quo procedit. Sed certè hoc extremũ vult Ioannes Theologus: nam hîc *accipitur* non significat personalem acceptionem, qua Filius à Patre generatione accipit, quæ habet, sed acceptionem rationis: vt idem valeat atque desumitur.

Vt autem aliis leuioribus omissis efficaci ratione conclusionẽ probemus, & quæ aduersãtium (vt de more nobis est) neruos præcedat: aduerte ex profunda nostri Vazq. doctrina d.120.c.1. & d.163.n.4. & 5. conceptũ actionis idẽ esse atque conceptũ viæ inter agens, & effectũ, de cuius ratione non sit ab vtroque extremo, inter quæ est, realiter distingui. Constat omniũ opinione. Nam creatio rerũ essentia sua, neque solũ per accidens creabilium, v.g. Angeli, cum ipsis idemtificatur: & tamen vera via, & realis causalitas actiua, & passiua earum, omnium sententia est. Atque in re nostra processio Personæ procedentis in vulgari opinione, etiam Recentiorum, identificatur cum ipsa: & tamen est verus realis conceptus formaliter diuersus à Persona producta: alioquí, vel non esset verè, & realiter processio in fieri in diuinis, vel non esset processio in facto esse: conceptus ergo realis viæ, quæ sit actio, & passio propriè, non dicit realem distinctionẽ eius ab vtroque extremo, inter quæ versatur: scilicet virtutis, à qua, & termini, in quem tendit. Addo inde non magis dicere distinctionẽ realem à virtute actiua, à qua est progressio, quam à termino, in quem tendit. Probo facilè, primò: quia an actio in creatis necessariò operantibus si, cũ earum virtute identificetur quæstio inter Philosophos est admissa earũ virtute, & potentia physica? Atque si Deũ cum Arist. necessariò, & ab æterno, & in æternum operantem, quæcumque operatus est, comminiscamur: cum eius virtute actiones eorum effectrices identificare nemo renueret. Probatur à priori. Quia, si aliquid obesset, maxime conceptus viæ realis: sed hoc non obstante respectu termini potest actio & passio cum illo identificari: ergo, neque eo obstante respectu virtutis actiuæ actio, & passio poterit identificari cum ipsa. Solùm ergo requiritur ad verum, & realem conceptum actionis, & passionis realis distinctio virtutis producentis, & termini producti, non autem distinctio actionis, aut passionis ab altervtro.

5 Ex his, præceps etiam, nedum inuita, conclusionis ratio procedit. Conceptus realis potentiæ ad processiones, etiam actiuas est perfectio sine imperfectione: ergo in Deo debet admitti. Consequentia est euidens. Antecedens probo. Si aliquam diceret imperfectionem, maximè distinctionem realem inter realiter idemtificata, scilicet processionem actiuam, & potentiam producentem: at hæc non infertur ex conceptu veræ potentiæ physicæ respectu processionis actiuæ, etiam cum illa identificatæ: ergo nullam dicit imperfectionem. Minor probatur. Conceptus realis viæ

ab agente in terminum non dicit realem distinctionem viæ à virtute actiua reali: ergo ex realitate viæ, & realitate potentiæ non infertur realis illarum distinctio. Confirmatur: quia, vel de ratione originis actiuæ realis est realis distinctio, & fluxus à suo principio physico, vel nō? Si non est: ergo comparatione originis secum identificatæ potest esse ratio potentiæ realis, principiique physici. Si autem distinctio, & fluxus realis processionis à principio physico requiritur ad veram, & realem processionē: ergo non est generatio actiua in Patre contra horum suppositionē, & doctrinam. Solùm ergo infertur processionem actiuam identificatam cū principio producente nō esse terminum ab ipso productū. In quo ab actionibus creatis differt maximè processio diuina: illæ enim, quia creatæ sunt, & ipsæ à suis principiis, non minus, quam termini per ipsas producti, distingui, fluereque debent, vt id circo ex parte termini se illas tenere doceat verior Philosophia. Quæ res Aureolo, & Recentioribus à vero aberrandi occasionem præbuit. non exiguam: concipiendique potentiam physicam actiuā comparatione actionis, quam physicè, neque eliceret, neque causaret, impossibilitatem fecit; cum tamen ita concipere deberent, vt rectè de actiua precessione, quam cum principio producente realiter identificabant, cogitarent.

6 Vrgeo pro eadem conclusione Aduersarios. Quia, vel datur verus, & realis conceptus generationis actiuæ identificatus cum Patris Persona, & distinctus à conceptu vero, & reali generationis, qui est identificatus cum Persona Filij, Patrique realiter formaliter extrinsecus, vel non? Si non datur: ergo datur vera potentia physica, & realis respectu generationis actiuæ, quæ solum est in Filio identificata cum passiua, atque ex parte rei obiectæ adhuc formaliter in præscindibilis ab illa, vt aiunt Recentiores. Hoc neque Aduersarij negant, neque aliquis negare potest, vt in quæstionis explicatione notabam. Si autem datur distinctus, & realis conceptus generationis actiuæ identificatus cum Persona Patris: ergo datur conceptus realis potentiæ in Persona Patris. Probo consequentiam. Implicat dari conceptum viæ in aliquo genere sine principio, & termino: ergo implicat dari conceptum generationis, & viæ realis sine principio, & termino realis? sed per te datur realis conceptus generationis, & viæ realis in Patre: ergo debet dari principium, seu potentia realis, cuius, seu, à qua fit via: hæc autem formalitas realis nequit esse ante Patrem, vel post illum, vt patet: ergo in Patre ipso est. Vrgetur rursus. Nequit dari conceptus realis processionis, & viæ sine termino reali, quia est via ad illum: ergo nec sine principio reali, quia est via ab illo. Vrgentius: nequit dari conceptus passionis, seu processionis passiuæ realis sine conceptu termini realis, licet ipsi realiter identificati: ergo nec realis processionis actiuæ sine conceptu principij realis, licet ipsi realiter identificati. Rursus: processionis passiuæ datur potentia physica per te in Patre: ergo datur aliud prædicatum in Patre præter prædicatum processionis actiuæ. Patet: quia passio ab actione nequit tanquam à principio procedere: imò neque ipsa actione formaliter realiter esse posterior: cum ad idem signum reale formale actio, & passio pertineant: maximè in tua doctrina, qui eas formaliter non distinguis. Quo circa, nisi ratio potentiæ detur in principio producente, prioritas originis Personæ producentis respectu productæ defendi minimè potest; nam actio, & passio ad idem pertinent signum. Vt videant, quam periculosè rationem potentiæ physicæ in principio producente absolutè negent Recentiores, ex cuius denegatione tam grauis theologica, & ferè dogmatica conclusio nutat. Iam verò, si respectu generationis passiuæ datur ratio potentiæ physicæ in Patre diuersus à prædicato generationis actiuæ, nihil prohibet ipsummet prædicatum potentiæ esse respectu generationis actiuæ, quæ generatio solùm sit, non effectus potentiæ. Adde quod actio, & passio ad potentiam physicam eodem pacto comparantur: cum sint de suo conceptu simul origine, & natura: vnde Patri prioritas respectu Filij non competit adæquatè à generatione, tanquam à ratione, & fundamento adæquato, quod natura, & origine præcedat Filium: licet enim in Filio vtroque foret generatio, Pater prior esset ipso. Requiritur ergo præter generationem in Patre ad originis prioritatem respectu Filij ratio potentiæ, & physici principij, quod in Patre sit. Hic locum non habent vocum illarum *constitutiuè*, & *elicitiuè*, illusiones à Recentioribus ad indisciplinatos decipiendos architectatæ.

7 Denique vrgeo Recentiores ad hominem. Ipsi enim asserunt essentiam esse principium *quod* virtuale processionum actiuarum, quas cum Personis producentibus identificant: multisque suadent testimoniis, quæ nos contra aliam eorundem conclusionem dabimus quæstione 2. cert. 1. ergo datur potentia, & principium *quo*, virtuale, saltem, respectu generationis actiuæ. Probo consequentiam. Implicat dari principium, *quod*, sine principio, *quo*; sicut implicat dari constitutum sine constituente. Dices essentiam ipsam esse prineipium *quo*, & *quod*, virtuale generationis actiuæ. Est benè: ergo in Patre in quo est essentia, est conceptus potentiæ diuersus à conceptu generationis actiuæ, quod negabas. Probo consequentiam. Ad rationem principij, & potentiæ virtualis requiritur distinctio saltem formalis à termino, cuius est potentia: per te in Patris essentia est conceptus potentiæ respectu generationis actiuæ: ergo distinctio saltem formalis illius à generatione actiua, cuius est potentia, vt generatio actiua est: nam idem formaliter respectu sui ipsius nequit potentia virtualis esse. Contra secundò. Essentia per te est principium generationis identificatæ formaliter cum personalitate, quia habet exigentiam ipsius: sed habere exigentiam est proprium principij *quo*, seu potentiæ influxiuæ, vt patet in omnibus potentiis creatis: ergo essentia est principium, *quo*, & potentia; non autem principium, *quod*, cuius formaliter sumpti solùm est esse subiectum, cui principaliter tribuitur denominatio agendi, non autem esse rationem influxus, & actionis. Hinc impugno tertiò. Principium, *quod*, est, quod principalius dicitur agere: sed essentia per te est principium, *quod*, generationis actiuæ: ergo essentia principalius dicitur generare, quam Pater, quod est temerarium. Confutatur quartò. Idcirco ais essentiam esse principium *quod*, processionum, quia hæ vitales sunt, ac proinde à vita, quæ est essentias prodire debent: atqui vita non est principiū *quod*, operationū vitalium, sed principium *quo*, viuens autem est principium *quod*: ergo essentia est principium *quo*, & potentia respectu processionis vitalis, non autem principium, *quod*.

Certamen II.

Satisfit Aduersariorum argumentis.

1 Opponebat Aureolus. Respectu cuius est impossibilis realis, & physica elicientia, est impossibilis physica potentia: sed generationis actiuæ, quæ idem est cum paternitate, est impossibilis elicientia æquè, atque respectu paternitatis: ergo respectu generationis actiuæ æquè est impossibilis potentia physica, atque respectu Paternitatis. Confirmatur: quia Deus se ipso est Deus, non est potentia physica ad deitatem: ergo quia Pater se ipso est generans actiuè, & Pater non erit in eo potentia physica ad generationem actiuam, & paternitatem. Tutilis obiectio, quamuis pluribus synonimis rationibus à Recentioribus fulciatur. Distinguo maiorē. Respectu cuius, tanquā termini producēdi, est impossibilis elicientia, est etiā impossibilis physica potētia, cōcedo maiorē; tanquā viæ & processionis seiūctæ à ratione termini producēdi, nego maiorē iuxta dicta: & cōcessa minori nego cōsequētiā. Cōfirmatio æquè est infirma. Distinguo antecedēs: quia se ipso est Deus, & Deitas non est via ad vlteriorem terminum, ac proinde, si ab alio esset, deberet esse terminus, concedo antecedens, & nego consequentiam. Cum enim generatio,

generatio,seu paternitas,licet cum Patre identificetur,sit via ad vlteriorem terminum re ipsa diuersum, comparatione illius dari poterit conceptus realis physicæ potentiæ,non tanquam ad terminum, sed tanquam ad actionē.

2 Vrgent Recentiores : Id quod non potest ab actu præscindere nequit esse potentia ad illum : sed Pater nequit ab actiua generatione præscindere : ergo nequit esse potentia ad illam. Minorem probant. Id quod determinatum est ex proprio conceptu respectu termini, vt existentis, ita,vt eo posito repugnet non dari terminum existentiam, intrinsicè,& de suo conceptu est formaliter operans ipsum terminum:sed Pater ita est determinatus respectu Filij, & vterque respectu Spiritus sancti : ergo intrinsecè, & de suo conceptu est operans formaliter ipsum terminum,ac proinde nequit ab actu præscindere. Probant secundò. Id,quo potentia diuina ad terminum increatum distinguitur à potentia, ad terminum creatum est de formalissimo conceptu ipsius : sed potentia ad terminum increatum distinguitur à potentia ad terminum creatum, quod prima necessariò operatur ; secunda verò ita operatur, vt possit non operari : ergo de essentia primæ est inseparabilitas ab actione, & existentia termini increati. Desperabant solutionem Recentiores : sed bono deinceps animo sunto & captu facilem accipiant. Distinguo maiorem:Id quod non potest ab actu præscindere realiter formaliter concedo maiorem ; realiter solùm nego maiorem. Et distinguo minorem : nequit præscindere realiter solùm, concedo minorem, realiter formaliter nego minorem:atque inde nego consequentiam. Minoris probatio prima solùm probat generationem actiuam esse de conceptu Patris,vt Pater,siue,vt generans est:quod libenter, & sine argumento damus ; non autem de conceptu Patris, vt physicè potens præcisè est. Quare solùm probat de reali determinatione entitatis Patris, non autem de determinatione formali etiam, & actuali cuiusuis prædicati paterni. Neque quidquam amplius probat secunda minoris probatio.

3 Vt autem videant, quam ægrè id, quod probare ad intentum debebant,probare possint Recentiores, aduertant,quod ipsi etiam contra Hurtado, licet leuiùs, attingebant, dum prioritatem naturæ in libertate operandi constituendam curabant. Quod, & nos ex altiori Metaphysica impugnauimus d.2.q.3.cert.3.vbi ostendimus prædicatum potentiæ physicæ actiuæ diuersum formaliter esse à prædicato necessitatis, & determinationis operandi. Ex quo sic arguo:Prædicatum potentiæ actiuæ diuersum formaliter est à prædicato necessitatis, vel determinationis operandi,atque per alterutrum contrahibile:ergo in causa determinata, & realiter connexa essentia sua cum effectu datur prædicatum potentiæ diuersum à prædicato determinationis, & connexionis necessariæ cum existentia effectus : atque insuper determinatio hæc, prout in actu primo est prædicatum differentiale, & contractiuum potentiæ se tenens formaliter ex parte actus primi. Meminerint insuper se asseruisse, vt probabile, processiones actiuas à passiuis non distingui, & cum Personis productis identificari. In qua opinione non solùm formaliter,& intrinsecè Pater, vt principium fœcundum,& generatiuum, generans non erit, sed neque realiter intrinsecè generans erit, sed ab extrinseca solum sibi generatione existenti in Filio Pater generabit : & tamen de suo conceptu intrinseco determinatus erit ad existentiam, & generationem Filij,ac de se se connexus. cum illo : ergo determinatio ad existentiam effectus, & necessitas operationis in principio productiuo non arguit realem identitatem, ne dum formalem, principij ipsius, & operationis. Hinc constat, si rigidè respondendum absolutè Recentioribus sit, nec solùm in nostra doctrina identificante generationem cum Patre, negandum esse absolutè impugnationis maiorem. Si enim potentia determinata sit in ratione potentiæ nequit ab actione præscindere realiter illatiuè: quia necessariò infert operationem;bene tamen præscindere potest realiter formaliter : cum extrinseca operatione, realiter ab ipsa potentia diuersa possit operari.

4 Porro hæc omnia instantur in processione passiua,à qua persona producta nequit abstrahere in horum doctrina cū essentialiter,& intrinsecè sit ab alio;& tamē in illa distinguere debemus formaliter processionē passiuā,seu Personam in fieri à Persona in facto esse:cū nequeat, mente adhuc concipi fieri passiuum ad se ipsum formaliter terminatum : quare aliud prædicatū reale formale Personæ productæ,i prædicato reali formali processionis passiuæ formaliter diuersum admitti debet:licet cū Persona producta vtrumque realiter identificetur:ergo eodem modo, licet potentia nequeat præscindere reali præcisione obiectiua ab actiua processione, cū qua identificatur, quia entitate eadem principiū generans est,poterit duplex prædicatū reale potentiæ,& operationis inuicem identificatū realiter inueniri. Patet : siquidem non minus repugnat concipi actionē sine potentia, & principio, quam passionē sine termino. Accedit quod in horū opinione de conceptu intrinseco potentiæ, & virtutis actiuæ non est realis ordo ad effectum, & actionem:ergo ratio potentiæ non infert distinctionē saltem ab actione;licet actio,quæ essentialiter via inter vtrumque est realis est, vtriusque distinctionē, scilicet principij,& termini necessariò importet. Persona ergo producens,vt producens actu, comparatur,& refertur formaliter realiter ad productū:& producta, vt producta ad producentē:quæ diuersa formalitas est à consideratione, seu formalitate obiectiua vtriusque Personæ in se consideratæ:vt patet ex diuersitate connotatorum, per quæ ex parte rei obiectæ formalitates mens nostra partitur.

5 Hinc facilis sedat solutio ad aliud quod obiecit S. Thomas 1.p.q.41. art.4. argum.2. Potentia est solùm respectu possibilis,vt præscindit ab existentia:sed Pater non respicit Filiū,vt præscindit ab existentia : ergo Pater non habet in se conceptū,& rationem potentiæ. Respondet S. Thom. in Deo esse possibile,vt continetur sub necessario: ac proinde respectu illius dari posse potentiam physicā. Impugnauit solutionem istam Durand. in 1.d.1. q.1. ad 2. cū tamen in eandem relabatur,vt doctè obseruauit Vazq. c.3.n.7.sed instari adhuc potest. Vel potentia physica Dei terminatur ad rationem possibilis superioris contingenti,& necessario;& sic nec terminatur, nec respicit Personam diuinā formaliter,quā formaliter respicere potentia notionalis deberet:vel terminatur ad possibile formaliter necessariū, quod solūmodo in diuinis est : & sic non potest præscindere ab existentia, quam includit. Responderi posset primò respectum principij,seu potentiæ physicæ ad effectum,seu terminum fictitium esse:nam causæ etiam strictè tales ab effectis absolutæ sunt,vt non mala Philosophia,& Theologia ferunt. Respondetur secundò cum S.Thom.in diuinis esse verum conceptum possibilitatis metaphysicæ formaliter præscindentem à conceptu existentiæ actualis,non autem illam negantem,sed realiter illam intrinsecè afferentem:quia possibilitas necessariæ existentiæ est : neque enim solùm est verum, quod Deus existit, sed etiam quod Deus in sui existentia nullā inuoluat contradictionem:ac proinde, quod, si existat, non implicabit:ad hoc autem refertur notionalis potentia.Id quod, neque Aureolus ipse, neque Recentiores, cum quibus agimus, quique potentiam logicam, quæ in solo conceptu possibilitatis consistit,ad processiones diuinas admittunt,negare vsquam poterunt.

6 Respondetur tertiò, eodem argumento premi Aduersarios, qui respectu processionis passiuæ identificatæ cum Persona Filij potentiam physicam agnoscunt : nam, & ipsi respondere tenentur an ad illam, vt possibilem referatur, an vt existentem ? & sane nihil incommodi in eo inuenio, quod referatur ad terminum, vt existentem non per modum viæ,sed per modum principij continentis, quæ diuersa formalitas est, etiam in Aduersariorum doctrina : nam processionem passiuam Filij respectu Personæ in facto esse formaliter distinguunt, & relatè ad eandem Personam potentiam physicam notionalem in Patre constituunt. Si ergo potentia physica notionalis respicit terminum, scilicet Personam productam, vt existentem, quam eodem

modo respicit generatio passiua, respectu eiusdem termini secundum statum eundem existentiæ, dari potest conceptus, & formalitas realis potentiæ physicæ, atque insuper actionis. Et ratio est. Quia generatio, cum sit formaliter via non solùm refertur formaliter ad terminum, quem ponit, sed, & ad principium, & potentiam, à qua terminus per ipsam egreditur; potentia autem, & principium physicum non respicit, qua tale, principiũ à quo sit, neque se ipsum, sed terminum solum: vnde diuersum connotatum adæquatè sumptum habet generatio ab eo, quod physica potentia habet.

7 Obiici posset Ambros. 4. de fide ad Gratian. c. 4. sub init. dicens: *Generatio paternæ proprietatis est non potentiæ.* Ac inferius: *Generatio non ad sublimitatem potentiæ, sed ad proprietatem refertur naturæ.* Et longè à med. *Generatio in paterna proprietate non in iure est potestatis.* Dici ad vulgus posset: potentiæ, & potestatis nomine intelligi ab Ambros. omnipotentiam: à qua dubio procul generatio non venit. Sed verò, si attentè legatur, de potentia notionali planè loquitur. Solùm autem vult Ambros. Patrem non excellere Filio in potentia generandi, tanquam imperfectione, quæ Filio deficiat, quatenus perfectio est; sed tamen in personali proprietate differre: ratione cuius expedita est in Patre naturæ efficacia ad generandum, neque effæta, sicut in Filio, est. In quo, inquit ille, nulla inuenitur sublimitas potentiæ, aut potestatis in Patre, qua Filium præcedat. Magis ad speciem opponeretur Cyrill. 2. Dialogor. de Trinit. col. 3. ante fin. vbi fusè probat repugnare Patri, *quod sit potentia Pater*, &, *quod sit potentia ad generandum*: quia Deus est purus actus: quæ etiã altera ex rationibus aduersariorum est. Solum autem vult Cyrillus in Deo non esse potentiam, quæ re ipsa careat, carereve possit actu: Quod solum repugnat actui puro; non autem ratio potentiæ habens actum realiter identicè coniunctum, vt controu. de scientia Dei in simili respondebamus.

QVÆSTIO II.

Quid sit formaliter potentia physica notionalis.

POTENTIAM physicam notionalem idem re ipsa esse cum Personis producentibus dogma Theologicum est: quare de formali obiectiua constitutione eiusmodi potentiæ quæstio solummodo procedit.

CERTAMEN I.

Personalitatem solam potentiam notionalem non esse cum ferè omnibus eumcitur.

1 SAnctus Bonauent. in 1. d. 7. q. 1. asserit potentiam physicam notionalem sola personalitate producentis constitui. Sequitur Carthus. q. 1. circa fin. atque ex hypothesi, quod prædicatum reale potentiæ detur. Idem sentit Durand. q. 2. n. 29. Aureolo ferè consentiens atque expresè Complutenses Recentiores. Dicendum tamen est potentiam physicam notionalem solis personalitatibus Personarum producentium minimè constitui. Probatur primò ex Patribus, quos recitant Vazq. & Ruiz citandi. Dionys. 2. de diuin. nominib. post med. sic habet: *Iesum autem, & Spiritum sanctum fœcundæ diuinitatis, si ita fas est loqui, gemmæ, seu germina.* Ignatius Martyr, epist. ad Magnesianos longè à med. ita de Verbo: *Non locutio articulatæ vocis, sed operatio Deitatis: substantia scilicet genita.* Nazianz. orat. 49. de fide col. 3. *Secundum diuinæ naturæ potentiam.* Athanasius dialogo 2. de S. Trinit. contra Anom. *Si Filius* (inquit) *eo, quod sit genetos, non gignit, nè Pater quidem, quia à genetos est gignit, sed quoniam Deus est.* &c. Basil. 5. contr. Eunom. *Pater naturæ diuinæ proprium Filium genuit.* Cyrill. Alex. 1. thesaur. capite 7. circa fin. *Generatiuam essentiam Dei.* & capite 8. circa finem: *Generandi, & creandi vim in vna natura esse* ait, & 1. dialog. de Trinit. column. penult. *Ipsam Dei Patris naturam in hoc simul dehonestant, & spoliant eum gignendi facultate*: nempe Arriani, dum Filij diuinitatem negant, & libro 2. colum. 4. ante finem: *Si Deus, ac Pater non habet naturam generatiuam, volitione autem monetur ad hoc, vt possit gignere, dicendum*, ait, *suam fecisse naturam generatiuam.* Hilar. de Synod. vers. finem *Substantiam natiuitatis Filius non habet, nisi de paternæ authoritate* (id est potentia) *naturæ.* & 1. de Trinit. colum. 3. *Natiuitas in naturæ eius sit virtute, quæ genuit.* Concilio Toletan. 11. confessio. fidei sub init. *Substantiæ suæ Filium genuit.* Damasc. 1. fidei capite 8. longè à med. *Generatio, sine principio, & æterna, naturæ opus est.* Cuius verba mutuatus est Ricardus Victorin. 6. de Trinit. capite 2. fine dicens: *generationem esse secundum naturæ operationem.*

2 Nec refert, quod respondent Recentiores, essentiam, & naturam dici fœcundam generatiuam, & potentiam generandi, quia est principium virtuale generationis actiuæ. Nam non loquuntur Patres de modo quo generatio ab essentia fit, sed, secundum quod, vel quo in ablatiuo Pater generat Filium. Adde Athanasium satis scholasticè distinxisse inter essentiam, & personalitatem, vt interpretationi locum non relinquat: sicut & Hilarius. Ad alia testimonia quibus Filius, & Spiritus sanctus essentiæ, & naturæ Filius, & germina dicuntur, respondent abstracta pro concretis sumi. Facilis solutio, &, quæ omnes Patrum authoritates in quauis materia facilè eneruet: nam quiuis pro suo arbitratu dicere potest Sanctos Patres laxa & impropria significatione loqui dum suæ doctrinæ aduersè loquuntur: Sicque in theologicis quæstionibus definiendis Patrum scripta euoluere negotij inutilis, atque superfluæ operæ fuerit. Verum est quandoque non adeò rigidè loqui Patres: sed id, vel ex eorum contextu, vel quia dogmatibus certis, siue ex his theologicis conclusionibus deductis in rigore sermonis minus fauent, discernendum est. Hic autem neque synceris dogmatibus, indèue theologicis conclusionibus certò deductis aduersantur, neque oppositum contextus suadet: vti eos legenti perspicuum fiet: maximè, cum eorum plures inter personalitatem generantis, & ipsius naturam diuidentes, naturæ, non paternitatis, seu personalitatis Filium esse Verbum asserant: atque naturæ, substantiæ, & essentiæ Filium esse dicant.

3 Probatur secundò ex aliis Patrum testimoniis, quibus Personæ *ex*, vel *de*, natura, & substantia producentis procedere dicuntur: eis enim virtus productiua in substantia, essentia, & natura producentis apertè recognoscitur. Hilar. 2. de Trinit. circa finem & 5. fine. *Natiuitas Dei non potest eam, ex qua profecta est, non tenere naturam.* & col. penult. *Ex virtute naturæ in naturam eandem natiuitate subsistit.* Damasc. citatus de Filij generatione ait: *Ex substantia eius profecta.* Dixerátque fœcunditatem generatiuam in eo positam esse: *vt quis ex se ipso, id est, ex propria essentia prolem naturæ similem edat.* Quibus rationem statim à nobis formandam acutè notauit. Ad hæc. & similia fusè ex Patribus relata à Ruiz disput. 95. & 98. vbi doctè probat particulas *ex*, & *de*, denotare principium producens. Respondent Recentiores Patres solùm contra hæreticos asserere Filium non produci ex nihilo, sed ex Patris substantia. Contra primò: quia hac solutione plura Patrum testimonia contra hæreticos negantes processionem Filij à Patre, & Spiritus S. ab vtroq; infirmarẽtur: nã si eiusdẽ essentiæ sorent, licèt non procedente, eorũ testimonia sic intellecta saluarentur. Contra secundò: licèt ex Paternitate procederet Filius in horũ sẽtẽtia nõ procederet ex nihilo; & tamẽ Patres aiũt nõ procedere ex paternitate, sed ex natura. Ergo vana solutio. Videant Anselmum epist. de proces. Spirit. sancti

cap. 6.

c.6. aliàs 5.dicentem. *Spiritum sanctum esse de Patre, quia est de Deo; non contra de Deo quia de Patre*: alioqui ait, *diuina essentia erit in Spiritu sancto non de deitate Patris, sed de relatione*: *quod stultissimum est dicere.* Sententiam cum censura repetit c.10.aliàs. 9.Sine censura verò c.25. aliàs 30.dicens: *ipsum procedere de deitate Patris non de paternitate.* Explicatiúsque adhuc cap.52.monolog. de processione Spiritus sancti agens in eandem sententiá ſ. ripſit: *Non ex eo procedit, in quo plures sunt Pater, & Filius; sed ex eo, in quo vnum sunt. Nam non ex relationibus suis, quæ plures sunt; sed ex ipsa sua essentia, quæ pluralitatem non admittit, emittunt Pater, & Filius tantum pariter bonum.* Nil sanè his testimoniis clarius ad Recentiorum solutionem euertendam excogitari posse videbatur.

4 Sed magis tamem ad scholas accomodatè locutus est Ioannes Theologus in Concil. Florent. per Patrem silentium, tacitámque approbationem sæpe repetit, plausu. sess. 18. longè post med. §. *Dixi equidem*, sic habet. *Ita, vt Persona sit producens, & generans: principium autem, quo ipsa Persona generet, sit id, quod solum communicabile est. Pater ergo generationum principium est, & suppositum quoddam significat: diuina verò substantia, quæ cum Patre realiter idem est, non quidem generat, sed est principium, quo generatio sit.* Id quod hominis exemplo statim declarat: applicátque ad Deum Patrem: sicuti & sess. 19. vers. med. §. *Vt exemplum*, vbi inter alia inquit: *Patris verò substantia principium est, per quod generat Pater, quódque per generationem Filio tradit.* longè à sess. med. §. *In genere*, subdit: *Hæc substantia, vt ita dixerim, absolutè, simplicitérque considerata, quæ generandi potestas est, principium est, quo, vel per quod: quod quidem à Patre Filio communicatur.* Admonet inferius: *Hanc doctrinam Doctores omnes tradiderant orationes has exponentes: Filius est ex substantia Patris, & Sanctus Spiritus ex Patris, Filiique substantia.* Quibus auditis ridere licet Recentiores ea explicantes de principio *quo* virtuali. Primò: quia ipsi in essentia principium *quo*, processionum negant, licet principium *quod* admittant. Secundò: quia Pater, qui natura tanquam principio *quo* dicitur producere Filium, realiter formaliter producit illum, non virtualiter. Tertiò: quia si hæc verba de virtuali productione explicari possunt, me etiam ipsum ita interpretari licebit.: qui non alio modo loquor, dum ipsos Recentiores impugno.

5 Haud segniùs eandem sententiam improbabamus ratione, quam attigit Hilar. n.4. cum Scoto, & S. Thom. citandis. Etenim omne naturale agens, præsertim vniuocum, assimilat sibi effectum in virtute, & forma per quam operatur. Sed Personæ producentes assimilant sibi productas, non in personalitate, sed in natura: atque, vt patet, vniuoca principia sunt: ergo personalitas producentis non est principium *quo*, seu potentia, & forma adæquata, per quam producentes Personæ operentur productas, sed potius natura. Respondent Recentiores distinguendo maiorem. Naturale agens producens *elicitiuè*, verum; producens constitutiuè, falsum: nam ipsa actione constituitur, quæ nequit esse natura, in qua effectus assimiletur: Personæ autem producentes sunt agentia, quæ producunt *constitutiuè*, non *elicitiuè*. Contra primò: quia respectu processionis passiuæ, & extrinsecæ Personæ producens non est potens producere constitutiuè, in eorum etiam sententia, sed potens etiam elicitiuè potentia physica formaliter, imò & realiter diuersa à processione passiua (esto respectu actiuæ processionis identificatæ cum producente, sit Persona producens potens constitutiuæ, non elicitiuè,): ergo vera est maior illa in potentia etiam notionali diuina. Contra secundò: quia, etiam respectu processionis actiuæ identificatæ cum producente principium producens non constituitur potens per ipsam processionem, sed per conceptum verum, & realem potentiæ physicæ notionalis, vt multis efficaciter ostendebamus q. 1. ergo assimilabunt sibi Personæ producentes Personas productas in forma, secundum quam operantur. Contra tertiò: quia ex hypothesi, quod detur potentia physica notionalis in producente, ac proinde hoc sit potens elicitiuè, nec solum constitutiuè, conclusionem, quam impugnamus, defendunt Recentiores, vt referebamus. n. 1. ergo hac solutione vti iidem minimè possunt.

6 Respondent secundò distinguendo eandem minorem. Si forma sit diuersa ab ea, quæ est in producente, in termino producto, concedunt maiorem; si eadem sit in vtroque negant maiorem: ne idem sui ipsius potentia sit. Sed contra: quia identitas naturæ Personæ producentis cum producta non obest, vt sit potentia, seu principium *quo* illius: dummodo talis sit natura, quæ alterius sibi identificati adiunctione possit constituere diuersum producens à producto; vt in diuina natura contingere fidei edocuit. Id quod exemplo naturæ realiter vniuersalis, & communis in sententia Platonis explicari satis commodè potest. In ea enim calor, qua communis, potentia est physica caloris producendi; cum id non habeat calor singularis ex suo prædicato indiuiduali: licèt autem in ea ratione, quæ communis est, calor producens à producto realiter non differat: quia tamen ratione indiuidualis differentiæ identicè adiunctæ ad rationem communem vtrique calor producens à calore producto realiter differt, agere producens potest per communem, & eandem in vtroque caloris rationem. Quod ergo differentia illa iudiuidualis naturæ communi, in ea sententia, si vera esset, præstaret, præstat Personalitas naturæ diuinæ physicæ Personæ producenti, & productæ communi: adiuncta ergo, sicut calor actiuus esset, & assimilatiuus caloris effecti secundum, & per naturam vtrique communem in hac sententia, si vera esset, ita Pater actiuus, & assimilatiuus erit Filij procedétis secundum, & per naturam, quæ verè, & realiter communis, eademque est in vtroque. Respondent tertiò assimilationem effectus vniuoci debere esse cum principio *quo* radicali, & remoto, non proximo: vt patet in calore per quem proximè ignis ignem operatur: & in temperamento, per quod proximè generans generat genitum sibi in natura substantiali similem. Sed contra: quia natura non est principium *quo* proximum Personæ procedentis realiter formaliter, sed intellectus: natura autem est principium radicale in nostra, & satis probata ferè omnibus Theologis sententia: cuius oppositum hic non contendimus, sed idem ipsum: naturam scilicet esse potentiam physicam formaliter remotam, intellectum autem esse formaliter proximam potentiam: ergo si id, in quo assimilatur productum producenti, est potentia remota, natura, in qua Personæ procedentes producentibus assimilantur, erit potentia remota notionalis. Contra secundò: quia, in Recentium sententia, licet Personalitates principium *quo*, & potentia notionalis respectu personarum productarum sint, tamen natura est principium radicale, seu potentia notionalis remota; videant ergo quid in suis principiis respondeant.

7 Confutatur insuper Recentiorum sententia argumento nostri Vazq. Processiones formaliter in diuinis sunt dictio interna, & amor: ergo proximè formaliter ab intellectu, & voluntate sunt, radicaliter à natura, non autem à personalitate. Consequentia est certa ex dictis d.5. q.4. cert.1.n.4. vbi ostendimus, nisi dictio intellectionem claudat, neque ab intellectione posse Verbum procedere, neque per intellectum, & voluntatem Personas prodire. Recurrunt Recentiores ad suum principij virtualis asylum: nempe per intellectionem, & intellectum procedere Filium, quia, licet intellectio, & intellectus non sint principio *quo* constituentia Personas producentes potentes respectu termini, seu Personæ productæ; ast sunt principia virtuali processionum actiuarum. Sed contra primò: quia de Personarum procedentium reali formali processione à producentibus agunt Patres, & Scholastici, dum aiunt dictionem, & amorem, Verbúmque, & Spiritum sanctum procedere à Patre per intellectum, & voluntatem, non autem de virtuali productione intellectus, vel intellectionis ab essentia. Contra secundò: Principij realis virtualis, & non formalis, ratio admittitur in diuinis vbi impossibilis est distinctio realis formalis principij, & effectus: sed

essentia,

essentia, & intellectus identificatus cum Patris personalitate & persona Patris est, distinguitur realiter formaliter à se ipso vt identificato cum Persona producta: ergo erit essentia, vt in Patre, reale formale principium, nec solum virtuale Filij. Denique in potentia spiratiua est contra Recentiorum sententiam specialis, nec leuis difficultas. Quia si potentia spiratiua consistat in personalitate Patris, & Filij, infertur non magis communicari Filio spirationem, & potentiam spirandi, quam Patris personalitatem, quod est contra Patres recitatos d. 3. Secundò infertur dari in Patre, & Filio potentiam formaliter spiratiuam in vnoquoque inadæquatam, & imperfectam in suo genere: quod implicat dari in diuinis. Nihil enim inchoatum, & partiale, in quouis genere, quódque in suo summum non sit, diuinum esse potest.

8 Atque his quidem impugnatus manet Albiz tract. de Trinit. d.12. sect.6. cum assertis à nobis datis d. 3. q. 4 & cum Alarcon d.6.cap.6. num. 15. qui minus consequenter eius doctrinæ adhæsit. licet enim asserant essentiam ingredi ad potentiæ notionalis constitutionem, putant tamen non ingredi, vt principium *quo* actuum, sed vt principium formaliter communicatiuum. Hoc autem satis multis speciatim contra ipsos impugnabamus ibidem: vnde specialiores eorum confutationes huc erunt aduocandæ.

CERTAMEN II.

Neque essentia sola est notionalis potentia, seu principium quo *diuinarum processionum, sed vt coniuncta cum producentium Personalitatibus.*

1 POtentiam notionalem essentia sola contineri docuere Okam. in 1.d. 7. q.1. fin. & q. 3. Cabr. ibidem, vbi etiam tribuitur Magistro sententiar. & Sancto Thom.1.p.q. 41.art.5. Sed immeritò. Potiori verò iure tribuetur Scoto eadem distinctione quæst. 1. §. *Ad quæstionem igitur*, & §. *Quia argumenta*, vbi personalitate à constitutione potentiæ notionalis ablegauit; licet conditiones esse ad processiones exercendas admittat. Est etiam expressa sententia Canarien.1. p. q. 42.art.6. Impugnatur primò: quia de ratione realis formalis potentiæ notionalis est distinctio realis formalis à termino producto: sed essentia sola cum communibus non est distincta à termino producto, scilicet Persona procedente, eiúsque personalitate: ergo essentia sola cum communibus non est realis formalis potentia notionalis. Minor est de fide. Maior probatur. Quia eiusdem ad se ipsum, tanquam terminum potentia productiua realis esse non potest: ergo realis potentia productiua ad terminum importat ab illo realem distinctionem: ergo realis formalis potentia realem formalem distinctionem: ergo realis formalis potentia notionalis essentialiter negat identitatem realem formalem sui cum termino producto. Probatur secundò: quia, si essentia diuina est adæquata potentia realis notionalis, cuicumque competit adæquata essentia competet, & adæquata notionalis potentia, & productio: sed Spiritui sancto competit adæquata essentia per fidem: ergo competet etiam adæquata notionalis potentia, & producto tam Verbi, quam sui ipsius: quod fidei repugnat.

2 Respondet Scotus: Spiritui sancto deficere conditionem ad generationem, & spirationem, scilicet Patris personalitatem: ac proinde, licet adsit tota potentia non posse prodire in actionem. Sicut pes non elicit in nobis intellectionem, & volitionem, licet totam animam cum suis potentiis volendi, & intelligendi habeat. Contra: quia, vel ea personalitas est conditio tenens se ex parte actus primi ad processionem; vel secus? Si non se tenet ex parte actus primi ad illam: ergo essentia sola est potentia cum omnibus requisitis ex parte actus primi ad processionem, ac proinde nihil deficit Spiritui ad generandum, licet paternitas desit. Si autem se tenet ex parte actus primi, & potentiæ paternitas, hoc solùm contendo: quia nullibi de nomine lubens disputo. licet hic personalitatem Patris non esse solam conditionem ex parte actus primi extra adæquatum conceptum potentiæ generatiuæ facilè ostendatur: quia alioqui Spiritus sanctus absolutè generatiuus, & spiratiuus dici deberet, licèt personalitas Patris ipsi non adesset: quemadmodum licet igni conditio applicationis ad passum deficiat, quia tamen adæquata potentia ignefactiua, & calefactiua ipsi adest, absolutè ignefactiuus, & calefactiuus & est, & dicitur. Totum hoc confirmatur exemplo animæ residentis in pede, quo Scotus pro se vtebatur. Ibi enim defectu organorum, quibus anima ad eliciendam intellectionem, & volitionem ex parte actus primi iuuatur, eas operationes non elicit. Mitto leuiores alias Scoti impugnationes.

3 Probatur tertiò conclusio. Quia, nisi ad Filij generationem ex parte potentiæ Patris personalitas, & ad spirationem personalitas vtriusque requiratur, nulla assignabitur ratio, cur reali formali prioritate prior sit Filius, quam Spiritus sanctus: & hic è suo caracthere oriri petat à duobus. Etenim prioritatem virtualem intellectionis, qua Verbum procedit, respectu amoris, quo procedit Spiritus sanctus, insufficientem esse ostendimus d.3.q.1. dum refellebamus Doctores, qui ex hac prioritate Personarum Filium per intellectum procedere probant. Dices Spiritum è suo caracthere esse amorem mutuum in facto esse: quare, & intellectionem, & eius terminum essentialiter supponere. Contra: quia ratione amoris solum supponit intellectionem, qua essentialis cognitio est, non autem qua est notionalis productio: quare non supponit terminum, seu Verbum, neque ea suppositio realis formalis est, vt esse in Spiritu Sancto debet, sed vt summum realis virtualis suppositio erit. Ex eo autem, quod mutuus amor sit, duo supponit ex parte principij: ergo præter essentiam duas personalitates supponit ex parte principij amor productus, non ergo essentiam solam, vt contendis. Item in Filio, qui intellectione procedit, si solus intellectus principium sit, vt quid expectatur Patris personalitas? Dices, vt distinctiuum potentiæ à termino producto. Sed nil ego amplius contendo, vt statim explicabo Certam.3. Mitto alias rationes de indeterminatione essentiæ ad generandum, & spirandum: quia nisi ad hanc de prioritate reducantur nihil probant.

4 Concludo igitur potentiam notionalem duo ex parte actus primi includere naturam scilicet & personalitates producentium. Ita communiter Scholastici recitandi Cert.3. Probatur ex Concil. Florentin. sess.19. longè à med. §. *In genere*, post med. vbi Ioannes Theologus post data à nobis verba Certam.2. num.5. quibus essentiam principium *quo* esse affirmabat, subdit: *Non tamen secundum absolutam eius considerationem.* Et inferius: *Propterea tamen non sequitur, vt hæc substantia secundum suum esse commune, & absolutum principium sit per quod.* Respondent Recentiores Ioannem Theologum fuisse Dominicanum fratrem Longobardum Ioannem de Monte-negro, vt testis occulatus est Sanctus Antoninus 3.p. Histor. tit.22. cap.11. quis, & ipse Concilio adfuit Florentino: ac proinde plura ex Schola Dominicana ex Concilij intentum illis disputationibus inseruisse. Id non nego, sed licet inde eius doctrina definitionis authoritatem non habeat; tacitus tamen omnium Patrum consensus præter Theologi insignis suffragium, momenti aliquid, neque admodum exiguum, nostræ addit conclusioni. Accedit Sanctus Ephrensyrus tom.3. opusculor. de confess. sic loquens: *Natura, quam per suam constituit hypostasim, Pater genuit.* Fauet item Ambros. locis datis quæst.1. cert.2. num.2. demum cauendus hic est error Raymundi Lullij lib. de contemplat. dicentis: tantam esse vnionem Personarum, vt nulla sine aliis generare, spirarève possit:

vt

vt refert Eymeric. in director. Inquisitorum part. 2. quæst. 9. Nisi fortè de necessitate omnium Personarum non ex parte principij solùm, sed ex parte etiam termini, cum quo principium notionale necessariò connectitur. benignè Lullium interpretemur.

CERTAMEN III.

Quomodo, & formalitate personalitas producentis potentiam notionalem cum essentia constituat?

1 VAzq. 1. p. 160. asserit personalitatem sub conceptu fœcunditatis, non relationis, siue paternitatis, siue spiratoris ingredi potentiæ notionalis constitutionem. Licet d. 164. eam etiam sub conceptu Paternitatis, ad potentiam notionalem constituendam, sicut Zuniga, & Valent. citandi, apertè admittat. Reliqui tamen omnes à constitutione potentiæ notionalis paternitatem sub conceptu paternitatis meritò relegant. Demonstratque putat meritò Ruiz d. 100. sect. 5. n. 10. quia potentia notionalis præcedit ex parte actus primi Personam productam; relatio autem paternitatis siue in opinione identificante relationem prædicamentalem cum extremis, siue ab illis resultare admittente, vel comitatur, vel subsequitur Personam productam: ergo Personalitas producta, vt relatio prædicamentalis, nequit ingredi constitutionem potentiæ notionalis, quæ terminum, quo relatio constituitur, vel ex quo resultat, natura præcedit: ne se ipsam natura præcedat relatio. Respondet Zuniga d. 16. dub. 7. n. 2. verum id in creatis habere, secus in diuinis. Sed in primis ratio vtrobique probat. Secundò: ne, quæso, plus nobis mysterij credendi discursus inuehat, quam fides exposcit. Confirmatur in nostra opinione: quia relatio prædicamentalis fundamento, & termino formaliter superaddita, siue in creatis, siue in diuinis, quid rationis effectum esse ostendimus in Logica controu. de prædicamentis, atque inferius propria sede iterum attingemus. An verò sub conceptu fœcunditatis, & actiuitatis in potentia notionali, vt primo loco aiebat Vazq. includantur non nimis exploratum firmitérve assertum in reliquis, qui nobiscum vtroque potentiam notionalem constituunt, inuenio.

2 Dico primò. Potentia notionalis non constituitur personalitate sub conceptu fœcunditatis. Probo primò ad hominem contra Vazq. qui d. 159. ad quam citato loco se refert, multis ab authoritate, & ratione statuerat relationes personales secluſa essentia actiuas, & fœcundas nullatenus esse: ergo non possunt complere cum essentia potentiam notionalem sub conceptu fœcunditatis, quem per te non habent. Probatur secundò ex communioribus principiis. Quia si constituunt sub conceptu fœcunditatis potentiam cum essentia: ergo personalitas partialis fœcunditas est, atque essentia partialis item fœcunditas, ex quibus potentia notionalis, seu, quod idem est, fœcunditas adæquata conflatur. Hoc aduersatur Patribus, & rationi: ergo non constituit personalitas potentiam notionalem sub conceptu fœcunditatis. Quod Patribus aduersetur facilè probo: quia, si tam personalitas, quam essentia est partialis fœcunditas: ergo non magis vna, quam altera est id *ex quo, de quo*, & *per quod* Pater generat Filium, & vterque spirat Sanctum Spiritum; cum tamen Patres citati constanter asserant *ex essentia, de essentia, & per essentiam* Personas produci, nullus autem asserat produci ex producentis personalitate: imò expressè plures id negant, vt videre est cert. 1. à n. 2. Et quidem Ioannes Theologus particula exceptiua *solum* Personalitates à principio *quo* excludit. Quod aduersetur rationi æqua facilitate suadetur: quia quodcunque prædicatum diuinum adæquatum, & summè perfectum in suo genere esse debet: quare nequit in diuinis fœcunditas in aliquo concipi, quin sit adæquata, & summa in suo genere.

3 Dico secundò: tota ratio fœcunditatis, & potentiæ notionalis, quoad efficaciam in essentia, siue intellectu, vel voluntate (sede proxima potentia sermo sit) consistit: licet ad rationē singularitatis, & distinctionis à singularis alia Persona producenda personalitate producenti egeat, eáque essentia physicè communis; quasi physicè singularizetur, & à termino producendo distinguatur. Primum probant testimonia Patrū, & ratio nuper efformata, éstque doctrina Anselmi c. 58. Monolog. quem videtur admittere Molina d. 27. dub. 4. vbi ait *essentiam solam personalitates exigere*. Si ergo in essentia sola est adæquata exigentia, in ea erit adæquata efficacia, quæ in potentiis actiuis, saltem ad primò producendū, cum exigentia conuertitur: de quo latè egimus controu. 1. de generat. d. 3. q. 3. cert. 2. Secundùm autem indicat satis S. Thom. n. 7. referendus ad quod & hallucinatus est Alarcon d. 6. c. 6. n. 9. licèt inconsequenter. n. 5. ad Albiz sententiam ierit, vt supra notaui. Probatur facilè: quia si essentia se sola à Persona, & personalitate producta realiter differret, cum habeat exigentiam, & efficaciā se sola illam produceret: ergo adiuncta personalitate, qua realiter formaliter vt illi identificata, atque persona producens est, à Persona producenda distinguatur, habet quidquid opus est, vt illam possit in actu primo producere: ergo est potentia notionalis adæquata.

4 Reprehendendus hic venit Ruiz, quod alios ipse reprehendat d. 100. sect. 5. n. 12. quia asserunt essentiam, prout est in Patre, & Filio esse potentiā spiratiuam: prius enim dici existimat essentiam prout est in vnico principio spiratiuo, quod vnica relatione spiratoris sub formalitate, nescio qua, cum essentia cohæret, esse potentiam notionalē spirandi, quæ identificatur cum Patre & Filio. Reprehendendus, inquā, est: quia, cum hæc formalitas, quæcumque sit, partialis cōceptus sit personalitatis Patris, & personalitatis Filij, siue paternitatis, & spiratoris in eius sententia, iam dabitur partialis subsistentia communis, quod ipse temerarium, & ferè erroneum esse aiebat d. 70. sect. 3. n. 11. Contra secundò: cum Spiritus S. è sua proprietate oriatur à duobus necessariò in potentia notionali duo, vt duo, ex parte principij notionalis supponi debent, ac proinde duæ personalitates, vt duæ sunt, debent in illa claudi. Tunc autē illis solis absque alia formalitate adiuncta intelligitur potentia spiratiua naturæ, vel voluntatis, in qua tota exigentia, & efficacia est, sufficienter constituta: quia intelligitur sufficienter distincta à termino producendo: ergo non constituitur conceptu illo cōmuni spiratoris. Contra tertiò: quia, vel ea formalitas complet, & determinat efficaciā essentiæ, vt distinctiuum eius, à termino per spirationē producendo, vel vt partialis. Si vltimum, incidis in argumenta facta contra Vasquez. Si primum, non satis distinguis potentiā, vt Spiritus S. procedat à duobus: nam per illam formalitatem non sunt duo Pater, & Filius, sed vnum per te: ergo aliæ formalitates adiungendæ sunt, vt constituantur duo: atqui his solis absque illa formalitate cōmuni constituūtur duo: ergo formalitas illa communis vt superflua relegāda est à constitutione potentiæ notionalis spiratiuæ. Quartò: si potentia spiratiua adæquatè in illo cōmuni & essentia stat in Patre, cum sit potentia determinata necessariò ad spirationē, Filius ad illam, qui posterior Patris persona est, expectandus non erit: quare neque ab illo Spiritus sanctus procedet: quod est erroneum.

5 Accedit: quod, si eo modo, quo à Ruiz traditur potentia notionalis spiratiua prædicato cōmuni personali complearur, habebūt Pater, & Filius notionē communē spiratoris: quod est expressè contra Basil. epist. 43. ad Gregor. Nyssen. circa med. *nullā prorsus* de Filio ait, *notionū communicationē secundū proprietatem suam, tam cum Patre, quam cum Spiritu habet*. Et cōtra. Nyssen. de differēt. essent. & hypostth. vers. med. *Et Filius hoc habet insigne, quod Spiritū, qui ex Patre procedit per se, ac secū notū faciat, & indicet. Nam Filius solus vnigeniti in modū ex non genito lumine enitescens nullam, quantum attinet ad propriam notam, & peculiare insigne, communionē habet, vel cum Patre, vel cum Spiritu Sancto*. Respondet Ruiz disp. 46. sect. 3. n. 8. his locis, similibúsque addi à Patribus *secundum proprietatē suam, & peculiare insigne*, secundum

quæ Filius ſpirator non eſt, ſed Filius. Contra. Quia inſigne, & proprium Filij ſpiratiua virtus dicitur à Nyſſeno. Item vtrobique dicitur ſecundum proprietatem ſuam nihil habere commune cum Spiritu ſancto: ergo proprietas Filij aſſignatur etiam à Patribus in potentia ſpiratiua, vel ſpiratione, qua diſtinguitur, & non communicat Filius cum Spiritu ſancto; alioquin propoſitio eſſet falſa. In noſtra verò opinione de conſtitutione potentiæ notionalis per ſingulares perſonalitates, tanquam per diſtinctiua, veriſſima eſt propoſitio, vt patet. Neque huic conſtitutioni obeſt, quod Auguſtinus ſæpe recitatus tuebat: *Patrem gignendo dediſſe Filio, quod ab eo etiam procedat Spiritus S.* ac ſi dicat: generatione dediſſe Filio ſpiratiuam potentiam qua m vtique præhabebat in priori originis Pater. *Quod procedat* enim proceſſionem dicit, non potentiam ſpirandi: atque proceſſionem ſiue ſpirationem actiuam noh eſſe in Patre pro priori originis ad Filium dogmatica veritas eſt. Solùm ergo docet Auguſtinus generatione dari Filio à Patre eſſentiam ſecundam ad intra, ac non effœtam, quæ adiuncta Filij perſonalitate, à Patre etiam generatione producta & potentia ſpiratiua, ſpiratio ſit, licet cum ſola Patris perſonalitate neutrum foret.

6 Dico tertiò: Perſonalitas, & eſſentia in recto notionalem potentiam ex æquo conſtituunt. Eſt contra Ruiz expreſsè, & fortaſsè contra recitandos pro concluſione quarta; eſt tamen veterum Doctorum Henrici quodlibet. 3. quæſt. 3. corp. & 2. p. ſummæ art. 57. quæſt. 7. & art. 58. q. 1. ad 3. & 1. p. art. 35. quæſt. 8. corp. circa fin. & ad 1. Ricardi in 1. d. 7. art. 1. quæſtione 1. corp. d. 13. art. 1. quæſt. 3. Petri Tarantaſ. apud Carthuſ. d. 7. quæſt. 1. longè à med. noſtri Valent. d. 2. quæſt. 15. punct. 2. Neque video quo pacto ex parte rei obiectæ poſſit oppoſitum defendi ab his, qui ex vtroque conceptu potentiam notionalem intrinſecè conſtituunt: nam, ſi alterum ſine altero potentia adæquatè non eſt: ergo claudit potentia vtrumque. Illud enim de recto, & obliquo, non ex parte rei obiectæ ex duplici conceptu compactæ inuenitur, ſed ex noſtro concipiendi, & ſignificandi modo. Vrgetur: illud intrat in recto conſtitutionem entitatis phyſicam, vel metaphyſicam, quo ſublato entitas alterutro modo non remanet: ſed ſublata perſonalitate non remanet metaphyſicè potentia notionalis per te: ergo perſonalitas in recto intrat eius conſtitutionem. Vrgetur ſecundò: quia ex parte rei obiectæ ſolum connotatur, ponitúrque in obliquo, quod eſt terminus relationis incluſæ in illa: ergo ſi perſonalitas connotatur, eſtque in obliquo ex parte potentiæ notionalis obiectiuæ, non perſonalitate, ſed reſpectu, & relatione, quæ in eſſentia ſola eſt, ad ipſam potentia notionalis conſtituitur. Probatur tandem à priori. Quia æque dicit potentia realis formalis efficaciam, & diſtinctionem ſui à termino producendo: ergo æquè in recto includitur in potentia reali formali notionali efficacia eſſentiæ, vel potentiæ communis, & diſtinctiuum perſonalitatis.

7 Dico quartò: potentiæ notionalis nomen dicit eſſentiam, ſeu efficaciam in recto, & perſonalitatem, ſiue diſtinctiuum producentis in obliquo. Ita Sanctus Thomas 1. p. q. 41. art. 5. Magiſt. in 1. d. 7. capite penult. & vlt. vbi eorum Intrepretes, aliíque plures apud Molinam citato art. 5. d. vnica. Vazq. d. 164. capite 1. & 3. & apud Ruiz loco ſupra citato. Ratio eſt: quia potentiæ nomen efficaciam principaliter denotat: ſicut producens adiectiuè dicit perſonalitatem principaliter; minus autem principaliter efficaciam. Sic euenit in nominibus *Deus*, & *Perſona*: Nam primum principalius deitatem dicit; ſecundum verò perſonalitatem principalius. Hinc conſtat diſcrimen inter principium notionale *quo* & principium notionale *quod* ex parte modi ſignificandi. Nam principium *quod* omnia, quæ in Patre v. g. formaliter ſunt, continet: eſt ſiquidem totus Pater, materialiter etiã ſumptus, principium *quod* Filij: & Pater, & Filius, materialiter etiam ſumpti, nec ſolùm ſecundum potentiam ſpiratiuam, principium *quod* Spiritus ſancti: quare conceptus plures inuoluit principium *quod* notionale, quàm notionalis potentia: quemadmodum principium *quod* calefaciendi dicit etiam principaliter caloris ſubiectum. Atque ex his ruit præcipua Aduerſariorum obiectio contra concluſionem tertiam ex diſtinctione formali potentiæ notionalis, ſeu principij *quo* à principio *quod* petita.

8 Oppones contra eandem concluſionem. Productio diuina eſt vniuoca: ſed, ſi potentia notionalis compleatur perſonalitate producentis, non magis erit vniuoca, quam æquiuoca: cum parti potentiæ notionalis ſimilis ſit Perſona producta, parti verò ipſius, ſcilicet perſonalitati, ſit diſſimilis: ergo potentia notionalis perſonalitate non completur. Admittit Zunniga partim eſſe vniuocam, partim æquiuocam: admitteréque tenentur omnes, qui perſonalitatem, efficaciam, & fœcunditatem partialem potentiæ notionalis eſſe dicebant. Nos autem negamus minorem: quia nullum agens vniuocum aſſimilat ſibi effectum in diſtinctiuo ſui ab illo; ſed in natura, ſeu forma, per quam operatur, cuiuſque efficacia eſt. Hinc argues ex S. Thoma. Illud eſt virtus productiua, ſeu potentia in quo effectus aſſimilatur producenti: ſed Perſonæ productæ aſſimilantur producentibus in natura ſola: ergo natura ſola eſt potentia notionalis. Diſtinguo maiorem. Illud eſt virtus productiua *quoad efficaciam* in quo &c. concedo maiorem, *quoad diſtinctionem*, nego maiorem: & conceſſa minori nego conſequentiam. Hoc ſolùm contendit S. Thom. citato loco quæſtione 41. Nam expreſsè admittit perſonalitatem eſſe differentiam indiuidualem phyſicam, ſeu quaſi phyſicam naturæ phyſicè communis Perſonis: vnde non mediocriter noſtræ concluſionis ſecundæ doctrina confirmatur, vt de ſe ſatis claret.

9 Aureoli argumenta, quæ contendunt potentiam diſtingui debere à termino producto nihil contra nos probant. Arguit rurſus. Quoties actus vni conuenit, & repugnat alteri conuenit ei ratione illius quo ab altero differt: ſed productio in diuinis repugnat perſonæ productæ, & conuenit producenti: ergo conuenit ei ratione illius, quo ab illa differt, ſcilicet perſonalitatis, non autem eſſentiæ, qua cum illa concordat. Diſtinguo maiorem. Ratione illius, quo ab altero differt, adæquatè conuenit, nego maiorem; inadæquatè concedo maiorem. Inſtabis. Beatitudo conuenit homini ex Ariſt. 1. ethicor. capite 7. adæquatè ſecundum gradum rationalis, quo differt à bruto: quia conuenit homini, & non bruto: ergo operatio conueniens vni Perſonæ, & non alteri, conueniet adæquatè ſecundum id, quo ab altera differt. Reſpondetur diſtinguendo conſequens. In creatis, in quibus diſtinctiuum potentiæ, & efficacia idem realiter formaliter ſunt, concedo conſequentiam; in diuinis, in quibus potentiæ efficacia, & diſtinctiuum idem formaliter non ſunt nego conſequentiam. Reliqua pro S. Bonau. & Aureol. leuiora ſunt, quam, vt ſolutione opus habeant. Recentiorum argumenta eò tendunt, vt conceptum potentiæ notionalis à conceptu proceſſionis non diſtinguant: quæ ſatis confutata habes quæſtione 1. atque hìc concluſione prima. Aduerto, ne quis nos inconſequentiæ arguat, licet perſonalitate ſingularizetur potentia, non tamen inde inferri viſa perſonalitate, atque vnione ad illam conceptum principij generatiui, vel ſpiratiui certo deducendum eſſe: ſiquidem horum quodvis præter perſonalitatem, quæ ex intuitione vnionis, viſionisve prædictæ infallibiliter infertur, eſſentiam formaliter dicit, quæ nec infertur, nec videtur vnione viſa.

QVÆSTIO

QVÆSTIO III.

Quotuplex sit potentia, seu principium notionale?

DVPLICEM saltem notionalem potentiam esse in diuinis alteram generatiuam, alteram spiratiuam citra controuersiam est. Cum autem potentia spiratiua in duabus Personis, Patre scilicet, & Filio sit, duplex-ne an vnica sit, præsens difficultas est. Et de potentia quidem notionali nulla ferè ex dictis difficultas perstat: nam quoad rationem distinctionis à termino producendo, quam potentia spiratiua includit, nulla seorsim personalitas adæquatum constitutiuum potentiæ spiratiuæ est: ac proinde sicut vna distinctio ex vtraque personalitate conflatur, ita & quoad distinctiuum vna potentia. Quoad rationem verò efficaciæ, & (vt sic loquar) virtuositatis, quam eadem potentia dicit, cum in essentia, & communibus Patri, & Filio sit, pluralitati locus non relinquitur. Tota ergo difficultas est de principio spiratiuo absolutè dicto, & de principio spiratiuo cum addito *quod*. Differunt autem principium absolutè, & principium *quod*, quia hoc denotat principaliter non solùm potentiam sed materiale totum illius, in quo potentia est, vt q.2. cert. vlt. n.6. notabamus.

CERTAMEN I.

Principium spiratiuum absolutè dictum vnicum in diuinis esse.

1 DVrandus in 1.d.29.q.2. & 3.Gregor. Arim. d. 12.q.1.circa med. à quibus non multùm discrepant Gabr. ibi art.2.concl.2.& art.3. dub.1. Altisiodorens. 1.summæ c.3.docent rigidè loquendo Patrem, & Filium duo principia absolutè esse Spiritus sancti: licet cum Patribus non eo rigore loqui debeamus: ac proinde vnũ absolutè principium Spiritus S. dicendum esse vtrumque. Quam opinionem temeritatis notat Canarien. 1.p q.36. 2.p. Commentar. dub. 1. & 2. Ruiz d.70. sect.1.n. 14. Quæ censura si de principio absolutè dicto, & sine addito *quod* intelligatur, non multùm à ratione discordat. Id circo cum prædictis aliisque omnibus Theologis assero principium spiratiuum absolutè dictum vnicum esse non duplex. Probatur. Quia concreta substantialia solùm multiplicantur per multiplicationem formatum, quas in recto, & principaliter important. Sic Deus vnus est, licet Personæ, quæ diuinitatem habent tres sint; Personæ autem sunt tres, quia personalitas, quæ principale, & rectum significatum concreti substantiui *Persona* est, multiplicatur in diuinis: cum ergo nomen hoc principium spirandi absolutè, & sine addito dictum concretum substantiũ sit, potentiámque notionalem principaliter, & in recto significet, non nisi multiplicata potentia spirandi poterit multiplicari: constat autem potentiam spirandi, saluis fidei dogmatibus multiplicari non posse: ergo neque eisdem illæsis principium spirandi absolutè poterit multiplicari. Probatur secundò ex nostris principiis: quia principium inadæquatum, & incompletum absolutè principium non est: nec, nisi cum addito *partialis*, principium dici potest: sed Pater solus, vel Filius solus est principium inadæquatum spirandi: ergo neuter seorsim est absolutè principium spirandi: ergo neque vterque duplex absolutè spirandi principium.

2 Hoc ipsum probant testimonia Patrum, & Conciliorum. Nam Concilium Lugdunense sub Gregor. 10. relatum cap. vnic. de Summa Trinit. in 6. damnat eos, *qui præsumpserint temerario ausu asserere quod Spiritus sanctus ex Patre, & Filio, tanquam ex duobus principiis, non tanquam ex vno, procedat.* Idem docent Patres Concil. Florentini sess. 25. seu vlt. in professione Latinorum col. 5. §. *Quibus Latini*, & longè à med. §. *Quid equidem*, & § *Ego ab ineunte*, atque Eugen. Pap. 4. in literis vnionis Concilio approbante definit: *Spiritus sanctus à Patre, & Filio æternaliter est: & essentiam suam, suumque esse subsistens habet ex Patre simul, & Filio; & ex vtroque æternaliter tanquam ex vno principio, & vnica spiratione.* Ex Græcis Patribus nihil ferè firmum pro nostra conclusione adduci potest, vt videre licet apud relatos à Ruis num. 4. Ex Latinis verò August. id sæpius expressit. 5. de Trinit. cap. 13. & c. 14. circa finem, vbi hæc habet: *Si ergo, & quod datur, principium habet eum, à quo datur: quia non aliunde accepit illud, quod ab ipso procedit: fatendum est Patrem, & Filium principium esse Spiritus sancti, non duo principia.* Item Patrem, & Filium esse principium de principio, non duo principia, sicut Deus est de Deo, & non plures Dij. Docet 10. de ciuit. capite 23. circa finem, & 3. contr. Maximin. capite 17. circa finem, & tract. 39. in Ioann. à princip. Isidorus 1. sententiar. de summ. bono c. 15. sic habet. *Inde vnum sunt Pater, & Filius, quia nihil habet Pater, quod non habet Filius. Non enim res vna, & duorum consubstantialis poterit simul à duobus procedere, & simul inesse*, scilicet Spiritus sanctus, *nisi vnum fuerit à quibus procedat.*

3 Respondet Durandus in Conciliis citatis non dici absolutè procedere Spiritum sanctum ab vno principio, sed *tanquam* ab vno principio: vt denotetur locutionem rigidam non esse. Contra primò: quia August. & Isidorus non adhibent particulam tanquam, sed absolutè aiunt esse vnum principium. Contra secundò: quia Patres Græci ideo in Concilio Florentino detrectabant concedere Spiritum sanctum à Patre, & Filio procedere: quia inde putabant inferri duplicem Personam esse duo principia Spiritus sancti: quod neque Hæreticus, aut Schismaticus vllus ausus vmquam fuerat admittere. Eis verò Concilium ea definitione respondet non ita inferri; sed à duobus procedere Spiritum sanctum, ac si duo non essent, sed vnus: quia, quantum ad principium Spiritus sancti attinent, vnum sunt. Cum ergo rigidè duo esse principia admittenda Græci timerent, Latinisque obiicerent: dum vnum esse difinit Concilium, vt metum eorum sedet, rigidè vnum principium esse definit. Alioqui Græci fortiùs se obiicere, quam Latini soluerent, meritò insultarent: Confirmatur: quia sess. 24. præcedenti Ioannes Theologus Latinorum nomine sine particula *tanquam* de Filio scribit post med. *Vna cum Patre principium vnicum est*, Spiritus sancti, *non tamen Personarum confusione.* Sed neque in narratione dissidij Græcorum cum Latinis præmissa decreto in litteris vnionis, neque in sententia Orientalium, & Occidentalium relata in oratione Bessarionis pro vnione cap. 8. particula *tanquam*, aut æquiualens vlla adiungitur vocibus *vnum principium.*

4 Quin imò sess. 25. col. 5. §. *Quibus Latini* in professione fidei data ad Græcos hæc habentur: *Quoniã Græci suspicantur nos duo principia, duásve causas in Trinitate profiteri: id circo hanc habentes sententiã anathemate damnamus. Quandoquidem ipsi credimus Patris, & Filij operationẽ potestatémque mittendi vnicam Spiritus S. causam esse: ita, vt Filius non sit diuersum à Patre principium.* Contra tertiò: quia Cõcilia in rebus adeo grauibus, & de quibus est Controuersia rigidè loquũtur nõ impropriè: atqui in dictis Cõciliis cõtrouersia fuit de principio Spiritus S. an vnicũ esset, vel duplex? Ergo cum definiũt vnũ esse principiũ, rigidè, & nõ impropriè loquũtur. Cõtra quartò: quia quotiès dictio *tãquã* impropriã acceptionẽ termini, cui adiungitur, denotat, nõ excludit absolutã verificationẽ propositionis oppositæ: at Cõcilia citata & Patres absolutè negant, & excludũt propositionẽ oppositã, scilicet Patrẽ, & Filiũ esse duo principia Spiritus S. ergo cum adiungitur illud *tanquam* vocibus *vnum principium* in eadem materia, non denotat impropriam significationem vnius principij. Denique *tanquam*, & *quasi* sæpe in Scripturis non significare improprietatem termini, cui adiungitur, ostendimus satis d. 2. q. 2. cert. 2.

5 Obiicies contra rationem conclusionis. Concreta substantialia multiplicantur per formas, quas principaliter significant: ergo cum in Deo, & Patre sit duplex potentia, notionalis scilicet generatiua, & spiratiua, Pater erit duplex principium. Quod si in Patre neges, quia in eo potentia spiratiua adæquata non est; cum in Deo Pater, & Filius claudantur, ac proinde potentia generatiua, & spiratiua in Deo erit duplex principium, quod est contra Anselm. epist. de proces. Spirit. sancti c. 11. circa fin. Respondetur, si de duobus principiis realibus, realitèrque duobus in ratione principij sit sermo, nihil probare obiectionem, cum duplex notionalis potentia realiter non distinguatur in aliquo supposito diuino, imò neque formaliter adæquatè in Deo; siquidem in vtraque potentia constituta ingreditur Patris personalitas, vt quæstione 2. dicebamus: quare de absoluta, & adæquata distinctione non datur locus duplici potentiæ notionali realiter, imò neque formaliter, vt patet.

Certamen II.

Pater, & Filius sunt vnum principium quod *Spiritus sancti*; licet Catholicis liberum sit aliter censere.

1 Vt posita conclusio probetur notandum venit discrimen inter principium cum addito illo vocis *quod*, & principium absolutè dictum. Nam additum *quod* denotat, non solùm formam principaliter, seu potentiam, qua principium in esse principij constituitur, sed materiale etiam, & subiectum principij, seu potentiæ: sicut calidum neutrè, & substantiuè sumptum, non autem adiectiuè, solum denotat principaliter calorem; si autem addatur particula *quod* denotat, etiam si substantiuè sumatur, subiectum. Hinc constat nihil censura dignum admitti à Durand. Gregor. & Gabriele, atque Altisiodorensi citatis cert. 1. n. 1. dum duplex principium spirandi in diuinis admittunt, si de principio cum addito *quod* loquantur: ac proinde inanem esse temeritatis, ac proximitatis ad errorem notam, quam eis inurebant Canar. 1. p. quæst. 36. 2. p. Comentar. dub. 1. & 2. Ruiz d. 70. sect. 1. n. 14. Nihil enim ad rem hanc definiendam firmum in Patribus, & Conciliis inuenietur. Primò: quia de principio cum addito *quod* nihil loquuntur. Secundò: quia eorum rationes eo expresè nituntur, quod in Patre, & Filio vna sit potentia spiratiua, vnáque spiratio, non multiplex, vt patet ex his, quæ præmiserat Concilium Lugdunense ante data à nobis verba certam. proximo; & ex verbis datis Concilij Florent. ibidem n. 3. & 4. & ex ratione data in verbis Augustini, & Isidori ibidem. Hæc autem ratio solùm probat de principio absolutè dicto, in quo principale, & rectum significatum potentia sola est; non autem de principio *quod*, in quo potentiæ subiectum, seu, quasi subiectum, est etiam principale, & rectum significatum.

2 Vt autem videat Ruiz, quam immeritò sententiam de duplici principio *quod* spiratiuo temeritatis insimulet, ostendamus in eius sententia oppositum defendi non posse. Etenim addita particula *quod*, materiale principij principaliter etiam, & in recto significatur: ergo eo multiplicato multiplicatur etiam principium quod: quia multiplicato principali significato, multiplicatur concretum substantiuum: materiale autem significatum principij quod spiratiui multiplicatis Personis, quæ sunt materiales spirantes multiplicari dubium in huius præsertim sententia non est. Probo rursus. Multiplicato subiecto formæ ignis multiplicatur ignis *quod*, ita vt sint plures ignes *quod*: quia particula *quod* significat principaliter etiam subiectum: sed particula *quod* addita voci principium significatur etiam principaliter materiale principij, scilicet Persona indiuidua, quæ principium est: ergo multiplicatis Personis indiuiduis in Patre, & Filio multiplicatur etiam principium *quod* spirandi. Probatur tertiò à priori: quia posita potentia adæquata in subiecto, seu quasi subiecto resultat necessariò vnum potens *quod*: sed potentia spiratiua adæquata ponitur in personalitate Patris indiuidua quasi in subiecto (cum personalitas, seu paternitas indiuidua, in huius sententia, constitutiua non sit formaliter potentiæ spiratiuæ, sed solùm conceptus, communis etiam Filio, relationis spirandi) ergo Pater est vnum, integrum, potens *quod*, seu, quod idem est, vnum principium *quod* spirandi. Rursus eadem potentia adæquata spirandi ponitur in filiatione, seu personalitate indiuidua Filij, tanquam in subiecto distincto: ergo resultabit alterum integrum, & adæquatum potens, seu principium *quod* spirandi: ergo in diuinis est vnum, & aliud principium *quod* spirandi, in huius sententia, ac proinde non vnicum, sed duplex contra ipsum.

3 Nec præstat si dicas Patrem esse principium quod inadæquatum, & Filium similiter seorsim. Nam si potentia adæquata spiratiua extra conceptum singularis personalitatis, seu paternitatis, & filiationis sit, vt est in huius sententia, si capax vnusquisque sit totius potentiæ subiectiua inadæquatio nusquam inuenitur. Dices: licet paternitas, & filiatio, qua tales, potentiam spirandi non constituant, ast esse conditiones; quia Spiritus debet procedere à duobus. Contra: non contendimus esse duplex principium *quod* expeditum ad operationem, & cum omnibus requisitis ad illam; sed solùm esse absolutè duplex principium *quod*, licet sine conditionibus; quemadmodum licet sine approximatione, & aliis conditionibus ad agendum duo agentia sint, absolutè duo principia *quod* erunt. Respondet tandem Ruiz sect. 5. principium spiratiuũ *quod* dicere solùm spirationis relationem sub conceptu communi constituendi suppositum subsistens: atque eo modo abstrahere à Patris & Filij singulariter personaliter acceptorum relationibus. Sed contra est: quia in ratione principij *quod* significatur ratio subsistentiæ tanquam principale significatum per te: ergo in ratione indiuiduo principij *quod* dicitur indiuidua personalitas vt numero 2. arguebam.

4 Nihilominus absolutè assero Patrem, & Filium non esse duplex, sed vnum principium etiam *quod*. Primò: quia accommodatior locutio est ad Patrum, Conciliorum, & Scholasticorum propositiones explicatas, & quæ saltem eas firmius defendat. Secundò efficacius probatur in nostris principiis. Quia principium inadæquatum neque est neque dici absolutè potest principium *quod*: sed Pater, & Filius, seorsim vnusquisque, est principium solummodo inadæquatum spirandi: ergo neuter seorsim est absolutè principium *quod*: ergo vterque simul non sunt absolutè duo principia *quod*. Vtraque consequentia est plana. Maior perspicua. Probatur minor. Inadæquata potentia nequit adæquatum principium absolutè constituere: sed in Patre seorsim, & in Filio seorsim solùm est inadæquata potentia spirandi: ergo nequit & Patrem seorsim & Filium seorsim adæquatum principium *quod* constituere. Minor probata est quæstione 2. cert. 2. numero 3. Quia personalitas Patris, & Filij, vt singulares, & distinctæ complent potentiam notionalem spirandi: ergo, in quo non fuerit vtraque personalitas, sed altera tantum, nequit esse adæquata potentia spirandi, sed solùm inadæquata: ergo in neutro seorsim est adæquata potentia spirandi, sed solùm inadæquata. Obiicies Hilar. 2. de Trinit. longè à med. dicentem: *Spiritus de Patre, & Filio authoribus confitendus est*. Alios item Patres, qui eosdem *donatores Spiritus sancti* appellant: quæ sane locutiones ab Scholasticis admittuntur: Sed iuxta nostram doctrinam nequeunt dici duo authores, & donatores Spiritus sancti: cum neuter seorsim habeat potentiam adæquatam spirandi: ac proinde neque adiectiuè, aut verbali nomine dici duo authores, & donatores possint. Ergo malè conclusionem probamus. Respondetur ex S. Thom. quæst. 36. art. 4. quem imitantur Scotus in 1. d. 12. quæst. 1. §. *Iuxta quæstionem*, Marsil. quæst. 15. art. 3. ante argumenta, & ad vltimum, Aureol.

Aureol.art.4.Carthus. d.11.quæstione 4. Ricard. art. vnic. quæst.5. & aliis apud Ruis, propriùs, & meliùs dici vnũ authorem, & donatorem, quam duos. Sed neque in nostra doctrina specialiorem habet difficultatem, quo minus adiectiuè duo producentes dicantur, vt omnes admittunt: cum pluralitas Personarum non compleat efficaciam quam importat principaliter nomen potentiæ: ac proinde, cum integra sit in vno quoque efficacia, & influxus in Spiritum sanctum, duo producentes, & potentes adiectiuè dicentur.

QVÆSTIO IV.

An potentia generandi, & spirandi omnibus Personis conueniat?

STatvERAM præsentem quæstionem, de nomine totam, præterire. Sed ne aliquid ab aliis hactenus disputatum in nobis desideretur eam etiam adiecimus.

CERTAMEN I.

Potentia generatiua, & spiratiua malè in tribus Personis asseritur à nonnullis.

1 DOctores, qui notionalem potentiam sola essentia contineri putabant q.2.cert.1. num.1. vtramque in omnibus Personis esse docebant: non secus atque essentiã in omnibus est. Ita & Scotus cum suis in 1. d.7.quæst.vnic.col.vlt.§. *quia autem.* Eos tamen ibi reiecimus; atque ex ibi dictis quoad præsens facilè quinis reiiciet. Ita etiam Marsil. in 1. quæst. 11. art.3. quæst. 13.art.6.licet constitutioni potentiæ notionalis aduersetur. Eosdem hac in re sectatur Ruiz d.101. sect.2. num. 6. quia censet multisque probare contendit potentiam notionalem actiuam eandem prorsus cum passiua esse: quare in quocumque sit passiua, & actiuam necessariò fore. Assumptum probat: quia alioqui potentiores essent personæ producentes, quam procedentes, vt arguit August. 3. contr. Maximin.cap.12. circa fin. recitatus à Magist.in 1.d.20. sic effatus: *Absit autem, vt, quomodo putas, ideo sit potentior Pater Filio, quia Creatorem genuit Pater, Filius autem non genuit Creatorem. Neque enim non potuit; sed non oportuit.* Vbi, & conclusionem hanc videtur tradidisse illis verbis: *neque enim non potuit,* quibus duplici negatione potentiam generandi Filio asseruit.

2 Sed nescio qua consequentia Ruiz sic arguat, ac pro se Augustinum referat: cum sect.1. num.22. nullatenus concedi Filio posse dicat generatiuam potentiam. Neque id Augustinus asseruit; sed solùm non habere impotentiam defectuosam, seu priuatiuam, licet negationem potentiæ habeat, quam non oportuit esse in ipso: cum illa potentia generandi satis compensetur potentia passiua Filij, vt generetur. Ita etiam respondent Athanas. orat.1.contra Arrian.circa med. Cyrill.3.thesaur.cap.2.sub init. Ambros.4.de fide ad Gratian. cap.4. post init. vbi Arrianis respondent, eósque redarguunt: de quo rursus cert. 2. Iterum eandem notionalis potentiæ actiuæ cum passiua identitatem probat Ruiz. Quia potentia attributum absolutum est in diuinis: ac proinde omnibus personis communis. Sed rogo an loquatur de potentia quauis diuina, nec de omnipotentia solùm? Si enim de potentia, etiam notionali loquatur, aduersatur sibi d.100. sect. 15. vbi personalitates ad constitutionem potentiæ notionalis aduocat: neque admittere catholicè potest potentiam notionalem passiuam esse in Personis producentibus: id quod suis argumentis probat, si quid probat. Si autem non de potentia quauis loquatur, quid ad rem? Magni aiunt Argentin. Ægydius in 1.d.20.quæstione vnic. & Ruiz: quia potentia notionalis ad omnipotentiam spectat, quæ in omnibus diuinis Personis est, vt Catholici omnes fatentur.

3 Assumptum, licet arduum, probat Ruiz ex Athanas. de vnit.subst.Trinit. med. vbi non temporaliter accessisse potentiam generatiuam Patri ait: *Quia si per ordinem dignitas creuit, prius iam omnipotens non fuisse cognoscitur.* Et orat.contra Gregal. Sabell. vers. med. *Cum Dei potestas Filius sit, ideoque plenè, & ad perfectum potens est Pater.* Plenè potens autem idem est, quod omnipotens. Hilar.6.de Trinit. post med.de Patre sic loquitur: *Genitum à te Filium omnipotentiæ tuæ virtute non ambigo. Ambigens enim iam omnipotentem te negabo.* Cyrill. Alex.2. thesaur.cap.1. *Quia igitur omnia Pater potest, & meliora semper vult, consubstantialis sibi ex Deo nascitur Filius.* August.3.contr. Maximin. c.7. post med. *An fortè dare non potuit? Vbi est omnipotentia Dei Patris? Prorsus ad hunc articulum res colligitur: vt Deus Pater æqualem gignere Filium, aut non potuerit, aut noluerit. Si non potuit infirmus. Si noluit inuidus inuenitur.* cap.15. circa fin. *Deus ergo cur non æqualem genuit?* Filium, *cui neque anni necessarij fuerunt, neque omnipotentia defuit.* Secundò probatur ex Patribus pluribus, qui vim generatiuam, *potentiam, & potestatem* appellant. Tertiò ex aliis, qui *impotentiam* fore aiunt, si Pater gignere Filium non posset. Ita Basil. 2. contr. Eunom. vers. med. Cyrill.Alex.2. thesaur.c.2. longè à med. lib.12.cap.6. circa med. Fulgent.ad 5. Obiectionem Arrianor. ante med. Denique obiectum omnipotentiæ est quidquid non implicat contradictionem: Filius autem, & Spiritus non implicant contradictionem: quare, & venient sub omnipotentiæ obiectum.

4 Sed enim adhuc inconsequentia Ruiz notata n. 2. perstat. Atque insuper falsum omnino est potentiam notionalem in omnipotentia contineri, vt expresse reliqui Doctores fatentur, Scot.Gregor.& Okam.in 1.d.20. q.vnic. Durand.quæst.1.Maior d.42. quæst. 1. sub init. vbi Carthus. & d.20.cum Alexand.& d.7.quæst.3. cum Alberto, S. Thom.quæst.2. de potentia art.5. corp. Vazq. d. 165. c.2.Soar.4.de Trinit. cap.10.num.3.Val.1.p.quæst.16.puncto 2.Caietan.quæst.25.art.3. ad 1.Mœrat.d. 56. Luis Torres d.28.dub.6. Hurtado d.1.diff.10.§. *Quarta ergo.* Ratio est: quia omnipotentiæ adæquatum obiectum sunt propriè factibilia: atqui Personæ procedentes factibiles propriè non sunt: ergo sunt extra obiectum omnipotentiæ: ergo, & potentia notionalis extra omnipotentiam est. Minor est de fide, & vtraque consequentia certa. Maior probatur primò ex Fulgent. de fide ad Petrum c.3. sub init: *In eo Dei omnipotentia intelligitur, quia omnem creaturam visibilem, atque inuisibilem de nihilo fecit.* Vbi non dicit inde colligi (vt Ruiz respondet) sed in eo intelligi. Intelligitur autem vnum quodque in eo, in quo eius essentia, seu proprietas est. Intelligitur ex Fulgentio in productione rerum ex nihilo: ergo proprietas omnipotentiæ est propriè causare, seu producere, quidquid propriè causabile est: ac proinde posse id efficere essentia omnipotentiæ est. Probatur secundò antecedens ex Concilio Nicæno lib.2. longè à princip. §. *Si, vt tu dicis,* vbi dicitur Filius: *æquè potens, vt Pater, creator cum Patre*: potentiam creatiuam pro omnipotentia vsurpante Concilio. Tertiò probatur ex Ambros. maior eadem. Sic enim ait 2. de fide ad Gratian.cap.3.versus med.de Filij omnipotentia: *Ostendat aliquis, quid sit quod non possit Dei Filius? Quis ei adiutor, cum cœlum faceret, fuit? Quis ei adiutor, cum conderet vniuersum?* Nisi autem adæquatum obiectum omnipotentiæ in creabilibus, seu propriè factilibus contineri putaret: licèt mundum potuisset facere, ac proinde quæcumque factibilia, seu creabilia, cum Personas diuinas omnes non posset, cum nec se, nec Patrem posset, aliquid esset, videretque Ambrosius, quod non posset Dei Filius. Malèque Ambrosius, vt omnia posse ostenderet, probaret ex factibilibus solùm.

5 Probatur secundò conclusio ex Ambros.4. de fide ad Grantian. sub init. vbi aliam posuit rationem his verbis : *Non est naturæ, non est potentiæ in Christo aliqua, quod non generauit, infirmitas : quia generatio non ad sublimitatem potentiæ, sed ad proprietatem refertur naturæ.* Ac de Incarnat.Domini Sacramento cap.8.init.9.med.10. fin. sic repetit: *quia generatio non est potestatis, sed naturæ.* Ratio autem his contenta huiusmodi est. Operatio notionalis est naturæ, seu necessaria : atqui operatio omnipotentiæ non est necessaria, sed libera, vtpotè supremæ Dei potestatis, ac dominij rerum : ergo operatio notionalis non est operatio omnipotentiæ. Minor est certa : siquidem operatio omnipotentiæ diuino subiicitur arbitrio, & voluntati, vt ait August. cap.96.Enchirid.ac de Spiritu, & lit.c-31.Chrysostom.hom.de expos.it.Symboli, ex quibus Magist.& Scholastici in 1. d.42. aiunt : *Quod Deus ex eo tantum dicatur omnipotens, quod omnia potest, quæ vult, non quia omnia possit.* Id quod,& clarum de se est, vt confirmatur ex satis probabili opsnione omnipotentiam in voluntate formaliter constituente. Probatur vlterius ex Ambros.citato libro 4.post med. Arguentes enim hæreticos, quod Filius similis Patri non sit,quod non habeat potentiam generatiuam, quam habet Pater, redarguit neque Patrem esse Patrem, quia non habet potentiam passiuam, neque filiationem, vt Filio similis sit, vt oportet, vt Pater sit.Cum tamen esse Patrem hæretici defendant.Concludítque : *Adeò generatio in paterna proprietate*, in qua similis, nec debet, nec potest esse Filius *non in iure est potestatis* : quod debet esse commune, ac proinde in eo similis Patri Filius.

Certamen II.

Potentia notionalis communis tribus Personis non est.

1 Antequam conclusionem præfixam probemus, ne à tergo Patres oppositi maneant,qui ad omnipotentiam simpliciter (quæ dubio procul communis tribus Personis de fide est) eorum testimoniis respondendum erit. Ergo Patres pro opposito recitati potentiam generatiuam Patris omnipotentiam non simpliciter, & absolutè appellant; sed omnipotentiam Patris. Rectè enim S.Thom.citatus q.2.de potent.art.5. corp. ait potentiam generatiuam ad omnipotentiam simpliciter non pertinere, sed ad Patris omnipotentiam : quomodo omnipotentia laxè vsurpatur, provt quamuis,omnémque potentiam subiecto illi speciali Patris congruam,ac necessariam complectitur : eóque sensu ex defectu potentiæ generatiuæ non impotentiam, seu plenipotentiæ absolutè,ac simpliciter dictæ defectum,sed laxè solùm sumptæ in Patre arguunt.

2 Iam verò præfixa conclusio eorum omnium est, qui potentias notionales, vel solis personalitatibus producentium adæquatè, vel saltem inadæquatè constitui supra docuerunt. S.Bonauent.Durand.Carthus.S.Thomas, Henric. Tarantas. Vasq. d.164. c.4.reliquíque Doctores, qui altervtro ex præfatis modo personalitates ad potentiæ notionalis constitutionem aduocarunt : si nostrum excipias Ruiz, qui secum,vt modo referebamus,pugnat. Etenim,si potentia notionalis actiua personalitate producentis constituitur,atque passiua personalitate procedentis, & productæ : sicut implicat personalitatem producentis esse procedentis personalitatem, & è contra procedentis personalitatem esse personalitatem producentis, ita & potentiam notionalem actiuam esse in procedente, & passiuam in producente, vt patet.

3 Probatur secundò : quia,vel in Filio v.g.est potentia generatiua absolutè,& simpliciter, vel non ? Si non est absolutè, & simpliciter : ergo potentia notionalis actiua non est in Persona procedente absolutè, & simpliciter.Respondet Ruiz sect.4.5.& 6.n.16.& Ferrara 4. contra Gentes c.13.esse quidem absolutè, & simpliciter, licet non sit secundum vltimum determinatiuum ad generandum.Contra : quia vel sine illo vltimo determinatiuo est potentia generatiua absolutè & simpliciter, vel non ? Si est : ergo est in Persona procedente potentia notionalis, licet in ea non sit vltimum determinatiuum.Cur ergo non generat Filius æquè ac Pater ? Cum potentia naturalis sit, ac necessaria ; si non est,habemus intentum:in eis scilicet, Personis potentias notionales, siue actiuas, siue passiuas esse, in quibus vltimum illud determinatiuum, specialis personalitatis sit. Deinde nequit esse in aliquo potentia simpliciter, & absolutè actiua respectu termini implicantis contradictionem:ast terminus potentiæ generatiuæ in Filio implicat contradictionem : ergo nequit esse potentia generatiua simpliciter, & absolutè talis in Filio. Minor suadetur:quia, vel terminus eiusmodi potentiæ generatiuæ Filij est ipse Filius, vel alius Filius ? Alius implicat contradictionem in diuinis : Idem autem implicat contradictionem fieri à seipso,vt patet : ergo, & potentia generatiua in Filio implicat.

4 Respondent Argentina, & Ægydius, & Ruiz vbi proximè potentiam generatiuam, quamuisque actiuam, diuinam absolutè,& simpliciter esse talem,licet implicet absolutè terminus. Est enim ex parte obiecti conditionata, licet in se absoluta sit : quemadmodum de omnipotentia (intra quam potentiam notionalem esse autumant ipsi) philosophantur politiores, esse omnium, quæ non implicant contradictionem : quare, & chimeræ,si non implicaret. Contra : quia vt benè Aureol. in 1. d.20.quæst.1.artic.1. Durand.quæst.1. numero 6. Scot.q. vnic.§.*Respondeo*,vel omnipotentia,vt absolutè sit talis, dicit actiuitatem ad omnia, quæ fieri absolutè non implicant ? Vel tantum omnium, quæ ab ipsa fieri non repugnant ? Si primum : ergo, cum Filius diuinus non repugnet absolutè fieri suo modo in se potentia generatiua absolutè talis, in quocumque sit,debet esse absolutè, actiua Filij : & in quo absolutè actiua Filij absolutè possibilis non sit, sed eius productio absolutè impossibilis non est absolutè actiua, si eo modo absolutè actiua est, quo omnipotentia : quare in Filio absolutè non est; secundum dici nequit : quia quæuis potentia actiua creata omnipotentia absoluta erit : cum sit actiua omnium,quæ non repugnant fieri ab ipsa. Præclusi solutionem aliam Ruiz.

5 Contra secundò : quia,vt ostendi, atque hoc argumento, & replicis postremis euincitur, potentia notionalis omnipotentia non est. Sed neque ab omnipotentia duci paritas potest. Tum quia potentiæ particulares actiuæ repugnant absolutè repugnante termino, eiúsve effectione in aliquo, quia cum illis essentialiter connectuntur,saltem,vt possibilius : atque ideo non repugnat absolutè omnipotentia repugnantibus absolutè terminis, quia cum eorum possibilitate connexa non est : ergo cum potentia actiua notionalis sit particularis potentia, ac non illa vniuersalis,ac plenipotentia, atque insuper connexa sit cum suo termino,etiam,vt extstenti, posita absoluta existentia termini in se,vt est in Filio, & Spiritu sancto,& repugnantia vt ab aliquo fiat(qualis est in Filio ad generandum,& in Spiritu sancto ad hpc, & ad spirandum) potentia notionalis generatiua in Filio, & spiratiua in Spiritu sancto absolutè non esse in illis, illísque repugnare demonstratur.

6 Denique respondebis esse in Personis procedentibus potentiam notionalem actiuam simpliciter, & absolutam, atque Personarum productionem ab ipsis non repugnare absolutè defectu potentiæ, sed conditionis necessariæ : nempe personalitatis Patris v.g.in Filio. In primis solutione hac vti nequit Ruiz, neque vllus alius, qui potentias notionales personalitatibus producentium constituunt.Vt autem,neque alij vti possint, argumentor sic. Implicat esse potentiam actiuam necessariò dependentem in producendo à contradictione aliqua in eo, in quo natura sua conditio eiusmodi est impossibilis : at per vos personalitas producentis est conditio necessaria potentiæ actiuæ notionalis,à qua proinde necessariò dependet in producendo:atque insuper conditio eiusmodi

est

est impossibilis natura sua in Persona procedente : ergo implicat potentiam notionalem actiuam esse in Persona procedente. Maior est aperta. Etenim implicat idemmet esse potentiam, & simul impedimentum suæ actionis.

DISPVTATIO V.

DE OBIECTIS ET terminis diuinarum Processionum.

ALTERVM intellectionis & amoris, quibus diuinas processiones contineri diximus, principium obiectum est : cum iuxta Aristotelis Philosophicum axioma ex obiecto, & potentia, quam hactenus examinauimus, pariatur notitia : quod ipsum, & de amoris principiis æquè certum est. Supponimus autem Verbi diuini rationem non essentialem, sed personalem esse. Cuius firmiora fundamenta ex Patribus, & ratione dedimus cursim d. 2. & 3. dum de Filij à Patre processione per intellectum statuebamus : de eáque re iterum redibit sermo d. de propriis personarum quæst. 2. Solum ergo examinandum hìc restat quorum obiectorum cognitione, ex his, quæ diuina scientia repræsentantur, Verbum, quòd personaliter tale est, procedat. Ea verò duplici differentia sunt : quædam Deo ipsi intrinseca, nimirum, quæcumque, siue absoluta, & essentialia, siue personalia, & relatiua naturæ identificantur diuinæ : quædam verò Deo extrinseca, nempè creaturæ omnes, siue possibiles, siue existentes, siue positiuæ, siue negatiuæ : quo etiam spectant impossibilia omnia, vt chimeræ, &c. Pro horum igitur obiectorum differentia duplici duplicem instituemus quæstionem. Est autem aduertendum difficultatem esse quænam ad cognitionem diuinam quatenus hoc Verbum in ratione huius Verbi producitur, requirantur? Vt eis, per possibile, vel impossibile sublatis, Verbum hoc ab huius Verbi ratione deficeret. Dixi *ab huius Verbi ratione* : quia non de realitate huius Verbi, sed de formalitate solùm illius in ratione obiectiuæ huius, & exemplaris repræsentationis quæstio instituitur. Etenim realitatem huius Verbi defecturam esse, si aliquid ex intrinsecis Deo non cognosceretur cognitione diuina, qua Verbum procedit, certissimum est : quia deficeret cognitio diuina, quæ nunc est, ac proinde Deitas, totáque Trinitas, quæ nunc est ipsi idemtificata. Hoc autem ipsum aliis Verbis inquiritur ab Authoribus : nempè : Quænam obiecta quarto modo dicendi per se requirantur ad huius Verbi, qua tale formaliter est, productionem, seu processionem? Eo enim modo requiruntur, teste Arist. 1. Poster. c. 4. causæ, principia, & quidquid per se essentialiter ad aliud requiritur. Adnectimus verò quæstionem de termino processionum, quia præ sui facilitate quæstioni, ne dum toti disputationi, vix erix satis.

QVÆSTIO I.

An Verbum ex omnium diuinorum cognitione per se quarto modo procedat?

IN diuinis numeramus naturam, attributa ipsam metaphysicè consequentia, ac personalitates, quibus tres Personæ constituuntur, de quibus omnibus quæstio procedit. Sed an ex alicuius obiecti cognitione debeat Verbum procedere, à nonnullis Thomistis dubitatur. Quare ea de re statuendum in primis erit.

CERTAMEN I.

Ex alicuius obiecti cognitione Verbum procedere contra Thomistas euincitur.

1 CAPREOLUS in 1. d. 27. q. 2. art. 1. concl. 1. & art. 3. init. Ferrrara 1. contra Gent. cap. 53. §. *Ad euidentiam*, & lib. 4. c. 13. post solutionem dubij 1. occurrentis, Canar. 1. p. quæst. 27. art. 1. d. 3. circa fin. & d. 5. p. 1. Banuez q. 34. art. 3. fin. asserunt diuinam cognitionem prius terminari ad Verbum producendum, deinde ad illud cognoscendum : atque in eo posterius sui productione cognito reliqua, siue Deo intrinseca, siue extrinseca, posterius adhuc cognosci : neque aliter, quam in Verbo iam producto obiectum vllum, siue creata, siue increata cognitione repræsentari posse defendunt. Vnde inquiunt : Fieri prorsus nequit, vt Verbum alicuius obiecti cognitionem ad sui productionem supponat : ac proinde, vt è cuiusquam cognitione procedat. Assumptum tamen in Verbo creato fusè improbarunt Fonseca tomo 3. metaph. lib. 7. cap. 8. quæst. 3. & 5. ad argumenta Conimbr. 3. de anima c. 8. q. 3. art. 2. cum quibus & nos ibi controu. de speciebus, & actibus intellectus. Quoad Verbum increatum impugnant Durand. in 1. d. 27. q. 2. num. 19. Aureol. d. 9. part. 1. art. 1. propos. 3. & d. 27. p. 2. art. 2. à principio, Molina 1. part. q. 27. artic. 1. d. 3. m. 3. Valent. q. 7. de Trinitate art. 3. circa fin. Ruiz d. 59. sect. 2. & subobscurè Caietan. citata quæst. 27. art. 1. quibus, & nos subscribimus.

2 Dicendum igitur est prius terminari diuinam cognitionem ad aliquod saltem obiectum, postmodum assignandum, quam ad Verbi productionem : ac proinde Verbum non posse non ex alicuius obiecti cognitione procedere. Conclusionis huius communis probatio ex vniuersalioribus principiis petenda primum est : Quippe nullum Verbum, etiam creatum, est obiectum primarium, in quo præcognito reliqua cognoscantur. Etenim, si Verbum creatum à cognitione non differat (vt probabilior opinio fert) nihil directa cognitione cognoscetur, sed reflexa : hoc autem, & est contra experientiam manifestam, & insuper impossibile. Infertur enim inde dari cognitionem ante vllam omnino cognitionem : quandoquidem antequam supra cognitionem, quæ in hac opinione Verbum est, mens reflecteret, cognitio, seu Verbum obiecti cognoscendi supponi deberet, vt in eo, seu, quod idem est, in illa cognita cognosceretur : quare, & cognitio obiecti ante eius cognitionem vllam, quæ solùm reflexa esse posset, supponeretur. Deinde quia reflexio cognitionis supra seipsam est prorsus implicatoria, præter quam in summè cognoscitiuo Deo : vt controu. de scientia docebamus. Si autem Verbum terminum esse, & diuersum, & productum à cognitione asseratur, tunc Verbum æquè, in ò magis cognosci deberet, quam reliqua obiecta : cum hæc in illo tanquam in obiecto primario præcognito cognoscantur. Patet in cognitione Cæsaris in sua imagine, quæ magis, quam ille cognoscitur : atqui experientia suadet non magis, sed minus cognosci Verbum, quam obiecta, quæ in illo cognosci ab his Doctoribus dicuntur; alioqui ad id probandum tot rationum expensis Thomistæ non egerent : ergo obiecta non cognoscuntur in Verbo, tanquam in obiecto primario. Probatur secundò assumptum : quia in Thomistarum opinione omnis intuitio, visióque externorum obiectorum aboletur : quia nullum est, quod cognosci in se possit, cum omnia in idolo illo, seu imagine, quæ Verbum est, necessariò cognoscantur. Quocirca, licèt in eorum cognitione, quæ per species alienas fit, aliquam veritatis speciem habere

hæc

hæc opinio posset; in visione autem, atque intuitione omni prorsus probabilitate destituitur. Sed neque in abstractiuis cognitionibus locum habere, satis multis cuicimus controu. de anima, vbi de alienarum specierum vsu statuebamus. Iam verò, si creata cognitio, non in verbo creato prius producto, & deinde cognito, sed in se ipsa obiecta attingit sua, faciles in nostram conclusionem Thomistæ citati venirent.

3 Sed de Verbo increato probatur specialiter conclusio. Quia, vel formalitas, per quam Verbum diuinum procedit, est formaliter absolutè intellectio? vel solùm formalitas actionis? Si primum: ergo cum via, & actio prior sit ratione, omnium sententia, ac fortè realiter processio tam actiua quam passiua termino suo, sine Persona procedente, qua intellectio, prior erit Verbo procedente: ergo pro priori illo terminabitur ad aliquod obiectum, quodcumque illud sit: cum intelligi in se nequeat intellectio, quin ad obiectum aliquod terminetur: ergo ex alicuius obiecti cognitione Verbum procedit. Nec refert (quod pro Aduersariis cogitabam) cognitionem entis rationis effectricem ipsum actiuè præcedere, quin pro illo priori ad entis rationis existentiam ad ipsum, vel ad obiectum aliud debeat terminari. Sed contra: quia ens rationis suo illo modo, quo per cognitionem est, obiectiuè à se ipso pendet, licet non pendeat actiuè: imò & eius cognitio, qua sit, ab ipso pendet: quare, & ipsam obiectiuè præcedit. Id quod, si in Verbo respectu cognitionis, qua procedit, Aduersarij admittant, habetur contra ipsos intentum: nempe: Verbum per se quarto modo ex alicuius obiecti cognitione procedere. Secundò ens rationis reali influxu non producitur; Verbum autem procedit reali influxu per diuinam cognitionem: quare nequit solùm admodum entis rationis comparari ad intellectionem, qua procedit. Imò neque admitti potest mutua causalitas in genere obiectiuo, & effectiuo inter Verbum, & cognitionem, qua procedit: hæc enim realis procul dubio esset, quam impossibilem in physicis ostendebamus. Tertiò: ens rationis vnicum, & necessarium obiectum est cognitionis qua sit: quare nihil mirum, si simul sit obiectum, & terminus suæ actionis, seu causalitatis, qua suo modo existit; ast Verbum diuinum non est obiectum vnicum, & necessarium cognitionis, qua procedit: cum sint essentia, & communia, quæ ex parte actus primi, cum intellectu ad cognitionem, ac Verbum ea producendum supponi queant.

4 Dices ex Ferrara 1. contra Gentes cap. 53. circa med. essentia, & communia, licet in esse reali independenter à verbo sint, secus in esse intelligibili: quare, vt obiecta intellecta ad Verbum, quod, qua talia, supponunt, supponi minime posse. Contra: quia, vel loquitur de esse intelligibili intrinseco essentiæ, vel de extrinseco desumpto à possibilitate cognitionis? Si de primo; non distinguitur ab intrinseca obiecti entitate, & formalitate: quare si intrinsecè, & essentialiter independentia sunt essentia, & communia à Verbo, in esse etiam intelligibili independentia erunt, quin à Verbo extrinsecus possint illud habere: alioqui intrinseca intelligibilitas non foret intrinseca, vt supponimus, sed extrinseca. Si de extrinseca loquatur: cum Verbum nullatenus cognitio sit, adhuc possibilis, essentia, & communia nullatenus ab eo habere possunt extrinsecam intelligibilitatem. Contrà secundò: quia per hosce, quæ se ipsis, vel speciebus propriis intimè sunt præsentia potentiæ, in se sunt cognoscibilia, non in verbo præcognito: ac proinde neque ab eo esse intelligibile habent, vt de sensuum obiectis, ac Thomistæ docent: imò inde speciem ad Dei visionem impassibilem aiunt, quia se ipso actus purus in linea intelligibilis Deus est: atqui essentia, & communia intimè præsentia sunt intellectui diuino, imò magis quam verbum, quod ipsi non identificatur identitate adæquata, sicut communia: ergo in se, non ratione Verbi sunt intelligibilia. Contra tertiò: quia communia omnia independentia sunt à verbo, præhabitáque à Patre propriori originis: ergo, & intellectio essentialis, quæ communis est independens à verbo prosus erit: non esset autem, si obiectum necessarium ad ipsam in ratione intelligibilis Verbum supponeret. Contra denique quartò: quia, si intellectio, vel esse intelligibile communium à verbo penderet, acciperet Pater aliquo modo à Filio intellectionem quod nullatenus admittendum esse ait S. Thom. in 1. d. 27. q. 2. art. 2. ad 4. his verbis: *Nullo modo est concedendum, quod Pater intelligat à Filio, vel intelligat in Filio sicut in obiecto, vel specie, quæ cognoscitur: quia hoc poneret Filium habere aliquam rationem principij ad Patrem.*

5 Iam verò, si dicas cum Canarienfi supra §. *Quibus*, supponi ad Verbum intellectionem, non qua intellectio formaliter, sed qua dictio Patris est, nihil simius dices. Quia id erit non procedere Verbum per intellectionem formaliter, sed per rem, quæ est intellectio: id quod, & Spiritus sanctus habet: cum tamen concors Theologorum sententia sit, Verbum per intellectionem, Spiritum sanctum per amorem procedere, non è cõtra: quæ nisi formaliter capiantur, vera minimè sunt. Cõtra secundò: quia, vel illa actio est ab intellectu formaliter: & sic erit intellectio, vt contra Scotum, & Recentiores arguebamus d. 3. quæst. 4. cert. 1. vel non est formaliter ab intellectu: & sic, nec Verbum per intellectũ proceder. Contra tertiò: quia dictio interna formaliter est intellectio, vt ibidem ex Patribus, & S. Thom. 1. p. quæstione 27. art. 1. corp. ostendebamus. Denique opinio hæc sinistris tantum testimoniorum S. Thomæ interpretationibus nititur. Quod enim dicat Verbum esse formam exemplarem, & in quo omnia Pater Deus intuetur, non probat tanquam in obiecto præcognito, sed tanquam in exemplari, & imagine, vt expresè docet proximè recitatus: Docuitque Augustinus. 15. de Trinit. c. 14. Quod autem quæstione 4. de verit. art. 1. corp. dicat Verbum esse id, quod actu consideratur per intellectum: & 1. contra Gent. cap. 53. post med. ac lib. 4. cap. 11. post med. & quæstione 9. de potent. art. 5. Verbum esse intentionẽ intellectam, phrasis est Aristotelis 3. de anima cap. 4. 6. & 8. textu 15. 36. & 38. atque eiusdem Sancti Thom. 1. p. quæst. 80. art. 2. & sequentibus, asserentium intellectum intelligendo fieri, ac dici esse ipsa obiecta, quæ intelligit: id quod Verbo tanquam imagini obiectorum accommodatur à S. Thom. Imò, & vulgò imago Cœsaris, vel Crucifixi, Cœsar, & Crucifixus dicitur. Rogantibúsque, quid scribamus, vel loquamur, respondemus nos Petrum v. g. vel scribere, vel loqui: cum non, nisi eius caractheres, scribamus, & loquamur.

Certamen II.

Aliorum opiniones ad hominem confutantur.

1 His positis Bannez, Zumel, Nazarius, & Thomistæ communiter 1. p. quæstione 34. art. 3. vbi & Molina §. *Contraria sententia*, Suar. lib. 9. cap. 4. num. 4. c. 5. num. 8. & lib. 11. cap. 2. Valent. d. 2. quæst. 7. puncto 2. & quæst. 8. puncto 1. Arrubal. d. 134. num. 6. Granad. tract. 9. d. 5. Ruiz d. 61. sect. 2. Becanus cap. 5. de Trinit. quæstione 5. Zunniga d. 9. dub. 3. Albiz, d. 8. sect. 2. & 3. Martin Perez. d. 14. sect. 5. Mærat. d. 50. & Complutenses Recentiores asserunt Verbum diuinum, qua tale, procedere per se quarto modo ex omnium diuinorum cognitione. Cæterùm in Thomistis, & Granado consequentiam desidero. Asserunt essentiam solam esse specificatiuum adæquatum visionis beatæ, & diuinæ: ergo sublatis personalitatibus, & atribu is nihil perfectionis formalis intrinsecæ deficeret cognitioni diuinæ in ratione cognitionis, & repræsentationis formalis: ergo, nec Verbo, quod per illam procedit deficeret aliquid in ratione repræsentationis obiectiuæ: ergo maneret Verbum, quod modo est, in ratione huius Verbi eis omnibus per impossibile sublatis. Confirmatur: quia vel deficeret aliquid cognitionis, & repræsentationis cognitioni diuinæ

sublatis

sublatis ex parte obiecti aliis ab essentia? vel nihil deficeret? Si nihil: habetur intentum; si aliquid: ergo essentia non est adæquatum obiectum formale, & specificatiuum cognitionis diuinæ contra vestra principia.

2 Noster Vazq. 1. p. d. 142. c. 3. & 4. docet Verbum procedere per se quarto modo ex cognitione essentiæ, & reliquorum, præter Spiritum S. qua tale Verbum formaliter est; quatenus autem spirator est è Spiritus etiam cognitione procedere. Sequuntur Luisius Torres d. 18. dub. 2. Alarcon, d. 8. c. 7. & 8. Istud de spiratore non placet. Quia Verbum, qua spirator, Verbum non est, neque spiratio obiectiua, sed filius, & fœcundus, ac proinde non formaliter, sed materialiter solùm ex obiectorum cognitione procedit: vt ex dictis de Filij præ Spiritu sancto generatione satis claret. Sed neque primum in Vazquez principiis potest sustineri. Ipse enim d. 60. c. 3. docet essentiam solam esse obiectum specificatium primarium, & adæquatum diuinæ cognitionis: ergo nec Pater, nec Verbum, nec attributa sunt obiecta per se requisita ad vllam perfectionem cognitionis diuinæ in suo genere, quare neque ad Verbi productionem. Secundo non nimis consectariè docet obiectum visionis intuitiuæ ex prædicato intuitiuæ esse rem totam, nec solam formalitatem vnam ipsius sine aliis: quare obiectum per se quarto modo visionis beatæ, quæ intuitiua esse debet, non esse essentiam solam, sed attributa, & personalitates ipsi identificatas: ergo cum Verbũ per se, & essentialiter visione intuitiua & beata, diuina, perfectissima procedat, habebit pro obiecto per se quarto modo attributa, & personalitates, quæ re ipsa essentiæ identificantur: atqui Spiritus Sanctus eadem res cum essentia est, non minus, quam Pater, & Filius: ergo erit obiectum per se quarto modo cognitionis, qua Verbum, qua tale, procedit, æquè atque Pater, & Filius. Contra tertiò. Ideò per te non procedit Verbum cognitione Spiritus sancti: quia Spiritus sanctus pro priori originis ad Filium non est: sed neque Filius est pro priori originis ad se ipsum, vt patet: ergo, neque procedit è sui ipsius cognitione. Vrgetur: quia neque Pater est pro priori originis efficientis, & generantis vt generantis obiectiuè, sed actiuè, & generatiuè: quo super magnam passi sunt Recentiores Complutenses æquiuocationem. Patet: nam pro priori originis, & actiuè, solùm est potentia generatiua seu Pater generans: nilque aliud; licet in linea influxus, seu quasi influxus obiectiui plura esse possint, quæ pro illo signo actiuitatis, & influxus vitalis non sunt: imò, quæ in hoc ordine posteriora sunt: maximè in Vazq. & Alarcon doctrina, qui mutuam causalitatem realem in diuerso genere admittunt: quare, licet pro signo vitalis influxus, & actiuitatis Spiritus S. Filium non præcedat, sed sequatur; poterit tamen illũ in linea obiectiui influxus præcedere.

3 Quassatur his satis solutio Alarconis c. 9. scilicet, vnamquamque personalitatem suo ordine, & signo cognosci: quare cum essentia terminabilis sit primò personalitate Patris, & pro posteriori signo personalitate Filij, & pro vlteriori personalitate Spiritus S. non posse cognosci personalitatẽ Spiritus S. pro primo signo, pro quo non est magis, quam pro eo signo possit esse. Benè: ergo neque Spiritus S. ad processionem Filij, vt spirator est, pro eo signo cognitus præcedet: nam ea consideratio, & ratio nequit Spiritũ S. ad primum signũ, seu prius Patris retrotrahere: vt oportebat ad hoc, vt illius cognitione per se quarto modo Filius in tua doctrina procederet. Insuper: cũ Filij personalitas non sit pro illo priori sui originis, nõ cognoscitur pro illo: quare neque è sui notitia, & cognitione Filius procedet. Sed enim cum obiectiua præcessio in alia linea sit, poterunt personalitates posteriores actiuè præcedere, vt obiecta cognita in signis, quibus sunt, suis. Imò argumento desumpto ex præcedẽtia obiectiua Filij euidẽter ad hominẽ id cõtra Alarcon demonstratur. Tertiò cognitio intuitiua, & comprehensiua causæ, & formalitatis essentialiter transcendentaliter relatæ ad effectũ, seu terminum productũ pendet per se quarto modo ex effectus, & termini cognitione per te: ergo cognitio comprehensiua, & intuitiua Patris, qua, perte etiam, Verbum procedit, pendebit quarto modo per se ex cognitione termini, quem Pater essentialiter transcendentaliter respicit: sed potentia generatiua, & spiratiua, imò per te innascibilitas etiam quam imbibit Pater, refertur essentialiter transcendentaliter ad Filium, & Spiritum S. ergo ex eorum cognitione pendebit per se quarto modo Filij processio.

4 Congruentius ob hæc alij asserunt Verbũ procedere cognitione essentiæ cõmunium, & personalitatis Patris vt existentium, Filij autem, & Spiritus S. vt possibilium præcisiuè solùm. Tribuitur Caietano sup. licet falsè. Atque, si vera esset proximè impugnata doctrina Vazquianorum (nempe non posse præcedere cognita, & vt obiecta, quæ non sunt in priori originis Patris ad Verbũ, vel quæ sunt illo posteriora) non erat discursus omnino contemnendus. Siquidem Personæ procedentes secundum rationem non repugnantiæ in se non sunt Patre posteriores, à quo, secundum statum possibilitatis præcisè, actu formaliter non procedunt. Imò, in opinione satis iam vulgata de complemento potentiæ proximæ expeditæ per effectus possibilitatem, ad illud prius spectant, quo Pater principium potens proximè, & expeditè existit. Neque multum negotij facesserent argumenta petita ex in possibilitate præcisionis non repugnantiæ, seu possibilitatis ab actuali existentia in diuinis: siquidem id non repugnare satis ostendimus d. q. 1. cert. 2. Solùm ergo impugnatur hæc sententia ex specificatiuo adæquato diuinæ cognitionis. Si enim essentia sola formaliter, & præcisè sit adæquatum specificatiuum illius, nec Pater, nec Personæ procedentes, nec attributa, secundum statum vlium quarto modo per se requirentur, vt obiecta cognitionis qua Verbum procedit. Si autẽ specificatiuum adæquatum sit essentia secundum rem sumpta, omnia quæ ipsi realiter identificantur eo modo, quo identificantur cum essentia, per se quarto modo præcedent: cum autem Filius & Spiritus S. vt existentes re ipsa identificentur cum essentia, imò verò illius existentia existant: Filius, & Spiritus S. vt existentes, requirẽtur per se 4. modo ad cognit onẽ, qua Verbũ procedit.

5 Eodem modo impugnandi veniunt Ægydius de Præsent. t. 5. de beatitud. q. 14. art. 4. §. 5. n. 40. Gasp. Hurtad. tract. de Trinit. d. 7. diff. 4. qui aiunt, Verbum per se quarto modo cognitione essentiæ cõmuniũ, & Patris solùm procedere, non autem cognitione sui, neque Spiritus S. Nec dissimiliter confutandus est Scotus in in 1. d. 10. fin. & d. 32. fin. & in 2. d. 1. q. 1. quem Scotistæ omnes sequuntur, recenter Philippus Faber citata d. 32. Asserunt enim Personas procedere ex cognitione, & amore essentiæ, communiu m tantũ. Si enim distingui obiecta intrinseca ad terminationẽ diuinæ cognitionis, & amoris possunt (vt, in opinione Scoti de eorum distinctione ex natura rei, distingui manifestè possunt) è sola terminatione ad essentiã omnimodã infinitatem cognitio, & amor sufficienter trahent: quare nihil ex aliis formalitatibus in genere cognitionis, & amoris perfectionis intrinsecæ habebũt. Vnde ex parte cognitionis, & amoris perfectio tota ad Personas producendas ante formalitates alias absolutas intelligetur, sicut & ante personalitates.

CERTAMEN III.

Essentia sola obiectum per se quarto modo cognitionis, qua Verbum procedit, asseritur, & vindicatur.

1 VT conclusionem præfatam (quam à nemine traditam testatur Ruiz, aliíque Recentiores) suadeam, suppono: adæquatũ specificatiuum diuinæ sciẽtiæ esse essentiam præcisam ab aliis attributis, & personalitatibus, vt latè probaui controu. 2. de Deo vno, quæ est de scientia Dei d. 3. quæst. 1. cert. 2. docẽntque communiter Thomistæ, & Scotistæ, atque ex nostris Vazq. Granad. & alij præter notatos certamine 1. Neque me iudice aliud sibi voluit Scotus si attẽtè legatur loco ibid. allegato.

allegato. Cum enim æquè distinguat attributa, & personalitates ab essentia:atque personalitates obiectum secundarium vocet: nequit de attributis sine in consequentiæ iniuria aliter sentire. Quin imo quoties de obiecto primario, seu specificatiuo diuinæ scientiæ loquitur,sola diuina essentia contineri docet. Sic eum sequuntur potius, quam interpretantur suæ familiæ Doctores à nobis dati d. & q. data de scientia Dei. Et quidem Rada, & ipse insignis Scotista, è sola essentiæ cognitione Verbum in Scoti sententia procedere acriter defendit ex locis Scoti citatis. Hinc probatur conclusio. Eorum obiectorum præcisè cognitione procedit per se quarto modo hoc Verbum, qua tale, quibus sublatis, per possibile,vel impossibile, ex parte obiecti Verbum hoc, qua tale,& secundum totam perfectionē intrinsecam in ratione Verbi non maneret: sed sublata solummodo essentia diuina ex parte obiecti præcisè non maneret Verbum hoc,qua tale,& secundum totam perfectionem intrinsecam in ratione Verbi; maneret autem manente essentia præcisè, aliisque omnibus diuinis per impossibile sublatis: ergo solius essentiæ præcisè,non autem reliquorum diuinorum cognitione Verbum hoc, qua tale,per se quarto modo procedit. Maior ipsissima est obiecti quarto modo per se requisiti definitio. Minor suadetur quoad primam partem.Sublata essentia cognitionis, qua cognitio formaliter est, Verbum necessariò auferetur secundum rationem Verbi:sed sublato obiecto adæquato specificatiuo, quod est essentia cognitionis, qua cognitio formaliter est: ergo, & aufertur Verbum hoc in ratione huius Verbi.

2 Vtraque præmissa certa omnino est ex proximè dictis,& consequentia legitima.Pergo ad secundam minoris partem probandam.Manente per possibile,vel impossibile,essentia diuina,sine reliquis diuinis,siue attributis,siue personalitatibus, maneret adæquatum specificatiuum cognitionis diuinæ: ergo maneret tota perfectio intrinseca cognitionis diuinæ,qua talis, siue in genere cognitionis diuinæ: ergo maneret tota cognitio, qua Verbum hoc,qua tale,procedit. Antecedens, & prima consequentia certa sunt ex notatis n.1. Secunda consequentia æquè ex eodem principio fluit. Quia Verbum hoc,qua tale, essentialiter solùm procedit per intrinsecum,& essentiale totum cognitionis diuinæ:ergo remanente toto intrinseco cognitionis diuinæ secundum totam perfectionem in suo genere,remanet quidquid in ratione cognitionis diuinæ essentialiter requiritur ad Verbi processionem.Probatur secundò,& explicatur eadem pars minoris. Manente tota infinita repræsentatione formali cognitionis diuinæ nequit deficere aliquid repræsentationis obiectiuæ in Verbo hoc per illam procedente:sed sublatis per impossibile reliquis diuinis, & manente solummodo essentia maneret tota infinita repræsentatio formalis cognitionis diuinæ: ergo remanet tota infinita repræsentatio obiectiua Verbi. Minor certa est ex dictis.Manente enim specificatiuo adæquatè obiecto cognitionis, seu repræsentationis intentionalis implicat non manere totam repræsentationem intentionalem formalem cognitionis illius.Consequentia est perspicua. Ex ea verò sic rursus infero: Ergo manet integrum Verbum hoc,qua tale, & in ratione Verbi. Patet consequentia: quia Verbi ratio quatenus obiecta respicit,tota est in repræsentatione obiectiua eorum, quæ semper æquat sua perfectione perfectionem repræsentationis formalis,quæ est in cognitione, qua producirur,licet respectu alio,quem habet Verbum, quatenus terminus productus à loquente est,ad illum,tanquam ad pingentem actiuè referatur.

3 Obiicies. Sublatis personalitatibus non maneret eadem essentia formaliter, quæ modo est obiectum primarium cognitionis,qua Verbum procedit: ergo neque Verbum hoc. Antecedens probatur. Non maneret fœcunditas intrinseca, & terminabilitas triplici subsistentia,quam in suo formali conceptu includit essentia, quæ nunc est. Vrgent Recentiores.Strictior est connexio essentiæ cum personalitatibus, & attributis, quam omnipotentiæ,realiter adhuc connexæ cum creaturis:sed sublata quauis creatura possibili non maneret omnipotentia vera,quæ nunc est,sed alia ficta:ergo sublatis etiã personalitatibus, & attributis non maneret essentia vera,quæ nunc est.Maior videtur certa. Strictius enim vinculum est identitatis realis extremorum, quam connexionis realis vnius cum alio.Negatur primũ antecedẽs. Ad cuius probationẽ respondetur:fœcunditatem naturæ respectiuam personalitatum non esse quandoquidẽ cum ipsis natura identificatur, nihilque ad se ipsum respectum realem habere potest:vnde, sicut deficientibus per impossibile personalitatibus manerent formalitates absolutæ essentiæ,ita,& fœcunditas absoluta. Ad confirmationẽ respondetur maiorem esse de subiecto non supponente. Nam identitas,nec vinculũ, nec connexio est,sed identitas:quare neque potest strictius vinculum esse,si propriè loquamur:cum vinculum, & connexio necessariò, & essentialiter inter extrema diuersa versetur.Sed si impropriè,& laxè vinculum, & connexio accipiantur, concedo maiorem: & admissa minori nego consequentiam.Est enim huiusmodi.Relatiuum verè tale nequit cognosci sine termino formaliter:ergo absolutũ nequit formaliter cognosci sine termino. Sublatis ergo personalitatis, & attributis ratione identitatis cum ipsis periret realiter, non autem formaliter essentia.

4 Obiicies secundò. Verbum procedit cognitione intuitiua diuina: ergo præsupponit per se quarto modo obiectũ ipsius: sed obiectum intuitionis diuinæ est Deus,vt in re est,essentia scilicet cum attributis, & personalitatibus:ergo supponit essentiam cum illis. Respondetur ex dictis d.1.q.5. cert.1. negando subsumptum ad secundam consequentiam. Potest enim intuitio circa vnam rei eiusdem formalitatem versari,quin circa alteram versetur. Recognosce ibi dicta. Instas: Verbum quarto modo per se procedit ex cognitione intuitiua diuina: sed cognitio diuina intuitiua est omnium attributorum, & personalitatum:ergo corũ omnium cognitione per se quarto modo procedit Verbum. Distinguo maiorem: cognitione intuitiua diuina omnium obiectorum, quæ Deus intuetur,nego maiorem;primarij obiecti, & adæquati specificatiui concedo maiorem:& concessa minori iuxta eandẽ distinctionẽ nego consequentiam: quia alia obiecta ab essentia,neque primaria, neque specificatiua obiecta sunt cognitionis diuinæ:intuitiuæ.Atque vt dixi non semel,si ex essentiæ, vt in re est cognitione Verbũ procedat è sui, & Spiritus sancti cognitione debet procedere:vt existentiũ:vnde fiet contra S.Thomam recitatũ cert.1. fine,Patrẽ in Filij generatione à Verbo, & Spiritu,vt existentibus pendere, sicque eas sui processionibus præcedere.

5 Oppones rursus. Verbũ essentialiter procedit, saltem per cognitionẽ comprehensiuam essentiæ:sed de ratione comprehensionis essentiæ est esse cognitionem eorum omniũ,quæ aliquid essentiæ sunt, cuiusmodi sunt attributa,& personalitates ipsi identificatæ: ergo de ratione cognitionis, qua essentialiter Verbũ procedit,est esse cognitionẽ personalitatũ:ergo attributa,& personalitates sunt obiecta per se quarto modo cognitionis,qua essentialiter Verbũ procedit. Vtraque consequentia videtur perspicua. Respondetur facilè distinguendo maiorem: procedit per cognitionẽ comprehensiuam essentiæ,quoad intrinsecam comprehensionis perfectionem, siue, quoad perfectionẽ comprehensionis intensiuam fateor,quoad extrinsecam,& quasi extensiuam comprehensionis perfectionẽ in actu exercito,nego maiorẽ,& similiter distinguo minorẽ: quoad extrinsecã, & quasi extensiuã cõprehensionis perfectionẽ, concedo minorem;quoad intrinsecã, & intensiuam comprehensionis perfectionẽ,nego minorẽ, & nego absolutè vtrãque cõsequentiã.Cũ enim attributa,& personalitates specificatiua adhuc partialia, obiectúmve partiale primariũ non sint,sed id solummodo habeat essentia respectu cognitionis diuinæ,nullatenus ad eius, etiam qua comprehẽsiua est,intrinsecã,& intensiuã perfectionẽ requiruntur.

6 Obiicies 4.Verbũ est Verbũ omniũ,quæ sunt in Deo: sed nequit esse Verbũ incognitorũ,seu nõ præcognitorũ: ne eo loquens Pater ad modum pſytaci loquatur: ergo supponit

supponit præcognita omnia, quæ sunt in Deo. Multum probat obiectio: cum creaturæ, etiam futuræ, Verbo à Patre dicantur. Respondetur pro omnibus Patrem quædam loqui primariò, quædã secundariò Verbo suo; quod aliquorum Verbum primariò, aliquorum secundariò est: Sicut de diuina omniscientia philosophabamur controuersia de scientia Dei. Primariò Pater Verbo suo solummodo dicit essentiam, quæ est obiectum specificatiuum adæquatum cognitionis diuinæ, qua per se quarto modo Verbum procedit, reliqua autem dicit secundariò. Ab his autem, quæ secundariò dicit non magis per se Verbum pendet, quam cognitio diuina, quæ ea secundariò repræsentat, quáque Verbum procedit. Solùm ergo, & Verbum, & cognitio diuina, quoad denominationem ab obiectis pendent secundariis, vt illorum sint, & cognitio, & verbum. Addiderim præcognitionem obiecti secundarij requiri in Patre ad loquentis actiuè perfectionem, non autem ad perfectionem repræsentationis obiectiuæ, eorum etiam, quæ secundariò Verbum repræsentat. Nam, si per impossibile in cognitione, qua Verbum procedit, Patri non repræsentarentur, & tamen cum intrinseca perfectione repræsentationis formalis cognitio maneret, Verbum ea obiecta eodem prorsus modo repræsentaret obiectiuè, ac si præcognita à Patre formaliter forent.

7 Hinc constat solutio ad plura Patrum testimonia recitata à Ruiz. d. 61. sect. 2. à. n. 5. quibus dicitur Verbũ esse: *omniũ, quæ sunt in Patre, & Deo, Verbum: taléque euadere, ne imperfectũ euadat: ac pro quouis obiecto verba multiplicare oporteat*, vt loquitur Athanas. epist. Nicænæ Synod. ad med. vrgentius videtur locutus August. 15. de Trinit. c. 14. sub init. pro Patris personalitate his verbis: *Tanqua se, ipsum dicens Pater genuit Verbũ, sibi æquale per omnia*: ergo generatio Verbi formalissimè est dictio, qua se dicit Pater ex August. ergo ad illam prænouit se Pater: ergo suam prænouit paternitatẽ, seu personalitatem, sine qua Pater nõ est. Respondetur distinguendo consequentiã primam: qua se dicit Pater primariò, nego consequentiã; qua se dicit secũdariò concedo cõsequentiã, & nego eodem sensu consequentiam secundã. Solùm ergo contendit August. Verbũ in ratione Verbi æquare sua obiectiua repræsentatione formalitates omnes obiecti: ad id autẽ satis est, si ex quocũque obiecto, & formalitate omnimodã repræsentatione obiectiuã realiter, & formaliter trahat. Audite quæ immediatè subiungit August: *Non enim se ipsum integrè, perfectèque dixisset, si aliquid minus, aut amplius esset in eius Verbo, quam in ipso.*

8 Argues rursus pro Patris personalitate ex Vazq. Illud est obiectũ primariũ intellectionis, qua Verbũ procedit, quod potest esse obiectũ primarium productionis Verbi: sed essentia sola sine Patris personalitate nequit esse obiectum primariũ productionis Verbi: ergo neque intellectionis qua Verbũ procedit. Probatur minor: quia determinans intellectũ Patris per modum obiecti, & principij fœcundantis illũ ad Verbi productionẽ distingui debet à Verbo producto: sed essentia sola sine Patris personalitate nõ distinguitur à Verbo producto: ergo essentia sola sine patris personalitate nõ est obiectũ fœcũdans intellectum Patris, & primarium. Respondetur negando primam minorem. Ad eius probationẽ nego maiorẽ. Nam obiectũ diuinæ cognitionis, ne formaliter quidem, ab ipsa distingui debet: vt latè probaui cõtra nostrũ Herice controu. de scientia Dei d. 2. q. 1. quare in genere obiecti, sicut nulla est præcedentia obiecti ad scientiam diuinam, ita, neque eius ab illa, aut Verbo distinctio requiritur. Solùm ergo requiritur distinctio Patris à Verbo, quatenus productiuus illius est: vnde, licet obiectum foret, ea præcisè ratione à cognitione, & à Verbo distingui non deberet: vt Patres docent, qui Patrem à Verbo ratione actiuitatis, & processionis tantũ distingui asserũt: Et patet: cũ Verbũ sui ipsius obiectiua repræsentatio & Verbũ sit. Instãt Vazq. & Hurtado. Verbũ procedit primariò, vt Filius, & imago Patris: ergo, vt repræsentans primariò Patrẽ: ergo ex cognitione Patris. Respondetur distinguendo antecedens: procedit primariò, vt imago intẽtionalis patris, nego, vt imago realis, cõcedo antecedens iuxta dicta de eius Filiatione præ Spiritu S. d. 3. q. 2. cert. 6. Ad rationẽ autẽ imaginis realis repræsentati præcognitio non requiritur: vt in Filiis omnibus patet: atque citato loco contra Vazq. euicimus.

9 Denique pro Filij personalitate arguit Vazq. Productio Verbi essentialiter est intellectio: ergo produci Verbum essentialiter est intelligi Verbum: ergo nequit produci, quin intelligatur. Egregius paralogismus. Distinguo antecedens: essentialiter est intellectio sui obiecti primarij concedo antecedens; termini, quem producit, nego antecedens: Et nego inde consequentiã primam, & secundam. Solùm enim infertur produci Verbum esse intelligi obiectũ primarium illius, non terminũ. Cõstat manifestè in Verbo creato: in quo, quia intellectione Petri, v. g. producitur essentialiter Verbum Petri, ac proinde eius productio essentialiter est intellectio Petri, non valet intellectione ipsius verbi, verbum Petri produci: neque ipsum Verbum produci esse ipsum Verbum intelligi.

QVÆSTIO II.

An Verbum procedat per se quarto modo ex cognitione creaturarum?

CREATVRAS impossibiles, & futuras, siue existentes ad rem hanc Doctores diuidũt. De quibus omnibus ex ratione à priori, qua præcedentis quæstionis conclusionẽ probauimus claret negatiuè resoluendum esse. Sed quia pro creaturis, tam possibilibus, quam existentibus, & futuris aliæ suppetunt rationes, quæ pro aliis grauibus Theologiæ controuersiis non contemnendam parant supellectilem, de eis seorsim disputamus.

CERTAMEN I.

Non procedit per se quarto modo Verbum è possibilium cognitione.

1 OPpositam nostræ conclusioni sententiam tenẽt Gabr. in 1. d. 27. q. 3. art. 3. dub. 1. Caietanus 1. p. q. 34. art. 3. vbi Bannez, Zumel, Molin. Valent. q. 7. d. 2. dub. 2. Suar. lib. 9. c. 6. Ruizd. 73. sect. 1. Granad. tract. 9. d. 9. Zunniga d. 3. dub. 6. Albiz d. 8. sect. 8. & Complutenses Recentiores. Nostram verò conclusionem docent Scotus quodlibet. 14. & in 2. q. 1. Faber cum omnibus Scotistis d. 2. Vazq. d. 143. c. 3. Arrubal. d. 125. Luis de Torres d. 18. dub. 3. Albertin. corollar. 14. ad prædicatum ad aliquid, dub. 1. n. 8. Alarcon de Trinit. d. 8. c. 9. n. 13. communiterque in nostra Prouincia Recentiores, & quod mihi caput est illud Scholarũ miraculum Magister meus Pater Didacus Daza. Multa in casum pro hac conclusione ex Patribus afferuntur, sicut, & pro opposita, cùm tamen Patris nihil de ea, siue in terminis siue in virtute definierint. Est autem probata scholasticè à priori quæstione præcedenti. Sed admisso etiam, quod specificatiuum adæquatum essentia sola non contineatur respectu cognitionis diuinæ; sed reliqua etiam diuina, quæ eadem res sunt cum essentia, ad illud aduocanda sint: nimirum personalitates, & attributa omnia præcipuè omnipotentia, in qua est rei præsentis difficultas, probanda erit conclusio hoc pacto.

2 Omnipotentia diuina absoluta est à creaturis: ergo, licet Verbum procedat quarto modo per se cognitione omnipotentiæ, non procedet per se quarto modo cognitione possibilium creaturarum. Consequentiam negat nemo. Antecedens probo. Maior est necessitas Dei, quam creaturarum possibilium: ergo nihil connectitur cum creaturis possibilibus. Consequentia est legitima. Nam connexum essentialiter cum termino sublato termino perit: ergo nequit esse maioris constantiæ, & necessitatis, quam terminus. Antecedens probatur. Alioqui sublata simiæ cauda è possibilibus

Deus non foret, quod, licet aliqui deglutiant, strictiores pietas debet habere fauces. Probatur secundò à priori. Vna necessitas essendi, vt sic potest esse maior altera: ergo, cum in Deo summa necessitas poni debeat, maior erit in ipso necessitas existendi, quam sit necessitas creaturarum possibilium. Antecedens probo: quia maior est certitudo vnius propositionis, quam alterius: cum tamen certitudo de conceptu suo dicat necessitatem existendi, seu essendi rem, sicut enuntiatur, atque omnem contingentiam excludat aliter essendi: ergo cum necessitate, & implicatione aliter essendi, quæ omnem contingentiam aliter essendi excludat, potest esse maior necessitas ita essendi, & maior implicatio aliter essendi.

3 Dices certitudinem propositionis desumi ab extrinseco principio; necessitatem verò essendi, vel actu, vel possibiliter debere esse intrinsecam, in quo est implicatio. Contra primò: quia si ab extrinseco non implicat maiorem esse necessitatem, & constantiam cur ab intrinseco ita esse implicabit, si termini diuersi sint, de quibus vtrumque verificatur. Contra secundò: quia tandem in principiis veniendum est ad prima principia, quorum alia aliis certiora, & magis necessariæ veritatis sint. Contra tertiò: quia intrinsecè est magis necessaria veritas, ac proinde magis infallibilis in diuina scientia, quàm in euidenti cognitione creata, etiam primorum principiorum: vnde fides principiis omnibus naturalibus est certior. In quo certitudo à veritate maximè differt: nam veritas è suo conceptu consistit in indiuisibili omnimodæ adæquationis cognitionis cum obiecto; necessitas autem veritatis, in qua certitudo stat, non consistit in indiuisibili, sed maior, vel minor esse potest, etiam intrinseca: alioquin, sicut veritas, quia è suo conceptu in indiuisibili omnimodæ adæquationis consistit, ab extrinseco maior esse non potest veritas, ita, nec maior posset esse necessitas, seu certitudo illius, etiam ab extrinseco; si necessitas & constantia veritatis è suo conceptu in indiuisibili consisteret. Qua in re decepi valde sunt Recentiores sæpe in hac materia impugnati, qui exemplo indiuisibilitatis, & æqualitatis, quæ in veritate necessariò est, in necessitate intrinseca veritatis, seu certitudine idem euinci iudicabant. Indéque in necessitate existentiæ Dei, & possibilitatis creaturarum.

4 Vrgent. Æqua contradicto, & repugnantia est in his contradictoriis: *Petrus existit. Petrus non existit.* Atque in his: *Deus est. Deus non est*: ergo æqua necessitas est possibilitatis creaturæ, & existentiæ Dei. Probant consequentiam. Necessitas existentiæ Dei solùm consistit in exclusione absoluta negationis suæ, siue contradictorij existentiæ suæ, cuius nullam relinquit contingentiam: necessitas possibilitatis consistit in exclusione absoluta, & omnimoda suæ repugnantiæ, quæ nullam repugnantiæ suæ contingentiam relinquat: ergo æqua est necessitas existentiæ Dei, & possibilitatis creaturæ. In primis instatur argumentum in maiore necessitate vnius veritatis præ alia, siue extrinseca conclusionis demonstratæ, siue intrinseca primorum principiorum. Pro omnibus ergo respondeo concesso antecedenti primo, negando consequentiam. Ad eius probationem dicito: vnum contradictorium æquè excludere alterum formaliter ex præsuppositione alterius extremi; ast extremum existentiæ Dei, quod alterum extremum contradictorium eius existentiæ excludit, maioris esse constantiæ, quam extremum possibilitatis creaturæ, quod ab illa ipsius impossibilitatem, & repugnantiam excludit. Creatura enim semper imbibit essentialem dependentiam à Deo saltem possibiliter, quam Deus neque logicè, neque physicè dicit à creatura, imò, neque à se ipso: quare creatura Dei existentiam supponit ad suæ etiam possibilitatis positionem. Inde maioris constantiæ, & necessitatis esse conuincitur existentiæ diuinæ positio, quæ sui negationem excludit: licet vtraque posita formaliter, & contradictoriè æquè extremi oppositi, suæque repugnantiæ contingentiam excludat. Sed inquies: quænam maior hæc constantia, seu necessitas ponendæ existentiæ Dei, quam possibilitatis? Rogabo & ego: Quænam sit maior necessitas in veritate diuina, quam in veritate primi principij creati? Sed, & maiorem necessitatem existentiæ diuinæ sic explicabo. Tantæ necessitatis est diuina existentia, vt si ad ipsam opporteret è possibilibus aliquid fieri impossibile, atque ex impossibilibus aliquid fieri possibile, præstandum foret; Non autem contra, si ad possibilitatem oporteret diuinam existentiam remoueri, hæc nunquam remouenda foret, licet creatura possibilis impossibilitatem incurreret: Sic etiam de maiori necessitate veritatis diuinæ, quam primorum principiorum discurrendum est, vt vtrobique Deo dignè concipiatur.

5 Addiderim denique: & si omnipotentia ad creaturas essentialiter referatur, dici tamen non incongruenter posse Verbum omnipotentiæ solius cognitione non autem creaturæ vllius per se quarto modo procedere: satisque id paruo defenderem. Neque enim, vt relatiuum cognoscatur, termini cognitione opus esse videtur. Sicut enim diuersam in se entitatem relatio habet, licet à termino dependentem: ita, & in se diuersam habet cognoscibilitatem: quia dependentia in entitate non arguit dependentiam in cognoscibilitate intuitiua. Quanuis enim nos, qui abstractiuè, & per alienos conceptus cognoscimus, non aliter, quam in ordine ad terminum cognoscere relatiua possimus, plura tamen vulgò relatiua intuemur, quorum terminos certe intuitiuè non cognoscimus, & fortè, nec de eis abstractiuè cogitamus. Secundò saltem eadem cognitione, adhuc specificè, qua relatiuum cognoscitur, opus non esse, vt terminus cognoscatur, licet cognitione alia simul cognosci debeat, mihi probabilius est. Quare licet in Deo ob perfectionem cognoscentis eadem indiuisibili cognitione cognoscatur vtrumque, cum tamen ex omnipotentia relatiua (quam specificatiuum esse nunc admitto) totam perfectionem repræsentationis cognitio sumat, qua per se quarto modo procedit Verbum, ex ea formalitate cognitionis indiuisibilis comparata ad omnipotentiam præcisè totam obiectiuam repræsentationem traheret Verbum: ac proinde sola omnipotentia obiectum per se quarto modo processionis Verbi foret; aliúdque extrinsecum materialiter solùm respectu processionis Verbi se haberet. Nam in formalitate eadem indiuisibili potest aliquid extrinsecus materialiter se habens, aliud verò formaliter se habens assignari: vt patet in actu fidei.

CERTAMEN II.

Nullam creaturam futuram esse obiectum per se quarto modo processionis Verbi.

1 TVentur conclusionem quot quot pro conclusione de possibilibus dedimus. Eámque adeò certam censet noster Vazq. c. 1. vt nullum fore tam hebeti ingenio iudicet, qui aliter sentiat. Ex eis verò Doctoribus, qui aliter de possibilibus censebant nobis de futuris consentiunt Suar. 9. de Trinit. capite 7. Granad. tract. 9. d. 7. Ruiz. d. 63. sect. 4. & Complutenses Recentiores. In his autem consequentiam desidero. Si enim potest dari in Deo repræsentatio obiecti extrinseci ab eo absoluta, & independens: ergo talis erit repræsentatio possibilium: ergo, & Verbum possibilium ab illis absolutum, & indepens erit. Extrema consequentia patet: nam tota difficultas est in saluanda præsentatione actuali absoluta, & independenti, ab obiecto, quod actu exercito repræsentat. Primam consequentiam probo. Posita possibilitate actualis repræsentationis diuinæ, & vitalis absolutæ, & independentis ab obiecto extrinseco, vt hi ponunt circa futura, perfectior est repræsentatio vitalis absoluta, & independens à creatis possibilibus, quam ab illis dependens: ergo Deo, cuius actibus summa perfectio

perfectio eonceditur talis debet cognitio possibilium attribui. Dicunt Recentiores in futurorum cogn tione diuersam esse rationem: cum ex illorum dependentia imperfectio contingentiæ Dei, quoad intrinsecum inferatur: quæ sanè non infertur ex dependentia cognitionis diuinæ à creaturis possibilibus, quæ necessaria sunt. Contra: æqua necessitate cogimur Deo concedere omnem perfectionem, quæ non dicat imperfectionem, atque ipsi denegare quæcumque imperfectionem dicunt: nam sicut his admissis non remaneret Deus, ita neque remaneret Deus illis negatis: ergo semel admisso, quod esse actualem repræsentationem vitalem obiecti extrinseci ab illo absolutam non dicat imperfectionem, sed perfectionem maiorem, licet in id ad vitandam imperfectionem contingentiæ in intrinseco Dei primum incidemus, eam repræsentationem Dei circa possibilia ab illis absolutam admittere debemus, vt ponamus in Deo maximam repræsentationis perfectionem.

2 Sed inconsequentiis omnissis probatur primò conclusio argumentis dat s cert. 1. pro conclusione possibilium. Secundò specialiter ab absurdo. Verbum producitur per se quarto modo è cognitione formaliter contingentium, quoad suam intrinsecam formalitatem: ergo quoad suam intrinsecam formalitatem Verbum est contingens: quod est erroneum, vt patet. Consequentiam probo. Quidquid per se, & essentialiter supponit aliquid contingens, necessarium non est, sed contingens: sed Verbum per se quarto modo secundum intrinsecam suam formalitatem procedens ex cognitione formaliter contingentium supponit decretum liberum Dei de eorum existe a, insuper ipsammet futurorum existentiam: ergo secu m suam intrinsecam formalitatem non est necessarium, contingens. Respondet Zunniga m.4.num.1.& d.9.dub.7. valent citata d.2. quæstione 3. puncto 8. futuritionem det inatè esse contingentem, aut futuritionem, vel non futu em esse necessariam: ac proinde alterutrius cognitione necessariam in Deo esse: Verbum autem procedere ex c itione futuritionis, vel non futuritionis, quæ necessari non autem futuritionis determinatæ, quæ est contin quia in Deo cognitio formalis, & exercita in a Contra: do de quouis obiecto determinata est, non confu secunterminata, & vaga futuritionis, vel non futuritionis dego. Si verbum procedit è cognitione futuritionis forma. exercita procedit è cognitione futuritionis determinatæ, quæ huius, & decreti contingentiam supponit. Contra secundò: quia Verbum procedit cognitione futuri, quatenus illius expressiuum formaliter obiectiuè est: sed est formaliter expressiuum futuri determinate, & non vagè; ergo procedit è cognitione determinata futuri, non autem vagè futuri, vel non futuri. Patet consequentia: quia eorum cognitione procedit Verbum, quæ formaliter obiectiuè repræsentat. Contra tertiò: quia ad repræsentationem futuri impertinenter se habet cognitio suæ negationis. Contra quartò: quia hæc propositio: *Petrus erit, vel non erit*, non habet obiectum futurum, & contingens sed necessarium: ergo Verbum, quod procedit ex eius obiecti cognitione non procedit ex cognitione futuri, quod, qua tale, contingens est.

3 Respondet secundò Zunniga distinguendo maiorẽ probationis primæ consequentiæ. Quidquid supponit per se contingens aliquod, & non supponit aliud necessarium à quo oriatur est contingens, concedit maiorem; si illud supponat negat maiorem. Ecce, si voluntati præuentæ cogitatione indifferenti addatur physica prædeterminatio, consensus necessarius in nostris principiis erit, non contingens. Cum ergo supponat Verbum necessarium cognitionem Dei circa se, & alia omnia necessaria obiecta, à qua oriatur necessariò, non contingenter, sed necessariò procedit; licet cognitio quatenus ad futura (ex quorum etiam notitia Verbum per se procedit) terminatur, sit contingens, vt pote eorum futuritionem contingentem, liberúmque Dei decretum supponens. Insignis æquiuocatio. Non contendimus Verbi productionem esse contingentem relatè ad suum principium, & Personam Patris, seu cum suo principio posse coniungi negationem Verbi: hoc enim esset liberè à Patre produci Verbum; sed contendimus absolutè ita esse Verbum, vt potuerit non esse. Ad primum fortasse tenet solutio; secus ad secundum: quod sic probo. Vel ad Verbi productionem per se expectatur cognitio contingens futuritionis formaliter, vel non expectatur? Si non expectatur: ergo per se ex formali cognitione futuri non procedit Verbum. Si expectatur: ergo sublata formali, & exercita cognitione futuri periret Verbum; licet ea posita necessariò, & non liberè à suo principio procederet: atqui eam exercitè aufferri contingens est: ergo, & Verbi intrinseca formalitas è cognitione formali, & exercita futuri proueniens erit contingens.

4 Tandem ex Zunniga distingues minorem eiusdem syllogismi. Secundum intrinsecam formalitatem, prout comparatur, vt expressio formalis futurorum est contingens, concedes minorem; absolutè illam negabis. Contra: quia vel, vt expressio comparata ad futura est aliquid intrinsecum formalitatis huius Verbi, vel non? Si est aliquid formalitatis intrinsecæ Verbi: ergo aliquid formalitatis intrinsecæ Verbi est contingens. quod cum prædicato formalitatis diuinæ pugnat. Si non est intrinsecum formalitatis: ergo illius processione non procedit Verbum, neque illud Verbi processione procedit: quare Verbum per se non procedit cognitione futurorum, licet illud extrinsecum, seu non intrinsecum Verbi illa procedat. Dices cognitionem ipsam esse cognitionem contingentium, & volitionem, illorum etiam volitionem, & vtramque liberam, & tamen diuinam. Contra: quia, licet cognitio, & volitio sint liberæ formaliter, tamen quoad intrinsecam formalitatem contingentes non sunt, neque quoad illam dependentes à contingentia creaturarum; sed iuxta opiniones varias complentur extrinseca creaturarum positione, quoad denominationem formalem, quin eis sublatis in intrinseca formalitate deficiant; in hac verò opinione de processione per se cognitione futuri aliquid formale intrinsecum Verbi formaliter deficeret futuro deficiente.

5 Ad certaminis calcem impugnandi veniunt Ruiz, & Recentiores complutenses. Nam, licet vterque nobiscum absolutè loquendo hac in re sentiat, tamen Ruiz ait ex suppositione, quod futura sint futura Verbum per se poterit edere ex illorum cognitione procedere, quod satis non noti. Si enim absolutè Verbum ex illorum cognitione posset edit, nescio quomodo ex suppositione natura absolutam (saltem disparata, & impertinenti ad suam enim cognitionem possit obiectiuè pendere! Sicut turis suam totam ra ex eo, quod independenter à furepræsentat futura, qualem repræsentationem habeat, sitis, obiectiuè pendeat, itaio esse, à futuris, etiam pobum, & obiectiua repræsen Verbum, illorum Ver- & tamen eis positis in esse Verb. erit, si ponantur, bit. Contra secundò: quia quidquid lis non pende ab hypothesi contingenti formaliter det per se est contingens: sed futurum, quod est hyp formaliter contingens formaliter: ergo Verbum, quod, est pothesi futuri per se formaliter procedit est contingens. Recentiores autem addunt: Verbum, vt formaliter expressiuum futurorum virtualiter procedere per se quarto modo ex illorum cognitione. Odi pessimè vana hæc productionis virtualis nomina. Hinc autem importunam vocem reiicio. Nam esto: cognitio, provt terminata ad intrinseca, & necessaria obiecta omnia, sit virtualis, seu eminentialis cognitio futurorum, quin expectentur futura: ex ea per te eandem adæquatam repræsentationem obiectiuam eminentem futurorum trahit Verbum: ergo solùm expectantur ad demonstrationem formalis repræsentationis eorum: Ita, vt sublata denominatione formalis repræsentationis futurorum, per impossibile, à cognitione, posita in Verbo perfectione repræsentationis obiectiuæ, quam ex cognitione eminentiali, qua

procedit, trahit, positísque futuris Verbum esset formaliter expressio obiectiua illorum: ergo, vt tale neque eminenter, & virtualiter à cognitione formali exercita illorum per se Verbum procedit; licèt procedat à cognitione eminentiali omnino independente à futuris.

QVÆSTIO III.

De termino formali diuinarum processionum.

TOTA est de nomine quæstio, breuíque proinde definienda. Sed tamen omittenda non fuit: quia, & suam habere subtilitatem potest, vtilémque aliis grauioribus doctrinam.

CERTAMEN I.

Aliorum sententiæ.

1 PRima sententia nullum proprium terminum formalem diuinarum processionum recognoscit. Ita S. Bonau. in 1. d. 13. art. 1. q. 2. ad 2. d. 5. art. 2. q. 1. corp. Okam. q. 3. Gabr. quæst. 3. art. 2. Aureol. quæst. vnic. art. 2. propos. 3. & art. 3. col. 3. Gregor. q. 2. art. 2. concl. 2. Ruiz d. 98. sect. 7. concl. 2. num. 11. Rationes pleræque eis, nec communes sunt, nec momenti. Fundamentum commune est: quia terminus formalis proprius productionis cuiuuis est, qui per se, & in se existentiam accipit per illam, & ratione illius eam accipit terminus totalis atqui essentia diuina non accipit in se existentiam per processionem, neque Persona accipit esse, siue existentiam ratione essentiæ: ergo non est terminus proprius formalis diuinarum processionum. Sed certè discursus solùm concludit essentiam non esse proprium terminum formalem processionum. Si autem personalitas propriam formaliter existentiam habeat, propriúmque esse, vt in Aduersariorum sententia habeat, nonne in Personis procedentibus esse recipiet processione, eiúsque ratione Persona, quæ illa constat personalitate? Solus Gregrius, qui nobiscum propriam existentiam, atque esse, personalitatibus diuinis d. proximè sequenti de & per ad eas etiam discursum posset extendere: at, qua tali, sonalitas in se existentiam non recipit rursus ratione sed, qua communicatio essentiæ existentiam tota personalitatis non accipit esse personalitas terminus Persona procedens: quare nm esse poterit. Sed maior proprius formalis proconstabit.

non est; firma, vt cp. q. 3. art. 1. corp. Capreol. q. 1. art. 1.

2 S. Thom. 1. 9. *contra illam*, & circa solutionem arconcl. 2. Scotarthusian. q. 2. vers. fin. §. *Nunc restat*, apud gumentoren. Ægydius, fusius Argent. q. 1. art. 3. Mai. q. 1. quem Caiet. & Canar. 1. p. q. 41. art. 3. Vazq. d. 162. cap. 3. c. lib. 6. c. 6. atque (ex hypothesi, quod proprius formalis terminus processionum assignari posset) Ruiz etiã citata sect. 7. num. 6. asserunt essentiam esse terminum formalem diuinarum processionum. Pro qua opinione nihil firmum ab eius Authoribus afferri video, nisi fortè quòd essentia diuina veluti Personæ productæ forma sit, teste Paulo docente: *Qui cum in forma Dei esset.* cui plures consonant Patres supra à nobis dati. In creatis verò compositis forma terminus formalis productionis eorum est, totíque composito esse dat. Vrgentiùs arguere posset Vazquez noster, qui propriam existentiam personalitatibus d. sequenti nobiscum denegabit q. 1. cert. 1. Etenim essentia actiuè communicatur Personæ procedenti per processionem, licet formaliter ipsi in facto esse communicetur per identitatem, quare, & totum esse Personæ totius procedentis est actiuè ipsi communicatum, licet in se improductum, quia omnino est à se, vnde, & terminus formalis processionis erit, licèt ipsa non producatur: quia non omnia, quæ termino formali creatæ productionis conueniunt, debent termino formali processionis diuinæ conuenire, vt cert. 2. dicemus.

3 Henricus quod lib. 8. quæst. 9. pag. 2. & art. 54. summæ q. 2. Gotfredus apud Scotum q. 2. citata col. 2. Gasp. Hurtado d. 1. diff. 11. docent personalitates, non autem essentiã, esse terminum formalem diuinarum processionum. Quibus (ex hypothesi quod proprius aliquis terminus diuinarum processionum sit) consentiunt veteres Doctores pro prima sententia relati. Sed tamen, licet hæc nobis sententia probetur, Gotfredi ratio probanda non est. Ait enim essentiam diuinam esse processionis, ac Personæ, quasi materiam, & subiectum, & indicare videntur Patres dum aiunt, *Filium esse ex, vel de substantia Patris.* Fulgent. de fide ad Petr. cap. 2. Concil. Toletan. 3. 4. & 11. in confess. fidei. Cæterum Gotfredi locutio temeritatis notatur, maléque sonantis à nostro Ruiz proximè concl. 3. n. 14. Et merito: tum, quia solus in re graui ita ex Catholicis Doctoribus loquitur: tum quia consonat Arrianis ita loquentibus apud Hilar. 4. de Trinit. col. 2. Ambros. 2. de Spiritu S. c. 10. post med. qui tantundem valere effutiebant Personas procedentes esse, vel factas esse ex Dei substantia, ac si diceres *arcam ex ligno factam esse*: quæ est eadem, atque Gotfredi propositio, qui ideò lapsus est, quod illud *ex* materiali modo ex physicis, & creatis intelligens, in quibus materiam compositionis importat, non alio sensit à Patribus, vel credidit, vel voluit in processionibus vsurpatum; cum longè aliter ea in re fuerit à Patribus acceptum.

4 Longè tamen aliter particulam *ex*, Patres vsurpant, dum Filium *ex*, vel *de Patre substantia* ac *essentia* vt denotent eius à Patre esse, aut edi aiunt: nempe (ut d. 2. q. 2.) ad quam essentia tre processionem (iuxta sanctitatem, & energia, vt dicebacum se habeat, vt tot, vt forma producentis se habebit, hus d. 4. q. 2. ac sæp. subiectum productionis, vt benè S. non vt materia 41. art. 3. ad 2. Quod si aliquando non Thom. 1. p. q. processionem, quæ in linea originis est, sed indenotet metaphysicam Personæ procedentis constitrinsecam, licèt essentia commune quid Personis sit, attur huius personalitate ad hanc potius Personam constituendam determinetur, quod materiæ proprium videtur; tamen, cum Persona quæuis in esse etiam Dei, nobilissima nempe constitutione constituatur, idque à deitate, tanquam à forma, habeat, potiori iure intrinseca etiam constitutione Personæ formam agere, non materiam, essentia dicetur: vt benè S. Thom. proximè, vbi Caietan. §. *Ad hæc*, & Molin. d. 2. & Canar. Scotus proximè §. *Ita tenendo*, Vazquez, d. 162. §. *Mihi*, Suar. lib. 6. cap. 6. num. 6. & 8. Valent. 1. p. q. 5. punct. 3. post med. Ruiz d. 97. sect. 1. à numero 5. id quod clariùs apparet, si tota actualitas essendi Personarum, siue existentiam, essentiæ, ac naturæ solius sit, vt d. sequenti, quæst. 1. monstrabimus.

5 Et quidem essentiam in diuinis formam dici debere testis est Paul. ad Philip. 2. vbi de Christo Filio ait: *Qui cum in forma Dei esset*, &c. id est in substantia, & natura Dei esset, vt multis ostendebamus Patrum testimoniis d. 2. q. 4. cert. 2. Confirmatur: quia ex hoc loco, & phrasi Pauli Patres, tam ibi, quam alibi passim, filij cum Patre consubstantialitatem, atque identitatem in natura demonstrant: at si essentia non forma, sed materia esset in diuinarum Personarum constitutione, malè, & Paulus loqueretur, & Patres inferrent consubstantialitatem Filij cum Patre: ergo essentia, seu deitas in diuinis, vt forma se gerit, non vt materia. Minor suadetur. Quia, quæ eiusdem materiæ, siue ex eadem materia sunt, formæ autem diuersæ, siue in physica, siue in metaphysica constitutione substantiali, nusquam eiusdem substantiæ, siue consubstantiales esse dicuntur, vt in omnibus constitutis substantialibus patet. Ergo si essentia in

in metaphysica Personarum constitutione materia sit, non forma, ex identitate in essentia ibi à Paulo asserta malè inferunt Patres Personarum consubstantialitatem. Denique propter materiæ identitatem nusquam dicitur productum substantiale ex forma alia constitutum *ex* vel *de* substantia producentis esse, vt patet in pediculis, & similibus. Stet ergo essentiam, & naturam non se habere in diuinis, dicive posse materiam, vt temerè Gotfredus ad suæ sententiæ probationem supponebat.

CERTAMEN II.

Tertia Gotfredi sententia aliter probata nobis probatior.

1 NIhilominus si aliter Gotfredi sententia probetur, probatior reliquis apparebit. Quare assero Personalitates terminos esse formales processionum diuinarum. Huius solidæ, ac peculiari probationi præmitto discrimem processionum diuinarum à productionibus aliis, quæ verè, ac rigorosè causalitates sunt, quod dedimus fusè d. 2. q. 3. Nimirùm: productiones, quæ causalitates sunt, qua productiones, & influxus sunt, ponere in causatis terminis esse, siue existentiam ipsis intrinsecam; processiones verò diuinas ideo catholicè à causalitatis ratione exulare, & consequenter per eas Personas procedentes, neque pendere strictè, neque rigidè causari à producentibus, quia processiones diuinæ, qua productiones, & influxus sunt, solas personalitates, non autem earum existentiam, & entitatem ponunt, quia tota, & integra Personarum existentia, & entitas in natura diuina est, quæ processione quidem ponitur in Persona procedente, non, qua processio, productio, siue influxus est, sed solùm, qua est præcisè communicatio.

2 Obserue secundò inde: in productionibus creatis terminum formalem debere recipere existentiam in se, ac per se, atque ratione illius terminum totalem productionis debere illud recipere: quia, cum è suo intrinseco prædicato sint viæ ad termini existentiam, quæ productiones, & influxus sunt, nequit terminus earum esse, quod ab eis, qua influxus sunt esse, existentiam que intrinsecam non recipiat; è contrario verò, cum processiones diuinæ, qua influxus, & productio sunt, atque creatas referunt productiones, esse, atque existentiam, personalitatum aut Personarum, quas producunt, minimè ponant, opus non est, vt termini formales earum esse, vel existentiam per ipsas recipiant, sed satis erit, vt illud recipiant per illas, non, qua influxus, & productiones sunt, sed, qua sunt communicatio. An verò earum, qua communicatio sunt, terminus formalis debeat assignari constabit ex dicendis numero 4. proximo.

3 Sic ergo probatur conclusio ex dictis. Personalitas sola Personæ procedentis terminat totam rationem processionis diuinæ formaliter immediatè in se: atque ratione illius Persona tota procedens: atqui id, quod terminat totam actionem, ac productionem quamuis immediatè, & in se, & ratione illius totum, quod ex illo resultat, illam terminat, est terminus formalis, imò terminus formalis totalis productionis illius: ergo personalitas Personæ procedentis est terminus formalis totalis processionis diuinæ. Maior probata ferè est ex duobus notatis: quia, qua processio est productio, & influxus, illud tantum formaliter respicit immediatè, & adæquatè quod denuò ponit in actu secundo. Sola autem personalitas Personæ procedentis denuò ponitur, non essentia, quæ in actu primo præsupponebatur in Patre, neque aliquid maioris existentiæ recipit, aut formalitatis communis per influxum Patris: ac proinde sola personalitas procedentis respicitur immediatè à processione, qua influxus, & productio est: quare, & hæc terminat immediatè totam rationem processionis, qua influxus est.

4 Qua verò processio communicatio est non habet terminum *qui* producatur, sic enim solum habet rationem donationis, ad quam solùm intercedit materia præhabita à donante, nempe à Persona producente, quæ essentia materia solùm processionis est, qua communicatio est, seu donatio actiua. Præter materiam autem, quæ donatur, in donatione nullus alius terminus est, quam terminus, cui donatur: Donatur autem primariò personalitati, ex cuius identitate cum essentia resultat Persona. Ne autem putes nos incidere in Gotfredi temeritatem, quam impugnamus, aduerte: ex parte producentis essentiam ipsam poni à nobis, vt formam actiuam, imò, vt totam actiuitatem ad processiones, atque in constitutione metaphysica Personarum, vt formam præcipuam relinqui, solúmque asseri esse materiam processionis, qua communicatio, & donatio processio est, quod catholicus nemo potest inficiari. Itaque ex dictis claret personalitates esse terminos immediatos, & totales *qui* processionum diuinarum. Patétque solutio ad omnia, quæ nos pro prima, & secunda sententia obiecimus cert. 1. ex nostris principiis.

DISPVTATIO VI.

DE PRÆDICATIS, QVÆ multiplicantur in diuinis.

IAM ad formalitates, quæ in Personis diuinis inueniuntur examinandas, facimus gradum. Ex illis autem nonnullæ sunt certò immultiplicabiles, vt essentia, & natura, omnipotentia, & similia; aliæ verò certò multiplicatæ & plures, vt personalitates, & relationes, de quibus tamen disputatione sequenti agemus. Aliæ autem formalitates sunt, de quibus, multiplicentur in diuinis, nec ne? non satis hactenus fuit apud Scholasticos Doctores exploratum: asserentibus non nullis, negantibúsque non paucis. Huiusmodi sunt prædicata quæ transcendentia à Logicis, & Metaphysicis vocantur, notissimáque illa dictione *Reubau* continentur: scilicet *res*, *ens*, *verum*, *bonum*, *aliquid*, *vnum*. De his igitur omnibus præsenti disputatione agemus. Et quidem res, ens, & aliquid, idem prorsus prædicatum, eadémque omnino formalitas est, vt Metaphysicis omnibus conuenit, de quo q. 1. agemus. Deinde de veritate tota q. 2. de bonitate q. 3. ac tandem q. 4. de, vnitate.

QVÆSTIO I.

An ratio entis metaphysici pro personarum pluralitate multiplicetur in diuinis?

ENTIS acceptio duplex est: prima pro non repugnantia prædicati ad existendum physicè, siue formaliter ratione sui, & actus essendi, qui ipsi, tanquam proprius actus respondeat, siue ratione alterius prædicati, cui formaliter vtriusque respondeat existentia: quo pacto entia sunt prædicata omnia differentialia, quæ merè rationis non sunt: etiam si entis ratio à differentiis adæquatè abstrahatur

in satis vulgata Scoti opinione. Secundò accipitur ens ſtrictiſſimè pro ordine ipſo, ſeu potentia logica, & aptitudine poſitiua formaliter reſpiciente, vel importante de connotato actum exiſtendi, ac proinde, cui ex parte connotati exiſtentia formaliter reſpondeat, tanquam proprius actus: quo pacto nil, quod formaliter non eſt vel exiſtentiæ connotatio, vel exiſtentia ens eſſe dicetur. Primo modo ens adiectiuè dicitur, formaliterque ab ente differt, tanquam ſubiectum à forma denominante, vel potius idem, quod entitas valet. Secundo modo dicitur ens ſubſtantiuè, & neutrè, formaliterque imbibit entitatem. Et quidem de primo modo entis nulla poteſt eſſe quæſtio inter Catholicos: apud quos perſonalitates entia rationis, & figmenta non ſunt; alioqui & Trinitas perſonarum figmentum foret: quare de ratione entis ſubſtantiuè, & neutrè ſumpti eſt difficultas totaran ſcilicet perſonalitas quæque præciſè, & formaliter ſumpta, vel entitas, & exiſtentia, ſit, vel ordo, & reſpectus ad exiſtentiam ipſi reſpondentem, tanquam actus proprius? vel potius an ſolùm ſit ens adiectiue? quatenus ratione idemtitatis eſſentiæ quæ ſe ipſa realiter formaliter exiſtit, exiſtat vna quæque. Neque enim audiendi ſunt Theologi nouiores, qui ex falſo principio, nimirum exiſtentiæ humanitatis Chriſti per exiſtentiam Verbi Trinit. perſonarum ſola perſonalitatum exiſtétia exiſtere, mala conſequentia, peioríque errore deffédunt apud Ruiz d.25.ſect.1.n.1. Vnde conſtat eandem hanc eſſe quæſtionem cum illa: an perſonalitates propriam habeant exiſtentiam formaliter intrinſecam, atque ab eſſentiæ exiſtentia diuerſam formaliter, ac proinde pro perſonarum numero exiſtentia in Trinitate multiplicetur? Et ne de nomine contendatur exiſtentiam idem prorſus eſſe, quod actualitatem eſſendi, ſtatuendũ eſt; dubitandúmque an actualitas eſſendi ſit actus proprius cuiuſque perſonalitatis formaliter ipſi reſpondens? nec ſatis ſit actus eſſendi reſpondens eſſentiæ, vt perſonalitates actu formaliter, realitérque per illum exiſtant?

CERTAMEN I.

In ſola eſſentia dari prædicatum entis ſubſtantiui metaphyſici ab authoritate probatur.

1 RAtionem entis prædicti pro perſonalitatum numero multiplicari, ſingulíſque Perſonis per ſe concedere referuntur, ferè omnes Theologi; cum tamen adeò lubricè omnes loquantur, vt de ente adiectiuè ſolùm ſumpto eos loqui mihi dubium non ſit. Idcirco neminem pro hac formali ſententia refero, quia de omnibus dubito. Præcipuè, cum eos circa difficultates alias ex hoc principio pendentes, aliter quam exigat conſequentia videam ſentire. Referri tamen poſſunt quot quot tres exiſtentias relatiuas, ſeu perſonales expreſsè admittunt. Hi verò ſunt Albert.1.p.q.44.memb.2.Alex.ibi corp. & ad 5.& quæſt.49. memb.2. Bonau.1. diſt. 25. q.2. vbi Ricardus Media-villa corp. Henric.art.33.ſumm.q.1.circa fin. Soar.3. de Trinit. cap. 5.& lib.5.cap.2.tom.1.3.p.d.11.ſect.2. Zumel.1.p.q.28.a. 2. quæſt.4.concl.1. Medina 3.p.quæſt.17.art.2. dub.3. Arrubal.diſp.114.cap.3.Zunniga diſp.5.dub.11. Scotus.1. diſt.11. quæſt.2.§.*ad rationem* & quodl.4.art.3.§. *ad argumentum principale*, Albiz verò diſp.10.ſect.3. Granad.tract.5.diſp. 5.ſect.3.num.22. licèt in re prædictis conſentiant, tamen nomine exiſtentiæ triplicis, etiam cum addito relatiuè, abſtinent, tréſque actualitates eſſendi appellant: quibus in eo etiam concordat Ruiz diſp.25. Pro hac opinione cum nomine exiſtentiæ ſtare video Recentiores Complutenſes, à quibus etiam in lectis diſceſſeram; vt conſter genij, non voluntatis, crimen eſſe, quod ſemper ab illis diſſentiar.

2 Concluſionem noſtram tuentur Henric.q.34. art. 2.q.2. ad 6. & corp. atque ad 5. vbi docet non eſſe res Perſonalitates, ideſt intrinſecam formaliter realitatem non habere, licet ratione eſſentiæ, quam continent (nempe re ipſa) res dicantur. Conſentit Gregor. de Arimin.1.q.vnic.art. 2. diſt.27. quos ſingularitatis notat Ruiz diſp.26.ſect.1.n.2.cum tamen ſect.2.n.2.aſſerat rationem entis ſubſtantiuè, & neutrè negari perſonalitatibus, & relationibus à Sancto Thoma.1.diſt.25.q.vnic. art.2.ad 4.atque à S.Bonau.diſt.23.art.2.q. 2. ad vltimum ab Alex.& Media-vil.citatis, à Magiſtro diſt.23. §. *Sciendum* & §.*Hic ſenſus* qui id circo videtur dixiſſe Perſonas tres entitates eſſe, quin tria entia admittat. Sanctus verò Thom.tres res eſſe ait, quia res ex Auicenna à quidditate dicitur, ſeu eſſentialibus prædicatis; negat autem eſſe tria entia, quia ens dicitur ab eſſe, ſeu exiſtere. Conſentit nobis Capreol.1.diſt.29.q. vnic. art.3.ad 1.Beza ibidem notabili 1. multiplicari entia relatiua modo ait, modo negat; licèt negare ſemper debeat iuxta ſuam doctrinam de inmultiplicatione, & vnitate exiſtentiæ in diuinis. Ne verò aliquis deinceps ſingularitatis noſtram concluſionem fugillet eam in nobis approbarunt Patres Ludouic. Ribas doctor, & Primarius Theologiæ Profeſſor Valentinus, eiúſque in cathedra ſucceſſor Antonius Perlas, item P.Auguſtinus de Caſtro fidei apud ſupremum Senatum Cenſor, Regiúſque Concionator. Ambroſius Pegnaloſa & Franciſcus Ruiz Theologiæ Scholaſticæ Profeſſores emeriti. Petrus Biuero Concionator Regius., Sebaſtianus Izquierdo Profeſſore meritus, fideíque apud ſupremum Senatum cenſor. Ioſephus de Villa-maior, & Ioſephus Quarnizo Profeſſores Theologi, ac Didacus Delafuente Hurtado Salmantinus Theologiæ Profeſſor, quorum originalia ſuffragia apud me habeo. His tres alios probatæ doctrinæ Patres adde totius operis Reuiſores occultos, quibus huius ſententiæ examinandæ cura, me poſtulante, mandata à Superioribus eſt. Aduocandi etiam ſunt, qui exiſtentias proprias diuinis perſonalitatibus in re, nec ſolùm in modo loquendi negant: cum eadem vtraque quæſtio ſit, vt in diſputationis præfatione notabam.

3 Hi verò ſunt Capreol.1.diſt.33.q.vnic.art.3. ad 5. & in 3.diſt.1.q.1.art.2.ad 2.contra ſecundam concluſionem Caiet.1.p. q.28. art.2. column.1. §. *corollarium eſt*: quibus accedunt Ferrara, reliquíque Thomiſtæ, licet ex falſo, ni bene intelligatur, fundamento: nempe, quod relatio quæuis *ſecundum eſſe ad* reale aliquid non ſit: quare concluſioni, licet non rationi, acquieſco cum inſigni Thomiſta Beza. 4.diſt.33.q.1.art.3.notab.4. & diſt. 29.q. vnic.art.3.notab.1. Idem docet magnum noſtræ Prouinciæ, & Societatis, totiúſque Theologiæ lumen Gabriel Vazquez 1.p.diſp.129.cap.2.& 3.Canar.1.p. quæſt.28. art. 3.d.3.p.2.Becan de Trinitate cap.3.q.8. hanc ſententiam Ruiz merito ad Trinitatis dogmata omnia tutanda accommodatiſſimam appellat diſp.25.ſect.3. hoc præfixo titulo: *Qui tres exiſtentias negant, melius conſonant aliis dogmatibus Trinitatis.* Eſt inſuper expreſſa ſententia Sancti Thom.1.p.quæſtione 3. art.3.& 4.3.p. quæſtione 17. art.2.ad 3.q.2. de potentia art.6.q.8. art.2. ad 11. vbi Deo ſolum abſolutum eſſe concedit, quo eius relationes exiſtant, quin eis eſſe relatiuum reſpondeat. In eadem ſententia fuit ſemper Ricard. de Sancto Victore, licet ex ignoratione acceptionis exiſtentiæ apud ipſum pro oppoſita referatur 4. de Trinit. cap.17. cum tamen exiſtentiam acceptam pro actualitate eſſendi, ſeu pro eſſe, & exiſtere, vt iam Scholaſtici Doctores accipiunt, vnam ſolùm, eámque communem admittat in diuinis perſonis cap.16.& 5. de Trinit.cap.1.& à cap.16. ad 20. vbi exiſtentiæ nomen pro ſiſtentia ſeorſim ab alio, & ex alio ſumit: *Quid eſt enim* (inquit cap.12.) *exiſtere, niſi ex aliquo ſiſtere?* Quibus perſonales proprietates, ratione quarum in diuinis eſt ex aliquo ſiſtere ſeparatim, ad exiſtentiæ rationem aduocat: nec ſolum actum eſſendi exiſtentiæ nomine intelligit: Ad quam acceptionem ſe refert cap.15. 16. 17. & 19. vbi in Trinitate plures ſolum habentes eſſe probat, non verò plura eſſe. Notanit hoc

primu

primus Alexand.1. p.q.44. corp. & ad 1. Postmodúmque eruditè adeo Vasquez citato c.2. à n.5.vt nimirùm sit post ipsum pro oppositâ sententia referri Richardum eodem modo Ioannes Theologus sess. 19. Concilij Florent. post med.§. *quoniam* & §.*in genere* existentiâ pro persona vsurpauit,dum plures admisit : sicque eam acceptionem probat existentiæ ex Boëtij definitione de persona : Quandoquidem persona dicitur esse(inquit ille) *natura rationis capax incommunicabilis existentia.*

4 Nec minus apertè vnicum esse actuale seu existentiam substantialem naturæ diuinæ, qua personalitates, & personæ existant in Deo agnoscunt PP. Aug.7. de Trinit. c.4. Heron. epist. 57. ad Damasum,in quibus præsertim aduertendum est subsistentiæ, & subsistendi voces non vsurpasse pro persona,vt nunc vsurpantur, atque, vt respondent voci græcæ *hypostasis*,quam, quia suspectam habuerunt initio, semper vertebant in nomen *substantia*, subsistentiam pro actualitate essendi substantiali vsurpãtes,vt doctè probat Vasquez disp.125.c.5.à n.1.Ruiz disp.34. c.8.estque scripturæ familiaris ea vocis acceptio Iob.c.3. cap.7.cap.24.cap.31.cap.41.& Psalm.101.Augustinus ergo probat in Deo vnicum tantum subsistere inueniri, sicut inuenitur vnicum tantum esse, & vnum intelligere,quin tanquam absurdum infert esse in Deo subsistere, hoc est existere, relatiuum.Verba infert Vasquez disp. 125.cap.1. n.1.Breuius sibi constans cap.5.Aug. *Hoc est Deo esse, quod subsistere,& ideo,si vna essentia Trinitatis vna substantia,* id est subsistentia,seu existentia cap. 6. initio : *Non est aliud Deo esse,aliud personam esse*, consonat iis, quæ dixerat ibi his verbis:*substantia Patris ipse Pater est:non quo Pater est*, id est personalitas, *sed,quo est*, id est essentja : ergo sola essentia est id, quo est, seu existit Pater, non autem personalitas ex Aug.Hieronymus:*Vna Dei, & sola natura,quæ verè est:id enim quod subsistit,non habet aliunde sed suum est.* Pende:*sola* & *aliunde*;quasi dicat alia aliunde subsistere id est, existere. Et rursus : *Taceatur tres hypostases*, id est subsistentiæ, seu existentiæ,& *vna teneatur.* Athanas. de Incarnat. Christi versus medium : *Increata sola Deitatis subsistentia intelligitur*, id est existentia: nam propriè subsistentia diuina sola non est. Fateantur ergo aduersarij existentias Personalitatum, vel creatas esse, vel nullas iuxta Athanasium.

5 Cyrillus Alexandrinus & Anast. Theopolit.Compendiali explicat.fidei longè à principio de vnitate essentiæ aiunt : *Quid est essentia?* Respondéntque : *Res, quæ per se est, neque altero indiget ad hoc, vt ipsa subsistat*, id est existat ; nam ad subsistendum propriis subsistentiis indiget, cum vnaquæque relatiua in Aduersariorum sententia, sit : ac proinde nulla sine aliis esse possit : Vel ergo Personalitates indigent existentia essentiæ, vt existant, quod est nostra conclusio, vel ipsæ sunt essentiæ, si non indigent iuxta hos PP. quod est erroneum. Idipsum docuerat Boët. libro de duabus natur.vers. med. *Deus*, inquit, *est hypostasis, id est subsistentia : subsistit enim nullo indigens : vnde dicimus vnam esse vsiam, seu vsiosim, id est essentiam, vel subsistentiam Deitatis.* Vbi etiam subsistentiam, & hyposthasim pro existentia accipit. Accedit præclarum Anselm. testimonium capite 43. monolog. med.dicentis : *Patrem gignendo dedisse Filio, vt non per extraneam, sed per suam essentiam, sapientiam, & vitam subsistat* (hoc est existat, ne sit erroneum) *sapiat, & viuat ; Alioqui non erit idem esse Patris, & Filij*, &c. Quod quam falsum sit liquidissimè superius præuisum est, denique Nazianz. orat. 57. 5. de Theologia pendens illud: *erat* repetitum Ioannis 1. sic ait : *Lux vera, quæ, dum Pater, erat,Lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in mundum, Filius ;alius Paraclitus erat, & erat & erat, sed vnicum erat, lux, & lux, & lux, sed lux vna, Deus vnus.* Ergo est vnum erat, & vna existentia, sicut vnus Deus : scilicet non magis multiplicata existentia, quam Deitate in Personis.

6 Tertiò probatur aliis Patrum testimoniis, qui Personalitates non esse appellandas existentias, sed existentiæ modos asserunt. Damasc.1.de fid. capite 11. *Penes personalem perfectionem, hoc est, existendi modum.* A quo R.P.Christoph.de Ortega, de Deo Vno & Trino. edoctus Richardus Victorinus 4. de Trinitate capite 24. init. aiebat : *Fortassis erit planius, & ad intelligendum expeditius, si dicimus, quod Persona sit existens per se solum iuxta singularem quendam rationalis existentiæ modum*,cap.autem 1. dixerat : *Personalitatem esse diuersum modum existendi.* Vnde acutè arguit Vasquez disputatione 116. capite 2. Personalitas in diuinis modus existentiæ est iuxta Patres : ergo existentia non est. Negant consequentiam Recent. solum enim, aiunt, infertur non esse existentiam essentiæ, cuius sunt modi ; non autem non esse suas proprias existentias. Quemadmodum, licet personalitas creata modus existentiæ naturæ creatæ sit, tamen ipsa propriam existentiam, & intrinsecam habet ; solùm ergo probatur personalitatem non esse existentiam, qua essentia existat ; non autem non esse existentiam, qua ipsa personalitas intrinsecè existat. Contra : quia persona diuina respectu existentiæ essentiæ non est modus realis realiter ; alioqui cum Portetano realiter modaliter essentiam á Personalitatibus distinguemus : ergo est modus existentiæ essentiæ solùm formaliter, seu est modus formalis existentiæ diuinæ : ergo formaliter non est existentia. Patet. Id, quod modus alicuius rei est, eo modo, quo est modus, nequit esse ipsa res, neque de eius nomine censeri : ergo, quod formaliter est modus solùm alicuius formalitatis, neque est ipsa formalitas, neque eius nomine potest appellari : sed ex Patribus Personalitas est modus absolutè, & rigidè formaliter solùm existentiæ formalis in diuinis : ergo neque est, neque dici potest existentia diuina. Contra secundò:nequit esse existentia propria formalis relationũ, quin essentia ipsis identificata earum existentia existat: ergo,quin sit existentia essentiæ & existentiæ,nec solum modus existentiæ : etenim implicat aliquid rei existere, existat quidquid idem realiter cum ipsa est : atqui essentiam existere existentia personalitatis negas, & merito cum Augustin.7.de Trinit. cap.4. ergo negare debes personalitatibus propriam formalem existentiam. Sed de hoc iterum Certamine tertio.

7 Denique recitandus est Boëtius de Trinitate versfin.hic ens : *Prædicationem relatiuam nihil rei addere, vel minuere, vel mutare ; quæ tota in eo quod est esse consistit ; sed in eo quod est incomparatione se habere.* Insuper S. Thom.1. dist. 26.q.1.à numero 1.ad 4. *Quæ dicuntur*, ait, *per respectum ad esse prædicantur, singulariter, vt subsistentia* (id est existentia : alioquin non singulariter) *& essentia.* Idcirco, quoties de Dei existentia, & diuino existere in Scripturis agetur, singulariter affirmatur. Exod.3. *Ego sum qui sum.* Et rursus : *qui est misit me ad vos.* Iob.23. *Ipse solus est*; Quoties autem tres personæ esse dicuntur non nisi adiuncta vnitate dicuntur, vt ibi : *Et hi tres vnum sunt*, quasi Verbum essendi, & existendi, licet tribus competat, non sine vnitate existentiæ, & essendi competat. Addit Enricus citatus illud Matthæi, 11.*Omnia mihi tradita sunt à Patre meo.* Et Ioan. 16. *Omnia, quæ habet Pater mea sunt* : Ergo quod diuersum in Patre, & Filio est, aliquid, seu ens absolutè non est. Vnde Hilar. 3. de Trinitat. circa fin. *Is, qui est, nihil*, inquit, *habens, quod non sit etiam in eo, a quo est.* Et Isidorus 1.de summo bono capite 5. *Ideo vnum sunt Pater, & Filius, quia nihil habet Pater, quod non habet Filius.* Respondet Ruiz intelligenda esse hæc omnia cum exceptione, quam adhibuit Eugenius 4. in Concil. Florent.in litteris vnionis ad medium aliique Patres : nempe *præter esse Patrem.* Contra : quia vel esse Patrem formaliter est aliquod per se ens, vel nihil seu non ens subsistentiuum formaliter per se? Si primum : Impropriè locutus est Christus Dominus, nec in vigore verè, dum absolutè ait omnia mea tua sunt, &c. Si secundum : habemus intentum. Licet autem Patres illam exceptionem addant : *præter esse Patrem*, non tamen aiunt Patrem esse distinctum esse, siue existere : sed potius cum existendi & essendi identitate personalem distinctionem stare : quod nos etiam dicimus.

Certamen II.

Ab absurdis oppositæ conclusionis eadem veritas roboratur.

1 IAm rationibus conclusio fulcienda est. Et quidem, si ad hominem res hæc cum aduersis Doctoribus agenda foret, nemo ex Aduersariis esset, quem in nostram sententiam non traheremus, vel inuitum. Nam Scotus cum suis, qui entis abstractionem adæquatam primus in scholas inuexit, quomodo in eadem realiter entitate Patris duplex prædicatum entis admittat, seu existentiam duplicem, prorsus ignoro. Neque valet eum ex natura rei Personalitatem ab essentia distinguere; ac proinde diuersas existentias, entitatisque rationes ex natura rei affirmare debere: nam, & prædicata differentialia entis creati ex natura rei à prædicato entis ex quo distinguit: & tamen illis existentiam, & entitatem metaphysicam propriam denegat, atque entis existentia solùm illa esse, & existere defendit. Insuper idem Scotus cum aliis oppositæ sententiæ Doctoribus, quos disput. 8. recensebimus negat Personalitates bonitates, adhuc trãscendentales esse. Alij etiam ex aduersariis tres veritates in diuinis negant, & ferè Catholico dogmate; cum tamen veritas transcendentalis cum ente conuertatur, vt Metaphysicis notum est.

2 Aliorum autem inconsequentiis nunc omissis, probatur primò conclusio: quia ex opposito infertur dependentia, & causalitas rigorosa inter personas productas, & producentes, si personalitas producta esse, siue entitatem propriam habeat, vt constat ex disputat. 2. q. 3 per totam. Hoc autem absurdum esse: nusquámque à Latinis, Græcísve Patribus, aut Scholasticis admissum esse causæ, & dependentiæ nomen strictum in diuinis, sed solùm *laxè*, & cum addito *quodam modo*, ibi etiam satis ostendimus. Probatur secundò: quia ex oppositi vertitur Catholicum dogma *Quod Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus non sint aliud, & aliud*, sed solum *alius, & alius*. Si enim Pater, qua Pater, est ens metaphysicum neutrum, & substantiuum Pater erit vnum ens, & Filius vnum ens distinctum à Patre in ratione entis, & quod non sit Pater, sicut eius Personalitas vnum ens est, quod non sit Paternitas realiter: ergo erit vnum, & aliud ens, siue aliud, & aliud. Dices *aliud* in diuinis iuxta Patres denotare essentiæ, & naturæ, non autem personalitatis diuersitatem. Neque id dubito: sed contendo probari inde in sola natura, & essentia, quæ non multiplicatur esse formaliter rationem entis, seu entitatis, illíque soli respondere formaliter in sua linea existentiam, à qua esse, & ens metaphysicũ neutrè, & substantiuè dicitur. Probo rigida locutione vnum ens neutrè & substàtiuè, & realiter distinctũ ab altero ente neutrè, & substantiuè sunt aliud, & aliud realiter: vt in aliis omnibus patet, atque ex ratione proximè efformata: ergo cum Patres rigidè loquuntur cum tanta vocum distinctione, & discretione (vt in re tanti momenti opportebat) negántque Personas, & Personalitates esse aliud, & aliud, ipsis formaliter sumptis, rationem entis, entitatis, & existentiæ propiæ negant: vt, licet eis multiplicatis distinguantur Personæ alia, & alia; non sint, tamen aliud, & aliud.

3 Tertiò probatur conclusio. Multiplicata entitate debet bonitas ipsius comes indiuidua multiplicari pro personarum multiplicitate: ergo in Trinitate aliquid maius, & perfectius alio erit, nempe Pater, & Filius Patre solo; imò Pater solus Filio, vt vrgebo disputat. 8. paululúmque fusius tetigi disput. 1. q. 5. cert. 1. agens de obiecto Beatitudinis: hæc autem absurda esse, minúsque Dogmatibus sacris consona, constabit disp. 8. Quartò probatur conclusio ex negatione plurium veritatum pro pluritate personarum in diuinis, quam expresè tradunt Patres vt q. 2. constabit. Multiplicata autem entis, seu entitatis ratione, multiplicari etiam veritates certissimum est: siquidem veritas transcendens cum ente ad conuertentiam dicitur, vt nemo, vel parum Philosophus, negare tentet. Quintò probatur conclusio: quia ex opposita infertur esse in Trinitate tres æternos, & tres immenses substantiuè: quod est contra symbolum Athanasij. Infertur enim triplicem esse æternitatem, vel immensitatem in diuinis: quod expresè negat præter Athanas. Sophronius Constantinopolitanus sexta Synodo act. 11. col. 4. *Vnam sempiternitatem.* Augustin. 1. de Doctr. Christiana cap. 5. *Eadem in Tribus æternitas, eadem incommunicabilitas.* Fulgent. de fide ad Petrum cap. 2. vers. fin. *æternitatem, & immensitatem, quæ naturaliter, atque æqualiter communia cum Deo Patre habet Filius.* Isidor. 7. Etymolog. cap. 1. circa med. & deinceps Athanasius orat. 2. contra Arrianos longè à principio. Consequentia probatur. quia ad existentiam necessariò sequitur duratio, & vbicatio, licet ab ea differant in creatis; in diuinis autem, secundum, quod intrinsecè dicunt, minimè differunt: positóque extrinseco ip tio imaginario, vel locali; vel durationis existentia diuina durat se ipsa indiuisibiliter, éstque illis præsens: vt constet quam malè vtantur Recent doctrina nostri Vasquez de præsentia corporis circumscriptiua ratione præsentiæ quantitatis. Nam sicut, non nisi à quantitate habent reliqua, in hac opinione, extensionem, in qua fundatur præsentia in ea opinione, consequenter, neque præsentiam in se, & de se reliqua à quantitate habere possunt. Ast, cum immensitas, & æternitas diuina fundetur in existentia diuina, nisi personalitates essentiæ, & naturæ existentia, & entitate solùm existant, & sint, ac proinde, neque habeant proprias formaliter existentias, nequeunt non personalitates singulæ singulas proprias æternitates habere. Confirmatur: quia si entia omnia corporea propriam habeant extensionem, nec solum ratione quantitatis, vt alia opinio fert, propriam etiam habent præsentiam iuxta huius opinionis Doctores: ergo si relationes habent propriam existentiam, & entitatem diuinam, nec solùm ratione essentiæ, & naturæ, propriam æternitatem, & immensitatem habebunt. Patet: quia, sicut corporis præsentia fundatur in extensione, ita æternitas, & immensitas in diuina existentia fundatur necessariò.

4 Suarez tom. 1. 3. p. disputat. 11. sect. 2. & 3. de Trinitate capite 11. numer. 6. & 9. cui adhærent Complutens. Recent. tres durationes in diuinis admittit; negat autem tres æternitates: quia æternitas, iuxta Patres, non solùm dicit durationem totam simul: & indiuisibilem, sine termino, sed connotat naturam: vnde sine naturæ multiplicitate nequit æternitas multiplicari: inducitúrque ad id definitio æternitatis ex Boetio quæ sic habet: *Duratio interminabilis vitæ tota simul, perfectáque possessio*, in personalitate autem vt præcisa ab essentia non est vitæ diuinæ, seu naturæ possessio, vt patet. Contrà primò: quia, vt benè Ruiz disputat. 27. sect. 2. numer. 2. iam esset genus durationis, quod neque esset æternitas propria, neque participata, neque æuum, neque tempus: quod est hactenus inauditum. Contra secundò: quia saltem Personæ essent tres æternitates: cum personæ vitæ, & naturæ diuinæ perfectam possessionem habeant, atque insuper tres ilsas durationes interminabiles, & totas simul. Contra tertiò: quia, idcirco Boëtius definitione æternitatis vitæ, seu naturæ meminit, quia in ea solùm existentiam, in qua adæquatè fundatur æternitas, recognouit. Contra quartò: quia, quod fundamentum est ad totum formale prædicati alicuius, sufficiens connotatum est ex parte subiecti ad totum illud formale prædicati: sed existentia personalitatis per te est sufficiens fundamentum durationis interminabilis, quæ sit tota simul; ergo existètia personalitatis sufficiens connotatum erit ex parte subiecti sine cõnotatione alterius existètiæ vitæ, & naturæ diuinæ, ad totum formale æternitatis. Patet cõsequẽtia: quia tota formalitas

æternitatis

æternitatis,& idem est de immensitate, stat in duratione simultanea,& interminabili. Contra quintò:quia in horum sententia tribuente perfectionem relationibus, sine illarum possessione, non est vitæ perfecta possessio, & adæquata:ergo nec duratio respondens naturæ, eiúsque existentiæ præcisè sumptæ,licèt interminabilis, & tota simul sit,erit æternitas;sed expectanda erit identitas realis naturæ cum personis: cum autem identitas adest, perfecta etiam vitæ possessio est in personis, & triplex, cum triplex sit identitas: ergo, & triplex æternitas erit.

5 Acutius Ruiz sect.1.n.15. & 2. per totam respondet; neque esse plures æternitates, neque plures durationes interminatas, totásque simul, neque plures locales correspondentias indiuisibiles, totásque simul in diuinis: nam duratio,& vbi ex genere suo sequuntur rerum integras realitates, non autem formalitates diuersas: quare æternitas,& immensitas,seu duratio,& vbi diuinum non conuenit personalitatibus formaliter sumptis, sed vt realiter cum integra essentia identificatis:Vnde supponunt infinitatem in genere entis propriam Deitatis, nec sufficit infinitas formalis Personalitatis: quare multiplicatis Personalitatibus,nec vbicatio,neque duratio diuina, seu immensitas,& æternitas multiplicanda est.Acuta, & grauis solutio;sed quæ me iudice difficultatem non exhauriat. Contra: quia,licet prædicatum æternitatis,& immensitatis consequantur realitatem,neque solùm formalitatem, diuinam, vel sufficit realitas in quauis persona, vel requiritur realitas essentiæ cum omnibus: si hoc vltimum: ergo nulla persona est æterna, seu immensa contra Symbolum.Patet consequentia:quia in nulla est realitas triú; si dicas primum: ergo, sicut est triplex realitas realiter distincta in tua opinione,ita triplex duratio, seu æternitas,& immensitas.Dices supponere ens infinitum in genere entis:quare nisi multiplicato ente infinito in genere entis,quod est essentia, implicat multiplicari æternitatem,& immensitatem.Contra:per te consequitur realitatem duratio,seu æternitas: ergo multiplicata realitate multiplicabitur æternitas: sicut variato, & multiplicato fundamento multiplicatur relatio,& quidquid in fundamento fundatur. Confirmatur: quia, vel fundamentum adæquatum est essentia, seu ens infinitum in genere entis præcisum à personalitatibus, velut in re realiter est: si vt realiter est:essentia est triplex realitas per te, ergo erit triplex fundamentum;si præcisè essentia sumpta, ergo contra te duratio, & vbicatio non sequitur realitatem,sed formalitatem, & præcisionem entitatis.

6 Contra secundò: quia de hoc est quæstio cur ens essentiæ,seu eius existentia fundet æternitatem propriam, non autem ens, & existentia relationis. Dices secundò: quia non est infinita existentia, & entitas personalitatis in genere entis,sicut ens, & existentia essentiæ. Contra: quia essentia præcisa sine attributis, & personalitatibus, neque identificata cum illis,non est formaliter, & simpliciter infinita in genere entis: cum formaliter non sit ens, quod per te est relatio; identicè autem relatio æquè est infinita in genere entis, atque essentia. Dices secundò constare ex Patribus, qui negant multiplicari durationes in diuinis, essentiam solam esse fundamentum,non autem solas personalitates.Contra: quia, cum ratio facta probet multiplicandas esse pro numero existentiarum,siue realiter,siue formaliter sumptarum,ex ea Patrum, & Conciliorum definitione negare debes relationibus, seu personalitatibus existentiam propriam eáque formaliter existentia, & entitate essentiæ solius existere, & esse,teneris affirmare vt dogma catholicum tuearis.

7 Obiicies satem tres immensi, & tres æterni dicendi sunt adiectiuè: cum sint tres habentes æternitatem, & immensitatem. Fateor:sed id Patres, & Concilia non negant,sed solùm tres æternos substantiuè. Secundò cum æternitas formaliter sequatur existentiam naturæ, illa solùm est æterna substantiuè,& primariò adiectiuè; reliqua verò solùm identicè: quatenus autem idem cum essentia sunt personæ plures non sunt, quare neque plures immensi,aut æterni,licet vnusquisque, quia habet identitatem,identicè, & realiter æternus sit. Adde quod non sunt absolutè, & sine addito tres ipsæ personæ sed cum addito personæ. Illud enim sonat triplex esse? quare,sicuti non sunt tres realitates, neque entitates, neque tres res substantiuè, ita neque sunt absolutè, & sine addito tres, neque tria; licet aliquando Patres ita non nimis rigidè loquantur: ac proinde Nazianz. orat. 37. longè à principio ait: *Vnum esse tria, si propietatum rationem habeas.* Hinc S. Bonau.1. dist. 23. art.2. quæstione 2.ad 1.Carth.dist.24. quæstione 4. post med. & S. Thom. aiunt impropriè loqui August. 6. de Trinitate capite 4. dum personas vocat *hæc tria.* Est autem tres substantiuè, adiectiuéque tria: licet tres magis vsitata vox sit in Trinitate: tum quia indifferens est, vt substantiuè vel adiectiuè sumatur: tum quia aptior, vt bona grammaticali concordantia subintelligantur Personæ. Sunt autem personæ tres substantiuè: quia sunt tres personalitates: ac proinde, sicut substantiui nominis *Persona* multiplicatur forma, potest multiplicari substantiale illius concretum, iuxta strictas regulas multiplicandi concreta substantiua substantialia penes formarum,quas significant, multiplicationem.Pleraque ex his lucem, robúrque accipient ex dicendis in quæstionibus sequentibus.

Certamen III.

Rationibus à priori eadem veritas fulcitur.

1 Prima ratio efformata à PP. sic habet. Ens, siue essentia dicitur ab esse, seu existere iuxta Athanasium libro de definitionibus colom. 3. vbi de ente,atque essentia dicit: *Dicta est tanquam existens.* Augustinus 7.de Trinitate capite 5.*ab eo, quod est esse, appellatur essentia.* Ambrosius 1. de fide capite 9. & de Incarnationis Dominicæ mysterio capite 9. medio: *significat,* inquit ille, *vsia diuina Deum semper esse.* Boët. de duab. natur. longè à principio: *Vsia est, & essentia: est enim, & maximè ipse est,à quo omnium esse,* &c.Tum sic: In diuinis est vnica essentia:ergo vnicum esse,seu existere,non plura esse, seu existere, siue, quod idem est, plura formaliter entia. Sic Patres discurrunt, atque ex ipsis Mag. 1. dist. 8. capite *Verè.* Nec aliter Sanctus Thomas 1.parte,quæstione 39.quæstione 4.à. 2.3. part. quæstione 17. articulo 2.ad 3. de potentia, quæstione 2. articulo 7. & quæstione 8. articulo 2. ad 11. vbi habet: *In diuinis nullo modo est esse, nisi essentiæ; sicut, neque intelligere, nisi intellectus, & propter hoc, sicut in Deo est tantum vnum intelligere:ita etiá vnum esse:& ideò nullo modo concedendum est,quod aliud sit esse relationis in diuinis, aliud essentiæ.* Adde commentatorem Boëtij in libro de Trinitate apud Bedam tom.8. column.penult. commenti sic dicente: *Quoniam tribus personis vnum esse, ideo vnius vsiæ esse dicuntur.* Explico & confirmo: cuiuis existentiæ respondet suum esse: cuiuis esse sua essentia: ergo pluribus formalibus existentiis Personarum plures essentiæ, & existentiæ. Dices cum addito relatiuorum non est inconueniens. Contra: quia in re periculosa solus loqueris. Contra secundò:quia multiplicatis differentialibus multiplicatur absolutè,& sine addito commune,si in eis includitur: ergo multiplicata per personalites, seu relationes ratione existentiæ,seu essentiæ communis absoluto, & relatiuo, esse,multiplicari debet ratio existentiæ, seu esse:ac proinde absolutè dici debent multiplicari rationes existentiæ, & essentiæ ad numerum ternarium, imò quaternariú vsque.Dices absolutè nomẽ essentiæ, seu esse denotare ex vsu Patrum esse naturæ.Contra:quia Patres,vel non loquentur rigidè, vt opportet in materia grauissima,

vel sentiunt personalitatibus non respondere formaliter existentiã propriam, neque esse propriam, & quod idem est rationem propriam entis formalis metaphysici substantiui.

2 Arguo secundò ex Theologicis principiis. De ratione entis diuini est esse à se: sed personalitatibus, & cuiuis earum formalitati repugnat esse formaliter à se: ergo Personalitatibus formaliter repugnat ratio entis diuini. Maior est certa: nam ratio essendi à se est prædicatum differentiale, vel quasi differentiale entis diuini, & increati, prout à creato diuiditur, & contra creatum constituitur. Si dicas de prædicato entis diuini esse ens à se, seu non ab alio causaliter, non autem originaliter incidis in impugnationes efficaces datas disp. 2. q. 3. per totam; sed nec minor est obscurior: nam quidquid est præter essentiam, & communia in persona producta productum formaliter est: ergo omnes, & singulæ formalitates personalitatis sunt productæ; ergo essentialiter, & formaliter sunt ab alio; ergo eis formaliter repugnat esse à se. Consequentia omnino est legitima. Idem argumentum efformari potest de ente actuali, & existentia, quæ enti metaphysico in propria linea essendi respondet. Dices: non minus pugnat cum quauis formalitate diuina esse ab alio, & non à se, quam cum prædicato entis diuini: ergo eidem argumento sumus obnoxij. Nego antecedens: quia, si ratio entis esset ab alio, Personalitatis existentia formalissimè esset ab alio. Vnde esset verè causata existentia diuina: insuper ens metaphysicum limitatum esset in ratione entis, ideſt in suo genere: quod pugnat cum prædicato diuini: si autem existentia, & entitas Personalitatis sit essentia, sicut hæc ab alio non est, ita neque eius existentia ab alio erit, pendebitve, aut erit limitata in genere entis, in quo non est, sicut neque in genere perfectionis, & bonitatis, quæ rationem entis indiuiduè sequentur.

3 Tertia ratio à priori: quia entitas, & ens metaphysicum formaliter est, cui in sua formali linea respondet tanquam actus existentia: ergo, quod non habet pro actu in sua formali linea respondentem existentiam, non est formalis entitas, seu metaphysicum ens: sed personalitatum actus proprius in linea propria formali respondens, non est actualis existentia: ergo personalitas non est entitas, seu ens formaliter. Subsumptum probatum satis erat certam. 2. & ratione prima huius certaminis; sed probo purè metaphysicè. Actus adæquatus personalitatis formaliter, & metaphysicè sumptæ est constituere Personam, ab aliáque distinguere, & si placet notionalem potentiam complere. Ast nihil horum formaliter est existentia. Dices nihil horum à personalitate præstari posse sine existentia reali: nam, neque actu personam constituit realiter, neque distinguit, neque alteram producit sine reali existentia: ergo formalitas personalitatis nequit respicere suos actus à nobis assignatos, non respiciendo existentiam: ac proinde existentia erit inadæquatus actus inadæquatè respondens personalitati formaliter sumptæ. Solutio hæc est grauissima obiectio, quam mihi contra adæquatam abstractionem entis creati à suis differentiis iam pridem in Logica opponebam; sed ex dictis tam ibi quam hic disp. 2. q. 3. facilis est, & difficultatis solutio, & solutionis impugnatio.

4 Etenim, aliud est non posse hos actus, qui formaliter respondent personalitati actu exerceri sine existentia reali ipsius Personalitatis; aliud existentiam realem esse actum formaliter respondentem Personalitati formaliter, & metaphysicè sumptæ: sicut aliud est ignem non posse calefacere, nisi applicatum ad passum, aliud est applicationem esse actum formaliter inadæquatum actiuitatis calefactiuæ ignis. Primum est verum; secundum falsum. Sic etiam actu distinguere, actu producere, actu constituere nequit Personalitas sine existentia reali; non tamen existentia est actus respondens, adhuc inadæquatè. Personalitati adhuc formaliter sumptæ, sed enti metaphysico, seu entitati formaliter, quam in statu realitatis, seu identitatis Personalitatis habent: in quo statu, sicut ab essentia nullatenus differunt, ita neque cum illa realiter constituunt, licet realiter diuidant vnam personam ab alia, sícque tanquam distinctiua producant: ad quod satis est realitas, & existentia ab essentia formaliter prouenientes, vt q. 3. citata docebamus. Vnde arguo rursus, & explico vim rationis præcedentis argumento ad rem hanc efformato à Sancto Thom. 1. p. q. 3. art. 3. & 4. & 3. p. q. 17. art. 2. ad 3. Implicat aliquid identificatum cum alio realiter existere, quin eadem existentia realiter existant omnia, cum quibus realiter identificatur: ergo sublatis, per impossibile, aliis formalibus existentiis identificatorum, ea omnia realiter existent formali existentia illius, cum quo identificantur: ergo ad id reliquæ formales existentiæ superfluent respondentes singulis formalitatibus: Verbi gratia, Personarum, aut attributorum, quæ enti diuino formalissimè identificantur: ergo, ni, si aliunde necessariæ monstrentur, admittendæ plures existentiæ non sunt. Nullam autem aliunde earum existentiarum necessitatem esse argumentorum solutione probabo.

5 Denique probatur conclusio ratione metaphysica Theologica à priori: quia, vt sæpe in hac materia præcipuè disp. 3. & 4. docebamus, de ratione prædicati diuini cuiusuis est ex suo primario conceptu indiuisibili formaliter esse infinitum, ac proinde non posse dari in Deo prædicatum aliquod ex partialibus formalitatibus, etiam metaphysicè compactum: ergo neque prædicatum entis in quauis persona potest ex duplici conceptu entis conflari, tanquam ex partibus formalibus; ergo nec prædicatum entis diuini, quod necessariò communicatur, vel potiùs formaliter identificatur cum essentia poterit esse compositum in quauis Persona ex duplici ratione entis, altera essentiæ, altera Personalitatis: ergo in Persona quauis solus datur conceptus entis substantiui essentiæ proprius, formalitérque ipsi identificatus.

Certamen IV.

Obiectis occurritur.

1 Dices. Diuersæ formaliter existentiæ, realitates, & entitates requiruntur ad verum influxum: sed in diuinis est verus influxus vnius personæ in aliam: ergo diuersæ formaliter existentiæ, realitates &c. Distinguo maiorem ex dictis disp. 2. q. 3. Ad verum influxum causatiuum, & à diuinis dogmaticè relegandum, concedo maiorem; ad purè originarium, & non causatiuum catholicè admittendum, nego maiorem: atque his distincta eodem sensu manet minor, & negata consequentia. Dices secundò: Ad distinctionem realem vnius personæ ab alia debet esse duplex realitas in personis: sed essentiæ solius realitas eadem est in personis: ergo diuersa est realitas Personarum. Minor videtur certa: maior probatur. Quia si Pater eadem est realitas, ac realitas Filij: ergo non sunt duæ res, sed eadem res; atqui eadem res non distinguitur realiter à se ipsa: ergo nec Pater distinguitur realiter à Filio. Respondetur negando maiorem. Ad cuius probationem distinguo vltimam consequentiam: non distinguitur Pater à Filio realiter vt res, seu existens, aut ens subſtantiuè fateor: vt ens, vt res, & existens adiectiuè nego consequentiam. Nam Pater realiter est vnus habens identicè realitatem, & entitatem: & Filius alter habens identicè realitatem. Ac proinde sicut duo subiecta eadem albedinem habentia sunt realiter duo alba, quia adiectiua multiplicantur per subiecta, non autem per formas: ita res, ens &c. adiectiuè sumpta multiplicantur multiplicata formalitate, cui realitas, entitas, &c. identice adiungitur sine realitatis formalis multiplicatione. Aliter distingue maiorem: debet esse duplex realitas quoad formalitatem, & conceptum realitatis nego maiorem; debet esse duplex realitas, quoad statum physicæ realitatis, concedo maiorem. Status quippe physicæ realitatis ex adiunctione, & identitate cum alia quauis formalitate diuersificatur immultiplicato entis, siue existen-

tiæ

tiæ prædicatò. Et distinguo maiorem : eadem est realitas essentiæ, quoad formalitatem concedo minorem; quoad statum realitatis nego minorem, & consequentiam. Ecce prædicatum entis, & realitatis metaphysicæ eadem est in Petro, & Paulo : quia tamen adiunctione Petreitatis, & Paulitatis (quæ prædicata in opinione iuxta quam philosophamur entitas, & realitas formaliter non sunt) diuersum statum realitatis ex adiunctione entis, & Petreitatis in Petro habet: ac proinde, quia diuersam realitatem quoad statum sortitur Petrus, & Paulus realiter distinguuntur, licet realitatem, & entitatem formalem eandem participent. Fateor non in omnibus tenere exemplum; teneret autem in omnibus, si veram præterea iudicaremus sententiam Platonis de prædicato vniuersali communi à parte rei; ea autem negata discrepat exemplum, non quidem in eo, ad quod adducitur, sed in eo, quod essentiæ diuinæ communitas respectu personarum, quasi physica, à prædicatis vniuersalibus formaliter solùm, non autem realiter, sicut essentia diuina, communibus, valde discordat.

2 Dices. Personalitas Patris, seu Paternitas præcisè distinguitur realiter à filiatione: ergo Personalitas Filij, & Patris præcisè habent realitatem. Patet: nam inter ea, quæ realitatem non habent nequit realis distinctio esse. Nego antecedens ex implicatione terminorum prædicati, & subiecti; nam Paternitas *præcisè* dicit statum præcisionis, & sumitur in subiecto præcisè formaliter; aduerbium autem *realiter* adiunctum prædicato distinctionis; quæ vtrumque extremum afficit dicit statum realitatis, & negationem præcisionis, vnde est terminorum implicatio. Instabis : ergo Paternitas præcisè est idem realiter cum filiatione. Patet. Eo modo, quo aliquid non distinguitur ab alio, est idem cum illo; sed Paternitas præcisè non distiguitur realiter à filiatione per te : ergo est idem realiter cum filiatione. Nego consequentiam. Ad probationem distinguo maiorem : posita constantia, & habilitate terminorum est vera maior. Posita terminorũ repugnantia, & implicatione est falsa maior. Ecce chymera neque distinguitur realiter à lapide, neque est idem realiter cum lapide. Dices: ergo dantur duo contradictoria simul falsa, nego consequentiam. Nam contradictoria non sunt, distinguitur realiter, sunt idem realiter; sed primæ *non distinguitur realiter* secundæ *non est idem realiter*.

3 Atque, vt videas veritatem vel falsitatem harum propositionum non pendere ex nostra hac peculiari doctrina, pone Personalitatibus entitatem, realitatem, & existentiam propriam formaliter : & metaphysicè diuersam ab existentia, entitate, & realitate essentiæ, atque eodem modo vtramque propositionem falsam inuenies. *Paternitas præcisè distinguitur realiter à filiatione, vel est idem realiter cum filiatione*; veráque reperies istas propositiones: *Non est idem realiter cum filiatione: non distinguuntur realiter à filiatione*: quia negatio præposita subiecto destruit suppositionem affirmatam prædicati status realitatis, quæ inducebat implicantiam terminorum cum suppositione alia affirmata status præcisionis suppositi ex parte subiecti. Imo hæc etiam est falsa : *Essentia præcisè, & formaliter est idem realiter cum Paternitate*, vel *distinguitur realiter à Paternitate*: ex implicatione terminorum : quia præcisè sumpta essentia realiter non est eadem, vel distincta, licet sine addito *præcisè* vera sit prima propositio : quia non excludit statum realitatis, quem supponit prædicatum. Dices: ergo essentia, & Paternitas præcisè non distinguũtur realiter ab essentia, & filiatione : ergo nec absolutè Pater distinguitur à Filio, quod est hæreticum. Probo consequentiam. Ex parte Filij nihil aliud est, quam essentia, & Filiatio, sicut ex parte Patris nihil est præter essentiam, & Paternitatem; sed Paternitas, & essentia, per te non distinguuntur realiter ab essentia, & Filiatione: ergo nec Pater absolutè distinguitur realiter à Filio. Nego primam consequentiam : quia præter has formalitates, vt distinguantur realiter requiritur status realitatis, quem non habet Paternitas & essentia cum præcisione denotata per illam particulam *præcisè*, quemque habent absolutè dicti Pater, & Filius.

4 Insurgis contra. Addito statu realitatis, qui est identitatis personalitatum cum essentia additur identitas, & conuenientia Personarum in essentia; ergo status realitatis est status conueniendi realiter personas : ergo non est status disconueniendi. Patet : nam idem nequit esse principium eisdem conueniendi, & disconueniendi. Nego secundam consequentiam, & eius probationem. Status quippe realitatis non est principium conueniendi, vel disconueniendi : sed quasi commune solùm conuenientiæ, & pugnæ rationibus, & principiis formalibus tam pugnandi, quam conueniendi : nimirum essentiæ conueniendi, Personalitatibus pugnandi, & disconueniendi : vt semel presti disp. 1. q. 5. & disp. 2. q. 3. Hoc ipsum admittere debent oppositæ sententiæ Doctores. Nam, licet principiũ disconueniendi, scilicet personalitas, habeat distinctam formaliter entitatem, & existentiam ab entitate, & existentia essentiæ, realiter tamen eandem habent existentiam cum illa : realiter quippe idem cum illa sunt : quare eundem statum realitatis habent principium conueniendi, & disconueniendi : alioqui nega, atque vt alter aiebat: *Aude aliquid breuibus gyaris, & carcere dignum*. Est enim, hoc quod dicimus mysterium ipsissimum : nempe, rem eandè, & realiter insectilem ab alia realiter insectili, realiter differre, atque cum illa realiter identificari.

5 Obiicis rursus. Pater differt realiter à Filio : ergo ratio, seu principium distinctionis, nempe personalitas, formaliter debet esse res, & aliquid, alioqui per nihil differrent. Nego consequentiam. Probationem distinguo : per nihil metaphysicum subsantiuum, id est non ens metaphysicum formale fateor : per nihil, seu non ens physicum seu metaphysicum adiectiuum nego : nam non solùm ens formale subsantiuum est ens, & res physica, seu non implicans physicè existere : quidquid enim capax absolutè est physicæ existentiæ, siue ipsi formaliter, tanquam proprius actus, im propria linea respondeat, siue respondeat, tanquam actus metaphysicè, & formaliter alienus, physicè autem proprius, iure identitatis realis cum ente formali, cuius proprius actus existentia est, physicum quid, & reale est : nam quidquid alterutro modo existit physicè existere non implicat : ac proinde reale aliquid physicum est : quo prædicata differentialia entis realis metaphysici ab ente rationis, atque impossibilibus, quibus vtroque modo existentia physica repugnat, valde discordant, vt tetigi in quæstionis præfatione, latiúsque persequebar in Logica controu. 4. disp. 5. citata.

6 Frigent inde Recentiorum consequentiæ pro existentiis propriis Personalitatum : nempe nihil actu addit Personalitas, vt distincta ab essentia : sed Pater distinguitur à Filio per personalitatem solam præcisè : ergo non distinguitur per aliquid actu Pater à Filio. Nego minorem de distinctione reali, quæ præter rationem distinguendi dicit statum realitatis; concedo verò de distinctione formali : & distinguo consequens : per aliquid actu formaliter, & metaphysicè subsantiuum concedo; per aliquid actu realiter, & physicè, atque metaphysicè adiectiuum nego. Secunda consequentia sic habet. Quia Deus realiter est actu Deus, Deitas habet realitatem, & existentiam propriam : sed Pater est actu Pater : ergo Paternitas habet propriam realitatem, & existentiam. Nego maiorem rigorosè sumptam : nam ad existentiam physicam, actualitatémque essendi satis esset, si alterius entis metaphysici secum identificati existentia propria, sibíque formaliter aliena existeret, vt sæpe diximus. Instabis : ergo non magis existit Deitas existentia sibi formaliter propria, quam existentia propria formaliter personalitatum, sibi aliena. Probo : quia iure identitatis cum illis æquè dici poterit Deitatem physicè existere existentia propria Personalitatum; atque nos dicimus Personalitates eodem iure existere existentia propria essentiæ. Nego consequentiam : quia essentiæ respondere existentiam propriam probatum aliunde est totis certaminibus præcedentibus, de personalitatibus verò ibidem improbatum.

7 Solus denique est locus difficilis Hylarij, quem ad

rem præsentem notarit nemo, cum sit valde ad eam insignis: vocauit enim Hylarius personas diuinas *res naturæ*. Qui, licet solus ex Patribus ipso, vel antiquioribus, vel nouioribus, ita loquatur, probatur tamen Magistro in 1. dist. 34. cap. 1. & 2. Alberto 1. p. q. 43. memb. 2. art. 1. ad argumenta, & art. 2. ad 1. & memb. 3. art. 2. Alexandro 3. p. q. 7. memb. 1. art. 3. Sancti Thomæ 1. p. q. 29. art. 2. ergo Personalitates, provt præcisæ à natura, res formaliter sunt, & entitates. Respondetur primò ex data doctrina S. Thomæ, & Auicennæ cert. 1. n. 2. nomen *res* sumi à prædicato essentiali quocumque. Secundò ex S. Thom. proximè in corp. *Personas dici res naturæ secundum, quod Persona, est individuum, in quo realiter existit natura physicè communis, & extra quod realiter non est: sed non formaliter*, quasi dicat personam solam esse realitatem naturæ: quia extra illam realiter natura non est. Ex attributis posset arguere non nemo: quod si eis ratio entes deficiat, vt debet, iuxta nostra principia, & rationes, neque bonitatem propriam attributis posse assignari, neque vnum attributum melius esse alio. Admittam facilè consequentiam: quam negare possem iuxta dicta disp. 1. q. 5. & disp. 2. q. 3. Vbi ostendi, quo pacto vna species perfectior alia dici possit, licèt eandem entitatis, & bonitatis rationem habeant. Sed de hoc iterum, vbi obiter de maiori vel minori perfectione virtutum diuinarum moralium agetur.

QVÆSTIO II.

An veritas multiplicetur in Trinitate.

SECVNDVM expedisse quis entis prædicatis veritas est: quare post entis examen quæstionem secundam suo sibi iure reposcit.

CERTAMEN I.

Nostræ negatiuæ conclusionis probatio leuis.

1 NOster Vasq. d. 122. cap. 7. num. 28. Soar. 3. de Trinit. tot esse in Trinitate veritates, quot personas asserunt. Eis verò consentire debent, qui tres bonitates admittunt; imò, & qui tres in illa entitates recognoscunt; licet ex eis plures consequentiam non teneant, vt ex citatis, citandisque constabit. Id quod in materia de Trinitate sæpius, quam in aliis vsuvenit; iis præsertim Doctoribus, qui principia metaphysica non satis explorarunt. Hi enim rationum, quas Patres ad veritates tunc controuersias statuendas, vel leuiter premunt, vel tacitè supponunt, ignari; Patrúmque, vt Catholicos decet, vocibus claris consentientes, eorundem consequentiæ in affinibus quæstionibus deficiunt. Sed enim, quod ad præsens attinet, multiplicari in Trinitate veritatem negarunt olim Magist. 1. dist. 19. circa fin. quem ibi Scotus, Carthus. Dur. & aliis sectantur. Expressiùs tamen Richard. art. 3. q. 3. & dist. 24. art. 1. q. 3. ad 1. S. Bonau. in 2. d. 28. dub. 3. literali. Alexander. p. q. 15. memb. 7. ad 1. Henric. 1. p. art. 34. q. 2. M. Albert. q. 25. memb. 1. art. 2. p. 2. post med. & alibi eodem ar. Bellarmin. 2. de Christo c. 16. S. Thom. 1. dist. 19. q. 5. artic. 3. corp. & ad 1. ac 1. p. 16. art. 3. corp. & art. 6. vbi Caietanus cum suis. Ac tandem noster Ruiz disp. 27. sect. 4. & 5. quos, & nos sequimur.

2 Ruiz tamen noster suam, & communem conclusionem non satis solidè probat. Supponit enim veritatem esse analogum prædicatum, quod rebus in ordine ad iudicium verum conueniat; non tamen quamuis formalitatem transcendat; sed integram cuiusque rei entitatem complectatur. Hinc re adæquatè, & totaliter immultiplicata veritatem multiplicari implicabit. Cum autem adæquatè realitas personarum nō multiplicetur in diuinis; quia in quauis realitate illarum realitas essentiæ communis includitur: fit, inquit ille, vt, nec veritas in diuinis multiplicetur. Extremam suppositionis suæ, partem probat: quia, sicut veritas propositionis copulatiuæ vera non est, si aliqua ex Cathegoricis, quibus constat, vera non sit, ita res non erit absolutè vera in ordine ad iudiciū verum, nisi quatenus integra, & totalis. Confirmat: quia Deus non esset verus Deus nisi esset verus Pater, Filius, & Spiritus Sanctus. Confirmat secundò: quia neque Pater esset verus Pater nisi esset filius: ergo hæ omnes veritates ita sunt connexæ, vt, sine quauis, altera falsa reddatur.

3 Mitto nunc non rectè explicari à Ruiz conceptum veritatis. Malè autem inde infertur necessitas adæquatæ distinctionis vnius ab alio ad veritatis diuersitatem. Sic ostendo primò. Quia Pater, immò, personalitas seorsim sumpta, diuersam habet cognoscibilitatem in ordine ad iudicium verum diuersum à vero alio iudicio, quo filius, seu filiatio cognoscatur, diuersáque, immò aduersa de vtroque verificantur iudicio humano, non solùm abstractiuo sed etiam intuitiuo, in quo locū præcisioni dedimus d. 1. q. 1. 5. & d. 5. q. 1. ergo, si ea cognoscibilitate, seu ordine ad iudicium verum consistit, diuersæ veritates pro diuersitate formalitatum diuinarum admittendæ sunt. Secundò sequatur veritas ens, non quidem metaphysicum iuxta omnes, sed physicum, vt ais, & rem sicuti est. Hæc res quæ est Pater, seu Paternitas, vt re ipsa est absolutè non est filiatio, vel filius; sunt enim duæ res, ac duæ physicæ entitates per te: ergo diuersæ, & duæ absolutè veritates. Nec refert ratione alicuius, quod continēt, nempe essentiæ, non esse diuersas, sed eandem rem: quare non esse adæquatè, & absolutè diuersas. Contra enim est: quia ad realem diuersitatem absolutè satis est realis diuersitas secundum aliquid: quandoquidem ad realem idemtitatem, & vnitatem absolutè satis non est identitas rerum secundum aliquid. Vt patet, in duplici composito, quod ex eadem materia, per impossibile, constare admittamus.

4 Quin tuo te gladio iugulabo. Diuersa absolutè propositio, & veritas obiectiua est huius copulatiuæ: *Petrus currit, & Paulus sedet*. Ab hac: *Petrus currit, & Paulus dormit*, licet vtriusque eadem, & communis sit pars: quia altera solùm distinguuntur: ergo diuersa veritas obiectiua est Patet à filio, licet habeant essentiam eandem communem, quia personalitate eis tinguuntur. Nec refert non posse esse Patrem sine filio, nec è contra. Nihil enim, siue transcendentaliter, siue prædicamentaliter relatiuum sine termino esse potest: & tamen termini, & relationis diuersa prorsus veritas doctrina est: vt patet in creaturis; & omnipotentia, actione, vnione, & similibus modis, qui essentia sua à rebus pendent, sine quibus proinde esse non possunt, diuersæque entitatis, & veritatis ab extremis, & terminis sunt. Verum quidem est Dei adæquatè sumpti veritatem è rebus illis constare: complexa tamē veritate in huius Doctoris principiis, sicut veritas copulatiuæ propositionis complexa est, cathegoricis tamen constans interse, & à veritate complexa diuersis: quare hoc discursu non probatur veritatem Patris eandem esse cum veritate Filij, & totius Trinitatis: sicuti nec suadetur eiusdem esse entitatis adhuc physicæ cum illis.

5 Iam veritatis conceptum malè explicari per ordinem ad iudicium verum multis ostendebamus in Logica. Vt sic enim accepta veritas quid vniuersalius ente physico, & metaphysico est: cùm negationes, quæ entis, quouis modo accepti, remotiones sunt, ipsique rigidissimè oppositæ: atque rationis etiam figmenta, quæ enti adhuc possibili aduersantur, eo modo vera sint: siquidem de his omnibus iudicium verum, etiam diuinum, esse optimè potest, imò, & est de facto: ergo veritas, quæ est passio metaphysica entis metaphysici (vt volumus) vel physici (vt vult Ruiz) nequit in aptitudine, & ordine ad iudicium verum consistere. Patet consequentia. Quia id, quod passio alicuius affecta est, nequit inueniri sine illo, vt vulgò aiunt Dialectici.

CERTAMEN

Certamen II.

Nostræ negatiuæ conclusionis probationes solidiores.

1 A Patrum authoritate res est adeò certa vnam tantum veritatem in Trinitate tota, eandémque in persona quauis Trinitatis reperiri, vt mirer à Doctis, & Catholicis Magistris aliter iudicari. Audiendus in primis est peruetustus Theologus Boëtius lib. An Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus substantialiter prædicentur? circa medium aiens: *Pater veritas est: Filius veritas est: Spiritus Sanctus veritas est. Non tres veritates, sed vna veritas. Si igitur vna in his substantia, vna veritas (est nempe) necesse est veritatem substantialiter prædicari de bonitate.* Pende illud: *non tres veritates*, ac illud: *Si igitur vna in his substantia, vna veritas*, quo solidam rationem conclusionis insia dandam satis laconicè, & acutè pressit. Item Damas. Papa 1. Profess. fidei, & anathematismis aduers. Hæres. Appollinaris, & Arrij anathematizat eos, qui non dixerint tres personas *vnum Regnum, atque vnam voluntatem.* Anselm. c. 23. Prosologij sub init. Patrem alloquens de Verbo ait: *Est ipsa veritas, sicut tu, non alia quam tu*; Et Dialogo de veritate cap. 7. & 11. probat *summam veritatem esse vnicam*; Bernard. serm. 80. in cantic. circa fin. *Pater est verus, id est veritas: Filius est verus, id est veritas: Spiritus Sanctus, est verus, id est veritas: & hi tres vnus verus, id est veritas.* Quibus, tam Bernardus, quam Damasus, & Anselmus, veritatem in vnaquaque persona eádem, quam in tribus recognoscunt: quippe eiusdem conditionis esse in diuinis, ac Deitatem, & attributa communia putant: vt de bonitate expressit recitatus nuper Boëtius. Aliter in tribus eadem, atque in vnaquaque persona, veritas esse non posset, vt patet.

2 Confirmat idem Bernardus ibidem testimonio Fulgentij clarius notatam proximè à nobis rationem sic explicantis: *Vna quippe veritas vnius Dei: imò vna veritas vnus Deus.* Quibus Fulgentius eandem esse in diuinis vnitatem veritatis, ac Deitatis, cum qua proinde couuertibiliter dicatur, expresè nos docet: quare neque posse nisi multiplicata Deitate multiplicari. Sibíque constans Fulgentius ipse de fide ad Petr. c. 2. vers. fin. de veritate, tanquam de attributo communi personis, in eum modum effatur: *Deus est verus, & veritas: Pater est verus, & veritas: Filius est verus, & veritas, &c.* Explicatius adhuc, & conclusionem, & rationem notatam proximè dedit nobis Aug. 6. de Trinit. cap. 7. init. in hæc verba scribens: *Eadem Dei magnitudo est, quæ sapientia: eadem bonitas, quæ sapientia, & magnitudo: & eadem veritas, quæ illa omnia. Et non est ibi aliud beatum esse, aliud magnum esse, aut sapientem, verum, aut bonum esse, aut omnino ipsum esse.* Vbi clarissimè veritatem inter communia Trinitatis ponit, & conuertibiliter cum essentia, & attributis communibus dici asserit. Sibíque constans lib. 7. cap. 2. init. ait: *Pater igitur, & Filius simul vna essentia, & magnitudo, & vna veritas, & vna sapientia.* Ecce eodem prorsus modo vnam esse veritatem ait quamuis Personam Trinitatis, atque vna essentia, sapientia, & magnitudo est.

3 Sed licet satis eo loci clarè loquatur, & acutè; expressiùs tamen, & subtiliùs hac de re loquitur lib. 8. de Trinit. cap. 1. circa medium, vbi non solùm authoritate, sed ratione statim ad scholas efformanda aduersam conclusionem frangit his verbis, quæ, quia aliis conclusionibus, tam quæstionis primæ, quam tertiæ, & aliarum sequentium inseruiunt, fusius paululum damus. *Vbi magnitudo*, ait, *ipsa veritas est, quidquid plus habet magnitudinis necesse est, vt plus habeat veritatis. Quidquid ergo plus veritatis non habet, non habet plus etiam magnitudinis. Porro quidquid plus habet veritatis profectò verius est: sicut maius est, quod plus habet magnitudinis. Non autem verius est Pater, & Filius simul, quam singulus.* Quod ipsum de tota Trinitate respectu cuiusque personæ asserit, concluditque: *Sic, & ipsa Trinitas, tam magnum est, quam vnaquæque ibi persona. Nun enim ibi maior est, quæ verior non est, vbi est ipsa veritas magnitudo: quia in essentia veritatis hoc est verum esse, quod esse: & hoc est esse quod est magnum esse. Hoc est ergo magnum esse, quod verum esse.* Quid illustrius? Sed tamen ratio à priori illis Aug. verbis: *Quia in essentia veritatis hoc est verum esse, quod esse.* Paululum explicatiùs efformanda ad scholas erit.

4 Solitam igitur rationem à priori à Boëtio primum, postea verò ab August. explicatius traditam, atque à reliquis Patribus tractam ad scholarum morem accomodatius digesserunt Richardus 1. d. 19. a. 1. q. 3. ad 1. & d. 24. a. 2. q. 3. ad 1. Henricus citatus cert. 1. Alexander 1. p. q. 15. m. 6. ad 2. & m. 7. ad 1. licet duo primi aliquid vlterius addant ad rationem veritatis: nempe præter esse, & entitatem rei requiri conformitatem cum intellectu vero, quod licet conclusioni inferendæ non obsit, verum non est, neque in eorum principiis necessarium: cum rationem entitatis, seu entis subsistentiui, atque existentiæ vnicam, essentiæ nimirum, in Trinitate nobiscum recognoscant. Ex quo solo principio conclusio nostra spontè fluit: probatúrque ab August. proximè recitato, cuius mentem fælicius assequutus est Alexander. Suppono ergo ad rationem efformandam rationem entis subsistentiui metaphysici, vel physici, quod est existentia, formaliter vnicam, & solius essentiæ formaliter intrinsecam, & essentiam in Trinitate reperiri, vt probatum est quæst. 1. suppono secundò ex contr. 5. Dialecticæ veritatem, quæ sequitur ens, consistere in positiua soliditate essendi; explicarique negatione non essendi apparenter. Sicut aurum verum est, quod ita in se est aurum, vt non sit aurum apparenter, sicut auricalcum. Expresit hoc August. recitatus illis verbis: *Quia in essentia veritatis hoc est verum esse quod esse.*

5 Sic igitur ex his principiis instruitur pro nostra, & communi conclusione argumentum. Veritas entitatis solùm dicit esse positiuum, & solidum entitatis: atqui esse positiuum, & solidum in Trinitate, siue physicum, siue metaphysicum, neutro modo multiplicatur in Trinitate, sed vnicum est, nimirum essentiæ: ergo, nec multiplicatur veritas; sed vnica tantum absolutè est in Trinitate. Hinc euanescunt nostri Vasquez, Soarij, & Assectarum argumenta. Sunt enim in Trinitate verus Pater, verus Filius, verus Spiritus Sanctus, téstque veri adiectiuè, non substantiuè, vt de ente dicebamus q. 1. quia eadem essentia, & entitate solida veri sunt. Sed contra, quia esse verũ Patrem, ac non apparentem, non est solùm habere essentiam solidam, & non apparentem; sed habere etiam solidam, ac non apparentem Paternitatem; alioqui Filius esset verus Pater: Ergo præter veritatem essentiæ in quauis persona est veritas specialis. Confirmatur: quia vt aurum sit verum, non satis est habere veritatem entis in communi, sed opus est habere etiam prædicata differentialia auri, quæ rationem entitatis, seu entis metaphysici substantiui in nostra sententia non habent; alioqui auricalcum, imò quoduis aliud ens, aurum verum foret: ergo, licet personalitates veram rationem entis subsistentiui non habeant, suam saltem partialem veritatem habebunt: ac proinde tres veritates personales, pro personarum numero, admittendæ in Trinitate erunt.

6 Sed tamen respondeo negando consequentiam primam. Soliditas quippe Paternitatis est entitas essentiæ identificatæ cum Paternitate, quin essendi aliam soliditatem, quam essentiæ habeat Paternitas, aliámve veritatem; & tamen Filius, qui eandem soliditatem essendi, ac non aliam habet, verus Pater non est: nequit autem verus Pater esse, qui Pater non est, licet eandem cum Patre veritatem habeat; sicut, licet eadem albedine Paulus, & paries informarentur, tamen Paulus paries albus non esset. Itaque cum personæ tres adiectiuè veri sint, vt diximus; substantiuè autem vnus verus, adiectiuè solùm habent diuersitatem, quæ ex parte subiecti solùm est, non ex parte formæ, nempe veritatis. Id quod solùm habet difficultatè propriam, & intrinsecam mysterij huius. Ad confirmationem faciliùs respondetur diuersam re ipsa existentiã, & entitatem esse auri, & auricalci, quare, & diuersam veritatem; metaphysicè autem loquendo, licet eandem habeant rationem entis logicè communem, satis non est, vt

re

re ipsa eandem habeant veritatem: quia re ipsa entitatem eandem non habent, sed media rationis negatione, quæ in omni abstractione intercedit; in personis autem Trinitatis eadem entitas, & essentia physicè, sine vlla rationis fictione, intercedit: quare, & veritas eadem. Denique aduerte veritatem propriam Filij non esse veritatem transcendentalem, sed obiectiuam repræsentationis; quæ in imagine perfecta reperitur.

QVÆSTIO III.

An bonitas, & perfectio pro Personarum numero multiplicetur in Trinitate?

NOn est quæstio de bonitate morali vniuersim neque specialiter sumpta pro beneficientia, seu propensione ad beneficia præstanda; sed de alia, quæ res etiam irrationales bonæ dicuntur in se, quæque idem est atque perfectio physica, vel metaphysica rerum, vt in titulo quæstionis supponitur.

CERTAMEN I.

Bonitatis diuisiones, definitiones, atque ad decisionem notata.

1 BOnitas, & perfectio rei cuiusque, siue absolutæ, siue relatiuæ, alia absoluta est, alia relatiua. Absoluta illa est, qua vnumquodque in se bonum intrinsecè est nulla habita comparatione ad aliud, quod bonum, seu perfectum physicè, vel metaphysicè constituat. Relatiua verò, quæ alterius perfectiua, atque, vt sic loquar, beneficatiua est. Porrò absoluta bonitas, seu perfectio in integritate, & totalitate essendi consistit, vt aiebat Arist. 3. physic. c. 6. text. 63. *Totum, & perfectum, aut idem penitus sunt, aut naturam finitimam habent.* Rationem reddit text. 64. *Cuius nihil est extra, id est perfectum, ac totum. Hoc enim pacto totum consueuimus definire: totum dicentes id esse, cuius nihil est extra.* Nimirum ex definitionis identitate eandem esse vtriusque essentiam plane demonstrat, sibique similis 1. de cælo cap. 4. text. 23. de perfecto ait: *Id, extra quod nihil eorum, quæ sunt ipsius accipi potest*, Denique 5. Metaphys. c. 16. text. 21. *Extra quod non est vllam accipere particulam.* Ac deinceps: *Quæcumque igitur per se perfecta dicuntur toties dicuntur. Quædam eo quod secundum bene in nullo deficiant: nec habent in aliquo genere excessum: nec est quidquam extra.* Nempe pertinentium ad ipsum. Sic interpungendus hic textus: vbi duplicis bonitatis, & perfectionis membra enumerat, atque definit: parte autem extrema bonitatem, & perfectionem vniuersim.

2 Aristotelicæ doctrinæ consonat S. Tho. 5. Met. text. 21. lect. 18. 1. p. q. 4. a. 1. ad 1. q. 5. a. 5. corp. atque in 2. ex Dion. de diuin. nom. lect. 1. col. 2. Adde Isidor. 7. origin. siue Etymolog. c. 1. post med. sic in eandem sententiam scribentem: *Deus perfectus dicitur, quia nihil ei possit adiici.* Denique communis hominum sensus in eandem sententiam conspirat, Latinè enim perfectum dicitur *consummatum, omnibusque numeris absolutum.* Hispanè vero: *consumado, acabado.* Quibus significatur nihil, quod rei illius sit, ipsi deficere, sed potius omnia quæ illius sunt, ipsi adesse. Hinc, quoniam, quæ rei cuiusvis sunt, alia ad intrinsecam ipsius cõstitutionem, & esse intrinsecè spectant, alia verò ad operari, & exterius quidem competunt: quæ primo competunt modo ad bonitatem, & perfectionem primariam rei pertinent, quæ verò secundo modo ad perfectionem, & bonitatem rei secundariam. Vnde coniunctum ex intrinsecis, & essentialibus omnibus rei bonitas, seu perfectio primaria erit; secundaria verò coniunctum ex omnibus extrinsecis ipsius. Puta actionibus, passionibus, potentiis, operationibus, siue physicis, si physica bonitas, & perfectio sit, siue moralibus, si sit moralis bonitas, & perfectio. Cum autem intrinseca, & essentialia rei iuxta duplicem modum essentiæ ipsius, duobus etiam modis accipi antur, nempe physica, & metaphysica; bonitas, seu perfectio primaria, siue in essendo in bonitatem, & perfectione physicam, & metaphysicam diuidetur. Physica in integritate, & totalitate partium essentialium rei stabit; metaphysica in totalitate essentialium prædicatorum.

3 Quoniam verò essentiæ nomen ab essendo, siue existendo tanquam à prima rerum bonitate, & fundamentali desumptum est, fit, vt, quod per se, siue ratione sui physicè, vel metaphysicè existit, aut est, bonitas rei dicatur; quod autem ratione sui non est, aut existit, nec physica nec metaphysica rei bonitas esse possit. Audiamus S. Tho. 1. p. q. 4. art. 1. ad 1. *Quia in iis*, (inquit) *quæ fiunt, tunc dicitur esse aliquid perfectum cum de potentia educitur in actum, transumitur hoc nomen perfectum ad significandum omnes illud, cui non deest esse in actu.* Quæ doctrina desumpta est ex Aug. 3. de lib. arbitr. cap. 5. dicente: *Omnia, quæ sunt, eo ipso, quod sunt bona sunt.* Et q. 24. ex octoginta tribus: *Omne, quod est, in quantum est bonum est*, 1. de doctrina Christiana cap. 23. subinit: *Quia Deus bonus est, sumus, & in quantum sumus, boni sumus.* Quibus præluxit Arist. 1. Ethic. cap. 6. sub init scribens: *Cum bonum æquè ad id, quod est dicatur.* Ex eo autem, quod bonitas primaria, siue in essendo dicat totalitatem, fit secundò, nihil, quod essentialiter pars in ordine aliquo sit, posse in eo habere absolutè bonitatem: quare materia, & forma v. g. equina, quæ essentialiter partes physicæ sunt, nequeunt in ordine physico habere absolutè bonitatem. Similiter rationale, quia in ordine metaphysico essentialiter est pars, in eodem bonitatem primariam absolutè non habebit. Habebit autem in ordine physico, & in quo totum quoddam est materia, & forma constans: sicut harum quæuis in ordine metaphysico absolutè bonitate habebunt: quia in eo partes componentes metaphysicæ non sunt, sed totum quoddam ex suo quæque genere, & differentia consistens.

4 Duo ex his obseruanda veniunt. Primum bonitate, seu perfectionem transcendentalem (si sit primaria hæc, de qua loquimur) pedissequámque entitatis, siue entis comitem non adeò indiuiduè illud consequi formaliter, sed materialiter: vt in quocumque ordine entitas sit, non in eodem bonitas hæc primaria, & stricta esse debeat; sed solum, quia de quocumque ente physico ens prædicetur, de eodem etiam bonitas absoluta primaria, stricta debeat enuntiari. Etenim in parte physica entitas, & existentia physica est, in qua bonitas primaria stricta absolutè non est, vt vidimus. Sed nec parti metaphysicæ essentialiter tale licet entitas in ea foret bonitas adesset præfata: quia totum in ordine metaphysico non est. Secundum obseruandum est bonitatem, & perfectionem primariam, transcendentem, ac metaphysicam totalis entis pedissequam solùm esse: quare in ordine, in quo aliquid totum sit in eo bonum, & perfectum absolutè erit. Si autem partes cuiusvis ordinis, entia ratione sui esse inueniantur in eo ordine secundum quid bonitatem habebunt: (hanc censeo vulgatiùs bonitatem transcendentalem appellari) quia ratione sui, & intrinsecè habent suum esse, quod est bonitas fundamentalis, ac prima rerum vti ex Aug. S. Thom. & Arist. nuper recitabamus. Sin autem in parte essentiali, cuiusvis ordinis, esse, aut entitas ratione sui, & intrinsecè non inueniatur, neque bonitas secundum quid poterit reperiri, vt patet.

5 Iam verò bonitas, relatiuáque perfectio, vt plurimùm, potius perfectiuum, seu beneficariuum dici deberet: est siquidem illa, qua perficitur aliud, siue essentialiter, siuè accidentariè; si simpliciter simplicem excipias. Cum autem ab eo, quod actu, & formaliter non est in se, & ratione sui, nihil possit actu esse aliquod recipere, quod est prima ac fundamentaria bonitas ipsius, siuè intrinseca,

intrinseca,& ptimaria,vt vidimus nuper, siue extrinseca, & secundaria,fiet,vt,quod intrinsecè,ac formaliter ratione sui non est, nec non existit, neque alterius possit esse perfectiuum, seu bonificatiuum, atque, quod idem est, bonitas seu perfectio relatiua. Hinc si aliqua forma, vel iure idêtitatis cum alio, quod per se,& ratione sui habet esse,seu entitatem, vel alio quopiã iure,sit alterius entitate,& existentia ens, & existat,nusquam ipsius perfectio esse poterit:quia ei, à quo esse mutuatur, nequit esse tribuere,sed solùm talitatem.Illud enim, ad esse talem,de suo ponit esse,ac forma illa de suo solam talitatem,quam habet. Id quod ad præsentis quæstionis conclusiones semel tenere pluries proficiet.Porrò relatiua hæc bonitas, diuiditur in simpliciter simplicem,& nõ simpliciter simplicẽ.Hæc est,*qua res,vt cumq; perficitur*. Illa verò definitur ab Anselmo.5.Prosologij,& 14. Monologij:*Quod melius est in aliquo non ipsum,quã ipsum:vt non aurum quam aurum.Nam melius est homini esse non aurũ,quã aurum*.Id est,quod melius est, non quidem sui,negatione(sic enim quævis creata ratio, melior sui negatione cum sit, perfectio simpliciter simplex foret)sed quovis positiuo oppositio, atque cum ipso incompossibili,vti non aurum,quod est homo,melius est ipsi,quam aurum,quod est non homo.

6 An verò id,cui perfectio simpliciter simplex melior esse debet ipsa, quam non ipsa,sit totum,quod ex ipsa resultat,& in quo intrinsecè clauditur difficultas est. In qua Gaspard.Hurtadò d.2. diff.10. §. *Gregorius verò*, Didacus Ruiz d.30.sect.9.à n.6.aiunt parti solùm,cui extrinsecè conuenit,non autem toti,in quo intrinsecè clauditur, debere esse meliorem ipsam, quam non ipsam:quia alioqui materia prima,& pars quæuis creatum quodvis componens perfectio simpliciter simplex erit. Verùm Anselm. cit. loco expresè his Doctoribus aduersatur. Non enim ait formam non auri,scilicet hominis,meliorem esse materiæ,quam formam auri; sed non aurum meliorem esse toti homini,quam aurum. Ratio est:quia bonitas relatiua dicitur talis in ordine ad perfectionem absolutam:cúmq; hæc sit propria totius, quia in totalitate cõsistit in Ordine ad totum esse debet.Vnde licet compartem pars altera perficeret melius,quam alia pars,si tamen non constitueret totum melius illo, quod alia constituit perfectio simpliciter simplex non foret.Stet ergo perfectionẽ simpliciter simplicem, quæ nobilissimum relatiuæ perfectionis genus est, in ordine ad totum debere esse meliorem ipsam,quam non ipsam.Confirmatur.Quia perfectio simpliciter simplex in solo Deo est, in quo partes non sunt,sed totum simplex,& indiuisibile solùm.

7 Neque verò nostri Hurtado quidquam præstat obiectio.Perfectio enim simpliciter simplex duplicem habet respectum,si in partialibus entitatibus admittatur.Alterũ comparationis melioritatis,vt sic loquar,& hic est totius constituti ad totum quodvis oppositum,vt satis docet Anselmus, ita vt perfectio simpliciter simplex supra perfectionis,& bonitatis absolutæ rationem solùm addat respectũ melioritatis ad tota,vt sic loquar,& bona,ac perfecta reliqua,quæ totum illud,neq; sunt, neq; esse possunt. Alter ad materiã,seu cõpartem,quã perficit,& hic nequit perfectionẽ simpliciter simplicem constituere;licet enim eam perficiat,non tamen illam constituit meliorem omnibus,quæ nec ipsa sunt,neque esse possunt,nisi diuinum quid sit, in quo vera pars non est, vt diximus. Vnde Anselm.14. Monolog. docet perfectionem, seu bonitatem simpliciter simplicem,summam bonitatem esse debere;in qua sola potest esse perfectio simplex,id est sine admixtione imperfectionis positiuæ, vel negatiuæ, cuiusmodi est creatæ cuiusvis perfectionis limitatio.

Certamen II.
Aliorum placita.

1 Personalitates,siue relationes perfectiones,ac bonitates transcendentales esse docent Scot. 1. d.1. q.2.argum.1. principali, & eius solut. Gabr.d.7.q.2. a. 2. Okam.d.19.q.1.fin.Maior q.vnica ad argum.ad dub.1.Aureol.p.2.a.3.propos.1.Greg.d.20.q.1.a.1. in impugnationibus,& fin.d.33.q.vn.a.3.ad 6. Carthus.d.24.q.7. Marsil.1. q.23.a.3.à Corol.4.Clitouæus in 1.Damasc.de fid.c.11.lõgè à princ.Caiet.3.p.q.3.a.1.§. *Ad euidentiã*.Valentia contr.de Trinit.l.2.c.12.Canar.1.p.q.28.a.3.ad 3.col.vlt. Vasq.d.122. c.6.Suar.3.de Trinit.c.9.& 10.t.1.3.p.d.11.sect.4.col.5. Arrub.d.105.Ludouic. Torres d.6. Zunniga d.5. dub.12.m.2. Granad.1.p.tr.3.d.5.Mærat.d.56.Gasp.Hurtad.supra.diff.9. Martin. Perez d.6. & Ruiz iam citandus. Porrò tam hic, quam Marsil. cot.Canar. Caiet.parum constanter. Maior verò Greg.Gabr. Okam.Valent.Vasq. Torres,Granad.& Hurt.non solùm bonitatẽ,ac perfectionẽ transcendentalẽ,sed & simpliciter simplicẽ personalitatibus concedũt. Id quod negant reliqui,imò ex his Scot.Gabriel.Gregor.

2 Didacus Ruiz d.29.sect.2.& 3.quod bonitatem trãscendentalem, citatis Doctoribus adsentit:probátque testimoniis,& rationibus plurimis;minori tamen, quã par esset,consequentia disput.verò 30.sect.3.à n.6.contendit personalitates seorsim,adhuc secundum quid,bonitatẽ,& perfectionem transcendentalem non habere: quia entis diuini peculiare est claudere quidditatiuè quidquid ad sui cõplementũ,& perfectionẽ spectat.Quo circa in personalitate,vt ens diuinũ est,&,quod bonitas transcendẽtalis sequatur,debent essentia, & attributa,ac proprietates concipi:Vnde nulla personalitas,seu relatio, seorsim bonitatẽ transcendentalem entis pediſſequã habebit,sed tres simul,vnam autem bonitatẽ,& perfectionẽ simpliciter simplicẽ integrare docet sect.3.n.9. & sect.9.n.5. Probat primum n.9.cit.quia personalitates includunt formaliter essentiã:ergo non sunt multiplicatæ,quoad totũ suũ esse formale quidditatiuũ:sed bonitas seu perfectio trãscendentalis debet esse entitas plena, & integra, quoad totũ esse sibi quidditatiuũ: ergo personalitates non sunt bonitates transcendentales;quod secus euenit in essentia quæ quatenus præcisa ab relationibus habet totum esse quidditatiuum diuinitatis,quia personalitates in illo non clauduntur.

3 Deficit in multis doctrina hæc. Primò in cõsequẽtia, vt notaui.Secũdò in quæstionis supposito de personalitatibus præcisis,quæ iuxta huius Doctoris doctr. proximã, vt implicatoria reiicienda ab ipso erat,nõ autem diuersæ, imò aduersæ,vt dixi de personalitatibus præcisis cõclusiones statuẽdę.Tertiò inclusio diuinitatis formaliter,in formalitate personalitatis cuiusvis supponitur falsò,vt in sequẽtibus ostendã. Quartò inde euanescit disparitas inter essẽtiã,&personalitates,quoad integritatẽ in esse diuino, vt illa bonitatẽ,& perfectionẽ trãscẽdẽtalẽ habeat,secus istæ.Imò ex eius principiis deducitur,neq; essẽtiã habere bonitatẽ trãscẽdẽtalẽ:quia propriũ est diuini entis quidquid pertinet ad sui integritatẽ, & cõplemẽtũ etiã attributa,quæ extra essetiã formaliter sũt: sed personalitates sunt de complemẽto formaliter extrinseco, realiter verò intrinseco diuinitatis: ergo essentia præcisa non est ens diuinum, quod sequatur bonitas, & perfectio transcendentalis,si quid valet eius argumentum. Maximè,cum in eius doctrina personalitates habeant entis prædicatum formaliter intrinsecũ diuersũ formaliter ab ente essentię.

4 Quintò includatur essẽtia in cõceptu personalitatis.Ex ea, & personalitate hac efficitur integra persona nõ solũ formaliter,sed realiter diuersa ab alia:ergo quęuis persona est vna integritas quidditatiua diuersa ab alia:quare,& vna bonitas trãscẽdẽtalis diuersa ab aliis personarũ duarũ. Cõfirmatur ad hominẽ ex quatuor rationibus,quas adducit pro doctr.sua d.29.s.3. quarũ tertia hæc est à nobis esformata.Quarta verò quia quęvis persona seorsim amabilis,acadorabilis est:ergo bona:Secũda:quia nihil singulare (cuiusmodi est persona quæuis) abstrahit à perfectione, vel imperfectione.Prima:quiaeo,quod persona,&personalitas sit perfectio sine imperfectione, probatur à Theologis Deũ esse personã.Ex quo suo argumẽto probatur cõtra ipsũ plus,quã nũc contẽdebamus.Nẽpe nõ solũ personã quãvis diuinã seorsim esse bonitatẽ trãscẽdẽtalẽ, sed bonitatẽ,& perfectionẽ simpliciter simplicem.Missis autẽ Doctoris huius incõsequentiis triplex hactenus recitata Doctorũ sentẽtia est. Prima personalitates bonitates, & perfectiones transcendẽtales esse, nõ autẽ simpliciter

S simplices.

simplices. In qua est Ruiz cum aliis notatis n.1. Secunda esse etiam bonitates simpliciter simplices. In qua sunt Vasq.& alij eodem numero loco vltimo citati.

5 Tertia sententia est Ruiz inconstanter negantis personalitates, imò & personas esse bonitates transcendentales. Pro hac referuntur etiam Palud.3.d.1.q.2.à fine,& à 4.Capreol.1. disp.17. q.1. à 2.ad 3. contr.1 concl.disp.33. art.3.ad 1.3.& 4.Aureol.Ferrar.2.controu.q.cap.9.med.& lib.4. cap. 14. circa med. §. *dicit secundò*, ac versic.fin.§.*ad primi dubij*.Caiet.1.p.q.28.art.1.& 2.ad 3.ac 3.p.q.3. art.1.atque alij Thomistæ.Sed hi loquuntur de personalitatibus sub conceptu relationis, sub quo entia rationis esse defendunt,non sub conceptu reali personalitatis,quem admittunt esse transcendentalem bonitatem, vt videre est in Caiet. Ex aliis verò, qui de personalitatibus, seu de relationis,vti de non figmentis sentiunt hanc sententiam tuentur Scotus. Quodlib. 5.art.2. & fine in primo disp.2. post q.5.in ordine §.*ad primam quæstionem*, versu *hoc etiam arguitur* disp.19.quæst.1.ad 2.principale d.26.q.vn.§.*ad primum tertiæ viæ*.versu:*per hoc patet*. Durand.1. d.13.q.2.n.26. d.19.q.1.& 4.n.4.in 2.d.34.q.1. n.22. & 23. & in 3. d.1. q.3. n.13.Marsil.1.q.6.art.1.arg.8.art.3.ad.8.q.23.art.2. Corol.2.3. & 5.vsque ad 8.Richard.1.d.19.art.1.q.3. d.24.art.1.q.3.ad 1. Argent.d.4.q.1.art.1.circa finem. Dionys. Cisterc.disp.33. q.vnic.artic.3.solut.2.fin.Deza disput.7.q.1.art.3. notab.4. & artic.4.ad 3. Aureoli.Canar.1. p.q.28. art.1. ad 4.Molin. art.2.ad vltim.q.42.art.6.disp.2.Bellarminus 2.de Christo cap.12. fine in quibus præter extremos hos tres, consequentiam desidero ad ea quæ alibi dixerunt, & ad ea, quæ docuerunt de prædicato entis proprio, & formali personalitatis cuiusque,& de propria existentia earum.

Certamen III.

De personalitatibus præcisis conclusiones nostræ.

1 Dico primò. Personalitas præcisa non est primaria bonitas absoluta,& stricta.Probatur facilè omnium communi principio.Quia hæc bonitas cõsistit in integritate,& totalitate essendi,quam,vt sic, nequit personalitas habere,vt patet:ergo, neque,vt sic,potest eiusmodi bonitatem habere. Probatur secundò in nostris principiis.Quia personalitas non habet,vt præcisa,esse,siue rationem entis,& existentiæ, sed solùm mutuatam ab essentia vt q.1. docebamus: ergo neque integritatem essendi. Quod enim, ne partialiter quidem est secundum se,quomodo integrè,& totaliter in se & secũdum se erit? Confirmatur. Quia,vt dicebamus cert.1.prima,& fundamentalis bonitas est esse,seu ratio entis: ergo ea sublata ab aliqua formalitate implicabit bonitas. Certè quoad hanc conclusionem nobiscum venient Doctores tertiæ sententiæ,pluréque ex secunda: ac, nisi communem bonitatis, & perfectionis absolutæ primariæ strictæ deffinitionem respuant, nemo Theologus poterit à nobis recedere.

2 Dico secundò. Personalitas præcisa non est bonitas absoluta, etiam secundum quid. Ita Doctores omnes tertiæ sententiæ, cui consentire consequentiæ gratia debent,qui rationem entis personalitati,vel negant,vel debent negare. Eam expressit Damasc.1. fid. cap.9. dicens: *Ignoscendi proprietatem non significare substantiæ differentiam, neque dignitatis* (perfectionis) *sed subsistentiæ modum*. Probatio solida,& à priori ex nostris principiis vnicè petenda est vltimò efformatæ pro prima conclusione,non tam similis, quam eadem. Quia hæc bonitas sequitur entis prædicatum, ac proinde vulgò transcendentalis dicitur, atque cum ente conuertitur: ergo implicat reperiri in eo, à quo entis ratio absit: atqui à personalitate præcisa entis rationem abesse probauimus abundè q. 1. ergo ab eis aberit bonitas hæc secundum quid, seu transcendentalis.Confirmatur:quia esse in quovis ordine est prima,& fundamentalis bonitas, quo sublato implicat vllã bonitatem excogitari. Quod enim formaliter,& actu nõ est, quid boni habere poterit?Probatio secunda solida à posteriori est.Quia alioqui tres personæ maius quid,& perfectius forent, quam singulæ contra Patres omnes recitandos cert.5.& fusius disp.de comparat.personarum,vbi Aduersariorum solutiones reuinciemus. Quod enim affert Ruiz pro hac conclusione, tum ex infinitate cuiusvis personalitatis, ob quam quæuis contineret bonitatẽ alterius,quod implicat, cum conclusione, facilè negatur. Cum enim se totis, vtpote singularitates metaphysicæ, personalitates differant,non probatur mutua continentia bonitatem. Secundum argumentum futilius est: ex bonitatis enim secundum quid multiplicatione in diuinis non infertur pluralitas Deorum.

3 Dico tertiò. Personalitas præcisa non est perfectio relatiua. Conclusio hæc ex eodem nostro principio solidè probatur: quia personalitas præcisa,ac secundũ se formaliter sumpta non est ens formaliter,& actualiter:quare neque actu formaliter est;sed solùm est ens in potentia, habétque esse in potentia ratione identitatis cum essentia,à qua iure idẽtitatis esse, & entitatem mutuatur:ergo nequit tribuere essentiæ,& naturæ,cui adiungitur metaphysicè, vel quasi physicè per identitatem realẽ esse aliquod intrinsecum, vel extrinsecum. Quod enim de suo non habet, sed potius mutuatum ab essentia, quo pacto essentiæ præstabit?Atqui, quod nullũ esse præstat alicui, nequit illud perficere: ergo personalitas præcisa nequit ipsam perficere:ergo neque est perfectiua essentiæ:ergo neque perfectio relatiua ipsius subsumptum proximum probatur ex dictis cert.1.n.5.Quod autem neque respectu personalitatis, aut personæ alterius perfectio relatiua sit eodem argumento conuincitur: quia neque illis tribuit aliquod esse,siue extrinsecum,siue intrinsecum.Probabitúrque amplius ex dicendis cert.sequenti n. 3. Quid autem dicendum sit de personalitatibus realiter sumptis constabit ex dicendis eodem cert. cum personalitas realiter sumpta idem prorsus,quod persona sit.

Certamen IV.

De Personis conclusiones aliæ.

1 Dico quartò.Persona quæuis habet bonitatẽ absolutam primariam, imò & relatiuam simpliciter simplicem.Vtrumque est contra Ruiz disp.30.sect.3.& 4.& fortasse còtra aliquos ex citatis pro sententia prima, qui non nimis distinctè de personalitate loquuntur, & persona.Est autem quoad vtrũq; Doctorum secundæ sententiæ. Neque enim possunt asserere esse bonitatem simpliciter simplicem,quin asserant esse bonitatem absolutã primariam:quia illa hanc supponit,& addit respectũ melioritatis comparatione omnium, quæ ipsa,seu ipsum nõ sunt.Prima pars probatur facilè:quia quæuis persona est totum, & integrum quid in ordine essendi, simplex, & indiuisibile physicè,metaphysicè autem compositum;nihil vlterius ad suum esse expectans:atqui in hac totalitate,& integritate essendi stat ratio bonitatis absolutæ primariæ,vt constat ex cert.1. n.1.& 2.ergo in quavis persona est bonitas absoluta primaria.Confirmabitur amplius pars hæc ex dicendis in secunda parte.

2 Secunda pars conclusionis probatur.Quia in quæuis persona est essentia,quę sola est tota bonitas,& perfectio in diuinis,quippe quæ est tota ratio formalis entis diuini, totúmque esse diuinum melius infinitiès omni alio esse ipsi repugnãte, & oppositio:ergo quæuis persona habet bonitatem simpliciter simplicem.Quod autem Pater non sit melior Filio,cum quo nequit esse idẽ,nil probat: quia esse Filij,in quo tota bonitas est,idẽ est; ac proinde non melior,cum personalitate Filij, quæ secũdum se bonitas non est, sicuti neque entitas, quam cum personalitate Patris cum qua Filij personalitas nequit esse idem; neque Paternitas melior est, quam illa:sunt enim termini inhabiles ad eiusmodi comparationem, quæ secundum se bona non sunt. Itaque Personæ in esse,& bonitate non habent oppositionem, cũ idẽ esse,& bonitatẽ habeãt;in eo autẽ in quo oppositionem, & distinctionem,

habent,

habent, nempe in personalitatibus, locum non habet respectus melioritatis, seu excessus in bonitate. Etenim, quæ bona non sunt, nec magis, nec minus bona esse possunt, vt patet.

3 Dico quintò. Nulla persona in diuinis habet perfectionem absolutam secundariam, & extrinsecam in ordine vllo, siue physico, siue metaphysico. De ordine physico probatur. Quoad operationes ad extra, quibus solùm concipi poterat in ordine physico strictè sumpto perfici. Quia summa infinita perfectio diuina incapax est perfectionis, adhuc extrinsecæ creatæ: si enim eius capax esset, libertas in operando me iudice cessaret. Et certè Deus, & mundus totus simul melior non est Deo solo. Ratio est quia omnis bonitas creata eminenter continetur, in bonitate Dei. In ordine verò physico laxè originum nō perficitur: quia in quocumque ponantur processiones identificatæ, siue in termino, siue in principio, secundū id, quod essentiæ identificatæ cum principio addunt, nec esse tribuunt principio, nec bonitatem, cum neutrum de se formaliter habeant: vt patet ex dictis, confirmabitúrque cōclusione vltima iam subiicienda. Ex qua doctrina probata manet conclusio de Ordine metaphysico. Ea quippe omnia, quæ extra essentiam metaphysicam Deitatis concipiuntur, siue attributa, siue personalitates de suo entitatem, atque esse non habent.

Certamen V.

Sexta, & vltima conclusio dogmatica illustratur graui antecedentium conclusionum disputationis huius confirmatione.

1 VLtima, & sexta conclusio dogmatica est. Tres personæ non sunt tres bonitates absolutæ; sed vnica, & indistincta solùm. Est Doctorum tertiæ sententiæ, ac nostri Ruiz disp. 30. sect. 3. & 4. Sed nescio an hactenus rationem communem summo Patrum consensu datam eorum aliquis percaluerit. Dogmaticam dixi: quia omniū Patrum sententia est aperta. Augustin. 5. de Trinit. cap. 8. ante med. *Bonus Pater, bonus Filius, bonus Spiritus Sanctus. Nec tres boni, sed vnus est bonus.* Nempe substantiuè, vt idem est, quod bonitas: nam adiectiuè tres bonos esse citra dubiū est. Damasc. 1. de fide cap. 11. longè à principio ait: esse in diuinis. *Bonitatis identitatem, non similitudinem, sed identitatem;* Et post pauca: *Vna bonitas, vna virtus, &c. Non tres adinuicem similes.* Anselm. 23. prosolog. fine: *Hoc est illud vnum necessarium, in quo omne bonum: imò, quod est omne, & vnum totum, & solum bonum.* Ratio à priori quia tota bonitas, & perfectio personarum est diuinitas. Hæc est eadem, & indistincta in tribus personis: ergo & bonitas, & perfectio eadem, & indistincta est in eisdem. Maior, imò totus discursus est S. Thom. q. 2. de pot. art. 4, ad 14. *Sicut Paternitas, & Filiatio sunt vna essentia, ita sunt vna dignitas, & vna bonitas.* Repetit art. 5. atque 1. p. q. 30. art. 2. ad 4. & q. 42. art. 4. ad 2. *Magnitudo* (quæ idem quod bonitas) *in diuinis significat perfectionem naturæ, & ad essentiam pertinet. Et ideo æqualitas in diuinis, & similitudo secundum essentialia attenditur. Nec potest secundum rationem relationum inæqualitas, vel dissimilitudo dici.*

2 Consentiunt in ratione hac Patres. Isidor. 7. Etymol. cap. 1. post med. vbi *bonitatem* numerat in prædicatis, *quæ ad totam pertinent Trinitatem, propter vnam, & coæternam substantiam.* Augustin. 7. de Trinit. cap. 6. med. probat tres personas simul non esse maius (quod idem est, ac melius, & perfectius) singulis: quia *non maior essentia est, Pater, & Filius, & Spiritus simul, quam solus Pater, vel solus Filius.* Et serm. 38. de temp. circa medium eiusdem eandem rationē sic reddit: *Quia eadem natura est in vnaquaque persona, &c. quæ est in tribus personis simul nominatis.* Ep. 66. ad Maximin. ante med. *Hæc Trinitas vnius est, eiusdémque naturæ, atque substantiæ, non minor in singulis, quam in omnibus.* Concilium Tolet. 11. professi. fid. circa medium de bonitate, perfectione, & magnitudine ait: *Nec minoratur in singulis, nec augetur in tribus: quia nec minus aliquid habet, cum vnaquæque persona Deus singulariter dicitur, nec amplius cum totæ tres personæ vnus Deus enuntiantur.* Anselm. cap. 23. citato circa med. *Quod autem est singulus quisque, hoc est tota Trinitas simul. Quoniam singulus quisque non est aliud, quam summè simplex vnitas, & summè vna simplicitas.* Bern. Epist. 190. ad Innocent. circa medium: *Et totum vnum est totum, nec superabundans in tribus, nec imminutum in singulis. Nec enim verum, summúmque bonum, quod sunt inter se particulariter diuidunt: quoniam nec participaliter id possident, sed hoc ipsum essentialiter sunt.*

3 Confirmatur. Quia nisi sola essentia bonitas, & perfectio esset in diuinis, sed quæuis etiam persona sua bonitas foret, bonitas Filij deesset Patri, & contra: at qui nulla bonitas deficit Patri, aut Filio: ergo tota bonitas personarum est sola essentia, & diuinitas. Minor est Naz. or. 37. 5. de Theolog. longè à princ. his verbis: *Neque Filio aliquid deest ad hoc, vt sit Pater (neque enim defectus est Filiatio) nec propterea Pater est. Alioqui eadem ratione Patri aliquid deerit ad hoc, vt sit Filius. Neque enim Pater Filius est. Sed hæc defectum proculdubio non arguunt, nec essentiæ summissionem.* Pende extrema, ex quibus constat in sola essentia esse perfectionem: cum eius solùm summissione defectus perfectionis personarum admittat posse argui. Ambr. 4. de fide ad Gratian. cap. 4. vers. med. *nec ideò minus habet filius, quia Pater non est: nec Pater minus habet, quia filius non est. Dixit enim Filius omnia, quæ habet Pater mea sunt. Adeò generatio in paterna propietate non in iure est potestati.* Tertiò probatur. Quia Patres constanter negant tres plenitudines in diuinis, atque vnicam solùm agnoscunt. Athanas. 1. de vnit. Deit. vers. fin. asserens Scripturis repugnare. *Tres plenitudines Deitatis.* Sequenti lib. 2. de propriis personis, fine: *Vna est in ipsa Trinitate plenitudo diuinitatis.* 3. de Assumpt. homin. *Vbique præsens est hæc vnita plenitudo.* Hoc autem solùm est, quia essentia, seu diuinitas est tota, & sola plenitudo, seu, quod idem est, bonitas, & perfectio in diuinis: ergo, &c.

4 Negat minorem hanc Ruiz, aitque vnicam esse quia ex essentia, & tribus personis, seu personalitatibus conflatur. Hoc autem satis impugnatum est hactenus præsertim conclusione prima, & hoc cert. Sed impugnatur rursus, & confirmatur minor. Primò. Quia nulla persona seorsim est tota Trinitas: ergo in huius sententia nulla seorsim erit integra, plena, perfecta, siue plenitudo, perfectio, & bonitas Deitatis, seu diuina. Quod est erroneum, vel propè. Patet ex Hilar. 3. de Trinit. col. 2. *Vt omnia in ingenito Patre perfecta sint.* Ex Athanas. or. 4. contra Arrian. subinit. *Plenus, & integer est Pater: & plenitudo Deitatis est Filius.* Sed integrum nostrum discursum, atque efficacem solutionis huius impugnationem dedit idem Athanas. or. contr. gregal. Sabell. sub med. sic effatus: *Vnus igitur, & vnus, & dualitas non diuisa, est natura: cum sit indeficiens ad suā integritatem. Vniuersa enim plenitudo & integritas est Pater, vt Pater. Vniuersa item plenitudo Deitatis est Filius, vt Filius* (id est seorsim quisque acceptus) *quandoquidem amborum vna forma* (id est natura) *intelligitur, quæ integre se in vnoquoque, & solide exhibet.* Quid clarius? & tamen hæc pro se recitat Ruiz disp. 30. sect. 7. n. 2. Nec obscurius in eandem sententiam scripsit Athanas. idem serm. de Sanctissima Deipara col. 3. *Singuli non destituuntur plenitudine Deitatis: sed æqualitatem habent, omnium earum proprietatum, quibus æqualiter plenitudo diuinitatis intelligatur. Quibus enim æqualis substantia est, diuersis interim proprietatibus, ea æqualia.*

5 Denique Maiestas, & magnitudo in essendo, (quod idē est, atque bonitas, & perfectio in diuinis) vnica, & solius essentiæ est in Trinitate. De magnitudine ita scribit Aug. 5. de Trinit. c. 8. post med. *Quoniam non aliud est Deo esse, aliud magnū esse* (magnitudine perfectionis, quæ sola locū in diuinis habet) *sicut non dicimus tres æternitates, sic nō dicimus tres magnitudines.* Et certè Psal. 144. n. 6. Psal. 70. n. 8. Psal. 150. n. 2. Sap. 15. n. 2. Eccles. 2. fine, & 18. n. 4. Baruch. 3. Magnitudo, & magnū propterea singulariter, numquam pluraliter de personis, ac Deo enuntiantur. Cui phrasi consonat Boët. lib. *An Pater, Filius, & Spiritus Sanctus de diuinit. substantialiter prædicentur?* circ. med. *Necesse est veritatem substantialiter prædicari de bonitate, de iustitia, &c. de cæteris omnibus, quæ, tam de singulis, quam de omnibus, singulariter prædicamus.* Ecce bonitatem, quæ idem est cum magnitudine, singulariter de singulis, & omnibus prædicari ait, ac de illa substantialiter

prædicari veritatem: vtrumque autem probat solam essentiam Deitatis, vel esse, vel consequi. De maiestate verò sic Augustinus loquitur 1. de Doctr. Christ. cap. 5. *Eadem tribus æternitas, eadem incommutabilitas, eadem maiestas.*

6 Ratio autem à priori huius conclusionis, quam tanto consensu Patres omnes diuinis nominibus, maiestatis, plenitudinis, integritatis, magnitudinis, perfectionis, bonitatis tradunt: (nimirùm non posse multiplicari in diuinis, in quibus vnica, & immultiplicabilis essentia est) ex nostris principiis vnicè deducitur. Quia in sola essentia formaliter intrinsecè est esse, seu ens, & entitas diuina; atque insuper integritas, & totalitas in esse, seu essendo, ac entitate tam physicè, quam metaphysicè. Cum neutro modo perficiatur personalitate, vt docebamus cert. 3. n. 2. & 3. atque insuper est in linea naturæ singularissima: imò neque extrinsecè perficitur, vt diximus cert. 4. n. 3. Vnde aggregatum ex essentia, & personalitate, vel tribus personalitatibus non est quid perfectius essentia; quare neque tres personæ perfectius quid sunt singulis, cum maiorem, aut perfectiorem essentiam non habeant, quam singulæ seorsim. Vltimam, & efficacem satis rationem à posteriori, & absurdo premam disp. de comparatione personarum. Quia si personæ non omnino eandem bonitatem, & perfectionem haberent, tres personæ, maius quid, & perfectius forent, quam singulæ; quod est erroneum, vel ferè, vt ibidem monstrabo.

Certamen VI.

Obiectionibus occurritur.

1 Obicies primò. Essentia est pars metaphysica personæ, quam cum personalitate constituit: ergo non est bonitas absoluta primaria. Patet: ideò per nos personalitas non est bonitas absolutè primaria; quia pars metaphysica est: de ratione autem bonitatis absolutæ primariæ est in suo ordine non esse partem. Respondetur distinguendo primam partem antecedentis: est pars metaphysica in essendo personæ nego antecedens: quia totum esse, atque integrum personæ sola essentia est: In ratione personæ transeat: & nego consequentiam. Ad eius probationem distinguo: *Quia pars in essendo est*, (si admittatur habere entitatem intrinsecè, & formaliter à personalitatibus) fateor; quia pars, vtcumque, ac non in essendo personæ est, nego. Integritas enim, & totalitas, in qua est bonitas absolutè primaria est integritas, & totalitas in essendo. Sicut enim quæuis ratio entis, siue essendi adhuc parti liter, est bonitas secundum quid: ita tota ratio totalis essendi est bonitas absoluta. Itaque personalitatibus negabamus rationem bonitatis absolutæ, quia neque vllam rationem essendi formaliter habent: deinde quia, & si haberent, vt plures volunt, partialem solùm haberent. Cum autem essentia habeat rationem essendi integram, atque entitatem totalem personarum, nullum inde contra absolutam bonitatem primariam ipsius deici argumentum potest.

2 Oppones rursus contra conclusionem 3. cert. 3. Personalitas diuina naturam complet, facitque esse per se, ac non in alio, constituitque personam: ergo naturam perficit extrinsecè in ordine metaphysico, personam autem intrinsecè. Plura supponit obiectio ex falsa, licet communi recentiorum apprehensione de subsistentia, & personalitate, quæ in Logica controu. de substantia, atque hoc tomo disp. procemiali satis diiecimus subsistentiam formaliter consistere in independentia naturæ omni modo singularis in essendo ab vnione ad aliud: vnde diuersum valde est, quod supra naturam singularem diuinam addit subsistentia, ab eo, quod addit supra naturam singularem creatam supra hanc enim addit independentiam in essendo, siue in sui existentia ab vnione ad aliud, cum quo totum componat, ac proinde negationem essendi parte: quare cum addat rationem totius aliquid fortasse perfectionis addit; naturæ autem diuinæ, quæ de suo essentiali conceptu habet non esse dependentem, seu esse independentem in essendo, siue in sui existentia ab vnione ad aliud, eam independentiam non addit, sed vltimam singularitatem, quam præcisa à personalitate non habet: cui fine illa, vt aiebat Richard. non fit vltimo singularisata. Vnde constat non compleri à personalitate in essendo, nec reddi independentem in sui existentia, siue in essendo, ab vnione ad aliud, sed solùm vltimò singularisari: quod nullatenus est perfici adhuc extrinsecè, cum vltima illa singularitas nullum esse tribuat adhuc extrinsecè, siuè naturæ, siuè personæ.

3 Occurres secundò contra eandem conclusionem. Implicat aliquid esse in Deo, quod non sit formaliter, & in se perfectio: sunt autem in Deo personalitates: ergo. Nego maiorem. Probabis primò: quia Theologi inde probant in Deo esse personam: quia quidquid est perfectionis, in Deo esse debet. Respondetur benè probari: quia esse indiuiduam, & totalem naturæ rationalis substantiam perfectio est. Sed oporteret probari inde personalitates præcisas esse in Deo, vt aliquid contra nos probaretur nam nisi identificatæ cum natura reuera in Deo non sunt, neque absolute sunt, habentve entitatem. Imò & si Theologi Recentiores hoc inde probarent nos minimè mouerent: quia aliter quam veritas fert de subsistentiis censent. Probabis secundò. Quia, si personalitas ratione sui formaliter perfectio non sit, superflua in diuinis erit. Sed facilè negatur: cum adhuc habeat munus constituendi, ac distinguendi personas. Probabis tertiò. Quia Theologi fatentur omnes humanitatem per vnionem ad personalitatem Verbi summopere perfici: quod fieri non posset, si personalitas Verbi saltem relatiua perfectio non foret. Respondeo in primis probabile esse, nec censura dignum, primariò, & per se toti Verbo vnitam esse humanitatem, quo cessat argumentum. Secundò, & si non primariò, & per se formaliter, ast materialiter Verbo toti vnita fuit, cum non sit vnita personalitati in ratu præcisionis: totum autem Verbum bonitas, & perfectio est; licet præcisa personalitas bonitas non sit.

4 Tertiò contra eandem conclusionem est. Quia multi Patres aiunt authoritatem, & magnificentissimum Patris esse, Patrem esse, ac Filij esse Filium, non solùm, quia Deus est; *sed quia Pater est*; vt aiebat Cyrill. 1. Thesaur. c. 6. circa med. Item in ratione imaginis, quæ personalis est Filij perfectionem agnoscit Basil. hom. 28. contra Sabellian. circa med. lib. vnic. de Spiritu Sancto capite 18. ante med. 3. contra Eunom. sub init. Demum subsistendi modũ perfectionem personalem appellant, atque hypostaseis perfectas. Damasc. 1. de fid. cap. 11. circa med. de decretis primæ institution. cap. 1. Ep. de Trisagio med. Hieronym. Ep. 57. ad Damas. post medium quæ omnia personalia sola sonant. Respondetur in esse Patrem, & imaginem, ac Filium essentiam ingredi, atque hypostaseis integras personas, non personalitates solas, claudi apud Patres, qui eo nomine numquam personalitates præcisas intellexerunt, vt notabimus disput. procœmiali. Sed esto, loquantur de personalitatibus præcisis solùm contendunt non excludi à perfectione essentiæ, quam habent. Id quod significant illis Verbis, quia, vel, qua Pater est. Sicut de Christo dicunt esse qua hominem, siue secundum humanitatem Filium Dei: hæc enim quandoque solùm denotant materialem causam. Neque aliud voluit Damasc. qui rigidius loquitur, cum subsistendi modum perfectionem personalem dixit: cum statim dicat hypostaseis perfectas, vt ostendat abstractum vsurpasse pro concreto Verbis primis: neque enim sibi aduersari Patres, qui toties vni essentiæ bonitatem tribuunt credendi sunt, maximè Damasc. cum cap. 9. eiusdem libri expresè negauerit personalibus perfectionem, vt ex ipso recitabamus certamen 3. n. 2.

5 Demum obicies. Licet attributa non sint formaliter entia, sunt tamen bonitates: ergo, & personalitates. Negatur antecedens. Probari autem potest. Quia deficiente potentia generatiua, deficeret formaliter perfectio intrinseca Patris, imò essentiæ: atqui potentia generatiua est intellectus, qui est attributum non habens entitatem, per nos, formaliter: ergo attributum non habens

entitatem

entitatem formaliter est bonitas, & perfectio in diuinis. Patet: quia deficiente eo, quod perfectio non est formaliter, nequit formaliter deficere perfectio. Respondeo, admisso intellectum esse attributum, distinguendo maiorem. Deficiente potentia generatiua proxima deficeret perfectio formaliter, nego; deficiente potentia generatiua remota, & radicali deficeret formaliter perfectio, concedo. Et de radicali nego minorem: quia radicalis potentia generatiua essentia ipsa est. Et nego consequentiam. Verum quidem est deficiente intellectu, quovisve attributo, aut personalitate defecturam materialiter, & remotè bonitatem, & perfectionem diuinam. Quia deficeret necessariò essentia, cui identificantur, quæque tota bonitas, & perfectio diuina est. Atque hoc solùm probant plura testimonia Patrum dicentium apud Ruiz disput. 29. sect. 3. & 4. Patrem, etiam, at Deum, imò diuinitatem ipsam, imperfectam fore sine Filio.

QVÆSTIO IV.

Vtrum multiplicetur vnitas in Trinitate?

EXtrema entis passio, nempe vnitas quarto loco in examen vocatur.

CERTAMEN I.

Aliorum opiniones, atque ad decidendum notata.

1 NOnnulli apud disp. 27. sect. 3. n. 2. docent vnitatê transcendentalem pro personarum numero non multiplicari in Trinitate, sed vnicam solùm esse. Refertur pro hac sententia Scotus 1. dist. 24. q. vnic. & Argentina ibidem. Reliqui tamen Theologi in 1. disp. 24. q. 1. atque ad 1. partem q. 30. art. 3. tres vnitates admittunt quare oppositum temerarium reor. Addit tamen Ruiz vbi proximè n. 7. ita esse tres vnitates transcendentales, vt non sint tres vnitates prædicamentales, sed vnica tantum; quia tres vnitates personales, vtpote identificatæ cum vnitate essentiæ, simul vna vnitas sunt. Sed certè, nec nomen vnitatis prædicamentalis, nec huius à transcendentali discrimen, nec discriminis rationem satis calco nisi modo explicando, n. 3. Nam, licet verum sit personas inadæquatè secundum essentiam sumptas vnum esse, tamen, si personalitatibus sua etiam personalis vnitas adsit, sicut in personis diuersæ absolutè sunt, & non eadem personalita tres absolutæ vnitates personales admittendæ erunt. Cõfirmatur: quia in essentia admittitur absolutè vnitas: ergo, & in personalitatibus admitti debet absolutè diuersitas. Patet. Siquidem non magis absolutè sunt vnum in essentia, quam tres in personis. Confirmatur secundò: quia non minus Pater est vnus, & non plures Patres, & personæ, quam Deus est vnus, seu vna essentia, & non plures: atqui vnitas ex Sancto Thom. & communi, imò ex ipso Ruiz est indiuisio in se, & diuisio à quovis alio: ergo personalitas, seu persona est vna, habétque vnitatem suam non minus, quam essentia: ac proinde tres personæ tres vnitates.

2 Pro vera quæstionis decisione nota: vnitatem realem non sequi, aut comitari rationem entis metaphysici, seu realitatem, aut existentiã formaliter sumptam, sed solùm, provt in statu realitatis res iacet, sicut vnitas formalis sequitur prædicata formalia quæcũq; sint, siue ens formaliter, siue nõ ens sint. Ratio vtriusque est. Primi quidẽ: quia vnitas realis est rei indiuisio in se, & diuisio à quolibet alio indepẽdens ab intellectu, quavisque præcisione ipsius: sed hęc solùm habẽt res in statu puro realitatis: ergo vnitas realis sequitur rem, & entitatem in statu puro realitatis omni prorsus intellectus præcisione semota. Vnde vnitas realis nulla præter numerica datur: quia præcisione intellectus semota non dantur nisi indiuidua. Quòd autem vnitas formalis quamuis formalitatem præcisam, & si formaliter ens non sit, sequatur, facilè suadetur. Quæuis enim formalitas, etiam præcisa ab entis prædicato, in illo præcisionis statu est indiuisa in se, & diuisa à quauis alia formalitate, fundátque negationem identitatis cum aliis formalitatibus in eo præcisionis statu positis, in quo vnitas, seu ratio vnius formaliter consistit, vt latiùs persequebamur controu. 6. Logicæ.

3 Nota secundò cum Richard. 4. de Trinit. cap. 23. init. Deitatem seu essentiam diuinam secundum se & præcisam à personalitatibus non esse omnino singularizatam realiter, vel formaliter. Primum patet ex dictis: quia in eo statu præcisionis non habet statum realitatis: ac proinde neque vnitatem realem potest habere iuxta dicta n. 1. Secundum verò probat Richardus: quia, licet in ratione naturæ, singularis, & indiuidua Deitas sit, tamen communis est tribus personis realiter formaliter: ita vt eademmet realiter sit tres personæ; sicut homo realiter est Petrus, & Paulus; licet formaliter homo sit vna species, non plures. Itaque est vna singulariter in ratione naturæ, quia nequit multiplicari, seu esse plura indiuidua Deitatis; in quo ab speciebus creatis differt: cum autem adhuc sit aliis indiuiduis, licet non naturæ, sed personarũ communis, non habet singularitatem omnimodo singularem sed mixtam ex singularitate, & communitate. Atque hoc fortasse volebat Ruiz dum supra aiebat: personalitates non afferre singularitates prædicamentales. Nam huiusmodi singularitas debet esse in linea naturæ, quam Deitas à se ipsa, non à personis habet.

CERTAMEN II.

Vera quæstionis decisio.

1 ASsero primò in Trinitate esse absolutè triplicem vnitatem realem, non tamen adeò strictã, & singularem, atque sint plures vnitates indiuiduorum creatorum. Primum est commune Doctorum, & quod facilè probatur ex dictis: quia vnitas realis sequitur statum realitatis in ente quovis: atqui in ente diuino est triplex status realitatis omnino ab intellectu independens in tribus personis, vt fides docet: ergo in tribus personis est triplex vnitas realis. Confirmatur: quia verè, & realiter sunt tres personæ, ita vt quæque realiter sit indiuisa in se, & diuisa à quavis alia, fundens negationem identitatis cum alia: ergo sunt tres vnitates reales. Addidi autem reales has vnitates singulares non esse adeò strictè diuersas, & tres, atque vnitates reales Petri & Pauli, aut aliorum indiuiduorum creatum: quia non fundant omnimodam diuisionem à quauis alia persona: cum simul fundet quæuis persona Trinitatis indiuisionem cum duabus aliis in natura.

2 Dico secundò in Trinitate est absolutè triplex vnitas singularis formalis, & alia vnitas mixta ex singulari, & quasi specifica. Primum patet: quia quæuis personalitas præcisa vltima diuisione formali, est indiuisa in se, & diuisa à quavis alia, tam personalitate quam essentia, vt cõstat in veriori opinione, quæ formaliter ex æquo personalitates ab essentia diuidit, vt dicemus disputatione octaua. Quod autem sit alia vnitas mixta ex singulari, & quasi specifica facilè suadetur: quia eam natura præcisa, & secundum se sumpta habet. Etenim vnitas singularis formaliter vltimò claudit naturam, ne possint esse plures naturæ indiuiduæ, quod habet natura diuina secundum se: vnitas autem specifica relinquit naturam componibilem cum pluribus indiuiduis ipsius; quod licet singularitas naturæ diuinæ non patiatur, patitur autem aliquid simile: nempe relinquere illam componibilem cum pluribus personis,

in quibus claudatur : ac proinde vnitatem formalem speciei emulatur.

QVÆSTIO V.

An pro personarum numero negatiua attributa multiplicentur in diuinis ?

HVc vsque egimus de prædicatis, quæ ens reale in sua tota latitudine acceptum comitantur. Iam de iis, quæ ens reale diuinũ consequuntur, quæ Dei attributa à Theologis nominantur agendum est. Ea verò, licet positiua omnia sint (quia in Deo nihil negatiuum esse potest) nonnulla tamen melius nobis negatiuis nominibus explicantur : atque de vocum, quibus explicantur significatur, commodius fortè censentur: proindéque negatiua attributa nominantur. De positiuis cuiusmodi est omnipotentia, amor, cognitio, & similes, extra quæstionẽ etiam omnibus est non multiplicari magis, quam Deitatem ipsam, de negatiuis pluribus sunt difficultates nonnullæ. Et quidem de æternitatis atque immensitatis immultiplicatione dictum in superioribus est. Nunc autem restant breuiter examinanda infinitas, incredibilitas, immortalitas, incomprehensibilitas, ineffabilitas, multiplicentur necne in diuinis?

CERTAMEN I.

Non multiplicantur infinitas, & inuisibilitas in Trinitate.

1 OKam. 1. disput. 19. q. 1. ad 1. dub. Mai. q. vnic. circa med. Aureol. p. 2. art. 3. propos. 1. 2. Soar. 3. de Trinit. cap. 12. n. 7. docent tres personalitates esse tres infinitates secundum quid, non autem simpliciter: atque in hoc extremo reliqui Theologi conueniunt ; in primo autem bonitatem secundum quid personalitatibus denegant, quare neque secundum quid esse tres infinitates in tribus personis docent Doctores citati q. 2. cert. 2. pro secunda sententia consentiente etiam Vasq. 1. p. disput. 122. cap. 7. n. 29. de relationibus, qua talibus, eius discursus procedit, quia nimirum tota relatiuorum infinitas ex parte termini sumi debet: non autem apparet ex parte termini diuinæ relationis vnde eius infinitas sumi debeat. Sed inprimis cum Vasquez in relatiuo personalitates constituat idem dicere de personalitatibus, qua talibus compellitur. Secundò cum terminus relationis Paternitatis, & Spiratoris sint Filij, & Spiritus Sancti Personæ, quæuisque earum infinita sit, facilè ab Aduersariis assignari posset, vnde ex parte termini infinitas diuinis relationibus proueniat.

2 Dico primò personalitates secundum se, vt præcisæ ab essentia non sunt infinitates, seu infinitæ secundum quid. Est Doctorum ferè omnium, quos nuper memorabamus. Probatur: quia infinitas diuina non est in magnitudine quantitatiua, vel intensiua, sed in essendo, vel bonitate, seu perfectione, in qua dicit insuper, interminationem, siue negationem termini : ergo in eo, in quo nullatenus est formaliter infinitas ; atqui personalitatibus secundum se, ac præcisis non adest formaliter esse, aut bonitas, seu perfectio, adhuc secundum quid, vt constat ex q. 1. & 3. ergo neque adest formaliter illis sic consideratis infinitas adhuc secundum quid. Nec refert personalitates adhuc in eo statu longè superare omnes subsistentias creatas etiam possibiles in ratione subsistentiæ: quod autem superat quidquid finitum in aliquo genere est, certè in eo infinitum est, vt patet : ergo personalitas in ratione, seu genere personalitatis infinita in diuinis est; quare licet non absolutè (quia ei deficit essentiæ bonitas, & perfectio : néve cogamur duplicem in persona infinitatem absolutam admittere, maiorem in persona, quam in essentia) certè secundum quid infinita. Negatur maior: quia cum secundum se, ac præcisa nec ens, nec bona formaliter sit, nec infinita, nec finita erit, nec terminus aptus comparationi in infinitate, vel finitate respectu subsistentiæ, aut personalitatis creatæ.

3 Obiicis secundò. Personalitas præcisa ab essentia est incomprehensibilis ab intellectu creato ; ergo, vt sic, est infinita. Patet consequentia : quia incomprehensibilitas non nisi ratione infinitatis competit Deo : ergo prædicato diuino, cui secundum se competit incomprehensibilitas competit etiam secundum se infinitas. Confirmatur subsumptum. Quia vis intellectus creati est syncategorematicè infinita, quia nullus est, quo non sit perfectior alius possibilis : ast intelligibilitas personalitatis maior est actu, quam tota vis syncategorematicè infinitorum intellectuum perfectiorum, & perfectiorum: ergo est intelligibilitas personalitatum infinita. Respondet Scotus quodl. 5. vers. fin. §. *adprimũ dictorum*, Personalitatẽ diuinam incomprehensibilem esse materialiter solùm ratione essentiæ : ac proinde vt præcisam secundum se non esse incomprehensibilem, ex quo reliqua subruunt. Instas. In quantitate corporea nihil est, quod abstrahat à finitudine vel infinitudine : ergo neque in prædicatis diuinis ab altervtro abstrahetur : quare personalitates, si secundum se ac præcisæ infinitæ non sunt, finitæ erunt, quod est absurdum. Nego consequentiam quia quantitas est magnitudo : ast prædicata diuina plura magnitudo non sunt: quare nec materia apta finitati, vel infinitati. Ex iis autem sunt personalitates secundum se, ac præcisæ sumptæ.

4 Dico secundò. Quæuis persona diuina simpliciter infinita est ; non tamen tres personæ sunt tres infinitates sed vnica, & eadem quæ est persona quæuis. Prior conclusionis pars probatur: quia quæuis persona habet totam Dei bonitatem, & perfectionem illimitatam, quæ eadem est, quod magnitudo infinita, quia totam habent integritatem, & totalitatem diuini esse, quæ in essentia illimitata diuina est: ergo quæuis persona est simpliciter infinita, va priori parte conclusionis dicebatur. Inde autem secunda partis probatio est procliuis : quia, si tota cuiusvis personæ infinitas essentiæ illimitatæ totalitas est, cum vniça, & eadem sit in tribus personis, vnica, & eadem solùm infinitas in eis erit non triplex, vt de bonitate, & perfectione arguebamus q. 3. cert. 5. Recole ibi argumenta, & cert. 6. obiectiones, & solutiones, iis, quæ hic obiici, responderíque possunt omninò similes.

5 Dico tertiò. Vnica solùm non multiplex inuisibilitas est in Trinitate. Probatur ex 1. ad Timotheum 1. *Regi sæculorum immortali, & inuisibili*. Ex quo Augustinus recitandus cert. 2. num. 2. tres inuisibiles negat in diuinis, & 1. ad Timoth. 6. *Quem nullus hominum vidit, sed nec videre potest*. Eadem veritas continetur. Idem autem Augustin. 2. contra Maximin. cap. 3. & 15. ac lib. 3. cap. 9. Athanas. q. 28. ad Antiochum, Chrysost. 1. ad Timoth. 6. homil. 18. circ. medium quos certamine 2. n. 2. recitabimus Patrem, & Filium inuisibiles ratione diuinitatis esse aiunt : quæ sententia rationem conclusionis à priori continet. Fulgent. verò rationem eandem supponit, dum ait loco recitando eodem numero, inuisibilitatem esse attributum commune. Est autem contra assertionem difficultas : quia, vel sumitur inuisibilitas oculis corporeis, & sic personalitas secundũ se inuisibilis est: quare tres personalitates tres inuisibilitates erunt: imò spirituales creaturæ eo modo sunt inuisibiles : quare ea inuisibilitas Dei attributum non est. Vel sumitur oculis mentis, & sic absolutè nulla est in diuinis inuisibilitas, cum Deum, & personas Beati videant. Quod si dicas inuisibilitatem oculis mentis, quæ Dei attributum est, intelligi viribus naturæ, seu extra ordinem gratiæ, aut in statu viæ, recurrit instantia nuper facta: nempe personalitatem quamvis iis etiam modis inuisibilem secundum se, ac præcisè sumptam esse.

6 Noster

6 Noster Ruiz disp.28.sect.4. n.4.nonnullis ex his difficultatibus oppressus:vt se illis excutiat, docet:inuisibilitatem, quæ singulare, & diuinum attributum est idem esse atque incomprehensibilitatem. Qua in re verè loquitur, sed præter rem. Patres enim vt Controuersiæ de attributis alendebam cum Vasquez & VVadingo incomprehensionem Dei pro eodem, atque non visionem Dei in se claram, & non stractiuam, & in alio vsurparunt semper. Quare, & incomprehensibilitatis nomine idem, quod inuisibilitatem clarè significarunt; sed quid inde vt euacuentur difficultates? solùm euacuantur, si comprehensio, cuius impossibilitatem incomprehensibilitas importat, sit cognitio perfectior, quam visio clara Dei in se; quæ nimirum, vel Dei cognoscibilitatem exæquet, vel, qua nihil Dei lateat videntem; vti falsò ex Patribus nouiores Theologi comprehensionem suam definiunt. Atque neque hoc quidem modo conclusio à difficultatibus liberabitur, si admittatur personalitates secundum se bonitatem, entitatem, & infinitudinem secundum quid formaliter habere, vt docet Ruiz, atque esse principia processionum ad intra, & operationum ad extra. Sic enim dici poterit semper aliquid creatum, quod personalitatum sit, latere creatam quamuis cognitionem: atque ab hac non æquari cognoscibilitatem earum. Quare, & secundum se præcisam, quamuis esse incomprehensibilem, ac proinde tres esse inuisibilitates in diuinis contra Patres: solùm ergo in nobis principiis difficultates hæc euacuabitur, si inuisibilitas incomprehensionem sonet.

7 Inuisibilitas ergo à Patribus in diuinis cognita, & cuius vnitatis in Trinitate rationem reddunt duplicem habet sensum. Primus est de inuisibilitate oculis corporeis dum contra Anomæos disputant, & hoc sensu Dei solius attributum esse non volunt, cum planè rebus omnibus spiritualibus competat, sed tamen vnicam esse in diuinis volunt, atque ratione essentiæ personis conuenire. Secundus de inuisibilitate etiam mentali per claram cognitionem in statu viæ, atque per vires intellectus creati. Quam inuisibilitatem occasione erroris Anomæorum, vt eum longiùs ab Ecclesia eliminarent, Dei propriam, & vnicam etiam in Trinitate, atque ratione essentiæ personis conuenientem asseruerunt. Sic autem explicanda altius eorum ratio est, vt vtroque sensu inuisibilitas sumatur formaliter positiuè: quia inuisibilitas negationum, & eorum, quæ non sunt, perfectio Deo digna esse non potest. Sic autem constat essentiæ solius esse. Quia hæc sola positiuum quid spirituale, atque immateriale est, personalitates autem secundum se formalitèr, nec entis rationem habent, neque immaterialitatis, siue spiritualis rationem: vt cert.2. docebimus. Inuisibilitatem pro incomprehensibilitate à Theologis inuentam sumptam satis constat ex dictis n. 3. & 6. infinitatem opponere, atque vnicam esse. Inde etiam constat de ineffabilitate, quæ omnium sententia, incomprehensibilitatem comitatur.

Certamen II.

De reliquis attributis negatiuis.

1 VNica solùm increabilitas & immortalitas est in diuinis. Increabilitas sumitur pro improducibilitate seu infectibilitate. Probatur:quia eo sunt personæ diuinæ improducibiles, & indefectibiles, quo sunt independentes ab alio in fieri, & conseruari; eo autem tales sunt quo sunt à se: ergo sunt increabiles,& immortales,quo sunt à se: at à se sunt, quia habent diuinum esse seu Deitatem quæ est ens à se:ergo sunt increabiles, & immortales personæ ratione Deitatis:sed hæc non multiplicatur, sed vnica solùm est in Trinitate: ergo increabilitas, & immortalitas vnica est in Trinitate. Probatur secundò ex 1.ad Timoth.1. *Regi sæculorum immortali.*Et cap.6. *Qui solus habet immortalitatem.* Id autem, quod solùm, & singulare in Deo dicitur, Deo, qua Deus, & vnus est conuenit, non qua persona,& multiplex,vt bene Aug.2. contra Maximin.c.3.& 4.

2 Rursus 2.de symbolo ad Catechum.cap.4.circa fin. *Non audemus dicere tres Deos, nec tres omnipotentes, nec tres inuisibiles,nec tres immortales, sed vnum Deum de quo dicit Apostolus immortali, & inuisibili.* Athanas. Dialog.1. de sancta Trinit.contra Anomæ. post med.*Immortalitas est hypostasis Patris, & immortalitas est hypostasis Filij; nec tamen sunt duæ immortalitates.* Et post pauca: *Ita hypostasis est incorruptibilitas, & tamen est vna incorruptibilitas.* Fulgent. de fid. ad Petrum cap. 2. vers. fin. enumeratis propriis Filij hæc inter communia excipit:*Salua tamen æternitate, immensitate, immortalitate,incommunicabilitate, inuisibilitate Deitatis eius, quæ naturaliter, atque æqualiter communia cum Deo Patre habet Filius.*Concil. Hispal.2.act.3.med. *Immortalitas Patris cum Filio communis est.* Cum autem eadem sit,vt vidimus, de increabilitate ratio,licet de ea non adeò frequenter Patres loquantur eodem modo sentire de illa credendi sunt: vt videre est in Athanasio, qui in Symbolo ait: *Non tres increati,sed vnus increatus.*

3 Immutabilitas, & impossibilitas vnica tantum est in diuinis, Impassibilitas Dei propria incapacitas est accidentis cuiusvis aduentitij; idémque prorsus quod immutabilitas. Traditur conclusio à Fulgentio nuper recitato ab Isidoro 7. origin. seu Etymolog. cap.1.circa med. his verbis: *Immutabilis est,quia semper manet, & mutari nescit. Nec proficit quia perfectus est:nec deficit, quia æternus.* Ac longè infra: *Hæc igitur, quæ de Deo dicta sunt ad totam pertinent Trinitatem propter vnam, & coæternam substantiam.* Cuius rationem sic edissero: quia qua ratione personæ perfectæ, & æternæ sunt conuenit illis non mutari in melius, aut deterius: quia, qua perfectæ sunt conuenit illis summa perfectio, qua verò æternæ ipsius tota simul possessio: atqui vtrumque habent ratione essentiæ, quæ vnica solùm in diuinis est: ergo, & vnica solùm in diuinis erit immutabilitas, &, quod idem est: impassibilitas.

4 Deces. Paternitati, & Filiationi, & Spirationi, qua talibus competit non fieri, aut conseruari ab alio, aliquidve pati,nec solùm ratione essentiæ: ergo præter cõmunem habebunt propriam increabilitatem, immutabilitatem,seu impassibilitatem:ac proinde hæc omnia multiplicantur in Trinitate. Antecedens probatur: quia,etiã qua tales personalitates nequeunt produci propriè, & Patris personalitas adhuc impropriè, & originatiuè produci non potest: incapacitas autem accidentium etiam, qua talium, videtur manifesta. Fateor in eorum opinione,qui personalitatibus rationem entis, & perfectionis, ac bonitatis deferunt, ægrè solui posse difficultatem; in nostris autem principiis facilè nego antecedens: quia, quod ens formaliter non est neque ens à se formaliter esse potest. Insuper,cum ratione sui,& formaliter personalitas ens,& perfectio non sint,neque immutabiles, aut impossibiles esse possunt; imò si per impossibile essentia, seu natura alia, ac non diuinitas personalitatibus adiungeretur personæ creabiles,defectibiles,mutabiles,& passibiles forent; quare secundum se, nec à se, nec ab alio, nec passibiles, & mutabiles, nec immutabiles, nec impassibiles sunt, sed abstrahunt, atque, vt alterum habeant, essentiæ conditionem, & identitatem expectant.

5 Vnica solùm immaterialitas, & incorporeitas est in Trinitate. Est contra Ruiz disp.28. sect.4. Probatur, quia ratio immaterialitatis diuinæ non est pura negatio materialitatis; nihil enim purè negatiuum in Deo est, vt monebam ad quæstionis initium; sed est aliquid positiuum, nempe spiritualitas: atqui personalitatibus secundum se ac ratione sui spiritualitas non competit, sed ratione solius essentiæ,quæ vnica est in diuinis: ergo vnica solùm immaterialitas, & incorporeitas est in Trinitate. Minor probatur: quia personalitas præcisa est formalitas vltimò singularizans quasi physicè naturam diuinam spiritualem: ergo ipsa personalitas secundum se spiritualis non est. Probatur consequentia:quia singularitas natu-

ræ,

turæ, quam singularizat, prædicata non habet, sicuti neque differentia vlla contractiua, vel generis, vel speciei, eius prædicata habet, alioqui differentiæ, quæ essentia sua sunt rationes distinguendi, essent rationes conueniendi species, vel indiuidua, quæ distinguunt. Hinc Gabrieleitas, vel Michaeleitas spiritualis forma, iter non est, neque substantia, quia substantiæ spiritualis singularis differentia: sic igitur, & personalitas, quia singularitas naturæ diuinæ spiritualis ad personæ constitutionem est, ipsa spiritualis non est.

6 Vltimò dico. Vnica indiuisibilitas summa, siue summa simplicitas est in diuinis. Dixi summam: quia omnem diuisibilitatem non fictam excludit, siue in partes integrantes, siue essentiales, siue substantiales, siue subiecti & accidentis, vti ex dictis de immutabilitate, & impossibilitate constat; quia omnimodam perfectionem supponit, ac proinde naturam, in qua solùm bonitas, & perfectio est; quare in Trinitate non magis, quam natura multiplicabitur.

DISPVTATIO VII.

DE PERSONALITATVM ac relationum diuinarum numero, ac distinctione inter se se.

DISPVTATIONEM hanc octauæ de personarum constitutione præire rationi consentaneum fuit, siquidem nihil ibi statui poterat, nisi reali personalitatum & relationum distinctione, formalisque earum ab essentia diuersitate fundatis.

QVÆSTIO I.

Sint-ne tres hypostha ses, subsistentiæ, ac personalitates in Trinitate admittendæ?

TOTA hæc quæstio inter Catholicos de solo nomine esse potest. Reuocanda igitur in memoriam sunt, quæ diximus in Logica, controuersia de substantia, atque in hoc tomo disputatione prooemiali, nempe subsistentiam pro formali dicere perfectatem in essendo, siue independentiam in sui existentia à coniunctione, seu vnione ad aliud, id est totalitatem, licèt connotet substantialem naturam: sicut symitas nasum: personalitatem verò non solùm dicere esse per se physicè, id est in existentia physica, sed moraliter cum dominio totali suarum operationum. De connotato verò substantialem naturam rationalem, in qua solùm eiusmodi dominium plenum esse potest. Hinc cum hypostasis quandoque apud Patres, & Theologos suppositum seu subsistens significet, frequentius autem personam; quandoque etiam de formali primum dicet; frequentius autem dicet secundum.

* * *

CERTAMEN I.

Hypostha ses plures aliquando malè audiebant apud Patres, semper autem apud hæreticos, diuersis tamen de causis.

1 NOmen hypostha sis in diuinis multiplicatum initio malè apud Patres audiuit, atque hucvsque ab hæreticis prisci, & nouioribus exsibilatur; dispari tamen longè causa. Patres enim de vocis proprietate dubitantes, atque essentiam siue substantiam, significare censentes, multiplicari essentiam hypostha sis multiplicatione censebant: quare id, vt hæreticum in diuinis audire perhorruerunt. Hæretici verò vocis proprietatem percalentes, atque ea voce errores suos profligari metuentes, ad eorum Patrum religionem prouocantes, id etiam ab Ecclesia curabant, vocisque nouitatem causabantur: imò eandem litem receptissimæ semper voci *persona*, non alio metu intendebant. Cæterùm dispu.citata prooemiali ex vocis Etymologia, & vario antiquorum vsu satis ostendimus magna proprietate, cum vocem *hypostha sis*, tum vocem *persona*. In vulgari Catholicis significatione, iam pridem in Ecclesia fuisse receptam; ac tãdem neque ab his Patribus, quibus initio Religionem iniecerat, in diuinis multiplicatam fuisse fastiditam. Id quod apertis eorundem testimoniis monstrare huius loci, & certaminis est.

2 Ex iis fuit aliquando Athanas. qui tamen in Græco exemplari sui symboli apud Genebrard. 3. de Trinit. 189. pro *non confundentes personas*. Et pro *totæ tres personæ*: *hypostha ses* posuit. Licet Constantinopolitani *prosopon*. Eodem pacto *hypostha sim* pro persona posuit tom. 2. Græco-Latino pag. 38. & Dialog. 2. de Sancta Trinitate contra Anomæũ Col. 2. & post med. Dialog. 3. de Sancta Trinit. contra Macedon. post. med. ex instituto probat, ac explicat discrimen inter hypostha sim, & vsiam, sicut, & tract. de definitionibus col. 3. vbi addit: *Si quis ergo de Trinitate quærat quot confitearis naturas? respondeo vnam, hypostha ses verò tres. Quod si quis de Incarnationis dispensatione interroget, quot naturas confiteare: respondeo duas, etiam verò hypostha sim.* Meritò ergo Naz. or. 21. de laudibus Athanasij col. penult. post numerum 49. de illo ait: *Vtraque parte* (dissidentium de hypostha sis significatione) *leniter, & benignè accita, verborumque sententia diligenter, & accuratè perpensa, postea quam concordes reperit, nec quantum ad doctrinam vllo modo inter se dissidentes, ita negotium transegit, vt nominum vsum concederet rebus eos constringeret.*

3 Ex eis etiam fuit Paulin. Thessalonic. qui teste Cacio Boreæ Episc, Epist. ad Cyrill. Alexand. tom. 1. Concil. Ephes. in tract. cap. 23. hypostha sim pro essentia intelligens solam, atque vnicam in diuinis agnoscebat. Tenen profess. fidei sub initium, quæ extat apud Epiphan. hæresi 77. med. propria acceptione vocis *tribus subsistentiis, seu hypostha sibus*. Trinitatem contineri fatetur. Porrò Nazcentum quinquagenta Episcopos de voce *hypostha sis* Constantinopoli dissidentes concilians sic habet or. 52. ad ipsos sub med. numero 57. *Quid igitur vobis hypostha ses volunt, aut vobis personæ? nimirum tria esse, quæ diuidantur, non naturis, sed proprietatibus. Optimè. An fieri potest, vt quidam magis inter se concordent, atque idem dicant, quam, cum ita sentiunt; tametsi alioqui syllabis discrepent? Videte qualem vobis pacificatorem me præbeam de littera ad mentem traducens.* Atque otat. 30. in sancta lumina circa med. *Proprietates siue hypostha ses, si cui hoc Verbum magis arridet, siue personas: neque enim de vocabulis dissidebimus, quando syllabæ ad eandem sententiam ferent.*

4 Eadem porrò sententia probatur Ioanni Papæ secundo Epist. 2. ad Senator. quæ est liber de duabus naturis post med. sub nomine serm. de Epiphania, & sub init. ait: *Christum vnam de tribus Sanctæ Trinitatis esse personam, siue subsistentiam, quam Græci hypostha sim dicunt.* Hieronym. cui etiam initio ea vox suspecta fuit, tom. 9. Epist. 19. aliàs

tom. 4.

tom.4.Epist.9. post init. *Non enim nomina tantummodo, sed etiam nominum proprietates, id est personas, velut Græci exprimunt, hypostases, hoc est subsistentias confitemur.* August. 5. de Trinit.cap.8. licèt tres hypostases à plerísque Catholicis Græcis admissas fateatur; quia tandem tantundem valere hypostasim atque substantiam putabant, neque ibi, neque cap.9.tres hypostases audet admittere. Verùm 7. de Trinit.cap.6.init.Græcorum, vtpotè suæ linguæ peritiorum, sententiæ his verbis concessit: *Quanquam & illi, si vellent, sicut dicunt tres subsistentias, tres hypostases, possent dicere tres personas, tria prosopa: illud autem maluerunt: quod fortè secundùm suæ linguæ consuetudinem aptiùs diceretur.* His tantùm Patribus inuisa hæc vox ob minus penetratam ipsius significationem initio fuit; posteà autem melius penetrata fuit amica. Videant ergo quo opere pretio Patres prouocet perfida hæreticorum malitia. Sed iam Patres reliquos, qui ab eius vocis initio constanter tres hypostases in Trinitate admiserunt, ad totam hæretici huius effugij præclusionem recitemus.

Certamen II.

Patres reliqui constanter tres hypostases, & personas admiserunt.

1 IAm verò hypostasim ea acceptione, & vsurpant, & multiplicant, sine vlla vnquam suspicione in diuinis, Concil.Nicæn.in Symbolo apud Cyrill.1. Dialogor.de Trinit.col.4. & lib.2. post med. per Protogenem. Sardicens.Episc. post med. §.*In libro Iob* post duas columnas, §.*siquidem* per Leontium. Et circa fin.§.*cum sit copiosa.* Hoc Concilium approbat Liberius Pap. Epist.9. ad Episc.Ital.& Epist.11. ad Oriental. Concil. Alexandr. cui præfuit Athanas. propter Sabellij Hæresim. *Tres esse subsistentias, siue hypostases confitendas* concluſit teste Ruffino l.1. cap.29.de Concil. Alexandr. qui est liber 10.Historiæ Eccles.Eusebij Cæsar.Concil.Ephes.cap.1.Anathematismo 2. 3.& 4.*Verbum carni secundum hypostasim vnitum, nec esse duas personas, aut subsistentias in Christo* definit. Quod, & præstat Calcedonense act.5.in secunda fidei confess.sexta Synodi General.Constantinopolitana 3.act.4.& Agatho Papa Epist.2.instruct.legator. *Trinitatem subsistentiarum, seu hypostaseon*, profitentur. Quam sententiam repetit Sophronius Patriarcha act. 11. Epist. professionis fidei colum.2.3. & 4. atque act.17. definitione fidei vers. fin. vnam personam in Christo definit. Quinta Synod.General. Constantinopolitana 2.collat.8. canon.1. anathematizat eum, *qui non confitetur vnam Deitatem in tribus subsistentiis, siue personis.* Et can.5.& 8.*vnam personam* in Christo definit.Concil. Nicæn.2.Generale 6.act.3.in confess. fidei Thaxasij, & infrà in exemplari literarum Theodori Patriarchæ Hierosolymit.sub init.Sæpè *tres hypostases, & subsistentias* in diuinis denuntiat: damnátque Sabellianos, quod Deum in vnam hypostasim cogebant.

2 Sed certè antiquior etiam Ecclesiæ Doctrina est. Nam Ioannes Apostol. teste Procoro ex septem Diaconis, in eius vita docuisse refertur, *quod tres hypostases sint vna substantia.* Dionys.Areopag.1. de diuin.nomin.*Trinitatem trysypostaton* dixit.Iustin.M. exposit.fid. de Trinit. post init.& q.17.ad Gentiles frequenter hypostases pro personis posuit. Id quod eius interpres ad q.129.ad Ortodoxos retinet dicens: *Differentia est in Trinitate modis essentiæ hypostaseon.* Nyssen. de Trinit. ad Eustachium longè à med. *Tres hypostases confiteamur, vnam potentiam.* Orat.Catechetica capite 1. init. *Hypostaseon, seu substantiarum, ac personarum cernere differentiam in vnitate naturæ.* Repetit libro de different. vsiæ, & hypostaseos vers. fin. ac sine nominibus *hypostasis subsistentiæ, & personæ*, Synonimè vtitur lib. 1. ad Ablabium *quod non tres Dij* post init. *Hypostaseon ratio per eas, quæ in vnoquoque considerantur proprietates distinctionem admittit.* Pluriésque *personas & hypostases* pluraliter dicit libro de Trinitat. & aduentu Domini contra Iudæos; fine autem capitis 1. habet: *Coëssentialia Trinitatis probatæ sunt hypostases.* Basilius homil. 10. exhamer. pagina 2. pendens illa: *Faciamus hominem.* Et rursus: *Fecit Deus hominem*, ita scribit: *Vt vnias non eas, quæ hypostases dicuntur: hoc est ipsas tres personas.* Et Epistola 7. 8. ad Eustachium Sebastiæ Episcopum sub init. ait in fide Nicæna damnari, qui dixerit: *Filium ex alia essentia, vel subsistentia esse*, non quod idem essentia, & subsistentia intelligatur à Patribus Nicænis; sed quod ab alia quidem quadam subsistentia, quam patetna Filium procedere nonnulli hæretici putabant. Discrimen autem essentiæ, & hypostaseos, seu personæ tradit latè Epistola tota 43. ad Gregorium Nyssen. de hoc argumento.

3 His accedunt Cyrill. Alexand. 2. Thesaur. capite 3. post init. aiens: *Differentiam secundum relationem esse, per quam vtriusque persona in propria hypostasi constituitur.* Et post pauca: *Hypostasim quæ generat, & quæ generatur.* Ac lib. 12. capite 15. sub init. *Filium alium esse, hypostaticè à Patre.* Libro 13.capite 1. 2.& 3. sæpè *propriam hypostasim Spiritus S.* appellat. Distinctionem insuper *hypostaseon* asserit.7. Dialogor. de Trinitat. circa med. Theodoret. q.13.in Genes. & 4. hæreticor. fabul. column. 7. in Apollinari *tres hypostases, & personas* indifferenter affirmat: sicut & Dialog. 1. immutabilis col. 2. vbi addit: *Hypostasim, & personam, & proprietatem idem significare dicimus, quæ à Sanctis Patribus sunt definita sequentes.* Damasc. Epistola de Trisagio post medium millies dicit: *Tres hypostases.* Item lib.1. & 2. de fide capite 9. ac libro 3. capite 4. & 6. libro 11. de decretis primæ institut. capite 1. 4. & 6. notat *hypostasim & personam* idem esse: ac proinde *tres esse hypostases* in diuinis. Ephren. Syrus opusc. poster. de sui reprehensione tom.3. *Hypostasim Patris constitutiuam*, affirmat, ac libro 2. Ep. 142. *Hypostaseon propritate distinguentes.* Epistola 143. *hypostasis* & *personæ* nomine indifferenter vtitur. Chrysostom. homil. 5. de incomprehensibili Dei natura column. 2. docet. *Personam, seu hypostasim aliam esse Filij, quam Patris.* Post pauca: *Prima illa, & ingenita hypostasis, siue persona.* Boët. de duabus naturis vers. med. adhibita personæ definitione subdit: *Nos hac definitione, quam Græci hypostasim dicunt, terminauimus.* Thalasius Monachus hecaton. 41 post med. frequenter *tres hypostases* asserit.Concil. Florent. sess. 19. Marci ore: *Tres sunt hypostases, & personæ re inuicem differentes.*

4 Personæ verò nomine tres in diuinis esse, præterea, quæ certam.1.& 2. ex Patribus, & Conciliis ea sæpè vocé vtentibus recitata à nobis proximè sunt, plura alia validissimè conuincunt recitata disp.2.q.1. Ratio autem facilè ex personæ definitione communi deducitur, nempe: *Rationalis naturæ individua substantia.* Iuxta eius explicationem fusè probatam disp. procœmiali, atque memoratam in quæstionis huius præfatione. Pater quippe est substantialis individua, ac totalis naturæ cùm in sui existentia ab vnione ad aliud, cum quo totum componat sit omnino independens, vt patet. Ergo est persona. Insuper est reuera distinctus à Filio, & ab Spiritu Sancto, quorum alter ab altero distinctus etiam eodem modo, atque ob eãdem rationem persona est, ergo sunt tres personæ in diuinis. Licèt autem personæ ratio non sit ab imperfectionibus limitationis, amissibilitatis, defectibilitatis, &c. defæcata in creaturis, id tamen ex prædicato creaturæ, non personæ procedit: quemadmodum & creatæ substantiæ vsuvenit. Quod non obest quominùs substantiæ, & personæ ratio à creaturæ prædicato nudata, suppurata etiam ab omni imperfectione conueniat Deo. Quod autem nulla sit in Scripturis personæ, aut hypostasis mentio, non obest: cum sit rei significatæ per nomen frequens mentio, atque eis vocibus ex Ioanne, & coætaneis, ac immediatis, & immediatis successoribus constanter in Ecclesia Trinitas personarum tradatur, vt satis disp.2.q.1.atque hoc certamine monstratum à nobis fuit: vbi abundè etiam nouitati vocis ab hæreticis obiectæ fecimus satis.

Certamen III.

Temerè, vt minimum, vnica tantum subsistentia naturæ diuinæ comes ab Scholasticis nonnullis asseritur.

1 Si quorumdam Scholasticorum antiquorum contextus attentè legatur, inuenietur eos sensisse in Deo vnicam tantum subsistentiam esse communem, essentiæ solius assclam, non verò plures, quæ idem formaliter cum proprietatibus sint, quas appellant relatiuas. Itaque relationes plures in diuinis admittebant, secus subsistentias, siue personalitates plures. Ita subobscurè Scotus in 3. d.1. q.2.§. *Ad quæstionem igitur* d.4.q.2.§.vlt.d.5. q.2.§.*tertiò principaliter* d.26.q.vnic.vers.fin. in solut.argumentor.quartæ viæ & quodl.5. art. 3. Albert.1.p.q.43.m.1. col penult.ad3.opin.m.2.art.1. corp.& ad argumenta, atque art.2.Argentin.1.d.26.q.1.art.3.ad 3. & 8.articulo 4.ad 9.in 3.d.5.q.1.articulo 2.Marsil.in 1. q.30.articulo 2.ad 4.& 10.Capreol.1.d.26.q.1.articulo 1. conclus.3.articulo 3. col. penult.in 3. d.1.q. articulo 3. ad argumenta Durandi contra 4. conclus. Deza vtrobique. Ferrara 4. contra Gent. cap.26. longè à med. §. *attendendum*. Atque omnium expressissimè Durand. in 1. d.26. q.1. num.6. d.33.q.1.num.37. fine,& in 3.d.1.q.2.num.7.quos omnes ita aliqui interpretantur, & sequuntur, vt personalitatibus, & subsistentiis tribus,quidquid subsistentiæ est,tribuatur à communi essentiæ subsistentia: sicut à communi Deitate,eis omnibus, & singulis tribuitur esse Deum. Quo sensu fauere huic sententiæ videtur Bellarmin. tom. 1. controuers.2. lib.2.de Christo cap.15.post med.dicens essentiam præcisam subsistere, relationes autem ratione illius, quam includunt. Sed vir doctissimus solùm voluit proprietates personales non existere ratione sui formaliter, sed ratione essentiæ,vt nos d.6.q.1. docebamus; Nimirum subsistendi voce pro existendi vsurpata. Recitata verò pro aliis interpretatio neque locum in contextu habet, neque eos à temeritate excusat. Opportet enim tres subsistentias, ac personalitates in diuinis admittere,vt temeritas vitetur: ea autem interpretatione non magis tres subsistentiæ,ac personalitates, quam tres Deitates admittentur in diuinis.

2 Miror ergo post tot Conciliorum, & Patrum definitiones de pluralitate personarum à viris doctis plures subsistentias,& personalitates personarum peculiares, ac proprias negari potuisse.Si enim personæ,& hypostases, ac suppositæ, siue subsistentiæ concretè sumptæ plures sunt per Patres& Concilia: ergo rationes formales personarum hypostaseon, & suppositorum, id est subsistentiæ, ac personalitates plures sunt per Patres,& Concilia. Probatur consequentia:quia suppositum, persona,& hypostasis concreta substantiua substantialia sunt:atqui cõcreta substantialia substantiua nequeunt multiplicari nõ multiplicata forma:ideò enim concretum Deus non multiplicatur in diuinis,quia Deitas,quæ eius forma est multiplicari nequit:ast personalitas,& subsistẽtia sunt formæ eorum concretorum: ergo subsistentia, & personalitate immultiplicatis nequeunt suppositum, hypostasis, & persona multiplicari. Minor est certa: quia, licet in nostris principiis personalitas addat suprà subsistentiæ rationem aliquid aliud,nempe,esse per se in operando, tamen rationem subsistentiæ, nempe esse per se in essendo essentialiter includit: quare immultiplicata subsistentia, nequit persona absolutè multiplicari. Siue autem, quia in Deo idem re ipsa vtrumque est:siue quia vulgatius eadem est subsistentiæ, ac personalitatis ratio, siue quia Patres de suppositorationali ferè semper loquuntur.Patres, & Concilia indifferenter subsistentiæ concreto, atque personæ nomine,tanquam synonimis vtuntur.

3 Huius generis plura reperies cert.1.& 2. Adde nunc ex Græcis exemplaribus indifferenter Latinos interpretes vertere *hypostasim* in *subsistentiam*, vel *personam*. Concil. Nicæn.General.1.lib.2.circ.fin.§.*Dum sit copiosa*,sic habet: *Quidquid per se subsistit, quatenus per se subsistit, propriæ naturæ personam*,&c.*habere dicitur*. Athanas. Serm. de Sanctissima Deipara longè à princip. *hypostasis sua interpretatione designat, id quod subsistit*. Hypostasis autem semel tantùm pro supposito quod persona non sit vsurpata fuit à solo Damasceno, sed hic ipse de decretis primæ institutionis c.1. sic habet: *Hypostasis (id est quod per se cohæret) & prosopon (id est persona) figura,proprium, & individuum idem efficiunt*. Et cap.2.*Vnusquisque homo est hypostasis, id est res per se constans*. Repetit de duabus Christi voluntatibus post init. Cyrill. Alex. de fide ad Theodos.col.11. *Imaginantur Dei Verbum an hypostaton(hoc est subsistentia)qua per se verè,ac propriè subsistat destitutum*.Et infrà:*hypostasis, id est per se subsistens*.Theodoret.in Breuiario Liberati: *Subsistentia,& persona in nullo significatorum differunt,nisi in nomine:subsistentia enim persona est*. Boët.lib.de duab.nat.versus medium:*Peritior Græcia sermonum hypostasin vocat individuam substantiam, seu substantiam*, Et post med. ait: *Subtilius intuenti non videri idem subsistentiam,& substantiam*.Quia substantia dicitur à subsstando accidentibus; subsistentia verò ex non indigentia alterius, vt sit;vnde de Deo concludit:*Est hypostasis,id est subsistentia: subsistit enim nullo indigens*. Quibus non variat rigorosam subsistentiæ acceptionem,vt putauit Ruiz d.34.sect.3. n.7. sed rationem independentiæ in sui existentia,in qua nos subsistentiæ conceptum ponebamus,d.procœmiali,apertè tradit. Ex quibus omnibus planè conficitur ex multiplicatione personarum in Trinitate à Patribus,& Conciliis tradita æquè subsistentiarum, & personalitatum multiplicationem inferri:cum suppositum, & subsistentia concretè sumpta idem apud illos, quod persona sit, ac proinde idem etiam personalitas, atque abstractè sumpta subsistentia: nequeántque concreta substantialia substantiua in multiplicatis formis multiplicari.

4 Sed age iam subsistentiarum pluralitatem suo nomine à Patribus traditam audiamus. Concilium Nicæn. generale 1. libro 2. post med. §. *in libro Iob*. habet: *Vna diuinitas Sanctæ Trinitatis in tribus subsistentiis*. Constantinopolit. 1.general. 2. Epistola ad Damas. circa medium quæ est in veteribus editionibus antè Concilia *In tribus perfectissimis subsistentiis, &c. vt neque Sabellij languor locum habeat confusione subsistentiarum*. Calcedon. general.4. actor.16.professionis.fidei sub init.Martino Imperatori respondet contra Plotinum, & Marcellum: *Trium subsistentiarum Patres intulisse Doctrinam non extra Scripturam*. Constantinopol. 2. general. 5. collation 8. anathem. 2. *Si quis non confitetur vnam Deitatem in tribus subsistentiis, siue personis adorandam anathema sit*. Constantipol. 3.general. 6. act. 4. & Agatho Papa Epistol. instruct. legator. recepta à sexta Synodo act. 17. column. 4. *Trinitatem subsistantiarum*, iunt Sophronius Patriarcha Constantinopolitan. act. 11. eiusdem Synodi Epistola professionis fidei recepta act. 13. column. 2. *Trinitatem pro tribus subsistentiis*, &c. infrà, *in tribus est personalibus substantiis*. Ac rursus: *Neque subsistentias confundentes*. Nicæn. 2. general. 7. act.3. confess.fidei Tharasij probata initio Synodi. *Deitatem in tribus subsistentiis individuis discretam*. Ac infrà exemplari litterarum Theodori Hierosolymitan. ibidem probato. *Trinitatem in tribus subsistentiis*. Subinde: *diuisa est enim numerariis subsistentiis*. Rursus: *Trinitatem in tribus inconfusis subsistentiis*. Eugenij 4. Concil. Florentin. sessione vltim. in litter. vnion. post med. definit: *Subsistentiam Spiritus Sancti ex Patre Filioque procedere*; quod absque eius à subsistentiis vtriusque distinctione fieri nequit. Demùm Lateranense 2. sub Martino I. consultatione quintâ, canone primo: *Si quis non confitetur vnum Deum in tribus subsistentiis consubstantialibus anathema sit*.

5 Ex Patribus Iustinianus M. exposit. fidei de Sancta Trinitate medio ait: *Se vnius Deitatis in tribus subsistentiis perfectis notitiam exponere*, quæstione 17. ad Orthodoxos. *Tres personæ diuisione consistentiarum*. Ac vtrobique, & quæst. 18. & 129. *sæpe tres subsistantias* inculcat, Athanas.

Athanas.tom.1. q.1. *Quid est Deus*, ait, *confiteor tres subsistentias.* Serm.in Euangel.de Sanctissima Deipara: *Vnum Deum in tribus subsistentiis prædicantes.* Nyssen.or. Catechet.cap.3. sub init. *idem esse distinctum, ac discretum constitentia, & hypostbasi.* De Trinit.& aduentu Domini contra Iudæos col.3. *Tria, vnumquodque in propria subsistentia personæ.* Epist.de imagin.& similitudin.contra Apollinar. vers.fin. *Inuenies personarum, siue subsistentiarum Trinitatem.* Nazianz.or.25.ad Arrian.& de seipso circa fin.num. 52. *Proprietates per se subsistentes.* Chrysost.hom.2.ad Hebr.1.col.3. *Vnam sumpsit essentiam vnamque substantiam, vt duas subsistentias aperiret.* Cyrillus Alexand.2.Dialogor.de Trinit.col.5. repetit *tres subsistentias proprias*, lib.3. vers. med. de veteri Scriptura, ait. *Prædicat quidem; quod vnus sit Deus; & nullo modo dilatat diuinitatis naturam ad triplicitatem secundum subsistentiam.* Ac post med. *Omnis fidei nostræ sermo hoc tendit, vt vnam quidem videamus Dei naturam, quæ in tribus subsistentiis propriis*, &c. lib.7.col.3. *Deitatis naturam, vt in tribus subsistentiis explanari à sacra Scriptura*, ait. Damasc.1.fid.cap.9.sub init. *Filius propriam habet subsistentiam præter eam, quæ Patris est*, ac med. *Tres hypostbases, id est subsistentiæ.* Theodoret. penult. & vlt. Fragmento relato in Breuiario Liberati, fine, *Tres subsistentias* in Deo fatetur.Epiphan.Hæresi 73.med. *Proprietates personarum subsistentes* rursus *subsistentium* aiebat, eisque personas distingui, Anastas.Theopolit.tom.4. Bibliot. exposit. fidei longè à princ. *Triplicem subsistentiam coessentialis Trinitatis* asseruit. Ambros.in symbolo Apostol. cap.2. med. *Patrem, Filium,* & *Spiritum Sanctum in sua quemque subsistentia sentiamus.* Hilar.de Synod.vers.med.de fide Patrum Antiochenæ Synodi, §. *volens*, ait: *Tres subsistentias esse dixerunt subsistentium, personas per subsistentias edocentes*, quo loco abstractè subsistentias vsurpauit, vt patet: vt verbis etiam aduersam sententiam frangeret. Hieronym. tom.9. Epist.17.quæ est exposit. fidei ad Damasum sub init. confitetur: *Tres personas, vel vt Græci exprimunt hypostbases, hoc est subsistentias.* Ioannes Maxent.2.profess.fidei init. *Tres tamen subsistentiæ, siue personæ*, in quæ verba scripsit etiam Nicard.Victor.4.de Trinit.cap.4.& 20.

6 Vrgeo tertiò, & confirmo argumentum: quia subsistentia, vel est idem cum personalitate, vel est genus ad illam, tanquam ad speciem: sed implicat multiplicari speciem non multiplicato genere: ergo multiplicari personalitatem non multiplicata subsistentia implicabit: atqui personas multiplicari in diuinis Patres, & Concilia statuunt, quod fieri nequit non multiplicata personalitate in diuinis: ergo, nec fieri potest non multiplicata subsistentia. Confirmatur hæc ratio: quia, vt Patres, & Concilia definiant vnitatem personæ in Christo, vnitatem subsistentiæ in illo simul statuunt: ergo censent Patres, & Concilia personalitatis vnitatem sine subsistentiæ stare non posse: ergo neque alterius sine altera multiplicatio poterit stare. Antecedens ex quo reliqua sua sponte fluunt probatur ex Concil. Constantinopol.2. Generali 3. collat.8. can. 5. 6. & 8. licet his extremis substantiam pro subsistentia vsurpet. Ex 6.Synod.act.17.definit. fid.vers.fin. ex Nicæno 2.Generali 7. act.3. confess. fid. Theodori Hierosolymit. de Christo Domino ex Martino 1.in decretis Synodicis can.6. & 7.ex Concil. Lateranensi consultat.5. iuxta aliquas editiones sine sub titulo *Sancta Synodus* initio sic scribente: *Salua indiminutè proprietate vtriusque naturæ, & in vnam personam, atque subsistentiam concurrente.* Eadem mutuatur verba Concil. Florent. collat. 2. decreti Eugenij 4.ex Athanas.serm.in Euang.de Sanctissima Deipara vers.med. *Duo, & nequaquam vnus est* (Christus) *secundum rationem duarum naturarum; & vnus non duo secundum rationem subsistendi.*

7 Hæc ratio à priori satis horum Doctorum temeritatem suadet, cui aliam à priori non parum efficacem possemus adiungere ex minùs mihi tuta doctrina quæ in suppositò suæ conclusionis intercedit: nempe dari in diuinis subsistentiam communem, atque assclam essentiæ: i.l quod licet personales alias subsistentias admittat, temerarius mihi viderem, si assererem vt quæstione 2. monstrabo: ac pro inde eius nunc probationi supersedeo: satisque fuerit locum aduersæ sententiæ impugnandæ nunc notasse. A posteriori autem demum eorundem Doctorum temeritatem ostendo ex eisdem Conciliis, & Patribus; humanitas Christi vnita est Verbo in subsistentia formaliter, siue Verbo, & subsistenti: quod adeò dogmaticum esse Theologi volunt, vt toti Verbo immediatè vnitam esse censura graui dignum putent: atqui per hos Doctores nec in tota Trinitate, quare neque in persona vlla, est alia formalis subsistentia nisi hæc communis: ergo vnio humanitatis cum Verbo facta est formaliter immediatè ad subsistentiam communem: Tum sic: sed subsistentia communis tam competit Patri, & Spiritui Sancto, quam cum verbo; ac proinde tam incarnauit vterque, quam Verbum; quod est erroneum. Discursus est Patrum; & Conciliorum, vt eos erroris damnent, qui dogmatizarunt vnionem humanitatis factam esse in natura communi, vt suo loco videbimus. Videat Lector leuiter nos hanc sententiam censurasse, æquiùs autem Ruiz disputatione 34. sectione 2. eam erroneam appellasse.

QVÆSTIO II.

An detur subsistentia communis in Trinitate.

ADmissis dogmaticè subsistentiis, & personalitatibus tribus personarum propriis, duo examinanda subtilius restant. Primum: an præter subsistentias, & personalitates personarum proprias, quas euincimus certamine 3. quæstione 1. sit alia subsistentia essentiæ comes, ac physicè tribus personis communis, æquè atque essentia illis communis est? Secundum: an ex tribus personalitatibus, & subsistentiis conceptus communis logicè, formalitérque in ipsis incluſus inueniatur, vel saltem analogicè communis?

CERTAMEN I.

Subsistentia communis physicè Personis præter personales, & proprias absque fundamento assignatur in diuinis.

1 CAietanus 1. part. quæstione 30. artic. 4. §. *Ad euidentiam*, & 3. part. quæstione 2. artic.2. circa fin. commentar. quæst.3. artic.2.circa med. & artic. 3. expresè docet præter tres subsistentias peculiares, quas relatiuas dicit, dari subsistentiam absolutam essentiæ individuæ comitem, ac personis cum ipsa communem. Id quod indicarunt olim Carthusianus 1. d. 26. quæstione 7. ad 2. Palud.3. disputatione 2. artic. 3. circa finem col.penult. sequuntur expresè Miranda in summa Conciliorum annotation. ad 6. Synod. act. 11. Soarij 4. de Trinitate capite 11. & 14. ac 3. p. tom. 1. d. 11. sectione 3. 4. & 5. ac d.12. & 13. quem plures Recentiores imitantur. Sed enim quid hæc communis subsistentia præstet? commune eius auctoribus non est. Antiquiores aliquot, presso nomine relati à Carthusiano Henrico quodlibet. 5. quæstione 8. & 2.p.summ. artic.53. quæstione 6. Durando 1. d.26. quæstione 1.numero 5. Ricardo ibidem artic. 11. quæstione 1. Argent. quæstione 1. artic.4. Aureolo articulo 4. aiebant constituere suppositum absolutum. Hoc autem Dur. & Ruiz d.34.sect 17. num.17. erroris damnant, atque inter errores Raymundi Lullij refert, & condemnat Eymericus p.2. directorij Inquisitorum q. 2. artic. 7. & 12. videturque damnatum à Concilio Nicæno libro 2. de actis ante decretor. constitut. col.10. dicente: *Diuinitas non est vna persona,*

vt Iudæi opinantur, sed tres personæ, non solo nomine. Suppositum autem intellectualis naturæ idem, quod persona est; maximè naturæ diuinæ, quæ plenum habet dominium necessario suarum operationum. Vnde rursus quatuor darentur personæ diuinæ in Trinitate, licet altera cum tribus identificaretur, sicut relatio Spiratoris cum duabus aliis identificatur in Patre, & Filio. Caiet. 3. p. q. 2. art. 2. circa finem comment. vt hæc vitet constituere semipersonam, non sine, suorum etiam, reprehensione, debita quidem, vt ex dicendis constabit: satisque, vel eo solùm impugnaretur, quod conceptum partiale, & inadæquatum constituat in diuinis impossibilem, vt sæpius admonui.

2 Reliqui Theologi communem hanc subsistentiam à diuinis relegant. S. Thomas statim recitandus, Ricard. Victor. 4. de Trinit. cap. 23. Henricus, Argent. & Aureol. proximè. Alex. 3. p. q. 1 membr. 3. q. 7. art. 1. memb. 3. Bonau. in 3. d. 1. art. 1. q. 3. Marsil. in 3. q. 2. art. 3. Genebrard. 2. de Trin. pag. 85. Vasq. 1. p. tom. 2. d. 125. cap. 3. Mol. q. 29. art. 2. d. 3. Val. q. 13. punct. 3. & lib. 3. de Trinit. cap. 6. Arrubal. 1. p. tom. 2. d. 109. cap. 2. Becan. de Trinit. cap. 3. q. 9. n. 6. Ruiz disp. 34. à sect. 5. Zunniga disp. 5. dubit. 10. memb. 1. à n. 2. Alarcon de Trinit. disp. 4. cap. 4. Lugo de Incarn. disp. 12. sect. 3. n. 43. Pro hac sententia ita expressè loquitur S. Thom. 1. p. q. 30. art. 4. corp. probans communitatem personæ ad tres personas: *Non esse communitatem rei, sicut vna essentia communis est tribus personis; sed similem indiuiduo vago.* Vt miraculi instar sit pro oppositа à bullo referri: clarius adhuc, si potest, q. 40. art. 3. corp. circa med. *Remota proprietate personali per intellectum tollitur intellectus hypostasis.* Ac statim rationem acutè reddit à nobis infra persequendam, tantóque Doctore dignam his verbis: *Hypostasis enim significat aliquid distinctum in diuinis: cum hypostasis sit substantia indiuidua.* Eandem sententiam variis Patrum, & Conciliorum testimoniis ita suadet Ruiz, vt oppositа metum sibi à fide incuti fateatur: & metus quidem iustus est, non tamen ex eis locis, quæ ipse, & Vasq. expendunt. Ea quippe promptam habent solutionem. Solùm in eis agebatur contra Sabellium, & Iudæos, qui vnam solùm subsistentiam, ac personam in diuinis asserebant, pluresque negabant; Patrémque, & Filium, & Spiritum Sanctum eandem re ipsa personam esse, quæ solis nominibus differret, affirmabant. De subsistentia vero communi præter proprias, de qua hactenus exorta controuersia non fuerat, nihil positiuè agebant.

3 Ab authoritate ergo positiua, & expressa nihil firmum contra sententiam oppositam adduci potest. Verum ab authoritate negatiua satis efficax argumentum deducitur. Si enim subsistentiam hanc communem nusquam in diuinis esse Patres non supponerent Sabellio contendenti vnitatem personarum in subsistentia illa communi, sicut in natura, concedere debebant, licet in propriis, & personalibus negarent: ast absolutè vnitatem in persona, ac subsistentia personis denegarunt contra Sabellium: ac solùm in natura concesserunt: ergo, quia iudicabant in diuinis nullam subsistentiam, ac personalitatem communem esse. Confirmatur: quia in re tam graui sine Patrum, & Conciliorum, Scripturæve adminiculo prædicatum nouum, atque à tot Patribus doctissimis, Deóque plenis, etiam, cum ob Sabellij errorem, occasio in Ecclesia vrgebat, vel tacitè negatum, vel saltem incognitum in diuinis inducere ingentis temeritatis est. Ast inquies fundamentum à ratione esse: cùm diuina natura sit indiuidua substantia, quod ipsum est suppositum esse. Contra tamen primò: quia Patres non ignorarunt naturam diuinam esse indiuiduam substantiam rationalis naturæ: & tamen non cognouerunt esse suppositum, vel personam: ergo præter indiuiduationem naturæ diuinæ aliquid aliud ad subsistentiam requiri putabant. Contra secundò: quia aduersarij Soar. & Recentiores ad suppositum, & personam præter naturam singularem modum perfectitatis requirunt, in quo subsistentiam, & personalitatem constituunt. Cum ergo personalitates solùm sint modi huius indiuiduæ substantiæ, negaríque nequeant, ac sine illis modus alius neque necessarius sit, neque appareat, Deitatis subsistentia alia præter personales admitti non poterit. Sed de hoc iterum argumento secundo. Aduerto tamen afferri ab aduersariis Augustini locum 7. de Trinit. cap. 6. sub init: *Ad se quippe persona dicitur, sicut ad se dicitur Deus,* id est absolutè; sed malè intellectum, sicuti à puris scholasticis solet, quia Patrum lectionem attentam non curant. Eius sensum videbis disp. 9. q. 1. cert. 2. vbi videbis de personis & subsistentiis atomis Trinitatis, non de communi loqui Augustinum.

4 Confirmatur vrgentiùs secundò, ex Patribus, & Conciliis, quæ definiunt vnionem humanitatis Christi factam esse ad personam, & suppositum peculiare, ac proprium Verbi; idque inferunt ex eo, quòd non fuerit facta in natura: ergo censent non esse personam siue subsistentiam communem; alioqui non bene inferretur: licet enim, non fuisset facta ad naturam potuisset fieri ad subsistentiam communem: sentiebant ergo non dari medium inter naturam, & subsistentias, ac personas peculiares: ac proinde non dari in diuinis subsistentiam communem. Ea verò Concilia sunt quæ dedimus q. 1. cert. 2. n. 6. iisdem ferè locis, aliaque plura dabimus de Incarnatione agentes. Sola nunc in aliorum exemplum audienda sunt Verba Concilij Toletani 6. cap. 1. (ex quo reliqua Concilia sequentia) vbi hæc habentur: *Solus tamen filius suscepit humanitatem in singularitate personæ, non in vnitate diuinæ naturæ, id est, in eo, quod proprium est Filij, non quod commune est Trinitati.* Ergo pro eodem assumunt Concilia *quod commune est,* & naturam vnam, *& quod proprium* atque personalitatem: ergo aliquid commune, quod subsistentia sit, ac non sola natura, aliquidve quod subsistentia sit communis, ac non proprium personarum, assignare non solùm præter, sed contra Patres, & Concilia prorsus est.

5 Argumentor secundò, ratione Sancti Thomæ notata n. 2. Subsistentia hypostasis, & persona idem est, atque indiuiduum singularissimum substantiæ rationalis, aut irrationalis: sed ante proprias subsistentias personarum, natura non est particulare indiuiduum singularissimum substantiæ: ergo natura ante proprias personarum subsistentias est, neque illam habet. Consequentia est certa. Maior probata abundè à nobis disp. procemiali ex Boëtio, & Patribus pluribus: nunc vnum, vel alterum proferre sufficiat. Athanas. Dialog. 1. de S. Trinit. contra Anomæum post medium Doctrinam de communitate essentiæ, ac personarum singularitate exemplo naturæ, & indiuidui humani explicans ait: *Humanitas est omnium hominum communis; hypostasis vero est vniuscuiusque hominis proprietas.* Serm. in Euang. de sanctissima Deipara: *Quæ communiter à multis istiusmodi consideratur, substantiæ nuncupatur; cum in vnum propriè confertur persona, siue subsistentia nominatur.* Vnde Iustinianus Imperator edicto fidei vers. med. quod extat post Concil. 2. Tolet. merito ait: *Omnes Sancti Patres nos docent aliud esse naturam, siue substantiam, & formam, & aliud subsistentiam, siue personam: & naturam quidem, vel substantiam, & formam hoc, quod est commune, significare, subsistentiam autem, siue personam, hoc quod est speciale.* Cuius rei rationem dedimus disp. procemiali. Minor etiam est certa: cum natura sine proprietatibus communis sit, esseque etiam cum quovis modo communi: quare ante peculiares, ac proprias subsistentias communis remanet, nec potest esse perfectè singularis, vt doctè aiebat Ricardus Victor.

6 Argumentor tertiò: quia in horum, & vulgar sententia subsistentia est, qua natura constituitur per se, & non in alio, incommunicabilis, & vltimò terminata: sed etiam cum subsistentia illa communi remanet natura non per se, ac non in alio, cum adhuc sit in tribus personis: non incommunicabilis cum eisdem etiam communicetur: non vltimò terminata cum rursus personalitatibus, ac subsistentiis propriis terminetur: ergo illa, quæ dicitur subsistentia communis, subsistentia absolutè non est; contra vero quavis personalitate propria constituitur natum per se, incommunicabilis, vltimò terminata, atque singularizata: cum sub nulla earum possit esse in alio, communicari, vlteriùsve terminari, aut

singularizari:

singularizari : ergo proprietates personales, siue subsistentiæ adæquatè subsistentiæ sunt, secus illa communis. Quartò demum vel illa subsistentia communis est adæquatè subsistentia ? vel inadæquatè solùm ? si inadæquatè est Deo indignus conceptus, ac semisuppositum constituet ; si adæquatè suppositum quartum, quod omnes præter Raymundum Lullium exhorrent. Et quidem ex antiquis, præter Caietanum, subsistentiam hanc communem præter proprias nemo asseruit apertè.

7 Siquando verò Patres subsistentiam communem nominarunt, subsistentiam pro existentia acceperunt, vt suprà ostendimus. Alia verò, quæ ex S. Thom. & August. proferuntur solùm probant personalitates non esse relationes, nec relatiuas, vt disp. sequenti probabimus. Illud autem quod à ratione præter iam disiecta adducitur: nempe quidquid perfectionis in Deo est in natura præcisa debet totum contineri ; in aduersariorum principiis est falsum: cum proprietatibus personalibus suas deferant bonitates, & perfectiones. Insuper plus probat, quam aduersarij intendant : nempe in natura præcisa formaliter subsistentiam includi communem, ac proinde neque esse formalitatem diuersam : Quare nihil præter subsistentias personales esse, quod natura formaliter sola non sit contra ipsorum conclusionem implicatoriè. Secundò eadem implicatione probat in natura præcisa proprietates personales, quæ perfectiones per ipsos sunt esse debere : Vnde rursus naturam, quam præcisam ponunt præcisam non esse.

Certamen II.

Neque in diuinis est subsistentia logicè, imò neque analogicè communis.

1 IAm de liberiori personalitatis communitate logica, & rationis (nempe de conceptu personalitatis & subsistentiæ, qui à personalitatibus per rationem abstractus adæquatè, æquè atque vnivocè ab eis participetur, vel saltem inadæquatè abstractus communis sit analogicè) disputandum est. Et quidem Gilbert. Porretan. in Concil. Paris. delatus ad Eugenium fuit, quod in Prosa de S. Trinitate tres personas *tria singularia* vocaret ; quasi personæ rationem communem, & specificam esse doceret, vt quidam affirmant. Verum Gilbert. de longè alio crimine, & sensu fuit appellatus : quod nimirum in eius doctrina verba illa adæquatam, & omnimodam distinctionem sine identitate in essentia sonabant. Ille autem respondit loqui se de singularitate excellentiæ, de qua dicitur Deipara. *Virgo singularis*. Extant hæc omnia tom. 3. Concilior. pag. 1332. Quod autem Theologi ferè omnes communitatem vnivocam personis denegent oppositum temeritati obnoxium non faciunt. Eorum enim rationes communes, & ferè omnes de personis adæquatè sumptis, vtque essentiam indiuidualiter immultiplicabilem claudunt, apertè procedunt, nihilque de personalitatibus formaliter sumptis probant. Quod enim ait Ruiz essentiam Deitatis personalitates formaliter transcendere omnino est falsum, vt patebit inferius d. 8. q. 4.

2 Porro Dur. in 1. d. 19. q. 4. n. 19. rationem personalitatis vnivoce personalitatibus singularibus communem, atque speciem esse docebat. Maior verò d. 23. q. vnic. concl. 1. & 2. Henric. 2. p. sum. art. 43. q. 2. ad 2. Soar. 1. de Trinit. cap. 3. n. 8. & 9. quibus fauet Carthusian. 1. d. 25. col. penult. §. *præterea*, vnivocam esse docent ; esse autem genus, vel speciem personalitatibus singularibus negant. Ne tamen sibi tam apertè contradicant, intelligendi sunt de specie prædicamentali, non autem de specie, quæ in prædicatis differentialibus possit excogitari. Et sanè, si Durandus, & antiquiores attentè legantur, nihil in eis hac de re satis firmum inuenietur ; neque video quo pacto Soar. qui mutuam formalem inclusionem essentiæ, ac personalitatum defendit eiusmodi vnivocationem tueatur. De communitate analogica personalitatum, qui affirmet neminem legi ; qui disputent vidi paucos. Ruiz autem, & qui cum ipso censent in personalitate quavis formaliter sumpta essentiam formaliter includi, affirmaturi videntur : cum inde necessario fiat cuiusvis personalitatis conceptum, & essentiam partim eandem, partim diuersam, quare, & analogam esse ; & tamen Ruiz iam citandus negat.

3 Dico primò : non datur ratio obiectiua personalitatis vnivoca, personalitatibus communis. Conclusio hæc ferè omnium Theologorum est, quorum prolixum Catalogum texere inutile in re tam leui, atque operosum esset : cum eos nominatim recenseat, ac sequatur Ruiz d. 35. sect. 2. Probatur facilè conclusio : Personalitates formaliter : de diuinis loquendo, sunt vltimæ singularitates, quasi physicæ naturæ diuinæ : atqui singularitatibus, qua talibus, nequit dari conceptus, seu obiectiua formalitas vnivoca : ergo personalitatibus, qua talibus præcisè, nequit dari formalitas obiectiua vnivoca. Maior constat ex dictis disp. proœmialj. Minor ostenditur : quia singularitas, qua talis, & præcisè, se tota est ratio distinguendi singularia : ergo nihil est in ea, quod sit ratio conueniendi, vel ipsi, vel ei, quod singularizat, cum alio singulari, vel eius singularitate : sed quidquid vnivocum est debet esse ratio conueniendi inferioribus, quæ illud participant : ergo singularitatibus, qua talibus præcisè, nequit dari ratio, seu formalitas obiectiua vnivoca. Confirmatur : quia si singularitati, seu differentiæ indiuiduali assignes aliquid, quo vnivocè singularia conueniant, de alio, quod est in quavis, inquiram an in eo sit aliqua ratio conueniendi ? si asseras, de reliquo interrogando in infinitum ibimus ; si neges, illa sola ratio est vltima singularitas, & personalitas diuina.

4 Dico secundò. Non datur ratio obiectiua subsistentiæ communis analogicè subsistentiis, aut personalitatibus diuinis. Sic censent. Ricard. in 1. d. 25. art. 1. concl. 1. Alex. 1. p. d. 58. membro 3. Ruiz sect. 3. n. 9. fauétque Altisiodorensis apud Albert. 1. p. q. 44. memb. 2. col. penult. eorum tamen rationes displicent. Sic probo : Ratio communis analogicè debet esse partim eadem, partim diuersa : atqui conceptus, seu ratio formalis obiectiua personalitatis diuinæ cuiusvis omnino diuersus est à ratione obiectiua alterius cuiusvis personalitatis diuinæ : ergo non est ratio obiectiua communis analogicè. Minor probata satis est n. 3. Maior est definitio Aristotelis ab omnibus Philosophis, ac Theologis recepta. Nihil ferè est, quod has conclusiones leuiter impellat, nedum quatiat. Quod enim personalitates inter se conueniant in modificando, singularizando, ac determinando naturam diuinam, est conuenientia in munere secundæ intentionis, non in formalitate aliqua intrinseca personalitatum, sicut differentiis indiuiduantibus creatis euenire in Logica docebamus. Quod verò ratio entis diuini personalitates transcendat disiecimus disp. 6. q. 1. Oppones Cyrill. Alex. 1. Dialog. de Trinit. à medio longè dicentem : *Substantia conuenientius intelligetur, vt singulare : quod neque à communitate destituat, quod explanatur, neque etiam singulare cum communi confundit, & commiscet.* Ergo in subsistentia est conceptus partim idem, partim diuersus ab alia. Sed certè loquitur Cyrillus de communitate personarum in essentia, ac subsistentiam concretè, vt fere semper Patres, pro supposito vsurpat : vnde præter rem asseritur.

5 Dico vltimò. Personalitas, & subsistentia, seu, quod idem est, persona, formaliter sumpta habet communitatem conceptus formalis, & vocis, non autem obiectiui ; quemadmodum indiuiduum indefinitè prolatum, & vagè est. S. Thom. 1. p. q. 30. artic. 4. corp. Valent. q. 4. punct. 3. Capreol. in 1. dist. 25. q. vnic. a. 1. concl. 4. & 5. Ruiz sect. 4. expressit hoc Nyssen. lib. de differ. essentiæ, & hypostas. col. 2. his verbis : *Indefinitam in omnibus essentiæ subsistentiam, quæ nullam propter communionem eius, quod significatur, stationem inueniat.* Quod autem stationem non inuenit vagatur apertè. Dices cũ Aureol. & Molin. 1. p. q. 30.

art.1.d.3.col.penult. Ratio personæ indefinitè prolatæ vaga est: ergo ineptè solum afficietur signo vago, vel particulari: cum tamen aptè dicamus aliqua, vel hæc persona, & personalitas diuina. Patet: quia ideo *aliquis homo* ineptè afficietur alio signo vago, vel particulari, verbi gratia, *quidam, aliquis homo*, vel *hic aliquis homo*. Quia *aliquis homo* vagè significat. Cuius ratio est: quia vagum signum superfluè additur termino vago supposito; particulare verò contradicit vagitati. Respondetur negando consequentiam. Vagitas enim potest expressè significari: cum videlicet signum proprium vagitatis termino adiungitur; & potest significari confusè: cum sine eiusmodi signo terminus profertur non communis vnivocè, *persona, individuum*. Dixi *non communis vnivocè*, quia communis vnivocè terminus, verbi gratia *homo* nullatenus indiuidua significat. Et termino quidem clarè vago nequit signum aliud vagum, vel particulare, nisi ineptè adiungi, vt exempla, & rationes euincunt; termino verò confusè vago, cum capax sit vagitas eius maioris claritatis in significando, atque non opponatur clarè determinationi, aptè potest signo clarè vago, vel determinato affici, atque explicari.

QVÆSTIO III.

De relationum diuinarum essentia, numero, ac distinctione.

DVplex relationum genus in diuinis, sicut in creatis, cogitari, examinarique potest. Et transcendentalium, & prædicamentalium: atque vtriusque existentia, essentia, numerus, atque inter eas distinctio exploranda hîc erit.

CERTAMEN I.

Existentia, & essentia relationum vtriusque generis in diuinis statuitur.

1 DIco primò. Dantur in Deo re ipsa relationes prædicamentales. Est de fide, atque à nullo Catholico negata. Licèt enim Guillelmus Parisiensis malè audierit apud plerosque, quod asseruerit susè tractatu de Trinitate, relationes prædicamentales, in diuinis etiam esse entia rationis, huic conclusioni non opponitur, sed verum aliud omnino asseruit, vt videbimus concl. 3. neque alium esse Thomistarum sensum iudicarem, nisi fortasse idem de propriis personalitatibus asserant, iudicantes præter subsistentiam communem nullam subsistentiæ propriæ rationem in personis esse, nisi relatiuam prædicamentaliter paternitatis, filiationis, quam cum rationis prorsus esse asserant; neque fundamentaliter, neque formaliter in personalitatibus propriis inuenient, quo personas realiter distinctas defendant. Probatur ex, Concliis, & Scripturis, quæ Patrem, & Filium, &c. verè, atque essentia sua tales esse proclamant: & tamen in essentia personarum Trinitatis nihil fictum, ac non realissimum intercedit, vt patet. A ratione probant plures, quia cum relationes sint personarum distinctiua, nisi reales sint, distinctio personarum realis non foret, sed falso supponitur relationes personarum distinctiua esse, vt disp. sequenti monstrabo. Solida igitur ratio sit. Quia Patrem esse Patrem, ac generare Filium, huncque esse Filium, & genitum, &c. independenter à consideratione intellectus nostri, ac verè re ipsa in diuinis inuenitur. Atqui hæc inuoluunt re ipsa relationes prædicamentales Paternitatis, Filiationis, &c. ergo in diuinis dantur relationes prædicamentales.

2 Dico secundò. Dantur in Deo relationes reales transcendentales. Probatur quia datur realiter in Deo principium generatiuum, & in Patre, & Filio principium spiratiuum: atqui hæc omnia sunt relationes transcendentales ad terminos suos: ergo dantur in diuinis relationes reales transcendentales. Minor, quæ sola probationem desiderat suadetur: quia relatio transcendentalis realis nihil aliud est, quam realis connexio relati cum termino, seu non posse existere sine illo: atqui potentia, seu principium generatiuum Patris, non est indifferens, vt existat sine Filio, seu absolutum in sui existentia ab existentia filij: ergo est relatum transcendentaliter realiter ad filium. Idem est de principio spiratiuo Spiritus Sancti. Maior est certa. Minor probatur: quia, quod indifferens, & absolutum est in sui existentia ab existentia alterius, potest altero non existente existere: sed sublato Filio Pater non solùm, qua Pater, sed, & in intrinseco esse, potentiáque generatiua deficeret (vt passim arguebant Patres recitati disp.2.contra Arrianos negantes filium in diuinis: atque per se patet; cum enim Filius Deus essentialiter existat, potentia ad Filium Deum non existentem esset ad Filium impossibilem, quare non realis, sed chymerica potentia) ergo potentia generatiua realis Patris non est indifferens, & absoluta in sui existentia ab existentia termini, seu Filij.

3 Dico tertiò. Relationes reales prædicamentales in diuinis nihil reale superaddunt personis, & processionibus: sed sunt vel processiones solæ (vt vult Molina 1 p. q.40.a.2. d.2.) vel purum aggregatum ex persona producente, processione, & persona procedente: Ita expressè Okam.1.d.30.q.4.à medio, Gabr.art.1.præsertim concluf. 5.Greg. disp.28. tota q.2. Guillelm. Paris. seu de Rubeone vbi proximè, quos leui fundamento temeritatis notat Ruiz disp.87. sect.1. præcipuè, cum sit expressa Anselmi sententia Epist.de processione Spiritus Sancti post med. vbi ait causam pluralitatis personarum in Deo esse, quod sint ab inuicem personæ: *Quia prædicatis duobus modis est Deus de Deo, quod totum potest dici relatio.* Ecce in aggregato, & toto hoc *Dei de quo*, & *Dei, qui* de illo procedit relatio producentis, & procedentis ab Anselmo statuetur in eandem sententiam sic scripsit Cyrillus Alex.3. Thesaur. c.3. *Nunquam in plures personas distingueretur*, Deus, *nisi quædam inueniretur differentia; non secundum essentiam, sed secundum relationem, & quasi extrinsecus, intellecta, per quam* (differentiam intellectam extrinsecus: quia per relationem, quæ extrinseco termino completur) *vnius cuiusque persona in propria hypostasi*, id est in se intrinsecè, *constituitur*. Quo testimonio abutuntur nonnulli ad probandam constitutionem personarum per relatiua: quasi illud *per quam* relationem ac non potius differentiam intrinsecam, & quasi extrinsecus intellectam per relationem, referret. Augustinus 7.de Trinit. c.6.init. postquam docuit Personas diuinas absolutis proprietatibus, non relatiuis constitutione persona Patris dicatur persona Filij, subdit. *Quocirca, vt substantia Patris ipse Pater est; non quo Pater est* (id est Paternitas, quæ filio completur, sine quo Pater formaliter realiter non est, & quo Pater est) *sed, quo est*: in se, & intrinsecè, *ita, & persona Patris non aliud, quam ipse Pater est.* Sicuti esset, si relatione, & proinde extrinseco sibi termino constitueretur, vt creatis relationibus euenit, in quo ab eis diuinas secerni noluit Basilius 2.contra Eunom. asserens vtrasque, si diuini ratione quam à Dei vnitate, ab his separemus, esse omnino æquales, his verbis: *Non in eo, quod ad aliquid quodammodo, se habet differentiam filio ad aliam est*, creata, *sed in essentiæ proprietate differentia Dei ad mortalia elucescit.* Ex ea quippe personali essentiæ proprietate, qua cum essentia potentia notionalis, & processio necessaria constituitur, producentis, & procedentis relationes nec contingentes, nec accidentales in diuinis sunt, sicut sunt in creatis, sed necessariæ, vt aiebat Augustinus 5.de Trinit.c.5. Atque ex hac doctrina de constitutione relationis in diuinis per extrinsecum terminum, sicut in creatis sine

mutatione

mutatione subiecti relati intrinseca concludit Boët. 1. de Trin. c. 11. sub init. *Prædicationē relatiuā in diuinis, qua talē, non facere alteritatem rei, de qua dicitur*: cum tamen alteritatem faceret, si intrinseca personis esset, sicut proprietates earum personales, quibus in esse personæ atomæ huius vnaquæque constituitur. His adde Nazianzenum recitandum cert. 2. num. 4. clarius adhuc loquentem.

4 A ratione sic probo. In creatis, vnde nomen ad diuina translatum est, relatio Paternitatis, Filiationis, atque vniuersim producentis, & producti, nihil aliud reale ex parte obiecti dicit, quam aggregatum ex principio, actione & termino, vt satis euincebamus in Logica: ergo reale nihil aliud dicit ex parte obiecti in diuinis. Probo consequentiam; quia vbi nulla inuoluitur imperfectio idem ex parte obiecti prorsus significant in diuinis nomina, quæ ex creatis ad diuina significanda mutuamur: atqui principium generans processio, eiúsque terminus nil imperfectionis continent: ergo, si in creatis, tria illa significant relationes, & significabunt in diuinis. Vnde constat merito Guillelmum, & Thomistas relationes Paternitatis, si, vt simplex forma subiecto inhærens concipiantur, rationis entia esse docuisse, æquè atque in creatis, in diuinis. Vti eos, præsertim Henricum proximè interpretabamur. Dices. Licèt in creatis ad relationem Paternitatis ea omnia spectent, quia Filius, & generatio contingenter substantiæ Patris accedunt, ast in diuinis cum generatio, & Filius substantiæ Patris non contingant, sed necessariò cohæreant, non rectè infertur ea omnia ad Paternitatem spectare: imò, neque potentiæ generatiuæ diuinæ perfectio, quæ summa esse debet, potest formaliter esse, vel intelligi sine omni perfectione suæ lineæ: quare, quin ex parte sui claudat generationem, & paternitatem, atque hæc pro signis aliis posterioribus expectet: vt idcircò Patres dixerint sæpè de diuino Patre, *essentia sua Patrem* esse, vide, quid hac ratione probes: nempe potentiam generatiuam esse formaliter generationem, & Paternitatem, quæ necessariò esse debet Filio posterior: quare priorates originis euertis, & Filium se ipso priorem implicatoriè constituis, vt expendam disput. 9. Insuper Patribus aduersaris apertè, qui Patrem æternum talem esse, non antè, sed post generationem aiunt. Cyrill. 1. Dialogor. de Trinit. fine: *Pater* (inquit) *est, & non Filius, quia genuit*. Athanas. orat. 2. contra Arrian. *Quia genuit Pater est, & Filius, quia aliundè genitus est*. Ac Dialog. 1. de Sancta Trinitate med. ait: *Patrem esse, & Filium esse, quoniam, ille quidem genuit, hic verò genitus est*. Ambros. de Incarnat. Dominicæ mysterio cap. 9. med. *Cum Filium dico generatum significo, cum Patrem quoque dico generasse declaro*. Quod autem essentia sua Pater dicatur in diuinis, solùm improbatur necessitas generationis, & Filij, vt sit, atque existat persona Patris, vel, vt summum generationem identificari cum illa: licet autem esse Patrem creatis contingenter eueniat, non probat creatam paternitatem in alio, quem diuinam consistere.

Certamen II.

Numerus, & distinctio relationum generis vtriusque.

1 Circa numerum verò relationum diuinarum dico primò: Relationes, siue transcendentales, siue prædicamentales, quatuor numerari debent. Est omnium Theologorum conclusio, vt nemo oppositum asserat. Gregor. enim de Arimino 1. d. 26. q. vnic. non negat relationem spiratoris, sed solùm negat eam realiter à Patris, & Filij personis distingui; vt videbit, qui legat art. 2. ad 2. contra secundam conclusionem. Probatur ex Boëtio de Trinit. circa finem: *Similis est in Trinitate relatio Patris ad Filium, & vtriusque ad Spiritum Sanctum, vt eius, quod est idem, ad id quod est idem*. Aug. serm. 38. de temp. column. 3. *Dicitur, & idem Spiritus donum Dei, quia donator est Deus doni sui. In quibus nominibus circumferri potest vicissim relationis regula: vt, si dicamus donator doni, & donum donatoris: quia in his vocabulis potuit inueniri vsitata huic cathegoriæ, quæ dicitur ad aliquid, circumlatio*. Repetit, & declarat 5. de Trinit. à cap. 11. ad 15. Anselm. de processione Spiritus Sancti cap. penult. post medium: *est autem*, inquit, *commune tribus ad duos habere relationem. Pater enim ad Filium, & Spiritum Sanctum refertur, sicut ad illos, qui de se sunt: Filius ad Patrem, & Spiritum Sanctum, quia est de Patre, & Spiritus Sanctus de illo*. Accedit, quod mutua relatio principij, & principiati passim à Patribus inter omnes personas asseritur, vt videre licèt in Concil. Toletano 11. cap. 1. confess. fidei, in Florent. sess. 16. post med. §. *diuina substantia* §. *dixi equidem*, in decreto Eugenij 4. in litteris vnionis à medio, in Naz. orat. 37. 5. de Theologia col. 5. & aliis pluribus.

2 Sed enim hæc relationes prædicamentales solùm euincunt, neque satis quaternarium numerum expressè suadent, præter vnum, vel alterum testimonium; licèt omnia à paritate rationis eum numerum satis ostendant. A ratione verò probatur vulgò: quia per Patres, & Concilia personarum distinctio est per relationes: ergo debet esse in Patre ad Filium relatio, & contra, & in vtroque ad Spiritum Sanctum, & contra: vnde quatuor relationes elucent; alioqui, vel hic ab vtroque, vel Filius à Patre non distingueretur. Sed verò assumitur falsò personas per relationes, siue transcendentales, siue prædicamentales distingui, vt disputatione 9. ostendemus. Probatur ergo de prædicamentalibus: quia Paternitas formaliter est relatio, & mutua, cui respondet ex parte termini Filiatio, quæ relatiua etiam est, atque in vtroque est relatio spiratoris, cui respondet relatio spirati ex parte Spiritus Sancti spirati, sicut est in creatis inter producens, & productum: quæ omnes quatuor relationes prædicamentales sunt. De transcendentalibus item facilè suadetur. Quia prima persona est principium generatiuum essentialiter connexum cum Filio; qui etiam essentialiter connectitur cum principio generante: vt hoc non existente, neque Filij persona existeret: sicuti neque deficiente persona Filij existeret persona Patris. Item prima, & secunda persona sunt principium spiratiuum essentialiter connexum cum Spiritu Sancto, qui eodem modo cum vtriusque existentia essentialiter connexus est: sed hæ essentiales connexiones sunt relationes transcendentales, & quatuor: ergo in diuinis sunt etiam quatuor relationes transcendentales. Imò, & quatuor aliæ actiuarum, & passiuarum processionum nisi hæ formaliter prædicamentales relationes sint.

3 Dico secundò. Quatuor hæ relationes transcendentales inter se realiter distinguuntur; prædicamentales verò realiter formaliter loquendo non distinguuntur omnes quatuor in se se; fundamentaliter verò sumptæ realiter omnes inter se se distinguuntur. De transcendentalibus est clarum: quia relatio principij generatiui identificatur cum Persona Patris, & relatio procedentis in actu primo, seu producti, & geniti non prædicamentalis, cum persona Filij, quæ sunt realiter distinctæ personæ, ac proinde relationes ipsis identificatæ realiter inter se se distinguentur. Item principium spiratiuum identificatur cum vtraque persona: vtraque autem ab altera solùm re ipsa distinguitur: relatio autem transcendentalis spirati realiter identificatur cum persona Spiritus Sancti, quæ ab vtraque persona realiter distinguitur: quare, & eius relatio transcendentalis à transcendentali vtriusque ad ipsum realiter distinguetur. Hinc constat relationes prædicamentales fundamentaliter sumptas, seu pro fundamentis realiter omnes inter se distingui: quia fundantur in personis, hoc eodem modo consideratis, siue in relationibus transcendentalibus: quare eorum fundamenta eodem modo distinguentur.

4 Quod autem realiter formaliter loquendo, non omnes inter se distinguantur facilè in opinione probabili suadetur. Quia, vt diximus cert. 1. n. 3. relatio paternitatis (nisi idem quod generatio actiua sit) nihil aliud est, quam aggregatum ex persona Patris processione, & persona Filij realiter formaliter loquendo. Insuper relatio Filij nihil aliud erit realiter formaliter loquendo, quam

idem

idem aggregatum : idem autem aggregatum nequit à se ipso distingui. Quòd ipsum argumentum sit in relatione spiratoris, & spirati prædicamentalibus. Ne verò nouitatem conclusionis ineruditus horreat coæuam esse videat, Patribus recitatis cert.1.n.3. & traditam à Theologorum apice Naz.orat.35.2.de Theologia longè à medio vbi ait: *Nec enim essentiæ nomen est Pater, nec actionis ; sed relationem eam indicat, quam Pater erga Filium habet, vel Filius erga Patrem.* Si ergo Pater significat relationem Patris, vel Filij indifferenter : ergo, quia eadem ex parte rei obiectæ est, sicut productio actiuè, vel passiuè, agere, vel fieri significat. Itaque relationes prædicamentales mutuæ non distinguuntur realiter formaliter inter se se ex parte rei significatæ; non mutuæ verò realiter formaliter in se se distinguuntur ex parte rei significatæ: quia terminum inuoluunt diuersum, vt patet in relatione spiratoris, quæ Spiritum Sanctum dicit, quem non dicunt filiatio, & paternitas. Ex modo autem nostro concipiendi distinguuntur formaliter omnes: quia fundamentum, seu subiectum cuiusvis concipimus, quasi affectum forma sibi inhærente, & intrinseca: non secus, atque, cum Patrem in creatis cogitamus. Sed hæc omnia rationis figmenta sunt, quare, neque Guillelmus Parisiensis, neque Thomistæ plures peccant, dum relationes diuinas sub relationis conceptu, non quidem suo, sed nostro, rationis entia esse docuerunt.

CERTAMEN III.

Oppositionibus occurritur.

1 OBiicies contra relationem spiratoris Albinum Flaccum 1.de Trinit.cap.5.dicentem, *Relationē Spiritus Sancti ad Patrem, & Filium non esse reciprocam, & mutuam*. Atque Hugonem Ætherianum cap.2.de Trinit.contra Græcos init. sic scribentem : *Licèt sit proprietas relatiuorum, vt cum termino recipiant conuersionem; hoc quidam non arbitrantur de Spiritu Sancto recipiendum: quia, licet ipse sit Patris, & Filij, non tamen conuertitur Pater, & Filius ad ipsum referuntur.* Respondetur solùm negari mutuam relationem in modo significandi sub nominibus : vt Pater, & Filius dicantur Spiritus Sancti, sicut hîc dicitur Patris, & Filij, quod rectè explicuit Aug.immediatè ad verba recitata ex serm.38.de temp. quia Pater, & Filius, qua tales, non sunt terminus relationis Spiritus Sancti : non hîc nec generet Filium, nec generetur à Patre ; sed solùm quatenus vterque est principium spiratiuum, seu spirator Spiritus Sancti, atque sub ea ratione mutua est relatio : nam hoc principium, seu spirator Spiritus Sancti, & Spiritus Sanctus est huius spiratoris, seu principij. Id quod nomine donatoris, & doni docebat Augustinus. vbi proximè. Hugonis authoritas non multùm in hac re curanda, quia singularis est, atque non satis propriè loquentis in eo capite. Patrem enim, & Filium *donatores Spiritus Sancti* appellat, cum vterque, sicut vnum principium, ita vnus donator sit, atque ante med. ait : *Spiritus Sanctus, vt priuatio ab habitu, à Patre differt, & Filio.* Cuius sanum sensum non video.

2 Rursus obiicies Basil.Epist.43.vers. med. dicentem: *Filium non habere cum Patre aliquam communicationem notionis secundum proprietatem suam, sicut neque cum Spiritu Sancto.* Si autem vterque haberet relationem spiratoris in ea communicationem notionis aliquam haberet Pater cum Filio : ergo censet Basil. eiusmodi relationem non habere. Respondet Ruiz de proprietatibus constituentibus Patrem, & Filium intelligi, ex quibus spiratio actiua non est, quæ aduenit illis constitutis. Sed contra quia propositio vniuersalis negatiua est cum comparatione, *sicut neque cum Spiritu Sancto* : cum neque constituentem, neque constituto aduenientem communicationem notionis habet Filius. Contra secundò: quia relatio prædicamentalis Paternitatis, & Filiationis æquè aduenit constitutis per personalitates absolutas, siue vltimas singularitates proprias, ac spiratoris relatio, Transcendentalis verò vtraque relatio in ipsa personarum constitutione consistit. Prima enim persona in primo signo, in quo principium generatiuum est: cui sic constitutæ, vbi primùm in se constituta secunda adiungitur, statim principium spiratiuum adest, vt cōstat ex d.4.q.2.cert.3. Melius responderet loqui de Patre, & Filio secundùm relationes Paternitatis, & Filiationis, vel principij generatiui, & termini geniti, licèt non omnino liberaretur ab impugnatione prima, vt patet. Sensus ergo absolutè verus, & profundior, qui nostræ doctrinæ de potentia spiratiua mirè concordat, Basilij est. Principium spiratiuum, seu rationem spiratoris vtrique coniunctim competere, non Patri seorsim, ac Filio seorsim; quia ex essentia, & vtriusque personalitate conflatur (alioqu duplex principium *quod* spiritatiuum, non erroneè, vt rigidus censet Ruiz, sed minùs consonè in diuinis foret) quare sicut compositum ex materia, & forma non est vtrique commune, ita neque potentia spiratiua, seu relatio spiratoris Patri, ac Filio communis erit, nisi quateaus vterque de suo aliquid ad potentiam spiratiuam, & spirationem ponet.

3 Denique oppones. Paternitas, & Filiatio realiter formaliter ex parte rei obiectæ relationes prædicamentales sunt, & aggregatum personarum Patris, & Filij, & generationis: ergo sunt realiter formaliter idem. Ita concedis : sed videtur dissonum. Fateor dissonum esse iis, qui per relationes prædicamentales personas constitui, ac distingui cum pluribus, sed falsò, censent, vt in sequentibus videbimus. Pergis: ergo Pater non distinguitur à Filio. Mala consequentia in negantibus constitutionem personarum per relationes, sicut nos negamus. Sed dices vrgentius : ergo Pater, vt Pater non distinguitur realiter à Filio, quod est hæreticum. Patet consequentia: quia particula *vt* specificat formam subiecti nempe Paternitatem, & Filiationem, quæ relationes mutuæ sunt, & idem realiter formaliter. Respondetur negando consequentiam. Sunt enim plura contra, in quibus particulæ specificantes de se, nequeunt specificare formas denominantes solas. Constat apertè in actione, & passione tam physica, quam grammaticali, quæ realiter, imò ex parte obiecti, formaliter etiam, identificantur, atque agens effectum, & passum denominant, in quibus nequit inferri; ergo agens, vt agens, & effectus, vt effectus, & passum, vt passum idem sunt : quia quandocumvis specificatiuè sumantur, numquam formam solam specificant. Cum ergo Pater, & Filius denominentur ab actione, vel ab aggregato eodem, numquam ita formam specificant, vt abstrahant omnino à subiecto denominato ; imò neque Paternitas prædicamentaliter sumpta sub eo nomine : quia, vt sic, semper principaliter dicit personam Patris, licèt dicat aggregatum totum.

DISPVTATIO VIII.

DE DISTINCTIONE essentiæ, & personalitatum.

VT ad personarum constitutionem examinandam clariùs veniatur, personalitatum, & essentiæ distinctio statuenda primùm est : quare disputatio hæc nonæ, quæ tota de constitutione personarum erit, merito præcedit. Pro diuersitate ergo opinionum circa distinctionem hanc diuersæ quæstiones instituentur.

QVÆST.

QVÆSTIO I.

An personalitates, & essentia realiter inter se se distinguantur?

DE distinctione reali formali quæstio procedit, ne cum alia, quæ de distinctione reali virtuali, siue ex natura rei instituetur, confundatur. Distinctio autem realis formalis, seu actualis duplex est: alia rei à re, quæ realis specialiter dicitur; alia verò modi à re, seu rei à modo, quæ realis modalis appellatur: atque de vtraque inquiritur, eadémque est in re præsenti difficultas.

CERTAMEN I.

Hæreticorum, & Gilberti, atque Durandi errores.

1 THeodosiani, siue Angelitæ, de Seueritarum secta hæretici, asserebant Patrem, Filium, & Spiritum Sanctum re ipsa, per se ipsos Deitatem non esse: ac proinde personas, siue personalitates realiter à natura diuina distingui, vt refert Nicephorus 18. Histor. Eccles. cap. 49. Hos Gallus Clericus imitatus est apud Anselmum de Incarnat. Verbi cap. 1. & 3. existimans personas omnes incarnatas esse, si essentia Dei cum personalitatibus, ac personis identificaretur. Post sexaginta verò circiter annos Gilbert. Porret. Pictauiens. Episcop. in eundem errorem lapsus asseruit personales proprietates à Deitate realiter differre teste Matthæo Paris. anno 1119. Histor. Anglicanæ, vt refertur tom. 3. Concil. pro Rhemensi sub Calixto 2. assertione 3. Gilberti. *Proprietates personales non esse idem, quod personæ, & tamen æternas esse: ac proinde, quod æterna multa sint in Deo, quorum nullum sit Deus.* Id quod in Concil. Rhemensi 2. sub Eugenio III. in decreto relato ab Ottone Frisingensi Episcop. de gestis Federici Imperatoris lib. 1. cap. 56. apertè supponitur, vt videbitur tom. 3. Concil. p. 2. pro Rhemensi sub Eugenio III. Quod etiam contra Gilbertum habitum fuit. Verba decreti: *Credimus solum Deum, Patrem, Filium, & Spiritum Sanctum æternum esse; nec aliquas omnino res, siue relationes, siue singularitates, siue vnitates dicantur, & huiusmodi alia in Deo esse* (aliàs *Deo adesse,*) *quæ sint ab æterno, & non sint Deus.* Presséque Gilberti nomine eius errorem non aliter refert Magist. coætaneus 1. d. 33. capite, *Hoc autem*, his verbis: *Ita dicunt proprietates esse in persona, vel in essentia diuina, vt non sint interius, sicut ea, quæ secundum substantiam dicuntur de Deo, sed extrinsecus affixa.* Nec multum re ipsa discrepant, quæ ex Gilberti manuscripto refert Vasq. disp. 120. c. 2.

2 Insuper Gilbertum personales proprietates realiter ab essentia distinxisse testantur plura, & loca, & argumenta Bernardi, qui magna pars Concilij Rhemensis contra ipsum fuit, atque Scholastici plures Gilberti temporibus vicini. Albert. M. 1. p. q. 39. memb. 2. artic. 1. ad 1. circa finem, Sanctus Thom. q. 28. art. 2. Alexandrin. q. 39. memb. 5. articulo 6. 5. 3. S. Bonauent. 1. d. 33. articul. 1. quæst. 1. & 2. corp. Carthusian. q. 1. Henric. quodlibet. 5 q. 7. sub init. Maior d. 26. q. vnic. init. quare piè magis, quam eruditè ad Scoti sensum Vasquez traxit. Cæterùm ex recitatis verbis censeo duplicem errorem Gilberti colligi. Nimirùm: proprietates, seu personalitates proprias personis negare, solúmque admittere subsistentiam communem in Trinitate, atque ab vtroque realiter proprietates personarum distinctiuas distingui. Cum enim dicat proprietates personales non solùm non esse Deum, sed neque esse personas, si admitteret perso-

nalitates proprias, atque proprietates ab eis etiam distingueret, aliter impugnandus esset, quam à Bernardo, & aliis impugnatur, neque duceretur argumento, quod proprietates personales essent idem inter se, si essent personæ vel personæ, quæ sunt Deus idem; quin hunc etiam errorem illius fuisse videtur expressè referre Albertus citatus his verbis: *Proprietas, nec essentia est, neque persona, neque est propriè res; sed ratio ex comparatione rei ad rem sumpta.* An verò Porretana distinctio hæc realis stricta, an realis modalis fuerit? Credo modalem fuisse; quia id sonant Alberti verba proxima, atque Bernardus ipsum ad quaternitatem, etiam modalem, cogebat. Sed enim cum animo Catholico Gilbertus erraret in Concilio Rhemensi resipuit, vt testatur Bernardus serm. 80. in Cantica fine; & Otto. supra. Denique Hugo Ætherianus doctus, 'piúsque aliàs Pater in eundem errorem lapsus videtur libro de hæresibus, quas Græci in Latinos deuoluunt capit. 2. fin. his verbis: *Insignitiua proprietas non est persona, quam insignit, & circa quam consistit, vt caracter circa substantiam.*

3 Durandus 1. d. 5. quæst. 1. à num. 5. d. 33. quæst. 1. d. 34. quæst. 2. & in 3. d. 1. quæst. 2. num. 15. falsò existimans Gilbertum de distinctione reali stricta locutum, & damnatum, atque ex distinctione reali modali non inferri Paternitatem non esse Deitatem, ac non esse Deum, addidit proprietates personales realiter modaliter ab essentia distingui: quasi eo additamento Ecclesiæ in Gilberti sententiam odium, & censuras, atque impugnationum tum declinaret: cum tamen nihil aliud Gilbertus docuerit, vt vidimus. Ex parte Durandi sententiæ consensisse dicuntur plures antiqui, qui *relationis re* spirationem, actiuam, atque spiratoris relationem realiter à paternitate, intellige fundamentaliter sumpta pro persona, distinguebant, neque aliter de Filiatione iudicabant. Ita Durand. ipse 1. d. 13. quæst. 2. artic. 2. & 3. Henric. artic. 60. sum. quæst. 2. corp. Bassol. 1. d. 13. q. vnic. artic. 1. Ricard. artic. 1. quæst. 3. corp. licèt alibi oppositum doceat, Carthusian. d. 27. quæst. 1. fin. Albertum citans, videturque S. Bonauent. 1. d. 13. artic. vnic. q. 3. corp. initio, Bassolis q. vnic. art. 1. dicens hanc sententiam *omnibus constare, eandique ab omnibus* Capreol. q. vnic. circa medium ait: *plures præter Durandum*, cui adsentit, *ita sentire:* Durandus ipse: *magnis viris ita videri.* Cæterùm cum relati omnes præter Durandum adeò distinctionem realem Porretanam, ac Durandinam fuerint exosi longè alio, quam ipsi sensu, atque de Spiratione actiua censeo loquutos: nimirùm spirationem actiuam cum Patre, aut Filio seorsim non identificari, sed cum vtroque coniunctim, vt docebamus disputatione 5. ducor: quia alterum non poterat adeò esse plausibile. Secundò, quia de generatione nihil tale docuerunt: cum in sensu Durandi eo admisso negare non possent.

CERTAMEN II.

Opposita veritas dogmatica est, atque authoritate fulcitur.

1 REalem quamvis proprietatum personalium ab essentia distinctionem constanter Theologi omnes præter Durandum relegant à diuinis. S. Thomas vbi proximè, atque Caiet. Bannez, Vasq. Molin. Valent. ibi, iterum q. 39. art. 1. & 2. 4. contra q. cap. 4. q. 8. de potentia art. 2. q. 9. art. 1. & in 1. d. 33. art. 1. Magist. ibi, & d. 34. & d. 8. Albert. 1. p. q. 39. m. 2. a. 1. part. 2. & a. 2. q. 44. m. 4. Alex. suprà, & q. 56. m. 2. q. 58. m. 5. a. 6. S. Bon. 1. d. 7. art. vnic. d. 33. art. 1. q. 1. & 2. d. 34. vnic. q. 1. & 2. Henric. p. 2. summa art. 56 quæstione 4. ad argumenta, quodlibet. 5. quæstione 6. & 7. Ægydi. d. 33. q. vnic. artic. 2. & 3. d. 34. q. vnic. Richard. d. 33. artic. 2. q. 1. d. 34. art. 1. quæst. 1. & 2. vbi Gregor. & d. 33. quæst. 1. artic. 2. d. 26. quæst. 1. Aureol. in 1. d. 1. quæstione 1. d. 33. quæst. 1. d. 26. articulo 1. propositi. 1. Maior ibi & d. 27.

Almain in 3. d.1. q.1. dub. vlt. Carthus. cum aliis d 33. q.1. d. 34. q.1. Marsil.cum Adamo in 1. q.6. art.2. concl.3.& 4. q.30.art.4.dub.1 & 2.q.23.art 3. in notabilibus,& corollariis q.36.art.2.Capreol. d.33. q.1. ar.1. & 3. præsertim col. vlt.ad argumenta Scoti. Ferrara 4.contra gentes cap.14. Soar.4. de Trinit. cap.2. & 4. Arrub. d.... cap.....Zunniga d.3. dub.5. Ruiz, d.11. sect.3. Albiz. tract.... d.... Mæratius d. 46. Alarcon d. 2. Luis. Torres d.4. Gasp. Hurtado d.2. diff. 6. quibus adde Scotum cum suis omnibus referendis q.2.cert.1.

2 Definitur hæc veritas contra Gilbertum decreto recitato Concilij Rhemens. quod,licet initio,aliis de causis reclamantibus Cardinalibus, approbatũ ab Eugen.III. non fuerit, Bernardi, ac Patrum reliquorum authoritate fractus Gilbertus errorem in eo retractauit, ac postmodum de Cardinalium consensu quantum ad decretum illud approbauit Eugenius sic definiens: *Nec aliqua ratio Theologica inter naturam, & personam diuideret.* (id est negaret juxta Aristot. phrasim 1.de interpret. cap.1.& 3.ac de anima text.21. & 6. met. ph. text.8.) *nève Deus diuina essentia diceretur ex sensu ablatiuo tantum, sed ex sensu etiam nominatiui.* Vt autem Gilberti errorem damnari videas, recole eius propositiones notatas à Magistro in 1.d.33.capite *cæterum.* Et cap. *veruntamen*, quæ sic habent: *Quod proprietas Patris non sit Deus & diuidi,* id est negari *ab essentia non solùm abstractione mathematica*, seu formaliter, *sed etiam consideratione Theologica*, id est realiter. Definitur ergo: *Persona, & Deus est Deitas*, neque hæc realiter vllo modo distingui. Si enim vlla esset realis distinctio inter personam, seu personalitatem, & naturam non magis posset dici *persona aut Deus est Deitas*, quam *totum est sua pars*, vt statim vrgebo. Adde Concil. Florent. confessione fidei Missa à Latinis ad Græcos sess.25.§. *quibus Latini*, vbi ait: *Ne identitatem, coniunctionémque diuinæ substantiæ distribuere, ac ipsam substantiam re,non autem sola ratione, ab hypostasibus differre,credere videamur.* Cum autem omnimoda hæc indistinctio realis personarum à natura, & his verbis tradatur,& cum veritate directè in eo Concilio definita de processione Spiritus Sancti à Filio necessariò connectatur, summam,infrà directam definitionem, authoritatem habet: id ipsum Latinorum nomine professus est Ioann. Theologus sess. 18. §. *diuina substantia* annuentibus per Marcum Græcis omnibus §.sequenti.

3 Accedit Concilium Lateranense relatum cap. *damnamus* de summa Trinit.definiens: *Id, quod est Pater,& Filius, & Spiritus Sanctus omnino*: nisi autem cuiusque proprietas cum essentia identificetur, realiter omnino,atque nullatenus reipsa distinguatur,cum personalitas quævis,& proprietas(quæ sola præter essentiam in persona est)ab altera realiter differat, nullo sensu stare potest Patrem esse idem,quod Filius,vt definitur:similiter definitur ibidem. *Tres personæ esse vnam essentiam,& substantiam*: quod cũ distinctione reali quavis, etiam modali, personalitatum ab essentia stare nequit.Respondet Dur.quod pro Gilberto. Posset:definiri ibi contra Ioachimum Abbatem, qui vnitatem personarum in essentia negabat, solámque voluntatis,similitudinis,ac collectionis,sicut in populo,vnitatẽ admittebat. Verùm, licet occasione erroris eius,ea propositio definitur:ac quidquid cum ea stare non possit, vt Gilberti,& Durandi sententia,execrari debemus. Neque enim opus est,vt contra alicuius nominatim errorẽ,eiúsque occasione definitiones proferantur, alioqui frustra toties, & inutiliter ad nouos errores confutandos Theologi, & Concilia nouiora ad veterum Conciliorum propositiones, definitionésque prouocarent. Plura Patrum, atque Scripturæ testimonia vide apud Ruiz sect.4. Vasq. d.116. cap.4.quæ omnia,vel ferè,dedimus,& nos disput.2. q.vlt.de personarum consubstantialitate.

4 Verùm illud 1. Ioan 5. *Et hi tres vnum sunt* atque illud Ioan.10.*Ego,& Pater vnum sumus* in primis recolenda sunt, quia neutrè & substantiuè sunt posita. Licet enim vnius naturæ essent, nisi idem prorsus realiter cum illa forent, neutrè vnum dici non possent, licet vnus Deus masculinè dici valerent; sicut tres personæ eandem assumentes humanitatem vnus homo substantiuè acceptus dicerentur; ast neutrè vnum dici non possent, quia diuersa erat realiter vnaquæque persona ab alia. Vt autem summam hanc entitatis, & realitatis eiusdem vnitatem, quam vnum neutrè acceptum significat, explicaret Dionysius 2.de diuin.nom. circa fin.ait non esse vnum, sicut creata his verbis: *Superat vnum, quod, & vnum est ius, quæ sunt, & multitudo indiuidua inexplebilis, plus quam plena, & expleta, omnéque vnum, & multitudo, quæres, & in lucem proferunt, & perficiunt, & continent.* Ac vers. med. *Totius proprietatis, quæ omnes superat (vt ita dicam) identitates præstans omnino vnitas, quæ vnum principale superat, quod dici non potest.* Similia habet inferius Nazianz. orat. in Sancta lumina circa med. *Vnum in tribus diuinitas est, & tria vnum, ea, inquam, in quibus diuinitas est, vel (vt magis propriè dicam) quæ diuinitas est.* Epiphan. hæres.57. 62. 69. 73. 76. ac sæpius repetit: *Patrem, Filium, & Spiritum Sanctum esse vnam essentiam, vnam Deitatem.* Damascen.1. fide cap. 11. post med.diuinitatem cum personis comparans ait: *cum vero ad ea, in quibus est diuinitas, siue (vt exactius loquar) quæ sunt diuinitas*, &c. Quæ omnia vera esse non possunt, si re ipsa idem prorsus essentia, & proprietates personales non sint, vt omnibus patet.

CERTAMEN III.

Bernardi rationibus error præfatus reuincitur, atque oppositum dogma euincitur.

1 BErnardi verò, non solùm authoritatibus ex serm. 80. in Cantic. Et ex 5. de consideratione ad Eugen. sed, & rationibus contra Gilberti, & Durandi errorem pro Catholica veritate de indistinctione reali etiam modali, atque omnimoda proprietatum personalium reali identitate cum essentia pugnabimus. Prima sit ex 5. de considerat. circ. med. vbi ait: *Quaternitas orbem determinat, non significat Deitatem. Deus Trinitas est.* Quibus ex distinctione reali, etiam modali proprietatum personalium ab essentia infert quaternitatem in diuinis contra definitionem Concilij Lateranens. relatam,capite *damnamus* de summa Trinitat: *In Deo solummodo est Trinitas, non quaternitas.* Et quidem ritè, ac rectè. Licèt enim personales proprietates modi sint essentiæ, sicut eis non tollit res absolutè, & entitates esse, si realiter distinguuntur ab essentia, quæ res etiam alia est, res quatuor, atque absolutè quaternitas erit. Vrgeo: quia ex quatuor solis modis realiter distinctis (puta ex quatuor personalitatibus creatis, quæ modi vulgariter censentur)quaternitas resultaret absolutè; imò ex tribus personalitatibus diuinis, quas modos esse ais, absolutè Trinitas resultat per te in diuinis: ergo ex iisdem, & essentia resultabit quaternitas absolutè. Quid enim essentiæ deficit, vt suam ad quaternitatem sufficientem conferat vnitatem,si realiter à tribus illis modalibus personalibus distinguatur?

2 Dices quatuor modos non differre inter se modaliter sicut modus à re, neque tres diuinas personalitates inter se,ab essentia verò differre modaliter. Contra:quia distinctio modalis non inuoluit maiorem rei cum modo vnitatem, seu identitatem realem, quam habeat res cum alia realiter diuersa, minorémve modi ab illa re ipsa distinctionem;sed solùm minorem modi ab ea separabilitatem, seu arctiorem ad illam adhæsionem: quare neque obest pluralitati reali absolutè,quæ solam entitatum, & vnitatum absolutam distinctionem realem exposcit: ergo neque obest quaternitati quæ solam realem absolutam pluralitatem quatuor entitatum requirit:quin,quod ad separabilitatem attinet,in diuinis eandé in essentia à personalitatibus,etiam modaliter,distinctis,atq; in eis ab essentia debes fateri,nisi nouo,peiorique errore primum defendas. Sed fortassè disparitatem assignes: quod in personalitatibus entitates eiusdem rationis sint, de quorum

genere

genere essentia non est, ac proinde cum personalitatibus in numerum venire nequeat. Sed contra: quia, licet in numerum entitatum modalium nequeat venire, quod modus non est, ac proinde personalitatum quaternitas non inferatur: ast cum in genere entis, & absolutè conueniant, & absolutè distinguantur, absolutè quaternitatem entitatum, ac proinde absolutè quaternitatem constituent. Ecquis enim dubitet ex re, & nonaginta nouem nucibus, licet non nucum, at entitatum centenarium numerum absolutè constituit?

3 Argumentor secundò cum Bernardo ibidem dicente: *Nisi omnia vnum in Deo, & cum Deo consideres habebis multiplicem Deum. Mihi vero non deest quid cogitem, melius eiusmodi Deo tuo quæres quid? mera simplicitas.* Sic rationem hanc instruo. In Deo est summa realis simplicitas: quia, quò gradu entitas perfectior est è suo genere, eò est simplicior, præterquam quod definitur in Concil. Lateranensi relato cap. *Damnamus* de summa Trinitate: *Substantia Patris omnino simplex est.* Nyssen. orat. Catechet. cap. 1. Dei simplicitatem fusè tradit Iustin. M. q. 144. ad Orthodoxos: *Dei simplicitas tota est Filius, & tota est habens Filium; & tota est consilium, & tota est habens consilium*: atqui ex distinctione reali, etiam modali essentiæ, & personalitatis infertur personam quamvis simplicem non esse: ergo ea distinctio est erronea. Minor suadetur: quia, vel ex essentia, & personalitate sic distincta resultat vnum per se, quod ex distinctis realiter, nisi media compositione opposita simplicitati, nequit resultare; vel non resultat vnum per se, sed solùm per accidens: quare errore blasphemo quævis persona vnum per accidens erit, ac non res simplex, & vna. Et sanè, si extremum hoc admittatur à Durando, incidit in errorem Ioachimi Abbatis, quem damnatum in Lateranensi fatetur ipse cert. 2. n. 3.

4 Respondet Durandus neque componi personam ex essentia, & personalitate, neque esse vnum per accidens: quia compositio, aut vnum per accidens ex rebus solùm, non autem ex re, & modo resultare potest: vt patet, inquit, in personalitatibus, quæ eam ob causam nec compositionem, nec vnum per accidens in Trinitatem inducunt. Contra primò: quia non ideo personalitates, ac personæ vnum per accidens, siue compositionem non inducunt, quia, vt modus à re ab essentia realiter distinguuntur; sed quia cum illa prorsus identificantur, ac proinde numerum excludunt: quare nisi aliunde doctrina ea probetur, conclusionem impugnatam pro ratione, & exemplo adducit. Contra secundò: quia personæ, & personalitates inuicem non distinguuntur, vt modus à re: ergo iuxta tuam doctrinam compositionem inducent, vel vnum per accidens. Contra tertiò: quia ex modis, & rebus frequens est compositio in creatis, vt ex præsentia, & subsistentia (qui vulgò modus est) & subiectis omnes admittuut. Quod autem non se habeant, vt actus & potentia (quod necessarium compositioni est) personalitas, & essentia futile est. Primò: quia in tua distinctione essentia complebilis est per personalitatem, sicut in vulgari opinione natura creata per subsistentiam suam: quare, vt actus, & potentia se habebunt. Secundò: quia, vt sint vnum per accidens (vt contra te contendimus) non obest, sed prodest non se habere vt actum, & potentiam.

5 Integrum argumentum confirment Patres alij. Nimirum ex Dei simplicitate reali inferri indistinctionem, & identitatem realem omnium, quæ sunt in Deo. Nyssen. proximè: *Omnino necesse est, cum constet de simplicitate, ipsam per se vitam Verbum esse putare, non vitæ participationem.* Cyrill. Alexand. 1. Thesaur. capite 8. circa fin. *Non est aliud natura Dei, aliud ipse Deus: simplex enim, atque incompositus est.* Damascen. 1. de fide cap. 12. init. *Deus simplex est, & incompositus, quod autem ex multis, & differentibus coalescit compositum est.* Vnde capite 13. init. *Illa igitur omnia communiter in tota diuinitate sunt suscipienda, & vt ita dicam identiter, & indiuiduè, & vnialiter.* Eodem argumento vtitur Augustin. 11. de ciuitat. capite 10. circa med. & 7. de Trinitat. capite 1. & 2. init. *Quia in illa simplicitate non est aliud sapere, quam esse; eadem ibi sapientia est, quæ essentia.* Ex simplicitate Dei attributorum cum essentia identitatem, & indistinctionem concludens. Similiter ex simplicitate inferunt. Gregor. M. 16. moral. capite 2. lib. 18. capite 27. Isidor. 7. Etymolog. capite 1. & 1. sentent. capite 1. post med. Anselm. Monolog. capite 14. 16. 36. sed omnium ad rem hanc nostram in terminis præclarissimè Athanas. Apolog. pro Synodo Nicæna scribit: *Si Deus est aliquid simplex, vt quidem est, cum dicimus Deum, & nominamus Patrem, nihil tanquam circa eum, sed ipsam substantiam eius intelligimus.* Quod refert sequiturque Eyparissiotus decade 4. capite 8. similiáque de persona Patris habet Cyrill. Alexandr. 3. Thesaur. capite 4. Vnde constat quam malè re pondeat Dur. Patres solùm arguere ex simplicitate Dei, & incompositione identitatem, & indistinctionem attributorum ab essentia, non autem proprietatum personalium: cum postremi, de his etiam loquantur, atque eadem sit de vtrisque ratio, quare ex Durandi sententia plura alia fidei dogmata de attributorum cum essentia identitate labefactantur.

CERTAMEN IV.

Veritatis eiusdem rationes aliæ, & in aduersam, & Authores censoria animaduersio.

1 TErtiò arguo ex Bernardo. Quia, si personalitas realiter natura Patris non est, vel est ea inferior, & erit creatura, vel superior, quod implicat. aliquid nempe summa diuinitate superiorem esse; vel æqualis, & erit alia diuinitas. Patet primò: quia diuinitas sola diuinitatem æquare potest. Secundò: quia vel illa personalitas, seu proprietas esset ab alio, & sic inferior Deitate, & creatura foret: vel à se, & sic æqualis quidem, sed Deitas foret, cuius realis formalis essentia est esse à se. Dices personalitates esse ab alio originariè; Cum tamen essentia non sit; adhuc originariè, ab alio. Sed contra: quia personalitas Patris, etiam originariè est à se: ergo erit Deitas. Contra secundo: quia personæ sunt originariè ab alio, imò eæ solùm propriè sunt originariè ab alio, non personalitates: cum origo, & processio vtrumque dicat, & influxum, & incommunicationem, quod simul in solam personam procedentem cadit: ergo, si id obest æqualitati, personæ non sunt æquales essentiæ. Quod si ex eo, quod partem originis personalitates terminent, inæquales, ac non à se prorsus esse asseris, cum essentia partem etiam originis, scilicet communicationem, terminet, ens prorsus à se non erit. Contra tertiò: quia saltem personæ non erunt æquales personæ Patris, quæ etiam personaliter est à se originariè.

2 Quartò arguo cum Bernardo 5. de considerat. sub med. dicente: *Substantia vna est, Personæ tres sunt. Quid mirum? Quid vel obscurum in hoc? si personæ seorsum à substantia cogitentur?* Quasi dicat ex hac sententia euacuatur mysterij Trinitatis profunditas, & altitudo creaturis inaccessa, quæ prædicatur à Patribus. Etenim eandem substantiam creatam pluribus accidentibus, modisque affici quotidie videmus. Item illud; *quæ sunt eadem vnitertiò sunt eadem inter se*, æquè in diuinis, atque in creatis curret. Quintò: dogmaticum est *in diuinis nullam esse distinctionem, omniáque esse vnum, & omnino idem, nisi obuiet oppositio*, nempe principij, & principiati; atqui inter essentiam, & personalitatem non est eiusmodi oppositio, cum neutra sit ab altera: Patris enim personalitas non originatur, aut procedit, cum sit à se originariè: Filij verò, & Spiritus Sancti personalitates non sunt ab essentia: hanc enim nec generare, nec spirare dogmaticum est. Si ergo nulla est principij, & principiati inter essentiam, & personalitates oppositio: ergo nulla est inter eas distinctio: nisi dogma illud Patrum, & Conciliorum, ac Theologorum omnium euertatur, de cuius vero sensu agemus disp. sequenti.

3 Sextò arguo : quia in diuinis abstracta personalia de concretis absolutis, & concreta de personalibus abstractis absolutè, imò abstracta personalia de abstractis absolutis, & è contra, prædicantur à Patribus, & Conciliis, vt videre licèt in Concil. Lateranens. Rhemens. & Florentino, Cyrill. Nazianz. Damasc. Ep phan. recitatis cert.2.Nyssen.Augusł. Athanas. & aliis recitatis cert.3. in Boëtio sæpè lib. *An Pater, Filius, & Spiritus Sanctus substantialiter prædicentur?* Præsertim circ. med. & fin. Adde Iacobum Fratrem Domini apud Clementem. Roman. 8. constitut. Apostolicarum cap. 12. vbi de Patre ait : *Tu es cognitio sine principio, sapientia, &c.* Dionys.2. de diuin. nomin.de Filio,& cap.5. 6. & 7. de singulis, & coniunctim personis prædicat *sapientiam, essentiam, bonitatem.* Cyrill.& Synodus Alexandrina Epist. ad Nestor. 1. actor. Concil. Ephes.cap.14 col.8. *Ipse quoque Spiritus Sanctus sapientia, & potentia est.* Nazianz.orat.37.5. de Theolog fin. *Patrem, Filium, & Spiritum Sanctum adorent, vnam diuinitatem, ac potentiam.* Athanas. Dialog. 1. de S. Trinit. contra Anomœum longè à medio : *Personas esse immortalitatem, iustitiam, dominationem,* ait Chrysost.Psal.44. *Spiritus sua natura est Dei substantia.* Basil.15 de fide circ.med. *Pater, Filius, & Spiritus Sanctus increata natura, dominica maiestas.* Lib. vnic.de Spiritu Sancto cap.19.sub init. Spiritum rectum ait : *Quod sit ipsa virtus, & ipsa iustitia.* Damasc.1.de fide cap.18.circa med. *Voluntas, & sapientia, & virtus Patris, & Filius.*

4 Hilarius 9. de Tiinitate longè à medio : *Natiuitas non est extra innascibilitatis naturam : quia non sumpsit aliundè, quod subsistit. Nam, & si non conceuta sit, vt connascibilis effecta sit: accepit tamen ex Deo esse, quod Deus est.* Et columnis quinque ante finem: *Natura vnigenita est quidditas personalis.* Id est personalitas,ac lib.6.med. *Natiuitas proprietas est, veritas est.* In quibus abstracta personalia subiiciuntur in prædicatione abstractis naturæ,& proprietatum communium,quæ de ipsis prædicantur, sicut in nonnullis sequêtibus.Augusł.serm.38.de temp.col.3. *Trinitas vnus est Deus, solus bonus, &c. ipse sibi vnitas, Deitas, &c.* Fulgent.de fide ad Petr.cap.2.vers.fin. *Pater est verus & veritas,* infrà: *Permansit æqualis vero Deo Patri, de quo natus est verus, & veritas.* Cap 3. init. *Principaliter tene omnem naturam, quæ non est Trinitas Deus, creatam ex nihilo ab ipsa S. Trinitate.* Prosp. aduersus collator. cap. 27. sub init. *Habitat Christus in nobis, qui est Dei virtus, & sapientia.* Scio Gilbertum pluribus horum testimoniis, ac similibus respondisse in eis abstracta pro concretis fuisse vsurpata, cum de concretis prædicantur personalibus. Sed scio solutionem,vt suspectam repudiatam meritò fuisse à Concilio Rhemensi : cum plura concretè simul, & abstractè loquantur. Atque,si ita Patrum loquutiones in rebus dogmaticis loquentium liceat interpretari, vix aliquid firmum ex eis ad dogmata tuenda adducetur. Secundo Hilarius recitatus n. 4. abstracta de abstractis prædicabat.

5 Ex his ergo sic rationem efformo. Abstracta communia de concretis, imò de abstractis personalibus prædicantur verè à Conciliis, & Patribus : atqui nequirent verè prædicari, si personalis proprietas, seu personalitas ab essentia realiter, adhuc modaliter,differret : ergo neque modaliter ab ea differt, sed est idem prorsus realiter cum illa. Minor probatur : quia in omni prædicatione affirmatiua vnius de alio identitas absolutè vnius cum alio enuntiatur : ergo nisi identitas absolutè inter illas sit,prædicatio affirmatiua vnius de alio vera esse nequit: atqui in realiter distinctis, adhuc modaliter,non est idêtitas absolutè : ergo nequit esse inter illa prædicatio affirmatiua vera.Sed in Durandi, & Gilberti sententia concretum personale inadæquatè saltem distinguitur ab abstracto communi : quod satis est,vt non sit absolutè identitas sufficiens ad veram prædicationem (alioqui affirmabis verè hominem esse animam,vel materiam, & humanitatem esse suppositum, ex quo plures errores in materiale de Incarnat. inducentur) abstractum verò personale ab communi abstracto adæquatè re ipsa differt: ergo nequibit verè prædicari vnum de alio contra Patres, & Concilia.Respondet Dur. dist.33. q.1. n.34. prædicationes tunc solùm inferre identitatem realem omnimodam extremorum, cum de quocumque prædicatur vnum, & alterum prædicatur. Sed oppositum probat ratio facta. Deinde prædicatio vnius extremi de alio infert eius identitatem cum alio, non autem minuit identitatem cum extremo,de quo verè enuntiatur: vt patet in homine,qui prædicatur de Petro,& Paulo.

6 Denique alias rationes Theologicas addo.Prima: quia, si est realis distinctio, adhuc modalis, personalium à communi, personæ procedentes causabuntur strictissimè, ac rigidè à producentibus(quod est erroneum) quin vllum effugium esse possit : vt constat ex dictis disputatione 2. q.3. Secunda ratio : quia in hac distinctione essentia non erit infinita infinitate digna Deo,seu per negationem termini etiam extrinseci:cum non habeat omne esse, seu entitatem diuinam. Item persona erit perfectior essentia sola. Quartò deniquè : essentia non erit absolutè perfecta, aut bona cum sit realis pars personæ: ac proinde integritatem, & totalitatem in essendo non habeat, in qua bonitas, & perfectio consistit iuxta dicta disp. 6. Ex quibus omnibus constat Gilberti, atque Durandi Doctrinam erroneam, imò & hæreticam esse: Durandúmque peius Gilberto peccasse : cum post illum deliquerit damnatum, ac non sicut ille resipuerit. Nec satis ad excusationem est quod illas Gilberti propositiones respuat : *Deitas non est Pater.* Et : *Pater non est Deitas.* Nam & distinctio damnata in Gilberto est,& hæ propositiones, vt distinctionis consectariæ. Gilberti fundamento de identitate personarum inter se, ex identitate essentiæ cum illis satis fecimus disputatione 2.vbi explicuimus principij illius : *Quæ sunt eadem vnitertiò, sunt eadem inter se,* verùm sensum, & valorem.

QVÆSTIO II.

An personalitates ab essentia aliquatenus independenter ab intellectu distinguantur.

MYSTERII profunditas, ac nuper memorati principij philosophici vis Scholasticos impulit; vt præter realem distinctionem, quam Catholicè in diuinis admittere non poterant,medias alias inter realem, & rationis, atque ab intellectu independentes comminiscerentur. Quarum alteram ex natura rei,alteram realem virtualem appellarunt : vt eas inter personalitates, & essentiam, sine fidei præiudicio, collocantes tanti mysterij arduitatem aliquatenus complanarent.

CERTAMEN I.

Distinctio formalis ex natura rei ab intellectu independens admitti in personalitatibus, & essentia minimè potest.

1 SCotus in 1. d.2. q.4. in ordine in resolutione primæ §. *sed his restat,* & q.7.ac in 2.d.3.q.1. d.5.q.1.7. metaph. q. 16. 18. & 19.docet personalitates ab essentia non quidem realiter, sed formaliter ex natura rei, ante intellectus operationem distingui. Quid autem eis vocibus formaliter ex natura rei intelligat, an in,vel ex rei natura fundamentum distinctioni formali præberi opera intellectus formaliter inducendæ, ita *vt illud ante operationem intellectus,* cadat suprà ex natura rei, atque hoc temperet distinctionem formalem? an illud formaliter appellet suprà distinctionem ante operationem intellectus,

& ex

& ex natura rei, id est quod in ipsa rei natura, atque ante operationem intellectus sit formalis distinctio? an solùm asserat distinctionem realem virtualem? Eis etiam inter Scotistas est. Nec miror in re, penè imperceptibili, nihil firmum docentibus esse Merinero Vallisoletan. Episc. & ipse Scotista Franciscanus, neque ex minùs acutis d.1. de vniuersalibus q.2. sect.1.n.23. tenet secundum. Probat ex Scoti mente esse in 1.d.2. q.7. vbi habet: *In essentia diuina est entitas A. & entitas B. & hæc non est formaliter illa. Ita, quod intellectus Paternus considerans A. & considerans B. habet ex natura rei, vnde ista compositio sit vera: A non est formaliter B: & non præcisè ex aliquo actu intellectus.*

2 Sed tam ipse, quam alij, qui eo sensu Scotum sequuntur, ne in absurda statim contra ipsos deducenda, tam apertè cogantur, aiunt: in persona solùm esse duas entitates, actualitates, & realitates, non autem duas res: nam ad hoc non mutua separabilitas, diuinitus saltem, requiritur, quæ propria est realis distinctionis, atque in essentia, & personalitate est impossibilis. Quoties igitur aiunt, contradictoria res eadem realiter potest subire, datur in ea distinctio formalis ex natura rei. Sic intellectum Scotum sequuntur Okam 1.d.2.q.1. Gabr.a.1.notab.3. & 4.a.3. dub.3.q.11.art.2.concl.2.art.3. dub.2. idem Okam. disp.30. q.4. sub init, Bassolis eadem S. Antonius Andræas 1. metaph.q.16. Ægyd. de præsentat. 5. de visione diuinæ essentiæ q.5.art.4.§.2. Faber in 1.disp.19. & 20. Theodor. de Deo vno disp.1. à n.43. ad 50. quibus nemo, quem viderim ex nostris, adhæsit. Et sanè recitatus Scotus nil tale docuit. Solùm enim, vt Deus cognoscat entitatem A. non esse formaliter B. intellectum excludit creatum, cum diuinum cognoscentem nequeat; ac proinde solùm euincit distinctionem illam non è fictione nostra sola, & præcisa pendere, sed cum fundamento in re intellectum diuinum posse præscindere. Quare primum sensum subtilis Doctoris fuisse non dubito; imò, & tertium de distinctione virtuali ipsius verba apertè conuincent, vt videbimus cert.2 imò, & vltima explicatio distinctionis huius adhibita à citatis Doctoribus, atque ab Scoto recitando cert.2. distinctionis virtualis definitio est, vt ibidem demonstrabimus.

3 Sed, quidquid de Scoti mente sit, contra sic explicatam sententiam multa armaturæ leuis opponuntur. Sic impugna primò: quia inseparabilitas non infert identitatem realem: cum è sola essentiali connexionè rerum vnius cum alia inueniatur sine earum identitate: ergo potest esse distinctio realis entitatum sine separabilitate: ergo inseparabilitas non minuit realitatem distinctionis Scoticæ. Contrà secundò: quia non minùs inseparabilis est Filius à Patre, & è contra, etiam diuinitus, quam essentia à personalitatibus, & è contra: ergo eodem modo sunt idem personæ inter se, atque cum essentia: vel eodem modo distinguuntur ab essentia personalitates, atque personalitates, seu personæ inter se: quare vel personæ realiter idem erunt, vel personalitates realiter ab essentia distinguuntur: quorum vtrumvis hæreticum est. Tertiò: contradictoriorum capacitas in creatis arguit distinctionem realem: si ergo more creato in diuinis philosophandum est, essentia, & personalitas realem distinctionem habebunt; si aliter, vndè inferunt distinctionem ex natura rei formalem actualem earum, ac non solùm fundamentalem? Quartò: cum duas entitates admittant, cur non duas res, ac proinde realiter distinctas in persona quavis, maximè, cum duas etiam realitates admittant? Dicent quia non est oppositio, atque in diuinis sine ea distinctio realis non est. Benè; vt hoc axioma seruant, seruent dogma de omnimoda indistinctione ante intellectum. Secundò: cum in Filiatione, & Spiratione passiua sine oppositione admittant realem distinctionem vt disp. sequenti videbimus, eo axiomate non se protegant.

4 Sed quomodocúmque explicetur, sic vniuersaliter impugno. Distinctio hæc actualis formalis ex natura rei est ante intellectum: ergo est distinctio realis Porretana, ac non media inter realem, & rationis. Distinguis consequentiam. Realis formalis, id est inter formalitates fateor; realis inter res nego: vndè nego non esse mediam inter realem strictè dictam, & rationis. Solutio hæc verba dat, quæ plures accipiunt, atque in impugnatione hærent; nos autem, qui verba non accipimus, fortassè non hærebimus. Quid intelligis nomine *formalitatis*, vt distinguitur ex parte rei obiectæ à re. An quod intellectio concipit non concepto alio? ergo distinctio hæc est inter ea solùm, quorum vnum opera intellectus aliud non est: ergo implicat in terminis solutio, atque distinctio tua rationis esse conuincitur. Si id non intelligis, rectè intelligis, nec aliquid explicabis distinctum à re vna, & alia: ac proinde tua distinctio realis stricta erit, ac non media inter strictè realem, & rationis. Contrà secundò: quia quidquid realitatis in quavis entitate, ac distinctione est, desumitur ex oppositione cum impossibilitate, & chimera purè rationis: vel ergo oppositio huius distinctionis cum distinctione impossibili, & purè rationis est summa, & contradictoria, vel non. Si non est summa, & contradictoria: ergo non implicat esse impossibilem physicè, atque esse purè rationis; si est summa, & contradictoria: ergo tam realis est tua ista distinctio, quam tu ipse realis entitas es: ergo incidisti in errorem Porretanum, atque in impugnationes, quas contra illum dedimus q.1.à cert.2.à quibus propter ea repetendis sigillatim abstinebimus.

5 Illud autem ex simplicitate Dei petitum sic contra Scotistas vrget Vasq.1.p. disp.116.cap.5. distinctio eo modo, quo est ponit in extremis, seu supponit aliud, & aliud: ergo independenter ab intellectu ponitur in Deo, vel compositio, vel pluralitas discreta: ergo aboletur ab illis summa Dei vnitas, ac simplicitas. Implicat enim simplex, & vnum, atque idem eo modo, quo tale est, plura, vel compositum esse: quare, si plura, vel compositum Deus, & persona est ante operationem intellectus, implicat ante operationem intellectus, simplicem, vnumque, & idem esse. Atqui Bernard.5. de considerat. de Deo contra Gilbertum aiebat esse *vnissimum, quod excogitari potest*: Patrésque, & Concilia recitanda q.3. dicunt in Deo ante intellectum omnia idem vnum; atque indistinctum esse. Merinero putat nos eodem argumento tangi, cum in Deo plures formalitates admittamus. An nos eas antè intellectus operationem formalitates admittimus, sicut Scotistæ? Respondet secundò: non quamvis distinctionem ante intellectum vnitati, ac simplicitati diuinæ officere: vt patet in personalitatibus, quæ ante intellectum distinguuntur sine diuinæ simplicitatis, & vnitatis præiudicio. Sed contrà: quia ideò non officit, quia nos omnimodam identitatem personarum, & personalitatum cum essentia ante intellectum fatemur; abolent autem Scotistæ. Contra secundò: quia in his, in quibus distinctio ante intellectum ponitur in diuinis, pluralitas realis etiam ponitur: nempè in personis; in eo autem, in quo vnitas, & identitas ante intellectum recognoscitur: nempè, in essentia, omnis distinctio, & pluralitas ante intellectum prorsus amandatur: vt definiunt Patres, & Concilia, & constat ex dictis disp.2.tota q.1.

6 Denique distinctio hæc, ad satisfaciendum difficultati huius mysterij præcipuæ, *quæ sunt eadem vnitertiò sunt eadem inter se*, adinuenta, ipsi diluendæ nullatenus inseruit: ergo otiosè, & inutiliter tam periculosè defenditur. Assumptum probo. Principium illud eo modo infert identitatem extremorum, quo admittitur eorum identitas cum vno tertio, non autem generis alterius: atqui hæc distinctio inter personalitates, & essentiam per vos non tollit, aut minuit identitatem realem cum illa, quam fides docet: ergo neque identitatem realem personalitatum, ac personarum inter se. Confirmatur à contrario. Talis inducitur ex eo principio extremorum à tertio, cum quo dicuntur identificari, qualis est extremorum inter se: atqui personæ, ac personalitatum (quæ sunt extrema, quæ dicuntur identificari cum essentia) distinctio est realis: ergo earum ab essentia distinctio realis euincetur ex illo principio: nec satisfit concedendo distinctionem minorem, minúsve realem, qualis in Scotistarum opinione est distinctio hæc formalis ex natura rei. Plura contra hanc distinctionem ad formalitates creatas à nonnullis extensam dedimus controuers. 2.

Dialecticæ disp.1. q.2. dabimúsque cert.2. contra virtualem distinctionem agentes. Nec leuis impugnatio est, quod nullatenus verosimiliter ab eius authoribus probetur, aut explicetur.

Certamen II.

Realis actualis virtualis distinctio personalitatis ab essentia explodituꝛ.

1 Nihil ferè in Theologia est distinctionis virtualis voce antiquius. Sed tamen non eadem eius est apud omnes acceptio. Caiet.1. p.q.39. §. *Ad secundum verò*. Valent. disp.1.q.13.punt.3.pag.279. Molina 1.p.q.8.d.2. aiunt: eo ipso, quod idem, vnúmque ob sui eminentiam munera quæuis diuersorum exerceat, virtualiter distingui eius prædicata docent. v.g. Vegetatiuum, & sensitiuum in homine, quia primum à plantis, secundum ab animalibus, & rationale, quia seorsim ab Angelis exercentur. Sed tamen cum omnipotentia eadem realiter virtualiter, imò, & formaliter insectilis munera omnium creaturarum in agendo obeat, ea doctrina ad virtualem realem distinctionem satis non est. Idcircò hanc entitatis eminentiam, siue æquiualentiam pluribus, in qua virtualis realis distinctio eiusdem physicæ entitatis collocatur, vulgatius iam dicitur in subeundis prædicatis de se contradictoriis, atque de nulla creatura verificabilibus simul, sed solùm de diuersis. Ita etiam citatus Caiet. §. *Ad euidentiam*, Valentia citatus, & d.2. q.2. pun.1. §. *Est autem obseruãdum*, q.4. pun.1. §. *respondetur concedendo*, §. *ad tertiam*, §. *respondendum est*, lib.1. controuers. cap.3. sub init. Molina q.28.a.2.d.3.concl.3.iuncta disp.2.concl.3. & §. *Ad primum*; Ægyd. de præsentat.5.de Beatitudine q.5.art.6.n.14. §.3. & 4.q.6.art.6. & 7. Herize disp.2.cap.3.n.28. disp.12.cap.1. n.4. disp.50.cap.2. à n.23. Petr. Hurtad. disp.6. met.sect.3. Zunniga disp.2.dub.4.mem.1.disp.5.dub.6. Arrub. disp.100.cap.3 n.17. Tanner. disp.4.q.1.dub.5.n.22. disp.2. q.2.dub.2. Arriaga lib.5.log.sect.4.sub sect.2. atque in Complutensi, & Salmantina Academia est opinio frequens, iuxta quam definiri virtualis distinctio potest: *Capacitas rei realiter vnius, ad subeunda prædicata contradictoria.*

2 Et quidem ob sui eminentiam in Deo simplicissimo, atque vnissimo capacitatem ad prædicata, aliàs contradictoria, subeunda nemo Catholicus negare potest: cum de eadem simplicissima, atque summè vnissima persona dicatur: communicatur essentia non communicatur personalitas. Hoc tamen esse sine vlla actuali vtriusque distinctione reali, & independenti prorsus ab intellectu docuerunt antiqui recitati, solúmque summam illam idẽtitatem, atque simplicitatem æquialere pluribus ob sui eminentiam in eo munere. Itaque distinctionem actualem realem in termino æquiualentiæ ponebant: nempe in eis, quibus æquialebat Deus in munere; non autem in Deo. Quo perfectionem identitatis, & vnitatis diuinæ extollebant potiùs, quam deprimebant cum eo maior sit vnitas, quo plura adunat in se. Recentiores autem Salmantini, & Complutenses ex parte Dei ipsius realem actualem distinctionem virtualem ponebant omnino ab intellectus opera independentem. Id quod ex antiquis solus Scotus quidem, qui terminos elusorios eis primus dedit asserere est ausus: suam enim distinctionem ex natura rei formalem explicans sic habet loco citato ex 1. sentent. disp.2.§. *Sed hic restat: Alio modo potest vocari differentia virtualis, quia illud, quod habet talem distinctionem in se non habet rem, & rem, sed est vna res habens virtualiter, siue eminenter, quasi duas realitates: quia vtrique realitati, vt est in illa re, competit illud proprium, quod in ea tali realitati, ac si ipsa esset res distincta: ita enim hæc realitas* (personalitas) *distinguit; & illa* (essentia) *non distinguit, sicut, si ista esset vna res, & illa alia.*

3 Video totum negotium de nomine esse. Sed sic impugno, vel voces distinctionis realis actualis virtualis: quia, si actualis virtualis distinctio realis, atque omnino independens ab intellectu in Deo est vera, ac non ficta distinctio: ergo malè Patres, & Concilia recitanda q.3. asserunt nullam ante intellectus operationem differentiam, aut distinctionem esse in diuinis. Respondent Recentiores esse aliquam distinctionem veram independenter ab intellectu; sed non actu (quod solùm negant Patres) sed æquiualentia, & virtute. Contra primò: quia solùm contendo non esse in Deo actualem realem distinctionem hanc tuam virtualem. Contra secundò: quia, vel illud additum. *Virtualis, æquiualens, eminentialis* destruit rationem distinctionis, vel non? Si non destruit, cum detur actu realiter in Deo dabitur realis actualis distinctio virtualis independens ab intellectu contra Patres; si destruit: ergo vocas distinctionem, quod distinctionis essentiam non habet. Cur ergo non vocas equum hominem hinnibilem? Secundo impugno: quia, vt contra Scotum arguebam distinctio hæc realis virtualis inuenta ad emolliendam difficultatem contra hoc mysterium ex illo principio, *quæ sunt eadem vnitertiò sunt eadem inter se*, illam non emollit: cum ex illo sola identitas, quæ est in tertio inferenda sit in extremis, quæ ipsi identificantur, ac sola distinctio, quæ est in extremis inter se inferri possit cum tertio, cui identificantur; non autem identitas, vel distinctio alterius rationis: identitas autem extremorum cum essentia, & distinctio illorum inter se, est realis actualis formalis, non virtualis. Confirmo: quia melius satisfit terminis inadæquatè identitatis essentiæ cum personalitate quavis: non quia secundùm se totam cuivis personalitati secundum se totam non identificetur tota intensiua identitate essentia; sed solùm, quia non tota extensiua identitate cuivis personalitati identificetur: quia identificatur duabus aliis. Hac ergo inadæquata identitate essentiæ, in qua illud principium non currit, sed in identitate adæquata, quam fieri potest clarè in hac vita, præfatæ difficultati satis fecimus disp. 2. q. 4. cert. 10. cum antiquis Theologis.

4 Tertiò impugno. Distinctio virtualis actu nullatenus diuidit rem, quæ est essentia, à re, quæ est Paternitas ex parte subiecti: ergo ex parte subiecti idem omnino, ac prorsus indistinctum supponitur ad contradictoriorum verificationem. Nec valet de diuersis virtualiter verificari contradictoria. Etenim ante illorum coniunctionem non est distinctio virtualis: sed contradictoriorum cõiunctio non se tenet ex parte subiecti: ergo ex parte subiecti, nempe entitatis diuinæ, non est distinctum virtualiter in vna, à subiecto alterius contradictoriæ. Confirmatur, & præcluditur simul euasio, quæ hìc esse posset: quia distinctio virtualis est capacitas, seu potentia entitatis ad coniungendum in se contradictoria: sed ante coniunctionem actualem contradictoriorum non est in entitate diuina realis capacitas ad illam: ergo neque realis distinctio virtualis. Minor probatur: quia coniunctio hæc contradictoriorum indepẽdens prorsus ab intellectu nequit esse coniunctio contradictoriorum in prædicando formaliter (qui actus intellectus est, ac plura rationis entia inuoluit; quare nihil reale esse potest, quod ab illa dependeat) sed obiectiua coniunctio contradictoriorum in entitate diuina, quæ præcedit eorum prædicationi, & ratione cuius contradictoria alias de illa verificantur. Atqui intrinseca hæc coniunctio est eorum, quæ sunt in Deo, identitas, ad quam nulla est realis potentia, seu capacitas in actu primo (vt patet): animal enim non habet potentiam realem ad identitatem cum rationali, aliàs daretur potentia realis ad se ipsum: ergo ante actualem coniunctionem contradictoriorum non est realis potentia, & capacitas in entitate diuina ad eam coniunctionem. Confirmatur minor: quia virtuales isti Recentiores in Deo potentiam logicam ab actualitate præscindentem ad nihil intrinsecum admittunt, nedum realem, & physicam. Vnde idem non solùm realiter, sed & formaliter est, posse realiter recipere duo contradictoria, & actu recipere illa: cum ergo ais recipere seu coniungere in se contradictoria, quia est entitas distincta realiter virtualiter; rogatúsque quid hoc sit ais perinde se habere re ipsa ac si esset distincta: ac rursus rogatus quid sit hoc perinde se habere?

habere? dicis recipere contradictoria de primo ad vltimum, idem per idem respondes: nimirum recipere contradictoria, quia illa recipit. Melius diceres ea contradictoria non esse respectu entis illimitati diuini, quod ratione sui eminentialis esse, licèt realiter prorsus vnissimi, ac simplicissimi omnia, quæ cum ipso non opponuntur, licèt aliàs inter se opposita, adunat: quamvis respectu entis creati, & limitati contradictoria sint.

5 Quartò impugno: quia nequit esse in diuinis realis formalis æquiualentia, seu eminentia distinctorum: est quidem sola summa realis identitas aliàs contradictoriorum parte: atqui hæc contradictoriè opponitur reali cuivis distinctioni; alioqui non esset identitas summa realis: ergo nequit esse realis vlla distinctio. Dices posse esse idem, licet non cum distinctione, ast cum aliquo munere distinctionis, nempe subeundi contradictoria, cui quo non opponitur. Contra, quia satis non est conueniētia cum oppositio in aliquo munere aliàs proprio illius, vt aliquid oppositum eminenter formaliter sit, & dicatur. Aliàs Christus Dominus diceretur formaliter eminēter peccator, quia peccatoris pœnas subiuit. Dices materialiter subiisse pœnas, quod non est peccatoris propriū. Contra, quia contradictoria etiam materialiter subit, neque formaliter contradictoria subire potest Deus etiam ipse: ast materialiter subire contradictoria non est minus proprium distinctorum, sed rei vnissimæ, simplicissimæ, prorsúsque eiusdem, qualis est Deus: ergo æqua est vtriusque ratio. Denique vt plura alia ommittam, quæ contra hanc distinctionem virtualem ad prædicata formalia creaturarum à Recentioribus extensa expendebam controu. 2. dialecticæ q. 2. duo non omittam. Alterum quod in Petro, & Ioanne non solùm formalis identitas, sed realis virtualis identitas admittenda sit in prædicatis communibus. In non subeundis enim contradictoriis pluribus perinde de se habent, ac si realiter idem forent: nequit enim de eorum quovis, quod sint irrationales, insensibiles, ac non risibiles affirmari. Alterum: Contradictio, & implicantia terminorum in definitione huius distinctionis realis virtualis: nempe, id est distinctum virtualiter, *quod, cum re ipsa idem omnino, atque indistinctum realiter est, perinde se habet in ordine ad contradictoria subeunda, ac si realiter distinctum foret.* Initio enim negatur distinctio omnis realis, cum aliqua postmodum affirmetur. Si dicas realem solùm formalem initio negari, oportet, vt huius, & virtualis distinctionem nobis edisseras: quod si, vt virtualem explices, ad hanc definitionem recurras, vt debes, si bona est, iterum, atque iterum infinitè implicaberis.

QVÆSTIO III.

An essentia, & personalitates ratione saltem distinguantur?

LOQVIMVR de ratione ratiocinata; nam ratione ratiocinante eadem adhuc formalitas, nedum realitas potest pro fingentis rationis libito distinctionem admittere. Vtriusque distinctionis discrimen dedimus controuers. 2. Dialecticæ, disputatione 1. quæstione 1. quod rationis ratiocinatæ distinctio occasionem desumat ex rebus ipsis, rationis verò ratiocinantis secus. An verò occasio in re ipsa, quæ diuiditur ratione, an etiam in extrinsecis, quæ res connotat, esse possit: ibi etiam definitum est: Vbi etiam statuimus contra nominales præcisiones obiectiuas, siue ex parte rei obiectæ, nec solùm ex parte actus rem totam in ordine ad hoc, vel illud concipientis, poni debere.

CERTAMEN I.

Dantur inter essentiam, & personalitates distinctio rationis ratiocinatæ, seu cum fundamento in re.

1 PErsonalitates ab essentia plus æquo hactenus impugnati diuidebant; contra verò alij, iusto etiam amplius, eas adunabant. Eunomius cum Arrianis idem, etiam ratione, inanscibilitatem cum essentia asserebant, vt inde Filium Deum esse liberius negarent. Præpositiuus apud Altisiodorensem, & maiorem 1. dist. 26. q. vnic. sub init. & apud S. Thom. q. 32. art. 2. & q. 40. a. 1. asseruit Paternitatem, & personam, in qua essentia clauditur, nomine solo differre. Aureol. 1. disp. 1. q. 1. art. 2. initio, & tertia ratione principali, & art. 3. ad 11. 12. & 19. ac dist. 33. q. 3. §. *Ad propositum* & *Ad primam obiectionem* in vtramque claudicat partem, iam Præpositiuo consentiens, iam dissentiens. Referuntur etiam pro negante opinione Gregorius, & Gabr. in 1. disp. 33. sed hic non solùm formalem, & rationis, sed ex natura rei inter essentiam, & personalitates distinctionem admisit, vt vidimus; nisi fortè ideo solùm rationis ratiocinantis distinctionem admisit, quia rationes distinctionem, non ex parte obiecti, sed ex parte cognitionis tantum esse cum nominalibus reliquis censebat. Melius referri possent Theologi plures, qui mutuam formalem inclusionem inter essentiam, & personalitates comminiscuntur. Sed cum expresè distinctionem cum fundamento in re admittant inconsequentiæ potius arguendi sunt q. 4. quam nunc pro negante opinione recitandi.

2 Distinctionem autem rationis ratiocinatæ inter essentiam, & personalitates docent Theologi reliqui hactenus hæ disp. citati, etiam Scotistæ. Licèt enim distinctionem ex natura rei inter eas admittant, talem tamen, quæ non dirimat realem earum identitatem, quam intellectus ratione difiungit ex parte obiecti, vel solùm ex parte actus, vt censent ex Scotistis, qui nominales appellantur: lis dirempta à nobis fuit controu. 2. Dialect. vt hîc nihil de opinione nominalium agere oporteat. Huic igitur sententiæ cum obiectiuis subscribo. Videndus in primis est Sanctus Thomas 1. p. q. 28. art. 2. ad 2. vbi eam satis doctè tradit. Probatur secundò ex Concil. Florent. sess. 17. vbi habentur hæc: *Plurimum refert simpliciter proferre diuinam substantiam, vel Patris, Filiique substantiam. Haud quaquam tamen putare debemus, vt re differant: quandoquidem sola ratione, aut intelligentia differre creduntur.* Si autem sola ratione ratiocinante differrent, non referret plurimum, imò nihil referret altervtrum dicere. Iustin. M. expositione fid. de Trinitate post init. sic ostendit, quod *ingenitum, genitum, & procedens non significant ipsam essentiam, sed subsistentias, & essendi modos.* Basil. 1. Eunom. versus medium *incorruptibilem, atque ingenitum Deum dicimus, diuerso mentis obiectu his nominibus appellantes Patrem*, quia primò commune quid, secundò personale dicimus lib. 2. pag. 2. *In Patre, & Filio non significant substantiam nomina; sed proprietates designant.* Anastas. Synaita 1. de rectæ fidei dogmatibus circ. med. *Non enim, qui pronunciat Patrem, mox significauit eius substantiam, sed solùm omnino eius similitudinem.*

3 Athanas. Dialog. 1. de S. Trinitate contra Macedon. *Deus significat omnia prouidentem; nomina verò Patris, & Filij relatiua sunt. Nec relatiuum igitur nomen naturam prouidentem aliquid designat: nec contemplantis, ac prouidentis aliquod naturæ nomen Patris ad Filium relationem inducit.* Et Dialog. 1. de S. Trinit. contra Anomæ. col. 2. *Aliud est hypostasis, & aliud Deitas, non vt alia, & alia res; sed hypostasis quidem aliud, aliud vero Deitas significet.* Et post med. ait: *Hypostasim, & essentiam esse aliud, & aliud; non tamen vt rem aliam, & aliam; sed hypostasis aliud quiddam declaret, aliud verò essentia.* Item disp. 3. quæst. 2. cert. 4. dicebat cum Basilio nomina diuina non

synonima

synonima, etiam absoluta, diuersa alia ab aliis significare. Naz. orat. 32. ad 150. Episcop. *Nec principium* (Filius) *eo, quod principium est, ab eo: quod principio caret dirimitur. Non enim in eo naturæ rationem habet vox principij: quemadmodum, nec in illo, quod principij expers sit. Circa naturam enim hæc considerantur, non autem natura ipsa sunt.* Et orat. 51. 2. de Theolog. longè à medio: *Nec enim essentiæ nomen est Pater, nec actionis: sed relationem eam indicat, quam Pater erga Filium habet, vel Filius erga Patrem.* Orat. 44. in S. Pentecostem de geniti, & ingeniti ratione locutus subdit post med. n. 14. *Hæc porrò nequaquam substantiam secernunt: verum circa substantiam secernuntur.* Quibus similia habet orat. 13. 36. & 45.

4 Damasc. 1. de Fide cap. 11. circa med. ait. Personas esse omnino vnum *præter ingignentiam, gignentiam, & processionem; ratione autem, & intelligentia hoc distinctum.* Persequitur fusè lib. 3. cap. 3. cap. 3. à principio concludens: *substantia secundum se ipsam*, id est præcisa, *hypostasis non est; sed in hypostasi seruatur.* Ambros. de Incarnat. Dominicæ Sacram. c. 9. medio: *cum dico genitum, non proprietatem naturæ, sed significationem generationis præsti.* Datisque exemplis addit: *ita, si naturam cupio designare diuinam, Deum verum debeo nominare; cum autem Filium dico genitum significo: cum Patrem quoque dico generasse declaro.* Hilar. 8. de Trinit. vers. med. *Non idem est natura, quod res naturæ* id est personalitas. August. 7. de Trin. cap. 2. sub init. *Non eo verbum, quo sapientia: quia verbum non ad se dicitur, sed tantum relatiuè ad eum, cuius verbum est, &c. Sapientia verò ex quo essentia.* Et cap. 4. circa finem: *Aliud est Deo esse, aliud subsistere: sicut aliud Deo esse, aliud Patrem esse.* Eandem distinctionem essentiæ à personalitatibus sæpè asserit Anselm. de Incarnat. toto cap. 3. ac toto tract. tu de processione Spiritus Sancti. Adde Patres plures qui personarum identitatem, in essentia, diuersit. tém que personalem reduplicatiuis: *quatenus: in quantum; secundum quod*; atque vt siue personis, siue essentiæ, ac Deitati adhibentes, explicarunt, in quo formalem diuersitatem rationis ex parte rei obiectæ apertè docuerunt. Hi verò sunt Athanas. Dial. 1. de S. Trinit. contra Anomæ. med. orat. 4. contra Arrian. col. 3. Basil. 5. contra Eunom. sub init. Epiph. col. 10. Ancorati Chrysost. hom. 1. in Ioan. med. Ad Hebr. 1. hom. 2. col. 2. Cyrill. Alexand. Dial. de Trinit. lib. 1. longè à med. lib. 2. & 7. circa med. Gregor. Bætic. de Trinit. post med. Sophronius Patriarcha Constantinopolit. 6. synodo act. 11. Epist. professionis fidei col. 4. Damascen. 1. fidei c. 6. fine. Ambros. de fide ad Gratian. cap. 2. fine. Aug. in Ps. 68. col. 3. ad illud: *Et non est substantia*, illis verbis: *Cum autem Pater est, & eo, quod Deus est, hoc ipso*, &c. Vbi etiam exceptiuis vocibus vtitur. Item serm. 38. de temp. column. 2. ac denique 5. de Trinit. cap. 5. fine.

Certamen II.

Veritatis eiusdem rationes, & corollaria.

1 Dicta hactenus conclusionem nostram ferè dogmaticam reddunt. A ratione verò eiusdem veritatis est probatio procliuis. Primò enim, quorum est diuersa definitio diuersa est veritas obiectiua, siue formalitas ex parte obiecti, in opinione præscindentium, iuxta quam philosophamur: ast personalitatis cuiusvis, atque personæ diuersa est definitio ab essentiæ, seu Deitatis definitione: ergo sunt diuersæ formalitates, atque obiectiuæ veritates. Secundò: quia gentes, Iudæique agnoscentes Deum, ignorabant processiones ac personalitates, quæ in Deo sunt: ergo diuersa veritas, & formalitas est vna ab alia. Alioqui eadem, formaliter etiam, insectilis veritas nequit simul agnosci, & ignorari. Vrgeo: quia Iudæi à Christi Euangelio errant, & sunt infideles reales, nec solùm nominales negando processiones, & personas Trinitatis: cum tamen Deum fateantur: atqui, si eadem prorsus veritas, & formalitas esset vtraque, non essèt infideles nisi nominales: cum voce *Deus* omnem Catholicam veritatem faterentur, quæ aliis vocibus includebatur: ergo, cum reales hæretici sint, aliquam aliam veritatem negent, quam præter essentiæ veritatem fides docet: quin, nisi alia veritas sit personalitatum, neque nominales hæretici essent: quia neque voces iuberentur aliæ ab Ecclesia denuo, si tota veritas obiectiua fidei, ac mysteriorum voce antiqua *Deus* significaretur: maximè, cum Trinitatis, & processionum diuinarum voces, tot difficultatibus naturalis rationis iura, ac vires superantibus sint plenæ, vt toto orbi tanto scandalo fuerint.

2 Tertiò probatur conclusio: quia negari nequit, quin entitas diuina clarius, ac distinctius cognoscatur cognoscendo essentiam, & personalitates, quam altervtrum solùm: ergo, quia diuersis obiecti formalitatibus, tanquam diuersis obiecti partibus entitas diuina cognoscitur. Patet. Quia maior claritas cognitionis non stat in repetitione cognitionis æquè obscuræ (cuiusmodi sunt, quas de entitate diuina habemus in via): ergo in eo solùm stat clarius tunc cognosci, quia ex parte obiecti explicatius, atque per partes proponitur entitas diuina: Probatur quartò: quia hæ propositiones, *essentia diuina* est essentia *diuina*, atque *essentia* diuina est Paternitas, *Filiatio* vel *Pater*, aut *Filius*, &c. diuersæ sunt: ergo diuersum est primæ, atque secundæ obiectum ex parte prædicati. Probatur quintò: quia in creatis, licèt identitas, & vnitas realis indiuidua sit, ac limitatæ perfectionis, diuersæ dantur formalitates in obiecto, & eo plures, quo entitas perfectior est: ergo in Deo etiam, qui perfectiones omnes entium creatorum eminenter, ac sine imperfectione continet. Obiectiones ab authoritate sunt ex Patribus commendantibus realem vnitatem, & simplicitatem Dei, non formalem. Denique nota argumentum vnitertij in aduersa opinione vim magnam habere. Si enim essentia idem prorsus formaliter est, atque persona Patris, idémque formaliter persona Filij, quod essentia, non restat quid sit adhuc formaliter Pater, quod non sit Filius: vnde idem etiam formaliter erit Pater, & Filius, nedum realiter: quare ex oppositæ sententia mysterium Trinitatis euertitur.

3 Plura hìc, quam par esset, à non nullis tanquam cõsectaria disputantur. Primò: an diuersitas, & præcisio formalitatum in Deo sit etiam respectu intellectus Beati, ac Dei? Respondeo affirmatiuè ex dictis disp. 1. q. 3. cert. 1. à n. 2. Consentiunt Canarienf. 1. p. q. 28. art. 2. d. 2. dub. 1. 2. & 3. Molina d. 3. fine, concl. 5. licet fundamentis, quibus non acquiesco. Secundò: an distinctio hæc maior sit, quam formalitatum creatarum? inanis quæstio, in qua calamum, attramentum, & papyrum doleo. Tertiò: an distinctio hæc tanquam rei à re sit? an tanquam modi à re? extremum docent Henric. 2. p. summ. articulo 55. quæstione 6. post med. & ad argumenta. Albertus 1. p. quæstione 44. membro 2. Alexandr. ibi corp. & quæst. 49. membro 2. Sanctus Bonauentur. 1. d. 25. articulo 1. quæstione 2. circa fin. d. 19. p. 2. articulo 1. quæst. 1. vbi Aureol. articulo 4. Richard. d. 2. articulo 2. quæst. 3. Marsil. quæst. 6. articulo 3. ad 8. videturque expressissimè Iustin. M. recitatus cert. 1. n. 2. atque indicasse Nazianzen. recitatus ibi num. 3. ex orat. 32. & 44. dicens personalia *circa naturam* ac *circa substantiam secerni, & considerari.* Adde Iustinum eundem quæst. 129. ad Orthodoxos vbi ait: *Differentia est in S. Trinitate modis essendi hypostaseon.* Basil. 4. contra Eunom. sectione 2. *Demonstratiuos proprietatum modos.* Ac rursus. Ingenitum esse, seu innascibilitatem *substantiæ modum* probat libro 5. post med. *Ingeniti appellatio significat, quomodo se habeat substantia Dei.* Nyssen. ad Ablabium: *Quod non tres Dij* circa finem ait: *modo separari personas* infrà. *Alia est ratio eius, quod quid est, alia eius, quod quomodo. Quocirca siquis dicat aliquid ita esse, quasi non genitum sit, quomodo sit ponit; quid autem sit hac voce simul non indicat.* Prædixerat proximè: *Per causam, & id, quod ex causa, aliqualiter esse, significari differentiam*, id est aliquo modo essendi.

4 Accedunt Cyrill. Alexandr. Dialog. 1. de Trinit. longè à med. in Patre, & Filio ait: *Deducat modum quendam, & differentiam.* lib. 2. col. 4. sæpè: *Modo ingenito, & modo genito*, l. 7. circa med. *Proprietatem, non, quæ diuinitatem indicet; sed, quæ benè significet, quis modus existentiæ singulorum.* Theodoret.

Epitome

Epitome diuinor. decretor. lib. 5. cap. 3. init : *Spiritum Sanctum ex Deo, & Patre substantiam habere dicimus : substantiæ autem modus, nec creaturæ est similis, nec vnigenito Filio.* Anastas. Synaita 1. decretæ fid. dogmatibus circa med. *Quæ quidem* (appellationes Trinitatis) *non id quod est, manifestant ; sed quomodo est tantum subindicant.* Alexand. Alexandr. Epist. ad Alexandr. Constantinopolitan. col. 3. lib. 1. Actor. ante Concil. Nicæn. *Proprium subsistentiæ modum Filij Ioannes declarauit his verbis : In principio erat Verbum.* Damasc. 1. fid. cap. 9. vers. med. de Spiritu Sancto ait : *Alius autem hic subsistendi modus incomprehensibilis.* Ac de innascibilitate : *Non significat substantiæ differentiam, neque dignitatis, sed subsistentiæ modum*, capite 11. circa med. *Secundum causam, & causale, ac personalem perfectionem, id est existentiæ modum, differentiam intelligimus*, cap. 13. *Non substantiæ sunt indicia ; sed habitudinis adinuicem, & modi subsistendi.* Richard. Victorin. 4. de Trinit. cap. 24. de persona ait : *Est existens per se solùm iuxta singularem quendam rationalis existentiæ modum.* Quod repetit sæpiùs ibi, & 5. de Trinit. c. 5. & 6. Ex quibus omnibus videtur in formali hac personalitatum, & essentiæ distinctione, illos modos habendos essentiæ, ac Deitatis fore.

5 Ego verò suspicor modum rationis tam strictæ, & metaphysica acceptione modi numquam Patribus in mentem venisse, sed modum pro differentia vsurpasse, vtque Hispanè dicitur : *Deque manera, y modo succedio esto*, cum de rebus etiam, quæ acciderunt dubitamus; sic enim vulgò etiam rogamus : *Quomodo homo differt ab equo?* Cum differentiæ vtriúsque non modi metaphysici sint. Ducor quia Ricard. qui sæpius iam politioris Theologiæ sæculo ita est loquutus, modum non adeò strictè vsurpauit, sed larga acceptione, & vulgari. Dixit enim 4. de Trinit. c. 19. Vnde pro opinione aduersa recitatur : *Quamvis vtríque sit vnus modus essendi, non tamen vnus modus existendi.* An in essentia ipsa præcisa modum vnum communem admittes? censeo ergo nullam formalitatem, ex æquo ab alia eiusdem realiter entitatis formaliter diuersam posse modaliter metaphysicè ab alia distingui. Quia essentia realis modalis distinctionis est, vt vnum re ipsa esse non possit sine alio, quod potest existere re ipsa sine illo : quare metaphysica, imitatiua, & intentionalis distinctio modalis requiret, vt altera formalitas nequeat esse in mente, seu intentionaliter concipi sine alia, secus autem hæc sine illa : hoc autem nequit accidere in formalitate ab alia adæquatè, & ex æquo diuersa, eiusdémque entitatis cum illa. Neque enim potest esse respectiua illius de conceptu suo, cum ipsi identificetur realiter : neque habere in se inclusam formalitatem aliam, cum sit diuersa ex æquo, & adæquatè ab illa : quare concipi, & esse in mente, & intentione sine illa poterit. Cum ergo personalitas, & essentia ex æquo formaliter differre quæstione sequenti ostensuri simus, eas intentionaliter, vt res, non vt modum à re, distingui iudico certum.

QVÆSTIO IV.

An essentia, & personalitas formaliter ex æquo differant? An potius mutuo, vel non mutuo altera in formalitate includatur alterius?

VT æquiuocationi locus non sit aduerte nominales, ac non præcisiuos Doctores differentiam formalitatum rei eiusdem adæquatam, vel inadæquatam, atque mutuam, vel non mutuam inclusionem personalitatis, & essentiæ penes implicitum, & explicitum cognitionis collocare : Doctores verò præcisiuos in re hac eis vocibus vti minimè in suis sententiis posse, sed abuti solùm.

CERTAMEN I.

Ex æquo personalitas, & essentia differunt : nec se mutuo, vel non mutuo, includunt.

1 PRima sententia docet essentiam, & personalitates mutuo se alteram in essentia alterius metaphysica includere. Ita Aureol. in 1. d. 1. q. 1. art. 2. & sequentibus disp. 33. q. 1. art. 1. & 3. Capreol. disp. 2. q. 3. fin. Gregor. disp. 27. q. vnic. art. 2. post tertiam conclusionem, probatione 3. ac sequentibus. Valent. 1. de Trinit. cap. 29. col. 3. argumento 4. Caiet. 1. p. q. 27. art. 2. ad 3. ac fine, q. 39. art. 1. §. *Ad euidentiam* ? Ferrar. 4. contra Gent. capite 26. longè à med. §. *considerandum*. Soar. 4. de Trinitat. capite 7. quoad inclusionem essentiæ in personalitatibus, & relationibus, quoad inclusionem verò earum in essentia 5. de Trinitat. capite 3. à num. 6. Porro Caietan. Ferrar. & Soar. inclusionem personalitatum, seu relationum in essentia alibi negant ; Valentia verò contra essentiæ in personalitatibus, ac relationibus inclusionem non admittere à nonnullis refertur, nescio, qua fide; id quod posset esse alter secundæ sententiæ modus, vt iam referam.

2 Sententia secunda sit : Personalitates, & essentiam alteram in metaphysica essentia alterius includi : non tamen mutuo. In qua opinione duæ latent. Altera, quam ex Valentia immediatè referebamus : nempe relationes, seu personalitates in conceptu metaphysico essentiæ includi, secus essentiam in conceptu personalitatum. Altera aduersa omninò : nempe essentiam personalitatum essentiam ingredi formaliter, ac metaphysicè; personalitates verò essentiæ conceptum metaphysicum non intrare. Sic censent Alexandr. 1. p. q. 68. memb. 5. articulo 2. 4. & 5. fin. quæstione 56. memb. 7. art. 1. ad 8. Marsil. in 1. quæst. 23. art. 3. in notabilibus, & corollar. quæst. 37. art. 3. concluſ. 2. Henric. quodlib. 5. q. 6. ad argumenta, Canarien. 1. p. q. 28. art. 2. d. 2. dub. vltim. column. 2. d. 3. p. 2. concluſ. 4. quæst. 39. artic. 6. d. vnic. p. 2. concluſ. 3. Argentina 2. disputatione 33. q. vnic. art. 3. d. 34. q. vnic. §. *tertiò dico*, Ægid. art. 2. Ricard. art. 1. S. Bonauent. artic. vnic. q. 1. & 2. Carthusian. ibidem, Ferrar. 2. contra Gentes cap. 9. Caietan. 1. p. q. 39. art. 6. circa responsionem ad 2. Soar. 4. de Trinit. cap. 5. & Bellarmin. tom. 1. libro 2. de Christo, capite 9. fine Ruiz disp. 13. sectione 1. iuncta d. 14. sect. 2. Fauet S. Thom. in 1. distinctione 33. quæst. 1. artic. 1. post med. corporis ac 1. p. q. 33. a. 3. ad 1.

3 Vltima in hac re sententia sit, essentiam, & personalitates formaliter metaphysicè ex æquo, & adæquatè differre, quin mutuo, vel non mutuo se includant. Hanc sententiam tueri tenentur, qui eas ante opus intellectus, vel ex natura rei, vel virtualiter distinguunt; recitati q. 2. Ex his verò, qui solam inter eas rationis distinctionem nobiscum admittunt, magis in terminis hanc sententiam docent Greg. in 1. d. 33. q. 1. art. 2. concl. 4. non satis constans sibi q. 27. citata, Albert. 1. p. q. 39. memb. 2. art. 2. fine, & a. 3. Molina 1. p. q. 28. art. 2. d. 6. Vasq. disput. 121. c. 2. Beccanus de Trinit. c. 2. q. 5. Luis Torres disp. 5. dub. 1. Mæratius 1. p. disputatione 47. sect. 2. Zunniga de Trinit. disputat. 13. dub. 17. Alarcon disput. 2. cap 13. Gaspar Hurtado disp. 2. diffic. 7. & 8. Martin. Perez disput. 6. sectione 6. duplicem habet partem conclusio prima est non esse in personalitate, & essentia mutuam inclusionem. In qua Doctores secundæ sententiæ conueniunt. Eam efficacius probant, quæ efficaciter satis neque esse inclusionem non mutuam statim suadebunt. Secundò probatur : quia personalitates, & essentiam ratione distingui certum est ex quæstione 3. atque inconfesso apud primæ sententiæ de mutua inclusione Doctores : ergo non datur mutua inclusio vnius formalitatis in alia. Probatur consequentia : quia, si ea datur mutua inclusio neutrius conceptus obiectiuus datur sine alio : ergo sunt inseparabiles obiectiuè : ergo nequeunt obiectiuè præscindi ; ergo sunt idem

obiectiuè. Probatur hæc vltima consequentia: quia, cuius existentia realis alia, & alia non est, eius distinctio realis non est, sed identitas: ergo, cuius existentia intentionalis alia, & alia non est, non est distinctio intentionalis, & rationis, sed potiùs rationis identitas.

4 Censeo ergo implicare in terminis, qui rationis distinctione admissa, inter personalitatem, & essentiam mutuam inclusionem vnius formalitatis in alia defendunt. Insuper in terminis conclusionis huius est implicatio. Vel enim ea inclusio est per adæquationem vnius formalitatis cum alia, & sic non est propriè inclusio vnius in alia, sed identitas formalis; vel est inclusio inadæquata, ita, vt pars includentis sit inclusa, vt propriè accepta vox inclusio apertè significat: ergo includens in suo conceptu formali totam continet inclusæ formalitatem, & aliquid aliud formalitatis: cum autem vice versa includitur hæc in inclusa, atque hæc fit includens, aliquid amplius formalitatis habere conuincitur eodem argumento, quàm ea, quæ primò includens ipsius erat, ac nunc est in ipsa inclusa: vndè quævis maior, & minor formaliter, quam alia, imò, & se ipsa maior formaliter, & minor contradictione manifesta conuincitur. Nec patet recursus ad explicitum, & implicitum in præcisiuis Doctoribus, cuiusmodi sunt Doctores aduersæ sententiæ. Explicitum enim, & implicitum ex parte obiecti solùm stat in cognitione obiecti per partes, vel secundùm se totum: quare, cum de quavis formalitate seorsim est sermo, locus implicito non est: in nominalibus autem non præcisiuis obiectiuè, licèt locum habeant ij termini, non soluunt difficultatem. Solùm enim inclusio materialis est, cum tota entitas realis attingitur cognitione, sed in ordine ad vnum connotatum, ac munus illius, verbi gratia, personalitatis, seu personandi, tunc autem non cogitatur de potentia efficiendi omnia, ac proinde neque est inclusio formalis omnipotentiæ in conceptu personalitatis, vel contra. Si autem esse dicatur idem redit argumentum.

Certamen II.

Secunda nostræ sententiæ pars de inclusionis non mutuæ exclusione probatur.

1 Dvpliciter potest cogitari non mutua inclusio inter formalitates prædictas. Primaria, vt personalitas includatur in essentia, quam non in se claudat, quæ à nemine ferè defenditur. Secunda vt essentia in personalitate claudatur, quin eam in se claudat. Et hanc, quia communior est, impugnabo, ac postmodum contra aliam argumenta perstringam. Impugno primò ab absurdo: quia inde infertur essentiam produci, nec solùm communicari, item vnionem Verbi terminari etiam ad essentiam. Primum est erroneum: secundum putatur dogmaticum ab aduersariis vnionem Verbi ad personalitatem solam fuisse non ad essentiam, etiam, vt identificatam, cum personalitate asserentibus, quibus in hoc non assentior, sed ad hominem redarguo. Probatur illatio prima: quia personalitas producitur, sed personalitas formaliter est essentia: ergo essentia producitur. Etenim, vt si de entitate reali argumentum non probet, magno labore respondetur, vt mysterium fidei defendatur: ast de formali identitate vrgentius premit, quæ cum de fide mysterij non sit, neque illud iuuet, sed potius difficilius mysterium introducat deferenda omnino est. Confirmatur: quia personalitas producitur formaliter sumpta: éstque terminus formalis processionis, qua influxus, & productio est: ergo terminat secundùm totam suam formalitatem: ergo cum in illa includatur essentia, terminauit essentiæ productionem, non minùs, quam alia compars, ex qua adæquatur personalitas formaliter: quare, & essentia producetur, æquè atque conceptus ille reliquus personalitatis, qui item vel tota formaliter personalitas erit ex æquo ab essentia formaliter diuersa, vel, si claudit etiam essentiam instauratur in eo argumentum. Vnde fiet essentiam pluries produci quavis personalitate, quia hæc semel; essentia verò bis in duplici personalitate producetur. Iuxta primam verò inclusionem infertur personalitates inclusas essentialiter in essentia communicari personis, si essentia formaliter sumpta communicatur. Atque inde personas non distingui inter se adhuc formaliter, quæ sunt hæretica.

2 Probatur secundò eadem pars de exclusione non mutuæ inclusionis. Quia Augustin. Concil. Florentin. & Patres sæpè ex illo: *Omnia mihi tradita sunt à Patre meo.* Et rursus: *Omnia mea tua sunt*, docent omnia Filio à Patre communicari *præter esse Patrem*, id est Patris personalitatem: ergo personalitas Patris in essentia communicata non claditur formaliter iuxta primam inclusionem non mutuam; alioqui, & communicaretur, cum communicatur essentia, seu Deitas, quæ sine personalitate essentialiter non est, & nuper dicebam. Infero secundò: ergo exceptiua illa, *præter esse Patrem*, Paternitas, seu personalitas Patris tota formaliter excluditur ab his, quæ communicantur Filio: atqui communicatur essentia: ergo formaliter personalitas extra essentiam est. Patet: quia, si in personalitate Patris, seu Paternitate essentia includeretur totum esse Patrem, seu personalitas non excluderetur à communicatione: cum aliquid essentiale ipsius, nempe essentia communicetur. Dices essentiam esse partialem conceptum paternitatis, atqui non sufficit, vt paternitas communicari dicatur: quare benè absolutè excludi: vt enim communicari diceretur opportebat, vt integrè communicaretur secundùm totam suam formalitatem. Contra neque dicetur produci, quia neque secundùm totum suum conceptum producitur in hac sententia: quia non producitur secundùm Deitatem, quam essentialiter in aduersa sententia includit. Probatur tertiò eadem pars: quia Patres citati quæstione 3. certam. 2. numero 3. & 4. negant nomina personalia significare essentiam, solúmque significare aiunt ea, *quæ circa essentiam sunt* atque *essentiæ modos* ac *differentias*. Ast modi, & quæ circa aliquid sunt, eiúsque differentiæ, illud formaliter non includunt: ergo neque personalitates essentiam. Dices differentias entis ipsum includere. Sed id absolutè impugnaui in Logica controu. de prædicamentis & hîc disp. 6. ac statim, num. 4. impugnabo.

4 Probatur quartò: quia in hac opinione personalitas ex parte rei obiectæ à persona formaliter nullatenus differet, quod est paradoxum. Patet: quia persona solùm dicit essentiam, & illam qualem qualem formalitatem personalitatis: atqui hoc totum dicit personalitas: ergo ex parte rei obiectæ personalitas formaliter nullatenus differt à persona. Dices solo modo concipiendi personam, & personalitatem differre concreto, vel abstracto nomine dictam: abstracto enim formalitas illa inadæquatè ab essentia, quam includit, diuersa, nempe personalitas explicatius dicitur; concreto verò implicatius, quia implicitè, & confusè. Fateor ingenij mei tarditatem: non capio solutionem. Etenim, cum ex parte rei obiectæ idem prorsus nomine abstracto, & concreto proponitur, & significatur implicatius, vel explicatius proponi non inuenio, verbi gratia, pone vocem concretam *homo*, (quæ abstractum metaphysicum ab aliquibus vocatur) significare non suppositum, vt plures volunt, sed naturam humanam: ac proinde idem prorsus, quod humanitas significare: an humanitas clariùs naturam humanam significabit, quam homo? Secundò *entitas* significat clariùs, quam vox concreta *ens* substantiuè accepta? minimè: quin eiusmodi nomina concreta, & abstracta synonima prorsus sunt, sicut *gladius* & *ensis*. Explico, ac simul impugno solutionem. Quia, vel maior claritas abstracti, est ex parte clarioris cognitionis secundùm se. Quod hîc non habet locum

cum

cum de cognitione æquè clara, vel obscura loquamur. Vel ex parte obiecti clarius, ac distinctius repræsentati intra cognitiones claras, vel obscuras in eodem genere: atqui, si obiectum idem sit, ac non constet formalitatibus ex æquo, & adæquatè formaliter diuersis, nequit esse ex parte obiecti clariot, vel obscurior repræsentatio nomine concreto, vel abstracto: ergo nulla solutio. Minor suadetur: quia maior claritas ex parte obiecti solùm potest esse, vel quia obiectum per partes distinctius, ac separatius repræsentatur, vel quia vna pars distinctius repræsentatur, quam alia, vel vna repræsentatur in recto, alia in obliquo. Hæc autem omnia supponunt esse partiales formalitates in obiecto ex æquo diuersas, quod hi negant: ergo nequeunt ea solutione vti.

4 Probatur quintò: Personalitates sunt distinctiua personarum per Patres, & Concilia: ergo nequeunt esse rationes conueniendi personis, quas distinguunt: atqui, si essentiam claudunt formaliter, erunt eis rationes conueniendi: ergo illam minimè claudunt formaliter. Negabis primam consequentiam: quia differentiæ entis illius rationem includunt. Sed, quidquid de exemplo sit, quod statim abiiciam, sæpiúsque abieci, probatur consequentia: quia distinctiuum, & ratio differentialis est, per quam distincta ab inuicem disconueniunt: ergo quidquid aliquomodo facit conuenire distincta, in eo distinctiuum, ac differentia non est: atqui Patres, & Concilia personalitates, vt distinctiua solùm personarum assignant: ergo nihil in eis, in quo personæ conueniant, admittunt: quare non nisi temerè ab aduersariis essentia, in qua conueniunt personæ, in personalitatibus formaliter includitur: maximè, cum simul Patres, & Concilia dicant personas conuenire in essentia, distingui in personalitatibus: ac proinde eas, vt puras rationes distinguendi, & disconueniendi assignent: sicut essentiam, vt puram rationem conueniendi. Ex quo impugnatur primus modus inclusionis non mutuæ personalitatis nimirùm in essentia: iuxta illum enim essentia non esset ratio pura conueniendi personis contra Patres, & Concilia. Illud autem de differentiis entis, licèt ens aliquorum sententia sint, non tamen illud, quod contrahunt in vlla opinione, sed aliud. Illud enim, quod contrahunt adæquatè respicit actum existendi, ens autem differentiale essentia sua, indiuisibiliter respicit existentiam, & connotatum aliud: v.g. sensationem, sensitiuum, ratiocinationem, rationale; ast in nostro casu idemmet numero conceptus essentiæ inbibitur iuxta aduersarios in personalitatibus essetia sua distinctiuis, quod est implicatorium. Sextò probo ad hominem cõtra Soar. Ruiz, & reliquos secundæ sententiæ patronos: quia, si essetia includitur formaliter in personalitate, personalitas sola producentis erit potentia notionalis, quod ipsi in Aureolo execrantur: quod ipsum etiam contra Doctores primæ sententiæ, præter Aureolum, quatenus cum secunda hac conueniunt, infertur. Illi enim omnes potentiam notionalem in sola personalitate admittunt, imò, & in sola essentia, cum doceant in ea esse etiam personalitatem. Contra Aureolum verò, qui in ea sola illam ponit, infertur in essentia sola esse, cum in ea sit personalitas formaliter.

5 Septimò denique vniuersim à priori probo exclusionem inclusionis non mutuæ. Quia personalitas quæuis diuersa habet connotata adæquatè à connotatis essentiæ: ergo essentia, & personalitas ex æquo, & adæquatè formaliter differunt. Consequentia est euidens ex principiis dialecticis, & metaphysicis. Antecedens probo: quia personalitas diuina cognoscitur per species, & in ordine ad munera personalitatis creatæ; substantia verò diuina per species substantiæ creatæ, & in ordine ad eius munera. Atqui sub speciebus personalitatis creatæ nihil substantiæ atque muneris propriè ipsius cogitatur; atque speciebus substantiæ creatæ nihil proprium personalitatis: ergo concipiuntur in ordine ad diuersa adæquatè munera, & connotata. Dices id totũ ex imperfecto nostro modo cognoscendi prouenire. Contra: quia, licet præcisiones obiectiuæ ex imperfecto nostro modo concipiendi prouenianr, quo res indiuisas in ordine ad diuersa munera, & connotata concipimus, id ipsum est in varias formalitates ex æquo formaliter diuersas dissecare. Secundò: ostendi disp. 1. q. 5. certã. diuinam, ac beatam intuitionem posse præscindere. Tertiò denique cum munera vera essentiæ, ac naturæ diuinæ sint identificare, & adunare personas; personalitatem verò eas diuidere, distingueréque, diuersas formalitates reuera in eadem entitate diuina re ipsa identificatas Deus, & Beati cognoscunt, cum re ipsa in illa sint.

CERTAMEN III.

Ab obiectis nostra sententia communis vindicatur.

1 OBiicies primò. Personalitas est ens formaliter à se, cum non sit ab alio, neque inter vtrúmque detur medium: atqui essentia diuina formaliter est ens à se: ergo personalitas formaliter est essentia. Distinguitur vulgò maior. Est *ens à se relatiuum*, seu *personale* indiuisibiliter vtrúmque; non verò absolutum, quod est essentia, adhuc secundum partialem formalitatem sui. Sed contra: quia si vtrúmque respicit personalitas, & existentiam à se, & terminum relationis, non est cur vnus conceptus præscindi ab alio nequeat. Melius respondetur neque esse entia à se, vel ab alio cum entia substantiuè, ac formaliter non sint, vt disputat. 6. quæst. 1. docebamus. Instas, saltem erit formalitas à se, vel ab alio, diuina, vel non diuina: in ratione autem diuinæ includitur Deitas. Respondetur esse à se, & diuinas formalitates personalitatum identicè, & materialiter, ratione identitatis cum Deitate, à qua adiectiuè diuinæ, atque entia à se dicuntur.

2 Oppones secundò. Hæc propositio: *Pater est Deitas*, vel *veritas*. Est vera in sensu etiam formali, nec solùm identico: ac similiter: *Deus est Deitas*: quam in nullo sensu Catholicè negari posse ait Concil. Rhemense: quare etiam in formali. Primam explicabat Gilbertus concretum pro abstracto intelligendo, vt idem esset ac *Pater est verus*; quam explicationem minus propriam, & suspectam habuit Eugenius III. & Concilium teste Bernardo serm. 80. in Cantica, minúsque propriam, quam *si veritas* abstractè sumatur: atqui in sensu identico æquè est vera, & propria, *Pater est verus* atque hæc: *Pater est veritas*. Ergo Patres de sensu formali loquebantur: ast in sensu formali nequit hæc esse vera, nisi veritas, ac Deitas, quæ prædicantur sint de concepru, & essentia paternitatis, quæ in recto ex parte subiecti ponitur, & de qua Deitas, & veritas prædicantur: ergo Deitas est de essentia Paternitatis, seu personalitatis. Respondetur identicè solùm esse veras eiusmodi propositiones: atque hoc contra Gilbertum contendisse Concilium. Vt suam enim realem distinctionem essentiæ à personalitatibus retineret, Patres prædicantes abstracta absoluta de concretis personalibus (quæ cum sua distinctione reali prædicari non poterant abstractè accepta, magis, quam pars de suo toto) interpretabatur abstractum posuisse pro concreto: atque idcirco suspecta ea declaratio, & sensus fuit. Atque in eodem Gilbertino sensu, vel simili nullatenus negari potest Catholicè *Deus est Deitas*.

3 Instat adhuc Ruiz disp. 13. sect. 1. n. 14. cum Patres Catholici, aliàs antiquitatis amatores, contra Philosophorũ vsum introduxerint prædicationes abstractorum communium de abstractis, & concretis personalibus, aliquid speciale voluere significare circa Dei simplicitatem: nẽpe non solùm esse veras in sensu identico, sed, & in formali ob inclusionem Deitatis in personalibus. Vrget n. 15. quia Athanas. orat. contra Gregal. Sabellij vers. med. Deitatem de Patre reduplicatiuè, seu specificatiuè, Deitatísque plenitudinem prædicat his verbis: *Vniuersa plenitudo, & integritas Deitatis, est Pater, vt Pater*, vt de Paternitate formaliter locutus à nemine dubitetur: de qua tamen nequit Deitas eiúsque plenitudo prædicari verè, nisi formaliter prædicatum includat. Respondeo nouo illo vsu prædicationum abstractorum

communium identitatem realem eorum cum personis, ac personalitatibus demonstrari, realémque Dei simplicitatem, quæ prædicationem eorum in concreto non demonstrabatur; vt patet ex dictis de Gilberto Porretano, qui suam realem distinctionem cum prædicatione communium in concreto de concretis personalibus benè componebat. Neque de formali identitate personalium, & communium, quam hæretici, quos impugnabant, ne somniarunt quidem, Patres curarunt: imò eam negarunt locis citatis quæst. 3. cert. 1. à n. 2. Athanas. quantumvis specificatiuè sumat Patrem, essentiam non excludit: quia, vt dicebam disp. 7. q. 3. cert. 3. n. 3. nũquam ita specificari reduplicatiuis paternitas potest, vt à subiecto denudetur, quod est in casu hoc essentia diuina: Solùm ergo contendit Athanas. nihil perfectionis Patri soli deficere, quæ in tota Trinitate sit: quia essentiam habet, quæ tota, ac integra bonitas est in diuinis, vt d. 6. q. 3. cert. 4. & 5. monstrauimus.

4 Obiicies rursus. Persona essentialiter claudit essentiam: ast personalitas est persona: ergo personalitas essentialiter claudit essentiam. Distinguo minorem. Realiter identicè est persona concedo; formaliter, & essentialiter nego: & nego consequentiam. Instas: maioris perfectionis est Deitatem includere, quam excludere: atqui personalitas adhuc formaliter est summè perfecta: ergo etiam formaliter sumpta includit Deitatem. Distinguo, identicè concedo; formaliter nego; quia est implicatio: nimirùm: vnam formalitatem esse aliam: verbi gr. formalitatem animalis esse formalitatem rationalis; quod non minus implicat formaliter, quam duas realitates esse realiter eandem. Ad perfectionem ergo diuinæ simplicitatis non expectat inclusio vnius formalitatis in alia formaliter: cum sit implicatoria inclusio, &, ex qua contra obiectantes inferatur personalitates, etiam in essentia formaliter includi. Deinde nego minorem: personalitatem scilicet formaliter sumpta esse perfectam. Ostendi enim disputatione 3. q. 3. cert. 5. formaliter non esse perfectionem, neque illam habere, sed solùm identicè ratione essentiæ, cui identificatur. Instas secundò: commune, & vniuersale essentialiter includitur in particulari: atqui essentia est commune, ac personalitates particularia: ergo includitur essentialiter in illis. Formaliter loquendo nego minorem. Personalitas enim formaliter est particularizans, siue singularizans, personæ sunt particularia: ac proinde in his solùm claditur essentia.

5 Denique pro inclusione personalitatis in essentia aliqua ex dictis obiici possent eodem modo diluenda. Argues ex infinitate essentiæ, quæ omnem formalitatem diuinam essentialiter debet includere. Sed hoc nego; quævis enim diuina formalitas, siue essentialis, siue personalis, siue attributalis omnem sui generis formalitatem debet continere, non alterius, vt infinita summè sit: vt constat ex dictis disp. 3. q. 2. à cert. 3. Obiicies ex Patribus Athanasium serm. 4. contra Arrian. in hæc verba: *Proprietatem Patris ipsam essentiam Filij constituere.* Sunt Athanasij verba sed decurtata: præcedunt enim immediatè: *Quoniam Filius est imago Patris necessum est, vt cogites Deitatem, & proprietatem*, &c.: nomine autem *proprietatis, Patris*, non personalitatem, sed Deitatem intelligit, quam col. antecedenti *suitatem & proprietatem*, vocauit: propriáque Patris merito dicitur, quia eam de suo habet, aliísque communicat. Denique oppones Dionys. 2. de diuin. nom. dicentem: *Omnia, quæ Deo digna sunt sine diuisione, aut diuisionis obseruatione integrè omni integritati perfectæ, totique diuinitati tribui.* Quare, & personalitates, quæ Deo dignæ sunt tribui debent. Respondeo identicè verùm esse, & sensum Dionysij; cum identicè sit omnes personæ: ac proinde habet nominis collectiui proprietatem, sumique possit pro tota collectione personarum, vt sapienter notat S. Thom. 1. p. q. 39. art. 5. licet à sola vnitate collectionis Ioachimi Abbatis oporteat Catholicos summo studio cauere.

DISPVTATIO IX.

DE PERSONARVM constitutione, ac distinctione.

POst exactam adæquatæ distinctionis formalis inter personalitates, & essentiam disputationem ad peculiarem earum constitutionem, & distinctionem examinandam via est procliuis: idcirco iam ad constitutiua, ac distinctiua personarum statuenda facimus gradum. Vbi celebre illud: an si Spiritus Sanctus non procederet à Filio distingueretur realiter ab illo? vtili sensu, & disputabimus, & statuemus.

QVÆSTIO I.

Absolutis-ne? an relatiuis Personæ constituantur?

DE vltimo & peculiari cuiúsque personæ constitutiuo quæstio procedit. Nam essentia omnibus communi, quæque absolutum quid est, personas constare, quare, & constitui dogma Catholicum est, & quod, ne hæretici quidem, qui tres personas vnum Deum admittunt, negare tentauerint. Sed neque est quæstio de Personarum constitutione quatenus vsitatis earum nominibus Patris, Filij, &c. siue quatenus Pater, & Filius formaliter significantur, & sunt: vt sic enim relationibus constituui dubium esse non potest. Solùm ergo disputatur de primaria Personarum Trinitatis constitutione, qua primùm vnaquæque hæc singularis, & atoma persona intelligatur, cui aliam personam esse repugnet.

CERTAMEN I.

Scholasticorum opiniones.

1 RES hæc teste nostro Vasquez, diu, multúmque Scholasticorum torsit ingenia: verum non ita, vt ipse putat, difficultate, sed ex falso plurium præiudicio: cum quo, & veritas, & bona Philosophia non constans in mille difficultatum salebras disputantium ingenia egit, impulit, iactauit. Præpositiuus, & Aureol. recitati disp. 8. q. 1. cert. 1. cum personalitates, quæ specialia personarum sola esse possent, ratione etiam ab essentia diuersas negarent, constitutionem, de qua disputamus consequenter inficiabantur. Eíque in re consentiunt quotquot mutuam inclusionem formalem personalitatis, & essentiæ asseruerunt recitati d. 8. cert. 1. n. 1. Nam in re, formalem etiã personalitatis, & essentiæ negant distinctionem, quam verbo fatebantur, vt vidimus ibi n. 3. & 4. Re etiam ipsa præpositiuo assentiuntur qui personalitates in essentia formaliter, licet non mutuo, claudi defendunt: cum enim in toto, integro essentiali conceptu essentiæ personæ conueniant, in personalitatibus conuenient: quare nihil in eis erit, quo specialiter constituantur, ac distinguantur. Quare & implicabit constitutio. Verùm cum ex negation

gatione specialis personarum constitutionis plura Patrum, & Conciliorum de personarum constitutione irrideantur testimonia: & quod maius est, realis personarum distinctio, ac proinde totum Trinitatis mysterium euertatur: nemo est, qui eam negare in terminis audeat, quin in Præpositiui sententiam exibilandam Scholastici omnes conspirant.

2 Supposita ergo Catholica personarum constitutione Marsil. in 1. q. 30. art. 3. ad 1. & 2. art. 4. ad 13. Argentina disp. 27. q. vnic. art. 3. Capreol. q. 1. art. 1. concl. 4. se referens ad dicta dist. 26. q. 1. art. 1. concl. 4. Alex. 1. p. q. 50. memb. 3. corp. & ad 1. Beccan. de Trinit. cap. 3. q. 12. Ruiz disput. 89. & 90. Alarcon disp. 4. cap. 6. Martin. Perez disput. 9. sect. 3. docent personas relationibus prædicamentalibus Paternitatis, Filiationis, &c. constitui. His ferè adsentitur Molina 1. p. q. 40. art. 2. disp. 2. tantum discrepans, quod relationes prædicamentales idem formaliter, quod processiones existimet, v. g. Paternitatem idem esse, quod generationem. Nec multum discrepat secunda eorum sententia, qui censent relationibus prædicamentalibus non quidem sub conceptu relationum, sed originum constitui personas, ita sentire visus aliquibus est S. Thom. 1. p. q. 40. art. 4. cor p. q. 28. art. 1. ad 4. (vbi Caiet.) 4. contra Gentes cap. 14. ad 8. atque ibi Ferrara col. 3. Aureol. in 1. dist. 17. p. 1. art. 34. In his autem reprehendere non omittam, quod sono Conciliorum, ac Patrum de constitutione per relationes exterriti in conclusione illis non penitus consonent, atque difficultatem, quæ à Patrum, vt putant, sententia diuertunt, non effugiant, vt cert. 2. constabit.

3 Tertia sententia fuit Henrici 2. p. summ. art. 58. q. 4. asserentis Personarum constitutiuum esse quidem relationes, vt sonare Patres dicuntur, non autem prædicamentalem, v. g. Paternitatis, Filiationis, &c. sed transcendentales principij fœcundi. Cum Henrico sensit Alex. 1. p. q. 48. memb. 4. art. 3. §. *Tertiò quæritur*. Vbi asserit rationem constitutiuam Patris esse veluti potentiam materiæ, vel actum formæ, quarum quævis altera alterius respectiua transcendentaliter est. Neque alia fortasse fuit mens Doctorum quartæ sententiæ iam recitandæ: Solùm enim fortasse contenderunt assignare constitutiua Personarum ante relationes prædicamentales, Paternitatis, &c. & ante originis difficultatis metu: id quod constitutione per relatiua transcendentaliter assequebantur. In hac sententia reprehendendum censeo, quod in prima. Nam Patrum sonus de constitutione per relatiua prædicamentaliter est, Paternitatem, &c. ac difficultas, cuius timore Patrum sonum deserunt, in relationibus transcendentalibus vim suam etiam habet.

4 Quarta sententia docet Personas relationibus Paternitatis, &c. constitui: non quidem sub conceptu relationis, aut originis, sed secundum conceptum ipsis priorem, & absolutum, quem non satis explicant an transcendentaliter etiam absolutus sit, an solùm prædicamentaliter; aiunt verò adæquatè identificari cum prædictis relationibus, vt Patres intelligant in sensu identico locutos, dum Paternitate, Filiatione, &c. personas constitui aiunt. Ita S. Thom. q. 40. art. 2. & 4. de potentia q. 10. artic. 3. in 1. d. 13. q. 1. art. 2. vbi Capreol. Vasq. d. 159. c. 5. Soar. 7. de Trinit. c. 7. Granad. tract. 12. d. 3. sect. 1. Zunniga d. 15. m. 4. & 5. Gaspar Hurtad. d. 4. dis. 4. §. *Tertiò personam Patris*. Recentiores Complutenses d. vlt. Canar. 1. p. q. 40. art. 4. p. 3. col. penult. docuerant id ipsum ex antiquis Albertus 1. p. q. 34. mem. 1. Vdalricus, ac Petrus Tarantasia apud Carthusian. in 1. d. 27. q. 2. vbi, & ipse, atque ex Doctoribus primæ sententiæ in hanc tandem videntur venisse Alexandr. citatus, Capreol. in 1. d. 26. q. 1. art. 3. versu: *Ad primum eorum, quæ tertio loco inducuntur*. Caietan. 1. p. q. 40. art. 4. vers. fin. q. 42. art. 3. §. *Ad euidentiam*. Ferrara 4. contr. g. c. 26. Ruiz. d. 91. s. 2. à concl. 2. Tanner. d. 4. q. 3. dub. 6. Porro Thomistæ pro hac opinione citati sic eam, quasi ex vno ore, statuunt: vt Personæ constituantur primariò relatione secundum esse *in*: secundariò secundum rationem originis: tertiò, & vltimò secundum esse *ad*, quod est formalissimè relatiuum, seu relatio. Sed nescio, quid præstent reliquæ à primaria constitutiones ad præsentem q. hanc enim solam quærimus.

5 Quinta sententia asserit Personas absolutis prorsus proprietatibus suis vnamquamque constitui; licet ad proprietatum multiplicationem origines requirat. Ita Guillielmus Parisiensis tract. de Trinitat. recitatus à Carthus. in 1. d. 26. q. 2. post med. Ioannes de Ripa citatus ad marginem Scoti ibidem q. 1. §. *Tertia opinio*. Vbi & Scotus ipse valdè, vt minimum, in eandem sententiam propendere imò & defendit teste omni exceptione maiore nostro Salmerone tom. 2. in Euang. tract. 12. pag. 155. colum. 1. sub init. vbi ait referri etiam Scoti marginem pro hac opinione Okam. & S. Bonauenturam. Refertque Salmeron ipse pro illa Linconiensem, & Lichetum. Eam autem Bannes *hæresim* appellat. 1. p. q. 40. Carthusian. proximè, §. penult. *erroneam*, consentientibus Canariensi, Zumele, & Recentioribus aliis, 1. p. q. 40. Ruiz d. 87. sect. 1. n. 5. *errori proximam*, Martin. Perez, *temerariam*, Soar. 7. de Trinit. cap. 5. *improbabilem, & contrariam sensui Theologorum*. Vasq. d. 158. c. 3. quo ad constitutionem nullam censuram mereri ait; quo ad distinctionem lapsos eius auctores videri. Censurarum metu Gaspar Hurtado loco relato pro tertia sententia §. vltimo, ne cum ipsis sentire, & damnari videretur, valdè Guillielmi, & Ripæ sententiam à sua discordare contendit: quia hi proprietates absolutas Personarum constitutiuas non identificabant cum relationibus, vt ipse identificat; sed ex natura rei ab eis distinguebant cum Scotistis: quare nec Patres, sicut ipse, poterant explicare dum relationibus constitui Personas aiunt: atque insuper, inquit, proprietates absolutas cum essentia identificare adæquatè videbantur.

6 Cæterùm Guillielmum, & Ripam non identificasse adæquatè absolutas proprietates Personarum constitutiuas cum essentia certum mihi est: cum asserant expressè originibus multiplicari: quæ autem originibus multiplicantur, nullius opinione, cum essentia identificantur adæquatè. Secundò cum eas proprietates personales appellent, ac personarum singularium constitutiuas: quomodo adæquatè identificent essentiæ, atque faciant omnibus Personis communes? Tertiò, si Scotistis in distinctione ex natura rei consentiunt, vt vult Hurtado, testisque est Salmeron ipsis ea de re succens ens, atque hæc præcipuè inter proprietates personales, & essentiam ab illis statuatur: quomodo eas ex natura rei ab essentia non distinguant? Illud circa Guillielmi, & Ripæ mentem Gaspari Hurtado libenter dabimus: absolutas illas proprietates Personarum constitutiuas non identificasse cum relationibus: quia has, vel originibus realiter formaliter identificabant, sicut noster Molina, vel potiùs in aggregato Personæ producentis, & procedentis, & processionis; ac quidquid his superadditum pro relationibus à nonnullis ponitur mærum rationis figmentum existimat, vti ex ipsis referebamus, docebamúsque d. 7. q. 3. cert. 1. n. 1. & cert. 2. n. 4. Quod autem iidem asserunt ad propagatam multiplicationem necessarias origines, non ideo est, quod his identificentur, eisve distinguantur Personæ, cóntra ea, quæ dixerant: sed quod proprietates sine originibus esse nequeant. Cum earum aliquot productæ sint, aliæ verò potentias notionales constituant determinatas omnino ad operandum, necessarióque prosequenti signo originis, & quasi naturæ operaturas, quæque sine processionibus, & originibus esse non possint.

7 Hæc de Guillielmi, & Ripæ mente satis. Quoad censuras attinet, si testimoniis Conciliorum, & Patrum, quibus nituntur, stádum sit; cum hæc de constitutione, ac distinctione Personarum per relationes prædicamentales sonent, quintæ huic sententiæ cum secunda, tertia, & quarta debent esse communes. Verùm nihil in testimoniis illis esse, quod vlli ex eis aduersetur: quin apertiùs Patres pro quinta hac sententia stare statim facilè monstrabimus; dum, & eam statuemus, & aliarum fundamenta confutabimus, præsertim à cert. 3. Nec video qua fronte ab erudito Theologo censura improbabilitatis ei opinioni inuri queat, quam docuerunt Scotus, & apud ipsum Ioannes de Ripa, Okamus, & S. Bonauentur. atque apud Carthusianum Guillielmus Parisiensis, apud Salmeronem Liconiensis, & Lichetus septem nimirùm illustres Docto-

res rem ex instituto disputantes: præter eos, qui aliud intendentes in eam ipsam tandem venisse notabamus, in quibus Gaspar Hurtado cum pluribus. Idcirco Vasquez quoad constitutionem per absolutas proprietates nihil censura dignum admitti aiebat, sed neque quoad Personarum distinctionem per easdem (quod totum nostra sententi erit) noster censet Salmeiron, si quis alius in re Theologica, & Scripturaria, atque eruditione sacra præstantissimus tom.2. in Euang pag.157. col.2. fine; vbi postquam constitutionem distinctionemque personarum per absolutas proprietates solidè, & fundauerat, & defenderat, ait: *Hæc mihi probabiliter edissérta sint pro hac sententia: quam, non ignoro à quibusdam falsitatis, & erroris nota inuri. Ego tamen, vt priorem Thomæ opinionem admodum probabiliorem amplector, ita in posteriori damnanda non ita rigidè agerem, vt quidam faciunt. Præsertim, cum hanc sententiam amplexati sint præclari quidam, & illustres ex Doctoribus Scholasticis.* Quibus licèt communiori tunc Doctrinæ morem gerat, si tamen totus hac de re attentè legatur, non solùm probabilis, sed, & probatior ipsi nostra hæc sententia deprehendetur: ait enim pag.155. col.2. sub init. *Neminem ex illis esse, qui pro alia primâ perstitere, qui non afferat Doctrinas inexplicabiles, & mentis captum fugientes.* Atque vt minimum, probabilem esse hanc sententiam docet; dum probabiliorem docet aduersam, atque à nota falsitatis, qua etiam inuri ab aliquibus retulerat, manifestè vindicat verbis recitatis, probabilitérque pro illa disertum à se esse testetur. De eius autem opinionis, vt hìc à nobis proponitur atque defenditur probabilitate consentiunt doctissimi Patres. Augustinus de Castro Regius Concionator, atque in supremo Inquisitorum Senatu à fidei censuris. Petrus Diuero Regius etiam concionator. Emanuel Pardo, Franciscus Ruiz, Iosep. Spuches. Didacus Tello, Lucas Quadin. Ioannes de Valençuela Scholasticæ Theologiæ Professores emeriti. Actuales verò eiusdem Theologiæ Professores Patres Andræas Mendo Salmantinus, Gaspar de Ribadeneira, & Matthæus de Moya Complutenses. Iosephus de Villa-maior, & Iosephus Quarnino Toletani, fideique censores, qui omnes nulla Theologica censura, dignam, ac valdè probabilem nostram hanc sententiam iudicarunt. Addidit Sebastianus Iaqui erdo emeritus Scholasticæ etiam Theologiæ Professor, Primariúsque in Regiis nostris Matritensibus Scholis Magister, atque à supremi inquisitionis Senatus censuris eam sententiam esse omninò veram. Docta horum omnium originalia iudicia apud me habeo.

Certamen II.

Relationibus prædicamentalibus, vel transcendentalibus non constituuntur diuinæ Personæ.

1 Dvplex conclusio vno titulo probanda præfigatur. In prima de relationibus prædicamentalibus conueniunt ferè omnes Theologi, si sex, vt summum, ex antiquis excipias, qui pro prima sententia perstiterunt. Secunda octo, vel decem exceptis reliquos habet aduersos. Vtramque verò testimoniis Patrum, qui per absolutas proprietates Personas constituunt, quæ dabimus cert. 3. probare possemus. Sed nunc negatiuas solùm conclusiones probare animus est ab absurdis, & specialibus; cuique earum argumentis. Vtraque verò probatur authoritate, & argumento Augustini. 7. de Trinit. sub init. vbi ait: *Non enim aliud est Deo esse aliud Personam esse: nam si esse ad se dicitur, persona verò relatiuè.* Sicut vicinus, & propinquus, inferetur, inquit, *Patrem Personam esse Filij, aut Filium Personam esse Patris.* Quod absurdissimum est, sicque impugnatum statim ab Augustino. *Sed neque Persona ita dici alicubi solet: neque in hac Trinitate, cum dicimus Personam Patris, aliud dicimus, quam substantiam Patris.* Aliáque adnectit, quæ constitutionem Personarum per absoluta expresse tradunt, subiicienda proinde à nobis cert. 3. vbi eam conclusionem in terminis stabiliemus. Sic autem instruenda ad Scholas erit ratio Augustini. Quidquid formaliter relatiuum est dicitur esse sui termini: sic vicinus, & propinquus, & Pater Petri, v. gr. Pater, & vicinus Petri dicitur: atque intranscendentaliter etiam relatis potentia, & actio productiua caloris potentia, & actio caloris productiuæ dicitur: atqui Persona hæc, & personalitas atoma Patris diuini per aduersarios relatiua formaliter est, siue prædicamentaliter, siue tranicendentaliter ad Filium, & è contra: ergo dicenda erit Persona hæc, & personalitas Patris persona, & personalitas Filij. Hoc autem, & absurdum, & erroneum est. Ergo, & constitui Personas diuinas per relatiua altervtro modo.

2 Ratione probatur de relationibus prædicamentalibus conclusio. Quia vt vidimus d.7 q.3. cert.1.n.1. relationes prædicamentales, in diuinis etiam, in aggregato producentis, & processionis consistit realiter formaliter loquendo: ergo quævis Persona singularis diuina est pars suæ relationis: ergo supponitur in se atomè, & singulariter constituta ante relationem suam. Patet: nam pars quævis natura sua præcedit, ac supponitur ad totum, quod constituit: ergo non constituitur relatione: quidquid enim prius constitutum est, nequit posteriori constitui. Probatur secundò efficacius, etiam contra constituentes per processiones. Ante relationem formalem realem paternitatis, atque ante generationem, & sic de aliis, intelligitur Persona Patris distincta singulariter re ipsa à Filio: ergo, & in ratione Personæ huius atomæ constituta. Nihil enim distinctum singulariter ab alio esse, concipive potest, quin intelligatur in se singulariter constitutum: ergo nequit Persona Patris in ratione personæ huius singularis, & atomæ constitui paternitate, aut generatione, vt nuper arguebam. Antecedens primùm probo. Ante paternitatem, & generationem intelligitur persona Patris realiter formaliter potens elicitiuè generare Filium, siue principium reale formale generatiuum Filij per omnes Theologos, qui contra Aureolum potentias notionales reales formaliter à processionibus diuersas nobiscum in diuinis d.4. q.2. cert.2. vbi affatim eum confutauimus, fatentur: at nequit intelligi principium reale formale generatiuum Filij, quin intelligatur ex parte sua distinctum singulariter à Filio: ergo ante paternitatem, & processionem intelligitur Persona Patris singulariter distincta ex parte sua à Filio. Minor est certa. Nihil enim potest esse principium, & potentia actiua realis formalis sui ipsius: imò vero, quia nihil sui ipsius causa physica esse potest, ac proinde causa in actu primo necessariò distingui ab effectu debet, personæ producentes à procedentibus distinguuntur Patrum argumento, & sententia communi.

3 Respondet Ruiz sæpè à disp.87. præsertim 91. sect.2. Personam Patris non esse completè constitutam ante generationem, & relationem. Sed quare inquam? an quia nondum formaliter Pater? Sed nos non inquirimus, nec volumus constitutiuum Personæ Patris in ratione Patris, quod relatiuum esse non dubitamus, absolutam proprietatem esse: sed in ratione huius singularis Personæ, & atomæ, in qua singularitate quantumvis indiuisibili, & gracili, qua ab alia Persona hæc ita distinguatur, vt esse alia non possit, stat adæquatè huius atomæ Personæ, vt talis, adæquata constitutio: cum alio non egeat, vt à reliquis distinguatur. Secundò: si de ratione principij est distinctio realis à principiato producendo vt re vera est, de conceptu adæquati saltem principij productiui, quale est Persona Patris ante generationem, & paternitatem respectu Filij, erit adæquata distinctio: quare, & in sua singulari Persona adæquata constitutio. Tertiò: quia, vt sæpe monui, nullius formalitatis diuinæ dari potest conceptus inadæquatus, & incompletus: cum quævis, qua diuina formaliter, è suo formali, & indiuisibili conceptu infinita simpliciter esse debeat per denegationem termini, etiam extrinseci: quare & vltra illam aliquid generis illius diuinum esse repugnabit. Sed dices illud incompletè, & inadæquatè intelligi debere ex parte personalitatis, quæ indiuisibi

indiuisibiliter est formalitas ad se, scilicet Personam suam, & hypostasim, & ad aliud, seu relatiua ad personã producendam. Sed hoc est etiam argumento præclusum: cum nullo respectu ad aliud cogitato, imo, & ante illum intelligatur Persona Patris principium productiuum Filij, atque ab eo distinctum, & in se constituta. Quod autem cognoscitur expresè non cognito alio, vel cognito confusè solùm (vt à quæstione de præcisionibus formalibus, vel obiectiuis Logica, in re tanta abstrahamus) diuersum formaliter ab alio est, nec idem formaliter indiuisibiliter cum illo. Præterea conceptus absolutos formaliter indiuisibiliter cum relatiuis identificare in diuinis non licet, cum pluspuam genere differant: atque in absolutis etiam formalitatibus alias ab aliis formaliter diuidamus. Licet genere conueniant. Si autem relatiuas, & absolutas formalitates personales confundere fas sit, cur non, & has omnes cum essentia: ac si constitutionem Personarum abolere? denique formalitatis indiuisibilis cognitio confusa esse non potest: tota enim, vel nihil illius, concipienda est, si formaliter indiuisibilis est, vt de se patet.

4 Contra Aureolum verò, & sequaces agendum pro hac conclusione inde in primis erit quod potentiam productiuam in actu primo debeant in Personis producentibus recognoscere, vt citata d. 4. q. 2. cert. 2. contra ipsos euincebamus. Secundò: quia, licet potentiam physicam notionalem ex communi, & proprietate personali non conflent, tamen sic conflant actiuas processiones, quas ex æquo à communibus non diuidunt: in his autem eadem vi infertur processiones, constituta quidem esse, non autem esse constituentes proprietates personales, constitutis processionibus, & relationibus prædicamentalibus proinde priores. Tertiò, quia, vt tandem Aureolistæ Recentiores Complutenses fatentur, processio actiua, & passiua idem formaliter sunt: sunt enim actio, & passio purè grammaticales, non physicè: cum processio non sit eductio (quamquam, & hoc etiam formaliter melior philosophia identificat) ac proinde nihilo magis formaliter differunt, quam amare, & amari: voce nimirùm tenus. Hinc Aureolistæ præfati cum termino scilicet, siue persona procedente solùm processionem quamque identificant, & actiuam, & passiuam: quid ergo erit re ipsa in Patre, quo, & in se constituatur, & distinguatur à Filio, quod relatio, aut processio ipsam formaliter antecedens sit? Certè Patris persona solùm erit generatiuum principiũ realiter formaliter vtrique procedens: quare, &, quod nulla ex eis constituatur. Si dicas duplicem esse processionem actiuam, & passiuam, alteram, qua persona procedens constituatur, alteram, qua constituatur persona producens: quia hoc speciale est in Trinitatis Personis: certè plura, quam Trinitas in Scriptura, & Patribus de se reuelauerit, statuit de illa solutio, præter, vel contra bonam Philosophiam. Mihi verò in eo maximè insudandum videtur, vt, quæ de tanto mysterio creduntur ad bonam, facilioremque Philosophiam componantur: nec discursus super his Scholastici credendi, etiam sine reuelatione, sint. Hæc igitur de Trinitate reuelata sunt esse personas procedentes, & producentes in sese distinctas. Cum hoc autem stat melior Philosophia, & facilior, quod vnica processio actiua, & passiua sit, (siue identificatæ inter se, & cum altera ex personis, vel producente, vel procedente, siue inter se distinctæ realiter, atque identificatæ actiuæ cum producente, vt probabilius censeri docebamus d. 3. ne alia superfluo admittatur. Hinc ad creatorum morem potentia fœcunda admitti debet siue identificata, siue non identificata processioni, ac proinde, vt minimum, formaliter sine processione constituta, atque à termino producendo distincta. Id quod præsentis negotij est, rursúsque probatur. Quia actio, vt actio formaliter saltem non est agens: ergo præter actionis formalitatem aliquid aliud formale cogitare debemus in producente persona.

5 Dices: agens omninò determinatum, & connexum cum termino, cuiusmodi est Persona producens in diuinis formaliter esse actionem: cum huius conceptus sit esse actualem connexionem cum effectu: quod secus euenit in agentibus creatis: quæ non sunt omninò determinata, & connexa cum suis effectibus, vt patet. Quod confirmatur rursus. Quia ideò persona procedens identificatur cum processione: quia est determinatus omninò, vt procedat à producente, & per se se connexus essentia sua cum illo, atque ab illo procedens: ergo & producens persona identificatur cum processione etiam ob similem determinationem ad producendum personam procedentem, & connexionem cum illa essentialem: ac proinde in diuinis idem erit agens, & actio formaliter, licet secus eueniat in creatis. Contra tamen: quia hæc omnia non euadunt difficultatem de superfluitate processionum: cum satis sit processio alteri identificata, qua posita, ne dicatur admitti, vt necessaria, altera processio superflua in diuinis, à persona altera processio identifica releganda est. Pone enim identificatam personæ producenti processionem actiuam, quæ simul passiua est, vt ais: ex vi huius præcisè necessariò, & ineuitabiliter procedit formaliter persona procedens, pendétque necessariò essentia sua à producente suo modo in sui existentia: ergo alia processio ex parte sui superfluit: poteſtque esse ea determinatio, & connexio in procedente, quin sit ipsi identificata processio: túncque, & constitutum, & distinctum esset à producente sine vlla processione: id quod, & de persona producente dici potest, si processionem vnam identificari cum procedente statuamus. Atque hinc claret determinationem ad producendum, vel procedendum, & connexionem vnius Personæ cum alia non esse formaliter processionem, sed ipsam formalitatem egressionis vnius ab alia: ac proinde posse esse eiusmodi determinationes in producente in actu primò, & in procedente in facto esse: quin inde alterutrius identitas cum sua processione euincatur. Sed esto identificetur realiter; an inde colligis identificari formaliter, vt opus est ad hoc, vt constitui, ac distingui formaliter per processiones, seu relationes personas defendas. Ecce Michaël, ac reliquæ spirituales substantiæ se ipsis realiter producuntur à Deo, plurium sententia, ac suæ identificantur creationi. An Michaëlis essentia creatione constitui ab aliquo eorum dicetur? vel relatione creati? Minimè. Sed eius constitutiua omnia absoluta sunt, atque prædicamento substantiæ coërcentur, quin eorum aliquod ad relationis prædicamentum transfugiat. Denique cum in vtraque Persona procedente, & producente processionem tam passiuam, quam actiuam constituas: & actiuæ, & passiuæ formalitas, quæ eadem formaliter est, erit in quavis, per quam ergo formalitatem processionis constitui intrinsecè producentem personam vis, atque ab alia procedente distingui, quæ intrinsecè in hac, à qua distinguitur, non sit, cum hanc eiusdem formalitatis processione intrinseca constituas, actiua nimirum, & passiua.

6 Quod autem nec relationibus transcendentalibus potentiæ, siue principij fœcundi, aut termini producti, siue producibilis (quæ solùm reliquæ sunt, si processiones, non idem ac relationes sint) ita à ratione probatur: quia relationes transcendentales præfatæ realiter formaliter sunt ipsæ personæ constitutæ: ergo nequeunt esse earum constitutiua. Patet consequentia: quia constitutiua, in quavis linea, nihilo magis esse possunt constituta sua, quam pars suum totum esse queat. Antecedens de potentia, siue principio fecundo suadetur: quia: vt ostendimus d. 4. q. 2. cert. 2. potentia notionalis, nec sola essentia est, nec sola personalitas, sed conflatum ex vtraque: quod quidem est tota persona. Nec refert conceptum partialis potentiæ, quæ in personalitate est transcendentaliter relatiuum esse: tum quia partiales has potentias, è quibus potentia diuina adæquata confletur, ibi num. 2. ex Patribus, & ratione confutauimus: tum etiam, quia, qualis hîc partialis potentiæ à te admittitur, etiam in essentia, sine vllo respectu ad personam productam, cui reipsa identificatur & in personalitate sine respectu ad personam productam saluabitur. De potentia verò passiua siue producti, siue producibilis probatur antecedens: quia productum, siue producibile in diuinis: non est personalitas,

sola

sola, sed tota persona procedens: cum processio diuina essentialiter claudat, & influxum, & communicationem, quæ non nisi ad coniunctum ex essentia, & personalitate esse potest: maximè cum realis productio sit: quæ proinde nequeat ad alteram ex formalitatibus realiter identificatis terminari seorsim.

7 Rursus, cum potentiæ spiratiua, atque spiratio Spiritus Sancti, suis quæque signis posterius, vel adueniant (vt, alij volunt) Patri, & Filio priùs formaliter adæquatè constitutis in esse personarum singularium, & atomarum, ità vt vtrique seorsim repugnet esse personam Spiritus Sancti, vel ex vtraque sic adæquatè primariò constituta conflantur, vt vidimus de spiratione actiua d. 3. q. 4. cert. 3. num. 4. ac de spiratiua potentia d. 4. q. 2. cert. 3. num. 3. ergo formaliter ante respectum vllum transcendentalem ad personam Spiritus Sancti duæ illæ primæ personæ, & sunt adæquatè primariò in suis atomis personis constitutæ ac de se distinctæ ab Spiritu Sancto: ergo in aliquibus personis diuinis datur constitutio primaria adæquata formalis, atque item ab alia distinctio sine respectu transcendentali atque prædicamentali (qui posterior illis est) ad personam illam. Hoc autem in personis aliquibus admisso admitti in omnibus debet: vt dicam cert. 3. num. 4. quia, siquid contra constitutionem personarum per absolutas proprietates formaliter, earúmque per easdem distinctionem probat, de omnibus, ac respectu reliquarum probat, vel de nulla probat, vt ex oppositionibus cert. 4. diluendis constabit. Ad hæc posita per possibile, vel impossibile vnica inter Patrem, & Filium processione sola, vel relatione, scilicet generatione actiua, vel Paternitate, ita esset persona Patris atome constituta, de séque distincta à Filio, atque implicaret hunc esse Patrem, ac si duplex esset processio, & relatio in vnoquoque sua: non ergo sua quisque processione, aut relatione atome constituitur, atque ab alio distinguitur. Denique cum paternitatis, aut generationis actiuæ conceptus cum passiua, aut Filiatione de se non pugnent (idem enim, qui Pater absolutè Filius esse potest) constat Filiationem Patri non repugnare ex earum relationum formali pugna, sed ex necessaria distinctione, quam earum quævis supponit inter producens, & productum.

CERTAMEN III.

Proprietates personales quibus personæ atomæ, & singulares constituuntur, prorsus absolutæ formaliter sunt.

1 COnclusio est Guillielmi Parisiensis apud Carthusianum suprà, & Scoti suprà, apud quem idem docet Okam, S. Bonauent. & Ioann. de Ripa, Licheti, & Linconiensis apud Salmeronem nostrum supra, pagina 155. columna 1. sub init. Gasparis Hurtado supra, vbi pro se refert Soarium, Granados, & Zunnigam, non admodum certa fide, ipse tamen apertè pro ea conclusione est à paragrapho. *Et eadem proportione*, iuncto §. anteriori, vbi Patris innascibilitatem explicuit, ac reliquorum eam approbantium, quos dedimus cert. 1. fine. Probatur primò Patrum authoritate, plurium quidem à nobis relatorum d. 7. q. 1. per totam asserentium tres personas, hypostases, subsistenti 3, & suppositа in diuinis: quod nemo Catholicè negare potest: quatenus verò eis nominibus significantur nihil vllo modo relatiuum deuoluunt, sed existentiam Personæ cuiúique in se, & per se, quod prorsus absolutum est, vt patet. Si autem tres personæ, &c. in Trinitate agnoscuntur sine vlla relationis cogitatione, atque absolutè distinctio personarum Trinitatis, quare, & earum in ratione Personarum singularium constitutio sine relatione, ac prorsus per absolutas proprietates, agnoscitur. Audiatur ad hoc argumentum Cyrillus 7. de Trinit. versus med. explicatiùs adhuc locutus. *Simplex igitur, & incomposita est summa natura, & subsistentiarum proprietatibus, personarumque dilatata differentiis, & in sanctam procedens Deitatem. Veruntamen naturalium vnitate, & inuariabili super omnia identitate ad vnum quoddam contendens Dei nomen, ac rem; ità, vt in vnaquaque tota intelligatur natura: cum hoc, quod adest ei etiam sua proprietas. Manifestum autem, quod vnumquódque secundum hypostasim manet id, quod est.* Si autem in hypostasi manet id, quod est in se, & ad se (vt diximus, hícque asserit Cyrillus) atque eo teste hypostasis, siue subsistentiæ differentiis constituitur, distinguitúrque ab aliis quæuis singularis Persona Trinitatis: vtique absoluta proprietate, non relatiua, constituitur, atque distinguitur.

2 Succedat, clarior etiam pro hac conclusione Augustinus, scitato 7. de Trinit. c. 6. initio, vbi post impugnationem ex ipso recitatam contra constitutionem personarũ per relatiua, hæc etiam expressissima pro præsenti conclusione immediatè subnectit. *Quo circa, vt substantia Patris ipse Pater est; non quo Pater est,* id est paternitas, *sed quo est,* id est essentia, *ita & Persona Patris non aliud, quam ipse Pater est,* id est non est relatio paternitatis, quæ alio, nempe Filio, completur, sed ipse, siue ipsa Patris Persona. Subdit enim. *Ad se quippe dicitur persona, non ad Filium, vel Spiritum Sanctum sicut ad se dicitur Deus, & magnus, &c. Et quemadmodum hoc illi est esse, quod Deum, &c. ita hoc illi est esse, quod personam esse.* Ecquid precor ad rem præsentem illustrius, ni textum negligerent, qui hoc testimonium ad subsistentiam communem Trinitati intrudendam vtuntur: cum de persona Patris, & Filij singularibus Augustinus apertè loquatur. At, inquies, hoc testimonio rectè nos vti posse ad constitutionem personarum proprietates prædicamentaliter absolutas, secus transcendentaliter, de quibus Augustinus non loquitur: sed nec in nostris principiis intelligi potest: loquitur enim de persona, & constituto ex essentia, & proprietate personali, siue personalitate, quod nos potentiam notionalem transcendentaliter relatam ad personam procedentem fatemur certa. num. 6. ex d. 4. q. 2. cert. 2. verum vtrumque probat. Licet enim persona re ipsa relata transcendentaliter sit: vt tamen eo nomine significatur relata transcendentaliter adhuc non est: quia in recto solam significat personalitatem de substantiuorum substantialium ordinaria significandi lege: eam autem absolutam prorsus esse diximus, docétque Augustinus. Si enim relatiua aliquomodo foret relatiuè, non absolutè, & ad se significaret, diceretúque, sicut Deus. Vidit hoc & S. Thom. quem pro hac etiam conclusione stare video 1. p. q. 29. artic. 4. corp. & ad 1. dicens nomen *Persona* in diuinis significare quidem relationem (transcendentalem, vel fundamentaliter prædicamentalem) *sed non significare illam per modum relationis, sed hypostasis,* quo etiam testimonio subsistentiæ communis authores abutuntur.

3 Inducendi præterea sunt, qui per modos existendi, in se nimirùm, personas, & constituunt, & discernunt. Sunt autem Patres plures sparsim hoc opere recitati præsertim d. 8. q. 3. Eorum autem dux extat Iustinus Martyr expositione fidei sub init. effatus. *Ingenitum, & genitum, & procedens non essentiæ nomina sunt, sed existentiæ modi: modusque existentiæ nominibus hisce denotatur; essentiæ autem significatio nomine Dei designatur. Ita, vt sit differentia Patri ad Filium, & Spiritum iuxta existentiæ modum; vnitas autem, siue identitas iuxta essentiæ rationem.* Concludit inferiùs paulò. *Atque hæc quidem sufficiunt ad probandum non essentiam significari per ingenitum, genitum, & procedens, sed existentias secerni* (id est vnius ex alio sistentias) *præterquam quod existentiæ etiam denotant modum.* Damasc. 1. de fid. c. 11. vers. med. *In solis quidem proprietatibus paternitatis, Filiationis, & processionis, secundum causã, & causale, & personalem perfectionem* (id est existendi modum) *differentiam intelligimus.* Ecce non paternitate, &c. secundũ, quod relatio est, sed secundum personales perfectiones, id est existendi modos, personas distinguit Damasc. Quid sibi velint illa, *secundum causam, & causale* dicemus cert. 3. Consonat Ricard. Victor. 4. de Trinit. c. 24. init. vbi habet: *Fortassis erit planius, & ad intelligendum expeditius, si dicimus, quod persona sit existens per se solum iuxta singularem quendam rationalis*

rationalis existentiæ modum. Capite autem 1. dixerat: *personalitatem esse diuersum modum existendi.*

4 Præterea eodem modo constituendæ sunt personæ omnes, vel per absoluta vel per relatiua: atqui personam vnam constituunt Patres omnes, nec soli, qui nobis opponuntur, per proprietatem omnino absolutam, dum formalius loquuntur: ergo, & omnes ita constituunt. Minor est certa: nam Personam Patris constituunt per formalitatem, innascibilitatis, quam absolutam esse d. 10. monstrabimus satis. Vidimus proximè Iustinum Martyrem; audiamus, & reliquos. Athanas. quæstione 5. ex anonymis, seu de natura Dei, proprietates, quibus constituti, ac distingui personas dixerat, sic enumerat: *Proprium enim Patris ingenitum esse: Filij vero genitum: Spiritus procedere.* Nyssen. de differentia essent. & hypostha. *Neque commisceatur ea, quæ in iis consideratur proprietas, vt, vel patri natiuitas, vel Filio absque natiuitate esse assignetur* Naz. orat. 13. 2. de Paraseue vers. med. *Nos vnam, & eandem naturam principij vocatione generatione, ac processione agnoscibilem.* orat. 23 in laudem Heron. vers. finem numero 32. *Patris proprietas hæc est, quod ingenitus sit, Filij, quod genitus: Spiritus sancti, quod procedit.* orat. 29. de dogmat. & constituit. Episcopor. circa med. *Ita nobis proprietatum ratio constabit, si Patrem principij expertem, & principium cogitemus.* Basil. epist. 43. ad Nyssen. prope fin: *Non mutata, nec commixta, quæ in ipsis consideratur proprietate: quasi, vel Patri genitum, vel Filio ingenitum esse quis assingat.* Anastas. Synait. 1. de rectæ fidei dogmatib. vers. med. *Quod, vt proprium personis tribuitur, vnam ab altera signatum distinguit personam; vt est ingenitum esse peculiariter conuenit Patri.* Longè ante med. *Ingenitum, genitum, & processio sanctam constituunt Trinitatem*, atque infra: *Vnaquæque Persona conformem sibi sortita est proprietatem significatiuam personalis substantiæ. Pater nuncupationem obtinet ingeniti.* Anastas. Theopolitan. compendiaria expositio. fidei sub init. *Filius à Patre differt hypostasi; quatenus Pater est ingenitus.* Damascenus 1. de fide capite primo personas ait: *Vnum idémque esse præter innascentiam, & processionem.* Et cap. 9. longè à princip. *Omnia, quæ habet Pater, Filij sunt præter innascendi proprietatem*, ac tandem c. 11. sub init. & med. scribit: *Personas esse omnino idem præter ingignentiam, gignentiam, & processionem.* Quibus adde Damascenum sæpè ita loquentem.

5 A ratione demùm ea omnia conclusionem probant, quæ non constitui, nec distingui personas per relatiua, siue prædicamentalia, siue transcendentalia certamine secundo probabant: argumento à sufficienti partium enumeratione. Probatur secundò: quia subsistentia, seu personalitas quævis, in diuinis, solùm potest dicere singularitatem vltimam, & atomam, qua, & diuinitas vltimo singularizetur, & quasi physicè determinetur, constituatúrque naturæ rationalis diuinæ indiuiduum physicè, ac metaphysicè totale, & quod cum alio quovis tanquam cum comparte componi nequeat: vti enim docebamus disputat. procemiali ex Boëtio, Patribus, Conciliis, & Scholasticis quam pluribus in hac totalitate indiuidui substantialis naturæ suppositi ratio, & Personæ consistit: atqui vltimi complementi, & singularitatis ratio (si præcipuè indiuiduum substantiæ, ac substantiale sit, vt in Personis Trinitatis euenit) est prorsus absoluta à respectu, siue prædicamentali, siue transcendentali: ergo, & personalitas quæuis diuina personam suam in esse personæ atomæ, & singularis constituens prorsus absoluta, tam prædicamentaliter, quam transcendentaliter est.

* * *

CERTAMEN IV.

Authoritatum sono tenus aduersantium, aliarumque oppositionum solutio.

1 NOn grauabor priusquam testimoniis patrum qui opponi nostræ huic doctrinæ videntur, respondeam, quam eis recitatis noster Salmeron adhibet, solutionem ipsius verbis tract. citato pag. 156. col. 2. post init. referre. Ne si cui nostræ minus arrideant, ingenio, & authoritate potiòr desit. Sic ergo scribit. *Quod, si Patres interdum omnia absoluta communia tribus personis, dixerunt; de absolutis illis intellexerunt, quæ cum essentia conuertuntur, & non de proprietatibus; &, cum per relationes personas constitui dicunt; vel ex opinione sunt locuti, non ex fide, de qua per Concilia, aut decreta non ita euidenter constat: vel relationes, vt notas proprietatem constituentiù personas accipiunt, quia alia nomina priora non occurrebant. Et quod habetur in Concilio Toletano II. nihil desinit: sed illud Prouinciale Concil. XIX. Episcoporum exponit suum sensum, & intelligentiam, de Mysterio Trinitatis: & nihil, vt prius disputatum, & cognitum sancit, tanquam de fide ab omnibus tenendum. Quemadmodum etiam Concilium Florentinum nihil ibi de eo articulo, tanquam dubio, & controuerso tenendum definiuit; sed obiter, & aliud agens illam sententiam secutum est.* Hæc ille. Sed nos iam eis testimoniis minutiùs respondeamus.

2 Et sanè quoad constitutionem personarum per absolutas proprietates parum negotij Patres, & Concilia nobis facessunt. Sunt enim perpauca testimonia, sono adhuc, aduersantia. Bessarion. orat. pro vnione post Concil. Florent. c. 6. post med. col. 8. & 9. bis ait: *Non enim generare, & genitum esse, quod originis est, constituit principaliter personam, sed paternitas, & filiatio.* Ac rursus præmissa relationis, & originis identitate ait: *Vtroque quidem modo distinguuntur diuinæ personæ: prius tamen, & principaliter secundum modum intelligendi per relationes, per quas etiam constituuntur diuinæ personæ.* Secundò: Ioannes Theologus eodem Concilio sess. 18. §. *Vos quæritis*, sic habet: *Ita enim sentit Epiphanius de originis habitudine constituente personas.* Sed, si Doctoribus particularibus Bessarioni, & Fr. Ioanni de Monte-negro Dominicano obiter in Concilio, de aliis disputante, suas opiniones proferentibus respondere opporteat, dicito: Bessarionem loqui de relatione fundamentaliter, non formaliter prædicamentaliter sumpta: hoc est de proprietate personali, absoluta, quam nostra sententia ponit, vt relationis fundamentù. Ait enim prius relatione, quam origine constitui: quod alio sensu falsum omnino esset: cum origines, & in personis ponat, & relationibus sint priores. Ait autem priùs, & principaliùs eis relationibus, fundamentaliter, vt dixi sumptis, constitui, & distingui personas: quia originibus formaliter in fieri personæ considerantur; proprietatibus autem aliis personalibus in facto esse, in se intrinsecè. Quem sensum satis ipse explicuit dicens post pauca: *Vtroque quidem modo distinguuntur diuinæ personæ, sed principalius relatione, siue proprietatibus.* Quæ in facto esse, & formaliter intrinsecè illas constituunt. Ioannes Theologus, è S. Thoma quæ putabatur, sententia locutus est: nisi fortè vtérque (quòd, & textui non erit incongruum) de personis quatenus nominibus relatiuis significantur, quibus aut solùm, aut frequenter appellantur, locutus est. Quod quidem idem est, ac dicere: personam, qua relatam, siue Patrem, qua Patrem relatione constitui. Id quod, & certissimum est, vti in quæstionis notatione explicabamus, nec nostræ conclusioni aduersum, quæ de personarum constitutione in ratione personarum singularium, atque atomarum statuitur. Sed opponunt tandem Cyrillus 2. Thesaur. capite tertio, aientem: *Nunquam in plures personas distingueretur, Deitas, nisi quædam inueniretur differentia, non secundum essentiam, sed secundum relationem, & quasi extrinsecus intellecta, per quam vtrinsque*

que persona in hypostasi constituitur. Sed præterquam quod locus iste præfatas duas solutiones admittit: eis adhuc opus non habet, si rectè construatur. Illud enim *per quam* non refert relationem, sed differentiam, quam per relationem extrinsecus intelligi ait, cum sit alioqui intrinseca personis, illas in personas singulares, & atomas constituens. Epiphanij locum à Ioanne citatum ad constitutionem personarum per relatiua non vidi, cum totum legerim Ruiz: quare æstimo referri pro antecedenti doctrina.

3 Sed quoniam personas per ea inter se se, per quæ constituuntur, distingui asserimus quæstione 2. eis etiam testimoniis, quæ personarum distinctionem per relatiua sonare videntur satisfaciendum nobis erit, vt nostram doctrinam ab oppositionibus omnino vindicemus. Ea vero quamplurima sunt, quare altero cuiusque generis recitato, & soluto, omnibus tandem fiet satis, quin otiosè reliqua carthas inundent. Primum sit *Patrem omnia dedisse filio præter esse Patrem* ideſt paternitatem. Aſt eo, quod filio non dedit, sed sibi adseruauit ab eo distinguitur: ergo relatione paternitatis distinguitur formaliter à filio. Sed rogo obiectantes an ita rigidè accipienda hæc sint, vt esse Patrem, seu paternitas formaliter à Patribus, & sola intelligatur? An sumi possit, atque intelligi in illis fundamentaliter, vel cum aliis Patris formalitatibus propriis illius, in quibus ipsa fundatur? Si secundum hoc admittunt, vti Catholicè admittere debent, proprietatibus illis Patris fundamentibus relationem paternitatis, vt potè prioribus, constitui, atque à Filio distingui personam Patris certum erit, vt ostendimus à ratione certamine 2. Si autem primum dicant, habent contra se Damascenum recitatum ex 1. de fide capite 9. longè à principio dicentem: *Omnia quæ habet Pater Filij sunt præter innascendi proprietatem.* aliósque plures Patres cum ipso recitatos certamine 3. numero 4. Insuper, & fidei aduersantur, siquidem de fide est Filio non esse datam innascibilitatem Patris; atqui hæc absoluta prorsus est, vt loco ibi citato ostendemus: est siquidem esse à se explicatum per negationem relationis essendi ab alio. Catholico ergo sensu intelligendi Patres sunt, dum ita loquuntur, de paternitate fundamentaliter sumpta pro personali proprietate, illúdque *omnia* de communibus formalitatibus intelligendum.

4 Opponi solet illud Boetij 1. de Trinitate capite 12. sub init. *Ita igitur substantia continet vnitatem; relatio multiplicat Trinitatem.* Isidor. 2. de different. spiritualibus capite 2. *In relatione personarum Trinitas est.* Naz. orat. 37. 5. de Theolog. colum. 5. *Mutuæ eorum relationis differentia diuersa quoque ipsis nomina procreauit.* Gregorius Bœticus de Trinitate post medium: *Hoc solo differens à Patre Filius, quod ille genuit, hic natus est.* aliique plures Patres, & Concilia in eandem sententiam scribunt, quorum testimonia non pauca in nostra principali solutione recitabimus: reliquorum notabimus loca. Ex quibus omnibus, & præcipuè Damasceno recitando Theologicum illud, atque ab omnibus suspiciendum axioma manauit: *In diuinis non est distinctio, nisi obuiet relationis oppositio.* ergo, conclamant Aduersarij, distinctio personarum per relationes est, non per absoluta. Cæterùm cum testimonia hæc omnia de relationibus prædicamentalibus loquantur, solutioni obnoxij nobiscum erunt Scholastici omnes, præter sex illos rigidos primæ sententiæ defensores. Ex aliis enim nemo per relationes prædicamentales formaliter sumptas constitui, ac distingui personas defendit: quod si alio sensu, quam formali relationes prædicamentales eis locis sumi à Patribus dicendum ferè omnibus est: facillimè negotio expediam, si dicam ab eis Patribus relationes prædicamentales sumptas fundamentaliter fuisse pro personalibus proprietatibus absolutis, quas diximus: in quibus tanquam in fundamentis relationes prædicamentales sunt. Atque Nazianzeni locus de nominibus Patris, & Filij, expressus est, quæ relatiua sunt, non de constitutione personarum per relationes, imò neque id ipse vsquam docere potuit: vel eo, inter alia, præcipuè, quod inter Patrem, & Filium vnicam re, & formaliter esse docuerit, qua mutuo alter Pater, alter Filius dicatur, vt vidimus disputat. septima, quæstione tertia, certamine secundo, numero quarto. Sed quia communior cum aliis etiam Patribus causa hæc est, vniuersalem solutionem, genuinúmque eorum, vt puto, sensum edisseramus, quo etiam formaliter locutos nostræ sententiæ nullatenus aduersari monstremus.

5 Germanus ergo sensus illorum est: eos quidem de relatione formali expressa nominibus Patris, & Filij, & Spiritus sancti, quibus in Scriptura, & vsu personæ Trinitatis nominantur, fuisse locutos. Eam autem non constitutum formale, & distinctum Personarum Trinitatis designasse; sed vt argumentum formale, & efficacissimum pluralitatis, seu Trinitatis Personarum in diuinis demonstrandæ: quia nimirum relatio producentis, & producti, siue procedentis, non nisi inter distincta extrema potest inueniri: cum idem sui ipsius producens, aut productiuum esse non possit; quare ex productione, relationéque producentis, & producti, rectè, & euidenter ostenditur vtriusque distinctio: non quidem, quàm actio, seu relatio in illis ponat, sed quàm potiùs supponat. Hoc probo primùm: quia omnia illa Patres, & Concilia protulere non disputando de constitutione metaphysica personarum, de qua Scholastici solùm disputant, quæque, ne in mentem quidem, ipsis venit; sed disputando contra hæreticos Arrianos, Sabellianos, Eunomianos, & Græcos de vnitate essentiæ Personarum Trinitatis, déque diuersitate in Personis. Insuper de processione vnius ab alia, atque Spiritus sancti à Patre, & Filio iuxta errores varios à nobis memoratos disputatione secunda. Vt autem ea probarent ex processione vnius ab alia, earúmque relatione contra alios diuersitatem Personarum argumento facto euincebant: atque in essentia vnitatem, inter quam, & Personam nulla datur productio contra alios; atque contra alios tandem processionem Spiritus sancti à Patre, & Filio à quibus diuersus personalitet est: cum tamen ex Scriptura non nisi inter procedentem, & producentem personam detur distinctio. Quod si non eo argumento diuersitatem Personarum contra Hæreticos in vnitate essentiæ Patres euincerent, sed ex constitutione personarum per relatiua videri ab hæreticis meritò possent: cum ex Scriptura solùm constet esse Patrem, & Filium, & Spiratum ab vtroque in diuinis, non autem per huiusmodi relationes vnumquemque ex illis constitui in se, & distingui à quouis alio. Ex ratione autem naturali, & metaphysica certum sit producens, & productum non relatione constitui in se, atque ab extremo opposito secerni, sed ad eam constitutum in se extremum, atque ab opposito distinctum supponi. Relatione ergo formali in Scripturis expressa, tanquam medio vtebantur, vt distinctas personas hæreticis probarent: quia nihil sui ipsius actiuum, siue producens esse potest; non autem tanquam formali constitutiuo, ac distinctiuo Personarum.

6 Hoc ipsum plura testimonia, quæ nobis opponi solent, præ se ferunt Cyrillus, secundo Dialogorum de Trinitate, columna quinta, ad id: *Baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti.* his verbis: *Collegit, & præ aliis posuit nomina nobis constituentia,* id est proponentia, *vniuscuiusque significati propriam existentiam,* id est peculiarem ipsius existendi in se, & ad se modum vndecimo Thesauri capite vnico vers. finem ea nomina esse in Deo ait, *quæ relationem quamdam ad exprimendam distinctionem,* id est nobis significandam, *ostendunt.* Ex quibus constat eiusdem sensus septimo Thesaur. capite primo post medium, dum ait: *sola diuersitate relationis,* non in se, sed in extremis, *quæ diuersis nominibus significatur,* cum eadem inter extrema opposita sit, *nec alia re vlla distinguun-*

tur

tur, id est: nulla alia de re, siue de causa. Concilium Toletan. 11. tacitè ab Ecclesia approbatum confess. fidei cap. 1. *in relatione*, quavis vna, *personarum numerus cernitur*. Cum non nisi pluribus esset, si relationibus constituerentur, ac distinguerentur formaliter personæ. Item illud *cernitur* idem, ac nobis insinuatur, vt patet, ac post pauca Concilium ipsum sic expressit: *Hoc solo numerum insinuant, quod adinuicem sunt.* Ex quo eadem VVormaciense profess. fidei sub init. Anselm. de processione Spiritus S. capite 2. post med. & capite 5. probat Spiritum S. à Patre procedere: *Quia*, inquit, *si vterque de nullo est, penitus nil inueniri valet in fide Christiana, vndè sint adinuicem alij, sed vnus, idémque Pater, & Spiritus S. & vna persona*, id est nullum est argumentum ex fide, & reuelatis petitum ad eorum diuersitatem probandam. Et cap. 3. init. & med. respondens argumento identitatis personarum ex identitate naturæ: *Sed obuiat relatio, quæ prohibet Filium, vel Spiritum S. esse Patrem*, qui sensus ipsissimus (vt sic loquar) est axiomatis illius: *Nisi obuiet relationis oppositio.* Etenim in diuinis relatio, qua diuina, non affert distinctionem: cum spiratoris relatio Patrem, & Filium, in quibus est, non distinguat, sed cum paternitate, & Filiatione amicè componatur; sed ratione oppositionis, & diuersitatis, quam in extremis supponit, cum producentis, seu productiui, & producti relatio est, vt dicebamus: quia nihil sui ipsius actiuum esse potest. Hinc Damascen. recitatis verbis certamine 3. numero 3. *Secundum causam, & causale differentiam intelligimus*, aiebat. Boëtius obiectus eo loco rationem cur relatio multiplicet Trinitatem immediatè subdit: *Nam idem Pater, qui Filius non est*, &c. dixerátque paulò superius nullam relationem, hoc est relatiuum ad se ipsum referri. Eandem reddunt rationem reliqui Patres, qui opponi nobis possunt Augustinus 11. de ciuitat. capite 10. init. & capite 11. & 5. de Trinitat. capite 8. ac libro 7. capite 2. Cyrillus 1. Thesaurus capite 8. Basilius homilia 28. contra Sabellian. versus med. Athanas. 11. de Trinitat. sub init. Fulgent. ad 1. obiectionem Arrianor. post med. & fin. Bernardin. Epistola 190. ad Innocent. column. 2. Nec alio sensu loqui potuerunt, cum iidem locis recitatis certamine 3. numero 3. & 4. per innascibilitatem, & existendi in se, modos, atque hypostases, personalitates, ac subsistentias, qui conceptus absoluti, (vt diximus) sunt, Patrem, & personas constituant, ac distinguant, dum formalius loquuntur.

7 A ratione oppones. Constitutiua, & distinctiua formalia non opponuntur relatiuè per nos: sed nec priuatiuè, cum in eadem essentia sint, nec sit altera alterius priuatio: nec contrariè: tum, quia oppositio hæc dicit limitationem subiecti, quæ in essentia diuina non est: tum quia vtraque cum eadem essentia diuina amicè componitur: ergo nullam habent distinctiua formalia oppositionem; ergo, & realiter identificantur, sicut, & alia defectu oppositionis ob entitatis diuinæ summam perfectionem: ergo Pater, & Filius secundum suas proprietates, & distinctiuâ idem realiter sunt: quod, & est implicatorium, & hæreticum. Respondetur: in primis, hæc omnia in innascibilitatis conceptu, qui quidem formaliter absolutus est, manifestè instari. Deinde respondetur: negando primam consequentiam: quia præter ibi enumeratas est oppositio singularitatis vnius cum alia, vt patet in singularitatibus Petri, & Pauli, quas secum identificari repugnat. Cum ergo personalitas quævis diuina sit vltima singularitas, qua Deitas singularissima in linea naturæ, communis tamen physicè personis, vltimo singularizatur, vt quatenus illi identicè coniuncta nequeat alij identicè copulari, habet cum aliis personalitatibus, siue vltimis singularitatibus oppositionem formaliter: quæ realiter quidem oppositio relationis principij, & principiati, siue producentis, & producti est: cum in statu realitatis, ac non præcisionis illarum ab essentia, & personas, & principia, ac principiata constituant, inter quæ solùm est relationis oppositio, licet inter personalitates præcisè sit sola oppositio singularitatum. Illud autem axioma *in diuinis non est distinctio nisi obuiet relationis oppositio*, de statu realitatis intelligendum est, non præcisionis formalitatum, vt patet, ac superius docebamus: in isto vero statu oppositionis est relationis formalis realis inter personam, & personam, tam principij, & principiati, & producentis, & producti, quam Patris & Filij. Imò, & inter personalitates ipsas, quarum quæuis in statu realitatis ita determinate est hæc persona producens, vt nequeat esse alia procedens: licet formaliter loquendo, & præcisè, nec producens, nec procedens sit, sed alteram vnaquæque constituens vltimò, quare, & vltimum determinatiuum relationum transcendentalium primò, deindè etiam prædicamentalium. Quod sectus habet essentia: quia status suæ realitatis non est vni personæ affixus, cum sit tribus communis physicè, realiterque identificata: quare neque in statu realitatis distincta, ac relata alicui dici absolutè potest: formaliter autem loquendo, & præcisè essentia indifferens est ad constituendam potentiam notionalem tam actiuam quam passiuam, & personas tam producentes, quam productas, seu procedentes: quare neque vltimum determinatiuum, ac determinatum fundamentum relationum, siue transcendentalium, siue prædicamentalium: quare nec fundamentaliter relatiua dici potest, sicut personalitates formaliter sumptæ, & fundamentum relationum sunt, & fundamentaliter relatiuæ dici meritò possunt.

QVÆSTIO II.

An constitutiuum idemmet Personarum formale distinctiuum sit in diuinis?

ET si hac super re satis nostram quæstionē præcedenti sententiā explicuerimus, hanc quæstionem instituimus, vt nostræ doctrinæ consequentia probetur, aliorum improbentur inconsequentiæ.

CERTAMEN I.

Aliorum opiniones confutatæ.

1 TRiplex sententiæ negatiuæ via aperta hactenus ab Scholasticis fuit. Prima, Durand. in prima d. 11. quæstione 2. ad secundum, disp. duodecima, numero vigesimo tertio, ac vigesimo quarto. Capreolus d. 11. toto articulo secundo. Ferrar. 4. contra Gentes capite 24. & 26. circa med. Caietanus prima parte quæstione 36. articulo secundo, §. *ad euidentiam huius difficultatis*, Bannez articulo quarto, dubio secundo. Canariensis articulo secundo, parte secunda ad tertia. Molinæ disput. tertia, circa medium, §. *præcipua difficultas*. Nazar. controuers. prima. Argent. in prima disp. 27. quæstione prima, articulo tertio circa finem, & communiter Thomistarum, ait: licet in absolutis verum sit per ea formaliter distingui, per quæ constituuntur, atque in relatiuis respectu termini correlati; ast respectu termini non correlati per aliud etiam absolutum, ab illo distingui posse, quam in se constituantur: vt patet in duplo, quod dupli relatione, qua formaliter constituitur, à dimidio sibi correlato formaliter etiam distinguitur, à triplo verò, vel quadruplo, qui termini correlati

non sunt, absolutè solùm, quia formam habet diuersam: cum ergo Spiritus Sanctus terminus correlatus Paternitatis,& Filiationis non sit,his quibus Pater,& Filius constituuntur formaliter, ab eo non distinguuntur, sed Spiratoris relatione:quia in diuinis, nisi per relationes, distinctio non est. In primis, quam falso extremum hoc asseratur constat ex q.1. Primum autem,& falsum est,& cõtra S.Thom.1.p.q.40.art.2.circa med.vniuersaliter de omnibus,etiam relatiuis, docentem per id ab omnibus formaliter distingui,per quod constituuntur.Loquitur in diuinis, & casu nostro etiam. Atque in relatiuis, cum forma tota relatio sit, ea distingui debent ab aliis, non forma absoluta, quam non habent, quod vrgebo cert.2.

2 Secunda via est nostri Vasq.1.p.d.147.cap.7.num.34. & cap.8.d.158.cap.3.Alarcon.d.4.de Trinit.cap.9.à num.2. asserentium in his,quæ realiter constituunt,vt reales formæ,constitutiuum formale idem ipsum esse reale formale distinctiuum: in his autem, quæ per rationem constituunt,vt in diuinis personis, non eadem esse distinctiua re liter distinctorum.Id quod suo quisque exemplo confirmat,& Vasquez quidem actione, & passione, quæ diuersis formalitatibus constituuntur, neutráque realiter ab altera differt.Cum ergo constitutio personarum Patris, & Filij per rationem sit, ac distinctio earum ab Spiritu Sancto realis, poterunt per aliquid iam constitutis aduenies, nempe spirationem, vel spiratoris relationem ab illo distingui.Sed exemplum è re non est:tum quia,si solùm formaliter actio, & passio distinguuntur, tota constitutio, ac distinctio rationis est, atque eiusdem re ipsa entitatis:ast constitutio personæ diuinæ,licet rationis sit, in effectu est formæ realis, cum vnam personam constituat,in qua est aliquid re ipsa,quod non est in alia:quare exemplum è re non est, atque ad generale assumptum Vasquezij insufficiens. Quoties enim differentia, etiam per rationem constituens, ita constituit, vt eius ratione aliquid sit in constituto re ipsa, quod re ipsa non sit in alio,sufficienter illud ab alio distinguit realiter (id quod in Spiratoris actione,vel relatione aduenient constitutis admittere debet Vasq. cum solùm per rationem constituat, & tamen,quia aliquid ponit in Patre, & Filio, quod non est in Spiritu S. distinguit eos, vt spiratorem realiter ab Spiritu Sancto) sed constitutiua rationis personarum ponunt in persona quavis aliquid,quod realiter non sit in alio:ergo distinguunt personas realiter:ac proinde idem formale constitutiuum; est distinctiuum personarum.

3 Alarcon alio exemplo doctrinam generalem Vasquezij confirmat,atque antecedens nostrum vltimum infirmat. Ait enim rationale per rationem constituere hominem in sua specie,& distinguere ab specie equi, quas non distinguit animal, in quo conueniunt:& tamen realiter non minus differt homo ab equo per animal, quam per rationale: quia se totis realiter differunt: ergo non semper constitutiuum pure rationis distinguit realiter constitutum;sed solùm per rationem:in eo nimirum ordine,in quo constituit.Mala illatio:cum ex antecedenti,& exemplo potius inferatur:ergo ea etiam quæ non constituunt, vt distinctiua formalia possunt realiter distinguere. Nam exemplum vtrísque realiter distingui hominem ab equo probat.Sed exemplum è re,& doctrina huius authoris non est. Non è doctrina: quia animal non aduenit homini constituto, vt ratio spirationis, vel spiratoris in horum sententia;sed,vt genus constituit, è re autem non est:quia constitutio personarum ex essentia, & personalitate,licet rationis sit,non est propriè generis, & differentiæ, sed sicut formæ duplicis duorum indiuiduorum eadem materia constantium. Denique distinctio realis per constitutiua formalia ratione solùm à communi distincta in sola Trinitate inuenitur: quare nulla exempla creata idonea inuenientur, vel ad explicandum, vel ad impugnandum. In eis est implicatio in terminis distingui realiter per formalitates;secus in Trinitate.Vnde homo per animal, vel rationale formaliter sumpta non distinguitur realiter ab equo:sed se totis realiter indiuidua differunt: quia in nullo realiter conueniunt,sicut conueniunt realiter in essentia personæ.

4 Tertia via est per id, quo constituuntur personæ formaliter,satis esse,si distinguantur formaliter,vel radicaliter:quare Patrem,& Filium formaliter per sua constitutiua distingui: radicaliter verò per eadem ab Spiritu Sancto differre:formaliter verò per spirationem. Ita Ruiz d.68.sect.8.n.13:citans S.Thom.q.10.de potentia articul.5. corp. dicentem: *Distinctionem Spiritus S. à Filio non sumi ex eo, quod alter genitus, alter spiratus;sed ex oppositione duarum affirmationum,quod alter spirator sit,& alter Spiritus.* Sed in his nihil pro hac sententia inueni. Contra illam verò à ratione non pauca.Contrà:quia,si in esse singulari personales, & indiuiduæ sunt constitutæ duæ Personæ Paternitate, & Filiatione formaliter,implicat hoc esse personale Patris, vel Filij esse hoc esse personale Spiritus Sancti: ergo eis sunt realiter formaliter distinctæ ab illo. Patet:quia realis formalis distinctio, vel est negatio identitatis vnius cum alio,vel huius negationis fundamentum. Confirmatur:quia distinctiuum reale formale nequit aduenire formaliter iam constitutis in esse singulari formaliter, vt ostendebam supra:quia singularitas est vltima differentia formalis, ac proinde per aliam singularitatem in propria linea incontrahibilis:atqui per se Pater, & Filius in esse singulari personali Paternitate, ac Filiatione sunt constituti realiter formaliter: ergo nequit eis constitutiuum reale formale vltra Paternitatem, & Filiationem aduenire.Nisi admittas non iisdem formaliter realiter distingui, quibus constituuntur personæ,quod in primo modo impugnabas,acriúsque certamine sequenti refellam.

5 Recentiores Complutenses, dum à sententia negante hactenus iuxta varias eius vias volunt recedere, & affirmanti consentire, atque ex alia parte difficultatem de spiratione volunt componere præter rem, & falsò nonnulla docuerunt. Asserunt ergo Patrem, & Filium essentialiter loquendo iisdem, quibus constituuntur formaliter realiter, & inter se, & ab Spiritu Sancto realiter formaliter distingui: ast relatione spiratoris tanquam per passionem, seu proprietatem ab eodem vtrumque differre: non aliter atque homo ab equo per risibilitatem differat, licet essentialtter per rationale distinguatur. Sed hoc, & præter rem est,tum quæstionis, tum componendæ difficultatis. Etenim,si semel admittatur ante relationem spiratoris Patrem, & Filium distingui essentialiter: hoc solùm inquiritur de distinctiuo primario,& essentiali personarum. Si autem spiratoris oppositio in eo essentiali constitutiuo non est: difficultas, quæ aduersarios in tot discursus agebat,adhuc viget. Quomodo sine oppositione principij,& principiati ab Spiritu Sancto Pater,& Filius realiter formaliter distinguantur?cum certum omninò sit, ea ablata oppositione, non posse in diuinis distinctionem reperiri. Quod si in essentiali constitutione personarum distinctio non est, identitas essentialis erit: vnde passio duorum cum Spiritu Sancto, quoad essentialia etiam personalia identificatorum, non erit spiratio, vel relatio spirandi, quæ eiusdem ad se ipsum esse non potest: quare neque per illam, tanquam per passionem ab Spiritu Sancto distinguentur.Sed esto:sit distinctio in essentialibus personalibus vtriusque ab Spiritu Sancto: spiratio tamen passio vtriusque non est,vt euincebam d.3. quæstione 2. & d. 4. quæstione 2. Secundò relatio spirati essentialis personalis est Spiritui S.ergo,& spiratoris Patri, & Filio essentialis personalis erit:quia differentiæ diuisiuæ oppositæ in eadem linea, vel vtraque,vel neutra essentialis diuisis est:vt patet in rationali hominis,& hinnibili radicali equi. Ergo, vel spiratoris actio,aut relatio essentialis personalis est vtrique,vel spirati ratio non est essentialis Spiritui S. Quod si hoc extremum admittas, nescio cur rationem geniti essentialem, ac non passionem dicas esse Filio.

CERTAMEN

Certamen II.

Iisdem realiter formaliter, quibus constituuntur, Personas diuinas distingui Patrum authoritate probatur.

1 TRadunt conclusionem Scot. in 1. d.10. q. 8. & d.11.q.2.& Scotistæ omnes.Gabr.ibi art.2.& 3. vbi Carthus.col. penult. approbat Ricard.tacite,art.vnic. q.2.Aureol.art.3.concl.4.Bachon.d.13. q.1.Philip.Faber in 1.d.38.Henric.quodl.5.q.9.Soar.7.de Trinit.cap.4.Valent. q.10.pun.3.Arrubal, d.112.cap.2. num.6.ac d.131.cap.3.n.17. Luis Torres d.20. dub.4.Granad.tract.12.d.2. Gasp. Hurt. d.4.diff.4.vers.fin.§.*Respondemus enim*,ac deinceps. Eidémque conclusioni consentire voluerunt Ruiz, & Recent. memorati.Probatur ex Patribus Basil.Epist.43.fin.*Manente,quæ in ipsis consideratur,proprietate, ad hoc,vt euidens sit personarum discreta notio.*2. contr. Eunom. vers. fin. *Proprietates, ac notæ, quasi caracteres quidam,ac formæ in substantia inspectæ, distinguunt quidem, quod commune est appropriatis caracteribus.* Post pauca : *Hæc enim proprietatum natura est : vt in identitate substantiæ distinctionem ostendant.* Athanas.Dialog.1. de Sancta Trinit. med. *quod proprietatem habet numerum admittit:ipsa enim proprietas numerum inducit;* infrà : *Quando tres hypostases dicimus Patris,Filij, & Spiritus Sancti,verè esse dicimus proprietatum differentiam in hypostasi.* Nyssen.ad Ablab. *Quod non tres Dij*,ait:*hypostaseon ratio, per eas,quæ in vnoquoque considerantur proprietates dispertitionem admittit, & iuxta compositionem in numero consideratur.* Pende : *Iuxta compositionem in numero*, id est constitutionem in pluralitate consideratur.Naz.orat.32.ad 150. Episcopos post med. *Quid vobis hypostases volunt, aut vobis Personæ? Nimirum tria esse, quæ diuiduntur,non naturis,sed proprietatibus.* Cyrillus Alexand. Dialog.de Trinit.circa fin. *Substantiam proprietatibus,Personarumque differentiis dilatatam*;pluribus communicatam;*esse* ait Theodoretus Dialogo *immutabilis*,col.2.diuina suppositia dicit esse:*proprietate differentia.*

2 Anastas.Synait.1.de Rectæ fidei dogmatibus,longè à principio:*Quod,vt proprium Personis tribuitur, vnam ab altera signatè distinguit Personam.* Isidor.Pelusiota lib 2.Ep.142. *Trinitatē personarum qualitate, atque hypostaseon proprietate distinguentes.* lib.3.Epist.149.*Diuinum numen proprietatum ratione distinguitur*,Damasc. Epist.de Trisagio circa med.*Solùm hypostasibus,& caracteristicis vniuscuiusque hypostaseos proprietatibus separari.* De duabus Christi voluntatibus sub init. *Distare inter se dicuntur sibi insignitis proprietatibus.* Ambros. in Symbol.Apostolor.cap.10.init.id,*ego & Pater vnum sumus*, Ioann.10.ita exponit:*Sumus propter personarum proprietates*, cap.11. med. *Nos Deitatis Personas in proprietatibus suis distinguentes*,Aug.3.controu. Maximin.cap.10. fine:*Propter vniuscuiusque proprietatem tres personæ sunt.* Fulgent. de fide ad Petr.c.longè ab init.*Personarum sunt proprietate distincti.* Ad primam obiectionem Arrianor. *Non enim ipse est Pater, qui Filius : quoniam in vtroque personarum proprietas reseruatur*, Ioann. P. 1. de duab. natur. contra Euthyc.post.init. cum Augustin.ait:*Trinitas sit propter proprietatem personarum.* Et cum Naz.*tria secundum vniuscuiusque proprietates.* Concil.Lateran. cap.*firmiter* de summ.Trinit.*Secundum personales proprietates discreta.* Marcus Græcorum nomine sess. 19. Concil. Florentin.fine:*Per suas proprietates re ipsa differunt Personæ.* Richard.Victorin.de Trinit. cap.15. & 17. citatis,eandem repetit sententiam illis præsertim verbis:*Personalem proprietatem dicimus,per quam quilibet vnus est ab omnibus aliis discretus.* Quibus rationem tradit ex omnibus recitatis sic efformandam.Proprietas,seu proprium Personarum,qua tale, illud est,quod in vnaquáque singulariter est,seu, quo vna quæque singulariter est. Ergo, si proprietatibus distinguuntur per Patres omnes,distinguuntur, quibus formaliter constituuntur singulariter in suo esse personali. Ea quippe sunt proprietates primæ, quibus singulariter sunt.

3 Integrum discursum dederunt nobis iam olim Sophronius Patriarc.Constantinop.6.Synodo act.4.dicens: Spiritum Sanctum nec Patrem, nec Filium esse. *Propter ulterificas horum trium proprietates, propterque dissimilitudinem proprietatum, quæ inconfusè vnamquamque figurant Personam. Sicut ergo esse Deum vna quæque inconuertibiliter possidet,ita, & proprietatem, per quam ipsa persona figuratur immutabilem, & immobilem obtinet, quæ eidem soli insita est,& ab ipsis alijs Personis eam discernit.* Atque in casu,& difficultate præsenti de distinctiuo Spiritus Sancti à Filio per id,quo in esse Filij personali,& in personali esse Spiritus Sancti constituuntur,sic loquitur Naz.orat.in sancta lumina post num.42. *Spiritus Sanctus verè Spiritus est, procedens quidem, ex Patre, non tamen Filiationis modo,vt,nec generationis, verum processionis.* Quam eandem distinctionis rationem dederunt Augustin.5.de Trinit.cap.14. sub init.*Exiit enim,non quomodo natus,sed quomodo datus.* Et Damasc. 1. de Fide cap.7. 9. 10.ac. 18.*Non filialiter,sed processibiliter.* Præclarius autem,si potest, Athanas. Dialog.1. de S. Trinitat.contra Anomæum in eandem distinctionis rationem Spiritus Sanctus à Filio ita scribebat. *Differentiam esse non hac ita ratione, quod sint ex hypostasi:sed quod vnus quidem ex vtero sit,alter ex ore*, id est differentiam non esse, quod à persona procedant cum id vtrique commune sit; sed quod Filius ex vtero, id est genitus, ac Filius sit; Spiritus autem ex ore, id est spiratus, iuxta Scripturæ, & Patrum phrasim. Ecce quod aduersarij non capiunt nempe eodem, quo in esse personali talium Filius, ac Spiritus Sanctus constituuntur inuicem distingui, quin distincta formalitas in Filio, quare neque in Patre, expectetur, docuerunt Patres tam olim: & tamen, ne, nunc quidem, tot Scholastici intelligunt, qui formalitatem constitutiis Patri, ac Filio superaddunt, vt eos ab Spiritu Sancto distinguant. Est autem in causa, quod spiratiuam potentiam non satis caluerunt, vt certamine 4. ostendemus, ex doctrina, quam ea de re dedimus disputatione 3.quæstione 2. & disp.4. q.etiam 2.

Certamen III.

Ex Anselmo, & ratione eadem veritas stabilitur.

1 CÆterum pro hac veritate apertissimus omniū Patrum fuit Anselmus de process.Spirit.S. c.2. circa med.sic effatus. *Hæc itaque sola causa pluralitatis est in Deo,vt Pater, & Filius, & Spiritus S.dici non possint de inuicem, sed alij sint ab inuicem:quia prædictis duobus modis* (nascendo scilicet,& procedendo)*est Deus de Deo.* Et post pauca:*Ipsa diuersitate natiuitatis, & processionis referuntur ad inuicem,vt diuersi, & alij ab inuicem.* Ex quibus sic arguo. Natiuitas, vel fundamentalis (in mea sententia) vel formalis (in aliorum opinione) ac processio, seu spiratio alterutro modo sumpta sunt constitutiua essentialia formalia Filij, ac Spiritus Sancti in esse personali vniuscuiusque: atqui hæ ipsæ sunt formalia distinctiua per Anselmum, atque rationes formales solæ distinguendi Personas Filij, & Spiritus S. ergo per Anselmum iisdem formaliter, quibus formaliter constituuntur distinguuntur personæ in diuinis. Respondet Ruiz d. 68. sectione 6. loqui Anselm. ex sententia Græcorum, quibus processio Spiritus S. à Filio nondum explorata erat, &, ex qua præcipuè distinctionis rationem volebat assignare toto capite 1. & 2. in cuius fine habet : *Filius (vt interim aliam causam dicam : quoniam non constat, quod Spiritus S. de illo sit, & procedat) ideo non est Spiritus S. nec Spiritus S. Filius : quia Filius nascendo habet esse de Patre; Spiritus S. verò non nascendo, sed procedendo.* Qua ratione distinctionis iterum adhibita capite 3. subdit : *Cum autem apparebit, quia Spiritus S. est de Filio, tunc quoque palam erit, quia propter hoc nequit esse Filius Spiritus S.* Verum cum dicit aliam causam,quam processionis, à Filio dare ad distinctionem, nempe

natiuitatem, & processionem veram putat, quam dat, quin non aliam putat, rationem formalem distinguendi Spiritum S. à Filio, sed aliud eiusdem distinctionis formalis argumentum clarius, vt ostendunt verba illa: *Tunc quoque palam erit, quia propter hoc.*

2 Vt autem constet quam ex propria sententia loquitur, audiatur sic loquens cap. 4. longè à med. *Ideo cum nascitur vnus non potest cum eo nasci ille, qui per hoc est alius ab eo, quia non similiter nascitur, sed procedit: & cum vnus procedit, nequit ille simul procedere, qui non similiter procedit sed nascitur. Et ideo non habet vnitas illa vim consequentiæ, quia pluralitas obuiat, quæ ex natiuitate nascitur, & processione. Et si per aliud non essent plures Filius, & Spiritus S. per hoc solum essent diuersi.* Nec dubium, quin ex propria sententia loquèretur Pater, qui ex Latinis est, quorum plures recitati cert.1.n.3. licet processionem Spiritus S. à Filio semper tenuerint, tamen per natiuitatem, & processionem eos distingui expresè docuerunt. Ratio autem est: quia in eorum Patrum, ac vera sententia principij spiratiui, seu spirationis ratio constitutiuis Patris, & Filij in esse singularium personarum nihil formaliter superaddit: ac proinde in sic præcisè constitutis oppositio principij, & principiati cum Spiritu S. in vtroque est, & in Spiritu S. cum vtroque vt cert.4. patebit. Quo circa perperam Carthusian. in 1.d.11.q.2. Vasq. d.147. cap.4. post med. Soar.10. de Trinit. cap.2.n.2. & 7. existimarunt Anselmum Paternitate, & Filiatione disparate se omninò habentibus ad Spiritum Sanctum distinxisse ab eo Patrem, & Filium. Id quod certam. 4. in Scotistis, & aliis grauiter reprehendemus.

3 Rationem verò conclusionis euidentem dedit Scotus citatus, quam sic efformo. Quidquid rem in esse sibi proprio constituit, eam diuidit ab omni alio, in quo re ipsa non est tale esse: atqui proprietas personalis constituens personas illas constituit in suo esse personali proprio, & singulari personæ huius: ergo eam diuidit ab omni alia, in qua non est illud ipsum esse singulare & proprium huius personæ. Ergo per id, quo formaliter constituuntur, & distinguuntur personæ. Maior, & per se nota videtur, & probatur vlterius: quia per id vnum realiter ab alio differt, per quod formaliter repugnat esse realiter illud aliud: sed per id, per quod in esse proprio reali vnumquódque constituitur repugnat esse aliud, quod re ipsa non habet tale esse: ergo per id formale, per quod vnum in suo esse reali constituitur per illud ipsum formale realiter ab alio distinguitur, in quo illud esse realiter non est. Minor primi syllogismi certa, etiam apud aduersarios est. Secundi syllogismi minor probatur: implicat rem, qui talem esse id, quod re tale non est: ergo per id, quo constituitur in esse talis distinguitur realiter ab eo, quod tale non est. Confirmatur primò. Id quod intrinsecè constituitur non aliud realiter, realiter distinguitur ab illo. Sed, per quod constituitur vnum singulare reale, constituitur non aliud singulare reale: ergo per quod constituitur vnum singulare reale realiter distinguitur ab alio singulari reali. Confirmatur secundò. Implicat aliquid realiter esse in vno, & non in alio, ac non distingui realiter ab eo, in quo non est: sed implicat personalitatem constituere vnam personam, ac non ita esse in illa, vt non sit in alia: ergo implicat constituere, quin eam distinguat ab aliis: ergo, quibus constituuntur necessariò distinguuntur personæ. Thomistarum Vasq. & Alarcon solutiones impugnaui cert.1.

4 Acutius dicere possent: personalitates in statu obiectiuo, & formali solùm formaliter distinguere personas, vt autem realiter distinguant in statu realitatis esse debere: in quo, quidquid est in persona Patris, idem est, ac quidquid in persona Filij, est etiam idem: ac proinde Paternitas, & Filiatio realiter materialiter distinguunt eos ab Spiritu Sancto; ast spiratio identificata realiter formaliter: hoc est: est ratio realis formalis, cur tota personalitas alterutrius distinguatur, ac distinguat realiter ab Spirit. S. Contra verò spiratio realiter materialiter Patrem à Filio distinguit, realiter verò formaliter Paternitas, & Filiatio. Cæterum, cum Doctores, quos impugnamus, Patrem in esse personæ singularis, adæquatè constituant, ac realiter distinguant à Filio, adæquatè etiam, in esse huius personæ singularis constituto per formalitatem præcedentem in vtroque ante spirationis actiuæ formalitatem vel principium, ea vti solutione non possunt. Solùm posset ea vti Aureol. qui Paternitate, & Filiatione inadæquatè solùm constitutes Patrem, & Filium ait, quousque spiratione tanquam partiali subsistentia vterque adæquatè constituatur vt aiebat in 1.d.17.p.1.articulo 34. sed hæc doctrina est contra Patres, qui paternitate, & Filiatione, vt adæquatè Patrem, & Filium in suo esse personali vnumquémque constitui, ita & adæquatè distingui docent. Secundò subsistentiis partialibus locus, neque in creatis est, iuxta dicta d.1. procemiali, ne dum in diuinis, vbi formalitas quævis è suo conceptu, non solùm completa, sed infinita per negationem termini extrinseci esse debet. Tertiò cum spiratio communis hîc admittatur Patri, & Filio locus dabitur subsistentiæ diuinæ partiali communi personis duabus, quod æquè temerè admittetur, atque subsistentia communis tribus, de qua egimus d.7 q.1. cert.1. Et quidem doctrina solutionis non pugnat cum hac conclusione de distinctione personarum per ea, per quæ constituuntur, vt patet: sed neque solida est. Nam, per quamcumque formalitatem, siue priorem, siue posteriorem constituantur personæ in se, per rationem constituuntur: & tamen realiter per eandem formaliter distingui certum est: quod nisi in diuinis locum non habet; cum in reliquis nihil sit pluribus realiter distinctis commune realiter, sicut est in diuinis.

Certamen IV.

Difficultatis præcipuæ, imò vnicæ solutio, atque in Scotistas & Scolasticos alios animaduersio.

1 Qvæ contra conclusionem ab authoritate obiici poterant disiecimus q.1.cert.4. vbi ostendimus Patres non posuisse relationes, vel relatiua pro distinctiuis personarum, sed pro argumento distinctionis, quam relatio quævis in extremis supponit: ac proinde, licet personarum constitutio per absoluta sit ex q.1. ac nunc per eadem eas formaliter realiter distingui, per quæ formaliter constituuntur, asseramus: quare, & per absoluta formaliter distingui personas, nihil contra Patres docemus. Sed est tamen à ratione difficultas, quæ aduersarios in tot inuia agebat: quia neque ratio primæ, ac secundæ personæ, siue principij generatiui, & geniti, vel generabilis formaliter realiter opposita esse videtur spirato, seu Spiritui Sancto: ergo per eas nequit vterque ab Spiritu Sancto distingui realiter formaliter. Patet: quia in personis, in quibus relationis oppositio non est, non est distinctio: ergo per eas formalitates, per quas non resultat in Patre, & Filio relationis oppositio, siue relatiua oppositio cum Spiritu Sancto, non affertur illis ratio formalis realis distinctionis vtriúsque ab Spiritu S. ac proinde, nec sunt distinctiua formalia eorum ab Spiritu Sancto: atqui per eas rationes, per quas personæ Patris, & Filij in suo esse personali constituuntur, non affertur illis, vt dixi in antecedenti primo, relatiua oppositio cum Spiritu Sancto: ergo neque distinctio: ergo ea, quæ personas Patris, & Filij formaliter constituunt illis non afferunt distinctionem ab Spiritu S. nec sunt eorum ab illo formalia distinctiua: ac proinde absolutè, & vniuersaliter personæ non distinguuntur formaliter realiter iisdem, quibus formaliter constituuntur contra id, quod defendimus: sed expectanda vlterius est, iuxta aliquem ex modis impugnatis cert.1.ratio alia, qua formaliter principium spiratiuum sit vterque, ac cum Spiritu Sancto opponantur, per quam ab eo realiter formaliter distinguantur.

2 Hæc difficultatis in re præsenti summa, ob quam Doctores

Doctores impugnati cert.1. contra euidentem Scoti rationem datam cert.3.num.3. in tot semitas difficiles abierunt. Scotus vero, & asseclæ sui argumenta euidentia coniecti, vt huic difficultati occurrerent, per æque inuia fugerunt. Aiunt ergo Paternitatem, ac Filiationem, siue constitutiua formalia personæ Patris, & Filij non afferre illis oppositionem cum Spiritu S. Quare Patrem, & Filium sic constitutos disparate se habere cum Spiritu S. sine vlla relatiua oppositione cum illo: & tamen per eas distingui realiter formaliter ab Spiritu S. Patrem, & Filium: qua in re Scotistis consentiunt malè Caiet. n. & Vazquez supra: cum cert.1.n.1.& 2. negantium difficultatibus cedant, atque hic rursus affirmantium difficultatibus se immittant. Sed contra hanc disparatorum distinctionem in diuinis militant primò Patres omnes recitati q.1.cert. 4.n.2. asserentes in diuinis nullatenus esse distinctionem, nisi inter relate oppositas, vnde dignitas illa theologica manauit: *In diuinis non est distinctio nisi obuiet relationis oppositio.* Quo circa audiendus iterum est Anselm. recitatus cert.illo 4.n.4. ex libr. de processione Spiritus S. cap. 2. post med. & cap.5. hac ratione probans Spiritum Sanctũ à Patre procedere. *Quia, si vterque*, inquit, *de nullo est, penitus, nil inueniri valet in fide Christiana vnde sint adinuicem alij, sed vnus, idemque Pater, & Spiritus, & vna persona.* ergo gratulandum his Scholasticis erit, quod aliam nouam viam nobis distinguendi personas per disparata aperuerint: & an succesendum, quod tam apertè à Patribus discedant, seque Anselmo æstiment sapientiores?

3 Contra secundò à ratione S. Thom. 1.p.q.36. art.2. In diuinis relatio non distinguit realiter personas, nec se ipsam ab alia nisi ratione oppositionis; vt patet in relatione spirationis actiuæ, quæ, quia cum Paternitate, & Filiatione non opponitur cum eis identificatur: ergo si relatio Paternitatis, & Filiationis, siue constitutiua Patris, & Filij non opponuntur cum spiratione passiua, siue cum Spiritu S. sed disparate se habent neque se ab spiratione passiua, neque Patris, & Filij personas ab Spiritu S. realiter distinguent: ac proinde in idem ea omnia confluent contra fidem, & aduersariorum doctrinam. Dices spirationem actiuam non constituere personas illas realiter distinctas, neque ab earum relationibus realiter distingui: quia ipsis realiter idemtificatur. Quid ad solutionem hæc? ideo enim est idem realiter spiratio actiua cum paternitate, & Filiatione, quia non opponitur cum illis: sin aliam cedo causam. Ergo ob eandem rationem idem erit tam ea, quam Paternitas & Filiatio, cum spiratione passiua, ac Pater & Filius cum Spiritu sancto. Respondet Faber supra cap.4.n.22. ex Scoto in 1.d.2.& d.10.q.2. non repugnare duplicem operationem eidem principio, secus duplicem passionem termino, quia per vnam sufficienter producitur. Solutio insufficiens: quia, & si valeret pro filio valeret, in quo solo duplex passio concurreret, si Filiatio, & spiratio passiua idemtificentur. Sed pro nullo valet. Primò: quia duplex passio adæquata plurium opinione non pugnat: imò, si respectu eiusdem effectus repugnat in termino, nequit non repugnare respectu illius in principio duplex actio: ergo nullum est discrimen. Secundò saltem inadæquata passio duplex in termino non repugnat: in casu autem Filius inadæquatè spiratione, & generatione passiuis fieret. Tertiò, quia, licet in extrinsecis passionibus creatis adæquatis aliquid sit discriminis ab actionibus; ast in increatis, idemtificantur, vel cum termino, vel cum producente tam actio, quam passio, vel in vulgari, etiam Scotica, opinione actio cum producente, quare probabiliter, & passio, ac passio cum persona procedente, quare, & actio, quæ nec ratione distinguuntur formaliter nulla est disparitas.

4 Confirmo & vrgeo, sed specialiter contra Caiet. & Vazq. qui alibi semper relationes, & personas ratione oppositionis solùm multiplicant. Non minus idemtificatur essentia cum spiratione actiua, quam Paternitas, & Filiatio: sed non obstante idemtitate essentiæ cum illa idemtificatur eadem essentia cum spiratione passiua, & Spiritu S. ergo non obstante idemtitate Paternitatis, & Filiationis cum spiratione actiua idemtificabuntur Paternitas & filiatio cum spiratione passiua, ac Spiritu S. nisi oppositio obstet. Respondet Vazq.d.147.cap.8. negando consequentiam: quia essentia idemtificatur cum spiratione actiua, & commune quid, quod non obest, vt aliis idemtificetur; Paternitas autem, & Filiatio quæuis identificatur, vt peculiare quid, ac nequit idemtificari proinde cum termino oppositio spirationis actiuæ. Petit solutio principium. Ideò essentia idemtificatur, vt commune est, quia nulli opposita est: ac ideò potest identificari cum aliis, licet cum opposito illorum idemtificetur: Sed paternitas, & Filiatio non opponuntur cum spiratione passiua per te: ergo poterunt identificari cum illa, & cum Spiritu S. licet cum opposito idemtificentur: ergo idemtificantur cum spiratione actiua, vt commune, æquè, atque essentia. Nec refert ad fidem de communitate essentiæ, & peculiaritate paternitatis, & filiationis recurrere. Quia fides oppositione, ad peculiaritatem personalitatum, ac non oppositione ad communitatem essentiæ defenditur: quare ex negatione oppositionis personarum Patris, & Filij te ad errorem contra fidem deduco.

5 Nos ergo ne, dum euidenti Scoti rationi pro personarum reali formali distinctione per eamet, per quæ formaliter constituuntur, meritò cedimus, dogmatico illi principio de necessaria oppositione inter distincta in diuinis aduersemur, ostendere debemus, quo pacto formalitates illæ absolutæ, quibus constitui personas omnes Trinitatis asseruimus, in Patre, & Filio oppositionem producentis, & producti cum Spiritu S. asserant. Alioqui non per eadem realiter formaliter eos ab Spiritu S. distingui, quibus formaliter vterque in se constituuntur, difficultate proposita conuincemur. Id autem facilè præstabimus ex dictis de constitutione potentiæ notionalis d.4.q.2.cert.2.num.3.4. & 7. vbi diximus potentiam notionalem Patris constitui ex efficacia, siue energia essentiæ expedita ab identitate cum filio per primam sui differentiam in diuidualem vltimam, quasi physicam, quæ essentiæ agnascitur improductè, atque est innascibilitatis conceptus, qua prima persona innascibilis, seu improducibilis resultat primò, atque principium, seu potentia generatiua formaliter opposita Filio, cuius personalitate pro posteriori originis producta, affixáque essentiæ eidem, quin aliud expectetur, intelligitur potentia spiratiua Spiritus sancti cum illo opposita indiuisibiliter in vtroque, à quibus esse suo personali oriri petit; ac distinguitur Spiritus S. vt oppositio formalis realis non sit cum quouis eorum seorsim, sed cum coniuncto ex vtroque, licet oppositio inchoatè cum quouis eorum sit: quare personalitas quæuis suo constituto, nempe personæ, quam constituit oppositionem aliqualem affert sufficientem, vt sine oppositione distinctio personarum in diuinis non sit. Hac ergo constitutione personarum, & potentiæ spiratiuæ, neque in partes subsistentiam diuinam Patris, vel Filij, cum Aureolo partimur; nec spiratores plures facimus; neque spirationem personis Patris, & Filij formaliter constitutis in esse personali ad oppositionem cum Spiritu sancto superaddimus; neque vtrumque ab illo sine oppositione realiter distinguimus: ac proinde sine vlla difficultatis vmbra fere vnicè conclusionem nostram, ac euidentem defendimus.

* * *

QVÆST.

QVÆSTIO III.

An Spiritus sanctus distingueretur à Filio, & si non procederet ab illo?

ATTIGIT iam pridem quæstionem Naz. illiúsque semina posuerunt Patres, dum ea solùm distingui in diuinis, quæ relatiuè opposita sunt, quasi ex vno ore, docuerunt. Expressiùs autem S. Thom. 1. p. q. 36. art. 2. dicens: *Si nullâ ratione à Verbo procederet, non posset ab eo personaliter distingui.* Quoniam verò in quæstionibus de hypothesi impossibili plures inutiles sunt: eæ nimirum, in quibus termini hypothesis se ipsos destruunt. v. g. *Si homo non esset rationalis, vel non esset homo an discurreret.* Gotfredus quodlib. 7. q. 4. apud Scotum in 1. d. 11. q. 2. sub solutionis init. ex eis quæstionem hanc esse censebat, ac solutionis incapacem. Canar. 1. p. q. 36. art. 2. p. 2. inutilem: id quod sensibus pluribus quæstionis huius ab Scholasticis excogitatis verum proculdubio habet: quare non minor quæstionis huius labor erit vtilem eius sensum statuere, quam veram illius decisionem in nostris principiis de constitutione personarum, ac distinctione per absoluta, monstrare. In quibus Theologi plures aberrarunt à vero.

CERTAMEN I.

Vtilis quæstionis sensus reiectis inutilibus statuitur.

1 GReg. in 1. d. 11. q. 1. art. 1. Albiz. d. 9. de Trinit. sect. 6. Valentia d. 2. q. 10. punct. 3. probatione 2. censent in Hypothesi, nec Spiritum S. nec Filium, qui modò sunt existentes supponi; alioqui, cum alter essentia, ac existentia sua spiratiuum principium sit, alter verò terminus spiratus, in terminis hypothesis erit implicatio, ac quæstio inutilis. Is enim sensus erit. Si Spiritus sanctus procederet, ac non procederet à Filio &c. At verò, si Spiritus sancti, qui modò est, existentia non supponatur, cùm sublata processione à Filio Spiritus S. auferatur, qui essentialiter à Filio pendet, sola essentia maneret cum negatione personalitatis Spiritus S. (quod totum in Filio est.) Manifestè infertur non distinguendum Spiritum S. à Filio. Sed certè, cum hypothesis hæc contra Græcos ponatur negantes processionem spiritus S. qui modo est, à Filio. Sic explicata nihil probat. Negarent enim illi hunc numero Spiritum S. qui modò est, non existere si non procederet à Filio. Id autem male probaretur ex essentiali dependentia à Filio, quæ deficeret. Ea quippe est intentum contra Græcos probandum, non medium, nisi idem per idem vitiosè probari hi Auctores velint.

2 Petrus Hurtad. manuscripto de Trinit. quem alij sequuntur Recentiores supponi ait Spiritum S. qui modò est, existentem, ac per accidens à Filio non procedere. Item supponi in Filio spirandi potentiam: atque sic accepta hypothesi distinguendum Spiritum S. à Filio, licet ab illo non procedat. Pessimus omnium sensus: tum, quia supponit contra Græcos potentiam spirandi in Filio, quod erat probandum, & in quo necessariò Spiritus S. processio actualis à Filio continetur: cùm operationes Dei ad intra necessarias esse Græci non dubitarent: quare malè supponitur in sic accepta hypothesi totum quod probandum contra illos erat. Deinde, licet bene inferat distinctionem Spiritus S. à Filio ex præcisa huius potentia spiratiua, tamen argumentum contra Græcos reddit Hurtado prorsus inutile, cum ait distinguendum in sic accepta hypothesi Spiritum S. à Filio, & si non procedat ab illo, contra omnium Patrum, ac ferè omnium Scholasticorum sensum.

3 Soar. 10. de Trinit. cap. 2. (quem sequuntur Arrubal. d. 231. cap. 2. n. 13. Zunniga d. 11. dub. 7. m. 1. Luis Torres d. 20. dub. 3. ac Recentiores Complutenses) censet in hypothesi supponi Filium, ac Spiritum S. fictos: quia Spiritus non procedens, ac Filius eum non producens chimærici sunt: alter verò producens, atque alter ab eo procedens, quo solummodo ficti non sunt, nequeunt in hypothesi poni, ne supponatur probandum, atque pugnet cum extrema hypothesis parte: nimirum *non procederet à Filio.* Si autem in fictis his Filio, & Spiritu S. probatur indistinctio, & identitas ex non processione huius ab illo, in veris, ac non fictis, qui in omnibus præter processionem, de qua disputatur, conueniunt, identitas, & indistinctio personalis recte contra Græcos probatur. Displicet sensus primò: quia cum Græcis de Filio, & Spiritu S. qui nunc sunt, quippe ex fide distinguuntur, erat quæstio, ac in eis Græci coguntur ad contradictionem indistinctionis admittendam ex negatione processionis cum distinctione, quam admittebant; in fictis autem illis vnde supponebant distinctionem, vt ad contradictionem absurdè cogerentur ex processionis negatione. Tertiò denique in fictis, ac chymericis distinctio non ex processione, sed ex intellectus fingentis libito foret: quare negata processione nullatenus cogerentur Græci ad fatendam eorum idemtitatem.

4 Verus igitur, atque vtilis hypothesis sensus est, quem dedit Vazq. 1 p. d. 147. cap. 1. num. 2. & cap. 7. n. 35. nimirum supponi Filium, & Spiritum S. veros, ac reales, qui modò sunt: non tamen secundum omnia, quæ realiter habent, sed abstrahendo præcisiuè à processione vnius ab alio, & ab omnibus aliis, quæ illam consequuntur, ne, si cum ea supponantur, & supponatur probandum, & implicet hypothesis in terminis: vel, si sine ea negatiuè ponantur, chymerici Filius, & Spiritus sancti sint. Supponuntur ergo existentes, distincti, atque Spiritus à Patre procedens, vt ex fide, & Patribus constabat ante eam quæstionem, & quæ verè in vtroque re ipsa erant; non autem, vt erant identificata in Filio cum potentia spiratiua, atque in Spiritu S. cum passiua spiratione, vt communiter volunt Doctores; sed ab ea idemtitate abstrahendo, in quo formalitatibus his, nil intrinsecum fictum intercedit, vt putabat Alarcon d. 9. capite 3. mala fide propterea ab hoc sensu Vazquezium diuertens. Sicut ergo, licet Deus non immensus, ac non iustus re ipsa repugnet, vt inueniamus an esse in omni loco ratione iustitiæ, an immensitatis sit: rogamus de Deo, qui nunc est, non autem de ficto an Deus iustus *si non esset immensus esset in omni loco*: vbi ex parte Dei non negatur immensitas, quæ inquiritur. Ita in casu nostro.

CERTAMEN II.

Si à Filio non procederet, non distingueretur Spiritus sanctus ab illo.

1 DIstinguendum Spiritum S. à Filio, & si ab eo non procederet, docet Scotus cum suis, & quotquot nobiscum formaliter per absoluta constitui personas in suo singulari esse personali docent, ac simul per ea distingui, per quæ formaliter constituuntur, quos q. 1. & 2. citauimus: in idque vehementer inclinat Granados d. 7. Nec mirum, eis enim conclusionibus statutis ægrè oppositum in communibus principiis de constitutione potentiæ notionalis, imò, ne ægrè quidem, oppositum defendetur. In nostris verò non defendetur solùm, sed & probabitur, vt ex statim dicendis apparebit.

Nostram

Nostram autem conclusionem tradunt S. Thom. proximè, & 4. contra Gentes capite 24. vbi Ferrara de potentia, quæstione 10. art. 5. opusc. contra errores Græcor. cap. 32. §. 3. & 31. Alexand. 1. p. quæstione 43. m. 4. Albert. quæst. 31. m. 3. S. Bonau. in 1. d. 11. quæst. 1. Dur. q. 2. Ægyd. art. 1. quæstione 3. Heruæus quæstione 1. Argent. quæst. 2. art. 2. Capreol. q. 1. sub init. Marsil. quæst. 15. art. 3. ad 3. Cajet. 1. p. q. 36. art. 2. vbi Canarienſ. & Molin. Valent. de Trinit. q. 10. punct. 3. Vazq. proximè c. 4. Soar. proximè, Bellarmin. tom. 1. lib. 2. de Christo cap. 26. Ricard. in 1. d. 11. art. vnic. q. 2. In hoc magis inclinat Arrubal. Torres, Alarcon, Zuniga vbi proximè, Ruiz d. 68. sect. 8. Mæratius d. 51. Martin Perez d. 16. sect. 2.

2 Probata satis est conclusio quæst. 1. & 2. summatim ibi dicta sic breui colligo. In diuinis distinctio personarum realis non est, vbi non est oppositio relatiua principij, & principiati: at qui, si Spiritus S. non procederet à Filio, non esset inter eos eiusmodi oppositio, vt per se patet: ergo neque esset inter eos distinctio realis, sed identitas. Maior probata est quæstione 1. cert. 4. num. 2. & 4. Recolenda iterum sunt, quæ eo loco ex Anselmo recitabamus, repetiuimúsque quæstione 2. cert. 4. n. 2. Sed in casu præsenti recitandus est Nyssen. lib. ad Ablabium, *quod non tres Dij* circa fin. *Discerni alterum ab altero deprehendimus: nimirum: eo, quod credimus aliud quidem causam esse, (scilicet Patrem) aliud ex causa, (nempe Filium) & ex eo, quod ex causa est.* Nimirum ex Filio, *& Spiritum S.* Atque ex eodem Nysseni libro hæc refert Bessarion sess. 25. Concilij Florent. orat. pro vnione capite 6. col. 6. post med. *Eo distinguitur, inquit Nyssenus, Spiritus à Filio, quia per ipsum est, quasi diceret: quod cum ambo à primo sint, non sufficienter distinguerentur, nisi alter per alterum esset.* Huc etiam facit ratio S. Thom. quam persequebamur quæstione 2. cert. 4. n. 3. & 4.

3 Ab authoritate solùm poterat nobis apparenter opponi Anselmus recitatus quæstione 2. certamine 3. numero 1. & 2. eius autem sensum dedimus sub numeri 3 finem. A ratione argues. Si Spiritus S. non procederet à Patre, sed à Filio, distingueretur realiter, nihilominus ab illo: ergo si non procederet à Filio, sed à Patre, distingueretur à Filio. Admisso antecedenti negatur consequentia à Gaspare Hurtado d. 8. diff. 3. vers. fin. §. *& ad confirmationem.* ac vulgò à Doctoribus: quia, si procederet à Filio, eo ipso procederet à Patre mediatè; secus autem à Filio in casu consequentis. Verùm casus antecedentis, dum negat absolutè processionem à Patre, mediatam negat etiam: quare idem est antecedentis, & consequentis casus, quo ad hoc; quare nisi adhibeatur particula *immediatè* ad illud *non procederet, à Patre*, nequit absolutè antecedens concedi, quin admittatur consequentia: quia nulla est disparitas. Absolutè ergo negandum est antecedens: quia in terminis implicat. Negat enim omnem processionem etiam mediatam à Patre, quam simul concedit in sequentibus, *& procederet à Filio*, in quo mediatè processio à Patre continetur. Valentia parui ad solutionem facit adhiberi particulam *immediatè*, vt non concedatur antecedens: quia mediata processio non affert distinctionem producenti, & procedenti: quia oppositio principij, & principiati eo gradu, quo est, infert in diuinis distinctionem: quare mediata solùm inferre potest mediatam distinctionem, ac per aliud, quæ implicat non minus, quàm in suo esse per aliud à se constitui. Omnia enim per suum esse intrinsecum distingui ab aliis æquè, atque constitui debent. Peccat discursus. Quia oppositione, & processione formaliter distingui opposita putat in diuinis; cum tamen solùm arguitiuè eam in illis inducant, sicut in creatis: illa enim est in intrinseco entitatum, que non minus intrinseca arguitur in oppositis remotè, & mediatè, quàm in oppositis immediatè. Siquidem non minus implicat idem productiuum mediatè sui ipsius esse, quàm immediatè.

4 Sed instabis. Et si Spiritus sanctus nullatenus, mediatè adhuc, procederet à Patre, sed à solo Filio, distingueretur realiter ab illo: ergo, & à Filio, & si ab eo non procederet. Antecedens, in quo est tota difficultas, probatur: quia, etsi non procederet à Patre Spiritus sanctus adhuc Pater esset realiter formaliter innascibilis, qui conceptus, & absolutus per nos est, & in Spiritu à solo Filio omninò procedente esset impossibilis. Negatur antecedens nihilominus. Ad cuius probationem negatur in eo casu Patrem realiter formaliter innascibilem fore, licèt enim per nos innascibilitatis conceptus formaliter absolutus sit, tamen in statu realitatis & identitatis, in quo solùm est locus distinctioni reali, adiunctus essentiæ identicè principium generatiuum constituit, atque mediatè spiratiuum, & immediatè etiam, quod satis est, vt realiter formaliter sumptum innascibile sit, principium Spiritus sancti. Imò ipsa formalis innascibilitas, quæ est tota formalis ratio absoluta constitutiua, ac distinctiua formaliter Patris, toti coniuncto Patris, quem constituit oppositionem principij, & principiati affert cum procedentibus duobus ex sola identitate reali cum essentia, vt fusius docebamus q. 2. cert. 4. n. 5. quin opus sit, alia formalitas accedat; sed eadem singularitas prima, quæ formaliter est personalitas, est innascibilitas, & cum essentia principium indiuisibiliter constituit, vt respectu huius constituti principij adæquata forma non sit, respectu autem concreti innascibile sit tota, & adæquata forma.

5 Reliqua, quæ Scotistæ opponunt, leuia sunt. Esse enim genitum, & procedere sunt opposita, siue, vt proprius loquar, genita persona, & spirata, qua tales, non solum realiter (quod satis erat ad hanc nostram conclusionem) sed, & formaliter. Nam eo Filius Filius, ac genitus intrinsecè est, ac Spiritus S. non est Filius, sed spiratus, ac procedens, quod ille fœcundus ad intra est æquè, respectu Spiritus S. atque Pater, hic vero fœcundus non est: in ratione vero fœcundi ad intra Filij est relatio, & oppositio principij, & principiati ad Spiritum S. vt videant Scotistæ, quam falsò assumant contra nos genitum esse, & procedere non esse opposita: cum sint opposita adhuc formaliter. Alia his adhuc leuiora consultò prætereo, quiuis enim facili negotio, ex his quæ hactenus dicta à nobis hac. d. sunt, ea dissoluet.

DISPVTATIO X.

De propriis, & appropriatis singularum Personarum.

DEFINITIS hactenus quæ personis, cum in esse naturæ, tum in ratione Personæ cuiusque, omnibus conueniunt, & singulis, iam de singularibus cuiusque proprietatibus sigillatim disputandum statuendúmque erit: vt ad Disputationem vndecimam de diuinis notionibus sternatur via. Licet autem ad id de proprietatibus personalibus agere satis hìc foret: nominis tamen affinitate de appropriatis cuique personæ sub Disputationis finem agemus: quia, etsi attributa communia re vera sint, ob peculiare, ac proprium personæ, cui speciatim attribuitur, vni vnum, alteri vero aliud, accomodatur.

QVÆSTIO I.

De Patris proprietatibus aliis à iam explicatis.

PATRIS proprietates plures in Controuersiæ decursu explicatæ sunt. An scilicet sit causa, Auctor, principiúmque Filij: de quo d. 2. An verè Pater ipsius: ibid. & d. 3. q. 2. An sit verè prior Filio ibid. & fusius propria sede: nempe d. 12. de comparatione personarum. Quare hic duæ examinandæ restant Patris proprietates: scilicet, innascibilitas, & ratio fontalis originis.

CERT.

CERTAMEN I.

Innascibilitas vera est proprietas Patris, benè Ingeniti voce explicata.

1 INnascibilitatem ingeniti voce primus explicuit Valentinus, qui Primùm Æonem, cæterorum præfectum, ingenitum vocabat apud Iren.1. aduers. hæres. cap.2. sub init. Tertullian. aduersus Valentinianos cap.35.longè tamen alio sensu innascibilem, seu ingenitum, quam post modum apud Patres percrebruerit; in quo primus etiam eius vocis infamator fuit Aëtius hæreticus Eunomij magister testibus Epiphanio hæresi 76. post init. Athanas. dialog.2. de S. Trinit. contra Anomæ. vers.med.prope epistolam Aëtij. De ea voce duas epistolas scripsit Arrius ad Eusebium, & Alexandrum, quæ extant apud Epiphan.hæresi 69. pag. 2. inde Asterius Sophista Arrianus cum sociis vrgebat: vel sunt plures ingeniti in diuinis;& sic, plures sunt Dij; vel vnus solum ingenitus,scilicet Pater; & sic, reliqui erunt creaturæ. Ac rursus:genitum, & ingenitum differunt natura: sed Pater est ingenitus,Filius genitus: ergo natura differunt, ac Filius Deus non est.Licèt autem,& hæc,& alia Eunomij Sophismata sint,atque soluta à Basilio 2.contra Eunomium; ac insuper vox ingeniti ad Patris proprietatem explicandam accomodatissima in sui Parentis ignominiam,atque ob hæreticorum abusum à Patre relegandam censebant aliquando Athanas. orat.2. contra Arrian. à medio lib. de decretis Nycenæ synodi quatuor col. ante fin. dial.2. de S. Trinit. contra Anomæ. pag. 3. & 4.Basil.1.contra Eunom.longè ab init.& lib.4. pag. 5. & 4. sub titulo *Ingeniti*, Epiphan. hæresi 73. vers. & circa med.Chrysost.orat.1. de illo: *In principio erat Verbum* post med.Ambros.de Incarnat. Dominicæ mysterio cap. 8. & 9. Dyonis. Alexand. epist.ad Paulum Samosaten. Argumenta hæreticorum à nouitate vocis ignotæ scripturæ, æquiuocæ, ab Ethnicis vsitatæ contra vocem HOmousion in voce ingeniti Patres retorquebant.

2 Præcipua hæreticæ fallaciæ occasio erat græca vox *Geneton* & *Ageneton*,quæ vnica *N.factum*, & *non factum* significabat, ac de omnibus personis *Ageniton* seu ingenitum dici posset. Duplici autem *N. N. Generatum*, ac *ingenitum* oppositè strictè generato. Et tunc quidem, tripliciter adhuc accipi *Ingenitum* potest iuxta Damasc. iam citandum. Primò pro negatione actualis generationis solùm, quam habent homines merè possibiles. Secundò pro eo, quod per strictam generationem non est, neque esse potest, quo pacto Spiritus S. ingenitus est. Tertio modo quod nullatenus ab alio est, essève potest:quomodo solus pater ingenitus est. Vt docet Basil.5. contra Eunom.sub med. & clarius Damasc.1. de fide capite 9. circa med. quia, licèt impossibilia iuxta Ar. 1. de cælo capite 11. à nullo principio esse possint, cum in essendo repugnent, habent solùm ingignentiam negatiuam,non positiuam, qualem Pater, qui necessario à se etiam originariè est, atque omnium, quæ in Deo ab alio sunt,principium existit, vt benè Cyril. Alex.11. thes. cap. vnic. longè ab init. & Basilius vbi proximè: quare tandem ex Patrum vsu iam vox *Ingenitum* tertia hac sola acceptione vsurpatur in diuinis: solíque Patri dicitè accomodatur;cuius rei duodecim dedi Patrum testimonia d.9. q.1. cert. 4. num. 6. quibus adde Iacob. fratrem Ioann.apud Clement. Roman. 8. constitut. Apostolicar. cap. 12. sub init. qui Patrem vocat *ingenitum sine origine*. Et in forma pro Baptizandis dixerat lib. 7. capite 42. *Ad scribor, & credo, & baptizor in vnum ingenitum solum verum Deum Patrem Christi.* & 2. Recognitionum pag. penult: *Nolite putare duos ingenitos dicere Deos,aut vnum, diuisum in duos, sed Filium Dei vnigenitum dicimus.* Iustin. M. exposit. Fidei de Trinit. pag.2.*Illud ingenitum, & subsistendi modus, notæ sunt, quibus interstinguuntur Pater, Filius, & Spiritus S.* siue, vt alia paraphrasi: *ingeniti Verbum prolatum Patris statim subsistentiam designat.* sœpéque repetit *ingenitum, genitum, & procedentem* non ad essentiam pertinere, sed ad modos subsistentiæ.

3 Id ipsum docuit Sixtus Papa 1.epist.1. Decretal. post med.sic de Patre loquens: *Quia id ipsum fides exigit, Christiana absque vlla dubitatione ingenitus creditur.* Synod. Antiochen. profess. fidei ad Paul. Antiochen. sub init. Dei nomine Patrem intelligens phrasi Scripturæ, & vtriusque Symboli,vt ex sequenti contextu patet, tanquam Ecclesiæ fidem decernit: *esse vnum Deum ingenitum, sine principio.* Nicæni Patres lib.2.Concil.sub med.§. *Sæpenumerò*, credenda, ac non scrutanda proponunt: *Vnus ingenitus Deus, & Pater: vnus ex eo genitus vnigenitus Filius Deus Verbum: sicut non est alter Deus cum Deo, & Patre ingenitus, ita neque congenitus,neque prior,neque posterior Filius.* Concilij eiusdem hac super re definitionem testatur Athanas. Epist. ad Serapion recitatus à S. Thom. opusc. 1. contra errores Græcor.capite 8.his verbis: *Imprincipiatum esse, & ingenitum soli Deo Patri Catholica Ecclesia congregata apud Nicæam fideliter attribuit:& toti mundo sic esse credendum mandauit.* Idem Athanas.quæst.4. circa med. & q. 15. De natura Dei: *Proprium Patris ingenitum esse.*2. de propriis personis, & vnico nomine Deitat.med.Patrem *non genitum* appellat.4.aduers.Vrbicum Potentin.initio,& infrà:*innatum, & innascibilem.* Naz. *Proprietatem Patris esse ingenitum* ait. orat. 35.col.2.& med.orat.37. longè ab init.Basil. 2. contra Eunom.vers. fin.ait:*genitum, atque ingenitum esse specificas quasdam proprietates.* orat.*aduers. calumniantes, quod tres Deos colamus* post med.& circa fin:*Vnus ingenitus Deus, vnus huius vnigenitus.* Nyssen.de Fide ad simplic. post med. & epist. contr. Apollinar. de imagine, & similitudine col. 2. ac vers.finem.Patrem *ingenitum* vocat lib.de different.essent. & hypostas. vers.med. *sine generatione existit* circa fin. *non genitum* appellat.Cyrsost.hom.5. de incomprehensibili Dei natura col.2.*Primam,& ingenitam personam, seu hypostasim* Cyril.Alex.2.Dialogor.de Trinit. col.3. & 4.ac 1. thesaur. capite 1. 2. & 3. *Proprium Patris ingenito modo esse* concedit.Cyril. Hyerosol. catheches. 4. capite 2. *Patrem ingenitum sine principio* dicit cateches.11.med. *Nec duo ingeniti,nec duo vnigeniti, sed vnus est Pater ingenitus.* Fulgent: ad obiection.5. Arrianor. sub init. *In vno autem genito ex vno ingenito naturalis vnitas demonstratur.* Et ad 7. *Pater secundum fidei veritatem ingenitus prædicatur.* Alexander Alexandrin. Epist. ad Alexandr. Constantinop. versus med. *Vnus ingenitus Pater: proprium solum Patris, quod ingenitus est.*

4 Isidor.7.Ethimol.capite 4.§.1.*solum Patrem ingenitum* ait. Idacius Clarus 3. contra Varimandum capite 2. fine scribit:*Patrem absque vlla dubitatione ingenitum credi, quia ita fides exigit Christiana:* cum tota canat Ecclesia,*Te Deum Patrem ingenitum*,ac rursus:*Gloria Patri ingenito* Euseb.Cæsar.4.demonstration.Euangelicæ c.3.vers. med. *Patrem non genitum* ait.Concil.Tolet.6.c.1. & Toletan.11. profess. fid. sub init. & col.2. *ingenitum* Hylar.de Synodis in Syrmiensi can. 16. & 17. & in Vuermaciensi profess. fidei & ad can. 1. & 2.Oriental. & 2. de Trinitate versus med. & libro 3. 4.& 5. longè à principio & 9. ante, & post medium.11. col. 4. 12. col. inculcat sæpe de Patre *ingenitum* & locis his de Trinitate *innatum & innascibilem.* Cuius rei rationem, quam nos suprà, reddunt August. de Trinit.capite 26.circa fin. *Pater solus non est de alio, ideo solus appellatur ingenitus.* Dixerat etiam 5. de Trinit. id ipsum sœpe à capite 3. præsertim capite 6. & 7. & serm. 38. de temp. longè à medio ac denique; Anselm. capite 54. Monolog. à medio, *debet dici solus ille genitor, & ingenitus, quia solus est Pater, & nullo modo ab alio est.* Hanc eandem Patris proprietatem *innascibilis & innati* nomine posuit Athanasius recitatus numero 3. ex lib. 4. aduersus Vrbicum.Et Hylar.proximè locis de Trinit. & loco inferius dando Concil. VVormacience profess. fidei sub initium, & Syrmiense can.16. apud ipsum Hilar. lib. de Synodis, Patrem *innascibilem* appellant: quo modo etiam Phæbadius proximè Damasc. 1.fidei, capite 11. non parum à med. *Patre, & non discedente ab innascibilitate, quia genuit, nec Filio à generatione, quia sit ab ingenito.*

Ac

Ac paulò superius distinxerat Patrem ab aliis : *quia est sine principio*, sicut & Nyssen. suprà. Qua ferè phrasi eandem proprietatem Patris explicuit Hilar. 4. de Trinit. column. 3. *Ab origine liberum, & innascibilem*, illum prædicans. Nazianz. *principij expertem, & vacantem*, oratione 39. in sancta lumina orat. 21. ad Arrian. & de se ipso circa fin. & fine orat. 26. de moderat. in disputando seruanda col. 3. orat. 36. vers. fin. oratione 37. longè à med. orat. 13. 2. de pace vers. med. Nyssen. de different. essentiæ, & hypostas. propè medium ; *Eximium insigne, notámque Patris esse, quod à nulla causa subsistit.* dicebat.

5 A ratione facilè eadem Patris proprietas suadetur. Quia, si personæ personaliter productæ essent, vel se mutuo duæ producerent, vel saltem se aliqua produceret, vel alia quarta improducta assignanda foret, alicuius saltem ex tribus principium, quod de aliqua ex tribus concedere satius erit : quod si eam productam asseras abeundum infinitè in processionibus erit, nisi in alterum ex duobus primis velis incidere : Hæc autem omnia, & singula implicant, & in fidem errant : ergo aliqua ex tribus improducta est. Si dicas tres omnes improductas esse, ac proinde innascibilitatem nullius esse propriam, sed omnium communem. Contra primò : quia non plures, aut tres personæ in diuinis essent, sed vna cum in nulla respectu alterius sit principij, & principiati oppositio. Contra secundò : quia, si plures remanerent, infinita personaliter nulla foret infinitate diuina per negationem termini, etiam extrinseci : cùm cuique deficeret personalis formalitas eiusdem generis, quæ erat in aliis. Vnde tertiò fieret : non tres solùm personas, sed infinitas fore in diuinis. Cùm enim nulla genere suo infinita diuinè esset, atque capacitas Deitatis, vt personalicetur infinita diuinè sit, multitudine infinita personarum satianda foret, vt in simili arguebamus ad statuendam à ratione vnius tantum personæ diuinæ processionem per intellectum, & alterius tantum per voluntatem. Quartò denique si tres solùm fore personas diuinas inproductas admittamus infertur tres esse Deos. Quia, si abesset communicatio eiusdem naturæ ab vna in aliam, nullum esset vestigium efficaciter adstruendæ identitatis personarum in natura.

6 Hoc est vnicum argumentum S. Thom. 1. p. q. 35. art. 4. ad 4. Fulgentij ad obiect. 1. Arrian. circa medium, & ad obiect. 5. Nazianz. oratione 37. vltim. de Theolog. circa med. orat. 29. de dogmate, & constitut. Episcopor. sub med. orat. 32. post med. orat. 49. quæ est tractatus de fide, column. 3. cuius verba desumpsit Ecclesia in officio de Trinit. Synodi Syrmiens. can. 16. quem declarans Hilarius libro de synodis longè à medio ait : *Cùm ergo vnus Deus sit, duo innascibiles esse non possunt.* Quàm rationem dederat paulò superius : repetitque ad canonem 17. & in expositione Synodi Sardicensis 4. de Trinit. versus med. & longè à med. 5. lib. col. antepenult. lib. 7. longè à med. Concil. Nycæn. profess. fidei apud Naz. oratione 50. *Vnum Deum, quia ex vno Patre*, Damasc. 1. de fide cap. 10. circa fin. & c. 11. circa med. Trinitatem vnum Deũ esse docet : *Filio, & Spiritu sancto in vnam causam, patrem videlicet, relatis.* Repetit libro 3. cap. 5. circa med. Lactant. 4. diuinar. institut. cap. 29. fine : *Vnus Deus vtérque, quia quidquid est in Patre in Filium transfluit.* Idem est argumentum Origen. in epist. ad Roman. libro 8. cap. 9. col. 2. Tertulliani contra Praxe. Dionysij Roman. apud Athanas. de decretis Nicænæ synod. post med. vbi cum Tritheis agit eiusdem Athanas. orat. 5. contra Arrian. finit. & infrà, orat. contra Gregal. Sabell. vers. medium, Augustini primo de doctrina Christiana, capite quinto fine. Sed hac de re iterum certam. 4. vbi de ratione fontalis originis in Patre.

7 Oppones primò Athanas. tractatu de definit. col. 3. §. *Dicendum*, vbi naturam vocat *genitricem hypostaseon* generaliter, & indefinitè : ergo & personalitatis, ac personæ Patris qui locus fortasse occurrit Scoto in 1. d. 28. q. vlt. additione, quæ incipit : *Propterea tertiò*, dum eam sententiam disputare per *phantasiam* ait : vt sonat autem erronea est. Supponit enim realem distinctionem essentiæ à personalitatibus : atque processiones personarum à personis aliis tollit : earúmque oppositionem inter se sine qua personarum distinctio non extat : ac denique, si processiones has non abolere demus, multiplicat processiones in diuinis. Solùm ergo vult Athanas. totam energiam, & efficaciam ad personas producendas in essentia esse, vt docebamus d. 4. Recentiores Complutenses virtuales admittunt Patris personalitatem virtualiter ab essentia prodire, minus tamen cosonant Patribus, qui omnium diuinarum emanationum principium, Patrem, fontalémque originem absolutè appellant, sine distinctione vlla. Secundò : distinctionem virtualem, ad hanc virtualem productionem necessariam, difiecimus d. 8. q. 2. cert. 2. atque controu. de scientia omnes virtuales productiones à diuinis relegauimus.

8 Sed instas saltem rationem ingeniti non esse solius Patris : quare neque eius propriam : tum quia Spiritus S. non est genitus, sed ingenitus, cum inter hæc medium non detur. Est æquiuocatio eo modo, quo non est genitus, in vocabuli primæua significatione, ingenitus est, ast in vsu Patrum, & Theologorum frequentiori huius vocis pro improducibili ingenitus non est Spiritus. Proinde vtrúmque Spiritui negant Nicæna synodus profess. fidei apud Nazianz. orat. 50. de fide Nicæna, vbi & ipse *Spiritum S. non ingenitum, nec genitum* ait. Repetit orat. 26. de moderat. in disputando seruanda col. 3. orat. 36. 5. de Theolog. col. 4. & 5. longè à med. ac vers. consonant Basil. 3. contra Eunom. circa fin. Symbolum Damasi apud Hieronym. Concil. Toletan. II. citatum, Augustin. serm. 38. de temp. 3. infrà octauam Epiphan. longè à med. Synodus Syrmica can. 19. & Hilar. ad eum canon. damnant vt impiissimum Spiritum S. innascibilem appellare. Denique instas : essentia diuina, ac Deus, provt vagè dicit aliquam personalitatem, non dicit esse ab alio : ergo essentia, & Deus, sic acceptus, est in vsu rigoroso Patrum innascibilis, & principij expers à Patribus pluribus appellatur. Sed Patres innascibilem, id est in causabilem intelligunt. Ad rationem dicito : innascibilitatem dicere repugnantiam positiuam, vt originariè sit ab alio ; essentia autem, & Deus eam non habent, licèt, vt sic, processionem non dicant, quia in personis procedétibus, essentia communicatur per originem, ac Deus procedit.

Certamen II.

Innascibilitatis conceptus malè à multis explicatur.

1 Ex dictis constat innascibilitatem Patris formaliter sonare carentiam principij suæ personalitatis, & communicationis essentiæ ab alio : vt passim docebant Patres recitati cert. 1. n. 4. pluréſque alij apud Ruiz d. 53. sect. 2. n. 7. qui sic innascibilitatem nobis explicant. Vide Naz. orat. 32. ad 150. Episcopos sub med. Athanas. toto Dialogo 2. de Trinit. ac Dial. 1. post med. orat. 2. contra Arrian. med. libro de Synodo Ariminensi, & Seleuciæ vers. fin. An verò carentia hæc capacitatis communicationis essentiæ ab alio, & productionis personalitatis in Patre, qua explicatur innascibilitas formaliter, relatio sit, vt à nobis cogitatur ? videtur, vt relationem cogitari, cùm sit relationis carétia, quæ cum ad habitus prædicamentum pertinere debeat iuxta August. 5. de Trinit. c. 6. & 7. relatio formaliter erit, ac cogitabitur. Instat Soar. qui oppositum censet : innascibilitas ipsa quam ea negatione concipimus, iudicatur formaliter absoluta, licèt à nobis admodum relationis per eam negationem concipiatur. Sed rogo Soarium an cum eo iudicio, quo innascibilitatem absolutam iudicamus, stet simul eius conceptio simplex, vt negationis relatiuæ, necne ? si non stat, antè illud iudicium, imò sine illo, poterit innascibilitas positiua, vt absoluta apprehendi contra Soarium, & omnes ; si autem simul ex parte obiecti innascibilitas, cùm absoluta iudicatur ;

iudicatur, vt negatio relatiua concipi debet: ergo ratione nostra nequit non concipi relata. Cùm autem simplex conceptio ad ens rationis efficiendum sit satis, semper innascibilitas rationis relationem in nostra cogitatione habebit, etiam cum absoluta iudicatur.

2 Hactenus rei huius appositissimum exemplum in Angelo, quem necessariò, vt corpus concipimus, etiam cum de illo non esse corpus iudicamus. Hinc autem non infertur constitutione rationis nostræ Angelum corpus esse, quia non nisi, vt corpus, à nobis ratione cogitatur. Similiter neque infertur Patrem relatione rationis, qua negationem illam cogitamus innascibilem per rationem nostram constitui. Neque enim omnia, quæ necessariò ad aliquid concipiendum à nobis cogitantur, eius constitutionem per rationem, ac metaphysicam ingrediuntur: cùm res, seu aliquid formale ipsius sæpè aliter, quam in se sit necessariò cogitetur; cuius ratio est: quia constitutio non chymerica, licet per rationem fiat, eorum debet esse, quæ re ipsa in constituto sunt, non quæ ipsi, vel illis mensaliter concipere non valens, affigit. Etenim hæc rei concipiendæ adminicula sunt, non autem res concepta. Mitto æquè futilem, atque prolixam quæstionem, an ea negatio processionis, seu capacitatis stricta negatio opposita priuationi, quia in subiecto absolutè inepto, sit? an priuatio, quia in subiecto ex genere, seu specie personæ diuinæ aptoquod satis in talpa est, vt visus carentia ex specie ipsi repugnans, absolutè priuatio sit, quia ex prædicato generico animalis visus non repugnat. Cum enim negatio hæc, qua positiua, & intrinseca Patri innascibilitas à nobis explicatur, rationis figmentum sit inutiliter reflexis his de illa quæstionibus laboratur. Labor ergo, non sine fructu, nec exiguus, Scholasticorum est in statuendo positiuo formali conceptu innascibilitatis, in quo ea negatio nostro concipiendi modo fundatur: illum quippe negationem, qua explicatur, nullatenus esse, & constat, quia negatione præcipuè rationis, cuiusmodi ea est, nihil positiuum, & reale, nedum Deus Pater constitui potest. Quare iidem Patres, qui innascibilitatem ea nobis negatione explicarunt, nihil negatiuum ea explicari animaduertunt. Nazianz. orat. 32. citata. Cyril. 2. Dialog. de Trinit. à col. 4. & 1. thesauri cap. 2. 3. & 4. libro 11. capite vnic. sæpe, maximè longè à principio Augustin. 5. de Trinit. c. 3. 5. 6. & 7. sæpe vnde ad finem sexti ait: *Nomine ingeniti non quid sit, sed quid non sit dico.*

3 Exsibilandi primò sunt Arriani, qui in essentia totum innascibilitatis fundamentum ponebant, vt inde in diuinis solum Patrem Deum esse concederent: diuinásque personas in vnam confunderent, ac Trinitatem negarent. Eorum paralogismos contra Ecclesiam catholicam sola æquiuocatione armatos exarmauimus cert. 1. num. 1. Henric. p. 2. sum. art. 57. quæstione 1. corpore, docet essentiam, vt non ab alio communicatam totum fundamentum illius negationis esse: ita, vt essentia secundum se sit fundamentum *in quo*, fundamentum autem *quo* vt non ab alio communicata, seu Paternitas. Verùm, cum illud, vt non ab alio communicata sit, ipsa negatio communicationis, seu processionis, qua positiuum, in quo fundatur, explicatur, dum fundamentum quærimus, ratione fundata malè respondet. Secundò cum communicatio in procedentibus essentiæ solius, non personalitatis sit, cuius formaliter est productio, seu produci, negatio communicationis in non procedente solius essentiæ esse debet, negatio autem productionis personalitatis solius formaliter. Zunniga d. 5. dub. 2. concl. 4. dum ait Paternitatem, vt fundantem negationem processionis esse innascibilitatis fundamentum, idem per idem vitio se explicat Præpositiuus apud Henricum. art. 55. quæstione 5. aliique prisci positiuam innascibilitatis rationem in relatione opposita procedentis ponebant: sicut inæqualitas opposita æqualitati relatio est. Reiiciuntur vulgò: quia inducit quintam relationem realè in Trinitate. Secundò: quia, vel illa relatio respicit in genitorem distinctum à duabus personis aliis, vel hos respicit. Si primum: respicit chymeram, nempe quartam personam diuinam; ac proinde rationis relatio est: siquidem ad chymeram rationis realis, non intentionalis, respectus à nemine admittitur. Si secundum: alias personas respicit primariò, vt terminos à se productos, & inde in eis resultat impotentia producendi ipsum, quam, etiam respectu sui, Pater ipse habet cum se nequeat realiter respicere.

4 Veteres plures innascibilitatem in fontali plenitudine Patris, seu ratione principij cæterarum personarum locabant. Contrà: quia innascibilitas distincta formalitas, insigne, notióque Patris est à potentia generatiua, & spiratiua, vt videbimus d. 11. atqui ratio principij cæterarum personarum non est formaliter innascibilitas. Contra secundò: quia innascibilitas est formaliter prior, ratione quauis principij in Patre, vt statim ostendam cert. 3. quibus impugnantur Alexander 1. p. q. 69. m. 2. Albert. q. 39. m. 1. S. Bonau. in 1. d. 28. art. vnic. quæst. 1. corp. & quæst. 2. innascibilitatem Patris in ratione Patriarchæ Trinitatis, siue principij cæterarum personarum, communi ad generatiuum, ac spiratiuum. Sed contra vtrumque modum adde: in Patre solo non esse potentiam spiratiuam, neque rationem communem ad illam, quia hæc potentia ex personalitate Patris, & Filij adiunctis essentiæ indiuisibiliter primò resultat, vt docebamus d. 4. Durand. in 1. d. 28. q. 1. corp. fundamentum negationis procedendi, seu positiuam innascibilitatem in primitate ad omnem emanationem, etiam creaturarum, ponebat, vt constat ex q. 1. art. 2. num. 9. Verum si ea primitas sit ratio principij omnium ad intra, & ad extra eisdem impugnationibus patet; Sin aliquid aliud formaliter sit, debuit explicari, assignarique, quid formaliter sit. Secundò ratio principij, & primi creaturarum stat in sola essentia, quæ formaliter est à se, & est principium adæquatum, & totale earum, quin personalitates influant: quare in personis procedentibus ea ratio inuenitur in essentia: cum tamen nihil in eis innascibilitatis, de qua loquimur, inueniatur.

5 Hæc omnia vitasse putat Alarcon d. 7. c. 2. innascibilitatem constituens in relationibus, seu potentiis notionalibus radicaliter sumptis: ita vt Patris personalitas, prout præcedit, radixque est indiuisibilis potentiæ vtriusque, & processionis suo ordine, constituat primum principium: quemadmodum anima formaliter insectilis, provt præcedit potentiam intellectiuam, & volitiuam constitutas intelligitur primum principium intellectionis, & volitionis suo ordine producendarum. Ait autem principium hoc radicale relatiuum esse ad Filium, & Spiritum S. quos, vt tale formaliter, respicit. Sed verò, dum factas impugnationes fugit, eisdem omnino patet. Contrà: quia radicalis potentia spirandi communis Filio per te nequit esse innascibilitas propria Patris. Secundò nequit esse eadem indiuisibilis formalitas cum potentia radicali generatiua, cum hæc non communicata communicetur illa Filio per te. Tertiò insectilis formalitas Patris dici ad conuertentiam cum illo debet: atqui radicalis potentia spiratiua non dicitur ad conuertentiam cum Patre, cum dicatur per te etiam de Filio. Nec potest recurrere ad explicitum, & implicitum, quod meritò impugnat in Ruiz. Quartò: si secundum diuersos status principij, & operationis ad intra, proximitatis, & remotionis notiones (qualis est innascibilitas) alias ab aliis distinguere liceat, plusquam septem notiones admittentur (non mediocri in Theologia absurdo) in diuinis. Quintò sublatis per impossibile Filio, & Spiritu S. maneret formaliter innascibilitas in Patre: & tamen potentia illa notionalis radicalis in eo minime persisteret. Sextò, vt aiebam, ostendámque cert. 3. innascibilitas prior formaliter est, quauis potentia notionali respectiua procedentium. Septimò denique respectus quiuis ad agendum incompassibilis formaliter non est cum passiua productione, vt patet in Filio.

6 Iisdem

6 Iisdem impugnationibus confutatur sententia S. Thom.in 1.d.28.quæst.1.art.1.ad 2.aientis : *Negatio, quam importat ingenitus intelligitur fundata in ratione principij, prout est notio Patris.* Consonat ad 2. & 4. & articulo 2. ad 2.ac 1.parte,quæst.33. articulo quarto, præcipuè ad 1. Sequuntur Capreol. in 1. d.28. quæst.1.artic.1. conclus.3. Deza ibidem.Etenim, si ratio principij radicalis, vel formalis vtramque potentiam fœcundam complectitur omnia argumenta facta militant.Sin verò generatiuam soldm, tribus postremis impugnationibus impetitur: quia notiones plures erunt, quàm sunt. Secundò, licèt generatiuus Pater non esset,posset esse innascibilis.Tertiò, licèt sit generatiuus, posset procedere, vt statim ostendam ex Aug. & ratione. Hinc etiam confutatus manet Vasq. qui d.137. cap.5. à num.14. & d.140. cap.3. num.18.& d.159.init.& cap.7. innascibilitatem positiuam in ratione primi principij, ante relationem Paternitatis formaliter, relatiuúque per rationem, quique indiuisibilis conceptus sit collocauit. Deceptus autem fuit. Nam primitas personæ à ratione principij non soldm diuersa, minimèque opposita est, sed disparata, æquè, atque potentia generatiua, & spiratiua, quæ in vnam Patris personam amicè conueniunt. Deinde, si relatio illa rationis aliter rem concipientis est,restat explicare an formalitas illa primi principij formaliter absoluta,an respectiua ex parte sui foret.

7 Nec aliter impugnandus venit Ruiz d.53.sect.5. qui dum veterum omnium sententias conciliare vult, asserit innascibilitatem positiuam esse ipsammet relationem Paternitatis partialiter, id est implicitè, ac non secundum explicitum relationis conceptam, ac num.3. conceptum obiectiuum explicans ait : non esse relatum ad personas alias, sed solam personæ primitatem, quæ formaliter esset, & si aliæ ex ea non procederent. Sed dissident hæc. Nam si conceptus obiectiuus primitatis personæ formaliter relatiuus non est, dum concipitur, nullatenus, implicitè adhuc, de relatione Paternitatis cogitatur in huius sententia, qui nobiscum obiectiuas præcisiones formalitatum defendit. Vnde alia Doctoris huius inconsequentia deprehenditur.Ipse quippe contra Ioannem de Ripis, Scotum, & assecias nullum Patris proprium, aliisque personis incommunicabilem conceptum absolutum, ac non, etiam prædicamentaliter, relatiuum admittit; cùm tamen ille innascibilitatis conceptus, ac formalitas Patris propria, atque aliis personis incommunicabilis absoluta prorsus,per ipsum, sit à relatione omni ad personas producendas. Quocirca iis, quæ de personarum constitutione formaliter per relatiua docuerat, vehementer discordat. Si autem diuersum conceptum innascibilitatis ex parte obiecti à relatione Paternitatis esse renuat admittere, contradicet iis, quæ fusè docet tota sect.3. & 5. numero 2. & 3.

Certamen III.

Magni mei Magistri Didaci Daza innascibilitatis conceptus nostra etiam opella illustratus.

1 Prima Conclusio. Innascibilitas non est adhuc inadæquatè formaliter relatio Paternitatis, vel principij productiui proximi, aut remoti cuiusuis ad intra.Probata manet contra recitatas opiniones. Probatur rursus expresso Augustini testimonio 5. de Trinit. cap.6.initio in hæc scribentis : *Non hoc est dicere ingenitum,quod est Patrem dicere : quia,etsi Filium non genuisset nihil prohiberet eum dicere ingenitum. Et, si gignat quisque Filium, &c.non ex eo ipso ingenitus est : quia, & geniti homines ex aliis hominibus gignunt, & ipsi, alios*, atque infrà : *Nec ideò quisque Pater ; quia ingenitus : nec ingenitus ideò, quia Pater.* Quibus similia habet serm.38.de temp. longè à med. quæ in Paternitate dicta, de quauis processione, aut principio productiuo æquè probant. Testimonium, & conclusionem amplectitur Magister in 1. d.28. cap.1. & communiter veteres Scholastici, imò citatus etiam nuper Ruiz : licèt ex eis plures non satis firma consequentia ad ea, quæ de constitutione personarum per relatiua docuerant. Ratio autem à priori eodem Augustini testimonio continetur. Etenim non procedere ab alio intelligi optimè potest non intellecta processione cuiuspiam ab ipso, aut potentia producendi alterum, siue proxima,siue remota ; atque contrà tam potentia, quàm processio alterius ab ipso rectè cohæret cum capacitatè, vt ipse ab alio producatur. Ergo innascibilitas positiua, in qua fundatur negatio capacitatis procedendi ab alio, siue processionis ab alio, non est potentia productiua vlla proxima, vel remota, aut relatio producentis in Patre.Id quod appositissimo exemplo, & paritate, & probabat, & confirmabat magnus ille Magister meus Didacus Daza, vt ex ipso dabo conclusione sequenti.

2 Dico secundò : Innascibilitas positiua Patris fundans negationem procedendi ab alio est conceptus omnino absolutus huius indiuiduæ personalitatis, prius ratione,quam principium vllo modo aliarum personarum intelligatur.In hanc conclusionem facilè traherem. S. Thom.quem ita intelligunt Capreol.Deza,& Ferrara, vt sub conceptu personalitatis, aut formæ hypostaticæ relatione priorem paternitatis innascibilitatem esse docuerit.Consentit,licèt inconsequenter satis Ruiz.num.illo 3. Ratio est : quia sicut persona secunda ratione suæ personalitatis indiuiduæ petit ab vno procedere, tertia verò ratione singularis suæ personalitatis petit procedere à duobus : ita prima persona ratione suæ singularis personalitatis petit à nullo procedere. Confirmatur mei Dazæ exemplo illustri:quia, sicut essentia, quia entitas prima,seu Deitas,seclusis aliis formalitatibus, & prius ratione,quam illas formaliter habeat, intelligitur esse à se primò,atque in hoc fundatur incapacitas, seu negatio necessaria essendi ab alio:ita hæc prima singularitas personalis Patris,quia prima est,intelligitur esse à se primò, & fundare negationem essendi notionaliter ab alio. Et sanè hoc expresse modò innascibilitatem nobis debet Hilarius 3.de Trinit.sub init. sic de Patre loquens : *Non aliunde,quod est sumens,sed ad id,quod ita manet, sibi ipsi sufficiens.Hic ergo ingenitus genuit.* Ac fortasse tunc eundem conceptum innascibilitatis habuit Henricus dum eam art 57.q.1.corp.vocauit *sufficientiam, & plenitudinem ex se Patris.*

3 Probatur secundò:quia incapacitas hæc essendi notionaliter ab alio est incapacitas dependendi laxè ad essendum personaliter in se : ergo in illo primo conceptu,quo esse personaliter in se primò intelligitur Pater, debet intelligi fundata, sicut capacitas opposita essendi notionaliter ab alio in primo conceptu, quo personæ procedentes intelliguntur esse personaliter in se, intelligitur fundata:atqui primus conceptus, quo primò intelligitur esse in se personaliter Pater, est sua personalita singularis : ergo singularis Patris personalitas, qua talis formaliter,fundat negationē capacitatis essendi ab alio. Probatur denique tertiò : quia positis reliquis propriis Patris formalitatibus, hácque secluſa non stat fundamentum incapacitatis essendi notionaliter ab alio in Patre,vt vidimus;hac vero posita, reliquisque seclusis, stat eusmodi fundamentum:ergo in ea stat formalissimè innascibilitas positiua Patris. Dices,hæc eadem personalitas singularis, qua talis,vt essentiæ identicè adiuncta, &, qua illam vltimò singularizans, & distinctiua, personæ Patris constituit potentiam notionalem relatiuā Patris:sed qua singularizans, & distinctiua personæ Patris constituit innascibile:ergo, qua constituit innascibile,constituit relatiuum notionaliter : ac proinde est relatio potentiæ notionalis innascibilitas. Respondetur in personalitate singulari Patris formaliter duplex munus esse, alterum constituendi personam singularem à se,alterum constituendi seu expediendi virtutem,atque

efficaciam essentiæ ad personas producendas. In quo, cum non afferat efficaciam, adhuc partialem, non affert relationis aliquid, etiam transcendentalis; sed ponit ex parte sui extremi distinctionem necessariam ab alio, ad quod possit esse, sicut potentia, ita, & transcendentalis relatio: id quod præstare optimè potest, quin sit relatiua; imò prius ratione quam constitutum relatum transcendentaliter intelligatur ad personas producendas, intelligitur constituere personam notionaliter; à se, ac fundare negationem rationis incapacitatis essendi ab alio. Sicut eadem insectilis formaliter essentia diuina prius ratione intelligitur esse à se, & fundare negationem essendi causaliter ab alio, quam intelligatur principium creaturarum.

Certamen IV.

Fontalis origo, & principium Deitatis, ac totius Trinitatis, imò & creaturarum omnium, Patris proprietas est.

1 PRimam locutionem, & rem nos docuit Dyonis. 2. de diuin. nomin. vers. med. vbi Patrem *fontem cælestis diuinitatis appellat.* ac rursus, *fontanam Diuinitatis*, 1. de cælesti Hierarch. longè à principio: *qui est diuinitatis fons & principium.* Athanas. orat. contrà Gregales Sabellij sub init. *Solus fons Deitatis.* Naz. orat. 13. 2. de pace. circa med. *Deitatis principium.* Ac rursus: *Authorem esse diuinitatis, quæ in Filio, & Spiritu S. consideratur.* Origen. de principiis lib. 1. cap. 3. longè à med. *Vnus diuinitatis fons*, Aug. 4. de Trinit. cap. 20. longè à med. *Deitatis principium Pater est.* Ambros. in Symbolum Apostolor. capite 2. *Pater origo est Deitatis.* Concil. Toletan. 6. capite 1. init. & Toletan. 11. professione fidei sub initio: *fons, & origo totius diuinitatis.* Harum propositionum sensus est duplex. Primus: quod Deitatis præcisiuè sumptæ fons, origo, & principium sit: quod verum quidem est: quia Deitatem aliis communicat personis, & à se habet non communicatam ab alio: quare, & innascibilitatem, & potentiam notionalem patris formaliter claudit. Vnde constat non esse fontem, originem, authorem, & principium Deitatis Filium, licet eam communicet Spiritui sancto: quia ab illo accipit sicut riuus, in alium aquam deriuans fons, principium, origo, authórve fluminis non dicitur; sed solus fons à quo primùm manat, & qui ab alio aquam non accipit. Quod si Athanas. serm. Concilij Nicæni, & epist. ad Serapion. ac serm. de Incarnat. Verbi Filium fontem Spiritus S. appellat, non obest: tum, quia primò, & ex æquo ab illo Spiritus emanat quin, sicut Deitatem, ita potentiam (nedum Spiritus emanationem, vel Spiritum S.) à Patre recipiat, sed cum illo compleat: quare illius origo, dici, & fons aliquomodo posset. Sed Epiphan. hæres. 69. vers. med. ac longè à med. hæres. 76. post med. in ancorato post init. August. 3. contrà Maximin. capite 23. versus finem *fontem de fonte dici Filium* mluant. Sensum ergo explicatum tradunt S. Thom. 1. p. quæst. 39. art. 5. Canarien. quæstione 33. art. 1. vbi Vazq. & Molin. Mag. 1. d. 29. c. 1. quem ibi sequuntur distinctionarij Scholastici. Soar. 8. de Trinitate; eúmque tradiderat Athanas. loco recitato longè à med. expressitque Naz. verbis nuper recitatis.

2 Secundus eius locutionis sensus est: vt sit Pater, fons, & origo Deitatis vtre est in personis tribus, seu Deitatis collectiuè sumptæ, qui præcipuè videtur intentus à Conciliis Toletanis recitatis num. 1. vt sentiunt S. Thom. art. 1. citato, & S. Bonau. in 1. d. 29. dub. 1. litteral. Dum enim dicunt *totius diuinitatis*, complexionem denotant, quæ in diuinitate nisi collectiuè sumpta, provt tota Trinitas re ipsa est, locum non habet: cum secundum se non complexa, sed simplicissima sit. Porrò hic sensus idē est, atque locutionis secundæ: nimirùm Patrem esse *fontem, originem, seu fontalem originem, ac principium totius Trinitatis*, quæ locutio, licet expressa in Patribus peruetustis non sit: solus enim (quem viderim) Athanas. orat. contra Gregal. Sabellij longè à medio aliquid non omnino simile dixit: *Pater radix, & fons Filij, & Spiritus S.* tamen Concilium Vuormacienſe eam expressit his verbis. *Fons, & origo ipse Pater est totius Trinitatis.* Reprehendendus ergo meritò hic venit Ruiz d. 48. sect. 6. num. 3. quod eiusmodi locutionem non debere vsurpari moneat, quia à solo Vuormacienſ. Concilio fuerit vsurpata. Quasi Concilium integrum, licet solum, non faciat propositioni, quantum satis, supérque sit, plenam securitatem. Secundò falsò ait, imò sui immemor, à solo Vuormacienſi Concilio eam locutionem fuisse vsurpatam cum ipse n. 2. asseruerit idem dici, atque intelligi à duobus Conciliis Toletanis *fonte totius diuinitatis*, atque à Vuormacienſi *fonte totius Trinitatis.* idque ibidem, non è suo solùm iudicio, dicat, sed ex sententia etiam S. Thom. ac S. Bonau. quorum solutiones ad proponendam iam contra huiusmodi locutionem difficultatem, & refert, & laudat.

3 Obiicies: Intra totam Trinitatem Pater est: atqui Pater non est sui ipsius principium: ergo non est principium totius Trinitatis. Minorem solus negauit Lactantius 1. diuin. institut. cap. 7. fine, non sine omnium Theologorum nota. Et probatur facilè: tum, quia, si de principio originario admittatur, plures processiones, quam duæ, in diuinis forent: tum, quia, non esset innascibilis Pater, si à se procederet, dicente Naz. orat. de dogmate, & constitut Episcoporum, ideò esse innascibilem: *quia, nec aliunde, nec à se originem habet.* Denique, quia nihil se ipsum potest producere, ex quo solo principio plures esse, ac tres, Trinitatis personas, non vnam, colligimus cum Patribus. Atque inde Patres, præsertim Aug. contra Arrianos, probat Verbum non esse creatum, quia creata omnia per Verbum facta dicuntur Ioann. 1. ac per se ipsum Verbum fieri non possit. Respondet S. Thom. Rectorem dici populi totius Rectorem, licet sui ipsius, qui pars populi est Rector propriè non sit: quia reliquorum compopularium est Rector propriè. S. Bonau. cælum dici continere omnia, cum se ipsum, quod aliquid omnium, tã magnum est, non contineat: quare, licet Pater principium sui non sit, sed cæterorum Trinitatis, totius Trinitatis principium dici potest: quia sumi debet *principium totius* secundum distributionem accomodam, vt in exemplis datis vulgò sumitur. Displicet in vtroque, quod in vulgari solum, ac non rigido sensu Conciliorum locutionem saluent. Respondetur strictius: Trinitatem numero saltem affinem pluralitatem esse, vt numerus stricte non sit (de quo d. vltima) quare principium Trinitatis proprium esse, quod nuneri principium est: cum autem numeri principium vnitas prima sit: ac Pater sit re ipsa, ac de se, nec solùm arbitrariè, prima vnitas, ac persona prior origine reliquis Trinitatis, & ante quam prior non est, prima est persona, & vnitas Trinitatis totius: quare & Trinitatis strictè, & rigidè principium. Id etiam metaphysicis nominibus *fontis, radicis, & originis* explicatur. Vnde, licet non idem prorsus sonet, Athanasius recitatus numero 2. re idem, ac sensu idem docuit.

4 Respondeo denique: de principio originariè sumpto verificari Patrem esse principium, originem, ac fontem totius Trinitatis strictè loquendo. Trinitas enim potest sumi distributiuè, vel collectiuè. Licet autem distributiuè Trinitatis totius principium originarium Pater non sit, quia omnium personarum Trinitatis non est, quia non sui ipsius; ast Trinitatis totius collectiuè sumptæ principiũ est: quia vt collectionis alicuius principium aliquid sit, ac verè dicatur, satis est, vt aliquid, quo completur collectio tota, producat: maximè, si maiorē eius partem producat. Patet: quia sine eius productione tota collatio absolutè neque esset, neque produceretur: quare, qui illud ponit collectionem totam ponit, qua collectio est. Sic, qui producit, ac ponit vnionem, non illam, sed totum absolutè hominem, qui sine illa non esset producere, & ponere dicitur. Sic fundamenta domũ

mus totam domum sustentare propriè dicuntur: quia nisi partes superiores sustentarent, tota domus collectiuè non esset. Cùm ergo, sine secunda, vel tertia persona Trinitas tota collectiuè non foret, qui vtrámque producit, vt principium, atque non habet priorem, principium originariè, & fons, origo, radix totius Trinitatis collectiuè sumptæ verè dicitur, atque est. Iam verò stricta locutione adhibito nomine *totius* Trinitatis adiuncto Trinitatem collectiuè pro tota Trinitate coniunctim supponere, citius, quàm distributiuè, nemo non videat: quia nomen totus collectiuus de se, non distributiuum est.

5 Vltima, & tertia locutio: quod scilicet, esse principium omnium creaturarum, Patris etiam proprietas sit, facilè probatur; quia, licèt operationes ad extra communes sint Trinitati toti, ac proinde Filio, & Spiritui sancto, tamen quia à Patre omnipotentiam accipiunt per processionem ab ipso, Patet, qui dat, ac non recipit, potiori iure suam, & propriam habet, ipsíque, vt illam habeant, principium est: quare Filius in Euangelio *à se ipso quidquam facere* negat: sicuti neque à se loqui, neque Verba, quæ loquitur, esse sua, sed eius, qui illum misit, Patris esse ait, atque à se ipso non loqui. Ac de Spiritu S. *Non enim loquetur à semet ipso*, &c. quia vtérque scientiam, qua loquebantur à Patre communicatam recepit: ac proinde in propriis Patris, non sui, eam, eiúsque effectus numerant. Ex quibus omnibus constat timidius, quam par sit Canariensem suprà, & Vazq. d. 139. capite 3. dixisse absolutè his locutionibus abstinendum esse. Neque ita verè Soarium d. 8. de Trinit. capite 3. num. 3. Molinam 1. p. d. 33. art. 1. d. 2. minus rigidas eas locutiones appellasse.

QVÆSTIO II.

An proprium Filij sit esse Verbum?

VIDIMVS Filiationem, ac principium esse Spiritus S. in propriis Filij esse, numerarique debere. Duo igitur examinanda præsenti Disp. restant. An suis propria sint? Verbi nimirùm, & imaginis ratio. De imagine quæstione 3. de Verbo præsenti quæstione 2. agetur.

CERTAMEN I.

Stricta Verbi ratio propria, & notionalis Filij ex Scriptura, & Patribus statuitur.

1 FIlium non nisi chymericè Verbum esse blasphemarunt Valentinus cum suis apud Irenæ. lib. 1. c. 1. Epiphanium hæres. 71. Theodoret. 1. hæreticar. fabular. cap. 10. lib. 5. epitomes diuinor. decretor. cap. 2. Aug. de hæresibus in 11. Samosatens. aliqui consentiunt apud Athanas. orat. 5. contra Arrian. versus fin. Item Nestoriani apud Concil. Ephesin. ac sæpius apud epistolas, & opuscula Cyrilli, Alex. insuper Arrius apud eundem 7. Thesaur. cap. 3. ex Arrianis verò alij Verbum cum homine assumpto Filium constituere, alij hominem assumptũ à Verbo filium esse aiebant teste Athanas. proximè versus med. Arrius insuper apud Cyrillum cap. 2. scientiam Dei, ac sapientiam communem Verbum appellabat, quòd diuersam à Patre personam non efficeret. Cui hac in re Sabelliani subscripserunt; vtrósque refert Athanas. orat. citata, & epist. de sententia Dionysij versus med. Cyrill. proximè post med. Mitto hæreses alias, quod Verbum sit exterius prolatum, seu prolatiuum; nuncius, seu dispositio nobis à Deo donata ad intelligenda diuinæ voluntatis arcana; hæc enim contra Verbi diuinitatem d. 2. fundatam, sunt; nunc enim eæ solùm, quæ Verbum à Filio diuidunt, sunt refellendæ, quia præsenti dogmati statuendo opponuntur.

2 Nec longè à memoratis erroribus abiisse videtur Origen. lib. 11. ad Euangelium Ioannis asserens Verbum metaphoricè solum de Filio, & Christo dici, sicut lux, & agnus: quia irrationalia à nobis aufert, Patrísque arcana renuntiat. Cui consentire videtur Theophylact. ad id Ioann. 1. *Hoc erat in principio apud Deum.* Vbi non propriè, digneque Deo Verbum de Filio dici asseuerat, quod sit paternæ voluntatis nuntius: solùm autem vult ex Dionysij doctrina nullum ex creatis nomen dignè dici de Deo. Quo etiam sensu similiter loquitur Chrysostom. hom. 1. in Ioann. post med. & Euthymius in id Ioann. 15. *Quæcumque audiui à Patre nota feci vobis.* Vbi ab effectu etiam manifestandi nobis Patris mandata, tanquam à nobis notiori, Verbi rationem in Filio probant, sicut, & Epiphan. hæres. 73. vers. med. Sed neque Origenis testimonia eum in hoc errore fuisse conuincunt. Etenim vt d. 2. de Filij diuinitate agentes notabamus, ipsius in Ioannem commentaria ab hæreticis sunt corrupta, vt tanti Doctoris calculo erroribus suis authoritatem conciliarent. Durandus tamen cum Filium per intellectum formaliter produci neget, vt vidimus d. 3. Verbi rationem metaphoricè Filio conuenire docet, esséque propriè sumptam essentialem, & communem, non Verbi propriam. In hoc extremo videtur sentire cum S. Thom. q. 4. de verit. art. 2. & in 1. d. 27. q. 2. art. 2. Capreolo art. 1. Carthus. q. 1. Scoto ibidem §. *ad quæstionem istam*, Fabro d. 22. cap. 2. Ferrara 4. contrà Gent. cap. 3. Valétia q. 8. de Trinit. punct. 1. & controu. 1. de Trinit. cap. 3. qui admonet iam per Theologorum vsum de solo Filio Verbum dici licere: ac proinde Verbum appropriatione omnium Theologorum, soli Filio conuenire: licèt in aliis ratio etiam Verbi essentialis, & communis inueniatur: non autem negant alij à Durando aliam Verbi rationem Filij propriam.

3 Communis autem Patrum, & Theologorum sententia Verbi rationem Filij propriam, & notionalem esse decernit, nec solùm appropriatam. Ita S. Thom. 1. p. q. 34. art. 2. vbi Caiet. & Thomistæ, Canariens. Molina, Vazq. & Valentia, Soar. 9. de Trinit. cap. 3. Zunniga d. 9. dub. 1. concl. 2. & 3. vbi oppositum erroris insimulat, & dub. 2. Arrubal. d. 123. cap. 2. Didacus Ruiz d. 57. sect. 2. Becan. capite 5. quæst. 1. Granad. d. 2. Martin Perez d. 14. sect. 2. Gaspar Hurtado d. 7. disp. 3. & Theologi reliqui à Durando. Probatur primò ex Ioann. 1. *In principio erat Verbum.* ad quæ Cyrill. 7. Thesaur. capite 1. sub init. *vt hoc nomen quasi proprium Filij elegisse videatur: in principio inquit*, &c. ac infrà: *Vnicum est Verbum naturale, atque intrinsecum, idest Filius.* Concludit autem Ioann. *Et Verbum caro factum est, & habitauit in nobis, & vidimus gloriam eius, gloriam quasi vnigeniti à Patre.* Esset autem absurdum, quæ Filij propria sunt, vt incarnasse, habitasse cum hominibus, gloriámque vnigeniti habere, quæque de Filio credenda Eccl. fixe, tunc primum, proponebat, non nomine proprio personali ipsius, sed vel communi, vel metaphorico de illo renuntiare: quin, si inde metaphoricè Verbum dicitur, quia Patris mandata visibiliter nunciauit, non poterat dici Verbum factum carnem, sed Filium factum esse Verbum. Secundò nisi proprium hîc Filij nomen Verbum sit, præcipuum fidei de Incarnatione fundamentum, quod ex hoc loco petitur corruit. Tertiò in tanto mysterio Trinitatis, & Incarnationis in nouo Testamento, in quo veteris figuræ, & metaphoræ cessarunt, metaphoricis nominibus loqui improprium, & absurdum esset: maximè cum metaphorici nominis applicatio nondum percrebruerat. Adde statim Ioannem se de Filio homine Christo loqui ostendere dum adhibito Baptistæ illum digito monstrantis testimonio. *Hic erat, quem dixi vobis* post pauca subdit: *Vnigenitus, qui est in sinu Patris*, &c.

4 Accedit illud Apocalips. 19. vbi *nomen* Filij *quod* nemo

nemo nouit nisi ipse, explicans Ioannes ait: *Vocabat nomen eius Verbum Dei*, ideſt Patris. Cum ergo hîc, & initio ſui Euangelij dum Filium apud Patrem eſſe, ab illo diſtinctum, eique conſubſtantialem conſiderat tantum ante incarnationem, & prædicationem (ex qua metaphoricè Verbum dici potuit) Filij nomen Verbum eſſe tradat Ioannes, quomodo nomine communis rationis, vel metaphorico illum compellet ſine abſurdo non capio. Tertiò idem Ioann. epiſt. 1. cap. 5. *Tres ſunt, qui teſtimonium dant in cœlo, Pater, Verbum, & Spiritus S. & hi tres vnum ſunt.* Vbi cum ſtrictiſſimè myſterium Trinitatis tradatur in vnitate eſſentiæ, & tribus perſonis, eas propriis nominibus exprimi, nec communi aliquo, aut metaphorico neceſſe fuit. Sicque Pater & Spiritus S. exprimuntur: ergo, & Filius. Confirmatur: quia malè aſſignarentur tres perſonæ his nominibus: *Pater, ſapiens, & Spiritus*: quia ſapiens nomen commune eſt. Ergo ſi Verbum commune, & eſſentiale nomen ſit, malè per illud diſtincta perſona aſſignatur: maximè, quia, ſi nomen eſſentiale ſit idem, quod ſapiens, erit Verbum. Secundò dici non poſſet: *& hi tres*. Nomine enim communi non ſignificatur perſona diuerſa à duabus; V. g. nomine *Deus, ſapiens, bonus*. Nec valet appropriatiuè eſſe nomen Verbi; nondum enim Theologica apropriatio extabat. Nec refert eſſe etiam nomen perſonale, & proprium Verbi, licèt ſit commune. Si enim perſonale ſit, aliquid ſignificat ex parte obiecti, cum perſonaliter accipitur, quod commune non ſit: quare erit nomen æquiuocum, vel analogum, ineptúmque proinde, vt diſtinctam perſonam deſignet. Ad hæc pſalm. 44. Pater inducitur Filij ſic generationem, iuxta patres omnes explicans: *Eructauit cor meum Verbum bonum*. Et Eccleſiaſtici 1. *Fons ſapientiæ Verbum Dei in excelſis*, quem locum de Filij perſona ſolum intelligi docet Aug. 15. de Trinit. c. 11. ante medium.

5 Accedunt Concilia, & Pontifices definientes Verbum eſſe ſecundam perſonam Trinitatis, ſcilicet Filium. Quod, niſi nomine proprio, æquè, ac primæ proprium nomen ſit Pater, malè præſtarent. Nicen. 2. col. 7. §. *Sancta, & magna* ex illo: *Et Verbum erat apud Deum*, colligit eſſe diſtinctam perſonam à Patre, *perfectam ex perfecta: Deus enim eſt, non pars Filius, perfectus, ſicut & Pater*. Et circa medium §. *non ita* §. *ſæpe* §. *ne queras*, Synod. 1. Antiochen. profeſ. Fidei ad Paulum Samoſaten. §. 1. Concil. Epheſin. toto, præſertim profeſſione Fidei dicunt Verbum *natum ex ipſa Patris eſſentia*. Et tit. 1. cap. 4. can. 1. 11. 12. 13. decernit. *Verbum incarnaſſe, paſſumque fuiſſe*. Conſonant Calcedonenſe act. 5. definit. 2. Conſtantinopolitan. 2. generale 5. collat. 8. can. 2. 3. 4. 6. & 7. Euariſtus Papa Epiſtol. 1. ad Epiſcopos African. poſt med. *In ſinu Patris erat Filius, & corde Patris Verbum eructatum*. Liberus Papa Epiſtolæ fragmento ad Athanaſ. inter huius opera. *Eſt noſtra confeſſio Verbum Dei Filium ſecundum naturam ex Deo, eodémque Patre ſuo genitum eſſe*. Damaſ. Papa profeſſione fidei ad Paul. Theſſalonic. ſæpe Filium *Verbum* appellat, Gaius Papa epiſt. vnica. Id ipſum docuerunt Apoſtoli Ioannes in regula Fdei Virginis iuſſu data Thaumaturgo in huius vita; *Vnus eſt Pater Verbi viuentis*. Iacob. frater Ioann. apud Clement. 8. conſtitut. Apoſtolic. c. 12. ſub init. *Filium vnigenitum Verbum Deum*, c. 16. poſt init: *Vnigenitum Verbum*. Lucas Euangeliſta in ſua liturgia. col. 3. ſic orat: *Domine Ieſu Chriſte Verbum coæternum principio carentis Patris*.

6 In eandem ſententiam ſcripſerunt Patres Apoſtolis coætanei Clem. Roman. Epiſt. 1. ad Iacob. fratrem Domin. circa med. *Caius, Patris, verè Filius eſt Verbum, & ſpeculum, & caracter, & imago viuens Patris viuentis*. Dionyſ. 2. de diuin. nomin. *Dei Verbum naturam humanam aſſumpſit: cuius actiones non ſunt Patri communes*. Ignat. epiſt. ad Magneſian. poſt med. *Filium ſuum, qui eſt Verbum ipſius, non prolatium ſed ſubſtantiale*. Epiſt. ad Philippenſes de Verbo, tanquam de Filij perſona loquitur. Martialis cognomento Apoſtolus epiſt. 1. ad Burdegalenſ. cap. 10. med. *Verbum, in quo credidiſtis, Filius eſt vnigenitus ante omnem ſubſtantiam*. Et ſtatim: *Spiritus S. non eſt genitus ſicut Verbum*. Et iterum: *eſt procedens à Patre, & Verbo*. Irenæus lib. 1. c. 1. pag. penult. *Hunc*, Chriſtum, *Verbum Dei, hunc vnigenitum, hunc factorem omnium, hunc eundem caro factum, & habitaſſe in nobis affirmat Ioannes*. c. 1. & illicò ferè ſubdit: *Diſcite igitur inſenſati, quoniam Ieſus qui paſſus eſt pro nobis, & habitauit, in nobis, idem ipſe eſt Verbum Dei*. Et lib. 4. cap. 13. poſt. init. *Verbum ideſt Filius, ſemper cum Patre erat*. Quod hæpius ibi, & lib. 5. cap. 18. repetit. Iuſtin. expoſit. fidei de Trinit. verſ. med. *Propter imperitos vtitur etiam*, Pſalmiſta, *Perſonarum diſtinctione, ſic loquens: Verbo Domini cœli firmati ſunt*. Et poſt med. *Verbum* pro Chriſti perſona aſſumit. Athenagoras legatione pro Chriſtianis verſ. medium: *Filius Dei eſt Verbum Patris*. Et ſtatim: *mens, & Verbum Dei Filius Dei eſt*. Quod ſi de Dei mente idem dicere videatur, non ſine adiuncto Verbo dicit.

7 Probatur inſuper ex Pſalm. 106. *Miſit Verbum ſuum, & ſanauit eos, & eripuit eos de interitionibus eorum*. Cui conſonat illud cap. 16. *Neque herba neque malagma ſanauit eos, ſed tuus Domine ſermo, qui ſanat omnia*. Quibus locis, licet litteræ cortex de diuino imperio ſit, præcipuus tamen, & communis litteralis ſenſus eſt de Verbo incarnato, quod nos de interitione, malíſque aliis liberauit. Sic in primum locum Chryſoſtom. Baſil. Theodoret. Nicephor. & alij plures apud Lorinum, & expoſitores alios communiter: item Athanaſ. De Incarnat. Verbi Dei longè à med. epiſt. de interpretat Pſalmor. ad Marcelin. col. 2. orat. 3. contra Arrian. verſ. med. Nyſſen. tractatu 1. in Pſalm. cap. 8. circa medium, Cyrill. Alexand. 5. in Iſai. Eutymius 1. p. Panopliæ, titulo 8. Damaſc. 1. fid. c. 7. Cyprian 2. contra Iudæos, capite 3. Ambroſ. in Pſalm. 43. licèt autem in loco Iſai. non Verbum, ſed ſermo dicatur Filius, eadem proprietas ſignificatur illius, licèt non cum expreſſiore rigoroſa ſimplicitatis Verbi, cùm ſermo Verborum pluralitatem ſonet. Quare, niſi cùm eius multiplex virtus exprimitur in Scriptura, vt hîc. & loco ſtatim recitando, atque ad Hebreos 4. Græca vox λόγος Verbum vertenda eſt, vt vulgata vertit. Quocirca Ioannis 1. vbi de Verbo ſecundum ſe, non de multiplici eius virtute agitur, *Verbi*, ſicut habet vulgata, retinendum eſt, quia Filij ſimplicitatem rigidius exprimit: nec vertendum *Sermo*, vt impiè, & procaciter Eraſmus, & Beza volebant. Denique ſap. 8. pro hac veritate dicitur: *Omnipotens Sermo tuus exiliens de cœlo à regalibus ſedibus venit*. Licet enim de Angelo percutiente ſonet, de Dei Filio, eiúſque Incarnatione, in Angeli percutientis aduentu figuratis, intelligendum ſuadet Verbum *Omnipotens* quod de Angelo pro ſe ſumpto dici non poteſt. Inſuper Patrum, & Eccleſiæ totius conſenſus, quæ introitu Miſſæ de Natiuitate, vt Filij Incarnationem, & Incarnati Natiuitatem fidelibus annuntiet, eo vtitur loco.

8 Adde illud Ioann. 17. *Sermo tuus veritas eſt*: de Filio intelligi ab Athanaſ. orat. 2. Contra Arrian. longè à med. orat 4. verſ. med. Aug. tractatu 108. in Ioann. circa med. iuxta illud: *Ego ſum via, veritas, & vita*. Licet expoſitores vulgò de Doctrina Euangelica interpretentur. Item illud ad Hebr. 4. *Viuus eſt enim ſermo Dei, & efficax*. De Filio intelligunt Patres plerique, licèt interpretes nonnulli de Dei doctrina. Denique Patres plures Dei Filium ſpecialiter ſermonem appellant. Tertullian. contrà Praxeam cap. 5. 7. 8. & 11. contra Marcionem cap. 27. aduerſus Hermogen. c. 20. Atque eius nomine Nouatian. lib. de Trinit. Cyprian. 2. contra Iudæos cap. 3. & 6. Hilar. 2. de Trinit. Ambroſ. de fide contra Arrian. cap. 2. circa med. & 1. exhamer. cap. 1. & lib. 2. cap. 2. Hieron. in 11 Iſai. & in 1. ad Hebreos. Aug. tractatu 54. & 108. in Ioann. Lactantius 4. diuinar. inſtitutionum cap. 8. & 9. Prudentius Hymno 6. Cathemerin. Remig. ad Hebræos 4. Anſelm. Ioann. 1. Nazianzen. orat. 40. de fide verſ. med. Athanaſ. dialog. 2. de Sancta Trinitate contra Anom. ſub init. dialog. 3. & orat. 3. contra Arrianos. ante medium. Nyſſen. orat cathec. cap. 1. longè ab init. ac de Trinit. & aduentu Domini. Chryſoſt. tom. 3. verſ. fin. & ſerm. de Trinit. ſub init. & orat. de illo Abraham: *Pone manum tuam ſub femur*, verſ. med. Cyrill. Alexandr. 5. in Iſai. cap. 62. poſt med. pluréſque, quos referre, nedum recitare piget: videat, qui volet apud Ruiz d. 57. vbi plures alios, qui Filium Verbum appellant recenſet. Solus recitandus eſt Iacob. frater Domini, qui in ſua liturgia

lant recenſet. Solus recisandus eſt Iacob. frater Domini, qui in ſua liturgia orat. 8. ait: *Domine Ieſu Chriſte Dei ſermo.* & col. 3. atque inter med. & finem promiſcuè ſecundam perſonam iam *Filium*, iam *Verbum* appellat.

CERTAMEN II.

Ratione à priori ex Verbi definitione eadem veritas ſuadetur.

1. DVplicem reſpectum (vt alios cert. 4. examinandos taceam) Verbum claudict: alterum ad proferentem, alterum ad obiecta, quæ illo repræſentantur, ac dicuntur: vterque autem non competit eſſentiali cognitioni ſed ſoli Filio: ergo ratio Verbi perſonalis Filij eſt non eſſentialis. Minor probatur: quia cognitio eſſentialis nequit realiter reſpicere aliquam perſonam proferentem, ſeu loquentem, cum omnibus identificetur. Filius autem reſpicit Patrem loquentem, à quo procedit, & à quo profertur vt ad id Pſalm. 44. *Eructauit cor meum Verbum bonum.* Patres citati aſſerunt. Sed audiatur præterea Nyſſen. oratione catechetic. cap. 1. *Hoc Verbum eſt aliud ab eo cuius eſt Verbum. Nam hoc quoque eſt aliquo modo ex his, quæ dicuntur relata ad aliquid: quandoquidem oportet omnino cum Verbo, Verbi Patrem ſubaudiri. Non enim eſſet Verbum ſi non eſſet Verbum alicuius.* Aug. 5. de Trinit. cap. 13. *Relatiuè dicitur Filius, relatiuè dicitur Verbum, & imago: & in his omnibus vocabulis ad Patrem refertur.* Vnde S. Thom. 1. p. q. 34. *Nomen Verbi principaliter impoſitum eſt ad ſignificandam relationem ad dicentem.* Quod autem reſpectus Filij ad Patrem ſit ad illum tanquam ad loquentem, probant communiter Theologi: quia procedit per intellectum: at hoc probant, quia eſt Verbum perſonaliter: vnde vitioſo circulo diſcurrunt, niſi aliunde probetur Filium eſſe obiectiuam repræſentationem eorum, quæ Pater communi, & eſſentiali eſſentia prænouit. Si enim hoc probetur cum realis reſpectus ad patrem producentem probatus ſit, integra Verbi ratio perſonalis Filio euincetur.

2 Miror autem eam rationem Filio perſonalem negari à Soar. 9. de Trinit. cap. 3. n. 4. Vaſq. d. 144. cap. 2. Arrubale d. 123. cap. 8. Zunniga d. q. dub. 8. Granad. tractatu 9. n. 7. Ruiz d. 58. ſect. 5. Mazario 1. p. q. 34. art. 3. Controu. 2. Cum enim Verbum vtrumque eſſentialiter requirat, & reſpectum ad producentem, & rationem repræſentationis intentionalis; altero deficiente perſonaliter Verbo, Verbum perſonaliter non erit; ſicut per hos, licèt eſſentialis cognitio repræſentatio intentionalis ſit, quia non habet reſpectum realem, & verum addicentem, Verbum non eſt: atque Spiritus S. licèt reſpectum ad producentem habeat, quia tamen perſonaliter repræſentatio intentionalis non eſt, licèt ſit eſſentialis repræſentatio, cum qua identificatur, Verbum perſonaliter non eſt. Dicet Soar repræſentationem eſſentialem Communicari formaliter, & primariò Filio vi ſuæ proceſſionis, quæ per intellectum eſt. Sed contra primò: quia aliunde probatur Filium formaliter per intellectum procedere, quam, quia perſonaliter eſt Verbum, quod nunc eſt probandum. Contra ſecundò: quia d. 3. q. 2. probaui, eo admiſſo, æquè primò communicari Spiritui formaliter intellectionem, atque Filio. Sed miraculi inſtar eſt Vaſq. & Ruiz, qui ſecundam perſonam Filium præ tertia q. illa 2. docuerunt: quia ſecunda perſonaliter eſt ſimilitudo, & imago intentionalis Patris, ſecus tertia; nunc rationem repræſentationis intentionalis perſonalem Filio negaſſe. Nazarius verò apertè à S. Thom. deficit dicente q. illa 34. art. 1. ad 2. *Cum ergo dicimus, quod Verbum eſt notitia, non accipitur notitia pro actu intellectus cognoſcentis, ſed pro eo, quod intellectus concipit cognoſcendo.* Probari ergo ſolùm poteſt: quia Spiritus perſonaliter Verbum non eſt ſolùm defectu perſonalis obiectiuæ repræſentationis. Secundò: quia Filius dicitur à Patribus Sapientia genita: ergo terminus eius eſt ſapientia non formalis eſſentialis, ſed perſonalis, & obiectiua: alioqui æquè diceretur Pater ſapientia genita, atque eſſentiali ſapere, quod eſt damnatum. Si ergo Filius repreſentatio eſt, Pater producens Filio loquitur, dum illum producit: ac proindè ipſe perſonaliter Verbum eſt.

3 Dices. Eadem eſt ratio Verbi comparatione Filij, atque amoris comparatione Spiritus S. at ratio amoris ita conuenit perſonaliter Spiritui, vt propriè etiam amori eſſentiali conueniat: ergo, & ratio Verbi propriè conueniet eſſentiali cognitioni. Negatur maior: quia amor propriè acceptus non dicit reſpectum realem ad producentem, ſicut Verbum, quod proinde cognitioni eſſentiali nequit conuenire: ratio verò amoris è primaria ſignificatione eſſentialis eſt, licèt ſecundariò notionalis, & perſonalis ſit; ſicut voci *ſapientia* contingit, vt eſſentialem primariò ſignificet, ſecundariò notionalem, & genitam, nempe Filium, ob rationes dandas q. 4. Inſtas ex Athanaſ. t. 2. tract. *aduerſus eos, qui dicunt, Paſſus eſt Deus ſermo carne*, aientem: *qui dicit Deum λογον eſſentiam ſimplicem deſignat*; λογος autem *ſermo*, ſeu *Verbum* eſt: ergo eius ratio eſſentialis eſt. Solùm autem vult Verbi, aut ſermonis nominibus, nihil ex duabus naturis compoſitum ſignificari, adiungit enim: *Qui verò dicit Chriſtum, is duarum coniunctionem naturarum declarat.* Rurſus dices ex Irenæo. lib. 2. cap. 48. dicente: *Deus totus exiſtens mens, totus exiſtens λογος.* Et iterum λογος *mens, & omnia concludens mens ipſe Pater eſt.* Solùm vult Verbi perſonam non eſſe partem Dei, ſed integrum, ac totum Deum, ſicut Pater. Concludit enim: *Verbum ex cogitatione & ſenſu emitti* notum omnibus eſſe.

4 Dices verbum appellari à Damaſc. 1. fid. cap. 6. *abſolutum.* Sed ibi abſolutum pro perfecto vſurpat, nulliúſque extranei indigo. Dionyſ. 1. de diuin. nomin. *Verbum* inter alia Dei nomina recenſet. Sed quid inde? licèt enim eſſentiale non ſit, aſt proprium Dei eſt, cum Filij ſit, qui Deus eſt. Deinde Baſil. S. contra Eunom. cap. 11. ait: *Dei quidem Verbum Filius, Filij autem Verbum Spiritus S.* Sed tamen vt benè S. Thom. 1. p. q. 34. art. 1. & opuſc. 1. contra error. Græcor. metaphoricè Spiritum Verbum appellat ob exteriorem miſſionem ad manifeſtanda ſecreta ſua, & Patris, ad quod verba proferri ſolent. Sic Ioann. 15. de Spiritu S. Filius dicebat: *Quem ego mittam vobis à Patre, ille vos docebit omnia.* Quod ſi Ambroſ. lib. vnic. de Filij diuinitate, Filium *Verbum de Verbo*, nominat, vbi Patrem Verbum etiam videtur nominare: at proinde *Verbi* nomen non eſſe Filij proprium, cùm ſit Patri etiam commune; non loquitur ex propria ſententia: ſolúmque vult Patri loquenti, quomodolibet loquatur, conſubſtantialem neceſſariò Filiũ fore. Deniq; obiicies Patres Filium ideò Verbum eſſe: quia imago Patris: atqui Spiritus S. apud eſt imago Filij, iuxta Patres q. 4. referendos: ergo erit Verbum Filij, atq; abſolutè Verbum in diuinis. Verùm ea q. 4. conſtabit Spiritum S. Filij rigoroſè imaginem non eſſe.

5 Oppones iterum. Cognitio quævis creata, vel eſt Verbum mentis, vel illud habet, vt terminum annexum; ergo intellectio eſſentialis diuina, vel eſt Verbum, vel habet illud annexum vt terminum eſſentialis, non notionalis cognitionis diuinæ. Confirmatur primò: quia Verbum creatum non conſiſtit adhuc partialiter in relatione producti, ſed in ſola repræſentatione obiecti, quam eminentiſſimè habet eſſentialis cognitio in diuinis. Secundò: quia, & ſi ſola eſſet Patris perſona Verbum haberet: tunc autem non eſſet terminus productus in diuinis. Tertiò: quia actus notionalis non reflectitur ſupra producentem, nec tranſit ad creaturas: ideò nec ſe, nec creaturas generat, aut ſpirat; atqui tam ſe, quam creaturas loquitur Pater: ergo locutio ſeu Verbum reflectitur ſupra Patrem: ergo Verbum, ſeu locutio actus eſſentialis eſt non notionalis: quare non eſt nomen perſonale Filij, ſed eſſentiale, & commune. Diſtinguo primum antecedens, præciſè, quia intellectio, nego. Quia quævis intellectio, vel producitur, vel eſt productio Verbi: Concedo: & nego conſequentiam: quia intellectio eſſentialis

nec producitur vsquam, nec secundum se est productio, cum in Filio, & Spiritu S. secundum se totam sit, & tamen nihil cum illis producit ; vt notionalis autem efficitur, productio est, habétque pro termino Verbum, qui Filius est, vt contendimus. Ad confirmationem primam nego assumptum ; similiterque assumptum confirmationis secundæ. Ad tertiam confirmationem distinguo maiorem. Non reflectitur nec transit &c. actiuè : concedo maiorem. Repræsentatiuè: nego: hoc autem satis est, vt se, ac creaturas Verbo Pater loquatur, de quo certamine tertio.

6 Denique Durandus Eunomij argumentum relatum à Cyrillo 1. in Ioann. cap. 4. & 7. thesaur. cap. 1. post med. sic arripuit. Verbum mediat inter loquentem, & cui loquimur, atqui loquitur Pater Filio ex Psalm. 2. *Dominus dixit ad me, Filius meus es tu*: ergo Verbum mediat inter Patrem, & Filium : atqui Filius nequit mediare inter se ipsum, & Patrem : ergo neque esse Verbum. Negatur maior : ostendam enim cert. 3. Patrem verbo suo ipsi *Verbo* loqui. Instat Eunomius : quia Ioann. 8. Filius de se, & Patre ait: *Scio enim, & sermonem eius seruo.* & cap. 14. *Verbum, quod audistis, non est meum.* Ergo Verbum, quod seruatur à Filio, ac Filij non est distinctum, est à Filio. Respondeo primò cum August. tractatu 43. in Ioann. & cum Beda intelligendo Verbum, & sermonem personaliter pro Filio, vt vult Eunom. negando consequentiam : quin potius, si Filij foret verbum, ac non solius Patris, Filius Verbum ipsum non foret : nemo enim sui ipsius est, maximè vt principij, & producentis, ac loquentis, sed ipsemet est. Laudanda solutio, quia hæreticam insciti am prodit. Vera autem, & litteralis est eis locis Christũ loqui de doctrina sua, quã Patris Verbum, id est mandatum, appellat phrasi vulgari : ac Verbum non suum ait primitùs, quia à Patre, cuius omnia communia primitus in Trinitate sunt, acceptum habuit, atque vt homo impleuit, seruauit, obseruauítque.

7 Cæterùm Durandi doctrina sugillatur à Carthusiano in 1. d. 27. q. 3. longè à med. vt *inepta, friuola, & clarissimè reprobata Scripturis, & dictis Sanctorum.* A Ruiz verò d. 57. sect. 4. n. 5. vt *hæresi proximã*. A Zunniga citato cert. 1. n. 3. vt *errori*, quibus subscribo. Nec eis censuris liberatur authoritate Doctorum, qui n. 2. docuerunt Verbi nomen essentiale esse in diuinis, isdem enim docent esse etiam personale, vt vidimus n. 3. sicut de nomine sapientiæ, & amoris Theologi omnes sine errore, imò catholicissimè essentiale, & notionale esse fatentur: quare, licèt alia sit nominis Verbi Theologica ratio, atque amoris, & sapientiæ, vt illud solùm personale nomen sit, vt ex dictis clarè deducitur : ast asserere vtrúmque, nempe notionale, ac personale esse cum theologica veritate probabilissima, non autem cum fine pugnabit.

Certamen III.

Statuitur quis, quibus, quæque Verbo loquatur in Diuinis.

1. Dicere seu loqui impropriè sumptum (provt idem est, quod cognoscere obiecta verbo repræsentata cognitione, quæ ad Verbum ipsum terminetur) dubium non est quin tribus conueniat personis : quippe ex dictis d. 3. de processionibus constat cognitione essentiali, qua tres personæ intelligunt Verbum à Patre solo produci, ac proinde, & eam ad Verbum terminari. Impropriam hanc dictionem, seu locutionem vsurpant quandoque Patres, Anselm. cap. 28. 34. & 46. Monolog. Fulgent. 3. ad Monim. capite 7. medio, aliíque dicentes : *Nil aliud est apud se dicere, quam apud se cogitare.* Eóque sensu Trinitatem totam Verbo dicere, ac loqui probant ex illo Genes. 1. *Faciamus hominem.* Et Genes. 11. *Venite descendamus.* Cyrill. Alex. 3. Dialogorum de Trinitate longè ab initio. 1. contra Iulian. post medium August. contra serm. Arrianorũm capite 16. Ambrosius 5. de fide ad Gratian. capite 6. sub. initio ad illud Ioann. 16. *Non enim loquetur à semetipso* : specialiter de Verbo, quod se ipso loquatur docent Isidorus Pelusiota epist. 141. Augustinus primo de Trinitate capite 11. post med. lib. 7. cap. 3. & tract. 14. in Ioann. Ambrosius in id ad Hebræ. 1. *Portans omnia Verbo virtutis suæ.* Ad quem etiam locum Chrysost. Theodoret. Theophylact. & Oecumenius. In qua laxa locutione Pater, & Spiritus, & *quod* solùm loquuntur, Verbum autem vt *quod*, & vt *quo*, loquetur ; quia solus ipse Verbum, & locutio est, vt notauit benè Ruiz d. 60. sect. 5. n. 1. & 2.

2 Hac verò impropria locutione omissa dicendum est : propriè loquendo solum Patrem verbo suo loqui. Est contra Durandum, qui ad dictionem propriam solam cognitionem requirit, & contra Vasq. D. 141. cap. 4. à num. 22. vbi dictionem idem, quod verbum in facto esse fore contendit. Est autem expressa Aug. sententia 7. de Trinitate capite 1. sub init. his verbis : *Dicens ergo illo coæterno verbo non singulus intelligitur, sed cum ipso Verbo, sine quo non est vtique dicens.* Est autem sapiens sine Verbo, ac lib. 15 *Tanquam se ipsum dicens Pater genuit Verbum sibi æquale per omnia.* Quæ ferè repetit cap. 15. & 21. init. & in Psalm. 61. *Semel locutus est Deus, quia vnum Verbum genuit.* Athanas. epist. de decret. Nicænæ Synod. *Si concesserint Deum non nisi semel Verbum proferre, fieri non potest quin agnoscant eum ita loquentem Verbi sui Patrem esse.* Gregor. M. 23. moral. capite 11. aliàs 19. *Loqui Dei est Verbum genuisse.* Repetit glossa ad id Iob 23. *Semel loquitur Deus.* Et Gregor. ipse capite 32. fine, Anselm. 32. Monolog. init. *Quis neget summam sapientiam, cum se dicendo intelligat, gignere consubstantialem sibi similitudinem suam, id est Verbum suum.* Similia habet sæpe à capite 31. ad 36. Richard. Victorin. 6. de Trinit. cap. 12. fine : *Interna locutio agitur authore Patre suo.* Quibus ad dictionem, seu locutionem Verbi productio requiritur, quæ nec communi intellectione, nec verbo solo continetur : quare soli Patri tribuitur.

3 A ratione probatur primò: quia loqui apud sacros, & prophanos Authores est verba facere, seu proferre : ergo loqui dicit actionem verbi productiuam, seu prolatiuam. Antecedens nemo vel mediocriter eruditus ignorat : sæpe enim in Prophetis, & Euangelio dicitur : *Factum est Verbum Domini*, atque latina phrasis : *Verba facere* pro *loqui* vulgaris est. Probatur secundò : quia Verbum correlatum est ad loquentem, seu dicentem, vt ex Patribus notabamus cert. 1. ergo Dicere Dei est aliquid respectiuum tenens se ex parte dicentis Patris, eiusque proprium. Confirmatur : quia Verbum non est verbum nisi Patris : sed ablata ratione producentis non minus esset Verbum Filij, & Spiritus S. quam Patris : cùm æquè à tribus immanenter, & circuminsessiuè habeatur, imò strictiùs à Filio, à quo realiter formaliter habetur : ergo in ratione loquendi inuoluitur Verbi productio à loquente. Confirmatur ad hominem contra Vazq. quia ex eo ait Patrem dicere Verbum, quia illud cognoscit in se ipso : sed similiter Spiritum S. ac se ipsum in se ipso cognoscit : ergo non minus se, ac Spiritum S. dicet, quam verbum : stet ergo en ratione dictionis, & locutionis inuolui productionem per intellectum, quæ verbo dicendi, aut loquendi explicatius, quam verbo generandi denotatur: ac proinde solùm Patrem, qui Filium ita producit, dicere, seu loqui. Constat inde loqui passiuum, seu dici eandẽ passiuam productionem per intellectum importare, essèque notionale Verbi, seu Filij, sicut actiuè notionale est Patris, vt communiter docent Theologi apud Ruiz d. 6. sect. 1. n. 4. & sect. 3. Impropriè autem obiecta ipsi repræsentata dicuntur, sumpta dictione pro intellectione, vt n. 1.

4 Dico secundò. Toti Trinitati, ac creaturis Verbo suo loquitur Pater. Probatur : quia iis omnibus loquitur, qui obiecta Verbo dicto repræsentata per illud cognoscunt : sed obiecta verbo dicto repræsentata tota

Trinitas

Trinitas cognoscit: ergo Trinitati toti loquitur. Quod sibi loquatur Pater constat ex testimoniis datis August. 15. de Trinit. Anselmi, & Gregorij n. 2. neque opus est, vt audiens à loquente distinguatur, vt patet. Quod autem loquatur filio constat ex Ioann.12. *Sicut dixit mihi Pater, sic loquor.* & cap.3. de Filio : *Quod audiuit, & vidit hoc testificatur.* cap. 7. *Sicut docuit me Pater hæc loquor.* cap.15. *Quæ audiui à Patre meo hæc nota feci vobis.* psalm. 2. *Dominus dixit ad me, Filius meus es tu.* ad quæ consentit Aug. tractat. 14. in Ioann. post med. & 54. circa fin. ait : *Dixit ergo Pater Filio, sicut dedit vitam Filio; non quod nesciebat, vel non habebat, sed quo ipse Filius erat.* ac rursus : *Dixit veritati, quia genuit veritatem.* & contra serm. Arrianor. cap. 12. post med : *Si non per ipsum* (Verbum) *Pater iubet* (Verbo) *vt descendat de cælo* (per Incarnationem:] *Non ergo Pater per suum Verbum iubet, aut aliud erit Verbum, per quod iubeatur vnico verbo.* De Spiritu S. constat ex Ioann.16. *Non enim loquetur à semetipso, sed quæ audiet loquetur.* ac rursus: *De meo accipiet, & annuntiabit vobis.* vbi locutione impropria numeri primi loqui etiam Filium ad Spiritum S. quia ei spiratione communicat cognitionem ad ipsum Verbum terminatam, agnoscunt Patres citati d.2. agentes de processione Spiritus S. à Filio. Denique vniuersaliter loqui Patrem ad Trinitatem totam conspirant Patres citati d. 8.q.1. ex illo Genes. 1. *Faciamus hominem.* & Genes. 11. *Venite descendamus.*

5 Huc remisimus solutionem ad Durandi, & Eunomij argumentum, quod, & plurium Arrianorum fuit apud Cyrill. sic hæreticorum verba habent. *Quia cum loquitur, non nisi verbo Fiat, aut per ipsum Filium, si Verbum verum est, loquitur Filio Pater; aut si hoc absurdum est, aliud est Verbum interius, atque naturale, quod ad Filium locutus est Pater.* Respondet optimè Cyrillus alio verbo non egere, vt ad ipsum, qui, vt Deus, & persona omniscia, audiendi capax est, Pater loquatur; sed ipsomet loqui Patrem, & ipsum audire, non alio : sicut quævis Forma se ipsa tatis est, verb. gr. lumen, nec alio indiget, &, vt illuminaretur, si illuminari vt *quod* posset. Cyrilli verba sunt : *Habet enim Filius naturaliter perfectam paternæ voluntatis cognitionem, nec verbum expectat cum ipse sit verbum.* A ratione obiicies ex nostra doctrina, Controu. de Scientia Dei d. 3. quia, si Pater Trinitati toti loquitur Verbo obiecta per ipsum repræsentata : ergo in Verbo, nec solùm in se ipsis obiecta omnia cognoscunt, tanquam in medio contra ibi dicta. Nego consequentiam. Nihil enim Verbo manifestatur personis, quibus non loquitur ob indigentiam cognoscendi ex Patris locutione, vt rectè Augustinus recitatus n. 4. ex tract. 54. in Ioann. circa fin. sed ex necessitate loquendi in Patre, cuius locutio perfectio necessaria est: ex ea tamen necessariò resultat auditio in ipso Verbo, & aliis omniscijs personis : non quod ex illo ad rursus secundò cognoscenda obiecta personæ ducantur, sed quod supposita perfectissima eorum cognitione cognoscant perfectissimam eorum omnium obiectiuam repræsentationem, quæ in Verbo est : sicut in scientia formalem eorumdem repræsentationem recognoscunt, quia ex illa ad obiecta ipsius rursus cognoscenda, quasi regrediantur.

6 Quod autem ad creaturas Verbo suo loquatur, concors etiam Patrum sententia est ex illo: *Omnia per ipsum facta sunt.* Ioann. 1. & illo toties Geneſi repetito : *Dixitque Deus. Fiat lux : Fiat Firmamentum. Producat terra,* & psalm.32. *Verbo Domini cæli firmati sunt.* & psalm.48. *Ipse dixit & facta sunt.* & ex aliis similibus ad quæ Patres, & Interpretes videte, Aug.1. de Genes. ad liter. cap.3. lib. 2. cap. 6. contra serm. Arrianorum capite 12. & 13. 7. de Trinitate, capite 3. sub initio tractatus 21. in Ioann. longè ab initio Euthymi capite 16. in 14. Ioann. Origen. hom. 2. in varios col. 3 Athanas. orat. 3. contra Arrian. circa med. de decret. Nicænæ Synod. med. dialog. 3. de S. Trinit. contra Macedon. vers. fin. Nyssen. de Trinitate & aduentu Domini contra Iudæos col. 2. Nazianz. orat. 49. de fide vers. med. Cyrill. Alex. 2. thesau. vers. med. lib. 10. cap. 6. fin. lib. 12. capite 5. Philon. Carpat. col. 4. in cant. Anselm. 32. Monologij fine, & sequentibns, Glossa in locum citatum psalmi 148. Hos imitantur Scholastici omnes cũ Magistro in 1.d. 27. & in 2. d. 13. cap. *Præterea*, & cum S. Thom. 1. p. quæst. 34. art. 1. & 3. & 4. contra G. capite 13. post med. Verùm locutio hæc ad creaturas, non intelligitur de exercita (quæ non nisi per illustrationem, seu reuelationem fit, & creaturæ rationali audiendi capaci externè producta m) sed de remota, & in actu primo, vt ex Patribus præcipuè Augustino poterit quisque notare. Circa ea tandem, quæ Verbo loquitur Pater, certum est intelligibilia omnia esse; quorum omnium Verbum, vt pote infinitum repræsentatiuum est; tamen sine reali respectu ad illa, præsertim ad extrinseca, licèt à nobis non sine respectu ad omnia cogitetur, vt ex dictis d. 5. quæst. 1. certamine 3. satis liquet : quidquid oppositum inconsequenter doceat Ruiz disputatione 62. numero 9.

QVÆSTIO III.

An ratio imaginis notionalis sit, ac personalis Filio?

NIhil in titulo explicandum occurrit, vt directè Quæstioni respondeatur.

CERTAMEN I.

Filius personaliter imago ex Patribus, & Scriptura catholicè probatur.

8 DVrandus 1.d.28 q.3.art.2. docet imaginem impropriè solùm reperiri in diuinis, quare ita solùm Filio conuenire. Eum autem erroris damnat Carthusian. q. 4. Temeritatis verò Ruiz d.64.sect.7.à n.1. quia verba Scripturæ sine necessitate ad improprios sensus detorquet. Secundò : quia à Patribus, & Scholasticis omnibus ex proprio iudicio nimium audax defecit. Tertiò: quia rationi aduersatur, qua ex Patribus, & Scholasticis monstrabimus Filium Patris imaginem strictè sumptam esse. Aureolus d.27.p. 2. art. 3. (quem alij ignominati sequuntur) asseruit sine oppositione producentis, & producti imaginis propriæ rationem esse in diuinis; ac proinde communem esse, non personalem adhuc Filij. Eadem temeritate, qua Durandus laborat : cum eisdem Scripturæ, Patrum, & Conciliorum testimoniis, ac Theologorum consensui, & rationi ex Patribus efformandæ opponatur, quibus Durandus. Communis ergo Theologorum sententia docet imaginem propriè sumptam Filij propriam, ac personalem esse, ita Magister in 1.d.27.cap. 5. & 6.d. 28. fin.d. 31. pag.3. quibus locis S. Bonau. Capreol. Ricardus, Carthusian. Ægyd. & Commentatores reliqui. Alex.1.p.q.61.m.1.2.& 3.art.2.Albert. q.35.m.2. S.Thom.1.p.q.35. art. 1. & 2. vbi Caiet. & reliqui Interpretes, & 4. contra G. cap.11.vbi Ferrara, Scotus cum suis in 1.d.10.q.vnic. ad.1. & d. 31. q. etiam vnic. Canarien. 1.p.q.27.art.2.p.4.Vasq.d.145. Soar. 9. de Trinit. cap.8. & 9.Ruiz d. 64. sect. 3. n. 1. & sect.4. numero etiam 1. reliquos antiquiores preferens, Becanus cap.1. q.4.Zunniga d. 10. Granad.d.11.sect. 5.Luis Torres d 19. dub.3.Martin Perez d.15.sect 3. Gaspar Hurtado, d. 7.dif. 10.

2 Probatur ex Sap.7. vbi de Filio dicitur : *Speculum sine macula, imago bonitatis illius.* Ad Hebræ.1. *Figura substantiæ.* 2. Cor 4. *Qui est imago Dei* Coloss. 1. *Imago Dei inuisibilis.* Ad. Roman.8. *Quos præscijt, & prædestinauit conformes fieri imaginis Filij sui.* Clem. Roman. ep. ad Iacob. fratrem Domini circa med. *Speculum, & caracther, & imago viuens Patris viuentis.* Thaumaturg. in regula fidei diuinitùs per S. Ioannem accepta : *Deus de Deo, figura, & imago Deitatis, verbum efficax.* Athanas. de decret. Nicænæ

Synod. ferè med. *Quod si eum imaginem nomines, Filium hoc ipso eum esse inficiaueris. Quid enim simile Deo, nisi sua ipsius progenies?* atque orat. 2. & 3. contra Arrian. idem docet, & orat. 4. contra Arrian. post init. ait: *Quominus ille solus sit imago vera, & genuinus Patris sui, nihil inde obstaculi nascitur,* (quod nos ad Dei imaginem simus,) cum id nos habeamus. *Ob imaginem Dei, & veram eius gloriam in nobis habitantem: quæ quidem ipsa est ratio, siue Verbum Dei, quod nostri gratia postmodum caro factum est.* ac de humanitate Verbi, eiusque corporali aduentu post init. *Id autem* (imaginis diuinæ renouatio in nobis) *quomodo consici potuit, nisi ipsa imago Dei, Saluator noster, supereueniret?* Repetit de Incarnat. Verbi Dei circa fin. & de Incarnat. Christi, vers. med. & 1. de vnita Deit. *Vna imago inuisibilis est Trinitatis: quia vna, eademque Deitas est in imagine veritatis.* atque orat. 2. contra Arrian. vers. med. ad id Ioann. 14. *Qui videt me, videt & Patrem meum.* Alexand. Alexandr. epist. ad Alexandr. Constantinopolit. post med. in eum locum filium esse imaginem docent, sicque hic col. 5. epistolæ Arrianos redarguit: *Quod si imago Dei*, filius, *non erat semper, liquet, neque illum cuius imago est, Patrem semper fuisse: quin etiam, cum dicitur formam substantiæ Dei non esse, tollitur vnà, etiam ille, qui omnino ab illa figurabatur.* & post med. ait: *Imaginem completti debere eas omnes res, quibus exemplar ipsum exprimatur.* Cyrill. Alex. 2. thes. cap. 2. med. *Imago Patris Filius est, & in se ipso Patrem ostendit.* lib. 3. cap. 1. col. 4 verba proxima Ioann. exemplo Regis, & imaginis eius declarat, & col. 5. *Propter hoc Filius Verbum, & imago Dei est, quia ex ipso Patre verè genitus est.* ac rursus longè ab init: *Naturales dignitates Patris incommutabiliter habet Filius, & ideò Patris imago est, & ipsum genitorem in se monstrans.* lib. 5. cap. 2. longè à med. de filio ait: *Caractherem substantiæ, & perfectam similitudinem ostendit, & personarum docet differentiam.* ac 1. de recta fide ad Theodos. col. 12. *Annon genitoris imaginem, & caractherem illum appellant Sacræ Litteræ?* ac 3. Dialogor. de Trinit. col. 4. *Intelligitur Pater non aliter, quam per Filium, & in Filio: quandoquidem est expressa similitudo substantiæ eius, à quo ortus est, seruans naturam in propria figura.* Dydim. apud Hieron. 2. de Spiritu S. longè à med. *Glorificat Filium Spiritus S. ostendens illum, & inapertum proferens splendorem substantiæ, & imaginem inuisibilis Dei.* ac rursus: *Imago ipsa ostendens se puris mentibus glorificat Patrem, insinuans eum nescientibus: ipse enim ait: Qui me videt, videt & Patrem.*

3 Nyssen. de different. essent. & hypostas. circa fin. *Filij hypostasis quasi forma, ac facies est, qua pater cognoscitur, & Patris hypostasis in forma filij cognoscitur.* de Trinit. ad Eustathium longè à med. *Nec aliter videre licet hypostasim, siue personam Patris, nisi per caractherem in eum intuitus fuerit: Caracther autem Patris hypostaseos, siue personæ vnigenitus filius est.* Basil. hom. 16. in id Ioann. 1. *In principio erat Verbum.* Ait ideò esse verbum: *quia imago est genitoris totum in se monstrans genitorem.* & 2. contra Eunom. vers. med. ait: *Imaginem esse consubsistentem cum prototypo, qui ipsi substantiam dedit, idemque cum prototypo existentem, nec imitatione figuratum, sed tanquam sigillo aliquo tota Patris natura filio impressa,* & infra: *Qua propter totum in se ipso Patrem ostendit ex tota eius maiestate resplendens.* & de spiritu S. cap. 18. vers. med. *Imaginis honor ad exemplar primum refertur.* epist. 43. Nyssen. *Qui filij, quasi formam, mente concepit, paternæ quoque hypostaseos caractherem animo impressit suo.* & post pauca: *Perinde, atque speculo quodam puro, qui inpressam illi formam considerat.* ac tandem. *Quoniam, & totus filius in Patre manet, & totum vicissim in seipso Patrem habet: ita, vt hypostasis filij instar formæ, ac faciei sit paternæ cognitionis; & contra Patris hypostasis forma filij cognoscatur.* Epiphan. hæres. 76. col. 3. *Imago Dei personam generatiuam coessentialitatem, tanquam filio ad Patrem exprimente genus, & tanquam de catero assimilatio reperiatur idemitatis, & coessentialitatis.* Repetit infra ad cap. 2. Aëtij, & in Ancorat. longè ab init. *Qui ex Patre procedit splendor gloriæ, caracther substantiæ, imago Patris in veritate.* Naz. orat. 36. 4. de Theol. ante numerum 83. ait. filium dici *caractherem, vt purum Patris sigillum, minimèque mendax.* orat. 42. col. 2. n. 19: *Imago est vi-ui archetypi.* passimque sic filium appellat in apologet. 1. qui est oratio prima n. 167. orat. 35. 3. de Theolog. post med. n. 65. & 66. carm. arcano 1. post med. Ilarius lib. de synodis ad can. 1. oriental. *Filium imaginem Patris* vocat, ac 3. de Trinit. vers. fin: *Omnia filius accipit à Patre, & est Dei forma, & imago substantiæ eius: eum enim, qui est, ab eo, qui est imago, tantum ad subsistendi fidem, non etiam ad aliquam naturæ dissimilitudinem intelligentia discernit.*

4 Aug. 5. de Trinit. cap. 13. init: *Relatiuè dicitur filius, relatiuè dicitur, & Verbum, & imago* (repetit lib. 7. post init. & cap. 2. med.) *& in omnibus his vocabulis ad Patrem refertur.* lib. 6. cap. 2. ante med. *Sic Verbum quomodo imago; non autem Pater, & Filius simul ambo imago, sed Filius solus imago Patris.* Repetit fine, & lib. 7. cap. 1. post init. & cap. 2. med. Ambros. 2. exhamer. cap. 5. med. *Filius omnia Patris, quasi imago exprimit: omnia eius, quasi splendor gloriæ illuminat.* & 1. de fide ad Gratian. cap. 4. post med: *Dum imago dicitur Patrem significat esse, cuius imago sit filius: quia nemo potest ipse sibi imago sua esse.* Chrysost. hom. 2. ad Hebræ. 1. col. 1. *Caracther substantiæ eius, nempe est filius: utpote quemadmodum ipse Pater in se ipso subsistit nullius indigus: ita & Filius. Nam hic illud ideò dicit, vt omnimodam similitudinem, & propriam exemplaris imaginem ostendat.* & col. 3 *Caracther alter est ab ipso sub exemplaris, alter autem, non in omnibus, sed, secundum quod per ipsum subsistit. Nam, & hic caracther similitudinis omnimodæ præbet indicium ad illud, cuius est caracther.* Anselm. 37. Monolog. fine: *Verbum hoc ipso, quod Verbum est, aut imago, ad alterum est: quia non nisi alicuius est verbum, aut imago.* Eusebius Cæsarien. 14. Demonstrat. euangel. cap. 2. *Oracula Deum genitum illum enuntiant, tanquam eum, qui diuinæ naturæ solus in se ipso ferat imaginem.* & lib. 5. cap. 1. longè à med. de filij imagine, ait: *Quæ tota ipsa sit species, & ipsa essentia similitudinem referens Patris.* Nicet. ad orat. 42. Naz. col. 2. n. 19. Imago *est vivi archetypi.*

5 Vltimùm, neque inefficax ab auctoritate, licèt negatiua, argumentum sit: Quod attigit S. Thom. q. 35. art. 2. Solus enim filius imago dicitur ab Scriptura locis datis n. 2. & à Patribus; non autem Spiritus S. cum de illo agunt; vt patet in Naz. orat. 1. quæ est apolog. n. 167. orat. 35. 3. de Theolog. post med. n. 65. & 66. orat. 36. 4. de Theolog. versus fin. n. 83. carmine arcan. 1. post med. Greg. M. 5. Moral. cap. 25. fine. Gregor. Bætic. Chrysost. hom. 74. in Ioann. circa med. & Iæpius, synodo Alexandrina epist. ad Cyril. inter huius epist. 10. Fælice Papa 1. epist. ad Benignũ Euaristo Pap. epist. ad omnes Episcop. Africanos, Phylo Iudæus apud Eusebium Cæsar. 1. præparat. Euangelicæ cap. 10. longè ab init. Origen. 1. Periarc. cap. 2. & 3. Theodoret. 5. diuinor. decretor. cap. 2. & 3. quos, & alios refert Ruiz citatæ sect. 4. At dices Spiritum etiam dici imaginem in regula fidei Thaumaturgi apud Nyssen. in eius vita: *Imago perfecta filij perfecti.* Athanas. epist. 2. ad Serapion. vers. med. & fin. & epist. 4 col. 2 Spiritum S. *Filij imaginem* appellat, cui nos volebat Paul. ad Roman. 8. *conformes fieri imagini filij sui.* Consonant Basil. 5. contra Eunom. titulo 6. fine, & tit. 8. init. & tit. 12. bis, ac lib. vnic. de Spiritu S. cap. 9. post med. Cyrill. Alexand. bis 13. Thes. sub med. ac bis 7. dialog. de Trinit. vers. med. Epiphan. hæresi 76. col. 3. Damasc. 1. de fide cap. 18. med. *Sigillum* item appellatur ab Athanasio epist. prioti ad Serapion longè ab init. & longiori longè à med. à Cyril. 14. Thesau. cap 4. circa med. Ambrosio 1. de Spiritu S. cap. 6. ex 1. ad Ephes. & 2. Corinth. 1. ad quem etiam Chrisost. hom 3. ante morale, & fine moralis, & in epist. ad Roman. apud S. Thom. opusc. 1. cap 32. §. 8. *Sigillum, & caractherem* appellat. *Facies* autem *Patris* à Cyrillo 13. thesaur. cap. 2. circa med. ex illo Psalm. . 138. *Quo ibo ab Spiritu tuo, & quo à facie tua fugiam.* ac 9. in Ioann. post init. *Facies Filij Spiritus est.* His autem nominibus imaginis ratio propria tribuitur Spiritui Sancto à Patribus supra recitatis, atque infrà recitandis.

6 Respondetur, Patres aliud voluisse, quam hîc obiectantes intendunt, neque ita propriè accepisse vocabula. Ac in primis *Sigillum* commune est nomen tam impressæ, quam expressæ imaginis, vt patet: quia ergo gratia, & iustitia, qua Dei imagines reddimur, Spiritui appropriatur sigillum, seu imago impressa Dei, ac filij dicitur, non expressa, sicut Filius. Deinde, quia sicut sigillum cartham claudit, ita Spiritus Trinitatem vltimo

loco

loco procedens concludit; *Faciei* nomen Deo metaphoricum, aptius tamen re signi significata Filio esset, quam Spiritui, docent Patres ad ea Psalmi verba, (licèt rigidè de Dei scientia sit sermo,) Athanas. de vnita substantia Trinit. fine, Euthymius in eum locum, Gaudentius Brixiensis tract. 14. de missione Spiritus S. Cyrillus ipse 5. de Trinit. longè à principio vbi ad 14. Ioann. *Qui videt me, videt & Patrem meum.* ita habet: *Quod, quasi facies Dei, ac Patris, sit, docebit facile Psaltes vno loco dicens: Quo à facie tua fugiam. Alio autem loco in persona eorum, qui in illum crediderunt: Signatum est super nos lumen vultus tui Domine. Obsignati enim sumus Spiritu sancto,* per gratiam, *ad effigiem, & similitudinem faciei Patris, hoc est Filij.* Ac de extremo loco sic effatur 3. in Ioann. cap. 29. *Vultum enim Dei Patris Filium appellat, idest Patris charactherem: lumen verò illius gratiam Spiritus, quæ ad omnes penetrat creaturas: per quam ad Deum Fide conformamur, tanquam sigillo quodam ad Filium conformati, qui Patris imago est.* Quibus satis expressit, quo sensu illud: *Conformes fieri imaginis Filij sui,* per prædestinationem de imagine Spiritus S. intellexerit: nempe de actiua, & impressa solùm, cum de expressa imagine, ac propria Patris Filium, tam his locis, quam 10. thesau. cap. 4. & 3. in Ioann. cap. 29. vers. med. intellexerit; sicut, & Chrysost. hom. 15. col. 3. Origen. & Theodoret. Nyssen. item de Trinit. & aduentu Domini contra Iudæ. col. 1. Sic illud Prou. 8. legit, & expendit ex antiquorum lectione: *Cum pararet cælum aderam vnà cum eo: atque ego eram, qua delectabatur: quotidie oblectabar facie eius. Quem igitur locum hac habent si non in substantia, atque re vera facies erat?* Denique Galatin. 3. de arcanis cap. 3. filium faciem Dei appellari ex Hebræorum traditionibus ostendit, quomodo, & plures ex recitatis Patribus illum compellant. Solùm ergo his locutionibus de Spiritu S. licèt impropriè, eius cum Patre, & Filio consubstantialitatem volunt contra hæreticos euincere Patres. Verùm Athanas. epist. 2. ad Serap. post med. Patrem etiam *imaginem* videtur appellasse his verbis. *Quemadmodum in propria sua imagine est Filius in Patre, ita & Pater in Filio.* Sed vel imago sumitur abusiuè pro exemplari, vt vult. S. Thom. vel illud, *quemadmodum,* solùm cadit supra: *est Filius in Patre,* immanenter, & circuminsessiuè, *ita, Pater in Filio.* Alioqui post particulam, *ita,* quæ respondet particulæ *quemadmodum,* adiungi ad cohærentiam, & sensum deberet: *& Pater in propria sua imagine.* Sensus ergo est: Quemadmodum Filius in propria sua imagine, idest in forma Dei existens, siue, vt Deus, est in Patre, ita &c. vt bene Ruiz exponit.

7 Hanc eandem imaginis proprietatem in filio aliis nominibus Patres exponunt: nempe *speciei* nomine. Ambros. in symbol. Apostolor. cap. 1. med. *Æternitas est in Patre, species in imagine, virtus est in munere, & hæc tamen tria vnus est Deus.* Ad quæ Aug. 6. de Trinit. cap. 10. *Imaginem speciem nominauit: credo propter pulchritudinem, vbi iam est tanta congruentia, & prima æqualitas, & prima similitudo.* quo etiam vtuntur nomine Clemen. Alex. 1. Pædag. cap. 7. Hilar. de Synod. col. 6. ad can. 1. orient. Gregor. M. 5. Moral. cap. 25. ac Cyrill. in id Ioann. 5. *Pater testimonium perhibet de me: neque vocem eius numquam audistis, neque speciem eius vidistis, & Verbum eius non habetis in vobis manens,* &c. Athanas. serm. de Sanctissim. Deipara *specimen* pro *specie* dixit. Vocem autem *speciei*, & charactheris, quæ frequens est etiam apud Patres recitatos, & sigillum ac imaginem, vt synonima conunxit ibidem sic effatus: *Charactherem, & speciem substantiæ eius, per quam ipse Pater exprimitur, & representatur. Vt enim annulo signatorio species aliqua effiguratur, quam, & imaginem expressam, & sigillum appellamus: nihilque, quatenus ad suos pertinet, deficit ab exemplari suo: ita quoque Filius.* &c. & orat. 4. cont. Arrian. longè à principio sic proxima verba Ioann. 5. expendit: *Pulchrè hic Verbum coniunxit formæ, vt palam faceret se esse Verbum Dei, & imaginem, charactherem, & speciem sui Patris.* Charactheris verò & sigilli vocibus eadem veritas exprimitur desumptis ex Ioann. 6. 27. *Hunc Pater signauit Deus.* ad quæ Cyrill. 3. in Ioann. cap. 29. longe à princip. *Quoniam igitur diuina Scriptura testatur charactherem hypostaseos Dei Patris Filium esse, quia in ipsa, & ex ipsa est naturaliter, quo alio charactere Pater Filium suum signauit? aut: Se Pater, quo alio charactere signatus est, vt Filium signare posset?* & post pauca: *Signatur ergo à Patre, qui ex substantia eius est Filius.* Naz. orat. 36. 4. de Theolog. vers. fin. Filium *charactherem, vt purum Patris sigillum* vocat. Athanas. 8. de Trinit. longè à med. ad verba proxima Ioann. 6. cur sigillum dicatur sic edisserit: *Quia Omnem in se paternæ formæ plenitudinem significantis se Dei contineret: vt quod signasset Deus, non aliud ex se, quam formam Dei signantis afferret.* Naz. orat. 35. longè à med. n. 66. his vocibus splendoris nomen adiunxit, dicens: *splendorem, charactherem, & sigillum.* qua voce vtitur etiam Synod. Alex. ep. citata ad Cyrill. & Cyri lucubratione 1. de recta fide ad Theodos. col. 12. Ambros. prooem. libri 2. de fide ad Gratian. *Imago, & splendor, & caracther dicitur Dei Filius, quia hæc incomprehensibilem, & inuestigabilem paternæ diuinitatem Maiestatis in filio, & expressam similitudinem reuelarunt.* Splendoris autem, candoris, radij luminis, lucisque, ac similia vocabula Filio constat exhibita à Patribus hoc Certam. datis, aliisque relatis d. 2. à nobis, & à Ruiz d. 27. sect. 7. & d. 44. sect. 2. ex ad Hebræ. 1. & Sap. 7. ex quo etiam *speculum* nominatur à Clemente, Romano recitato n. 2. atque aliis recitatis; quia sicut in speculo elucet cuiusque forma, sic Patris in Filio.

Certamen II.

Pro vera theologica Veritatis huius ratione notata.

1 EXminus penetrata imaginis multiplicis differẽtia à veritate, & Patribus temerè, atque in fide periculosè aberrauit Aureolus: frigidéq; ab Scholasticis pro Catholico dogmate certantibus impugnatus. Contendit enim ille imaginem non debere ab exemplari produci: quare diuinã cognitionem propriè imaginé esse, licèt ab exemplari, & obiecto nõ producatur; nec Filium, quia producitur imaginem esse. Cõtra verò Theologi reliqui contendũt imaginẽ omnẽ à suo exemplari produci debere: ac proinde Filium solũ imaginem fore, quod de efficientia actiua ægrè probabunt, nisi in vna tantũ imaginis specie; de intentionali verò motione eorũ discursui non prodest, vt iam patebit ex dicendis. Vt ergo conclusio dogmatica solidè contra Aureolum probetur, imago vniuersim consideranda, ac speciatim diuidenda, ac definienda est. Vniuersim autem sic definitur: *Imago est alicuius repræsentatio expressa.* siue, vt Antiqui aiebant: *similitudo expressa ad aliquid repræsentandum.* Diuiditur autem prim. ò in imaginem intentionalem, & realem. Intentionalis est, *quæ per intellectũ, seu intentionem immediatè, & proximè fit.* vt cognitio obiecti & Verbum: vnde hæc intẽtionalis imago in formalem, & obiectiuam dissecatur. *Formalis* intentionalis est, *quæ formaliter reddit cognoscentẽ obiectum,* seu *exemplar* cuius est; obiectiua verò quæ *obiectiuè solum illius cognitioni inseruit.* Imago autem purè, ac strictè realis est, *quæ cũ intentionalis nõ sit, sua physica entitate nata ad aliquid repræsentandum, aptáque est, seu alicuius est representatio expressa.* Hæc autem diuiditur in naturalem, & artificialem. Artificialis est: *quæ arte fit,* nimirum *ex fide repræsentandi exemplar, quare, & ex huius cognitione proueniens,* Naturalis: *quæ natura sua talis prodit, nullo artis, & intentionis seu finis interuentu, aut obtentu* proprio. Vbi aduerte imaginem artificialem propriè, ac strictè imaginem esse, nec solùm analogicè, vt singularis contra omnes volebat Ruiz d. 64. sect. 1. n. 11. fundamento nullo; quia hanc primùm imaginem dictam fuisse, atque inde reliquas imagines fuisse nominatas mihi dubium non est: imò, quia in imagine artificiali similitudo in figura præcipuè est, Dei Filius *figura substantiæ dicitur.* iuxta S. Thom. infra recitandum, tribuente de suo nomen artificiali imagine naturali: sicut, & rationem imaginis tribuit.

2 His generatim præmissis, nota secundò: Imaginem intentionalem nullatenus debere ab eo, quod repræsentat prouenire, adhuc motione intentionali. Est contra Ruiz d. 64. sect. 2. non tamen contra eos, quos pro se re-

fert; Hi enim de aliis imaginibus loquuntur. Probatur conclusio: quia Verbum est imago intentionalis obiectiua essentiæ, & communium: atqui ab eis, vt pote ipsi idemtificatis, neque motione intentionali reali, nedum physica prouenire potest: ergo de ratione imaginis intentionalis vniuersim non est à suo exemplari, quod repræsentat, cuiusque imago est prouenire. Maior probatur ex 1. ad Hebræ. *Figura substantiæ.* Ad Colos. 1. *Imago Dei inuisibilis.* 2. Cor. 4. *Qui est imago Dei.* Sap. 7. *Speculum sine macula Dei maiestatis, & imago bonitatis.* Hæc autem omnia, quorum dicitur hic imago Filius, essentia, & communia sunt. Secundò probatur ex Patribus. Thaumaturgus citata regula fidei. *Figura & imago Deitatis.* Athanas. lib. seu dialog. 3. de assumpt. hominis sæpe Filium *caracterem, & imaginem substantiæ* vocat, & 5. de vnita substantia Trinit. post med. ac dialog. 1. de S. Trinitate contra Anomæ pag. 5. Filium *imaginem hypostha seos* ideo est essentiæ appellat iuxta Paulum, & dialog. 2. vers. med. *Filium ipsius essentiæ imaginem dixit Apostolus, qui, inquit, splendor est gloriæ & caracther hypostha seos. Nã caracther hypostha seos nihil aliud est, quam essentiæ imago.* Hilar. lib. de Syn. vers. med. *Imago*, ait, *Paternæ essentiæ nata.* Chrys. 3. fin. serm. de Trin. sub init. *Significans scriptura vnam esse imaginẽ Trinitatis, dicit: Et fecit Deus, hominem, secundum imaginem Dei fecit illum. Sicut, & Paulus clamat de Filio: qui cum sit splendor gloriæ, & caracther substantiæ. Et iterum: Qui est imago Dei inuisibilis.* Euseb. Cæs. lib. 4. demonstrat. Euangelicæ: *Solus Filius diuinæ naturæ in se ipso ferat imaginem.* Neque licet respondere imaginem hic impropriè ab istis Patribus sumi, tua enim hac interpretatione, ac solutione ad Scripturæ, & Patrum testimonia, suum errorem Durandus facilè defendet.

3 Probatur secundò animaduersio nostra: quia de ratione imaginis, seu repræsentationis intentionalis, tam formalis, quam obiectiuæ non est procedere ab obiecto repræsentato cuius est imago. Alioqui, nec scientia diuina se ipsam repræsentaret formaliter: neque Verbum, seu Filius se ipsum repræsentaret obiectiuè, neque sui tanquam obiecti, aut creaturarum, à quibus non pendet, aut procedit motiuè, Verbum foret, contra omnium Scholasticorum consensum. Et ratio à priori est, quam dedimus sæpe, præcipuè controu. de scientia Dei: quia de ratione infinitæ, ac summæ repræsentationis, qualis diuina est, est esse formaliter repræsentationem in suo genere omnium repræsentabilum: cum autem scientia diuina, ac verbum sint, & formaliter, & obiectiuè repræsentabilia: & scientia ipsa sui ipsius repræsentatio formalis, & imago erit, ac verbum etiam ipsum repræsentatio, & imago obiectiua sui ipsius: atqui à se ipsis nequeunt procedere: ergo de ratione imaginis, seu repræsentationis intentionalis non est procedere ab exemplari, seu ab eo, quod repræsentat. Huic autem doctrinæ nemo Patrum aduersatur, loquuntur enim de aliis imaginis speciebus, vt iam ostendam. Verum est de imagine intentionali creata ab obiecto, vel substituto illius tandem procedere, sicut de quavis cognitione creata omnes docent; sed, sicut cognitionis increatæ rationem ab obiectis independentem, in ratione etiam repræsentationis, fatemur, ac verbum in ratione Verbi, & in ratione imaginis intentionalis (quæ in ea repræsentatione stat) independens vtrumque fateamur necesse est. Dices Arist. 6. Topicor. cap. 2. ante med. negare legi imaginem esse: *Nam imago, id est, cuius generatio per imitationem est.* Sed disparitate imaginis intentionalis creatæ, & increatæ nuper assignata soluitur. Verbum loquitur ibi Arist. non solùm de imagine creata, sed de artificiali, quæ sola per imitationem est. Dices rursus diuinæ idæ æ similitudines intentionales rerum sunt, nec tamen imagines, quia res ab ipsis, non ipsæ à rebus procedunt. Atque idæa artificis ideo etiam non est domus faciendæ, imago, sed exemplar. Respondetur rerum, & domus possibilium esse imagines, licèt ab eis idææ diuinæ non procedant, quia eas in eo statu repræsentant; non autem existentium, quia in eo statu nondum pro eo signo sunt, nec repræsentantur. Instas denique: Imago dicitur ab imitando ex S. Thom. q. 35. art. 1. arg. 3. & in 1. d. 28. q. 2. art. 1. corp. imitatio autem est ordo ad exemplar: ergo imago vera, & realis, cuiusmodi est intentionalis, realis ordo erit ad suum obiectum, seu exemplar, quod repræsentat. Sed dato omnem imaginem imitationem esse, quod solùm de imagine artificiali verum propriè loquendo puto, quia ea primùm imago dicta est; nego omnem imitationem, seu imaginem dicere ordinem realem ad repræsentatum. Illum enim, sicut repræsentatio, ita neque imitatio requirit. Rectè enim Hilar. de Synod. ad Can. 1. oriental. solùm ad imaginem requirit dissimilitudinem à repræsentato non habere. *Imago*, inquit, *omnis eius, ad quem coimaginetur species indifferens, seu non differens*, ac *dissimilis est.*

4 Nota tertiò imaginem purè realem artificialem ab exemplaris cognitione realiter pendere, quare, & ab ipso exemplari, quod repræsentat. Res est indubitata. Cum enim imago huiusmodi ex fine, & intentione artificis repræsentandi exemplar, seu prototypum necessariò prouenial; atque hic finis neque intendi, neque executioni mandari possit, quin exemplar cognoscatur, imago artificialis, sine exemplaris, seu prototypi cognitione fieri minime poterit. Duo igitur habet realis artificialis imago, & à sui exemplaris, seu prototypi, quem refert, dependentiam, atque adæquatam similitudinem, quæ in accidentibus, seu qualitatibus, præsertim figura consistit, vt rectè animaduertebat S. Thom. recitatus n. 1. fine: Vnde cuiusque defectu imago realis artificialis nimirum, non erit; si vel ad amussim exemplar non refert, vel ab eius cognitione, & imitandi illud intentione non procedat, vt diximus. Ea propter, quæ casu aliis similia sunt, alio autem fine arte facta, imagines esse illorum negamus: atque ea quæ figuram, lineamenta, & colores multum non referunt exemplaris, licèt ex intentione imitandi illud, eiusque cognitione proueniant, ipsius imagines esse diffitemur.

4 Nota quartò imaginem realem naturalem, quæ ad præsens attinet, debere à suo exemplari physicè procedere. Ratio est: quia huiusmodi imago realis naturalis, de quâ hîc, solùm inuenitur in filiis respectu parentum, qua talibus. In iis autem qua talibus necessario generatio, & processio vnius ab alio in fieri intercedit, in facto esse Filij supponitur. Secundò concors est Patrum sententia; Aug. quæst. 74. ex lib. 83. ait ideo vnum omnium alterius oui, quod colore, & figura ad amussim refert, imaginem non esse, *quia ab ipso non procedit.* & lib. quæstionum super Deuteronomium, quæstione 4. pluresque Patres recitati cert. 1. Adde Ambros. 1. de fine ad Gratian. cap. 4. immediatè ante verba, quæ ex ipso eodem cap. dedimus cert. 1. n. 4. ad imaginis realis, nempe naturalis rationem requirit, *quod sit eggressa de Patre, expressa de fonte.* Hilar. 7. de Trinit. col. antepenult: *quod imago, & prosiliat ut Deum Patrem vnigeniti Dei significet natiuitas: significet autem, vt forma, & imago, inuisibilis Dei.* lib. 9. col. 2. *Perfecta natiuitas perfectam imaginem declarat.* Repetit lib. de Synod. ad 3. & 7. can. oriental. Huius autem processionis ad realem naturalem imaginem requisitæ defectu Cyril. Alex. 1. thesau. cap. 9. med. de Filio aiebat: *Non voluntatis diuinæ, sed ipsius Patris imaginem esse.* nempe realem naturalem. Intentionalis quippe voluntatis, & communium imago est: eadem de causa Anselm. cap. 29. 30. 31 60. & 61. similitudinem pro imagine vsurpans (vt alij Patres, Scholastici solent) negabat *Verbum esse sui, spiritus S. & creaturarum similitudinem*, quæ omnia de influxu physico potentiæ generatiuæ Patris certa, ac perspicua sunt. Noster autem Ruiz d. 64. sect. 2. n. 12. contendit etiam ab exemplari tanquam ab obiecto cognito debere imaginem realem naturalem procedere influxu obiectiuo, nimirum, & intentionali.

6 Nota verò quinò contra ipsum, realem imaginem naturalem à Parentis, tanquam exemplaris, cognitione nullatenus pendere. Ita primarij Theologi citati ab ipso Ruiz ibidem. Probatur: quia exemplaria imaginis realis naturalis sunt Parentes, qui causæ naturales sunt suorum filiorum, quos sui omnino immemores naturali impetu generant sæpe: imò cum sui memores sint, sui memoria, sicut, & oblitio impertinenter se habet, vt geniti sint vel,

vel non sint naturales reales imagines ipsorum. Dices: sicut causæ naturales agunt propter finem, quia in eum ab authore naturæ aguntur, qui vnamquamque in suum effectum ex eius cognitione, & intentione agit: ita & ex sui naturalis exemplaris cognitione naturales causæ filiorum parentes agere dicentur. Contra: quia causæ naturales non nisi impropriè propter finem agere dicuntur, quia impetu, & exigentia effectuum in illos feruntur, sicut voluntas intentione, ac desiderio in finem trahitur; atque in eo impetu, & exigentia, neque leue est simulachrum cognitionis sui: vnde neque impropriè, & imitatiuè ex sui cognitione operari causæ naturales dici possunt. Probatur secundò: quia Filius æternus non procedit ex cognitione Patris, cuius tamen tanquã exẽplaris naturalis, est realis naturalis imago: ergo de ratione imaginis naturalis realis nõ est procedere ẽ sui exemplaris cognitione. Negat antecedens Ruiz: quia cognitio Patris est ipsamet Filij processio. Contra: quia, licèt cognitio, qua Filius procedit, realiter Patris, sicut, & aliorum omnium cognoscibilium, cognitio sit: ast qua cognitio Patris formaliter, processio Filij non est: cum è solius essentiæ cognitione Filius, & Verbum quarto modo dicendi per se procedat, vt d. 5. latè probabamus: sed qua processio Filij est productio imaginis realis naturalis Patris: ergo Filius, qua imago realis naturalis Patris non procedit ex cognitione Patris exemplaris.

7 Nota sextò; ad rationem propriam solius imaginis realis naturalis, qualis per generationem fit in filiis requiri idemtitatem in natura, eóque strictiorem, quo perfectior generatio est, nemini aduersatur. Recentiores enim citati pro oppositò à Ruiz sect. 1. n. 1. solum negant de ratione imaginis vniuersim esse idemtitatem in natura; & benè: quia intentionalis, & artificialis id non requirunt, vt patet: quare dum vniuersim Ruiz idemtitatem naturæ ad imaginem exposcit, errat, quia vel solam realem naturalem agnoscit, ac reliquas negat (vt expresè negat artificialem propriam imaginem esse n. 11.) vel pugnantia docet. Probatur conclusio notata ex Athanas. sæpe, præcipuè quinque orationibus contra Arrian. probante ex ratione imaginis Filij cum Patre consubstantialitatem. Hæc tantum dabo ex orat. 3. *Quis audebit caractherem alienum dicere ab hypostasi Patris?* ideſt substantia. Naz. orat. 36. 4. de Theolog. vers. fin. *Imago, vt eiusdem substantiæ cum Patre, & quia ex illo est; non autem ex hoc Pater. Hæc siquidem imaginis natura est, vt exemplar suum imitando referat, quamquam hîc* in Filio, *exemplar suum expressius refert: illic*, in pictura, *enim rei viuæ, ac motu præditæ mortua, & motus expers imago est; hîc autem viua exemplaris viua quoque effigies, multoque minus à Patre differens, quam Seth ab Adamo, filiusque omnis à parente suo.* Basil. hom. 15. de fide med. *Filius omnia est, quæ Pater est, secundum ipsius domini vocem dicentis: Cuncta quæ habet Pater mea sunt. Reuera namque imaginis sunt omnia, quæ in prototypo, siue exemplari existunt. Vidimus, inquit Euangelium, gloriam eius, gloriam, quasi Vnigeniti à Patre, hoc est non ex munere, aut ex gratia, sed ex naturali communitate patriæ diuinitatis.* & 1. contra Eunom. longè à med. *Imago viuens, imò ipsa vita, non figuræ similitudine, sed in ipsa substantia idemtitatem referens.* Repetit 4. lib. post init. & lib. 5. sub tit. 6. longè à med. & epist. 43. ad Nyssen. circa fin. Filium *paternæ hypostaseos* (ideſt substantiæ) *formam, & caracthere*m appellat. Cyrill. Alex. 1. de recta fide ad Theodos. ait filium esse imaginem subsistentem, sicut prototypum: *quia nemini dubium esse potest imagines ita per omnia affectas esse debere, sicut ipsa prototypa.* Ac 1 thesau. cap. 9. sub init. *Imago Patris Filius est: & in se ipso Patrem ostendit. Nec vllus poterit in alia natura aliam inspicere.*

8 Ambros. de Incarnat. Dominicæ sacram. cap. vlt. circa med. *Si multi similes, cur solus Filius imago inuisibilis Dei dicitur, & caracther substantiæ eius? nisi, quia in eo naturæ eiusdem vnitas, & eius maiestatis expressio est. Alia enim secundum imitationem similitudo,* nempe artificialis, *alia secundum naturam.* Atque in id ad Hæbros 1. *Imago substantiæ, ait, imaginem dixit, quod alio loco formam nominat, vbi ait: Qui cum in forma Dei esset. Forma videlicet, vel imago vnam declarat essentiæ æqualitatem.* & in cap. 22. Luc. §. 2. sub init. *Solus Christus est plena imago Dei propter expressam in se paternæ claritudinis maiestatem.* Repetit 1. de fide ad Gratian. cap. 4. Hilar. de Synod. col. 6. ad can. 1. orient. *Imago itaque est rei ad rem coæquandæ imaginata, & indiscreta similitudo. Est ergo Pater, est & Filius: quia imago Patris est Filius: & qui imago est, vt vere imago sit, speciem necesse est, & naturam, & essentiam, secundum quod imaga est, in se habeat authoris.* Confirmat fusius ad can. 12. quem imitatur Epiphan. hæres. 73. circa med. Concil. Ephesin. in 1. confess. fid. post med. *Propter vnam, eamdemque substantiam imago, & caracther, splendorque gloriæ eius existens.* Concil. Alex. ep. ad Cyrill. Alex. 10. inter huius epistolas, approbataque ab Ephesino: *Propter eandem, quam cum illo,* Patre, *habet essentiam, imago, & caracther.* Tandem S. Thom. q. 35. art. 1. corp. *Non quæcumque similitudo sufficit ad rationem imaginis, sed similitudo, quæ est in specie rei, vel saltem in aliqua signo speciei. Signum autem speciei in rebus corporeis maximè videtur esse figura; vt ideo Filius figura substantiæ dicatur, vt in eo, in quo diuersus est Filius hypostasim referat Patris de reliquo sibi consubstantialis.* Ratio autem est facilis: quia agens naturale generatiuum, qua tale simile sibi natura producit: quare, quo perfectius est, ac generat, similitudinem in natura perfectiorem in filio ponet, vt satis multis ostendebamus d. 3. attigitque Naz. recitatus n. 1. Contendit autem Ruiz sect. 2. hanc similitudinem in natura vi processionis formaliter ponendam in filio, siue naturali imagine esse eo sensu quo reiectum à nobis est d. 3. cum de Verbi præ Spiritu S. filiatione ageremus. Licèt alio sensu verum sit, vt processionis per generationem poni in filio similitudinem naturæ paternæ; quia realis processio, qua realiter ponitur, essentia sua cum similitudine Filij in natura ad Patrem connectatur.

Certamen III.

Veritatis catholicæ ratio, & vindicatio.

1 Exactis de imaginis natura probatur facilè conclusio: imò iam est probata in notatis. Pro rudioribus tamen sic erit ratio instruenda. Sola filij persona procedit summè similis in natura diuino exemplari, ac principio suo, nempe Patri: atqui imago naturalis diuina illa solùm est, quæ summè similis diuino suo exemplari, ac principio procedit: ergo sola Filij persona est imago naturalis in diuinis. Prima propositio probata est d. 3. q. 2. vbi ostendimus Filium præ Spiritu S. Filium esse, quia ipse non autem Spiritus S. summè similis est suo principio, nempe Patri. Pater autem, atque essentia à nullo procedunt. Quare nihil, nisi Filius, summè similis suo principio in diuinis est: quod autem summa similitudo ad rationem imaginis naturalis in Diuinis requiratur probatum manet cert. 2. n. 7. & 8. ac rursus probatur: quia si de ratione imaginis naturalis est similitudo idemtitatis in natura, de ratione summæ perfectæ imaginis naturalis, cuiusmodi diuina est, erit summa similitudo in natura. Porro de imagine naturali Filij solius ratio hæc solidior est aliis omnibus, quæ iuxta suas sententias de propria filiatione diuina afferunt Vasq. Soar. Ruiz & Thomistæ, imò hæc tantum solida est. Confirmatur: quia imago realis naturalis Patris idem prorsus, quod filiatio, est in diuinis: ac filiatio solùm competit Filio: ergo, & ipsi soli competit imago realis naturalis. Verum aduerte hac imaginis ratione solius Patris imaginem esse, sicut solius Patris Filius est.

2 Quoniam autem Patres de Filio etiam solam imaginem esse Deitatis, & communium afferunt, cum quibus identificatur, & à quibus tanquam à Patre, atque naturali exemplari non procedit: aliam imaginis rationem propriam Verbi ex enumeratis debemus assignare, atque filio propriam statuere. Ea autem est ratio imaginis intentionalis obiectiuæ, quæ est ipsamet ratio Verbi, & locutionis in facto esse, quam propriam esse Filij, ac secundæ personæ monstrauimus q. 2. Licèt enim diuina essentia imago intentionalis sit omnium quæ suo

quæque

quæque ordine repræsentat primariò, secundariò; ast non, vt Verbum, & locutio in facto esse: sicut eadem, eodem etiam ordine, obiectiuè repræsentat Verbum: quia nec realem respectum dicit ad loquentem, quem Verbum, & locutio in facto esse dicit, vt docebamus q.2. cert. 2. licet, quia imago intentionalis ab eo tanquam ab obiecto, & exemplari repræsentato, nec procedat actiuè, neque obiectiuè pendeat, vt ostendebamus cert. 2. n. 2. & 3. itaque Filius in quavis imaginis duplicis personalis, ac suæ propriæ, quam habet, respectum ad Patrem, seu primam personam dicit eundem realiter, diuersum tamen formaliter. Qua imago enim intentionalis obiectiua respicit Patrem, vt loquentem, & cognoscentem, procediturque formaliter per intellectum, & cognitionem: qua Filius verò respicit formaliter Patrem, vt generationis principium communicatiuum essentiæ fœcundæ: ad quod materialiter se habet processio per intellectum, sicut, & ad rationem Verbi processio, quæ sit essentiæ fœcundæ communicatio.

3 Ex quibus constat vtramque imaginis rationem Verbi personalem, ac propriam relatiuam esse ad Patris personam. Alteram, nempe naturalem, tanquam ad exemplar quod solum modo refert; alteram verò, nempe intentionalem, tanquam ad loquentem, non autem tanquam ad exemplar, & obiectum repræsentatum, quo omnis æquiuocatio argumentorum pro catholica veritate certantium Scholasticorum prorsus est relegata, & quæstio implexa valde inter illos ad plenã lucem explicata. Altera verò etiam quæstio, quorum exemplarium sit Filius imago? profligata ex dictis etiam facile fuerit. Nam de naturali imagine solus Pater, vt dixi, exemplar erit. De intentionali verò primarium exemplar essentia sola, è cuius solius cognitione quarto modo dicendi per se Verbum procedit, vt d. 5. monstrabamus: secundaria verò Trinitas tota, etiam Filius, ac Verbum ipsum, vt cert. 2. n. 2. expressit Chrysost. atque Athanas. *Vna imago inuisibilis est Trinitatis.* aiebat primo de vnita deitate longè ab init. Insuper, & creaturæ omnes, in quovis statu, quorum omnium Verbum obiectiua repræsentatio est, vt sæpe diximus. At inquies, ergo scientia diuina erit etiam propriè imago intentionalis in diuinis, nec solùm Filius. Nihil admittet absurdi, qui cõsequentiam admittat, cum ratio imaginis duplex filio personalis, atque intenta à Patribus assignata iam fuerit. Sed negari facilè potest. Cum enim prima imago, artificialis fuerit apud homines, ex quorum vsu ad imaginem diuinam nomina Deus assumpsit: atque illa imago, & repræsentio obiectiua solùm sit, ad formalem repræsentationem imaginis vox translata, atque vsitata à Patribus, & Scriptura non fuit, quæ non per se, sed per accidens obiectiuè repræsentat; neque actiuè procedit à loquente.

4 Obiicit Durand. De ratione imaginis est similitudo, quæ in personis est idemtitatis in essentia. Hæc autem vera, & realis esse in eis minime potest, imò neque realis imitatio, quæ etiam de ratione imaginis est: quia eiusdem ad se ipsum vera, & realis similitudo, aut imitatio esse non potest: ergo in diuinis vera, propria, ac realis imago esse nequit. Confirmatur: quia similitudo imaginis in diuinis non attenditur secundum personalia, & relatiua, sed secundum essentialia solum iuxta S. Thom. q. 35. corp. ex Aug. 5. de Trinit. cap. 6. fin. & lib. 6. cap. 4. post med. dicente: *æqualitatem, aut inæqualitatem in diuinis non attendi secundum relationes.* Confirmatur secundò: quia similitudo ad realem naturalem imaginem requisita in diuinis est idemtitatis indiuiduæ, vt ex cert. 2. n. 7. & 8. clarè constat: personalia autem indiuiduam entitatem non habent. Vrgeo ex Nyssen. lib. de differentia essentiæ, & hypostas. vers. fin: quia, si est Filij ad Patrem similitudo in hypostasi, nec solum in essentia, vt sit Patris imago: ergo Filius debet esse Pater, & innascibilis. Respondetur: similitudo est idemtitatis naturæ, tanquam rationis fundandi, fateor; tanquam extremorum relatorũ, nego. Sic aiebat S. Thom. similitudinem attendi secundum essentialia, tanquam rationes fundandi. Augustini testimonium non est ad rem. Solùm enim vult personalitates non facere maius, aut minus in diuinis, quia non sunt magnitudines, seu perfectiones, vt supra ostendimus. Ad secundam confirmationem esse requisitam idemtitatem indiuiduam in natura ad similitudinem, non in personalibus. Ad argumentum Nysseni respondet ipse sibi, & Basil. epist. 43. pag. vlt. similitudinem esse in hypostasibus, non tamen tanquam rationibus fundandi: quare non inferri Filium fore Patrem, aut innascibilem, sed habiturum esse eandem essentiam cum omni munere, quod in Patre est, atque personæ diuersæ ab illo absolutè communicabile est: id est: fœcunditate ad aliam personam ad intra. Denique, vt hæc sophismata rideas, aduerte eis omnibus filiationem impugnari, cum hæc sine similitudine in natura nequeat consistere.

QVÆSTIO III.

De propriis Spiritus Sancti.

PRopria Spiritus S. tria numerantur. Primum Spiritus S. ratio. Secundum amoris formalitas aliqua. Tertium ratio doni. De quibus suo ordine disputandum erit.

CERTAMEN I.

Spiritus S. ratio propria, ac personalis est personæ tertiæ.

1. SPiritus vox primariò pro habitu respirationis vsurpata est, vt notauit S. Thom. 4. contra G. cap. 23. init. Iob. 2. *Non remansit in eis Spiritus*: cap. 17. *Spiritus meus attenuabitur.* cap. 34. *Spiritum eius, & habitum eius ad se trahet.* Vnde ad alia omnia, quæ halitus spiritum imitantur, significanda extensa vox fuit. Quia enim à corde habitus procedit, eiusque motum indicat, animi etiam motus, siue boni, siue mali, siue indifferentes spiritus nominantur 1. Corint. 12. *Discretio spirituum.* 1. Ioan. 1. *Probate spiritus, an ex Deo sint?* Isai. 11. *Spiritus sapientiæ, & intellectus.* 2. Corint. 3. *littera occidit, Spiritus autem viuificat.* ac de prauis speciatim motibus 5. Numeror. *Spiritus zelotypiæ.* Isai. 19. *Dirumpetur Spiritus Ægypti* cap. 29. *Misceuit vobis Dominus spiritum soporis.* psalm. 75. *Auferet Spiritum Principum.* ideſt superbiæ motum. Similiter: quia halitus aër est, aëri etiam significãdo accommodatur, Genes. 8. Exod. 15. psalm. 10. 47. 106. 148. ac fœpius in Scriptura. Quia item halitus vitæ animalium indiuiduus est comes pro vita vsurpatur spiritus, Numeror. 27. Genes 45. Isai. 2. Denique quia halitus parum de materia habet, est que inuisibilis, solumque motu percipi potissimum potest, ad res incorporeas inuisibiles, quarumque effectus, & motus tantum in nobis experimur, nimirum spirituales substantias, significandas in primis spiritus nomen aduocatur. De partialibus, vt animus Luc. 23. & psalm. 30. *In manus tuas commendo Spiritum meum.* & Ioann. 19. *Inclinato capite tradidit Spiritum.* De totalibus sæpe in Euangelio cacodæmones *immundi Spiritus* appellantur: Angeli verò psalm. 103. *Qui facit Angelos suos spiritus.* atque ad Hebræ. 1. *Omnes sunt administratorij spiritus.* Quia verò Deus incorporea, inuisibilis, excellentissima substantia est, cuiusque motu, & operatione viuimus, & operamur, per antonomasiam spiritus appellatur Deus. Ioann. 4. *Spiritus est Deus* quæ de omnibus personis diuinis, ac singulis, quæ Deus sunt, ac de Trinitate tota intelligunt Athanas. q. 71. ad Antioch. post med. ac circa fin. & 4. de vnita Deitate contra Potentium circa med. & d. habita Laodicææ contra Arri. Inde etiam Spiritus S. diuinitatem probat Basil. 2. contra Eunom. circa med. ac lib. vnico de Spiritu S. cap. 9. & 10. sub init. atque ex 2. Corinth.

2.Corinth.3.& Threnor. 4. Anastas. Synod. 1. de rectis fid.dogmat.longè ab initio,Ricord.Victor. 6. de Trinit. cap.19.init.Cyril.Alex.13. thes.cap.1.vers.med. ex 8. ad Roman. *Si quis Spiritum Christi non habet, &si autem Christus in vobis est*,coiligit, quod Christum etiam Spiritum vocat.Epiphan.hæres.76.& in ancorato Patrem,& filium Spiritum appellat:sicuti & Ambros.2.de Spiritu S. cap. 1, ex Math. 12. & Marci 13. de Blasphemia in Spiritum S.

2 Licet autem Spiritus, & sancti etiam ratio Deo, qua Deus est,ac proinde personis Trinitatis sit communis;tamen speciali aliqua significatione,atque ratione Spiritum S. tertiam personam notionaliter, ac personaliter esse catholicum Patrum dogma est.Hieronym. in id ad Galat.4.*Misit Deus Spiritum filij sui*,cum nobilibus expositionibus id deducit ex trina Spiritus repetitione in Psalmo 50. *Spiritus principalis*, qui est Patris. *Spiritus vestri*,iustitiæ,& veritatis, qui est filij *Spiritus S.* vbi concludit: *Porrò Spiritum S.aperto*, (indubitato claro,proprioque ipsius) *nomine vocat.* Expositioni consentiunt Isidor.7.& hymol.cap.3.ante med.Bernard. serm.3. de Pentec.circa med.Arnob.Cassiodor.Haymo. & vterque Bruno in eum Psam Hugo Victor.T.3.eruditionis theologicæ sum.sentent.cap.10.Ambros.& Aug. ac denique Theodoret. dial. immutabiles 1.col.3 sic habet: *Sancta scriptura Spiritum vocauit,& Patrem,& filium:id quod est diuinæ naturæ incorporeum, & quod circumscribi non potest per hoc significans; Spiritum autem S. solam Spiritus hypostasim nominat*, Patribus Theologi omnes subscribunt cum ipsis ab scriptura sacra edocti, quæ quoties tertiam personam distinctam personam ab aliis designat, & tangit Spiritus S.nomine,tanquam proprio,ac personali ipsius eam compellat,Math.vlt *Baptizantes eos in nomine Patris, & Filij,& Spiritus S.* 1 Ioann. 5. *Tres sunt, qui testimonium dant in cœlo, Pater, Verbum, & Spiritus S. & hi tres vnum sunt*, Hinc Asaz. orat. 49. de fide col. 3. *Quis Catholicorum ignorat Patrem verè esse Patrem, filium verè esse filium, Spiritum S. verè esse Spiritum S.* Repetit fine recturque ab Ecclesia in officio Trinitatis. Chrysost. tom. 3. de Spiritu sancto sub init. *Dicitur Spiritus S. ista enim est prima, & propria appellatio, & vt euidentiorem habens intelligentiam, Spiritus S. naturam demonstrat.* Synod. Antiochena profess. fid. propugnata ab Hilario, vt catholica lib. de Synod. vers. med. *Manifesta vtique Patris,verè Patris,certaque Filij, verè si ijsnotaque Spiritus S. hisque nominibus non simpliciter propositis, sed significantibus diligenter propriam vnius cuiusque nominatorum substantiam*, (hoc est subsistentiam) *& ordinem, & gloriam.* August. 11.de ciuit.cap.10. sub init. *Propria notione Spiritus S. dicitur.*

3 Cæterùm cur Spiritus S. ratio,quæ vno sensu,cuique personarum diuinarum propriè conuenit, tertiæ personæ propria, ac personalis sit non satis solidè ab omnibus explicatur. Ambros. in Symbol. Apostolor. cap.1.vers.fin.Aug.5.de Trinit.cap.11.circa fin.& lib. 15. cap. 19. circa fin. serm. 38. de temp. col. 3. ait ideo sic dici quia communi nomine Patris, & Filij, à quibus communiter & indiuisè procedit quorumque communio est, debuit appellari consensit Isidor. 7. Ethymolog. cap. 1. Mag. in 1. d. 10. cap. vlt S. Bonau. & Ricard. art. 2. q.3.Carthusian. q.2. Alex 1. p. q. 43. Albert. q.32. M.2.ad 8.& 10. S. Thom. q.27. à num. 4. corp.q. 36. art. 1. corpore vbi eius interpretes. Contra tamen: quia Pater, & filius plura propriè sunt v. g. Deus, sapiens, quæ tamen personaliter, ac notionaliter non est tertia Persona,licet sit eorum communio atque vniuersim communia Trinitati nulli personæ,vt propria competunt,sed vt summum appropriatiuè tribuuntur, vt q. 5.videbamus id circo S.Thom.q.27.art.4.& 7.contra q. cap.19.& 23.ait propriè tertiæ personæ,ac notionaliter conuenire quia procedit per amorem, qui impulsus quidem est,ac ad amorem, qui sanctitas est nos impellit: quare Spiritum corporeum,qui impulsus etiam quidam, ac motus est, præ aliis personis imitatur iuxta illud Ezech. 1. *Vbi erat impetus Spiritus illuc gradiebantur*, & Ioann. 3. *Spiritus vbi vult spirat, & vocem eius audis, & nescis vnde venit, aut quo vadat.* Ad Rom. 8. *Qui Spiritu Dei aguntur, hi sunt filij Dei.* Fauet huic rationi Chrysost. hom. 3. de Spiritu S. ad illud Ioann.7. *Flumina de ventre eius fluent aquæ viuæ.Hoc autem dicebat de Spiritu,&c.* Dum hanc analogiam motus eundi,& redeundi in Spiritu S. obseruat. Verum amorem, qui sanctitas est, in nobis causare commune Trinitati est, neque tertiæ personæ proprium, sed solum appropriatum. Neque minus impulsiuus est essentialis amor, quàm notionalis: quare analogia ad illum, etiam est communis. Aliquis tandem à similitudine Spiritus accepti pro anima tertiam personam, quæ animam specialiter imitatur.Spiritum notionaliter, & esse, & dici putaret.Fauereque posset illud 1.Cor.2 *Quæ sunt hominis nemo nouit nisi Spiritus hominis, qui est in eo: ita quæ sunt Dei nemo nouit nisi Spiritus Dei*: Atque illud grauissimi; cuius non recordor,Patris Spiritum S.appellantis: *animam animæ, atque Spiritus nostri Spiritum.* Sed nihil specialis analogiæ Spiritus S.præ aliis personis cum anima habet. Secundo analogia nominum notionalium ad insinuanda personalia toti vulgò fidelium habet esse ex rebus, quas personæ imitatur notissimis. Analogia verò Spiritus pro anima, & Spiritus S. ad animam ex rebus abditis valdèque à sensu remotis est.

4 Ratio ergo ex Analogia speciali tertiæ personæ ad primarium, & notissimum vocis Spiritus significatum, nempè halitum petenda est.Quia ergo halitus,& respiratio vitalis animalium è rebus creatis apositissimè personam tertiam, eiusque processionem nobis explicat, proprium respirationis, seu halitus nomen ad eam nobis significandam eleuatum est: quemadmodum ob rationem similem Patris, & Filij nomen ad duas alias personas nobis significandas translatum ex creatis est: Probatur ratio ex Matth. 20. vbi Christus *insufflauit, & dixit, accipite Spiritum S.* ad quæ Cyril. 9. in Ioann. cap. 44.post med.fic:*ostendens hoc signo, quia quemadmodum ab ore humano corporaliter Spiritus humanus procedit, sic ex diuina substantia deitati conseruentur Spiritus,qui ab ea est, profunditur.* Vide plures Patres ad hunc, & locum, & sententiam recitatos d.2.q.2.cert.4.n. 3. probatur secundo ex psalmo 32.*Verbo Domini cæli firmati sunt, & Spiritu oris eius*,&c.ad quem locum plures etiam Patres in eandem sententiam recitauimus ibidem. Adde Athanas. epist. 3.ad Serap. col. 2. *Hæc vnctio halitus est filij, vt qui habet Spiritum dicat Christi bonus odor sumus.* Basil. 5. contra Iunom.vers.med.sect.13.init.*Nec filius,nec generatio, Deitatis proprium est,sed ex humana similitudine ductum: ex qua etiam Spiritum dictio traducta est*,libro vnic.de Spiritu S.cap. 16. longè ab init. *Nec Spiritu S. oris halitus est è partibus respiratoriis efflatus;sed Spiritus oris Dei Spiritus est veritatis.* cap. 18.circa med.*Spiritus S.non per generationem,vt filius à Patre,sed tanquam Spiritus oris eius* Nyssen.orat. Catech.c. 2. init.ex eadem similitudine Spiritus,seu halitus, tertiam personam nobis declarat.Cyril.Alex.13.Thesau.c.3.vers. med.*Ex ipsa substantia Dei prodiens,sicut,& Spiritus, qui ex humano prodit ore.* 2.Dialog.de Trinit. col. 5. *Sanctum item Spiritum agnominamus ex Deo Patre per filium profundi naturaliter,& quasi in figura spirationis, quæ ex ore illius nobis designat substistentiam*,ac lib.7.col 3. *Credimus esse,& existere substantialiter in Deo Spiritum ipsius; sicut & in homine humanum. Et quemadmodum si quis nobis Petrum, vel Ioannem nominaret simul significarit cum ipsis, & proprium illorum, & in illis Spiritum,& totius animatis faceret significationem: eodem opinor modo de Patre, & Filio,Spiritu enim significatur cum vtroque, & non, vt pars eius,sicut in homine intelligimus.* Origen.hom. 2. in varios ad id Ioann. 1. *In principio erat verbum;vt enim, qui loquitur in verbo, quod loquitur necessarias Spiritus profatur:ita Deus Pater, & Filium suum gignit, & Spiritum suum per genitum filium producit.* Ambros. 1.de Spiritu S.c.10.circa med.*Cum procedit à Patre,& filio, non separatur à Patre,non separatur à filio. Quemadmodum enim separari potest à Patre,qui & Spiritus oris eius est? quod vtique, & æternitatis indicium,& diuinitatis exprimit vnitatem. Est ergo,& manet semper qui oris est Spiritus*, De Spiritu etiam S.halitus,& respirationis nomine,mentio sæpè in vereri testamento fit iuxta Patres.Iob.27.*Donec superest halitus in me*,

me, & Spiritus Dei in naribus meis. iuxta Chryſoſt. ſerm. de S. vinit. ſub init. Iob. 33. *Spiritus Domini fecit me, & ſpiraculum omnipotentis viuificauit me.* iuxta Cyril. Alex. cap. 2. contra *Anthropomorphit.* poſt med. ac 12. in Ioann. cap. 56. 13. theſ. cap. 3. poſt initium.

5 Seu iam ex halitus, ſeu reſpirationis, & Spiritus corporei natura, & formatione, analogia, & ſimilitudo hæc tertiæ perſonæ ad ipſum clareſcat. A corde enim, & cerebro, amoris nimirùm, & cognitionis ſentiuæ ſedibus, tanquam ab vnico principio halitus, ſeu Spiritus corporeus procedit; principalius tamen à corde iuxta Ariſt. de reſpirat. cap. 4. ac 3. de partibus animal. cap. 6. conſentiente ex parte Galeno, & aliis apud Conimb. tract. de reſpirat. cap. 2. vt enim fusè S. Thom. opuſc. 35. de motu cordis, In corde reſidet virtus Spirituum vitalium effectrix, quæ per pulſum & tractum perenni agitatione vitæ principium eſt. horum autem Spirituum pars à cerebri ventriculo denuò ſubtiliùs elaborata per neruos ad motus animales diſtribuitur: quare, & ad halitum, & reſpirationem. Sic Spiritus S. à Patre, & filio per voluntatem notionalem potentiam, intellectu proponente obiectum amandum, tanquam ab vnico principio procedit. Iuſuper halitus per reciprocum impulſum à corde ad cerebrum, à cerebro ad cor, ac reliqua membra arteriarum dilatatione, & compreſſione pulmonum miniſterio inſpirando, & reſpirando identidem ducitur, ac reducitur: ſic etiam Spiritus ſanctus reciprocus amor, ſeu impulſus affectiuus Patris, & filij eſt, ſufficiens ad ſpecialem, & notionalem ipſius cum halitu ſimilitudinem iuxta Aug. 15. de Trinit. cap. 19. verſ. fin. Ricard. Victor. 6. de Trinit. cap. 10. Magiſtrum & Scholaſticos in 1. d. 10. cap. vult. Addit. Galen. 2. de motu muſculor. fernel. 6. Phyloſoph. cap. 28. motum, & impulſum reſpirationis, ſeu halitus voluntarium eſſe, quatenus cognitione aëris conuenientis, vel diſconuenientis ad tempus aliquod, vel iteratur, vel omittitur; naturalem vero, ac neceſſarium, quatenus diutius ſine illo duci vita nequit: ſic Spiritus S. voluntariè, & ſponteneè, & ſummi boni cognitione procedit; ac ſimul naturaliter, & neceſſariò. Item locutio exterior ſine halitu, ac reſpiratione non eſt, neque verbum ſine Spiritu S. eſſe poteſt. Iam reſpirationis halitus, vitæ communicationem, ſuauitatem, ac delectationem, cum conueniens ſanitati eſt, affert animalibus; calorémque à corde hauſtum, & à cerebro temperatum membris impartiens, & potentiam: ſic Spiritus S. teſte Aug. 5. de Trinit. cap. 11. poſt med. *eſt ineffabilis quædam Patres, Filiique communio.* ex 2. cor. vlt. fin. *Communicatio ſancti Spiritus ſit cum omnibus vobis.* Vnde Ephiphanius hæres 62. med. *vinculum Trinitatis*, illum appellat: ſicut Alex. Aphrodiſ. 2. problemat. q. 63. halitum *animæ, & corporis vinculum.* Viuificationem inter Spiritus S. propietates numerat Ricard. victor. proximè cap. 9. fine. Delectatio item, & ſuauitas eſt Trinitatis; imò, & rationalibus aliis creaturis, ſicut & aliis animalibus halitus oſculo, & ſimilibus delectationem & fomentum inducit. Vnde oſculum, quod cant. 1. poſtulabat ſponſa ab ſponſi ore. Eccleſiæ ſponſæ datum Ioann. 20. cum Chriſtus *inſuflauit, & dixit: accipite Spiritum S.* fusè docet Bernard. ſerm. 8. in cant.

6 Cur autem *ſanctus* notionaliter appelletur ea eſt ratio: quia per honeſtiſſimum amorem, honeſtiſſimus etiam notionalis amor procedit: amor autem ſanctitas eſt. Hinc Ambroſ. in ſymbol. Apoſtolor. cap. 1. poſt med. *Dilectionem vtriuſque genitoris, gentique ſanctitatem*, appellat. Sicut & Thaumaturg. in regula fidei cœleſti, Naz. orat. 25. in laud. Heron. Concil. Toletan. 11. profeſſ. fid. ac Cyril. Alex. 13. theſ. cap. 4. med. ſic habet: *Sanctus Spiritus dicitur, quia ſanctitas eſſentialiter eſt. Naturalis enim, & viua, & ſubſiſtens Dei operatio eſt, quæ creaturas per ſuam participationem ſanctificando perficit.* Quibus verbis profundam attigit rationem: quia ex Dei internis operationibus; & perſonis nulla formaliter præter amorem, quo Spiritus procedit, & amorem productum, qui ipſe Spiritus eſt, ſanctitas formaliter eſt: ac proinde vtriuſque huius amoris ſolum participatione formaliter creaturæ ſanctificantur. Similia habet inferius, atque Ricard. 6. de Trinit. cap. 10. circa fin. Sedulo autem obſeruat Athanaſ. longiori epiſt. ad Serapion. Perſonam tertiam Trinitatis numquam in ſcriptura apellari Spiritum ſimpliciter, ſeu ſolitarie ſine addito *Dei, aut Patris, aut à me: hoc eſt ex Deo vel abſque articulo, vel Chriſti, vel filij: aut, vt non adiungatur ſanctus, aut paracletus, aut veritatis, hoc eſt filij.* aut niſi ex adiunctis proximè, vel ex ſcientia eorum, ad quos eſt ſermo; intelligi poſſit de Spiritu S. loqui concluditque: *Alioqui certè ſine articulo to, aut adiectionibus cæterarum notarum, numquam Spiritus mundi vocabulum trahi poteſt ad ſignificationem ſancti Spiritus.* Cuius ratio eſt clara: quia Spiritus ſimpliciter prolatus pro primario ſuo ſignificato ſupponetur, nempè halitu animalium.

CERTAMEN II.

Spiritus S. notionaliter eſt amor.

1 LIcet amor communis perfectio ſit, vt conſtat à c. 13. ad 17. Ioann. & Epiſt. 1. tota præſertim c. 4. Vnde Aug. 15. de Trinit. cap. 17. poſt init. tres perſonas vnum eſſe charitatem aſſeruit, non trinam; tamen Spiritum S. notionaliter, ac perſonaliter amorem eſſe concordes Patres omnes affirmant Aug. proxime, & cap. 19. 27. 28. Ambr. in ſymbol. Apoſtol. c. 1. poſt med. Concil. Tolet. 11. confeſſ. fidei, Hyeron. in pſalm. 17. init. Fulgent. q. 4. ad Ferrand. verſ. fin. Proſper. lib. ſententiarum ex Aug. ſententia 371. dicens: *Spiritus eſt Patris, & filij tanquam charitas ſubſtantialis, & conſubſtantialis.* Greg. M. hom. 30. in Pentec. ſub init. Iſidor. 7. ethymol. c. 3. Anſelm. cap. 48. & 49. monolog. Bernard. ſerm. 8. in cant. ſerm. 3. Pentec. Guitmund. Archiep. Auerſan. confeſſ. de S. Trinit. col. 2. Ricar. Victor. toto lib. 3. de Trinit. & lib. 5. à cap. 17. ad 23. & lib. 6. c. 10. & lib. declaration. ad Bernard. fine. Vnde Eccleſia de Spiritu S. canit *fons viuus, ignis, charitas.* Hoc ipſum volunt Cyril. & Concil. Tolet. 11. recitatis verbis cert. 1. n. 6. ac Naz. Thaumaturg. & Ambroſ. ibidem citati dum *ſanctum notionaliter* appellant, quia eſt in facto eſſe dilectio, & charitas, quæ ſanctitas eſt. Aug. 6. de Trinit. cap. 5. init. Spiritum S. *charitatem, dilectionem, communionem, & vnitatem amborum*, appellat. ac lib. 7. cap. 3. verſ. fin. *Spiritus S. ſiue ſumma charitas vtrumque coniungens.* Similia habet locis proximè citatis ex is de Trinit. & de fide, & ſymbolo c. 9. poſt med. Pſeudo Aug. tom. 9. c. 18. & Concil. Tolet. 11. confeſſ. fid. *ſimul ab vtriſque,* (Patre & filio) *proceſſiſſe monſtratur, quia charitas amborum agnoſcitur.* Hoc ipſum nominibus aliis Patres docent Aug. ſerm. 38. de temp. col. 3. *communio eſt Patris, & filij* quibus ſimilia ex ipſo S. de Trinit. cap. 11. poſt med. recitabamus cert. 1. n. 5. verſ. fin. ac 6. de Trinit. cap. 10. circa med. *Ille ineffabilis quidem, complexus, non eſt ſine perfruitione, ſine charitate.*

2 Bernard. ſerm. 8. in cant. poſt med. de Spiritu S. ait: *Patris, & filij imperturbabilis pax ſit, glutem firmum, indiuiduus amor, indiuiſibilis vnitas.* ſerm. 3. de Pentec. poſt init. *firmiſſimum, & indiſſolubile vinculum Trinitatis.* appellat. Sicut & Epiphan. hæreſ. 62. med. Naz. ſerm. de Epiphan. quæ eſt orat. 39. in ſancta lum. apud S. Thom. opuſc. 1. contra errores Græcorum c. 9. de Spiritu S. ait: *Medius ingeniti, genitique.* quæ in noſtris exemplaribus Amanuenſ. ac Typ. incuria non habentur. Ea autem ex Naz. mutuatus videtur Damaſc. 1. de fid. c. 18. med. ſcribens: *Spiritus S. medius ingeniti, & geniti, & per filium P. coniunctus.* Epiphan. col. 7. Ancorati *Spir. S. in medio P. & filij.* quomodo autem medius inter vtrumq; ſit, qui origine, ac proinde naturali, & debita enumeratione poſtremus eſt, niſi quia perſonaliter eſt amor nectens affectuosè vtrumque? Certè ſic explicat S. Thom. citatus, & 1. p. q. 37. art. 1. ad 3. & Clictouæus ad locum Damaſceni. Neque aliunde vtriuſq; nexus glutem, vinculũ, amplexuſque dici poteſt; niſi quia vtrumque affectuosè, vtpote notionalis, ac perſonalis amor, adnectit. Ex ſcriptura autem nihil pro hac veritate

ritate habemus expressum, Aug. tamen tract. 7. in 1. ep. Ioann. ex cap. 4. illius eam probat, quia cum dixisset: *Charitas ex Deo est.* subdit: *Deus charitas est.* Charitas autem, quæ Deus ex Deo est, non est nisi Spiritus S. vnde statim subiunxit: *In hoc cognoscimus, quoniam in eo manemus, quoniam de Spiritu suo dedit nobis.* id est de charitate, quæ Spiritus Deus ex Deo procedens est, & clarius: *Deus charitas est: & qui manet in charitate in Deo manet, & Deus in eo.* Consentit expositioni Gregor. hom. 30. de Pentec. sub init. Sed Augustin. ipse 1. de gratia Christi cap. 21. & Concil. Mileuitan. cap. 4. fine, magis ad contextum hæc omnia de creata charitate intelligunt: atque inde necessitatem gratiæ ad charitatis actum contra Pelagianos euincunt. Inducit ergo ibidem è re Ioannes discipulos ad charitatem ex eius nobilitate, quia Deus charitas est, ac nostræ author. Consonat illud ad Roman. 5. *Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum S. qui datus est nobis*, frigidius alij probant ex 1. ad Colos. *Transtulit in regnum filij dilectionis suæ.* sed dilectio ibi pro Spiritu S. accipi nequit, vt acutè obseruat Aug. 15. de Trinit. cap. 19. circa finem, ne Filius Spiritus sancti dicatur. Est igitur hebraismus tantundem valens, ac Filius dilectissimus.

3 A ratione probatur: quia Filius, eo, quod per intellectionem procedit de eius nomine notionaliter, & est, & appellatur ab Scriptura, & Patribus, sapientia genita: ergo quia Spiritus S. per amorem procedit de illius nomine appellabitur, eritque notionaliter, ac personaliter amor. Confirmatur: quia, sicut sapientia sumitur rectè in facto esse pro persona, & termino sapientiæ, seu intellectionis; ita etiam amor sumi in facto esse poterit, ac pro eius termino, nempe, pro persona Spiritus S. Confirmatur secundò: quia quæuis operatio immanens diuina terminum immanenter productum habere debet, quæ ipsam sapiat: quare sicut operatio intellectionis habet Verbum, in quo, sicut in imagine est intellecta res, sic, & amoris operatio quæ impulsus affectiuus quidam est in obiectum amatum, terminum habere debet, qui impulsus quidam affectiuus sit, atque impressio, qua & amans ad obiectum amatum feratur, sitque proinde notionalis, ac personalis amor, atque ita appelletur. Dices: notionalia nomina nunquam sumuntur communiter: vt patet in nomine verbi: ergo, nec nomina communia, vt amor, sumentur notionaliter. In primis argumentum hoc probat Filium dici posse sapientiam notionaliter, seu sapientiam genitam. Respondetur tamen negando consequentiam: disparitas est: quia notionalia dicunt semper personalem aliquam proprietatem personæ, cuius sunt, vt patet in nomine Verbi, quæ in communibus non est: ast communia, licèt de se personalem proprietatem non dicant, ast eam non negant, siue excludunt: quare ad personalia significanda apta de se sunt, trahique, & extendi possunt. Sed instas: amor è sua primaria significatione significat amorem communem: ergo absolutè, & simpliciter nequit Spiritus S. dici amor: argumento Athanasij facto in nomine Spiritus simpliciter dicti, quod retulimus cert. 1. n. 6. fine, adiuncta nostra ratione ibidem data. Fateor vim argumenti: quare, nisi ex adiunctis intelligatur de notionali amore, siue in facto esse sumpto esse sermonem, simpliciter prolato amore Spiritus S. non intelligetur.

4 Oppones rursus: Spiritus S. amor dicitur Patris, & Filij: ergo poterunt dici amare se, & alia Spiritu S. quod si hoc admittas, cogeris admittere Patrem sapere sapientia genita, contra Patres & Theologos; sed de hoc fusè agendum est in propria sede, nempe d. 11. de comparatione personarum. Obiicies tandem: Amor, quia operatio diuina, terminum immanentem habere debet: ergo illius erit terminus, cuius operatio est amor: atqui amoris operatio Spiritus S. est, qui illo amat: ergo Spiritus S. erit terminus sui ipsius, tanquam principij, quod implicat. Distinguo antecedens primum: quia operatio diuina grammaticalis terminum habet: nego antecedens: sic enim essentialis solùm amor est, qui terminum non habet, quia operatio diuina notionalis, seu processio est, terminum habet: concedo antecedens: & distinguo consequens primum: Illius erit terminus, cuius operatio notionalis est amor, fateor; cuius est operatio grammaticalis, nego adhuc suppositum: nempe operationis grammaticalis terminum dari, seu esse, quod in prima consequentis parte supponitur. Subsumptum item distinguo. Amoris operatio grammaticalis est Spiritus S. qui illo amat concedo; amoris operatio notionalis est Spiritus S. subdistinguo actiuè nego; passiuè concedo. Et nego consequentiam: quid autem inter amorem, operationem grammaticalem, siue essentialem amorem, & amorem operationem notionalem intersit, constat ex d. 3.

CERTAMEN III.

Ratio doni, siue esse donum personale Spiritus S. est.

1. DVrand. in 1. d. 18. q. à n. 6. docet nihil diuinum propriè donari, sed solùm, vt obiectum cognitionis, & amoris, vel, vt Rectorem: quo pacto æquè Pater, & Filius, imo essentia ipsa, atque Spiritus S. donantur. Communis tamen sententia reliquorum Theologorum est solum Spiritum S. propriè, & personaliter donum esse. Mag. in 1. d. 18. vbi S. Thom. q. 1. art. 1. & 2. S. Bonau. art. vnic. q. 4. & 5. Ricard. art. vnic. q. 1. & 2. Aureol. (licèt malè reclamante Capreolo) art. 1. post med. & art. 2. propos. 2. & 3. referens Eruæum quod. 6. q. 7. Carthus. q. 1. referens Ægyd. Altisiodorens. Vdalricum, vtrumque Guillelm. & fusius q. 2. Argentina q. vnic. art. 1. & 2. Okam, & Gabr. art. 3. Maior q. vnic. conclus. 2. Capr. Scotus q. de hac re, quæ ab aliis ponitur inter reportata 1. sententiar. vbi ad 3. subobscurè conclusionem nostram probat: nec aduersatur d. 17. post q. 2. ad argumenta principalia col. penult. Henrric. 2. p. art. 61. q. 8. Marsil. lib. 1. q. 21. art. 1. concl. 5. art. 3. dub. 3. Alex. 1. p. q. 64. m. 1. Albert. q. 36. m. 2. fine, & q. 32. m. 3. S. Thom. q. 38. art. 2. vbi Cajet. & reliqui interpretes, & Vasq. d. 154. Soar. 11. de Trinit. cap. 4. Ruiz d. 75. Luis Torr. d. 22. dub. 2. Martin Peres de 18. sect. vlt. Gaspar Hurtad. d. 8. dif. 10. Probatur ex Ioannis 4. vbi aquæ viuæ nomine allegorico Spiritum S. significans Donum Dei appellauit Christus Dominus: *Si scires donum Dei.* vt vult Athanas. de human. natur. suscepta, longè à principio, atque ex eodem loco iuncta allegoriæ eius declaratione Ioann. 7. *Flumina de ventre eius fluent aquæ viuæ. Hoc autem dicebat de Spiritu, quem acceperi erant credentes in eum.* Spiritum S. donum esse probat Aug. 15. de Trinit. cap. 19. Nec refert Cyrillum 2. in Ioann. cap. 82. & Chrisost. hom. 30. ad locum Ioann. 4. longè à med. eum locum de donis Dei creatis intelligere, vt Spiritus illa operans tantum sit, non Dei donum. Solùm enim volunt ignis, & aquæ nomina, sub quorum allegoria Spiritus Dei donum esse declaratur, non ratione substantiæ suæ, sed pro varietate operationum ipsi adaptari; sic enim ait Chrysost. hom. 31. init. *Non enim ex differentibus constat substantiis.* ergo donum ignis, & aquæ nominibus significatum, ac non constans diuersis substantiis, Spiritus S. est iuxta Chrysostomum.

2 Probatur secundò ex Actor. 2. *Baptizetur vnusquisque vestrùm, & accipietis donum Spiritus S.* Tertiò ex Actor. 8. vbi videns Simon, quia per impositionem manus Apostolorum daretur Spiritus S. obtulit eis pecuniam cui Petrus: *Donum Dei existimasti pecunia possideri.* Quartò ex Ioann. 14. *Filium Paraclitum dabit vobis.* & ad Rom. 5. *Per Spiritum S. qui datus est nobis.* quanquam duo hæc non nimis vrgent. ex Patribus Naz. orat. 37. de Theolog. 5. col. penult. n. 72. *Quæcunque humilius dicuntur, velut quod detur, mittatur,* &c. Spiritus S. *ad primam causam referri debet, vt, ex quo sit, ostendatur.* Basil. 5. contra Eunom. c. 7. *Quomodo clamabit,* Spiritus S. *in te Abba Pater nisi donū verè à Filio sit, nō possessio eius.* Athanas. orat. 1. cōtra Arri. ait: *Donatio S. Spiritus.* orat. 2. longe à m. *Per quem, & à quo conueniens erat Spiritū S.*

donari nisi per Filium, cuius Spiritus est? infra : *Donator ille Spiritus Verbum.* Orat. 3. longè ab init. *Datorem Spiritus, quia Verbum Dei est.* Cyril. Alex. 13. & 14. thesau. atque expositi symboli Nicæni col. vlt. ac sæpius : *Spiritum per Filium dari, donari, concedi* ait. Ambros. in symbol. Apostolor. cap. 1. Spiritum S. *munus* appellat. Hilar. 2. de Trinit. sæpissime *munus, & donum* Chrysost. tom. 2. serm. 2. in Penteco st. longè à med : *Spiritus Deus nostris fidelium spiritibus vnitus est fraterno modo. Hoc donum est, quod nobis solis Deus dedit, qui in Christum credimus.* Aug. 7. de Trinit. cap. 4. circa med. *Spiritus S. propria significatione qua etiam donum Dei dicitur, nec Pater, nec Filius est.* cap. 6. longè à med. *Ad alterutrum singula dicuntur, sicut Verbum, quod non dicitur nisi filius aut donum, quod non dicitur nisi Spiritus S.* lib. 15. cap. 17. circa med. *Sic Pater Filium genuit, vt etiam de illo donum commune procederet.* cap. autem 18. & 19. ac 1. de fide & symbol. cap. 9. post med. & serm. 38. de temp. fusè probat : Spiritum S. propriè, ac personaliter esse donum; quem ea in re imitantur Alcuin. 1. de Trinit. cap. 5. Hugo Ætherian. 3. contra Græcos cap. 3. Isidor. 7. ethymol. cap. 3. à med. *Spiritus S. ideo donum dicitur, eo quod datur. A dando enim donum est numcupatum.* & infra: *Nullum maius est donum Dei, quam Spiritus S.* Bernard. serm. 3. Pentecost. longè ab init. *Tanquam propriè Sanctus, quod sit donum Patris, & Filij.* Denique Ecclesia in hymno: *Donum Dei altissimi.* Quibus adde recitanda ex Aug. 4. de Trinit. cap. 20. & lib. 5. cap. 11. cert. sequenti.

3 Ratione probatur : quia Spiritus Sanctus solus notionaliter est amor productus in diuinis, potensque proprietate sua personali per amorem formalem produci, ac proficisci à suo principio : atqui amor primarij, seu primi doni rationem habet : ergo Spiritus S. qui & proprietate sua est amor notionalis, petitque per amorem produci sua proprietate personali, donum est. Dices amor, qui primum, seu primarium donum est, & ex quo reliqua doni rationem habent, quæ conferuntur, debet esse sine spe vtilitatis inde capiendæ, intuituve remunerationis, & compensationis, vt docent Aristot. 4. Topic. cap. 4. post med. loco 50. Consultus in *L. Donari* Digest. *de Donationibus* & l. alia *Donari*, Digest. *de regulis iuris*, cap. 1. & cap. per tuas de *Donationibus*. Item Lucæ 6. n. 35. & cap. 14. n. 12. Seneca passim libris de beneficiis. Vnde Philosophi, ac Theologi omnes docent amorem, qui primarium donum est, & reliqua, quæ donantur dona constituit, debere esse amicitiæ, seu beneuolentiæ erga illum, cui donantur, non concupiscentiæ donantis erga se ipsum, atque liberalem, & gratuitum: atqui amor, quo procedit Spiritus S. liberalis, & gratuitus erga nos, respectu quorum donum Spiritus S. est, formaliter non est, sed necessarius, & erga essentiam diuinam ipsius donantis : ergo nec processione sua procedit amore, qui formaliter primum donum sit, neque amor notionalis est, quod sit donum; sed expectat vt sit donum formaliter amorem diuinum, vt est amor liberalis, & gratuitus erga nos, ex quo nobis donetur. vt rectè aiebat Isidor. 7. ethymol. cap. 3. medio his Verbis : *In tantum donum Dei est, in quantum datur eis, qui per eum diligunt Deum. Apud se autem Deus est; apud nos autem donum est, sed sempiternæ salutis.* Quod si eum amorem formaliter expectat, vt talem, filius etiam donum Dei erit: cum ex eo etiam amore liberali, & gratuito erga nos donari nobis possit : imo, & de facto fuerit nobis donatus, Ioann. 13. *Sic Deus dilexit mundum, vt Filium suum vnigenitum daret.* & Ecclesiæ hymnus Eucharisticus ex Isai. 9. *Nobis datus, nobis natus.* Quin Patres hæreticis Spiritus S. diuinitatem impugnantibus, quia est donum. Respondebant id ipsius diuinitati non obesse : sicut, neque donum esse, Filij officit diuinitati. Sic Athanas. lib. de comm. essentia Patris, & Filij, & Spiritus S. vers. fin. §. *nos autem.* Basil. lib. vnic. de Spiritu S. cap. 24. vers. fin. Ambros. 1. Spiritu S. cap. 5. sub init. & lib. 3. cap. 1. multis testimoniis probat æque datum, seu donatum esse Filium, atque Spiritum S. ergo ratio doni communis est etiam Filio, non personalis, ac propria Spiritus Sancti.

4 Respondetur amorem liberalem, & gratuitum formaliter requiri ad rationem doni, in actu secundo, siue ad rationem donati. Ad rationem verò in actu primo solùm requiri eum amorem in actu primo siue aptitudinem rei, vt ex eo amore donetur. Hanc verò aptitudinem solus, è donis omnibus, Spiritus S. intrinsecam, positiuam habet, qui intrinseca sua personalitate, & amor nationalis est, & amore formali, qui idemmet formaliter gratuitus, & liberalis est, procedit. E suo enim principio, & primario obiecto, infinitus cum sit indiuisibiliter, vt pote diuinus, nihil illi formalitatis accedit, cum ex hoc, vel illo fine, & motiuo, hoc vel illud obiectum prosequitur, vt controu. de Voluntate Dei ostendebamus. Filius autem, & reliqua creata dona, cum, nec amor notionalis sint, neque amore natura sua procedant, solum habent aptitudinem extrinsecam à potestate donatoris, & non repugnantiam, vt ab eo donentur. Vnde Filius propriè datus, & donatus est : quia ea denominatio propriè ab extrinseco desumitur, donum autem propriè non est : quia doni ratio propria, in aptitudine positiua, & intrinseca, vt donetur consistit, quæ in Filio non est, qui potius amore, quo Spiritus S. procedit, quasi retroacto, aptitudinem extrinsecus habet, vt donetur : quare, & doni rationem extrinsecam, vt bene docent Mag. in 1. d. 18. à principio, S. Bonauent. q. 4. corp. S. Thom. q. 1. art. 2. ad 1. Ricard. art. vnic. q. 1. corp. & ad 2. Aug. 15. de Trinit. cap. 15. *Quia sic procedebat*, Spiritus S. *vt esset donabile, iam donum erat, & antea quam esset, cui daretur. Aliter enim intelligitur cum dicitur donum, aliter cum dicitur donatum. Nam donum potest esse, & antea quam detur. donatum autem, nisi datum fuerit nulla ratione dici potest.* Et rursus : *Sempiterne Spiritus donum, temporaliter autem donatum.* Quare Isidorus donum pro donato, seu pro dono in actu secundo vsurpauit recitatis verbis : maximè cum ea ex Aug. 15. de Trinit. cap. 19. post med. delumpserit, ac proinde ex eius etiam sententia.

5 Obiicies tandem Patrem etiam vocari donum ab Athanas. de humana natura suscepta, & de communi essent. Patris &c. post med. § *scriptum est.* ex psalm. 15. *Dominus pars hæreditatis meæ.* & 141. *Portio mea in terra viuentium.* Ierem. 10. post med. *Non est his similis pars Iacob : qui enim formauit omnia ipse est;* nec est cur se nequeat communicare creaturæ, imo per habitationem gratiæ non minus datur, & habetur, quam Spiritus S. Ioann. 14. *Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus.* Item essentia communicatur Filio, & Spiritui: quare, & eis donari apta est, & de facto donatur. Ergo nō solus spiritus Sanctus donum est in diuinis. Laxissimè tamen donum dicitur Pater, nec proprius dicetur donum essentia : cum nulla persona potestatem dominij, seu originis in Patrem habeat, neque in essentiam cui idemtificantur omnes : donum autem realem distinctionem ipsius à recipiente, & à donatore importat, ex Arist. 4. Topicor. cap. 4. post med. loco 50. ex dictis plurium affinium quæstiuncularum decisio est proclivis. Constat enim primò Spiritum Sanctum, qua non Deum præcisè, & formaliter donum esse, sed qua personam. Constat secundò Spiritum Sanctum esse donum, per quod creatis rationalibus omnia dantur dona, vt docuit Paul. ad Hebræ. 2. *Contestante Deo signis, & portentis, & variis virtutibus, & Spiritus S. distributionibus.* Et 1. Cor. 12. *Hæc autem omnia operatur vnus, atque idem Spiritus diuidens singulis prout vult.* Ex quibus conclusionem docet Aug. 15. de Trinit. cap. 19. ante med. his: *Per donum, quod est Spiritus S. in commune omnibus membris Christi multa dona, quæ sunt, quibusque propria, diuiduntur.* Consentiunt Mag. in 1. d. 18. S. Bonau. art. 1. Ricard. q. 5. Carthus. q. 1. S. Thom. q. 1. art. 3. & 1. p. q. 38. art. 2. corp. fin. Henricus citato art. 61. q. 9. quod nō solum appropriatiuè ipsi competit; sed, quia primum donum est, & reliquorum exemplar. Et quia, sicut Verbum, per quod imperat Pater, vt omnia fiant peculiariter circa creata efficienda se gerit, ita, quia per amorem, quo amor productus, seu in facto esse, nempe Spiritus S. procedit, reliqua donat, imo; & ab Spiritu Sancto, qui amor productus est, quasi in actu primo obiectiuè ad ea donanda solicitatur, Spiritus Sanctus peculiariter circa donorum reliquorum erogationem negotiari censetur.

Certa

Certamen IV.

Contra rationem doni Spiritus S. obiectiones cæteræ solutæ.

1. Hactenus oppositæ, non esse in Spiritu S. solùm rationem doni contendebant: quare nec esse illius propriam: nunc aliqua, neque in illo propriè esse contendunt. Primum: quia donum subiectionem dicet donatori, & recipienti, à quibus debent, vt à dominis possideri. Ergo Spiritus S. vel donum, vel Deus non est. Vnde Chrysost. hom. 3. de Spiritu S. circa med. hæreticos carpit, quod Spiritum, nec solum eius gratiam, donum appellent, concludítque: *Aliud est Spiritus S. & aliud donum: aliud Rex, & aliud donum Regis.* Respondetur negando absolutè antecedens, licèt in donis creatis sit verũ, in increato enim dono solùm dicit potestatem originis in donante, in recipiente liberum vsum creaturæ, in fruitione Spiritus S. ac in ipsius obsequium, atque in eo titulum specialem præbendi auxilia gratiæ recipienti, & gloriam ex promissione, si bene eo dono vtatur. Chrysost. sensu, quem in hæreticis carpebat, abiectæ nimirum seruitutis, spiritum S. donum esse negabat. Sed instas, etsi donum increatum non dicat dominium donatoris in ipsum, saltem dicit distinctionem doni à donatore: at hanc non dicit ratio doni, quæ in Spiritu S. inuenitur: ergo ratio propria doni in eo non est. Minor probatur: quia sui ipsius, à quo non distinguitur donator æquè, ac Pater, & Filius Spiritus S. est, vt ait Aug. 15. de Trinit. cap. 19. longè à med. Scribens: *Nec, quia illi dant, ipse datur, ideo minor est illis. Ita enim datur, sicut donum Dei, vt etiam se ipsum det, sicut Deus. Non enim dici potest non esse sua potestatis, de quo dictum est: Spiritus vbi vult spirat: & illud apostolicum quo iam supra commemorauit: Omnia hæc operatur vnus, atque idem Spiritus diuidens propria vnicuique, prout vult.* Nego minorem, & probationem quæ Augustini non est. Solum enim vult Spiritum S. non donari de facto, abiecto modo, ad voluntaris alienæ, ac dominantis arbitrium, cum eius, ac donatoris voluntas, & actio, qua datur communis, concorsque sit, vt ex recitatis verbis constat, & clarius ex immediatè sequentibus: *Non est illi conditio dati, & dominatio dantium, sed concordia dati, & dantium.*

2. Oppones rursus: Spiritus S. personaliter adæquatè constituitur spiratione passiua: at ratio doni spiratio passiua non est: ergo ratio doni extra personalem constitutionem Spiritus S. est: ac proinde Spiritui S. personalis non est. Negat mai. Ruiz d. 75. sect. 4. n. 1. quia sunt plures formalitates inadæquatè constituentes, si seorsim sumantur, Spiritus S. personam. Ego verò eodem gradu primario, vel secundario, præsertim primario intrinseco, vnicam solum, & indiuisibilem formalitatem constituentem personam quamvis diuinam recognosco: neque eam in Spiritu esse puto spirationem passiuam, sed personalitatem singularem, absolutã, vt supra dicebam. Sed quidquid de hoc sit ad præsentem difficultatem: Negari facilius posset minor: quia neque Spiritum, seu halitum notionalem diuinum intelligo, quin amorem productum per formalem amorem intelligam, neque eiusmodi amoris notionalis productionem per amorem formalem, quin doni rationem concipiam, vt patet ex dictis cert. 3. quare neque donum sine passiua Spiritus S. processione, imo non ex meo concipiendi modo, sed ex sententia Augustini loquor 4. de Trinit. cap. 20. post med. *Spiritũ S. donum Dei esse est à Patre procedere.* ex quo etiam Mag. d. 18. citat. cap. *Donum verò*, ita concludit, *Spiritus S. eo donum est, quo procedit à Patre, & Filio: sicut Filius eo est à Patre, quo natus est ab eo.* Et post pauca: *Eo dicitur Spiritus, quo donum: & eo donum, quo procedens.* Verum quidem est eamdem formalitatem realem, & intrinsecam personæ indiuisim plura saltem fundamentaliter respicientem, explicatius in ordine ad vnum significari vno nomine quam in ordine ad aliud, vt rectè aiebat Aug. 5. de Trinit. cap. 11. post med. his verbis: *Ipsa relatio non apparet in hoc nomine Spiritus Sanctus, apparet autem cum dicitur, Donum Dei.* Ex quibus etiam falsitas illius minoris appareret.

3. Obiicis: Donum ex Arist. vbi proximè relatiuum est ad recipientem, nec solum ad donatorem: at Spiritus S. re vera recipientis, seu recipientium respectiuus non est: ergo neque re vera, ac propriè donum erit. Minor probatur: quia non respicit Patrem, & Filium tanquam recipientes, tum quia ipsi donatores solum sunt ratione potestatis originariæ: idem autem doni eiusdem nequit esse donator, & recipiens, ab Spiritu verò Sancto nequeunt ipsum recipere Pater, & Filius, cum à se Spiritus nec procedat, nec donetur. Tum etiam: quia iam plures relationes, quam Theologia admittit in diuinis personis, ad diuinas personas admitterentur. Adde, Spiritum S. non dari personis aliis diuinis, tanquam recipientibus, neque ita illas recipere, est doctrina Aug. 5. de Trinit. cap. 12. & 15. ac 14. vbi circa med. ait: *Quod datum est ad eum, qui dedit, refertur, & ad eos, quibus dedit. Itaque Spiritus S. non tantum Patris, & Filij, qui dederunt, sed etiam noster dicitur, qui accepimus.* Repetit 15. de Trinit. longè à med. atque ad rem eandem clarius subiungit: *Apud se autem Deus est, & si nemine detur: quia Deus erat Patri, & Filio coæternus, antequam cuiquam daretur.* Quæ mutuati sunt Isidorus supra. Alcuin. de Trinit. cap. 5. fin. & Hugo Ætherian. 3. contra Græcos cap. 3. Consentiúntque Theologi omnes cum Magistro supra §. *Sed queritur.* Sed neque potest re vera respicere creaturas recipientes, seu receptiuas; tum, quia Spiritus S. maioris necessitatis, quam illæ non esset: tum etiam quia in Spiritu S. relatio alia, quam originis daretur: cum tamen alias relationes, quam originis, in diuinis personis Theologia, & Patres non agnoscant: idcirco Spiritum S. nullatenus re ipsa creaturas, adhuc transcendentaliter, respicere docent S. Thom. in 1. d. 18. art. 1. ad 1. Clarius Capreol. q. vnic. circa fin. Ricard. art. vnic. q. 2. corpore, & ad argumenta. Okam. q. vnic. col. penult. Henricus 2. p. art. 61. q. 8. ad 2. Ruiz. sect. 3. num. 13. Gaspar Hurtado supra. Nec dissentiunt S. Bonau. ibi art. 1. q. 5. Aureol. art. 3. propos. 2. & 3. Solùm enim volunt in persona Spiritus S. relationem secundum dici ad creaturas esse.

4. Respondetur donum non dicere realem relationem ad recipientem, sed solùm fundamentalem, seu fundamentum reale, ac non chimericum, vt ratio relationem concipiat, ac relatione explicet, ac sine illa doni rationem explicare nequeat. Neque aliud voluit Arist. cum dixit citato loco *Donum, alicuius, & alicui dicitur.* Quod ratione relationis dominij, quæ formaliter rationis est in creatis donis, quæ sola nouit Arist. verum habet. Solùm enim requiritur in dono distinctio à recipiente; respectus autem realis superadditus, & intrinsecus, qui, vel eius existentia, vel possibilitate compleatur, vel in dono increato resultet, minime gentium. Solùm enim dicit positiuum intrinsecam aptitudinem, vt de se donetur, licèt non sit, ac deficiat decipiens, vt sapienter aiebat Aug. recitatus cert. 3. n. 4. sub finem. Nec mirum est ita de diuina persona philosophari nos, qui intrinsecam omni potentiæ virtutem à creaturis adhuc possibilibus absolutam realiter esse volumus. Denique obiicere aliquis posset. Missio nõ est proprietas personalis: tum, quia aliquid extrinsecum ad sui complementum requirit; tum, quia duplici competit personæ missio, & missibilitas: atqui donum in diuinis extrinseca donatione completur, quæ passiuè, Filio etiam competit, imo & donabilitas, seu ratio doni in actu primo: cum nihil actu donetur, quod donabile non sit: ergo ratio doni personalis Spiritus S. non est. Respondetur à missione, quæ formaliter completur creata actione, ad donum non esse paritatem; quia donatione formaliter in ratione doni non completur, sed illam tanquam actum secundum habet. Sed neque illud de missibilitate probat: quia missibilitas communis duobus extrinseca est à possibilitate missionis, intrinseca autem sola voce communis est: aptitudo enim positiua, & intrinseca cuiusque personæ, vt mittatur ab eius personalitate non differt, in qua, vt dixi, nulla est ex parte rei obiectæ conuenien-

tia: atque in Spiritu S. idem est, quod ratio doni: Tunc enim donatur, cum mittitur; in Filio autem sola extrinseca donabilitas, ac ratio doni est, vt suprà docebamus.

QVÆSTIO V.

De appropriatis cuique Personarum Trinitatis.

PRÆTER hæc, quæ personarum propria, ac personalia sunt, alia Patres, & Theologi, licèt communia, vni potius, quam alteri personæ attribuunt, quæ proinde appropriata personarum appellantur. Nonnumquam autem, & propria, ac proprietates, largè acceptis vocibus, dicuntur ab Aug. 6. de Trinit. cap. 10. Leone serm. 2. Pentec. Ricard. opusc. de appropriatis, Magistro in 1. d. 38. cap. *non est.* & cap. *propria.* Horum igitur rationes, materia, & numerus disquiruntur.

CERTAMEN I.

Appropriationis communium rationes, & materia assignantur.

1. CVm plura communia vni personæ præ alia ab Scriptura, & Patribus approprientur: idque non sine conuenientia factum credamus: facti rationes inuestigandæ vniuersim primò sunt. Harum primam dedit Leo M. serm. 2. de Pentec. cap. 2. fin. his verbis: *Vt per proprietatem vocis, aut operis insinuetur nobis veritas Trinitatis, & diuidat intellectus, quod distinguit auditus.* ac statim cap. 3. *Ob hoc enim quædam siue sub Patris, siue sub Filij, siue sub Spiritus S. appellatione promuntur: vt confessio credentium in Trinitate non erret, quæ, cum sit inseparabilis; nusquam intelligeretur esse Trinitas, si semper inseparabiliter diceretur.* clarius: quia cum personalia, atque pluralitas personarum difficiliora cognitu à nobis sint, quam communia, siue intrinseca, siue extrinseca: quoties alicui personæ speciale commune attribuitur, ostenditur aliquid speciale in illa esse, quod non in aliis: ac proinde illius proprietas, atque ab aliis distinctio clarius insinuantur. Ad hoc autem opus est, vt inter commune appropriatum, & personale personæ, cui appropriatur, similitudo, ac conuenientia specialis intercedat: vt notabat Ricard. opusc. de tribus appropriatis, potentia, sapientia, & bonitate, cap. 2. sub init. Verba eius accipe: *In his tribus forma quædam, & imago summæ Trinitatis exprimitur: vt inuisibilia Dei per ea, quæ facta sunt intellecta, conspiciantur. Quæ igitur sunt in Trinitate ista, respondent his, quæ sunt in Trinitate illa: similia similibus, propria, appropriata propriis, singula singulis.* Repetit 6. de Trinit. cap. 15. atque ex eo rationem desumunt Theologi omnes cum Magistro locis citatis, & S. Thom. 1. p. 39. art. 7. Albert. q. 48. & 49. Alex. q. 67. S. Bonau. in 1. d. 31. art. 2. q. 3.

2 Aliam rationem tradunt S. Thom. proximè corp. Albert. q. 48. init. & 50. m. 1. Alex. q. 67. m. 3. art. 1. corp. & Scholastici reliqui in 1. d. 34. cap. *id ergo.* quam viam dissimilitudinis, remotionem, recessum, atque obuiationem erroris appellant. Est autem cum appropriatione prædicati communis præcauetur imperfectio cum illo imcompossibilis; quæ ex nomine proprio personæ affigi ab imperitis posset. Hanc rationem Augustini esse Scholastici putant, cum tamen ne diligentissimus Ruiz eam in ipso reperire potuerit: vtriusque rationis exempla dabimus cert. 2. Hic doctè obseruant S. Bonau. d. 34. art. 1. q. 3. ad 2. Henric. 2. p. summ. art. 72. q. 2. Ruiz d. 82. sect. 1. n. 8. Appropriationem, licèt naturalem similitudinem inter appropriatum, & personam requirat, iuxta primam rationem, voluntariam potius, quam naturalem esse: quia, cum tam prædicati cuiusvis communis, quam cuiusvis personalis proprietatis considerationes plures, ac diuersæ inueniantur, secundum vnam vni similes erunt; secundum aliam verò alij: quare de se, naturâque sua commune prædicatum pluribus personis, & eidem personæ plura prædicata communia poterunt appropriari. Ergo huius potius prædicati communis, quam alterius, ad hanc potius, quam ad illam appropriatio, licèt fundamentum similitudinis naturalis inter vtrumque requirat, voluntaria tandem pro data occasione Doctoribus, Patribusque præsertim, ac libera fuit. Quæ ratio tantillum extensa, & ad terminos diuersos applicata de via secunda appropriationis, per dissimilitudinem, ac recessum, voluntariam, & liberam esse æqua efficacia, licèt non æqua latitudine materiæ, suadet. Neque enim in tot attributis erroris correctiuum, tam facile apparebit.

3 Circa appropriationis materiam quid dicendum sit constat ex dictis. Etenim (si vera sunt, quæ hactenus cum omnibus Theologis docebamus) dicendum est omnia, & singula prædicata diuina communia posse personis appropriari: ac proinde, & aptam materiam appropriationis esse: quare, & essentiam, & attributa, & operationes, etiam communes, ab appropriationis materia excludi non posse, quidquid oppositum de essentia indicet S. Thom. 1. p. q. 39. art. 8. Licèt enim essentia, & Deitas nominibus abstractis significata minus apta, quam alia communia appropriationi videatur; tamen, tam ipsa, quam communia reliqua attributa, & operationes communes cum personis similitudinem habent. De Deitate probatur: quia in hac inuenitur ratio essendi à se causaliter, seu non ab alio, in qua Patris innascibilitatem refert personalem, qua à se personaliter originari est, ac non ab alio: quare, & Dei nomine absolutè prolato Pater intelligitur. Vnitas item, quæ numeri principium est, Patrem etiam Trinitatis principium imitatur, vt suprà docebamus. Reliqua verò attributa, atque operationes, tam ad intra, quam ad extra facilem ad personas accommodationem habent. De operationibus intellectus, & voluntatis, qua ratione prima Filio, secunda Spiritui Sancto approprientur diximus supra, quare de aliis operationibus ad extra, & attributis hic dicemus.

CERTAMEN II.

Potentia Patri, Sapientia Filio, Bonitas Spiritui Sancto appropriantur.

1. ABailardus relatus, & refutatus à Bernardo epist. 90. ad Innocent. Pap. col. 1. & 3. & Arnoldus Brixiens. apud Ottonem Frisingensem 1. de gestis Federici cap. 49. docuerunt potentiam Patris appropriatum non esse, sed proprietatem: quia filio *semi-potentiam*, ideest discernendi potestatem, Spiritui S. *nulli potentiam* seu benignitatem solùm concedebant. Katolica tamen veritas est potentiam Patris proprietatem non esse, sed attributum commune, quod tamen per appropriationem ipsi conueniat. Marci 14. *Pater, omnia tibi possibilia sunt.* 1. ad Timot. 6. *Quem* (Christum) *suis temporibus ostendet Beatus, & solus potens Rex Regum.* quæ de patre sine aliorum absoluta exclusione intelligunt Euarist. Pap. epist. 1. ad omnes Episc. African. col. 2. Chrysost. 1. ad Timot. hom. 18. col. 2. Ambrosius 5. de fide ad Gratian. cap. 1. Athanas. dial. contra Macedon. vers. med. dial. 3. med. atque Ecclesia Deum Patrem per Filium Iesum Christum orans sæpe incipit: *Omnipotens sempiterne Deus.* Ratio autem via similitudinis est: quia potentia in creatis est omni effectu prior natura, sicut Pater reliquis personis est origine prior. Item, & prior est maiori vniuersalitate operatione quavis, quare, & potentia prior maiori vniuersalitate, quam sapientia, & bonitas, siue amor: cum potentia sine cognitione, & vtraque sine amore dari queat: qua etiam prioritas originis in Patre indicatur satis.

satis. Via etiam recessus ratio est facilis cum enim personale Patris nomen grandæuiorem sonet, ne proinde rudes languidiorem aliis personis, imbecillioríque virtutis eum iudicent potentiæ appropitiatione cautum est.

2 Filio autem sapientia appropriatur Prouerb. 8. *Ego iam concepta eram.* ac rursus: *ante omnes colles ego parturiebar.* Eccles. 24. *Ego ex ore altissimi prodiui.* Quibus sapientia de filio loquitur, vt intelligunt Patres plures recitati d. 2. item 1. Corint. 2. Christus *Dei sapientia*, dicitur, Iacob. frater Domini apud Clementem Roman. 8. constitutionum Apostolicar. cap. 12. sub init. *Verbum Deum, sapientiam viuentem*, Repetit. cap. 36. Irenæ. lib. 4. cap. 37. *Adest ei verbum, & sapientia filius.* Thaumaturgus, regula cœlecti fidei: *Pater viuentis, sapientiæ subsistentis.* ac ferè statim: *Verbum efficax sapientia constitutionis rerum vniuersarum.* Athanas. sæpè orat. 2. contra Arrian. longè à princip. & 3. vers. med. & d. Nicæna contra Arrium post med. Nyssen. orat. Catech. cap 5. sub init. epist. contra Appollinar. de imagine & similitudine longè à med Naz. orat. 49. de fide post med. Basil. 4. contra Iunom. med. Hilar. 12. de Trinit. col. antepenult. Theophilact. in cap. 1 Ioan. post init. inferunt Deum Patrem ab Arrianis Deum Patrem insipientem constitui, dum verbum, *ipsius sapientiam*, Patri eripiunt. Deniquè filium *sapientiam* sæpè vocant Athanas. orat. quinque contra Arrian. Basil. 4. & 5. contra Iunom. Nyssen. de Trinit. & aduentu Domini contra Iudæos, Epiphan. Ancorato post init. & hæres. 69. longè ab init. atque hæresi 76. Cyrill. 1. Thesaur. cap. 7. circa fin. & cap. 8. & 9. Euseb. Cæsarien. 4. demonstrat. Euang. cap. 2. & lib. 5. cap. 1. init. Ratio similitudinis, & affinitatis est quia per intellectum & sapientiam personaliter procedit: quare suo modo eius obiecta repræsentat, ac nomine sapientiæ ea propietas procedendi insinuatur. Ratio verò remotionis, & recessus: quia filij nomen iuuenile, & puerile aliquid, minusque expertum, & parum sonat iuxta illud sap. 22. *Stultitia colligata est in pueri.* Tùm ætatis defectu, tùm ardore ad malum. Ne igitur filius, minùs sapiens Patre reputetur sapientia, ac sapiens appropriatiuè dicitur, & qui iuxta Prouerb. 15. *Filius sapiens lætificat Patrem*, vt de se testatur prouerb. 8. iuxta 70. *Ego eram, cui adgaudebat.* Cauendum autem est Recentiorum delirium apud Ruiz. dict. 58. sect. 5. asserentium sapientiam, siue scientiam formalem non appropriatum, sed proprietatem esse Verbi in quo Abailardi memoratum errorem imitantur.

3 Spiritui sancto bonitas, seu benignitas appropriatur psalm. 50. vbi *sanctus, & rectus* dicitur. sap. 1. & 7. vbi *benignus* locisque omnibus Scripturæ, & Patrum, quibus probauimus sanctum specialiter dici quæst. 4. cert. 1. n. 6. Ratio autem est: quia Spiritus S. per amorem honestissimum procedit, qui totius nostræ sanctitatis, ac remissionis peccatorum, bonorumque omnium nobis principium est. Adde rationes omnes quibus q. 4. cert. 2. & 3. Spiritum sanctum personaliter donum, & amorem esse probabamus. Atque hæ quidem rationes via similitudinis, affinitatis, seu accessus procedunt. Via autem remotionis, & recessus aliæ rationes adsunt. Cum enim malitia creaturis per voluntatem obrepat, vt à Spiritu sancto qui per voluntatem procedit, malitiæ omnis suspicio prorsus remoueatur, bonitas meritò tribuenda est. Secundò: cum spiritus nomen, quandoque superbos, atque iracundos animi motus significet, ne eo sensu Spiritum tertiam personam dici ignarus, vel versutus hæreticus velit, bonitatis appropriatione præcauetur. Porrò in horum trium appropriatione præter recitatos Patres conueniunt Ricard. Victor. 6. de Trinit. cap. 15. Hugo Victor. tract. 1. sum. cap. 10. circa med. Magist. in 1. dict. 34. cap. *id ergo*, & sequenti, ac dict. 38. locis citatis. S. Bonau. dub. 7. & art. 1. q. 3. corp. Ricard. Medianilla art. 2. q. 2. corp. Henric. 2. p. summ. art. 72. quæst. 4. corp. Alex. 1. p. q. 67. memb. 3. art. 1. Albert. q. 48. sub init. & quæst. 50. memb. 1. S. Thom. quæst. 39. art. 8. vbi Caiet. Canar. atque interpretes reliqui.

4 Hæc autem eadem attributa communia secundum considerationes alias aliis personis appropriantur, vt *Potentia* filio 1. Cor. 1. vbi de Christo filio *Dei virtutem* esse dicitur. Thaumaturg. datis verbis: *Vnus est Pater verbi*, &c. addit. *Potentiæ, & figuræ æternæ.* Athanas. sæpè orat. in id. *Omnia mihi tradita sunt à Patre meo.* fin. orat. contr. Gregal. Sabel. vers. med. epist. de decretis Nicæn. Synodi ferè med. orat. 3. contr. Arrian. post med. orat. 4. vers. fin. ait: *lux & potentia Patris est.* Quod etiam pacto nominatur à Cyril. Alex. 1. Thes. cap. 9. med. lib. 2. longè à med. cap. 1. init. lib. 5. cap. 3. lib. 12. cap. 5. & 6. 4. Dialogor. de Trinit. post med. Nyssen. lib. de forma perfecti Christiani col. 4. & 5. Naz. orat. 35. longè à med. carm. arcano 1. post med. Basil. 2. contra Iunom. circa med. *Dei virtutem* filium vocat, & lib. 5. vers. med. *vt mens verbi Pater, vt potentia potentis.* Damasc. 1. de fide cap. 13. fine: *Quæ congruunt verbo, virtuti effectiuæ &c. ea filio tribuenda sunt.* Consonat. Cyril. Hyerosol. Cateches. 4. cap. 3. Hilar. 7. de Trinit. longè à med. ac 12. col. antepenult. *Verbum tuum, & sapientia, virtus est.* Ambros. lib. 1. de fide ad Gratian. cap. 2. & lib. 5. cap. 1. med. ac sæpius quinque illis libris & de diuinit. filij cap. 2. à med. ac in symbol. Apostolor. cap. 2. 3. 5, & 12. Denique Concil. Nicæn. lib. 2. circa med. §. *quomodo.* Ratio similitudinis, & affinitatis assignatur ab Ambros. 2. de Spiritu S. cap. 1. & 2. quia filius per primum exercitium potentiæ notionalis procedit estque Verbum, seu imperium efficax ad omnia facienda. Ratio verò remotionis, & recessus: quia cum filius solam passiuam productionem sonet, vt indigens, atque impotens iudicetur ab imperitis periculum est, quod potenti appropriatione præoccupatur.

5 Deniquè Spiritui etiam sancto secundum considerationem aliam potentia appropriatur, & virtus Lucæ 1. *Spiritus altissimi obumbrabit tibi*: iuxta Euthym. & Iuc. 24. *Quoadusque induamini virtute ex alto.* idest Spiritu sancto aduenient lucæ item 4. *Regressus est Iesus virtute Spiritus in Galileam.* actorum 10. *Quomodo vnxit eum Deus Spiritu S. & virtute.* Ad Roman. 15. *vt abundetis in spe, & virtute Spiritus S.* quibus similia leguntur 1. cor. 2. num. 4. ad Ephes. 3. n. 6. ad Thessalonic. 1. num. 5. actor. 1. *Accipietis virtutem superuenientis Spiritus sancti*, siue vt Ambros. legit. 2. de Spiritu sancto cap. 1. & 2. *Superuenientem Spiritum S.* Cyril. 14. Thesaur. cap. 1. fine: *Si ergo prodigia, & signa per Paulum Christus operatur in virtute Spiritus sancti, naturalis quædam virtus, & viuens &c. Deitatis filij Spiritus est.* Synod. Alex. epist. ad Nestor. col. 3. quæ extat in Concil. Ephesin. tom. 1. cap. 14. estque decima Cyrilli, sic habet: *Quia potentiæ, atque sapientiæ Patris, hoc est filij, Spiritus est: hinc, & ipse quoque re ipsa potentia, & sapientia est.* In quibus ratio per viam similitudinis continetur aliqua. Secunda ratio sit: quia Spiritus S. personaliter est amor, & donum omnium donorum radix, atque principium, quod appositissimè potentia diuina, quæ de se ad bene faciendum est, nisi peccata nostra supplicia extorqueant, explicatur. Ratio vero remotionis, & recessus est: quia potentia productiua ad intra, siuè fœcunditate diuina, solus Spiritus sanctus caret, impotens prorsus habeatur: vt de illo Abailardus, & Arnoldus Brixiensis blasphemarunt.

***

CERTA

CERTAMEN III.

Communium attributorum appropriationes aliæ.

1. Hilar. 2. de Trinit. sub initium attributorum appropitiationem aliam his designat: *Nec deesse quidquam consummationi tantæ reperietur: intra quam sit in Patre, & filio, & Spiritu S. infinitas in æterno, species in imagine, vsus in munere.* Quam latè persequitur Aug. 6. de Trinit. cap. vlt. licèt æternitatis ad Patrem appropitiationem omittat. Ex quo etiam Magist. in 1. d. 31. cap. *non est hic.* S. Bonau. art. 1. q. 3. Ricard. Mediauilla art. 2. q. 2. Henric. 2. p. art. 72. q. 3. & 4. S. Thom. 1. p. q. 39. art. 8. corp. init. eiusque interpretes. Albert. q. 49. memb. 2. Ruiz. d. 82. sect. 3. n. 1. Ambros. verò in symbol. Apostolor. cap. 1. med. æternitatis meminit, infinitatem omisit, ac pro vsu virtutem posuit, sic effatus *Æternitas est in Patre, species in imagine, virtus in munere.* Harum appropitiationum rationes sunt infinitatis ad Patrem, quia primò consequitur ad prædicatum essendi à se, quo Patris innascibilitas monstratur: atque eius appropitiatione præuenitur, ne aliquid generatione amisisse putetur. Æternitas verò iuxta id 1. ad Thimot. 6. *Qui solus habet immortalitatem*, atque Ecclesiæ Patrem per filium sæpè sic orantis: *Omnipotens sempiterne Deus.* Quia æternitas sine principio est, & grandæuitatem, quorum altero innascibilitatem, altero paternitatem refert. Via verò remotionis, ne generationis præuixisse putetur; aut sobole substituta deficere. Species filio tribuitur, sumpta pro pulchritudine, non pro imagine, quæ proprietas filij, non autem appropriatum est ab Athanas. orat. 4. contra Arrian. longè ab init. serm. contra omnes hæres. longè ab init. à Cyrillo 3. Thes. cap. 1. præcipuè post med. Clemente Alex. 1. Pædag. cap. 7. Hilar. de Synod. col. 6. ad can. 1. oriental. Gregor. Mag. 5. moral. cap. 25. fine. attributi verò pulchritudinis perfectio imaginis filij ad viuum, & amusim, Patris explicatur. Tandem Spiritu S. vsus appropriatur prout fruitionem non excludit, sed claudit. Vt enim ait Aug. 10. de Trinit. cap. 11. ante med. *Vti est assumere aliquid in facultatem voluntatis, frui est cum gaudio vti*, ac 6. de Trinit. cap. 10 med. *Illa dilectio, delectatio, vel beatitudo vsus, apellatus est*, quæ cùm per voluntatem fiant Spiritui S. qui per voluntatem procedit meritò appropriantur.

2 Aliam attributorum appropriationem attigit Aug. 1. de doct. Christiana cap. 5. fine dicens: *In Patre vnitas, in filio æqualitas, in Spiritu S. vnitatis, æqualitatisque concordia & hæc tria vnum. Omnia propter Patrem; æqualia propter filium, connexa propter Spiritum S.* Eam recipiunt Scholastici vbi proximè Mag. cap. *Illud etiam*, Albert. membro 2. Ratio vnitatis est quia hæc principium est numeri, sicut Pater Trinitatis. Secundò quia ex eo Trinitas vnius essentiæ, quia vnicum est illius principium, vt docent Patres dati à nobis d. 2. & à Ruiz. d. 22. sect. 6. & 7. Tertiò quia vnus, & primus cum sit Pater, aliis personis est vnitatis exemplar. Filio autem appropriatur æqualitas quia solus imago; quæ (vt Aug. ait 6. de Trinit. cap. 10. init. ex quo Ricard. opusc. de hac appropitiat. ad Bernard. cap. 1.) *Si perfectè implet illud, cuius est imago, ipsa coæquatur ei, non illud imagini suæ*, intellige de se nam imago de se æqualis exemplari nata est; exemplar autem licèt æquale imagini sit, non tamen de se natum est, vt sit æquale. Secundò: quia æqualitas est vnitas in perfectione cum altero, qui primus constituit dualitatem eandemque habet vnitatem cum altero, sicut filius cum Patre primus habet æqualitatem. Connexio autem, & concordia, quam aptè in Spiritum S. quadret, constat ex dictis q. 3. idem Aug. serm. 11. de verbis Domini circa med. *æternitatem, veritatem, & bonitatem* personis suo ordine appropriat. de æternitate Patris, ac bonitate Spiritus S. diximus satis. Veritas autem appropriatur filio, sicut reliqua quæ ad intellectionem, qua procedit, spectant, vt penetratio, ac discretio secretorum cordis ad Hæbr. 4. *Viuus est enim sermo Dei, & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipite &c. discretor cogitationum, & intentionum cordis, & non est vlla creatura inuisibilis coram eo.* quæ de filio grauissimi Patres intelligunt; quamquam penetrationem, & discretionem hanc Spiritui S. etiam appropriant Basil. 3. contra Iunom. pag. 2, Cyril. 13. Thesau. cap. 1. sub init. Athanas. q. 10. *Quid est Deus?* Epiphan. hæresi 74. vers. fin. & alij iuxta id, 1. Corint. 2. *Spiritus omnia scrutatur, etiam profunda Dei. Quis enim hominum scit, quæ sunt hominis, nisi spiritus hominis, qui in ipso est? ita, quæ sunt Dei nemo nouit nisi Spiritus Dei.* Ratio alia est: substilitas qua Spiritus humanus omnia in corpore permeat.

3 Rursus Aug. inferiùs addit: *Pater filio origo veræ: & filius vera à Patre orta veritas: & Spiritus S. à Patre bono, & filio bono effusa bonitas.* Veracitas est inclinatio ad dicendum verum, quo potentia generatiua in Patre ad verbum aptissimè declaratur: Insuper 2. Corint. vlt. fine: *dicitur gratia Domini nostri Iesu Christi, & charitas Dei, & communicatio Spiritus S.* immutauit paulum Clemens Roman. 8. constitut. Apostolicar. cap. 16. init. *Gratia omnipotentis Dei, charitas Domini nostri Iesu Christi &c.* Charitas Patri quia Ioann. 3. & ad Ephes. 2. *Sic Deus dilexit mundum, vt filium suum vnigenitum daret*, filio quia: *maiorem charitatem nemo habet, quam, vt animam suam ponat quis pro amicis suis.* Quod autem Pater Deus appropriatiuè dicatur constat ex his locis, atque ex Ioann. 1. *Verbum erat apud Deum*, & 1. cor. 1. *Fidelis Deus, per quem vocati estis in societatem filij eius.* Matth. 16. *Tu es Christus filius Dei viui.* ac Ioann. 3. *Non misit Deus filium suum*, ad Galat. 4. *misit Deus spiritum Filij sui.* Deus autem filium habens, ac mittens Pater est, qui Dei nomine absolutè prolato intelligitur, sicut. & verbis nuper datis ex 2. Corint. ac 1. Corint. 12. *Diuisiones gratiarum sunt idem autem Spiritus: diuisiones ministrationum sunt idem autem Dominus*, nempè filius, *& diuisiones operationum sunt idem vero Deus.* id est Pater, vt obseruat Chrysost. t. 5. orat. 2. de Trinit. & serpente med. & t. 3. serm. de consubstantiali Trinit. col. 2. Theodoret. 5. Epitomes. diuinor. decret. cap. 3. de Spiritu, S. circa med. Athanas. lib. de communi essentia Patris, Filij; & Spiritus S. circa med. §. *de patre.* Adde damascen. 1. de fide cap. 10. vbi ait: *Vnus verò Deus est, Deus Verbum, & Spiritus*, ac tandem Ecclesia Patrem per filium orans Dei nomine absolutè prolato designat semper: *Deus cui proprium est. Omnipotens sempiterne Deus*, &c. tum quia Deitatem primariò, seu primò habet; tum quia Deitas formaliter est ens à se, quæ Patris proinde innascibilitatem personam mirificè designat.

4 Domini verò nomen, licet absolutè commune, filio tamen appropriatur 1. Corint. 12. iuxta citatos Patres vbi proximè & 2. Corint. vlt. fine & à Clemente Romano proximè, & 1. Corint. 8. *Vnus Dominus Iesus Christus, per quem omnia* 2. Corint. 1. *Benedictus Deus, & Pater Domini nostri Iesu Christi*, actor. 1. *Et Dominus quidem Iesus.* Thaumaturg. regula cœlesti fidei: *Vnus Deus Pater, vnus Dominus, solus ex solo, Deus de Deo.* & Ecclesia suas ad Patrem preces concludit: *Per Dominum nostrum Iesum (christum filium tuum.* Ratio est: quia redemptionis iure in nos dominium acquisiuit: quarè Domini nomen duplici titulo conuenit filio. Ratio verò remotionis est: quia filius in creatis Dominum non habet, cum totum penes vnos parentes sit. Item quia, quà homo non ita facilè apparebat, quomodo in omnia creata dominium haberet: quarè domini appropitiatione cauendum iis erroribus fuis. Insuper vitæ nomen, filio etiam appropriatur Ioan. 1. *In ipso erat vita.* id est in verbo, & c. 14. *Ego sum via, veritas, & vita.* Et ep. 1. init. *Vidimus, & testamur, & annuntiamus vobis vitam æternam, quæ erat apud Patrem.* Ratio est: quia per intellectionem, quæ præstantissima ex genere, atque prima operatio vitalis in diuinis est verbum filius procedit. Item per generationem, quæ naturalissima operatio viuentis est, qua non nisi viuens, de vita producitur. Denique eidem filio lux appropriatur citato cap. 1. Ioann. *Et vita erat lux hominum.* Quo circa Dyon. 1. de cœlesti Hier. concl. & rationem his luculenter tradit *Iesus lux est Patris, cuius benignitate nobis ad Patrem aditus patuit.*

CERTA

CERTAMEN IV.

Operationum ad extra communium appropriationes.

1 OPerationes ad extra appropriantur primo. Creatio Patri, reparatio filio, rerumque perfectio Spiritui S. Primam constat ex symbolo Apostolor. *Credo in vnum Deum Patrem omnipotentem creatorem.* Ex Nicæno: *sanctificatorem* ex prouerb. 8. vbi filius de Patre: *Creauit me &c. antequam quidquam faceret.* Ecclesiast. 24. *Dixit mihi creator omnium, & qui creauit me.* Ad Roman. 11. *Quoniam ex ipso*, Patre, *& per ipsum*, filium, *& in ipsum* seu *ipso*, Spiritu S. *sunt omnia* iuxta Ambros. 3. in symbol. Apostolor. init. Hilar. 8. de Trinit. post med. item ex Ioann. 1. *Omnia per ipsum facta sunt*, & *Mundus per ipsum factus est.* iuxta expositionem Chrysostom. 4. in Ioann. circa med. & in 1. ad Hebræ. hom. 2. col. 2. ad id: *Per quem fecit, & sæcula.* ex Clement. Roman. 8. constitut. Apostolicar. cap. 16. sub init. Nysseno ad Ablabium quod non tres Dij, Aug. q. 122. veteris testam. fine Theophilact. ad verba data Ioan. 1. Reparatio verò appropriatur filio ad Ephes. 1. *Instaurare omnia in Christo, quæ in cælis, & quæ in terra sunt.* Passionis nimirùm, & redemptionis merito. Sed Spiritu S. renouatio, ac reparatio tribuitur psalm. 102. *Emitte Spiritum tuum & creabuntur, & renouabis faciem terræ.* iuxta Naz. orat. 44. in Pentec. longè à med. Basil. 5. contra Lunom. col. 2. Ratio autem cur Patri omnium creatio tribuitur est quam pro appropriatione omni potentiæ ad eundem dedimus cert. 2. Reperationis verò ad filium rationem præsimus proximè. Instaurationis, & renouationis ad Spiritum S. appropriatio rationes plures habet, quas, dum de appropriatione perfectionis agemus, in qua etiam sua renouatio, ac reparatio est, dabimus statim.

2 Rerum autem perfectio Spiritui S. appropriatur; tum quia Trinitatis postremus est (sicut rebus postremo loco aduenit perfectio) atque illius est complementum tum, quia amor est, in quo summa perfectionis constat. Tum denique: quia postremus ad vltimam discipulorum perfectionem aduenit, vt benè Basil. contra Lunom. à med. & 5. circa med. ac sæpius lib. vnic. de S. S. præcipuè c. 16. longè à princip. Nysseno. de Trinit. & aduentu Domini contra Iudæos init. Naz. orat. 37. 5. de Theolog. vers. fin. alijque Patres iam dandi, qui & conclusionem, & rationem probant & psalm. 32. *Et Spiritu oris eius omnis virtus eorum.* Luc. vlt. *Manete in ciuitate, quoadusque induamini virtute ex alto.* Actor. 1. *Accipietis virtutem superuenientis Spiritus S. in vos.* Multiplici autem operatione perficit. Prima viuificando iuxta symbol. *Et in Spiritum S. Dominum, & viuificantem*, vt probant Cyril. 13. Thes. post. init. & Ambr. in symbol. Apostol. ex 1. Genes. *Et inspirauit in faciem eius spiraculum vitæ.* Secunda sanctificando Ioann. 20. *Accipite S. S. quorum remiseritis peccata.* Ex quo id probant Cyril. 13. Thes. c. 4. dicens: *Creaturas per suam participationem sanctificando perficit.* Basil. citatus & hom. 15. de fide à med. hom. 17. fin. 27. fine, 28. post med. Athanas. sæpè Dialog. de Trinit. præsertim 3. contra Macedon. & epist. ad Serapionem Thaumaturg. regula fidei Naz. & Nysseni. proximè Origen. 1. Periarch c. 3. Tertio loco operationibus omnibus ad vitam, & perfectionem spiritualem pertinentibus, vt loqui in sanctis in conspectu Tyranorum, item per prophetas; & Apostolos, ipsisque loqui, scientiam vocis habere, docere, illuminare, suggerere, aduocatum agere, pro nobis postulare, clamare in cordibus nostris: *Abba Pater*, consolari, regenerare per baptismum agere Dei filios ad bonum, arguere mundum de peccato, operari incarnationem. iuxta Patres citatos. Quibus Adde S. Ignatium. Mart. epist. ad Philipens. Irenæ. lib. 1. c. 2. Melchiad. Pap. epist. ad certos quoldam, & ad Episcop. Hispan. vers. fin. Aug. 13. confess. à c. 7. & q. 9. veter. testam. & q. 87. noui testam. Leo. serm. 2. Pentec. cap. 3. serm. 3. cap. 1. & 2. ac denique Ecclesiam in Hymno de Spiritu S.

3 Nihilominùs secundum considerationes alia pleræque ex his operationibus, Patri etiam, ac filio appropriantur; vt iustificatio Patri ad Roman. 8. & ad Ephes. 1. filio autem Ioann. 14. Motio in Deum. Patri Ioann. 6. consolatio filio ibidem. Illuminatio, & reuelatio eidem Matth. 11. & Ioann. 1. viuificare, & resuscitare. filio etiam Ioann. 6. & 11. Reparationem nostram sic tribus personis appropriauit Leo serm. 2. de Pentec. c. 3. *Diuisit sibi opus nostræ reparationis misericordia Trinitatis: vt Pater propitiaretur, filius propitiaret, S. S. ignitet.* Primum Patris indicat authoritatem, ob quam, nec mitti ab alia persona, vt mediator potest, neque apud aliam intercedere, orare aduocatum vergere. Filius autem cum mediator sit propitiat nobis Patrem suis meritis, ipsumque sæpè in Euangelio orat, Ioann. 14. & 14. gratiasque agit, Ioan. 11. docetque Ecclesiam, vt per ipsum oremus Patrem Ioann. 14. 16. Matth. 7. & alias vt nimirùm meritis ipsius mediatoris, & filij, qui nostræ filiationis causa est, & exemplar, summique Sacerdotis fidiucialius, vt ait Fulgentius responsione ad 4. q. Ferrandi, ad Patrem orationes nostræ procedant. Id quod Ecclesia exequitur cùm orat. concludens: *Per Dominum nostrum Iesum Christum.* Tandem Chrysost. orat. 2. de Trinit. & serpente med. in id: *In principio erat Verbum.* omnia supernaturalia opera Spiritui S. appropriat: *Quoties*, ait, *sacræ litteræ aut narrare, aut probare aliquid eorum, quæ naturæ vires superant, instituunt, omne illud Spiritus S. potestati acceptum ferunt* vt 1. Corint. 12. de donis supernaturalibus dicitur: *Omnia operatus vnus, atque idem Spiritus, diuidens singulis prout vult.*

QVÆSTIO VI.

Metaphoricis Personarum nominibus.

METAPHORICA nomina personarum partim animata partim inanimata sunt: quare primi generis nomina cert. 1. secundo verò certamine altero recensebimus.

CERTAMEN I.

Metaphorica Personarum nomina animata.

1 NOn est animus metaphorica omnia personarum nomina inutili æquè, atque prolixo labore recensere; sed celebriora solum, & quæ ad mysterij huius explicationem aptiora videbuntur. Patris ergo nomina: *Agricolæ, seminatoris, ac Patris familias.* facilem habent explicatum etiam in ipso Euangelio, vbi eis nominibus Pater donatur. Eorum autem omnium munera, tum propter originariam authoritatem, tum propter prouidentiam, quæ primo ipsi origine conuenit, meritò adaptantur: *Christi caput.* etiam dicitur 1. Corint. 11. ob paternam originis procedentiam: quo pacto, & Trinitatis caput dici posset, ac rerum omnium. Nomen autem Patris familias etiam sibi assumpsit filius Matth. 11. *Si Patrem familias Beelzebub vocauerunt*, nempè me ipsum apud Matth. 10. quia Ecclesiæ totius, de qua ibi familia agitur, gubernator ac Princeps est: imò & totius mundi Rex, vt suo loco fusè monstrabimus controu. de Incarnat. item & ouium Pastor appellatur filius, quia sua homines doctrina tanquam oues pauit, pascitque, sed hæc nomina mysterium incarnationis, ac filium iam hominem concernunt.

2 Filij ergo metaphorica nomina sunt: *Dextera, manus, & brachium* psalm. 117. *Dextera Domini fecit virtutem: Dextera Domini exaltauit me.* & psalm. 107. *Saluum fac dextera tua.* psalm. 97. *Saluauit sibi dextera eius, & brachium sanctum eius.* psalm. 73. *Vt quid auertis manum tuam, & dexteram tuam de medio sini tuo.* id est

vnigenitum,qui in sinu Patris est,iuxta Athanas.orat.5. contra Arrian. Ea verò omnia de filio intelligunt Athanas.orat.3 vers.med.& finem Nicæna synod.lib.2.§.*in libro Iob*,& §.*sufficiunt*,Cyrill.Alex.1. Thesau.cap. 1.longè ab init.lib.5.cap.3.longè ab init.cap.7.longè à med. lib. 13.cap.2.vers. med. Chrysost. tom.6. in psalm.107. ad verba data.Ambr.3.de Spiritu S.cap.2. ante med.cap. 3. & 6.Isidor.7.Etimolog.cap.2.circa med.qui omnes cum Lactantio 4. diuinar. institut.cap.29.circa medium appellationis manus,ac dexteræ rationem reddunt:vt vnitas potentiæ, & operationis cum Patre in filio denotetur *qua omnia per ipsum facta sunt*.Ioann.1.& Isai.66.*Manus mea fecit hæc omnia*.Nicæna Synod.ac Cyril.primo loco sic habent : *Pater veluti per manum in verbo suo operatus est omnia*. Brachium autem citatis locis , & Isai.53. *Et brachium Domini cui reuelatum est*,ac rursus : *Domine sublime est brachium tuum,& nescierunt*. non ob rationem dissimilem filius appellatur.Cyril.primo,& vltimo loco sic habet : *Quemadmodum igitur brachium toti corpori naturaliter coaptatur, omniaque facit,quæ menti videntur* &c. atque Isidor. citatus dici ait brachium , *quia ab ipso omnia continentur*.

3 Sed & Spiritus S.manus Dei dicitur à Synod. Nicæna proximè,Ambr.3.de Spiritu S.cap.18.post init.vbi ex Ioann.10.*Nemo potest rapere de manu Patris mei*- & rursus:*non rapiet eas quisquam de manu mea*.manum esse Patris, & filij probatur. Ab Anastas. synaita 1. de rectis fidei dogmat. vers. med. Basil. 5. contra Lunom. post init.ex psalm.18.101.& Iob.10.ac 33.imo à Chrysostom.citato *dextera* , appellatur:à Synodo autem Nicæna §.citato *in lib.Iob.brachium* dicitur,quæ rara apud Patres sunt.*Digiti* verò nomen elatura Spiritus S. familiarissima apud Patres est,ita Chrysost.citatus,Ambros.3.de Spiritu S.ante med.& c.3.ac 6.atque in Apolog.Dauid.col.antepen. & in psalm.43.ad id:*commotionem capitis in populis* & 7.in Luc. ad id:*omne regnum in se ipsum diuisum desolabitur*. Isidor.7. Etimolog.cap.3.post med.& de different. Spiritualibus c.1.circa med.Hieron.ad locum Matth. 12. recitandum Basil.5.contra Lunom.sect.15.Athanas.disp.Nicæna contra Arrium col. penult. orat. 2. contra Arrian. longè à med.orat.in id:*Quicumque dixerit Blasphemiam in Spiritum S*.Cyril.13.Thesau. cap. 2. longè à princip.Rupert. Ricard. citandis locis , atque Ecclesia tota in hymno de Spiritu S.canit:*Dextræ Dei tu digitus*.estque expressum in Euangelio testimonium Luc.12.n.20. vbi , quod Matth. 12.n. 28. legitur : *Si ego in spiritu Dei ejcio dæmonia*. dicitur:*si in digito Dei*.Vnde Patres semper pro digito Dei in scriptura Spiritum S. intelligunt, vt exod. 8. *Digitus Dei est hic* & Deuteronom. 9. *Tabulas lapideas scripsit digito Dei*.

4 Cur autem *Dei digitus* Spiritus S.appelletur multiplex Patribus ratio occurrit. Hieron. proximè ait , vt significetur vnitas personarum his verbis:*Manus & brachium Dei filius est,& digitus eius Spiritus S. Nec te scandalicet membrorum inæqualitas,sed ædificet corporis vnitas*. Consensit Ambr.7.in Matth.dicens:*Cum Christus Dei dextera,sit Spiritus autem digitus : specie velut vnius secundum diuinitatem corporis speciem videatur exprimere*. Annuit Basil.& Athanas. proximè Chrysost.hom.41.in Matth. versus med. Spiritus S.cum Patre consubstantialitatem ex digiti nomine probantes. Addit Cyril. proximè significari processionem S.S à Patre per filium:*Modo enim*,ait, *quodam ex substantia Dei emanat,& naturaliter independet , sicut ex humana manu digitus brachium enim , & dexteram Dei scripturæ vocant*,nempè filium.Cyril,imitatur S.Thom.opusc.1.contra errores Græcor.cap.32. §. 31.fine. Ostenditur tertiò communitas potentiæ,& operationis cum Patre, & filio,vti ad verba data Exod.8.obseruat Athanas.disp.Nicæna citata:*Quibus verbis nihil aliud illi , quam consubstantialem Spiritus S.virtutem confitebantur,quam habet cum Deo Patre per hanc vocem digitus Dei. Vocem Domini ausculta, qui vt recte dictum approbauit.Si ergo*,inquit , *in digito Dei ejcio dæmonia*. Cyril.ad verba proxima immediatè ferè subdit : *Quemadmodum igitur brachium toti corpori coaptatur , omniaque facit,quæ menti videntur , insurgere quoque solet digito:sic filium Dei ex ipso,& in ipso Patre naturaliter esse intelligimus:ex filio autem naturaliter,ac essentialiter Spiritum S. sicut ex Patre prouenire credimus : per quem filius omnia iniungens sanctificat*. Ambros. citatus 7. in Lucam : *Digitus Dei cum dicitur operatoria virtus significatur:quod diuinorum operum,sicut Pater,& filius;ita etiam Spiritus S.operator sit.Dicit enim Dauid.psalm.8.quoniam videbo cœlos tuos opera digitorum tuorum*.

5 Hanc rationem altiùs persequens Aug. ad verba psalm.8.ep.119,de ritibus Ecclesiæ cap.16.init. & med. 2.de Trinit.cap.14.de Spiritu & lit.cap.16.q.25.in exod. & 2. de consensu Euang.cap.38. ac de catechizandis rudibus cap. 20. digito significari vult Deum per Spiritum S. subtiliora opera exequi vti nos per digitos solemus , vt scribere Deuteronom. 9. in tabulis lapideis legem,vel potius semper in cordibus nostris.Consentiunt Pseudo August. de essentia diuinit.col. 3.Ambros. psalm. 118. serm. 15. col. 2. Huc spectat omnem ornatum , ac perfectionem creaturarum Spiritui S.tribui , vt dicebamus cert. 4. ac per ipsum exequi Deum. Idcirco Marc. 7. *Misit digitos suos in auriculas*. Surdi filius , id est Spiritum sanctum , vt organa auditus per spiritum S. repararet,atque perficeret : vt doctè obseruarunt Hieron. & Beda ibi. atque M. Gregor. hom. 10. in Ecechiel. Quartam significationem his dedit August.lib.2.quæst.Euangelic. q. 17. *Propter partitionem donorum, quæ in eo dantur ; in nullis enim membris nostris magis apparet partitio , quam in digitis*. ac in psalm. 143. *In digitis agnoscimus vnitatem , diuisionem operationis , & tamen radicem vnitatis*. Adductaque varietate gratiarum per Spiritum S. distributa ex 1 corint. 12. cum Paulo concludit. *Radix est vnitatis diuidens propria vnicuique prout vult*.Consentit Rupert.1.Exod.cap.33.Quintam denique significationem dedit Ricard. Vict. 6. de Trinit. cap. 9. med. in hæc verba : *Digitum sanè protendimus , cum aliquid alicui ad oculum ostendere volumus. Quando igitur Deus alicui interna , & occulta sapientiæ suæ Spiritus sui illustratione reuelat , quid aliud , quam , quod videri vult,digito suo demonstrat*.

CERTAMEN II.

Metaphorica Personarum nomina inanimata.

1 Hæc ex corpore humano, eiusque membris metaphoricè de Personis dicuntur. Ex inanimatis vero alia etiam metaphorica nomina personis accomodantur. Vt Patris *fons Trinitatis*, de quo diximus supra,atque eo significari ipsum à nullo procedere , reliquasque Personas ab illo profluere, sicut fonti contingit,qui aquæ profluentis principium est , filio verò *vitæ* nomen:quia per eius merita,& exempla recta ad Deum tendimus in beatitate possidendum. Item *ostium*, appellatur quia non nisi eius meritis ad Dei Ecclesiam , & gloriam aditus patet Item *lapis angularis*, & *Petra* : quia eius etiam meritis Ecclesia tota, eiusque fides , & spes solidè fundatur.*Lux* item *hominum*,& *lux mundi*. quia sua gratia , & fide nos illuminat , atque doctrina veritates æternas demonstrat.*Vitis* etiam : cui per fidem , & gratiam adhærere debent , quotquot vitæ æternæ fructus producturi sunt.Insuper *paries*,qui vetus testamentum, & nouum diuidens in se iungebat, quam etiam ob causam velo templi significabatur. Huc spectant etiam nomina sacrificiorum , victimarum , & holocaustorum, reliquarumque figurarum , quibus in veteri Testamento filius Dei incarnatus, comprehensus , & passus pro nobis adumbrabatur:quæ nomina omnia , non nudo filio,sed nostra carne induto,atque homini competunt,nisi per idiomatum communicationem:sicut, & plura alia.quæ prosequi longum esset atque ad Trinitatis explicationem inutile.

2 Spitus S.appellatur primò *mens filij* 1. Corint. 2. fine : *Nos autem sensum Christi habemus*, idest mentem omnium consensu.Ad quæ Cyril. 13.Thesau.cap.2.longè ab init.& cap.3.sub init:*Mens filij Spiritus est,secundùm Paulum*.

Non

Non ergo potest Spiritus alia loqui, quam ille, cuius Spiritus est. Cuius appellationis rationem sic reddit. Nyssen. epist. contra Apollinar. de imagine, & similitud. vers. med. *Mens neque caret causa, neque ast genita, sed ex processione orta: undequaque discurrens, & cuncta despiciens, & inuisibiliter pertractans ad imaginem, & similitudinem sanctissimi, & per processionem orti Spiritus, de quo dictum est. Spiritus omnia scrutatur.* Secundo appellatur *facies* ab eodem Cyrillo cit. cap. 2. ex psalm. 138. *Quo ibo à Spiritu tuo, & quo à facie tua fugiam.* Sed nomen hoc aptius, atque usitatius est filio. Tertiò appellatur *complementum*, nempè *Trinitatis* ab eodem 14. Thesau. fin. & c. 14. post med. à Basil. lib. vnic. de Spiritu S. cap. 18. ante med. Isidor. Pelus. lib. 1. ep. 109. Anastas. Synait. 1. de rectæ fid. dogm, longè à principio. Quartò appellatur *Vinculum Trinitatis*, ab Epiphan. hæresi 62. med. idem autem est quod communicatio, & communio, vt appellatur, 2. Corint. 13. & Fulgent. q. 4. ad Ferrand. Isidor. 7. Etimolog. c. 3. Aug. 6. de Trinit. cap. 5. & 10. circa med. vbi etiam *complexum Patris, & filij* vocat. Quare Epiphan. hæres. 74. solum negat Spiritum S. esse coniunctionem accidentariam Trinitatis, vt hæretici volebant. Hæresi autem 62. *signaculum confessionis Trinitatis.* Spiritum S. dixit: quia eius confessione clauditur, ac reuincitur Trinitatis confessio. Scio Naz. orat. 32. ad 150. Episc. sub med. hæc scribere: *Vnio Pater est: ex quo, & ad quem ea, quæ deinceps sequantur. Personæ procedentes referuntur; non vt confundantur, ac permisceantur, sed vt cohæreant.* Sed solum vult ex eo, quod originariè ab illo procedant, vnius essentiæ esse cum illo, non autem illum esse vnionem ipsorum.

3 Quintò vocatur *sigillum* Spiritus S. à Nysseno lib. post de Trinit. ad Eustachium vers. fin. Cyril. 13. Thesau. cap. 3. col. penult. lib. 14. cap. 4. circa med. Ambr. 1. de Spiritu S. cap. 6. Athanas. epist. longiori ad Serapion. ex illo ad Ephes. 1. *Signati estis Spiritu promissionis sancto*, & ex 2. Corint. 1. quia gratiæ dono, tanquam caracthere electos sigillat quare diuersa ratione, ac filius sigillum dicitur, quia Patris imago. Sexto appellatur *vnguentum* à Nyssen. ibi Cyril. cap. 3. Ambros. cap. 7. & Athans. proximè. Vncti & appellatur septimo *odor* ab eodem ibi, & epist. *Admirabere*, ad Serapion. longè ab init. ex 2. Corint. 2. *Christi bonus odor sumus.* & Dialog. 1. de Trinit. vers. med. ex Iob. 27. *Donec superest halitus in me, & Spiritus Dei in naribus meis.* atque à Cyril. 11. in Ioann. c. 1. fine, vbi ait esse odorem Christi, & Dei, non vllum alium ab eius substantia; & c. 2. post multa in eandem sententiam hæc habet: *Quasi enim odor substantiæ Dei est viuens, atque actiuus: adeò ad creaturas, quæ Dei sunt transportans, ac participationem eius immittens. Nam si aromatum odor propriam virtutem eorum vestibus relinquit, & transmittit, quodam ad se ipsum modo, ea, quibus adhæsit: quomodo Spiritus S. participes diuinæ naturæ non efficiet.*

4 Octauo *Dei virtus* dicitur vt supra vidimus. Nono *Dei qualitas*, è cuius gustu percipitur quid Deus ita Cyril. 13. Thesaur. cap. 3. med. lib. 14. c. 1. fine 6. Dialogor. de Trinit. col. 5. vbi hæc: *Spiritus S. quasi qualitas sapientis diuinitatis*, Decimò *aqua* dicitur: tùm, quia sitim explet, vt Christus ad Samaritanam aiebat: tùm quia gratia lauat: tùm quia largè diffunditur Isai. 44. & 55. Ecechiel. 36. Ioann. 4. & 7. Vndecimò *ignis* nuncupatur: primò ob efficaciam inflammandi ad charitatem: secundò ob vim purificandi, & transformandi: tertiò propter significationem acceptandi sacrificium, quæ in igne est, Genes. 15. n. 17. Ieuit. 9. n. 24. Iudic. 6. n. 21. Reg. 3. cap. 18. ideò actor. 2. *Apparuerunt illis dispertitæ linguæ, tanquam ignis.* Dum Spiritus S. aduenit in Pentec. Hinc ignem Spirit. S. venit Christus in terrâ mittere, vt de se testatur Luc. 12. iuxta Chrysost. hom. 6. in Matth. Hier. Matth. 3. & Ecechiel. 9. Ioelis 2. & Isai. 66. Ambr. in Luc. 12. Aug. serm. 18. de temp. & 185. Prosper. de prædict. p. 1. cap 34. M. Greg. hom. 30. in Euang. ac lib. 2. 5. & 8. in Ecechiel. Insuper quod Matt. 3. Bapt. dixit: *Ipse vos baptizabit S. S. & igne.* actor. 1. Chrystus dicit: *Vos autem baptizamini S. S.* Hinc eleganter, & acutè Naz. orat. 49. de fide col. aut ait, ideo Deum Hebr. in columnubis, & ignis ductasse: *vt baptismi gratiam, & donum S. S. per ignem ostenderet. Vnde & Apostol. in nube P. baptizatos scribit, & S. sicut ignem esse, Apostolorum acta declarant.*

R. P. Christoph. de Ortega, de Deo vno & Trino.

DISPVTATIO XI.

De Diuinis Notionibus.

NOTIO Vniuersim notitia, seu cognitio est, iuxta Cicer. 1. de legibus strictiùs autem est notitia rem vnam ab alia distinguens: teste eodem 4. Academicar. & Boetio ad 3. Topicor; strictissimè est notitia personam vnam ab alia eiusdem naturæ discernens, iuxta Cicer. 3. de officiis, Nyssen. orat. Cateche. init. Vndè affinitatis iure ad cuiusque personæ propria nomina significanda notio sumitur apud Aug. 11. de Ciuit. c. 10. sub init. quoniam verò plura cognitionum nomina earum obiectis accommodantur, vt vox *conceptus*, quæ obiecta etiam concepta significat: notionis nomen ad obiecta notitiæ dicernentis vnum ab alio iam vsus adaptauit. Cum autem notio, seu notitia distinguere posit vnum ab alio non eiusdem naturæ cũ illo, iuxta secundam notionis acceptionem, notio pro obiectiua formalitate vsurpata sumitur etiam pro formalitate diuersa eius, quod cum alio natura non conuenit: sic quamuis formalitatem diuinam, qua personæ diuinæ à creaturis differunt notio appellatur à Basil. ep. 43. ad Nyssen. longè à med. à Nyssen. de Trinit. ad Eustachiũ ante med. & ad Ablab. quod non tres Dij vers. med. Naz. orat. 35. 5. de Theolog. inter med. & finem. Verum in re præsenti strictissimè accipitur à Theologis pro formalitate obiectiua, qua personæ naturæ eiusdem se differunt dignoscique vna ab alia possit, tanquam nota, sigillo, caracthere, vel insigni proprio. Vnde constat non posse notionem personæ considerari in quo natura communis inuoluitur, sed in abstracto formaliter, & præcisè, vt recte adnotat S. Thom. 1 p. q. 32. art. 2. Tria ergo examinanda de sic acceptis notionibus erunt. Primum an sint in diuinis. Secundum an à proprietatibus personalibus differant? Tertium earum notionum numerus.

QVÆSTIO I.

An sint notiones in diuinis.

EX præmissa notionis acceptione vix quæstioni, & opinionum diuersitatis locus esse videbatur, nisi à consilio, dataque vt aiunt, opera â vero homines aberrarent.

CERTAMEN I.

Dantur notiones in diuinis à Patribus.

1 PRæpositiuus apud S. Thom. citato art. 2. docet ex parte obiecti notiones, siue proprietates personales formaliter à personis ipsis diuersas nusquam esse in diuinis. Cui adstipulari videntur Mariar. 1. d. 26. q. vnica, Gregor. ibi & d. 27. q. vnic. art. 2. Gabr. d. 28. q. vnic. art. 3. concl. 5 dum asserunt proprietates personarum, & personas solũ ex parte modi significandi differre: additque Gabriel in rigore, nec quatuor, nec quinque notiones in Deo esse admittendas. Qua in re ita eum interpretatur Ruiz. d. 46. sect. 2. vt solum negat notiones esse quatuor, vel quinque res in Deo quia, vt vidimus d. 6. q. 1. rei conceptum in diuinis multiplicari negat: atque ex alia parte inter relationes, seu personalitates, & essentiam distinctionem formalem, etiam ex natura rei ante opus intellectus admittit, vt vidimus d. 8. q. 2. cert. 1. n. 2. ac tandem idem Gabr. art. 2. & 3. citato notiones abstractè significatas in Deo concedit. Verum interpretatio hæc minimè placet: nam eo sensu negare deberet tres personales proprietates, seu notiones, sicut quatuor negat: quia in eius sententia, nec

ad ternarium numerum multiplicatur rei ; seu entis prædicatum. Mens igitur Gabrielis, Maioris, & Gregorij longè alia est: nempè ex parte rei obiectæ nempè Dei non esse formalem distinctionem notionis seu proprietatis personalis à persona, sed solum ex parte modi concipiendi, & significandi: iuxta suam, & reliquorum nominalium doctrinam negantium præcisiones obiectiuas in re realiter eiusdem prædicatis.

2 Quidquid autem de horum mente sit notiones reliqui Scholastici in diuinis nostro sensu admittunt. Magist. in 1. d. 26. cap. 2. d. 28. cap. 1. Scotus vtrobique q. 1. sub init. & q. 1. ad 3. Carthusian. cum Altisiodorensi q. 4. Duran. q. 2. n. 6. & 7. S. Bonau. art. vnic. q. 4. & d. 33. art. 1. q. 3. & 4. Ricard. d. 26. art 4. q. 2. & d. 28. art. 1. q. 1. Capreol. q. 1. art. 1. concil. 5. & 6. Argent. d. 27. q. vnic. art. 1. Aureol. d. 29. art. 1. sub init. & circa fin. Marsil. in 1. q. 29. art. 1. S. Thom. vbi proximè ab art. 2. vbi Caiet. Molin. Val. Vazquez. Canar. atque interpretes reliqui. Albert. 1. p. q. 39 m. 2. art 1. partic. 2. & 3. Alex. q. 68. m. 3. & m. 5. art. 6. Henricus 2. p. art. 55. maximè q. 4. Soar. 5. de Trinit, cap. 9. & lib. 7. cap. 1. Ruiz vbi proxime n. 5. Gaspar. Hurtad. d. 5. diff. 5. Zuniga Perez. & alij. Porrò oppositam sententiam errori proximam censet Ruiz. d. citata sect. 1. n. 12. vbi ait: *notiones in diuinis conuenienter, atque fidei proximè inductas esse.* Sect. autem 4. aduersam sententiam temerariam, theologicisque disputationibus perniciosam appellat. Ego verò de more mitiùs cum aduersa opinione agam, neque temerariam adhùc censeo: video enim negatis præcisionibus obiectiuis, vti à plerisque antiquis, & recentioribus. Scholasticis negantur, notiones eo sensu, quo à nobis, & reliquis asseruntur defendi minimè posse: quare negantem sententiam theologicis disputationibus perniciosam iudico, sicut in logica negantem præcisiones obiectiuas, & theologicis, & philosophicis aduersam iudicaui. In præpositiuum autem, qui obiectiuas præcisiones non negat, temeritas censura meritò cadit imò in nominales etiam, si eiusmodi notiones & seu notas personarum fuit quamque personis identificatas ex parte obiecti negent, atque fundamenta esse, vt vna, Persona ad alia earumque munera formaliter cognitione nostra verè dignosci possint inficientur.

3 Probatur ex scriptura vbi nominatur persona Patris, & filij, in quibus nequit non abstratum Paternitas, & filiatio contineri, imò & exprimitur à Paulo Ad Ephes. 3. n. 15. *Ex quo omnis Paternitas in cœlis*, &c. quin, & si non ita expressis vocibus contineretur in scriptura, ex illa inferri satis esset, vt à Theologia tota, & notionis significatum, & nomen admitteretur. Sed quoniam hæc, & similia de notionibus formalibus, non obiectiuis explicari à nominalibus possent: succedant Patres, qui ex parte obiecti cogniti apertè notiones in diuinis admittunt. Iustin. exposit. fidei de Trinit. pagina 2. *Illud ingenitus, & subsistentiæ modus notæ sunt, quibus interslinguuntur Pater, & filius, & Spiritus S.* Sic vertit Gelenius langus vero Silesius hoc modo: *Veluti sigillum quoddam ingeniti verbum prolæum Patris statim subsistentiam designat: rursùs tanquam quoddam signum geniti appellationem audientes filij concipimus notionem.* Pergit inferiùs Iustinus: *Dum geniti vocabulum, quasi notam quandam audimus, mox cogitamus filium: quemadmodum, & per procedentis notam Spiritus propriam personam dicimus.* Nyssen. de different. essent. & hypostas. longè à principio: *Solùm modo requiremus ea quibus vnius cuiusque notio dilucidè, & absque mixtione, & ea, quæ vna consideratur segregetur.* Et versus medium signa, siue insignia, quibus personas dignoscamus recensent: ac versus med. *Hoc signum continet Spiritus S. quo ea, quæ circa hypostasim consideratur agnoscamus*, &c. *& filius hoc habet insigne &c. Nam filius vnigeniti modum ex non genito lumine enitescens, atque relucens nullam (quantum attinet ad propriam notam, & peculiare insigne) communionem habet, vel cum Patre, vel cum Spiritu S.*

4 Alexander Alexand. epist. ad Alex. Constantinopolitan. col. 5. *Notas*, inquit, *ex quibus filius agnoscitur.* Cyrill. Alex. 1. Thesau. cap. 5. circa med. *Generare notio Patris est.* Et cap. 6. circa med. *Notio perfectionis fœcunditas est.* Athanas. q. 7. de natura Dei: *Tria propria, tria individua, tres caracteres.* Damasc. epist. de Trisagio pag. 2. propria cuiusque personæ vocat *ostensiua hypostasicos* & circa med. *Caracteristicas vnius cuiusque hypostasicos proprietates*, de decretis primæ institutionis: *Proprietatem Caracteristicam, idest, insignitam*, 3. fid cap. 6. sub init. *sunt caracteristicæ, signalesque proprietates.* & cap. 7. longè ab init. *Dei verbi filiationis caracteristicam, & discretiuam proprietatem, secundum quam discreta est à Patre, & Spiritu.* Tertullian. cap. 2. contra Praxam: *Tres sunt non substantia, sed forma, non potestate, sed specie: quia vnus Deus, ex quo gradus isti, & forma, & species in nomine Patris, & filij, & Spiritus S. deputantur.* Sed omnium præclarissimè, ac frequentissimè in hanc sententiam loquitur Basilius: Sic enim habet. 2. contra Iunom. vers. fine: *Proprietates, ac notæ, quasi caracteres quidam, & formæ in substantia inspectæ, distinguunt quidem, quod commune est, appropriatis caracteribus.* infra: *Proprietates declaratione notionum, tanquam lucem animis nostris imponentes, ad comprehensibilem mentibus intelligentiam ducunt. Nam, cum vna Deitas sit, impossibile est propriam notionem Patris, vel filij capere, nisi proprietatum accessione cogitatio nostra confirmata sit.*

5 In eandem scripsit sententiam 4. contra Iunom. cap. 2. & epist. 43. ad Gregor. Nyssen. maximè à medio proprietates sæpè adeò notas, & caractheres personarum appellans, vt huc calamo toties transcribere longum sit; Sed aliqua tamen ex ea epistola transcribemus. *Necessarium est*, (inquit) *vt per proprias quasdæm notiones inconfusa habeatur in Triade comparatio*, inferius: *causæ Patris insertam habet essentiam Spiritus sanctus, vndè, & progreditur. Hanc notionem, & cognoscibile signum eius, quæ secundum hypostasim est, proprietatis habet, quo cum filio simul, & ipse se facit internosci.* Post pauca: *Nullam prorsus notionum communicationem secundum proprietatem suam, tam cum Patre, quam cum Spiritu S. habet*, (filius) *sed ex dictis iam signis solus agnoscitur. Pater verò, qui super omnia Deus est, peculiarem hypostasos suæ notionem solus habet, quod Pater est, & quod ex nulla omnino causa subsistit: atque isto iterum iudicio, & ipse propriè, ac separatim agnoscitur.* versus finem: *formam filium esse dicit Paulus hypostaseos non in propriis sed in patris indiciis, ac notionibus designatum.* Demum lib. vnic. de Spiritu S. cap. 5. ad id 4. ad Ephes. *Vnus Deus, & Pater, ex quo omnia* &c. scribit: *Has voces notare personarum discrimen. Nec enim in hoc adhibentur, vt naturæ diuersitatem inducant, sed, vt impermixtam Patris, & filij notionem approbarent.* Ex quibus omnibus, & singulis arguo. Forma, species, signum, caracther, insigne, ac nota, quibus vnaquæque persona ab aliis distincta dignoscatur synonimæ voces sunt notionis obiectiuæ in abstracto à Theologis definitæ, atque in diuinis admissæ: atqui ea omnes à Patribus vno ore admittuntur in diuinis: ergo notiones ab eisdem in diuinis admittuntur: quin propria voce notiones in diuinis admittant sæpè recitatis locis Patres.

CERTAMEN II.

Veritatis eiusdem probationes reliquæ.

1 PRobatur secundo: quia cuiusuis rei ratio propria nec alteri conueniens abstractum est vltima abstratione proprium illius, quo ab aliis dignoscatur, atqui in quauis persona diuina est ratio propria, nec alteri conueniens: ergo in quauis persona est abstractum vltima abstractione ipsius proprium, quo ab aliis dignascatur. Quod ipsum est notio, quam in diuinis asserimus. Minor sola probationem desideret fortasse. Dabo ex Nazianz. orat. 29. de dogmate, & constitut. Epiſcopor. sub med. sic scribente: *Ita nobis proprietatum ratio constabit, si Patrem quidem principij expertem, & principium cogitemus.* ex Athanas. orat. 2. contra Arrian. circa med. *Paternitatis ratio*, ex Nyssen. lib. ad Ablab. circa finem: *Alia est ratio, quod quid est essentiæ, alia eius, quod quomodo est personarum.* Pseudo Cyprian. de Cardinalibus Christi operibus cap. de natiuit. versus finem: *Spiritum infundens Discipulis*, Christus,

Christus, *generationis, & processionis intimas rationes, subtiliter adstruens personarum proprietates.* Confirmatur: quia Patres, vt hanc veritatem apertiùs traderent proprie tales personarum abstractis nominibus, sæpè adinuentis, explicarunt. Alexand. Alex. citata epist. col. 5. *eius filiatas, vt ita dicam.* Nazianz. orat. 29. in sancta lumina circa med. n. 24. *Spiritus sanctus procedens à Patre, non tamen filiationis modo, vt nec generationis, verùm processionis. licet enim perspicuitatis gratiâ nomina fingere.* Basil. 4. contra Iunom. cap. 2. sub init. *Innascibilitas ad nascibilitatem filij ex opposito distincta.* Damasc. 1. fid. cap. 9. longè ab init. *ignascentiam* Patris dixit, & post med. *Hoc scire oportet: nomen Paternitatis, & filialitatis, & processionis non esse ex nobis ad beatam illam diuinitatem translatum.* Hilar. 4. de Trinit. longè à med. *Proprietate videlicet in vnoquoque, & innascibilitatis, & originis*, lib. 9 med. *Vnigenitus Deus ex perfecta, atque inerrabili natiuitate subsistens.* lib. 11. col. 4. filium: *Beatæ naturæ plenissimam formam, & innascibilis substantiæ vnigenitam natiuitatem* appellat. similibusque abstractis proprietates personales explicauit lib. 12. col. 4. ac vers. med. August. serm. 38. de temp. à med. *Pater solus est in paternitatis persona.* Concil. Toletan. 11. profess. fid. post med. *Est vnicuique personæ manens sua proprietas. Pater enim æternitatem habet sine natiuitate: filius æternitatem cum natiuitate, Spiritus S. processionem, sine natiuitate.*

2 Sed dies, & calamus me deficient, Patres similiter vbiuis loquentes recitantes. Recitaui cert. 1. aliquos, plures verò disp. 7. q. 1. cert. 4. n. 6. & q. 2. cert. 2. n. 4. vide insuper Dionys. 2. de diuin. nomin. vsque ad med. Athanas. Dialog. 1. de Sancta Trinit. post med. & q. 5. & 6. de natura Dei Nazianz. orat. 23. in laudem Heron. versus fin. orat. 25. ad Arrian. & de se ipso fine orat. 29. de dogmate & constitut. Episcopor. circa med. & infra orat. 32. ad 150. Episcopos post med. orat. 37. 5. de Theologia longè à principio & vers. fin Nyssen de different. essentiæ, & hypostas. præcipuæ col. 2. ad vers. med. & infra & epist. aduersus Apollinar. longè à principio, de Trinit. ad Eustachium col. 2. lib. ad Ablab. post. init. Basil. homil. 25. de fide med. 28. contra Sabellian. vers. med. tract. de vera, & pia fide longè à med. epist. 43. ad Hyssen, maximè circa med. & infra, lib. 1. & 2. contra Iunom. vers. fin. lib. vnico de Spiritu S. cap. 18 post init. Cyrillus. Alex. 1. Dialogor. de Trinit longè à med. & fine lib. 2. col. 2. lib. 5. col. 5. fin. lib. 6. Dialog. col. 4. lib. 7. circa med. & infra 1. in Ioann. cap. 4. circa med. Chrysost. homil. de incomprehensibili Dei natura col. 2. Epiphan. hæres. 37. circa med. Damasc. 1. fidei cap. 9. sub init. & fin. cap. 11. longè à med. lib. 3. cap. 5. 6. & 7. orat. 1. de natuit. Beatæ Mariæ 1. de decret. primæ institutionis cap. 13. & 4. de duabus Christi voluntatibus sub init. Theodoret. Dialog. 1. immutabilis col. 1. 2. de principiis col. penult. atque in id ad Hæbræos 1. *figura substantiæ.* Isidor. Pelus. lib. 2. epist. 142. & 143. fine lib. 3. epist. 112. sub init. & 145. & 149. Anastas. Synait. 1. de rectis fidei Dogmatibus col. 7. Thalas Hecatondade 4. n. 87. ex latinis Hilar. 4. de Trinit. longè à med. lib. 11. sub init. lib. 12. med. Ambros. in symbol. Apostol. cap. 10. sub init. & 11. med. Aug. serm. 38. de temp. à med. 3. contra Maximum cap. 10. fine q. 60. ex octaginta tribus sub init. Fulgent. de fide ad Petrum cap. 1. longè à princip. Anselmus de Incarnat. verbi cap. 3. Bernad. lib. 5. de considerat. ad Eugen. sub med. Tertullian. contra Prax. cap. 11. fine Richard. Victor. 4. de Trinit. cap. 15. & sequentibus ex Concilio Constantinopol. 1. generali 2. ante init. epist. ad Damasum, Damasus ipse in symbolo apud Hieron. tom. 4. Sophon. Patriach. Constantinop. 6. Synod. act. 11. col. 3. & 4. Ioannes Pa. 1. lib. de duabus natur. post init. Concil. lateran. cap. *firmiter* de summa Trinit. Florentin. sess. 18. post med. §. *diuina substantia*, §. *dixi equidem*, sess. 19. col. penult. & vlt. totaque Ecclesia præfatione de Trinitate.

3 Hinc constat robur rationis alterius datæ à S. Thom. art. 2. corp. Hæretico enim, inquit ille, roganti, quo differant Pater, Filius, & Spiritus S. nequit responderi exactè nisi per proprietates significatas abstractè. personæ siquidem in concreto sunt, quæ distinguuntur, non distinctiua, siue rationes distinguendi: ergo proprietates abstractè, & præcisè ab essentia obiectiua præcisione, vel formali saltem admittendæ sunt à Theologia tota, cuius & exactissime respondere: eæ autem proprietates sic sumptæ sunt notiones: ergo notiones admitti à tota Theologia debent. Vndè Patres omnes, bonæ scilicet Theologiæ Parentes, quæsitis exquisitisque, vt vidimus, abstractis proprietatum nominibus propriam nobis vniuscuiusque personæ, vt ab aliis distinctæ, notitiam inferebant. Respondent aduersarij sufficienter responderi Patrem à filio distingui, quia generat filium. Contra: quia, vel *generat*, sumitur abstractè, vt præscindit à generante, & habetur intentum: vel concrete, & sic deuoluit generantem, qui distinguitur, non autem puram rationem distinctionis, quæ inquiritur, vt patet.

4 Arguo tandem: quia proprietates in concreto, seu complexè sumptæ, nequeunt vltra ternarium numerum multiplicari adhùc formaliter: atqui proprietates plures sunt, quam tres formaliter. Ergo non debent sumi complexè, & in concreto, sed præcisè, & in abstracto. Maior probatur: quia in aduersariorum sententia de complexa acceptione formaliter cum personis (in quibus seorsim, ac singulatim sumptis simplicissimus solum obiectiuus conceptus est) conuertuntur: ergo nequeùt esse plures proprietates, adhùc formaliter, quam personæ: sed personæ plures tribus nec sunt, nec esse possunt: ergo nec proprietates plures esse adhùc formaliter possunt. Minor suadetur: nam in vna Patris persona est duplex & dimidia proprietas: nempè innascibilitas, & Paternitas, seu generatio, & inadæquata spiratio; in filio autem vna, & dimidia; nempè natiuitas, seu filiatio, & inadæquata spiratio: atque in Spiritu S. passiua spiratio, quæ sunt proprietates formales quinque in personis tribus formaliter. Vrgetur: quia Pater, & filius, licèt inter se differant, non tamen spiratione actiua, qua ab Spiritu S. distinguuntur: ergo filiatio in filio diuersa formalitas est ab spiratione actiua: alioquin secundum idem formaliter distinguerentur, ac non distinguerentur inter se Pater, & filius, quod implicat.

5 Argumenta, quæ ex personarum simplicitate à Præpositiuo petuntur probarent, si formalem earum simplicitatem euincerent, quam minimè probant: quare ne solutionem quidem merentur. Aliunde verò obiiciunt aliqui. Sunt in Deo notiones: ergo de illis prædicari possunt, quæcumque de Deo: atqui hoc est falsum: falsum igitur est esse in Deo notiones. Subsumptum patet in his propositionibus: Paternitas intelligit, sapit, creat, quæ sunt falsæ; cum tamen verè de Deo sint. Item generatio, vel paternitas generat, quod verè de Deo dicitur. verum respondetur facilè negando primam consequentiam. Diuersitas enim in modo significandi satis est, vt de notione prædicari nequeat, quod de Deo, cui identificantur, potest verè prædicari, imò de persona, cuius notio est, vt benè S. Thom. q. 49. art. 1. Albert. q. 39. m 2. art. 3. post med. Alex. q. 68. m. 5, art. 4 & 5. Ricard. in 1. d. 33. art. 3. q. 1. ad argum. & q. 2. corp. qua de re plura d. vlt. vbi generales regulas enuntiandi in Trinitate assignabimus.

QVÆSTIO II.

An notio ab stricta proprietate differat.

PEs hæc non nimis ardua de se est, nisi sua immensa eruditione. Ruiz minus veram opinionem muniisset.

CERTAMEN I.

Omnis notio proprietas formalissimè est.

1 PRoprium, siue proprietas largiùs dici solet, quidquid alicuius est, & si sit etiam alterius. Sic vsurpatur proprietas à Boet. de duab. natur. versus med. Athanas. serm. 4. contra Arrian. col. 3. Dialog. 1. de Trinit. post med. Hilar. 12. de Trinit. col. 4. & lib. 9. med. Hormisda Papa epist. aduersus Nestor. & Euthyc. cap. 2. post med. Anselm. epist. de process, Spiritus S. §. 3. sub init. Cyrill. Alex. 2 Thesau. cap. 1. versus med. & apud S. Thom. opusc. 2. contra errores Græcor. cap. 6. Ricard. Victorin. 4. de Trinit. cap. 16. versus fin. Fundatur ea proprietatis acceptio in 16. Ioann. *Omnia quæcumque habet Pater mea sunt*, & 2. Petri *qui vocauit nos æterna sua gloria* quo pacto cum essentialia propria sint, quæ notiones esse non possunt, latiùs proprietas patet, quam notio. Strictè autem proprietas dicitur, *quæ ita alicuius est, vt non sit alterius?* de qua inquirimus an idem quod notio sit. Notare verò oportet illud *alicuius*, quod subiectum possessionis est, posse esse vnum singulare simplex, vel coniunctum ex pluribus. Dummodo enim ita coniuncto conueniat, vt nec singularibus seorsim sumptis, nequè coniuncto, & singulari alteri vsquam competat, ita coniuncto illi conueniet, illiusque erit, vt nullius præterea sit, in quo proprietatis ratio consistit: sic propria, & proprietates oppidi cuiusuis bona nuncupantur.

2 Dico igitur primo: omnis notio formaliter proprietas stricta est. Conclusio est contra Ruiz d. 67. sect. 5. n. 8. 16. & 17 vbi suam communem scholasticorum esse ait. Ego verò reor nullius esse posse, qui Patrum sensum intendat. Probo de notionibus, in quibus aliqua difficultatis species esse posset: nempè innascibilitate, & spiratione actiua. In primis enim innascibilitas ita est Patris, vt nequeat esse alterius: deinde spiratio actiua ita est Patris, & filij coniunctim, vt neutrius seorsim sit, neque alterius cuiusuis, siue coniuncti, siue singularis esse possit: ergo tam innascibilitas, quam spiratio actiua proprietas stricta est: si vera sunt, vt sunt, quæ ipsis aduersariis annuentibus de proprietate strictè dicta docebamus n. 1. Antecedens, quoad innascibilitatem negari catholicè nequit. Quoad spirationem actiuam probatum est d. 4. q. 2. cert. 1. n. 4. & q. 3. cert. 2. n. 2. vbi contra Ruiz, & alios ostendimus potentiam spiratiuam, & spirationem actiuam essentialiter duplici personalitate Patris, & filij constare, quare in neutra persona seorsim inueniri eas, sed solum in vtriusque personæ coniuncto: ac proinde non esse vtrique personæ communes, sed coniuncti proprias id quod aduertisse debebant, ne à vero, tam apertè desciscerent.

3 Sed insurgit tamen multa, & accurata Patrum eruditione Ruiz vt ostendat apud eos tres solum proprietates, nempè paternitatem, filiationem, & spirationem passiuam strictè admitti; cum tamen notiones sint plures. Mazianz. orat. 25. ad Arrian. & de ipso circa finem *vnam naturam in tribus proprietatibus* orat. 37. 5. de Theolog. longè ab init. *vnum est tria, si proprietatum rationem habeas.* vers. fin. *Tres proprietates vnam diuinitatem*, Basil. 2. contra Iunom. longè à med. epist. 78. ad Eustachium t. 2. tractatu de vera pia fide longè à med. *Tria nomina seorsim singula suam peculiarem proprietatem apertè significant.* Consonat. Hilar. 12. de Trinit. Ricard. Victor. 4. de Trinit. cap. 17. sub init. *Absque dubio in Trinitate oportet tot personales proprietates esse, quot sunt personæ.* Repetit cap. 18. & lib. 5. cap. 11. 13. 14. & 15. Verum hæc, & similia solùm probant tres has proprietates, paternitatis, filiationis, processionis, seu spirationis passiuæ eis locis à Patribus solùm memoratas esse; non autem innascibilitatem, & spirationem actiuam à ratione proprietatum fuisse ab illis exclusas, sed ommissas solùm: quia nimirùm ad personarum distinctionem contra hæreticos euincendam, quæ totum Patrum studium fuit fortius ex illis proprietatibus in scriptura expressis certabant. Et quia in tribus illis, siue ex illis, duæ aliæ innascibilitatis, & spirationis actiuæ proprietates facie emicabant.

4 Quid quod de innascibilitate proprietatem esse sæpè Patres asseruerunt Hilar. 4. de Trinit. col. 5. & longè à med. ac lib. 12. med. Athanas. q. 5. ex anonymis, siue de natura Dei, Nyssen. de dif. essent. & hipostha. fine. Nazianz. orat. 23. in laudem Heron. vers. fin. n. 32. orat. 29. de Dogmate & constitut. Episcopor. circa med. Basil. epist. 43. ad Nyssen. circa fin. Theodoret. Dialog. 1. immutabilis col. 2. Anast. synait. 1. de rectæ fidei dogmatibus vers. med. Concil. Toletan. 11. profess. fidei post med. quorum verba dedimus d. 9. q. 1. cert. 4. num. 6. Solum hic audi Damasc. 1. de fide longè à princip. ita loquentem: *Omnia, quæ habet Pater, filij sunt præter ignoscendi proprietatem*, & cap. 11. vers. finem. *Patre non discedente ab ingnascibilitate, quia genuit*, &c. *Nam proprietas manet immobilis.* De spiratione verò actiua numquam meminerint, tùm quia ea siue in actu primo, siue in secundo ex processione, siue spiratione passiua Spiritus S. facile infertur: tùm quia plures ex Græcis an Patris solius esset, non filij, an vtriusque simul non ita exploratum habebant, tùm denique, quia sufficienter ex spiratione passiua Spiritus distinctio intenta à Patre, & filio, à quibus est, ostendebatur. Nec refert potentiam spiratiuam, & spirationem communem esse Patri, & filio, quare neutrius proprietatem, dixi enim n. 1. excitata d. 4. neutrius seorsim esse, sed coniuncti ex vtroque solius.

CERTAMEN II.

Notionis, & proprietatis formalitas rationis est, sed non eadem vtriusque.

1 PRoprietatis rationem formalem rationis non esse hi solum dicere possunt, qui vel realiter, vel ex natura res, vel virtualiter, independenter nimirum ab intellectu, personalitates, ac proprietates ab essentia, & natura distinctas existimant. Etenim proprietatis ratio distinctionem, constitutionemque personæ ex illa supponit, vt illa esse atque esse illius intelligatur: quæ, si solum per rationem sint, realis eius formalitas esse non potest. Prædictis consentire refertur à Caiet. 1. p. q. 32. art. 2. & à Capreolo 1. d. 26. Aureolus in 1. d. 29. art. 1. § *sed nec iste*: quia ait Patrem concretiuè, & paternitatem abstractiuè à nobis apprehendi non sola consuetudine apprehendi sensibilia, sed quia rei natura exigit. Deinde, quia sic arguit. Vbi abstractum solo modo significandi differt à concreto, quidquid realiter dicitur de vno, dicitur etiam de alio, vt constat in Deo, & Deitate: at non ita res habet in Patre & paternitate: ergo Pater, & paternitas non solo modo significandi differunt. Minor patet: quia paternitas se tota distinguitur à filio; Pater autem non distinguitur se toto à filio.

2 Verum Capreolus, & Caiet. ea in re Aureolo imponunt de more. Primum enim, quod ex ipso referunt, solum probat agnosci ab illo fundamentum ad distinctionem rationis ratiocinatæ, quam inter personalitates, & proprietates, & essentiam solùm admittit citato loco proposit. 1. & d. 1. q. 1. d. 33. q. 1. & 3. Argumentum autem nihil vlterius de eius mente probat. Negata enim distinctione ante intellectum proprietatis ab essentia verum habet, paternitatem, & patrem non solo modo significandi differre, cum ex parte obiecti Pater aliam formalitatem supra formalitatem Paternitatis includat, vt argumentum conuincit, cuius maior male negatur à Ruiz, & Caietano exemplo Deitatis, & Dei: quia de Deo dicitur generare, quod de Deitate non dicitur. Etenim abstractum Deitas à concreto Deus non differunt solo modo significandi, sed ex parte etiam obiecti, cum Deus personalitatem denoluat. Secus Deitas. Certa igitur est Aureoli maior, vt constat in entitate, & ente

substantiuè dicto, & similibus. Censet igitur rationem formalem proprietatis, & notionis rationis esse per omnes, qui personalitates ab essentia independenter ab intellectu non distinguunt.

3 Quod autem vtriusque formalitas non eadem sit, sed diuersa Scolastici omnes fatentur, Albert. 1. p. q. 30. m. 2. art. 1. Alex. q. 68. m. 2. S. Thom. q. 33. art. 3. (vbi Caiet. Canar. Vasq. Molin. aliique interpretes & in 1. d. 26. q. 2. art. 3. corp. S. Bonau. art. vnic. q. 4. Maior. 9. vnica vers. fin. Carchus. q. 4. Durand. q. 2. n. 7. Ricard. d. 27. art. 1. q. 1. d. 28. art. 1. q. 1. Ruiz vbi proximè. Probatur facile quia proprietas formaliter solum dicit personam in se singulariter constituere, atque ab aliis distinguere, notio vero addit insuper ordinem ad intellectum, qui ex illa personam, vnam ab alia discernere, ac dignoscere sua cognitione possit: qui ordo, licet rationem proprietatis supponat (ideò enim apta formalitas illa est, vt per illam vna persona ab alia dignoscatur, quia proprietas ipsius est) diuersus tamen formaliter est à proprietatis ratione, quam in prædicato illo supponit.

QVÆSTIO III.

De numero notionum.

QUAM quousque diuinarum notionum numerus protrahendus sit examinandum est. Qua in re nulla ferè rerum inter Scholasticos potest esse dissensio: cum omnes conceptus cuique personæ proprios, siue proprietates enumeratas admittant. Sed verò, licet vocum controuersia sit, in re adeo graui, atquè à nostro captu remota, quia communi loquendi modo, Patrum exemplo inducto, discedens cum hæreticis offendit sufillandis merito erit; quia aliter, quam communis sententia fert. de numero notionum opinatur. vti temeritatis, vel ferè notatur à Bannes 1. p. q. 32. art. 3. Canar. Vasq. Molin. ad art. 4. à Ruiz d. 47. sect. 1. n. 13.

CERTAMEN I.

Quinarius notionum numerus statuitur.

1 IN numero notionem taxando per defectum peccauit Gabr. in 1. d. 28. q. vnic. art. 2. & 3. concluſ. 2. & 3. innascibilitate relegata notiones quatuor solum admittens; nempè paternitatem, filiationem, spirationem passiuam, quæ à sanctis frequenter in notionibus, insignibus, ac notis distinctius personarum nominantur, atque insuper spirationem actiuam. Licèt enim hæc Anselmi tempore, imò, & Magistri, non nominaretur, vt constat ex c. d. 26. 27. & 29. posthac verò summo consensu, & iure ab Scholasticis in notionibus numeratur: cum æquè ex spiratione passiua, actiua, atque ex filiatione paternitas inferatur. Secundò, licèt patres principium spiratiuum non integrè explicuerint, sed quandoque filium tacuerint, quandoque Patrem per filium spirare dixerint; tamen ab vtroque procedere sæpè docuerunt locis datis d. 2. q. 2. cert. 4. Tertiò Synonimis vocibus spirationem actiuam, tanquam notam, & insigne Patris, & filij assignari à Patribus constat ex Athanas. Dialo. 1. de Trinit. contra Anomœum col. 3. *Nulla*, inquit, *differentia neque in natura, neque in voluntate, sed in eo demum, aliqua quod gignere, & gigni, emittere, & procedere, siue emitti inter se differunt.* Hac emittendi Spiritum S. voce vtitur etiam q. 11. & 12. se natura Dei August. verò 5. de Trinit. à cap. 11. ad 15. æquiualenti voce *donatoris*, quem imitatus M. Cregor. 3. Moral. cap. 11. alias 8. ait. *Is qui per processionem producitur, à proferentibus, non præitur.*

2 Dicendum tamen est Patris innascibilitatem quintam esse notionem in diuinis. Est reliquorum Theologorum S. Bonau. in 1. d. 26. art. vnic. q. 4. Der. q. 2. n. 7. & S. Carthus. cum Altisiodorens. q. 4. Ricard. art. 4. q. 2. & d. 28. art. 1. q. 1. vbi Capreol. Argentina d. 27. q. vnic. art. Aureol. d. 29. art. 2. circa fin. propos. 2. Marsil. 1. q. 29. art. 1. notabili 8. Henric. 2. p. art. 55. q. 4. Albert. 1. p. q. 39. memb. 2. art. 1. partic. 1. ad 1. Alexand. q. 68. memb. 3. S. Thom. q. 32. art. 3. & 4. vbi Caiet. Banneo, Canar. Molin. Valent. Vasquez d. 137. cæterique interpretes Soar. 5. de Trinit. cap. 10. Bellarmin. tom. 1. lib. 2. de Christo cap. 5. circa med. §. *Denique*, Zunniga d. 7. dub. 4. Granad. 1. p. tract. 7. d. 2. Ruiz d. 47. sect. 1. n. 2. Alarcon. d. 5. de Trinit. cap. 7. Martin. Perez d. 7. sect. vlt. Gaspar. Hurtad. d. 5. de Trinit. dif. 6. ac Recentiores omnes in manuscriptis. Probatur facilè, quia innascibilitas, siue esse à se notionaliter, & non ab alio est Patris strictè proprietas, & nota, qua ab aliis personis, & distincta persona dignosci possit: insuper, est insigne, seu nota Patris diuersa formaliter à reliquis notis ipsius in quocumque gradu, & statu consideratis: ergo est quinta notio diuina. Consequentia est legitima: solum igitur antecedens probandum nobis erit.

3 Prima igitur antecedentis pars perspicua est à Patribus recitatis q. 2. cert. 1. n. 4. & d. 9. q. 1. cert. 4. n. 6. & q. 2. cert. 2. n. 4. & d. 10. q. 1. n. 2. fine, & deinceps. Solum addo Nyssen. de dif. essent. & Hispostbas. post med. in hæc verba. *Præcipium quoddam, & eximium insigne, notamque suæ hypostbaseos solus habet quod Pater est, & quod ex nulla causa subsistat: ac per hoc rursus ipse quoque signum propriè, peculiariterque cognoscitur.* Neque eadem pars à ratione obscurior; siquidem innascibilitas solius Patris, & qua dignoscatur satis à personis reliquis. Secunda verò antecedentis pars facilè suadetur: quia neque est, adhuc realiter filiatio, neque spiratio passiua, vt patet; neque actiua cum hæc Patris, & filij coniunctim sit; innascibilitas verò Patris seorsim sumpti, & solius à Paternitate autem generatione, & potentia generatiua, siue formali siue radicali formaliter distingui constat ex d. 10. q. 1. cert. 3. per totum. Ergo innascibilitas est nota, & proprietas personalis Patris distincta à quatuor reliquis notionibus: ac proinde quinta notio diuina.

4 Opponit Gabriel; qui concedit quinque notiones, concedit quinque res in diuinis, cum tamen non nisi tres res distinctæ admitti catholicè possint: ergo non sunt admittendæ notiones quinque. Contra: quia neque quatuor admissæ à Gabriele admittendæ erunt, si quid eius argumentum probat: sed nihil probat in vlla sententia. In mea enim vnum tantùm ens, & res vna solùm in Trinitate est, nempè essentia, cuius solius formaliter est esse, & ratione cuius formaliter reliquæ personales & attributales formalitates sunt, & res, & entia adiectiuè; in alia verò sententia tres tantum realiter inter se distinctæ admittuntur, licèt non quinque solum, sed plures multo formaliter diuersæ catholicè admittantur: quæuis enim formalitas diuina essentiæ, attributi, personalitatis, & proprietatis personalis res, & ens est. Quia tamen tam essentia quam attributa, & personalia extra tres personas realiter non sunt, sed ipsis identificantur, tres solum res realiter distinctas constituunt.

5 Arguit Secundo. Innascibilitas negatiuum quid est: ergo non est dignitas, & perfectio diuina: ergo neque notio diuina, quæ dignitas, & perfectio esse debet. Negat meritò antecedens Vasquez, si de innascibilitate in se sit sermo: quid enim positiuum est; licèt nostro modo concipiendi negatione explicetur, vt loco proximè citato cert. 2. & 3. docuimus, eo tamen absolutè admisso putat tenere argumentum ex negatione dignitatis, & perfectionis in innascibilitate, ad negationem notionis in eadem: quia notio esse non potest, quæ dignitas, & perfectio non sit. Ego verò, licet admisso antecedenti alias efformari argumentum posse iudicem, vt notionem innascibilitatis efficaciter impugnet: tamen, vt effirmabatur eo, & consequentia prima nihil præstare reor. Nego enim consequentiam secun-

dam.

dam. Nihil enim personale, bonitas, & perfectio formaliter est, vt d.7.q. 3.monstrabam, atque iterum d. 13. quare licèt innascibilitas, positiua, & in se bonitas q. 4. cert. 1. & 2. fusè ostendam) & perfectio non sit, tamen notio Patris est.

6 Deniquè contra spirationem actiuam argues notionem non esse, quia notio, & proprietas, ità est vnius personæ, vt nequeat esse alterius. Id enim proprietas est, vt doctè Ioann. Theolog. sess. 18. Concilij Florent. §. *diuina substantia. Proprietas communicabilis non est, aliàs proprietas non est* & rursus. *Proprietates communicabiles, non sunt.* Ricard. 4. de Trinit. cap. 17. sub init: *Proprietas autem personalis pro certo est incommunicabilis*, Basil. 1. de fide cap. 11. vers. fin. *Quomodo autem maneat proprietas mutata, aut coincidens*: id est pluribus competens; atqui spiratio actiua communis est Patri, & filio: ergo non est proprietas, neque notio. Confirmatur magis in terminis obiectio. Quia Basil. epist. 43. ad Nyssen. circa med. sic habet de filio: *Nullam prorsus notionum communicationem secundum proprietatem suam, tam cum Patre, quam cum Spiritu S. habet filius.* & Nyssen. de different. & hypostas. versus med. de filio etiam ait: *Nullam quantum attinet ad propriam notam, & peculiare insigne communionem habet, vel cum Patre, vel cum Spiritu Sancto*, ergo spiratio actiua filio communis cum Patre notio filij, imò neque Patris erit. Respondetur concessa maiori, quæ per se nota est, & Patrum authoritate perspicua negando minorem iuxta dicta q. 2. cert. 1. n. 2. vbi ostendimus spirationem actiuam nec Patri, nec filio seorsim conuenire, quare neque esse communem vtrique, sed coniuncto vtriusque personæ propriam. Vnde recitati Patres pro obiectiones confirmatione conclusionem propugnant potius, quam oppugnent.

7 Sed instas, Proprietas, & notio nequit esse nisi singularis personæ: at spiratio actiua singulare personæ non est per nos, sed coniuncti: ergo notio, & proprietas non est. Maior probatur ex Theodoreto Dialogo 1. immutabilis col. 2. vbi ait: *Hypostasim, personam, & proprietatem idem significare dicimus, ea, quæ à sanctis Patribus sunt definita, sequentes.* Eum autem persona de coniuncto duorum non sit, sed solum de singulari, neque notio, aut proprietas, quæ idem significat, de coniuncto, sed de singulari solum erit. Probatur secundo ex Ricardo 4. de Trinit. cap. 17. sub init. dicente: *Proprietas personalis est, ex qua vnusquisque habet esse, is qui est.* nempè singulariter: quare proprietas, & notio personæ singularis erit, non coniuncti, iuxta Ricardum. Respondetur tamen facile iuxta dicta q. 2. cert. 1. n. 3. Patres hos, & alios vetustiores, à quibus doctrinam accepit Theodoretus, curasse, vt plurimum, de iis proprietatibus, & notionibus, ex quibus facilius contra hæreticos sui temporis Trinitas personarum demonstraretur ex scriptura. Eæ verò sunt, quæ nominibus Patris, & filij, & Spiritus S. in Euangelio memoratis clarent: hæ autem singularium personarum sunt, non coniuncti, licet ex spiratione passiua, actiua quoque inferatur, quæ non ita priorem coniuncti ex vtraque persona Patris, & filij propriam esse, defensa firmiterque traddita, præcipuè apud Græcos, fuit.

CERTAMEN II.

Notiones quinario numero minimè excedunt.

1 PEr excessum oppositè Gabrieli in numero notionum assignando peccauit Scotus in 1. d. 28. q. 1. post 8. *Ad argumenta huius quæstionis.* Ad 3. sex notiones in diuinis inducens: addita nimirùm numeratis quinque filij inspirabilitate ad innascibilitatis admissæ in Patris exemplum. Verum Scholastici omnes cert. 1. citati, quibus assentior, contra ipsum constanter asserunt: quinque tantum nec plures notiones admittendas esse in diuinis; imò, & Gabriel argumenti Scoti metu, ne plures quinque notiones admitteret, intra quatuor videtur mihi cohibuisse notiones. Probatur ab absurdo contra Scotum ad hominem; quia non minus est ingenerabilis, seu ingenitus strictè Spiritus S. quam inspirabilis, seu inspiratus filius: ergo, si ratio inspirabilis constituit per te sextam notionem in filio inspirabilitatis, ratio etiam ingenerabilis constituet contra te septimam notionem ingenerabilitatis in Spiritu Sancto. Neque enim disparitas inter hæc, adhuc verò similis, hactenus ab Scotistis inuenta fuit, neque, vt reor, deinceps inuenietur. Nam, si dicas impotentiam passiuam, vt spiretur filius diuersum quid formaliter esse à potentia passiua ipsius, vt generetur: idem cogeris dicere de potentiæ passiuæ incapacitate, vt Spiritus S. generetur, diuersum quid ab spirabilitate ipsius fore; quod si hoc renuas idem de inspirabilitate conuinceris: vnde vel inuitus sextam tuam notionem deferas necesse est.

2 Probatio autem conclusionis à priori erit solida ratio disparitatis ad Scoti argumentum, quæ hactenus, me iudice, omnino explorata non est, & si in reddendis pluribus plus æquo sudatum ab Scholasticis fuerit. Prima sumitur ex S. Thoma 1. p. q. 32. art. 3. ad 4. quia notio, dignitas, & perfectio personæ, quam insignit esse debeat, quod non habet inspirabilitas filij, cum sit pura negatio. Duo falsa continet solutio. Alterum, quod notio dignitas, & perfectio sit contra ea quæ diximus cert 1. n. 5. alterum quod filij inspirabilitas pura negatio in se formaliter sit, cuius oppositum ostendemus. Imò inde solidè probabitur conclusio, atque Scoti argumentum difiicietur. Quod autem nostro modo concipiendi negatio sit, vel potiùs, vt negatio necessariò concipiatur, quominus notio sit obesse inspirabilitati filij magis, quam innascibilitati Patris, minimè potest, cum hæc etiam à nobis necessario, vt negatio cogitetur.

3 Secunda probatio & solutio ad Scotum, cui plurimum, pro hoc, & aliis hac in re argumentis diluendis, fidit Ruiz d. 47. sect. 4. n. 1. & 6. desumitur ex S. Thom. & aliis. Sic habet. Quia cum distinctio personarum per relationes originis sit, notio, qua persona ab alia dignosci possit, debet esse formalitas, quæ ad relationes originis dignoscendas inseruiat, quod non habet filij inspirabilitas. Contra primo: quia vt ostendi d. 9. q. 1. cert. 3. & 4. & q. 2. personarum distinctio per origines, ac relationes non est. Contra secundo: quia licèt origines, seu relationes distinctiua personarum præcipua, ac primaria personarum sint, proprietates reliquæ notiones essent; quia, licet non primario constituant, & distinguant vnam personam ab alia, tamen apta, sunt, vt per illas eiusmodi persona ab aliis distincta dignoscatur, vt patet. Sicut homo ab equo dignoscitur, per visibilitatem: id autem solum requiritur ad notionem. Contra tertio: quia conceptus innascibilitatis omnino absolutus est, & disparatè se habet formaliter ad relationes, origines, imò & fœcunditatem Patris, vt multis euicimus d. 10. q. 1. cert. 2. & præcipuè 3. nihilque proinde iuuat ad dignoscendas relationes, & origines: & tamen notio est per hosce. Ergo nulla ratio, & solutio est.

4 Igitur, reliquis aliorum rationibus omissis, duas solidas, ni fallor, ad conclusionem communem subiicio. Prima est: Nulla formalitas diuina pluribus communis potest esse notio; vt ex Patribus, & ratione ipsa perspicuum fecimus: atqui inspirabilitas communis est Patri, & filio, atque ingenerabilitas stricta communis est Spiritui Sancto, & Patri: ergo neutra est notio. Minor patet: Quia pater æquè incapax, & ineptus est, vt spiretur atque filius: æquè item ineptus est, vt generetur atque Spiritus S. Confirmatur: quia audito nomine inspirabilis, præcisè, nemo cordatus intelliget personam filij, vel audito nomine ingenerabilis strictè personam Spiritus Sancti; quod secus euenit in innascibilitate Patris, seu in processibilitate, quæ solius Patris est: quare, & ea cognita Patris persona ab aliis dignoscitur.

noscitur. Dices solum filium procedere inspirabiliter, & Spiritum ingenerabiliter, & hoc modo esse notiones. Bene ergo ingenerabilitas, & inspirabilitas sine addito processionis notionem est: at cum illo ingenerabilis Spiritus sanctus processio est spirabilitas; & inspirabilis processio filij est generalibilitas, seu generatio: quæ in quinque notionibus continentur: ergo non constituunt sextam, vel septimam notionem supra quinque.

5 Ratio secunda conclusionis esto: quia, licet geniti inspirabilitas, & Spiritus sancti ingenerabilitas nostro concipiendi modo negationes sint aptitudinis in altero, vt spiretur, in altero verò, vt generetur: ast re ipsa, & formaliter, vt in altero altera est positiuum quid est, neque formaliter intrinsecè, & in se diuersum à positiua aptitudine, vt filius generetur, & Spiritus sanctus spiretur. Sicut species, & differentiæ oppositæ, licet non esse quod est opposita verè dicantur (vt homo verè est, & dicitur, non equus, & rationale non hinibile) ac proinde negatione speciei, vel differentiæ oppositæ à nobis concipiantur, & explicentur, tamen, neque negationem suis positiuis conceptibus superadditam habent: cum identitas vtriusque oppositi impossibilis sit, ac seipsa à rerum natura remota ex sola veritate, & reali formalitate speciei, seu differentiæ cuiusuis: quare sine alia etiam formalitate superaddita seipso rationale formaliter non est hinibile, seu est non hinibile. Sic ergo generabilitas, & generatio filij seipso formaliter est inspirabilitas & non, spiratio; atque spiratio passiua Spiritus sancti est ingenerabilitas, ac non generatio: quare, & eadem in hoc notio cum spiratione, & in filio cum generatione. At innascibilitas diuersa formalitas est à potentia generatiua, generatione, & paternitate, vt citata d. 10. q. 1. cert. 2. & 3. monstrabamus.

CERTAMEN III.

Contra conclusionem vltimam obiectiones reliquæ, neque omnes leues solutæ.

1 Dices: In diuinis est prædicatum procedendi, seu processionis distinctum formaliter, vt superius ab inferioribus ab specialibus processionibus diuinis: ergo constituet notionem vt aiebat Basil. epist. 43. ad Nyssen. circa med. his verbis: *Causæ Patris insertam habet*, Spiritus, *essentiam vnde progreditur. Hanc notionem, & cognoscibile signum, eius, quæ secundum hypostasim est, proprietatis habet, quo cum filio simul, & ipse facit internosci.* Sed tamen notio hic largè à Basil. vsurpatur, & explicuit ipse, cum non dicat dignoscit vnam personam ab aliis; sed simul cum alia internosci; quia est prædicatum vtrique commune cum quo non stat proprietatem, & notionem alterius esse posse, vt patet. Rursus dices: in Spiritu S. est formalitas improductiui ad intra, sicut in Patre improducibilis formalitas, seu innascibilitas est: ergo, sicut hæc quintam, ita & illa sextam notionem constituet in diuinis. Plura hic impugnatu facilia responderi possent, eis solutionibus, quæ supra impugnatæ sunt similia. Solidiùs respondeo prædicatum improductiui ad intra Spiritus sancti ex parte rei, seu formalitatis obiectæ esse idem formaliter, quod spiratio passiua per voluntatem, ac proinde rationem ab ea diuersam non constituere; quod secus habet in Patris innascibilitate, quæ diuersa formaliter est à reliquis personalibus formalitatibus ipsius, vt sæpe diximus.

R. P. Christoph. de Ortega, de Deo vno & Trino.

2 Obiicies tertio. In Patre est formalis proprietas personalis loquutoris, fontis, ac primi principij Trinitatis: in filio ratio personalis etiam verbi, imaginis, ac secundæ personæ: In Spiritu S. ratio personalis doni, amoris producti immediatè à duobus, quod in propriis Spiritus S. numerant Augustinus serm. 38. de temp. Insuper mediatè à Patre etiam per filium procedere, quod, vt nota, & insigne Spiritus sancti ponitur à Nyssen lib. de different. essent. & hypostas. vers. med. Nulla verò harum formalitatum, vel ferè nulla, est ratio Paternitatis, innascibilitatis, filiationis aut Spirationis actiuæ, vel passiuæ in actu primo, vel secundo: ergo multò plures quinque notiones constituentur in diuinis. Pro solutione obserua ferè ex ea narienſi nihil quod pars, vel quasi pars notionalis proprietatis sit, vel complexum ex notionalibus proprietatibus notionem diuersam constituere. Si enim pars, vel quasi, notionis sit reductiuè solum ad notiones, & indirectè spectat: si complexum ex notionibus diuersis notio non est, sed plurium notionum aggregatum. In enumeratis autem non est, quod, vel aliqua notio ex quinque numeratis non sit, vel eius quasi pars ipsi implexa, vel complexum ex aliquibus notionibus ex quinque. Vnde nullam quinario numero addit. Sic ea percurrendo ostendo. Loqui Patris idem est, quod dicere, & generare: & ratio Verbi atque imaginis idem quod generari, & si aliquid additur implexum generationi actiuæ, vel passiuæ, atque in præscindibile est: vnde quasi pars earum est: Ratio amoris doni, spiratiab vtroque, & insuper mediate à Patre diuersum à processione passiua Spiritus per voluntatem similiter non est. Ratio denique fontis, & principij Trinitatis complexa est ex innascibilitatis, & fœcunditatis paternæ rationibus.

3 Opponis denique quarto. Diuersa adæquatè formalitas est in parte potentia generatiua à generatione, atque in eo, & filio potentia spiratiua ab spiratione. Insuper relationes spiratoris, & Paternitatis in vulgari sententia de relationibus realibus superadditis diuersæ ex æquo à prædictis formalitates sunt: quod ipsum dictum puta de potentiis actibus, & relationibus passiuis personarum procedentium: vnde terdecim notiones deduces. Respondet Canar. ex quo Ruiz. citata sect. 4. n. 20. processiones esse vias ad notiones in facto esse; quare, & notiones solum in fieri, & reductiuè. Contra quia processiones viæ sunt solum ad personas productas non ad notiones, aut ad producentes personas, quas supponunt. Contra secundo quia origenes principaliter personarum distinctionem euincunt, easque dignosci faciunt, siquidem conceptus relationis nisi ratione oppositionis producentis, & producti non multiplicat, nec distinguit personas, vt patet in Patre, & filio, in quibus, duobus triplex relatio est quia neuter est terminus spirationis. Contra denique tertio: quia potentia spiratiua non est via, seu notio in fieri, sed in facto esse, vt pater; ergo saltem erunt notiones septem.

4 Respondere posset Ruiz iuxta suam doctrinam d. 53. sect. 5. & aliorum potentiam notionalem ab actu, & relatione solùm differre secundum implicitum, & explicitum, sicut de innascibilitate philosophantur, ac proinde diuersas à patern. vel spiratore etiam notiones non esse. Contra: quia (vt cum horum sententia de relationibus superadditis, intrinsecèque affixis fundamento loquar) potentia generatiua dicitur esse patern. non sub expresso conceptu, sed implicito paternitatis realiter, loquendo: quia vterque conceptus re ipsa in Patre identificatur; non autem formaliter loquendo, vt hic loquimur. Etenim formaliter loquendo simplex formalitas nequit clariùs, vel obscurius, siue expressius, vel confusius concipi ex parte obiecti, sed solùm ex parte modi cognoscendi ex maiori, vel minori intensione cognitionis, qua præsentatur, vel, quia instar rei magis similis: & affinis cogitatio informatur: qua ratione diuersæ voces aliæ aliis idem obiectum significantibus exprimunt,

quorum neutrum in potentia notionali, & relatione paternitatis secundum se contingit, imò neque inueniri potest. Deinde innascibilitas solutione hac notionem quintam non constitueret: cum per hos solum secundum implicitum, & explicitum à paternitate differat.

5 Profundius ergo respondentem vidi Magistrum meum Patrem Didacum Daza, scilicet: notiones diuersas non solùm requirere diuersas formalitates personales, sed quæ sint lineæ diuersæ, nec inter se formaliter coordinata. Si enim eiusdem lineæ sint, atque inter se coordinatæ eadem ratio in eis est distinguendi & dignoscendi personas magis, vel minus in ea linea proiectas in potentia nimirùm, siue actu primo, in via siue in actu secundo, in statu, siue termino. Si enim incompossibilitas principij productiui, & termini producendi superari posset, neque processio, neque relatio personam vnam ab alia diuersam monstraret: licèt ergo diuersæ formalitates sint, non autem diuersæ rationes distinguendi personas; & dignoscendi vnam ab alia: quare neque diuersæ notiones. Accedit: quod præfata omnia ita necessario inter se cohærent, vt ex vnoquoque teneantur reliqua in eadem persona v. g. generatio ex paternitatem, & ex potentia generatiua necessaria: quaquare nequit aliquo ex his dignosci Pater, quin, & aliis duobus dignoscatur: ac proinde eadem notio Patris sunt, non diuersæ & sic de reliquis coordinatis eiusdem lineæ. Quod secus euenit in non coordinatis, eadem linea vt innascibilitate, & spiratione actiua, vt pater.

DISPVTATIO XII.

De personarum comparatione quoad intrinseca.

PORTET iam post intrinsecam personarum constitutionem: atque proprietatum notionumque cuique intrinsecarum examen eas secundum intrinseca comparare: discutereque quomodo vnaquæque se ad alteram habeat; & de aliquibus comparationibus dictum hactenus est. Restant nunc examinandæ habitudines personarum ad se se. Prima circuminsessionis: secunda æqualitatis quoad communia: tertia æqualitatis quoad personalia: quarta de relationibus æqualitatis, & similitudinis diuinæ: quinta de amore, & intelligentia personarum per verbum & Spiritum Sanctum: Sexta de prioritate producentium respectu procedentium personarum.

QVÆSTIO I.

De personarum circumincessione.

PERSONARVM circuminsessio est in existentia vnius personæ in altera de qua an, quidvè sit? examinandum est.

CERTAMEN I.

Circumincessio diuinarum personarum, siue vnius in aliis inexistentia statuitur.

1 SVI insessionem, siue inexistentiam in Patre, ac Patris in ipso expresè Christus Dominus illis verbis Ioann. 10. *Ego in Patre, & Pater in me est*, quæ repetit cap. 14. atque aliis c. 3. *Deus clarificauit eum in semetipso.* ad quæ Hilar. *In se se inesse demonstrat*, Pater, *cum eum glorificat in se se*, ita 9. de Trinit. post med. Ioann. item 1. *Et verbum erat apud Deum*, Vnde idem deducunt Athan. Cyril. Nyssen. Naz. Clem. Alex. Origen. August. Prosper, & alij apud Ruiz d. 48. sect. 1. & d. 107. sect. 2. Quartò in super 2. ad Colos. de Christo dicitur: *in quo inhabitat plenitudo diuinitatis.* Ex quo idem probans Athanas. 5. de vnita substantia deitatis circa finem. Hilar. 8. de Trinit. col. vlt. & lib 9. sub init. Naz. orat. 49. quæ est de fide post med. idipsum probat Ambros. ex 2. cor. 5. *Deus erat in Christo mundum reconcilians sibi*, in eius loci commentario, atque ex Eccles. 24. *Qui creauit me requieuit in tabernaculo meo.* Euaristus Papa. epist. 1. ad omnes Episcopos Hispan. Athanas. Epist. ad Serapion. *ego quidem* siue compend. de fide circa med. Hilar. 4. de Trinit. longè post med. atque ex illo Deuterenom. 32. *Et non sit Deus præter me.* 5. de Trinit. col. penult. Hieron. col. 3. in Isaiam ad illud Isai 45. *Tantum in te est Deus, & non est Deus absque te.* Epiphan. hæresi 76. col. 6. ex illo Isai. 26. *Sperastis in Domino in sæculis æternis, in Domino Dominus confortin perpetuum*, Vbi Aquila ex Græco, & Hebræo: *Confidite in Domino vsque in sæculum, quia in Domino Dominus, qui firmauit sæcula.* Nyssen. orat. de Deitate filij, & Spiritus Sancti: *Totus Pater in toto filio est, & totus filius in toto Patre*, Quæ & habent Basil. epist. 43. ad Nyssen. August. 6. de Trinit. cap. 10. fin. Anselmus cap. 57. Monolog. Fulgent. 3. ad Monim. cap. 7. med. de fide ad Petr. cap. 1. ad q. 3. ferrandi circa med. Cyril. Alex. 1. thesau. cap. 6. 7. & 8. ac lib. 8. cap. 1. col. 2. & 3. de Hilar. 3. de Trinit. col. 2. lib. 4. circa fin. lib. 5. col. penult. lib. 6. circa med. sæpiusque lib. 7. Ambros. ex quo Ecclesia tota in laudem feriæ 2. *In Patre totus filius, & totus in verbo Pater.*

2 De inexistentia verò, & insessione Spiritus Sancti in Patre, & filio, & horum in illo, non tam multa extant, neque tam aperta testimonia. Solum enim est illud 1. Cor. 2. *Quæ sunt hominis nemo nouit nisi spiritus hominis, qui in ipso est: ita quæ sunt Dei nemo nouit nisi Spiritus Dei*, nimirùm *qui in ipso est.* Ad vim argumenti à paritate: vt notat Athanas. 5. de vnita substantia Deit. circa fin. & epist. ad Serap. *Versatus sum.* Adde ex Patribus Naz. orat. 50. de fide Nicæna. Athanas. epist. Iongiori ad Serap. ante med. Thaumaturg. in regula cœlesti fidei apud Nyssen. in eius vita. Nyssen. ipsum orat. Catheeet. cap. 2. Cyril. Alex. in 12. Prophetas ad 2. Ioël versu 34. Cyril. Hierosol. cateches. 17. sub init. Ambros 1. de Spiritu, S. cap. 50. & lib. 3. cap. 41. damasc. 1. de fide cap. 10. vbi Spiritum S. *inseparabilem, & indigressibilem à Patre, & filio appellat.* Et sanè eadem est ratio inexistendi Spiritum in duobus, & horum in ipso, atque Patrem in filio, vel filium in Patre, in quocumque insessio vnius personæ, atque inexistentia in alia, iuxta varias opiniones, collocetur: idcirco mutuam trium personarum insessionem tradunt Patres Fulgent. de fide ad Petr. cap. 1. *Totus Pater in filio, & Spiritu S. totus filius in Patre, & Spiritu Sancto est: totus Spiritus Sanctus in Patre, & filio.* Dionys. post init. circuminsessionem definit:

Aliarum,

Aliarum personarum *in aliis omnia coniuncta, & nulla cum parte confusa manso, & sedes.* Rectè *alia*, & plura, *in aliis*, pluribus ad circuminsessionem posuit. Vnius enim in alio mutua insessio esset, non circuminsessio: circuitus enim in duobus esse non potest, sed vt minimum in tribus, in qua pluralitate solum, vt minimum, locus est, vt plura in pluribus mutuo insint ac longè à princip. ait; *Diuina, cœlestiaque lumina tota in totis sunt*, Damasc. 1. de fide cap. 10. *Has tres hypostbases inuicem adstruimus &c. Per consubstantialem verò immanentiam in se inuicem.* cap. 19. *Immanentia, & stabilitas hypostbaseon inuicem. est Nam ipsæ inseparatæ, & inabscendentes sunt ab inuicem inconfusam habentes inuicem circumitionem.* Et sub med. *Nam si filius in Patre, & Spiritu S.* &c. Ratio à priori est: quia personæ omnes immanenter, & vitaliter, vel producunt, vel procedunt ab aliis ergo inuicem inseparabiles, atque in existentes sunt; quam rationem lucis exemplo illustrauit Damasc. 1. de fide cap. 9. *Quia lux*, ait, *ab igne gignitur, & ab eo non separatur, sed semper in eo est accidentis in modum persona autem in alia tanquam subsistens in subsistente.*

3 Obiicis primò. Nihil est in eo, à quo exit, vel qui exit ab ipso est persona diuina vel est, quæ exit, vel, à quo exit: iuxta illud: *Exiui à Patre*, & similia: ergo nulla est in alia. Distinguo maiorem; localiter concedo: actiuè immanenter, & vitaliter (quomodo persona diuina, vel producit, vel procedit) nego. Obiicis secundo. Quidquid est in alio continetur ab illo: ergo implicat personam vnam esse in alia, quæ vicissim sit in ipsa; quam, & circuminsessio. Consequentia est certa. Nam relationes contenti, & continentis respectu eiusdem in eodem implicant, cùm debeant esse maius, & minus respectu eiusdem distinguo antecedens. Quidquid est in alio *localiter* concedo antecedens; *insessiuè*, nego antecedens. Insessio enim, seu inexistentia solùm dicit vtriusque extremi coniunctionem, vel localem, vel identitatis &c. iuxta dicenda inferiùs dum circuminsessionis essentiam examinemus in quibus neque vmbra continentis, & contenti apparet.

4 Dices: vel personæ sunt aliæ in aliis ratione naturæ, & sic est identitas, non insessio; vel ratione relationum, seu personalium, & hoc nequit esse cum sint oppositæ in personalibus. obiectio hęc plura tangit postea examinanda. Interim distinguo primam antecedentis partem, Ratione naturæ *tanquam ratione fundandi*, concedo: *tanquam extremi nego* de absurdo quid dicendum sit, constabit cert. 3. secundam item partem distinguo: tanquam extremorum concedo; tanquam rationum fundandi nego. Huic enim locum non dat earum oppositio, & distinctio; primo autem dat locum. Ad coniunctionem enim quamuis extremorum distinctio requiritur, ad quam conducit personalium oppositio, & aduersitas in diuinis personis.

5 Quartò opponis: Pater est in filio, & vterque Deus ergo Deus est in Deo: ergo in se ipso. Quod, vel ridiculè, vel implicatoriè dicitur. Respondeo Deus *adiectiuè, seu personaliter acceptus*, est in Deo, sic etiam accepto fateor; substantiuè, & essentialiter acceptus est in Deo, sic accepto, nego; & nego consequentiam quia Deus adiectiuè, & personaliter acceptus, est persona diuina quæ insidet in Deo sic accepto, quæ est alia persona quare non in se ipso Instas: Pater est in filio, qui est in Patre: ergo Pater est in Patre saltem mediatè, quod est æquè ridiculum, atque consequentia primi argumenti in sensu, quo negabatur. Nego consequentiam, neque enim opus est, vt, quod in alio est per identitatem in tertio, vel coniunctionem, sit, adhuc mediatè in omni eo, in quo alius est, vt patet nisi cum medio illo est in alio; quod secus hic euenit: cum nec Pater sit in filio ratione filij, nec filius sit in Patre ratione Patris: cum neuter ratione alterius habeat identitatem in natura diuina, quæ est medium, & nexus seu coniunctio insessionis alterius in altero se enim ipso quisque est eiusdem naturæ cum alio; non ratione alterius. Instas denique Pater est in filio & contra: Ergo paternitas est in filio, & filiatio in Patre: Ergo pater est filius, & filius Pater: quare circuminsessio personas confundit. Distinguo primam consequentiam: Paternitas est in filio constitutiuè nego (quo solo sensu inferri potest, consequentia secunda) insessiuè, siue, vt quid identificatum cum natura filij concedo consequentiam: & nego secundam.

CERTAMEN II.

Aliorum de circumincessionis essentia opiniones confutatæ.

1 SAnctus Thomas 1. p. q. 42. art. 5. in eo videtur circuminsessionis essentiam constituere; quod vna persona sine alia cognosci nequeat, siue independentia cognitionis vnius, à cognitione alterius. Suaderiquè videtur ex Ioann. 14. cum enim petenti *Philippo*: *Ostende nobis Patrem*, respondisset Christus Dominus: *Philippe qui videt me, videt & Patrem meum*: sic videtur rationem reddidisse: *Quia ego in Patre, & Pater in me est*; nempè circuminsessionem Quæ verba mutuamque vtriusque inexistentiam ait Chrysost. tom. 5. orat. 9. non esse intelligendam *corporaliter; sed secundum animi contemplationem*: *quia nec filius sine Patre, nec Pater sine filio cognoscitur*. Verùm inexistentia hæc non est personarum in se, sed in nostra cognitione: quam etiam in essentialiter connexis vulgo theologi admittunt, in quibus, ne somniarunt quidem, circuminsessionem. Secundò vnam personam sine alia cognosci posse multorum theologorum est: ergo & in eorum sententia poterit circuminsessio personarum, probabiliter aboleri. Tertio ex verbis Domini hæc sententia improbatur: Quia circuminsessionem dedit pro ratione connexionis necessariæ vtriusque personæ incognitione: ergo circuminsessio diuersum quid ab ea est: alioqui idem per idem Christus Dominus probasset: quod dictu est nefas.

2 Idem S. Thomas circuminsessionem in immanenti productione, & processione personarum constituit. Sequitur Alarcon d. 3. c. 5. n. 4. mala fide referens Ruiz, & Granad. d. 5. sect. 2 videturque esse sententia Damasc. recitati cert. 1. n. 2. fine, Athenagoræ legat. pro Christianis col. 7. Cyrill. Alex. 1. thes. c. 6. 7. & 8. lib. 3. c. 1. col. 2. & 3. lib. 13. c. 2. post med. & circa fin. lib. 2. Dialog. post med. & 1. in Ioann. 5. Hilar. 3. de Trinit. col. 2. lib. 4. circa fin. sæpe lib. 5. & 7. Ambrol. in symbol. Apostol. c. 2. lib. 3. de Spiritu S. cap. 1. post med. Fulgent. 3. ad Monim. c. 7. circa med. Athanas. orat. 4. contra Arrian. post init. Probarique potest: quia Deus in creaturis, quas producit dicitur per potentiam esse: ergo citiùs vna persona in alia, quàm non, vtcumque, sed vitaliter, & immanenter producit, & quidem sic productæ, ratione virtualis continentiæ creaturæ, esse in Deo dicuntur Ioann. 1. *Quod factum est in ipso vita erat.* Nec refert Aureoli: obiectio: quod Pater, & filius hoc modo solum essent; possint quatenus spirator sunt in Spiritu S. non autem secundum totas personalitates, seu quatenus Pater, & filius etiam. Etenim cum circuminsessionis relatio realis sit, totas afficit sine præcisione personas; licèt non ratione omnium prædicatorum, quæ in illis sunt. Secundo cum potentia spiratiua duplici personalitate Patris, & filij constet, vt diximus, non est obiectioni locus; procedere enim ab vtroque, vt spiratore, est à totis personalitatibus Patris, & filij procedere; quas non esse paternitatem, & filiationem, supra monstrabamus.

3 Verum, licèt ex immanenti personarum processione earum circuminsessio apprimè mòstretur à Patribus; probandæ, non constituendæ circuminsessionis ratio est; alioqui in omni immanenti productione circuminsessio, quæ solius Trinitatis est, admittenda foret. Secundo circuminsessio formaliter æqua in personis est, neque in vlla dissimilis (vt benè S. Bonau. in 1. d. 19. p. 1. art. 1. q. 4. ad 5. Scotus quæst. 2. §. Contra istud. Marsil.

q.22.col.vlt.Henric. 2.p.art.53. q. 10. ad 15. Soar. 4. de Trinit. cap.16.n.12.)constatque ex verbis Christi Domini,& Patrum datis cert.1. non dissimili, sed simili, & æquali modo personas alias in aliis mutuo inexistere: clarescetque adhùc ex cert. 3. vt nimirùm sit Albertum à Carthusiano in 1.d.19.q.2.col. 2.& S. Thom. pro opposito referri:)atqui si circuminsessio formaliter processio sit dissimilis,& inæqualis erit in producente personа,& producta:Ergo. Tertiò:circuminsessio dicit personarum circuitionem in existendo, quæ per processiones formaliter non datur, vt patet. Quartò denique: Spiritus Sanctus non inexistet adæquatè, & seorsim in vtroque Patre,& filio,sed in coniuncto,quod est spirator vnus,vt dogma theologorum fert.

4 Ruiz d.107.sect.7.à n.9.circuminsessionem in præsentia inseparabili personarum secundum immensum vbi constituit. Refert pro se Scotum in 1. d.19.q.2. art. 3.OKam.q.2.med.Gabr. art. 2. adsonareque videtur Soar.4.de Trinit. cap.16.n.11. Multa Patrum conditione sententia hanc conatur stabilire Ruiz. sed quorum plura eam potiùs impugnant, quàm protegunt, solus Damasc.eam videtur leuiter confirmare; etenim 1.fid.16.sub med.*Si filius in Patre, & Spiritu S.* &c. *& est vnitas, & identitas motionis,Nam vna est profiltitio, & motus vnus trium personarum.* Dixerat.& cap. 11. circa med. *Non enim localem, distinctionem possumus in incircumscripta assignare deitate. Nam immanentes,& in se, inuicem personæ existunt:non quod confundantur,sed quod se inhabitent.*ac lib. 3.cap.5.sub init.*Vnitæ sunt personæ substantia, & naturalibus proprietatibus,& eo quod non distant,neque discedunt à paterna hypostasi sunt vnus Deus.* Sed hæc localem personarum inseparabilitatem adstruunt, non autem in ea existentiam mutuam, siue circuminsessionem consistere; quia ex hac localem inseparabilitatem probat Damasc. recitatis locis:quare,ne idem per idem probat, fatetur circuminsessionem à locali inseparabilitate esse diuersam.

5 Assumptum probo. Nam primo loco ait:*Si filius in Patre,& Spiritu Sancto est,& est vnitas,& identitas motionis.*Ecce inexistentiam vnius in alio assignat pro causa vnitatis motus, siue inseparabilitatis localis. Secundo autem loco eiusdem inseparabilitatis localis sic reddebat rationem.*Nam immanentes,& in se inuicem personæ existunt.*Ecce circuminsessionem. Nec iuuant quæ addit. *Non quod confundantur,sed quod se inhabitent,*non eumdem locum,& immensum vbi, sed seipsas per identitatem naturæ, ex qua,ne timeas, inquit, personarum confusionem.Nemo autem confusionem personarum ex necessaria coniunctione locali vbiuis earum,timeat,vt præcaueri à damasceno deberet.lib.autem 3.cap.5.rem magis aperuit:quod indistantiam,& inseparabilitatem non de locali,sed de identica in natura intelligat: non solum prima parte testimonij,quæ clara est,sed secunda, quæ videtur obscurior. Neque enim *ex eo, quod non distant,nec discedunt à paterna hypostasi,*localiter, sed entitatiuè, *sunt vnus Deus,*At per te hac indistantia,& indiscessione ab hypostasi alterius traditur à Damasceno circuminsessio:ergo hæc stat per Damascenum in inseparabilitate,seu indistantia entitatiua personarum,quæ est identitas naturæ,non vero in locali inseparabilitate per immensum vbi.

6 Ad hæc localis coniunctio non facit rem vnam esse in alia,sed esse simul; est circuminsessio est personam vnam esse in alia,vt constat ex scriptura,& Patribus;ergo circuminsessio non est localis coniunctio.Tertio:circuminsessio est immanentia termini vitaliter producti &c. vitali enim processione potissime à ratione probatur à Patribus, & Scholasticis: at immanentia termini vitaliter producti non est localis coniunctio, sed inhæsio in producente: ergo. Quarto: ob hanc localem coniunctionem actio, & terminus in existentiam mutuam dicentur habere. Quintò contra: Quia vt retuli cert.1. n. 1. Christus circuminsessionem dedit pro ratione cur filius nequeat videri sine Patre:at coniunctio inseparabilis localiter non infert necessariam simultatem cognitionis vtriusque: ergo non stat in locali coniunctione inseparabili circuminsessio personarum. Tandem nemo Patrum in ea locali inseparabilitate personarum circuminsessionem posuit, vt dixi.

CERTAMEN III.

Circuminsessio stat in identitate Personarum in natura.

1 Conclusionem hanc docuit Ferrara 4.contr.gent. cap.9.Aureol.in 1.d.19. p.1.art.3.circa fin. Vasq. d.169.cap. 2. Zuniga d.17. dub.5. Mærat. d. 56. Martin. Perez d. 16. sect. vlt. Hurtad. d. 9. dif. 4. Probatur primo ex Ioann. 14. vbi, vt nuper aiebam, simultatem necessariam cognitionis personarum ex circuminsessione probat, probari autem solùm potest ex naturæ identitate. Secundo ex Ioann. 10. vbi, cum Iudæi lapidare Christum vellent, quod n. 30.dixerat:*Ego, & Pater vnum sumus*, sic ad ipsos effatur n.38. *Si mihi non credidistis,operibus credite,vt cognoscatis, quia Pater in me est, & ego in Patre.* Ergo idem est esse in se mutuo, seu circuminsessiuè, ac vnum in natura, dum hoc negantes,vt ad fidem eius inducat, ad circuminsessionem, tanquam ad synonimum, inducit credendam,vt aiebat Naz.orat.49.de fide med. *Hoc erit homo vsion,ideſt eiusdem essentiæ cum Patre: sicut ipse Dominus ait.Ego in Patre,& Pater in me est.* Quæ autem continuo adiungit:*Et ego de Patre exiui, & qui videt me, videt & Patrem meum.* non vt synonima vnitatis naturæ duplici loco explicatæ, sed vt rationes affert. subdit enim Non immerito: *Quia filius Dei de Deo Patre natus est: & ideo de vnitate substantiæ, & de maiestate diuinitatis vnum sunt.* Idem docuit Augustı. de Trinit. cap. 8. dicens tantundem valere: *Ego & Pater vnum sumus*, atque *Pater in me est, & ego in Patre*, Gregorius Bæticus consone aiebat: *Ego in Patre, & Pater in me est audienda esse secundum indifferentiam essentiæ.*

2 Eundem locum expendens Ambros. in id 2.Corint. 5.*Deus erat in Christo* in eundem sententiam luculenter scribit: *Pater enim per id intelligitur esse in filio, quod vna eorum sit substantia. Ibi enim vnitas est, vbi nulla est differentia.* Hilar.sic eundem locum tractans 7. de Trinit. col. antepenult. ait: *inseparabiles esse per naturalem similitudinem,* (identitatis naturæ) *Patrem, & filium non possumus aliis verbis docere nisi sic: Ego in Patre,& Pater in me est.* Quid clarius, & tamen hæc pro se afferebat Ruiz, & quæ sequuntur ex fine eiusdem lib. 7. vbi ait: personam vnam *ita esse,& subsistere, vt in subsistente inhæsit; ita verò inesse, vt ipse subsistat. Nam vterque subsistens per id non sine alio est secundum generationem, & natiuitatem subsistentis: natura enim non alia est.* Paulo vero ante dixerat: *personas diuinas esse in se se per vnitatem, & proprietatem naturæ.* & 5.de Trinit. col. penult. *Cum ipse, filius, Deus sit, etiam per naturæ vnitatem in eo Deus est.* Damasc.1.de fide cap. 10. sub fin. *Has tres hypostases in se inuicem adstruimus; vt non multitudinem, & quandam deorum turbam inducamus; sed vnum in natura Deum. Per tres quidem hypostases incompositum, & inconfusum à per consubstantialitatem vero, & immanentiam in se inuicem hypostaseon,& identitatis, & motus, vt sic dicam, inseparabilitatem vnum esse Deum deprehendimus.* vbi nota consubstantialitatem, & immanentiam hypostaseon in se inuicem,vt idem, & synonima posita à Damasc.fuisse; motus autem inseparabilitatem,vt consequens, & diuersum, quia & Dei vnitatem, sicut illa suadet.

3 Secundus pro nostra conclusione locus est Ioann.2. n. 17.vbi Christus Patrem sic pro suis orat. *Vt omnes vnum sint, sicut tu Pater in me, & ego in te,* ideſt, sicut ego, & tu vnum sumus pro quo apertè circum

circuminsessio posuit:ergo idem censet Christus vnitatem sui,& Patris in natura, atque vtriusque mutuam inexistentiam,siue insessionem Vnde egregie Cyril.Alexand.3.Thesau.cap.1.participatam nostram vnitatem in natura cum Deo per gratiam circuminsessionis voce sic explicans:*Nos gratia, & participatione in Deo viuimus, & mouemur,& sumus,filius verò secundum naturam;quasi à fonte semper viuo,ex substantia Patris emanans.Non ergo: vt nos in Deo viuit & est;sed naturaliter ipse vita est, & in Patre naturaliter est vnum cum ipso secundum identitatem essentiæ.* Quid illustrius?Pudet his recitatis plura proferre.A ratione verò probatur. Quia esse aliquid in alio propriè per inhæsionem, solùm est in creatis, in quibus, quia æquè non se habent subiectum ad formam,& forma ad subiectum non mutuo sibi insident,sed sola forma insidet subiecto: at in diuinis personis inhæsio per physicam informationem est impossibilis, vt patet;quare debet esse per id,quod inhæsionis simillimum in diuinis sit:ad hæc est identitas in natura:quæ, quia in omnibus personis æqualis est, mutuo personæ sibi inuicem insunt.Secundò probatur: quia esse in sese personas non saluatur simultate cognitiones, processione, vel locali inseparabilitate,vt vidimus:ergo identitate naturæ,quæ sola restat.

4 Quæ opponit Ruiz ab authoritate Patrum pro nobis potiùs sunt,vt in apparentioribus Damasceni vidimus,& in Hilario.Nec meliori euentu contendit Christum illud:*Ego, & Pater vnum sumus.* probasse tanquam per quid diuersum,per illud:*Ego in Patre, & Pater in me est,*atque vtrumque,vt diuersum à Patribus, & Scholasticis traddi.Sed ex dictis toto num.1.& 2.constat apertè oppositum.A ratione arguit:*circuminsessio est identitas*: atqui inter personas non est identitas: ergo nec circuminsessio.Distingue maiorem:est identitas in natura personarum concedo, & identitas personarum inter se absolutè,nego maiorem. Similiter distingue minorem. Inter personas non est identitas personarum inter se secundum,personarum in natura, diffiteor: & inde consequentia euanescit.Posset contra nostram conclusionem instantia alia proxime factæ obiectioni affinis efformari, eam tamen in sequens certamen remittimus, quia difficultatem in eo expediendam tangit.

CERTAMEN IV.

Circuminsessionis relatio immediatè affi cit, & personalitates.

1 Disputatur tandem de circuminsessione an toti personæ primario conueniat? an soli essentiæ, rationeque eius personæ totiusquemadmodum toti homini,esse in pergula ratione pedum, qui primario, & ratione sui in illa sunt, dicitur conuenire. Extremum docuerunt.Henric.apud Scot.in d.10.q.2.§.*de primo* Durand.q.3.referique possent Ricard art.2 q.3. ad 1. & 3. Carthusian.q.2.ad 3.vbi asserunt naturam Patris esse per se in filio, paternitatem verò per accidens. Sed certè *esse per se*,pro esse essentialiter accipiunt;atque oppositio modo *esse per accidens*,pro non essentialiter. Ratio huius sententiæ sit: circuminsessio consistit in identitate personarum:ergo,cui primario, & ratione sui competit identitas,competet circuminsessio,cui autem ratione alterius competet secundariò:atqui identitas cum persona non competit personalitati, aut personæ toti ratione sui, sed ratione essentiæ, quæ ratione sui & primariò, & per se idem est cum persona,& personalitate quauis:ergo soli essentiæ ratione sui, & primariò competit circuminsessio; personalitati verò,ac personæ toti solum ratione essentiæ,& secundariò.

2 Verùm ratio hæc futilis est. Etenim circuminsessio non est identitas extremorum inter se se,sed in natura, tanquam in tertio:natura autem non est idem cum persona in natura tanquam in tertio,nec primariò, nec secundariò.Hinc secunda sententia excitari posset extremè opposita præfatæ:Nempè:personalitatibus solis ratione sui, & primariò circuminsessionem conuenire; essentiæ verò, aut personis totis solum ratione personalitatum, & secundariò. Etenim solæ personalitates inuicem habent identitatem in natura tanquam in tertio;natura verò,quæ altera pars personæ est,neutiquam illam habet,vt modo dicebamus:nam inter naturam,& personalitatem,cui identificatur natura, alia, quæ tertium sit identitatis non est, vt modo docebamus: ergo neque natura, neque tota persona illa constans est ratione sui idem cum persona alia in natura, tanquam in tertio,sed solum ratione personalitatis:quare,& secundariò tantum.Sed enim ratio hæc solum probat,neque essentiæ soli ratione sui, neque toti personæ ratione essentiæ,tanquam extremi primario circuminsessionem conuenire; non autem toti personæ ratione sui non conuenire.Huius enim respectu,licèt essentia pars identificata sit, persona tamen tota vere tertium quid est, cui persona alia tota,tanquam tertium aliud quid in natura,tanquam tertio,identificatur.

3 Vera ergo sententia est circuminsessionem primariò,per se,ac ratione sui totis personis conuenire;ità Scotus vbi proximè § contra illud.S.Bonau.1.d.10.q.4. Gabr.q.2.art.1.Capreol.q.1.art.1.ad 3.Marsil.q.22.art.2. Deza q.vnic.Ferrara 4.contra gentes,S.Thom.1.p.q.42. art.5.vbi Caietan.Canar.Molin.Vasq.d.16.cap.2.Soar.4. de Trinit.cap.vlt Ruiz d.107.sect.3. referens Albertum Ægid.Tarantas.Vdalricum,& OKam,Alarcon.tract.5.d. 3.cap 5.n.3.Martin Perez.d.16.sect.vlt.Gaspar.Hurtado d.9.dif. 4. Mærat. d. 56. Probatur ex recitatis Patribus cent.1.n.2.dicentibus totum Patrem esse in toto filio,& contra totum filium in toto Patre &c. quod absolutè verificari non posset,si ratione solius partis cuiusuis alter in altero esset;sicut neque totus Petrus in pauimento,vel pergulas esse absolutè dicitur,quia pedibus, seu ratione pedum est. Confirmatur ex Hilar. 7. de Trinit. circa fin.& fine aiente:*inesse non aliud in alio, vt corpus in corpore.*quod solum parte sui corpori insidet,*sed ita esse, ac subsistere,vt subsistens in subsistente insit:ita vero inesse, vt ipse subsistat.*Sed secundum se totum,vt integrum,& totum est subsistens. Similia habet Damascenus recitatus cert.1.n.2.& cert.2.n.4.& 5.

4 Rursus probatur ex eodem Hilar.6.de Trinit.circa med.& sæpe toto lib.7.8.& 9.post med.& 10.col. 4. dicente: *inuicem in se se esse personas, quantum ad totas personas.* Cyrill. Alex. 1. Thesau. cap. 6. 7. & 8. & lib. 13. cap. 2.sub med.cap.4. med. ait esse personam vnam in aliis *sicut hypostbasis, in hypostbasi, & subsistentem in subsistenti:filiumque in Patre sicut characterem, & imaginem*; quæ omnia personis secundum se totas conueniunt, non secundum sui partem, quæ nec hypostbasis, nec imago,neque filius est.Quod autem eodem cap.4.med. dicat *filium in sua proprietate esse in Patre,atque personas, vt numero differentes inuicem inesse*, primæ potius sententiæ aduersantur,nec secundæ fauent. Solum enim contendit personis etiam, seu non naturæ soli, & præcisè sumptæ,circuminsessionem conuenire; sed vt coniunctæ cum proprietatibus,& distinctiuis personarum:quo pacto integra persona est. Soarij ratio ad eandem sententiam ex locali inseparabilitate personarum petita; quæ non essentiæ soli,sed personalitatibus etiam competit,& personis admittenda non est:quia falso nititur principio,nempè circuminsessionem localem esse inseparabilitatem.

5 Probo ergo à ratione primò: quia immanentia personarum in se se ipsis competit, quia immanenter, vel producunt,vel procedunt,vt ex Patribus & Theologis vidimus:ergo, quibus per se,& ratione sui competit immanens, & vitalis processio actiua, vel passiua competit per se, & ratione sui circuminsessio:atqui totis personis tantum competit per se actiua, vel passiua processio,vt patet:ergo & eis totis per se & ratione sui competit circuminsessio,non aliis. Probo secundò quia ratio primarij, & secundarij in eodem genere esse debet:atqui non est in eodem genere, & ordine denomi-

natio inexistendi vnam personalitatem in alia, atque vnam personam in alia: neque naturæ cum personalitate aliqua est in existentia, seu circumincessio nequit parti alicui formali personæ primariò conuenire, secundariò vero, & ratione illius personæ toti. Minoris primam partem: probo quia personalitatibus præcisis formaliter ab essentia, quo solum pacto non tota persona sunt, diuersitas solum formalis competit, non identitas realis, quæ solum, est in statu realitatis, non præcisionis per rationem. In statu verò realitatis, in quo competit eis identitas cur à natura aliarum, siue inexistentia in aliis, sunt totæ personæ: ergo toti personæ primariò competit circumincessio, vt contendimus; non vero ratione personalitatis, cui competat primario.

QVÆSTIO II.

De Personarum in communibus æqualitate.

EX dictis q. 1. & d. 2. de vnitate personarum in natura constare facile potest vnitas, & æqualitas earum in communibus attributis, quæ ipsam indiuiduè comitatur, atque in operationibus adextra. Sed quia in his, & æternitate, ac omnipotentia peculiariter hæretici errarunt, atque in aliquarum eis in rebus difficultatum solutionibus minus probanda est Scholasticorum doctrina, hæretici hic confutandi solida doctrina sunt. Est autem æqualitas, de qua nunc, non molis, seu quantitatiua, sed imitatiua, & quam vocant perfectionis.

CERTAMEN I.

Persona quæuis cæteris omnipotentia, & operatione est æqualis.

1 OMnes in re præsenti errores ex Arrij delirio dimanant. cuius sunt vel explicatio, vel extensio. Ex nouis Arrianis Transiluani lib. 2. cap. 26. docent filium creationi nullatenus interuenisse, quod ex Arrianis antiquis nemo, quod sciam, asseruit. Arrius verò apud Athanas. serm. 3. contra Arrianos asseruit creata condidisse. iussu, & disciplina creandi à Patre acceptis, videlicet, vt eius ministrum. Secutus est Euseb. Nicomediens. apud August. contra sermonem Arrianor. cap. 3. sub init. Asterius, & Maximin. apud eundem lib. contra Maximin. col. 2. qui etiam refertur à Cyril. Alex. 1. Thesau. cap. 2. init. & 4. Dialogor. de Trinit. à med. Lunom. apud Basil. 2. contra ipsum sub med. Valentinus Gentilis Arrianorum instaurator protheſi 24. & Transiluani vbi proximè ex hypothesi, quod creationi interceserit. Tertiò Arrius apud Theophylactum in id Ioann. 1. *Omnia per ipsum facta sunt.* creationi interceſſisse filium volebat, *vt Patris instrumentum*, quod minus, quam ministerio est. Idem quoque volebat Lunom. Paululum ante locum citatum Basilij, pro quo, vel simili errore refertur. Melanchon. lib. contra Stancar. & epist. ad electorem Bandenburg. Nec honoratius res apud hæreticos cum Spiritu S. agitur. Alij enim inter creata filij ministerio Spiritum sanctum recensent. Ex his fuit Lunom. circa finem citati libri, atque alij apud Theodoret. 4. hæreticarum fabular. col. 4. reliquique deterius de Spiritu S. quam de filio blaſphemant prorsus illum à rerum conditione relegantes licet Maximus apud August. lib. 1. contra ipsum col. 2. & 3. dicat Spiritum S. & filium vicissim alterum per alterum illuminare.

2 Hæreticorum fundamenta. Primum Patrem plura dedisse filio illumque accepisse; mandasse item, præcipisseque ipsi, etiam quæ loqueretur, filiumque obedisse. de quibus d. 2. q. 4. cert. 9. n. 4. insuper illud Ecclesiastici 24. *In habitatione sancta coram ipso ministraui.* Videlicet in eorum etiam creatione, quæ ad Ecclesiæ constructionem pertinebant. Sed tamen Græcum Latino *ministraui* respondens significat munera publica gubernationis, directionis, & imperij obire: quod verbo sapientiæ genitæ, artisque diuinæ obiectiuæ, termino proprium est. Hoc sensu Clemens Romanus 8. Const. Apostol. cap. 17. & noua diuisione cap. 12. post med. de filio ait: *Tibi Deo suo, & Patri per omnia inseruiens, tum in varia creatione rerum, tum in prouidentia.* & paululum antiquiori cap. 12. post med. *Vnigenitus filius tuus Deus &c. in omnibus ministrauit tibi Deo ipsius, & Patri in vario opificio creaturarum, & in earum conuenienti prouidentia.* Neque alio sensu Iustin. M. Dialogo cum Triphone opera filij *ministeria appellasse fertur.* Et Clemens Alex. orat. ad hort. ad gentes pag. 2. med. verbum *instrumentum concinnum.* 3. Pædag. cap. 12. circa fin. *Ad ministrum.* Consonat Iræneus 4. aduersus hæres. cap. 4. circa fin. *Omnia filius administrans Patri perficit.* cap. 37. circa med. *Deus Pater ostenditur Spiritu operante, filio vero administrante* Basil. 5. de Spiritu S. cap. 16 longè ab init: *Cogita mihi Patrem principalem causam eorum, qua fiunt: deinde conditricem causam filium, perfectricem Spiritum S. vt voluntate Patris sint administratores Spiritus.*

3 Præfacto verò sensu hos Patres loqui constat. Etenim Basil. lib. illo, cap. 8. *ministrandi*, verbum præmolliens sub med. ait: *Neque, quod ipsis particularibus mandatis vnicuiusque operis ministerium commissum sit. Nam istud quidem seruile est, & à diuina dignitate immenso semotum interuallo: sed verbum plenum paternis bonis, & à Patre splendens omnia facit ad similitudinem eius.* Confirmat: *quia quorum æqualis est essentia, & potentia, æqualis est operatio.* Nec nisi de largè sumptis ministerio, & seruitute, & obedientia sumptis sentire potest, quicumque filium Deum fateatur. Quo circa cum Clemens Rom. ipsum Deum esse fateatur ibidem, atque à cap. 22. ad 28. & epist. 1. ad Iacobum Fratr. Domini Filij diuinitatem, & æqualitatem cum patre demonstret: idemque præstent Iustin. M. ibi, & Clemens Alex. 1. Pædago. cap. 6. sub init. Iræneus 3. aduersus hæres. cap. 6. 8. 10. 12. 16. & 20. ac lib. 4 cap. 11. lib. 5. cap. 18. ita etiam interpretandi sunt vt ministrare, atque famulari dicantur largè: tùm, ad ostendendam authoritatem principij, quæ in Patre est, Trinitatis, tum etiam sicut cuiusuis ars, virtus, & affectus ipsi in operibus auxiliari, & famulari dicitur Isai. 63. *Indignatio mea ipsa auxiliata est mihi.* atque Eutychianus Papa epist. ad Episcop. Bæticæ col. 1. aiebat: *Dei filius natus ex Virgine, & Spiritu S. ipso sibi in hac operatione famulante, & sua, Dei videlicet inumbrante virtute.* Cum ergo verbum obiectiua Dei ars, artisque terminus, ac Spiritus S. amor, & affectus in facto esse sint, facile, quæ de arte, & affectu dicuntur, ipsis accommodantur.

4 Sed adhùc obiicies Iræne. 3. aduersus hæres. cap. 8. longè à med. ad id psalm. 44. *Ipse præcepit, & creata sunt.* ad quæ ille. *Cui ergo præcepit? verbo suo, per quod, inquit, tali firmati sunt.* Concil. Syrmiense can. 3. recepto ab Hilar. lib. de synodis sub med. *Si quis Christum Deum ante sæcula filium Dei obsecutum Patri in creatione omnium non confitetur anathema sit.* can. 27. anathematizat eum, *qui filium Dei ante sæcula subsistentem, & ministrantem Patri ad omnium perfectionem non dicat.* Hilar. citato lib. vers. fin. in id Ioann. 5. *Non potest filius à se facere,* scribit: *Authorem discreuit, cum ait: non potest à se facere; obedientiam significat cum addit: nisi, quod viderit Patrem facientem.* 4. de Trinit. med. ad id Genes. 1. *Et vidit Deus quia bona sunt:* ita habet: *Placere Patri opera sua gaudet filius per se ex præcepto eius effecta.* lib. 5. post med. ait filium *in creando mundo obedientem dictis Dei Deum.* Cyril. Hierosol. Catech. 6. & 11. circa fin. *Patre volente omnia extruere Patris nutu filius omnia creauit, vt nutus custodiat Patris authenticam potestatem.* Epiphan. hæres. 73. vers. med. *Ex eo, quod ex Patre genitus est, & Patrem audit, & Patri ministrat, ipsum esse habet.* Nyssen. de Trinit. aduers. Iudæ. col. 2. Hierom. Amos. 6. longè à med. ad id: *Ecce Dominus mandauit, Patrem iubere, filium facere.* docent. Hæc tamen, & similia prioritatem solum originis, atque principij authoritatem in Patre denotant, non seruitutem,

aut

aut inæqualitatem filij in potentia, & operatione; vt iam eorumdem testimonijs ostendo quamquam, & recitata id satis ostendant.

5 Hilar. verbis suis primo loco recitatis adiungit. *Non enim virtutis differentia est non posse, nisi videat: quia virtutem magis præstat natura, quam visus; at verò obsequela est tunc posse cum videat: atque ita per quod tunc potest cum videt, significat non ex visu accipere virtutem, sed authoritate visus præsumere potestatem. Non ergo differt naturæ virtus in Patre, & filio, cui hoc posse, quo Pater possit, non ex incremento aliquo natura profectus tribuat, sed authoris exemplum.* Secundo vero loco recitatus præmisit ante med. *In eo quod dicitur faciamus, & iussio exequatur, & factum.* Canonem vero Syrmiensem, quem recepit, ita explicat: *Non præstantem quamquam cuiquam genere substantiæ, sed subiectum alterum alteri nativitate naturæ*, ac infra: *Patri subiectus est, vt authori.* & 5. de Trinit. col. 4. *Deus est, per quem facta sunt omnia. Hoc mihi de eo creatio mundi locuta est. exequatur Deus Deo nomine: exequatur veritati veritas ex opere.* Quod confirmat col. 5. Cyril. Hierosol. solùm vult nutum filio à Patre communicari. Quod subdit vero: *Regnare voluit filium in his, quæ ab illo facta sunt ipse exhibens illis rerum creatarum administrationem.* non significat rebus iam factis liberè earum regnum, & administrationem filio detulisse; sed voluntate communi creandi regnum, & administrationem ineuitabilem filij voluisse. Dixerat enim Catechesi 4. cap. 3. med. de filio *Cum patre simul regnans, & omnium per Patrem opifex.*

6 Adhuc autem restare pro hæreticis videtur Naz. orat. 13. 2. de pace ferè med. n. 13. sic fatus. *Primæ causæ*, Patris, *Magnificentius est diuinitatis* (Personæ diuinæ) *quam rerum creatarum principium esse: ac per interpositam Deitatem.* id est diuinam personam, *ad res creatas venire.* Sed tamen solum vult nobiliorem esse productionem Patris ad intra, quam ad extra; neque aliter res creasse potuisse, quam dictione quæ verbi, ac filij productio est, atque volitione, qua efficaciter creaturas dirigeret, quæ item Spiritus sancti est productio: cum orat. 36. circa med. atque alibi sæpè pro æqualitate, & identitate operationis filij cum Patre accerrimè pugnet. Ad Euseb. Cæsar. hæretici confugiunt: quia 4. demonstr. Euang. cap. 2 post med. & cap. 4. initio ait: filium esse *ministrum, instrumentumque suffectum, & præfectum à Patre rerum administrationi.* Verum Eusebius in rebus hisce nullius est momenti, vt benè Bellarmin. 2. de Christo cap. 9. cum Arrianus aliquando fuerit, atque in re præsenti verba Arrij videatur transtulisse ex epist. ad Euseb. Nicomediens. & epist. ad Alexandrum teste Epiphan. hæresi 69. quare, licet eisdem capitibus æqualitatem omnimodam filij cum Patre defendat, recitata verba catholicis suspecta habentur; sicut & hæc Pseudo Augustini tom. 4. lib. de Trinit. cap. 5. sub init. *Dicitur filius Dei ex voluntate, & præcepto Patris visibilia, & inuisibilia, ex nihilo fecisse,* & infra: *In faciendo in omnibus expectans Patris iussionem.*

CERTAMEN II.

Patres instrumenti ac Ministri creationis voces in filio & Spiritu S. execrantur.

1 VT præfata Patrum interpretatio de filij ministerio, & obedientia, iussione que Patris, vsúque filij instrumentali in rerum effectione largè accipiendis, prout denotat solùm artis diuinæ terminum, seu diuinam artem, & inperium in facto esse, quod est verbum, eiusque origine posterioritatem, magis ex eorum mente demonstretur: videndum est quantum eis stomachum mouerint ministri, atque instrumenti creationis nomina applicita filio. Et in primis Concil. Nicæn. lib. 2. versus med. §. *non ita* sic habet: *Manifestum est, quod vere Deus natura sit, filius, & non instrumentum.* & ex Isai. 9. *Audi Philosophe Dominum eum prædicatum, non autem ministrum,* & §. *quid profunda*, ex multa scriptura concludit: *instrumentum non fuisse.* Denique §. *in libro Iob.* æqualitatem & identitatem operationis Patris, & filij confirmat. Synodus, Anthiochena prima in professione fidei ad Paulum Antiochen. §. 2. cum ais dixisset filium in mundi creatione *impleuisse voluntatem Patris*: addit: *Per quem omnia fecit Pater non tanquam per instrumentum.*

2 Id ipsum docet Athanas. orat. 1. & 2. & 3. contra Arrian. vbi ex eorum doctrina infert filium imperfectiorem reliquis creaturam fore: cum Pater in eius productione instrumento non egerit, & si creatura per Arrianos sit: quo etiam argumento vtitur Cyril. Alex. 5. Thesau. cap. 2. sub init. & fine concludit que cap. 3. filium creationis instrumentum non fuisse, & 4. Dialogor. de Trinit. ait: *Si enim filius creatura cum sit, meam Patris voluntatem sustinet; cur non creata reliqua sufferre possunt?* Basil. 4. contra Lunom. circa med. sic arguit: *Si Patris virtus per filium creauit Pater creator est, non filius: sicut instrumentum non est artifex.* At filius creator est, vt probat lib. 5. pag. 2. ex Baruch. 3. ab illis verbis: *Qui præparauit terram.* ad illa: *Post hæc in terris visus est.* Ergo filius instrumentum creationis non est. Idem subsumptum probat Ruiz. d. 110. sect. 7. n. 7. ex illis Ioann. 1. *Mundus per ipsum factus est.* & *in propria venit, & sui eum non receperunt.* Opera autem facta instrumenti, & ministri facientis propria non sunt, sed artificis, & principalis factoris. 2. quia sapient. 7. de filio iuxta concilium Sardicense, qua Catholicum, professi. fidei circa fin. dicitur: *Omnium artifex sapientia &c.*

3 Probat 3. ex Eccles. 24. de sapientia genita habetur: *Gyrum cæli circuiui sola*, id est mundum totum virtute, & operatione mea, non alterius principalis impellentis, & præcipientis, tanquam minister, & instrumenta virtuti associata, ac non sola; imò sola ego, & mea virtus Patris ars, & sapientia obiectiua sum. vt ideo dicam prouerb. 8. *Quando præparabam cœlos aderam.* & sap. 9. scribatur: *Est tecum sapientia tua, quæ nouit opera tua, quæ adfuit tibi cum faceres orbem terrarum.* vt explicat Fœlix Pap. 1. epist. ad Benignum. Probatur quarto ex 1. ad Hæbræ. vbi Paulus Christum filium ab Angelis discriminans ait: *Ad Angelos quidem dicit.* (nempè psalm. 103.) *qui facit Angelos suos spiritus, & ministros suos &c. Ad filium autem*, (nempè ait psal. 44.) *Thronus tuus Deus &c. & tu principio Domine terram fundasti & opera manuum tuarum sunt cœli.* Ac de Angelis rursus. *Nonne omnes sunt administratorij. Spiritus.* Est igitur discrimen à paulo assignatum: quod Angeli Dei ministri sunt, filius autem non minister, sed Deus. Succedat Damasc. 4. de fide cap. 19 post initium dicens Patris beneplacitum per filium impletum: *non veluti per instrumentum, sed vt per substantiale, & hypostaticum eius verbum, & sapientiam, & virtutem. Propterea quod in Patre, & filio vna compellatur motio.* Demùm Theophylact. Ioann. 1. Elias cretens. in orat. 1. Nazianzeni n. 169. probant. *omnia per filium facta, non tanquam per instrumentum.*

4 Porro cum hæretici Spiritum S. deteriorem blasphemarent, eam ab interuentu ad creandum prorsus relegabant: quare nullæ apud ipsos de illo voces ministri, & instrumenti creationis, quod sciam, audiuntur; idcirco neque à Patribus adeò frequenter; imo vix in illo ab aliquo reiiciuntur. Vnum audio Cyril. Alex. reiicientem 3. Dialogor. de Trinit. col. 56. & tandem lib. 7. circa med. hisce verbis: *Nonne Deus Spiritus est, qui transmutat ad Deum? non quod per gratiam, quasi minister &c.* ac deinceps cuncta ab eo, non vt ministro, seruo, virtute è participata produci fusè probat. lib. autem 13. Thesau. cap. 1. fine sic ait: *Si creatura Spiritus S. est, quomodo totam operationem Dei habet? Non enim puto posse aliquos adeo insanire, vt audeant dicere Deum verum organis, atque instrumentis aliquibus operationes suas adextra emittere.* Ratio autem æquè firma æqualitatis in potentia, & operatione vtriusque cum Patre est æqualitas, siue identitas vtriusque cum illo in Deitate, quam ostendimus d. 2. Vnde, & identitas in potentia demonstratur d. 5. q. vlt. atque inde in operatione etiam identitas, & æqualitas, neque ministri, aut instrumenti ratio in alterutro locum habet si hæc strictè vsurpentur.

CERTA

CERTAMEN III.

Validè alterum hæreticorum fundamentum contra ipsos regeritur.

1 ARrius, vt vidimus cert. 1. eo nitebatur fundamento: quod Ioannis 1. dicatur: *Omnia per ipsum*, nempè verbum, *facta sunt*, Illa enim præpositio *per*, vel instrumentum, vel ministerium denotat. Cui consonat sæpè Paulus 1. cor. 8. *Vnus Deus Pater, ex quo omnia: vnus Dominus Iesus Christus, per quem omnia.* Ad Hæbræ. 1. *Per quem fecit, & sæcula.* Verum, quam futiliter hæc obiiciantur videat, qui viderit Patri operanti eandem præpositionem adhibuisse sæpè scripturam 1. Corint. 1. *Fidelis Deus, per quem vocati estis in societatem filij eius.* Vocati autem sunt infusione, & productione auxilij. Atque ad Rom. 11 8. *Quoniam ex ipso, & per ipsum, & in ipso sunt, omnia, ipsi gloria &c.* Si autem Deum, cui gloria est, non decet per ipsum esse omnia: ergo *per* nec significat ministerium, seruilitatem, nec instrumentum: quare filio applicitum ministrum, vel instrumentum creationis esse non probat. Confirmatur: quia *ex* & *de* etiam tribuuntur filio Ioan. 1. *De plenitudine eius omnes accepimus.* Colos. 2. *Ex quo totum corpus per iuncturas &c.* Ioann. 16. *De meo accipiet.* Vt obseruant Ambros. 4. de fide cap. 6. Basil. de Spiritu S. cap 5. Bellarmin. 2. de Christo cap. 9.

2 Sed regeramus testimonium contra Arrianos: *Omnia per verbum facta sunt*: atqui nequeunt fieri per illud, tanquam instrumentum, vel ministrum Patris: ergo tanquam Deum consortem potentiæ, & operationis paternæ. Minor probatur: quia ministris vel instrumentis inferioribus is solùm vtitur, qui se ipso physicè, vel decenter exequi nequit, quæ vult: atqui Deus Pater physicè, & decenter exequi creata omnia potest: ergo non vtitur filio, & Spiritu S. tanquam instrumentis. Hoc argumento vtebatur Cyrillus proximè recitatus. Probatur proxima minor: quia Pater, quem solum Deum Arriani admittunt, solo voluntatis nutu omnia ex nihilo, & facere potest: ergo physicè, & decenter omnia exequi potest. Antecedens probo ex illo Genes. 1. toties repetito: *Fiat lux, fiat firmamentum.* quæ optatiua cum sint, desiderium, & Dei nutum, quo cuncta peregit, significant; non autem præceptum important, vt volunt Arriani ad filium: Præceptum enim Imperatiuo *fac*, intimandum esset ad inferiorem aliquam potentiam, & virtutem; quin vbi ad hominem formandum personas reliquas Trinitatis adhortatur, id præstitit, vt eleganter obseruat Tertullian. *Non imperiali verbo, sed familiari manu, etiam verbo blandiente præmisso faciamus.* Item ex psalm. 44. *Ipse dixit, & facta sunt.* idem antecedens fulcitur. Hoc argumentum acutè presit Cyril. Alex. 5. in Ioann. cap 3. circa med. his verbis: *Si nutu, & sola voluntate omnino Deus operatur, quid opus est medio? nonne supernacaneus filius videbitur.*

3 Probatur secundo eadem minor ex Genes. 1. *In principio creauit Deus cœlum, & terram*: & *Fecit Deus firmamentum.* Et: *fecit Deus bestias terræ*: Eccles. 1. *Vnus est altissimus creator omnipotens*, cap. 24. & Machab 2. cap. 1. *Deus omnium creator*, Et Genes. 1. n. 31. *Vidit Deus cuncta quæ fecerat, & erant valdè bona.* quo loco, de propriis, quæ fecerat Deus, operibus gaudet, non de aliena arte factis. Demùm Ioann. 5. *Pater meus vsque modo operatur.* Quæ ad rem præsentem egregiè expendit Cyril. citato cap. 3. ante med. Matth. 6. *Pater vester cœlestis pascit illa.* cap. 10. *Vnus illorum non cadit super terram sine Patre vestro: sed & capilli capitis vestri omnes numerati sunt*: Ergo immediata rerum creatio se ipso Deo physicè, & decenter conuenit, cum ei vbique in Scripturis tribuatur. Vrgeo Arrium, eiusque semina infausta. De quonam hæc intelliguntur. De filio ne? ergo filius, & Deus & creator præcipuus: non minister Deo inferior inseruiens creationi. Secundo: ergo, & Pater, licèt Deus, immediatè potest physicè, & decenter exequi creatorum productionem. Sed voles intelligi de Patre, qui solus Deus est per vos: ergo Pater immediatè physicè, & decenter potest creare, & producere creaturas: ac proinde ministro, & instrumento creato, neque eget, neque vtitur in prima rerum creatione: quandoquidem rerum fabricandarum solus recensetur artifex, & creator vbique in scripturis.

4 Dices Deum Patrem creatorem dici, & authorem rerum; non autem alterius ministeria, & instrumentalia officia eis locis excludi, sicuti à nobis filij ministerium, instrumentaleque officium excluditur: opportere autem creationem Dei decenter ad ipsum, & congruè ad creaturas, quæ generaliter immediatam Dei virtutem ferre non possunt, intelligere. Contra primo: quia inde, vt Deus, vult nobis innotescere, quia creat omnia; creauit autem nulla facta mentione adiuuantis ministri, aut instrumenti, citatis locis. Vnde sola Dei executio nobis intimatur: ergo immediata Dei omnium operatio non indecens, sed dignissima Dei prærogatiua, signumque, quo Deus agnoscatur habetur ab Scriptura. Contra secundo: Qui solus aliquid exequitur, immediatè exequatur necesse est, sine instrumento, sine ministro: atqui Deus solus exequitur creationem, ergo immediatè sine ministro, sine instrumento exequitur Deus creationem. Minor suadetur ex Isai. 44. *Ego sum Dominus extendens cælos, stabiliens terram, & nullus mecum.* Iob. 4. *Qui extendit cælos solus.* Quo circa, vel filius, vel Spiritus sanctus creationi non interueniunt, contra locum, quem nobis Arriani obiiciebant; vel, vt Deus idem cum Patre, eademque potentia, arte, virtute, & operatione interueniunt. Illud de intollerantia creaturarum virtutis diuinæ immediatè stolidorum est. Etenim immediata Dei operatione virtutem Dei formaliter in se non recipiunt, quam nequit creatura vlla habere, & recipere; sed ex ea influxum, & esse participatum cuiusque creaturæ proprium, sine quibus neque sustentari, neque in se esse vsquam possunt insuper in filio verbo; quod & creaturam esse blasphemant: atque immediatè à Deo factũ fateri tenentur (ne in infinitum verborum Dei abeant, vel tandem in aliquo, quod Deus sit, vel immediatè à Deo creatum, sistant) euincitur apertè in se creaturas Dei operationem immediatè posse recipere.

5 Tertiò probatur illa minor: quia cum nullo prædicato diuino pugnat potentia immediatè operatiua rerum ergo est physicè in Deo possibilis: ergo, & decens Patet: quia si indecens, cum aliquo diuino prædicato pugnaret. ergo, & est de facto; quidquid enim possibile, decensque Deum est necessario, & actualiter in Deo est, ne aliquid Deo melius esse possit. Vt huic argumento respondeant hæretici aliquam indecentiam in immediata Dei operatione debent assignare; sed quia debitum à tempore Arrij non soluunt neque vnquam soluendo erunt. Præsto gratis, quod non debeo, neque ipsi sponte recipiant: immediata Dei operatio erga creata non solum non indecens, sed in primis honorifica Deo est, ergo stat illa minor. Antecedens probo. Ex immediata Dei operatione primæ, atque vniuersalissimæ causæ honos, & omnipotentis gloria Deo accrescit: inde creatorum omnium in fieri, & conseruari dependentia strictissima, atque ad ipsum rigida seruitus; atque in Deo contra, creatorum omnium supremum Dominum. Quæ omnia, nec gentiles Philosophos latere potuerunt. Vnde ter Maximus Hermes de natura vniuersa ad Asclepium teste Cyril. Alex. 2. contra Iulian. longè à med. scribebat: *Vna est ipsi gloria facere omnia.* Reliquorum philosophorum testimonia plura legat qui volet apud Cyrillum ibidem.

6 Arguo secundo ex eodem Arrianorum testimonio. Creare adhuc instrumentaliter cuius creaturæ repugnat: ergo, vel filius Deus est, & principalis creator, quod negant, vel creationi contra eorum testimonium, neque instrumentaliter interuenit. Infero secundo: ergo Deus solus, ac perinde immediate creat. Antecedens non est ita apud Recentiores nonnullos constans; quia creationis natura non satis ab omnibus penetratur, nec eius definitio intelligitur. Mihi autem est certissimum,

mum,vt controuerſ.phyſica de creatione facilè oſtendi.Quia creare ſolius Dei eſt, quare locum inſtrumentalis creatio non habet,adhuc in creatura.Id quod nunc ſolum authoritate, ac theologicè probabo. Ita docet. Cyril.Alex.2.theſau. cap.2.fine lib.5.cap. 3. ſub init. & infra:lib 6.cap.2.med.lib.12.cap. 15. col. 2. lib. 2 contra Iulian. poſt med. Athanaſ. orat. 3. contra Arrian. verſ.me d.epiſt.ad African. verſ. med. epiſt. *Admirabere*, ad Serapion.poſt med. dialog. 3. de S. Trinit. verſ. fin. qui omnes creationem ſolius virtutis diuinæ eſſe defendunt, creatamque omnem virtutem excedere. Id ipſum contra Saturninum,vel Saturnilum,ac Baſilidem, quia ſeptem Angelis mundum creatum delirabant. Docent Irenæ.lib.1.cap.vigeſimo-ſecundo, lib. 2. cap. 66.fine Damaſc.2.de fide cap.3.fine.Epiphan. hæreſi 23. & 24 & contra Platonem (erroris huius auctorem teſte Cyrillo 2.contra Iulian.med.) Auguſt. 12. de ciuit. cap.24.poſt med.cap.25.& 26.3.de Trinit. cap. 8. & 9. Degenes ad liter.9. cap. 15. Cum tamen tam verbo, quam ſeptem Angelis præfati hæretici ſolam inſtrumentalem actionem defferrent:Denique Spiritus S.diuinitatem ex rerum creatione probant Athanaſ. citata epiſt.& d.Laodicea contra Arrium Concil.Nicæn.lib.2. poſt med.§.*in libro Iob*.Nyſſen.orat.catechet.cap.4. Naz. orat.44.in S.Pentecoſt.longe à med.Epiphan.in Anchor. poſt init.Cyrill.lib.argumentor. *quod Spiritus Sanctus ſit Deus*.longè à med.Baſil.5.contra Eunom.ſect.16. homilia 17.in S.Baptiſma poſt med.Gregor.Bœtic. de Trinit. circa finem.

7 Tertiò deniquè ex eodem teſtimonio argumentor.Quia quæ per verbum inſtrumentaliter creata, factavè à Deo dicuntur,ſunt quæ liberè,vel etiam quæ neceſſariò à Deo producuntur. Rogo an filius verbum ad claſſem liberè effectorum,an neceſſariò productorum pertineat?Si ad hanc Deus æternus erit: cum ſit in exiſtendo terminus neceſſariæ connexionis Dei. Si ad claſſem liberè productorum attineticum nihil ſine verbo inſtrumentaliter, vt volunt, producente factum liberè à Deo ſit,fierivè poſſit,per ſe ipſum ſaltem inſtrumentaliter factum eſt verbum,quod implicat; vel per aliud verbum, de quo in infinitum redintegrabitur quæſtio an per ſe,vel per aliud,& hoc per aliud,quouſque in aliqua ſiſtant, quod Deus ſit, ac non factum, quodque author ſit principalis,æquè, ac Pater creatorum,non miniſter, aut inſtrumentum creationis. Ita contra Arrianos arguunt Athanaſ.epiſt.ad African.poſt med. dialog.de S.Trinit.contra Anomæ.verſ. med. Cyril. 5.theſau.cap.1.med.lib.10.cap.4. longè ab init. Gregor.Bœtic.de Trinit.col. 3. Ambroſ. 1. de fide ad Gratian.c.6.longè à princip.lib.3.cap.3.fine Auguſt.lib.contra ſermones Arrianor.cap.2.med. 1. de Trinit. c. 6. ſub init.tractat.1.in Ioan.poſt med.& infra,Anſelm. cap. 28. Monolog.circa medium.

CERTAMEN IV.

Haud ſegnius ex altero fundamento ſuo hæreticos impugno.

1 ALterum hæreticorum fundamentum eſt: quod Ioan.5.Filius de ſe dicat:*non poſſe à ſe facere quidquam:ſed ſolum,quæ viderit Patrem facientem hæc ipſum ſimiliter facere*:quæ de ſe,vt Deus eſt,planè dixit, cum ſimilia de Spiritu S.non incarnato dicantur, vt mox videbimus:quare iuſſu,abauditione,atque ex Patris arte, & diſciplina filius,& Spiritus videntur operari. Sic autem ſalutem ex inimicis noſtris eruunt Patres. Omnis rationalis creatura aliquid è ſe facere poteſt, quod nequeat Pater æternus efficere,v.g.peccatum, & mendacium Ioann.8.*Cum loquitur mendacium ex propriis loquitur*. Vnde Concil.Araſican.canone 22. ex Leone M. *Nemo habet de ſuo,niſi mendacium,& peccatum*:atqui filius rationalis eſt,& à ſe ipſo nequit facere quidquam, niſi quòd viderit facere Patrem:ergo non eſt creatura, ſed Deus eiuſdem operationis cum Patre:alioqui, ſi eiuſdem naturæ,& operationis cum Patre non eſſet, poſſet ab illo in operando,vel omittendo diſſentire.Sic arguunt Baſil. epiſt. 141. ad Cæſarium longe à med. Chriſoſtom. in Ioann 5.hom.37.longè à med.Cyril. Alex.2.in Ioann. c. 135. col.1.ac verſus fin.Ambroſ.4.de fide ad Gratian. c. 3.longè à med. Hilar.7.de Trinit.verſus med.& 9. poſt med. Auguſt.15.de Trinit. cap. 14. circa med. contra ſerm.Arrian.cap.14.fin.tract.20.in Ioann.col.2.vbi ponderat ex contextu à nulla Patris operatione poſſe filium deſiſtere:vnde identitas naturæ,potentiæ,& operationis cum Patre in illo efficaciùs arguitur,vt ſine argumenti dicebam.

2 Secundò argumentor ex verbo illo *filius*, naturalis nempè:atqui filius eiuſdem naturæ eſt cum Patre: ergo,& potentiæ,& operationis eiuſdem. Ita arguebat olim 7. de Trinit. med.ac rurſus lib.9.Hilar. ſic effatus: *Filius eſt,quia à ſe nihil poteſt:Deus eſt, quia quæcumque Pater fecit,& ipſe eadem facit:vnum ſunt,quia exæquatur in honore, & eadem facit,non alia*.Cyrill.Alex.2. in Ioann. cap. 135. col.1.*Impoſſibile eſt,cum filius eius, & ex eo naturaliter ſim, me aliud velle,aut aliud facere,quam, quod Pater velit, & faciat.Non quia,quaſi exemplo quoddam didicerim, aut quia voluntate imitandum eſſe Patrem iudicauerim; ſed quia naturæ legibus ad eandem operationem, atque conſilium conſcendo*. Confirmatur primo: quia ex vnitate, & identitate naturæ æqualitatem, imo identitatem operationis filij cum Patre probat Ambroſ. 1. de fide ad Gratian. cap. 2. med. cap. 7. poſt med. lib. 2. cap. 3. cap. 4. poſt init. lib. 3. cap. 5. fine, lib. 4. cap. 5. & 6. lib. 5. cap. 1. ac 1. de Spiritu S. cap. 7. circa med. cap. 13. cap. 14. lib. 2. cap. 4. 5. 8. & infra, ac fuſius cap. vlt. & lib. 3. Idacius Hiſpanus,aduerſus Varinand.quatuor vltimis foliis.

3 Firmatur ſecundò: quia Chriſtus ex identitate operationis ſui cum Patre Dei filium, ac Deum eſſe calumniantibus Iudæis,quod ſe vtrumque prædicaret,oſtendit Ioan.10.n. 37. Quo argumento vſus eſt Nyſſen.de Trinit.ad Euſtachium ſub med. *Neceſſe* (inquit) *eſt,vt ob pari eademque efficacia, & operatione vnionem naturæ ratione colligamus*. Quod pluribus operationibus numeratis confirmat ibi, & lib. ad Ablab. *Quod non tres dij*.circa med.orat.catechet.cap.4.Athanaſ.ſerm. in Euangel.de SS. Deipara ſub init. Baſil. 4. contra Eunom. ſub init. *Quorum eædem ſunt operationes ſubſtantia vna; operatio verò Patris, & filij vna eſt*. Repetit 3. de Spiritu S. contra Eunom. à med. hom. 27. de Spiritu S.fine,homil.17.in S.baptiſma poſt med. Chryſoſt. tom.1.in id: *Saluum fac dextera tua* tom. 3. hom. 3. de Spiritu S. *Heri à nobis*. circa med. Cyrill. 1. theſaur. cap.9.med. *Patris,& filij vna operatio eſt,& eadem virtus: ergo filius Patri conſubſtantialis eſt*. Similiterque pro conſubſtantialitate Spiritus S. arguit 4. theſau. cap. 2. fine,cap. 3. ante med. cap. 4. 5. & 6. ac 3. dialogor. de Trinit. longè à med. expoſit. ſymboli Nicæni Anaſtaſius Synait. 1. de rectæ fidei dogmatibus col.6.

4 Arguo tertiò, vel potius diſtortum ſenſum hæreticorum emendo.Ideò enim à ſe ipſo nihil filius facit,ſed à Patre, quia ab eo naturam, potentiamque eandem recipit Patriſs quare, & operationem. Sic cum locum interpretatur Damaſc. 4. de fide cap. 19. poſt init. *Nam niſi Pater eſt, non eſt filius: ex Patre enim filius*. Athanaſ. orat.4.contra Arrian. ſub med.& dialog. 1. de S. Trinit. contra Anomæ. longè à med. d. Laodicæa cum Arrio verſ. finem. Auguſt. contra ſermon. Arrianor. cap. 14. *Ideo dictum eſt, quod non faciat aliquid filius à ſe, quia non eſt à ſe*. tract. 20. in Ioann. col. 3. *Quidquid filius habet, vt faciat, à Patre habet, vt faciat. Quare à Patre habet, vt faciat: quia à Patre habet, vt filius ſit*. Notauit verò Hilar. filium, licèt à ſe non agat, per ſe agere, *Naturæ*, ait, *hæc vnitas eſt, vt ita per ſe agat, vt à ſe non*

agat:& ita non abs se agat, vt per se agat. Ex quo ibidem notarunt Mag.1.d.42.cap.vlt.vbi eius interpretes, & d. 20,vbi Argentin.q.vnic.Carthus. q. 1. Alex. 1. p. q. 21. memb.1.art.3.Albertus q.77.m.1.q.incidenti p. 1.ad 1. S.Thom. 1.p.q.42.art.6.

5 Argumentor quarto: quia ibidem filius, *quæ facit Pater similiter facere, dicitur.* ergo non instrumentaliter, & seruiliter, nec dissimiliter, sed dominanter, vtpotè eiusdem substantiæ, & potentiæ cum Patre, vt benè Basil. 4. contra Eunom. sub init. *Quæcumque Pater facit, hæc, & filius similiter facit: vna est ergo substantia Patris, & filij.* Clariùs adhùc loquitur loco commodiùs citando n.8.luculentiùs Naz.orat. 36. 4. de Theolog. circa med. n.39. *Nonne perspicuum est rerum formas,* idæas, à *Patre quidem designari,* qui à se habet; *à filio autem peragi,* tanquam verbo,quod dicit,& iubet, vt fiant, *non seruiliter, atque in doctè, sed peritè, & heriliter? atquè, vt aptius loquar, Paterne? In hunc quippè sensum verba hæc accipio: quæcumque Pater facit, eadem, & filius similiter facit. Non quia similia sint vtriusque opera; sed quod par sit vtriusque potestas, atque authoritas.* Athanas.lib.3.de assumption. hom.col.2. & d.contra Arrian. in Concil. Nicæno col. 3. dialog.2.de S.Trinit.contra Anom.vers. med. *Vnigenitum,* ait, *esse Patri consubstantialem audiuimus ipsummet his verbis dicentem: omnia quæ facit Pater, & filius facit similiter.* Quibus verbis errorem Arrianorum euerti aiebat Chrysosthom. hom. 37. in Ioann.

6 In eandem sententiam scribebat Cyril. Alex. 2.in Ioann.cap.135. sub init: *In eo, quod omnia potest similiter, sicut Deus Pater, facere, identitas, substantiæ confirmatur. Similiter enim operantur, quæ omnino eiusdem naturæ sunt: quæ autem diuersas essendi habent rationes, in iis idem operationis modus esse non potest. Sicut igitur Deus verus ex Deo vero eadem Patri similiter facere potest.* Hilar.9. de Trinit.post med. *Exprobra infirmitatem Dei filio: adime quoque naturæ æqualitatem; si non quæcumque facit Pater, eadem, & filius facit similiter: si discrimen aliquod paternæ virtutis, atque operationis admittitur.* Ambros. 4. de fide ad Gratian. cap. 3. sub med. *Nec enim similiter potest quisquam facere idem opus, quod alius fecerit, nisi qui, & inæqualitatem non habeat operationis, & naturæ eiusdem habeat vnitatem,* Apprimè autem ad eamdem sententiam obseruant Augustin. tractat. 20. in Ioann. post med. ac t. de symbol. ad catechum. cap. 2. lib. 2. cap. 3. Leo M. serm. vnic. de Transfigurat. cap. 6. post med. filium non similia iis, quæ Pater, sed similiter facere. Lingua enim verba similia mentalibus facit, non autem similiter, ac mens: nam hæc facit mentalia imperando: at lingua instrumentaliter exequendo. Lege didimum 2. de Spiritu S. post medium vbi discursum ad Spiritum S. extendit.

7 Quintò ex iis,quæ sequuntur post verba recita Ioann.5. ab Arrianis: *Sicut enim Pater suscitat mortuos, & viuificat: sic, & filius, quos vult, viuificat.* atqui Pater, quos vult, viuificat non instrumentaliter, ac ministerialiter, sed principaliter mortuos viuificat: ergo & filius, qui,quos vult, viuificat, sicut Pater, principaliter mortuos suscitat. Audi Chrysost. hom. 37. in Ioann. longè à med. *Illa particula: sicut Pater suscitat mortuos indiscretam potestatem, quos vult: æqualem demonstrat.* quam virtutis, potestatis, & operationis æqualitatem filij cum Patre, atque naturæ vnitatem ex eis verbis probant Athanas. dialog.2.de S. Trinit. contra Anomæ tribus vltimis col. ac 3. de assumpt. homin. post init. Cyrill. Alexand. 2.thesau. cap.2.circa fin. lib. 4. cap. 2. longè à med. Theodoret. 5. Epitomes diuinor. decretor. cap. 2. vers. fin. Confirmatur: quia Baruch. 3. de Deo, qui in terris visus est,nempè filio, dicitur: *Qui emittit lumen, & vadit: vocat illud & obedit ei cum tremore. Stellæ autem dederunt lumen in custodiis suis: vocatæ sunt, & dixerunt ad sumus.* Marci 9. *Surde & mute Spiritus, ego præcipio tibi.* Lucę 4. *Increauit Dæmonium.* Matth.8. *Imperauit ventis, & mari.* Ergo filius creaturarum, quibus imperat Dominus est, & auctor cui ad nutum obediunt, non minister, seu illarum creandarum instrumentum.

8 Confirmatur secundò: Filius Spiritui S. inferior non est, sed iuxta Arrianos superior in dominio, arbitrio,ac potestate, erga creaturas: at Spiritus Sanctus cum pleno Dominio,& potestate operatur creaturas: ergo & filius.Minor constat ex 1. Corint. 12. *Hæc autem omnia operatur vnus, atque idem Spiritus diuidens singulis prout vult.* Ad quæ Theodoret. proximè cap. 3.circa med. *Non enim seruilis ministerij, sed dominicæ authoritatis est, Sanctissimus Spiritus nec ad opus exequendum subseruit, sed cooperatur, & vt dominus operatur.* Confirmat fine,& cap.4. init. Ambros. de Spiritu S. cap. 1. init. *Non enim Spiritus sanctus, aut potestati alienæ est subiectus, aut iuri; sed suæ libertatis arbiter omnia pro authoritate propria voluntatis diuidens singulis, prout vult.* Epiphan. hæres. 74. vers. fin. *Spiritus Sanctus cooperatur filio, & Patri, & æqualiter facie donans, ac largiens, prout vult.* Damascen. 4. de fide post init. *Similiter, & quæ facit ab ipso, & cum ipso facit. Nam vna, & eadem, non similis, sed eadem Patris, & filij, & Spiritus Sancti voluntas, actioque, atque virtus.* fulcitur eadem minor ex Ioann. 3. *Spiritus vbi vult spirat &c. sic est omnis, qui natus est ex Spiritu.* 2. Corint. 3. fine. *Dominus autem Spiritus est: & vbi Spiritus Domini ibi libertas.* Ex quibus eandem esse operationem Spiritus Sancti, quæ Patris,& filij probat Basil.5.contra Eunom.pag. 2. 3. & 4. de Spiritu S.c.16,hom.17.in S.Baptisma sub init. Athanas. Dialog.2.de S.Trinit.contra Anomæ.vers. fin. Dialog.3.sub med.vers.& circa finem.Dialog.1. contra Macedon.post med.

9 Audiamus Nyssen. hom. 3.de orat. Dominic. col. vlt.vbi pro *adueniat regnum, tuum.* luc. 11. legit: *aduenias Sanctus Spiritus tuus.* quem Dei regnum nulli subiectum inde concludit iterum orat. catechec. cap. 2. post med.de filio,& Spiritu Sancto sic habet: *Quomodo Dei verbum putauimus vim habere eligendi, essequè operans, & omnipotens: ita etiam Spiritus S. ad verbi similitudinem est in hypostasi vi eligendi prædicta, per se mobili, operante, & semper bonum eligente, & ad omne propositum cum voluntate concurrentem habente potentiam.* claudat rem hanc Chrysost. hom.29.de Spiritu S.circa morale verba ex 1.Corint.12.recitata n. 8. sic illustrans: *operatur agendo, non operatur patiendo: operatur, vt vult, non vt iubetur. Sicut enim de Patre dicit filius; quod excitat mortuos, & viuificat, similiter etiam de se, quod quos vult viuificat: ita etiam de Spiritu sancto alicuibi quidem, quod cum potestate omnia facit nec est, quod prohibeat. Illud enim, vbi vult spirat, etiam si dictum sit de vento, hoc confirmat: hic autem, quod omnia operatur, prout vult.* Hùc etiam faciunt Hilar. recitatus honore,ac potestate Patri filium exæquans, Cyril.vero consilio,atque cert.1.simul cum Patre docens filium regnare.

CERTAMEN V.

Vltimum hæreticorum fundamentum regeritur.

1 EX eo autem,quod Ioann.5.& 8.Pater demonstret, & doceat,filius videat, & audiat non destruitur catholica veritas,sed adstruitur, *Si enim contendunt,* (ait Cyril.2.in Ioann.cap.135.fine) *expectari à filio Patris operationem, vt eam imitari possit: ostendant nobis absque filio à Patre vmquam aliquid esse factum.* Sic rogabat Arrium Athanas.d.Nicæna contra ipsum col.3. *Quod,nam cœlum, & mare fecerit Deus iu principio? ac deinde, quid filius cum ea condita vidisset?* fatente verò Arrio vnicum mundum esse infert *igitur ex se,* ideſt arte sua, non paternæ in operibus monstratis imitatione, *filius creauit omnia.* Eodem argumento vtuntur Naz.orat. 364.de Theolog. circa med. n. 39. concluditque verbis recitatis,cert.4. n.5.Augustt.tract.20.in Ioann. col.4. Ambros.4. de fide ad Gratian. col. 3. longè à med. Hilar. 7. de Trinit. vers.

vers. med. atque in eius confirmationem notat Chrysost. hom. 37. in Ioann. non dixisse: *Quæ vidit Patrem facere, ea faciet, sed, nisi, quæ viderit Patrem facientem, temporis continuationem significans.* vt nimirum scientiæ, & operationis, coniunctio, siue identitas potius in vtroque significaretur. Dices non facienda, sed eorum exemplar à Patre cogitatum inspexisse, atque edoctum fuisse filium, vt operaretur. Sed cuius doctrina Patris sapientia, vt sciat egebit?

2 Audi Hilar. proximè: *An ne demonstratio operum aliquid hic nobis, præter quam natiuitatis fidem ingerit, vt subsistentem filium ex subsistente Patre credamus? Nisi forte per ignorationem credendus est vnigenitus Deus doctrina demonstrationis egisse.* ac infra demonstrata ait opera filio fuisse; *vt demonstratio ipsa natiuitatis esse substantia doceretur: cui, & per dilectionem Patris, operum paternorum, quæ per eum effici vellet, esset connata cognitio.* Repetit ibi sæpè, & lib. 9. præcipuè post med. connatam cognitionem *conscientiam*, appellans August. tract. 40. in Ioann. circa med. ad Ioann. 8. *Sicut docuit me Pater, sic loquor.* ita habet: *Incorporaliter Pater locutus est filio, quia incorporaliter Pater genuit filium. Nec enim, sic docuit, quasi indoctum genuerit; sed hoc est eum docuisse, quod scientem genuisse. Si enim simplex est natura veritatis, hoc est filio esse, quod nosse. Ab illo ergo habet, vt nouerit, à quo habet, vt sit.* Cyril. Alex. 2. in Ioann. cap. 135. longè à med. *Figuras quasdam operationis paternæ colligere filium credis, atque hoc modo Deum, appellari putas. Doctrina ergo quadam, & non natura Deus esse videbitur; & scientia quadam, & arte more humano Patrem imitabitur.* cap. 137. med. *Pater filio demonstrat, quæ ipse facit, non quasi depicta in tabula, nec quasi ignorantem doctrina iuuans, sed totum se ipsum in natura filij sic depingens, vt quæcumque in se habeat, in filio demonstret.* Tandem hæc loca de filio secundum humanitatem intelligunt August. proximè, & tract. 99. col. 1. Cyrill. cap. 135. citato Ambros. 5. de fide ad Gratian. cap. 6. init. ad Ioann. 12. *Ego ex me ipso non fum locutus,* Epiphan. hæresi 59. circa fin. Chrysost. t. 3. circa fin. ad 1. corint. 15. *Cum autem subiecta fuerint illi omnia.*

3 Eadem ferè argumenta continentur pro Spiritu S. Ioann. 16. *Non enim loquitur à semetipso, sed quæcumque audiet loquetur.* Ad quæ August. tract. 99. in Ioann. med. *Sic debemus accipere, quod de Spiritu Sancto dictum est: non enim loquetur &c. vt intelligamus non eum esse à semetipso.* atque eius explicata processione addit. *Ab illo audiet, à quo procedit. Audire illi scire est: scire vero esse: sicut superius disputatum est: quia ergo non est à semetipso, sed ab illo, à quo procedit, à quo illi est essentia, ab illo scientia: ab illo igitur audientia, à quo nihil est aliud, quam scientia,* iisdem insistit tract. 100. ex quo de more Beda tom. 5. epist. 773. ad Ioann. 16 Præluxit huic expositioni Basil. 5. contra Eunom. cap. 16. med. Dydimus 2. de Spiritu S. med. aiens: *Quoniam non ex se est, sed ex Patre, & me est. Hoc enim ipsum quod subsistit, & loquitur à Patre, & me illi est.* ac post plura ad rem hanc: *loqui ergo Patrem, & audire filium, vel è contrario, filio loquente audire Patrem, eiusdem naturæ in Patre, & filio, consensusque significatio est.* Rursus: *Spiritus veritatis, spiritusque sapientiæ non potest filio loquente audire, quæ nescit: cum hoc ipsum sit, quod profertur à filio, idest procedens à veritate.* consonat Hilar. 8. de Trinit. circa medium.

4 Cyril. Alex. 13. thesau. cap. 3. sub init. sic in eandem sententiam scribit: *Non ergo potest Spiritus alia loqui, quam filius, cuius mens est. Nihil ergo ex seipso locuturum Spiritum dixit: quasi diceret: Ego ipse rursus loquturus vobis sum: quemadmodum si humana mens de prodeunte ab ipso sermone diceret: nihil loquetur à seipso, sed loquetur quæ audiet,* ac 10. in Ioann. cap. 41. fine: *Cum quasi mens mea sit, ea, quæ mea sunt reuelabit. Non, vt ministri locum habere Spiritus videatur, vt imperitè à nonnullis prædicatur, sed, vt eiusdem esse cum filio substantiæ confirmetur. Propterea præmi-*

sit: quia etiam ventura annuntiabit vobis, ac si diceret: id signum vobis sit ex mea illum subsistantia esse, & mentem esse quasi meam, quia futura, vt ego vobis, prædicet: quod facere minimè posset, nisi in me esset; & cum per me procedat eiusdem mecum substantiæ sit. Confirmatur: quia rationem reddens Christus, cur Spiritus, à se ipso locuturus non esset, ait: *quia de meo accipiet, & omnia, quæ habet Pater mea sunt: propterea dixi, quia de meo accipiet.* Quibus Spiritus à filio processio continetur, vt d. 2. monstrauit. Ad hæc Basil. 5. contra Eunom. sect. 16. post med. Chrysost. tom. 3. hom. 3. de Spiritu S. à med. *Non loquetur à semetipso.* id est, *falsa, atque à Deo aliena.* Interpretatur. Ambros. 5. de fide ad Gratian. cap. 5. sub init. alias cap. 6. dictum notat, *vt aduerteremus, quod quidquid Spiritus loquitur, loquitur, & filius: & quidquid loquitur filius, loquitur, & Pater: quia vna essentia, & operatio Trinitatis est.*

5 Accedunt pro vnitate potentiæ, & operationis Spiritus S. cum Patre argumenta omnia facta pro filio cert. 4 Denique communem, vnam, eandemque esse voluntatem, potentiam, operationemque Trinitatis docent Dionys. 2. de diuin. nomin. sub init. Damas. Pap. profess. fidei ante med. anathematismo. 13. & anathematismis aduersus Arrium, Apollinar. & Sabellium &c. Agatho Papa epist. apud 6. Synod. act. 4. Synodus 6. ibi in suggestione 125. Episcopor. & act. 17. Iustin. exposit. fidei de Trinit. vers. med. Sophron. 6. Synod. act. 11. epist. professione fidei cap. 10. ante med. & fin. August. sæpè hom. 20. in Ioann. à med. Leo M. serm. 2. de Pentecostes cap. 2. & 3. serm. 3. cap. 1. fine, cap. 2. init. Concil. Toletan. 6. cap. 1. post med. Toletan. 11. profess. fidei post med. Rem totam eleganti digitorum similitudine sic explicat Isidorus noster: *In tribus quippe digitis trinam diuinæ omnipotentiæ æqualitatem sub quadam mysterij lance librauit: & parilitate virtutis cooperationem potentiæ, & vnitatem substantiæ in tribus digitis declarauit.* nempè Isai. cap. 14. lib. autem 7. ethymolog. cap. 2. & 3. atque 2. de differentiis spiritualibus exemplo branchij, manus, & digiti eandem veritatem declarat. Tandem tres personas vnum esse creaturarum principium definitur cap. *firmiter*, de summa Trinit. sub init. docentque Naz. orat. 37. 5. de Theolog. col. penult. orat. 49. de fide longè ab init. Athanas. orat. contra Gregales Sabell. circa med. orat. 5. contra Arrian. init. Cyril. 12. thesau. cap. 15. sub init. Hilar. 6. de Trinit. col. 4. August. 5. de Trinit. cap. 13. & 14. lib. 10. de ciuit. cap. 23. vers. fin. 3. contra Maximin. cap. 17. circa fin. tract. 29. in Ioann. ab init. Prosper. in id psalmi 109. *Tecum principium.* Anselm. epist. de proces. Spiritus Sancti post med. §. *diligentius.* Magist. in 1. d. 29. c. 2. vbi Scholastici interpretes, reliquique omnes Scholastici controuersistæ, & quotquot Catholici hæc de re scripserunt.

QVÆSTIO III.

An quo've pacto, filius, & Spiritus S. requirantur ad creaturas producendas?

VIDIMVS creaturarum productionem æquè, & communiter cum Patre personas procedentibus, saltem identitatis iure cum omnipotentia competere: rogatur ergo an alio titulo per se, nec solùm materialiter requirantur?

CERTAMEN I.

Per se requiruntur ad creaturarum productionem.

1 SCotus quodlibet.8.art.1.fine, Vasquez d. 152. n. 5.Molina 1.p.q.45.art.6.§.vlt.Soar.1.de Trinit.cap. 11.Lorin.in Psalm.32.versu 6. afferunt filium, & Spiritum S. solum materialiter concurrere ad creaturarum productionem,& comitanter se ad illam habere, quatenus potentiæ productiuæ identificantur. Ad sentit dubitanter Dur. 1. d. 29. circa fin. videnturque sauere Bellarmin.2.de Christo cap.27.circa fin.§. *respondeo Patrem*,Caiet.1.p.q.45.art.6.fin.Capreol. in 2.d. 1. q. 3. art. 3.vers. fin. Argumenta verò solùm probant non requiri, vt constitutiua omnipotentiæ, seu cognitionis, & volitionis,diuinæ ad creaturarum productionem: secus non requiri, vt necessarias conditiones: quin,cum in aliquorum ex eis,maximè Soarij sententia,actiones sint suppositorum,vt sonat:ac proinde Patris personalitas per se ad creaturarum productionem, saltem,vt conditio requiratur: atque aliunde filij, & Spiritus Sancti personalitates non minus propriæ naturæ diuinæ sint,quàm personalitas Patris:nescio quo demum pacto hæc per se ad creaturarum productionem requiratur,secus illæ.

2 Henricus quod lib.6 q. 2.ac 2.p. sum. art. 73.q.3. corp.vers. fin.littera T. asserit verbum, & Spiritum S. per se ad creaturarum productionem requiri, tanquam practicam earum notitiam,& amorem:quia cognitio, & amor essentialis speculatiuus est, atque ad creaturæ productionem, & executionem insufficiens. Verum sententia hæc temeritatis, periculi, erroriſque notatur à pluribus, vt videre est in Molin. 1. p. q. 45. art. 6. longe à med. Valent.q.2. de productione rerum punct. 3. post med. Ruiz d. 109. sect. 1. n. 2. Ratio est: quia omnipotentia attributum essentiale est, quod proinde,neque claudit, neque supponit notionale quidpiam: est cognitionem, atque amorem practicum vel claudit, vel supponit. Ergo hæc essentialia sunt, non notionalia. Secundo: quia idæa, arsque diuina, & impulsus affectiuus, applicatiuus ad opus, qui sunt actus practici cognitionis, & amoris nullam inferunt, continent, vel supponunt oppositionem relatiuam: ergo personales non sunt.Tertiò:quia est cognitio, & volitio de re facienda, & modo, quo facienda est: atqui in his consistit scientia,& volitio practica artificis: ergo est in Deo practica cognitio, & ars rerum faciendarum in communibus. Quartò: quia nihil repræsentationis,aut volitionis formalis de re facienda,& modo, quo facienda est afferunt Deo sapientia, & amor notionalis, quibus formaliter cognoscere,& amare Deum hæreticum est.Quintò deniquè: quia in hac sententia nulla persona, neque Pater ipse principium adæquatum creaturarum erit, adhuc identiæ, sed solum inadæquatum: cum neque Pater duabus aliis personis identificetur.

3 Dicendum est filium & Spiritum S. requiri per se ad creaturarum productionem, vt terminos per se, & essentialiter requisitos cognitionis, & amoris necessarij ad illas producendas. Sic censet S. Thom. opusc. 1. contra errores Græcor. cap. 7. & 4. contra 9. cap. 13. post med. vbi Ferrara col. 4. & 5. de potent.quæst. 1. art. 3. ad 6. quæst. 10. art. 2. ad 19. de verit. quæst. 4. art. 4. & in 1. d. 14. quæst. 1. art. 1. corp. d. 26. q. 12. art. 2. ad 2. d. 27. art. 3. ad 6. d. 32. q. 1. art. 3. corp. 1. p. quæst. 33.art. 3. ad 1.q.46. art. 6. Scot.in 2. d. 1. quæst. 1. §. *Ad quæstionem*. Capreol. quæst.3. art. 1. concluſ. 2. & art. 3. vers. fin. si legatur attentè inclinat Carthus. in 1. dist. 32. quæst. 1. col. penult. Ricard. d. 13. art. 1. quæst. 5. Bonau. d. 6. art. 1. quæst. 3. corp. & ad 2. d. 27. p. 2. art. 1. quæst. 2. corp. in 2. dub. 3. litterali Alex.1.p.q. 62.m.1.art. 3.& 4. Albert. q. 35. m. 3.art.2.fin. art.4.ad 2. ad quam tandem sententiam se recepit Henricus loco vltimo citato ex Nouioribus consentiunt Valentia p. 1. q. 2. punct. 3. §. *Secundo*, & §. *Tertio*, Ruiz d. 111. sect. 2. Probatur facilè; quia cognitione, & amore essentiali procedunt per se filius, & Spiritus S. vt ferè dogmaticum est, satisque probatum d.3.ergo sunt termini per se illorum: ergo deficientibus illis cognitio, & amor essentialis per locum intrinsecum,ac per se deficeret: non minus,quam deficiente termino actionis creatæ actio ipsa per se, ac per locum,vt aiunt, intrinsecum deficeret. Atqui cognitio,& amor essentialis per se, & essentialiter requiruntur ad productionem creaturarum:ergo & filius, & Spiritus S. per se ad earundem productionem tandem requiruntur.

4 Probatio hæc plures continet à Patribus tactas, expensasque à Ruiz à sectione 3. Prima est: quia creaturæ nequeunt fieri, nisi dicantur, imperentur, ac iubeantur, vt fiant:at nequeunt Dici,iuberi, & imperari nisi per filium, qui solus verbum, & imperium in diuinis est: ergo filius per se requiritur, vt creaturæ fiant. Hoc argumentum indicatum, notatumque,quasi digito, est in vtriusque testamenti exordio:quippè in Genesi nihil fine dictione, atque imperio Dei productum,factumvè fuit, vt patet Genes. 1, *Dixitque Deus*,& statim:*fiat lux*:*fiat firmamentum*; *producat terra*: *germinet terra*: in nouo autem Testamento Ioann. 1. *In principio erat verbum &c. Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil.* Eorum autem mysteriosam consonantiam ad rem hanc obseruabat Augustt.tract.1.in Ioann. post med. tract. 20. vers.med.2.de genes. ad liter. cap.6. med. vlterius sap. 9. *Feciſti omnia verbo tuo.* Iudith. 16. *dixiſti, & facta sunt.*Psalm.44.*Ipse dixit, & facta sunt.* psalm. 32. *Verbo Domini cœli firmati sunt.* 2. Petri 2. *Terra de aqua, & per aquam consistens Dei verbo*, & infra: *Eodem verbo reposita sunt.* Pro quo argumento faciunt Augustt. proximè, & 1.de Genes. ad liter. cap. 3. circa fin. contra serm. Arrianor. cap. 3. ante med. 15. de Trinit. cap. 11. longè à med. 11. confes. cap. 7. fin Ambros. de filij diuinit.cap.6.circa med.Origen.hom.3. in vnarios ad Ioann.1.*In principio erat Verbum.* Nazianz. orat. 49. de fide vers.fin. Nyssen. de Trinit. & aduentu Domini contra Iudæos col. 2. Athanas. de decretis synodi Nicæ.med. Dialog. de S. Trinit. contra Macedonian. vers.fin.qui cum reliquis omnia per verbum, quo iubebat, & dicebat Deus creata asserit. Addit verò, neque aliter fieri potuisse orat. 2. & 4. contra Arrian. & tota orat.3.præcipuè sub init.ac vers. med. epist. *litteræ* longioris ad Serapion.col.antepenult. ex quo præsertim S. Thom.opusc.primo contra errores Græcor. cap. 7. post med.

5 Simile argumentum ducitur ex eo, quod filius sit sapientia,& ars (genita) iuxta Concil. Nicæn.lib.1. med.§. *sæpè numero*,sine qua sapientia, & ars essentialis necessaria ad creaturas efficiendas esse nequit. Sic arguit Concil. Nicæn. proximè orat. 1. contra Arrian. circa & post med.2.longè ab init. 3. vers. med. & fin. d.contra Arrian. in Concil.Nicæn.col.4. Nyss. orat.catechet.cap.5.sub init.Naz.orat.q.36.3. de Theolog. vers. carmine arcan.1.post med.Cyril. Alex. 4. Dialogor. de Trinit.vers.fin.expos.symboli Nicæni col.5.2.in Ioann. cap.133.post med.Ambros.4.de fide ad Gratian. cap.3. longe à med.lib.5.cap.7.longe ab init. lib. 1.cap.6.longè à med.lib.3. cap.3.fin.Synod. Anthioc.profess. fidei Episcopor. ad Paulum Antiochen.tom.1.Concilior.Damasc.de Trisagio p. 2.pag.2.Augustt.in id psalmi 61. *Semel locutus est Deus*,& 6.de Trinit.cap 11. post med. Nec est dissimile quod *Verbum* est imago, idæa, & exemplar faciendorum, sine quo artifex operari nequit, vt arguunt Basil. 2. contra Eunom. sub med. & lib. 5. longè ab init. sect. 6. & post med.sect. 13. Athenagor. legatione pro Christian. vers. med. Euseb. Cæsarien. 4. præparat. euang. cap. 4. sub init.

init.cap.5.fine.Augustſerm. 18. de verbo Domini ſecundum Ioann.col. 1.quos recitat Ruiz ſect. 5. ego ſolum S.Thom.1.p. 35. aptius ad Scholas loquentem art. 6.corp. *Deus eſt cauſa rerum per ſuum intellectum, & voluntatem, ſicut artifex rerum artificiatarum: Artifex autem per verbum in intellectu conceptum, & per amorem ſuæ voluntatis, ad aliquid relatum operatur: vnde, & Deus Pater operatus eſt creaturam per ſuum verbum, quod eſt filius, & per ſuum amorem, qui eſt Spiritus Sanctus.* ſubdit autem: *Et ſecundum hoc proceſſiones perſonarum ſunt rationes productionis creaturarum, in quantum includunt eſſentialia attributa.* Rectè quidem, nec aduersè. Proceſſiones enim, qua tales, nec exemplar, aut idæa, aut terminus per ſe requisitus ad eſſentiales cognitionem, & amorem ſunt, ſicut filius, & Spiritus S.

CERTAMEN II.

Specialia pro Spiritu Sancto argumenta, & obiectionum ſolutiones.

1 EIſdem ferè gradibus id ipſum de Spiritu S. notatur Geneſ. 1.vbi ſæpè Deus ea quæ faciebat *vidit quod eſſet bonum*, quæ expendens Auguſt.11. de Trinit.cap.4.poſt med. ait: *Satis ſignificatur Deum nulla neceſſitate, nulla ſua cuiuſquam vtilitate, indigentia, ſed ſola bonitate feciſſe: quod factum eſt: id eſt, quia æqualiter bonum: & quod Spiritus S.ſimul, & Patris, & filij bonum eſt: quod ideo poſtea, quam factum eſt, dicitur, vt res, quæ facta eſt, congruere bonitati, propter quam facta eſt, indicetur. Quæ bonitas ſi Spiritus S.rectè intelligitur, vniuerſa nobis Trinitas in ſuis operibus intimatur.* & 2.de Geneſ.ad liter. cap.6. *Cum audimus, & vidit Deus, quia bonum eſt, intelligimus in benignitate Spiritus eius; non quaſi cognitum poſtea, quam factum eſt, eſt placuiſſe; ſed potius in ea bonitate placuiſſe, vt maneret factum, vbi placebat, vt fieret.* item Iudith.16.vbi de verbo asseritur creatio, æquè etiam de Spiritu Sancto: *Miſiſti Spiritum tuum, & creata ſunt.* ſicut & Pſalm..... *verbo Domini cæli creati ſunt, & ſpiritu oris eius omnis virtus eorum.* Sed filius requiritur per ſe ad illam: ergo & Spiritus Sanctus. Cõfirmatur: quia Spiritus S.Dei virtus appellatur æquè, ac filius à Damaſc. Epiſt. de Triſagio pag. 4. & circa med.à Cyril.Alex.3.theſau. cap. 2. poſt med. & lib. 14. cap.1.fine ex 15. ad Roman. vbi ait: *Naturalis quædam virtus, & viuens, & vt ita dicam, qualitas Deitatis filij Spiritus Sanctus eſt.* Ambroſ.2.de Spiritu S. cap. 1.fine, & merito: quia terminus neceſſarius volitionis diuinæ eſt, quæ, vel eſt omnipotentia, vel eius applicatio: atqui virtus per ſe in vno quoque requiritur ad operandum; ergo, & Spiritus Sanctus ad creandum.

2 Confirmatur ſecundò: quia ad hanc neceſſitatem explicandam Spiritus S. Dei manus appellatur à Baſil. 5. contra Eunom.ſub init. ex Pſalm. 18. *Opera manuum eius annuntiat firmamentum.* Pſalm.101. *Opera manuum tuarum ſunt cœli.* Iob. 10. *Manus tuæ Domine fecerunt me.* cap.33. *Spiritus Domini qui fecit me.* Synod. Nicæna lib. 2.poſt med. 6. *in libro Iob,* & § *ſufficiunt*, relata ab Ambroſ.3. de Spiritu S.cap.18.poſt init. Chryſoſt. tom. 1. in pſalm. 107. ad id: *ſaluum fac dextera tua.* vbi manum dexteram, & digitum Dei Spiritum S. appellat: ſicut Ambroſ. 3.de Spiritu S.cap. 2. ante med. cap. 3. & 6. Anaſtaſ.Synait.1.de decret.fid. dogmatibus poſt med. Iſidor.7.Etymolog.cap.2. circa med. cap. 3. poſt med. de differentiis ſpiritualibus cap.1. circa med. Cyril. 1. theſau. cap.1.poſt init.lib.3.cap.3. poſt init. cap. 7. poſt med. lib.13. cap. 2. verſ. med. & infra Leo M. ſerm. 8. de natiuit. circa fin. Lactanc. 4. diuinar. inſtitut. cap. 29.circa med.quos dedimus d.10.q.6.cert.1. n. 3. Deniquè quia Pater omnium ſententia per ſe requiritur ad creaturarum productionem: atqui pro illo nulla eſt ſpecialis ratio, quæ non ſit pro filio, & Spiritu S. atque æquè Patres, & ſcriptura tres perſonas operari creaturas docent: ergo filius, & Spiritus S. per ſe requiruntur ad productionem creaturarum.

3 Oppoſitiones, quas contra Henricum fecimus nos minimè tangunt: quia filium, & Spiritum S. tanquam omnipotentiæ, aut intellectionis, & volitionis diuinæ virtutem requiri negamus: ſolumque aſſerimus requiri, vt intellectionis, & volitionis, quæ vel omnipotentia, vel eius applicatio ſunt, terminos neceſſarios: vnde ad creaturas producendas neceſſario requirentur mediatè, non ſecus, atque obiecta cognitionis, & volitionis diuinæ, quæ ſunt primaria, & per ſe illarum, ad creaturas producendas, mediatè requiruntur per ſe, quatenùs illa ſine eis eſſe nequeunt, neque ſine illis creaturæ fieri poſſunt. Neque vero refert Philoſophos filij, & Spiritus S. ignaros demonſtraſſe creaturarum productionem à Deo media intellectione, & volitione ipſius, ex effectis quippe, & principiis naturali diſcurſu aſſequibilibus perſonarum Trinitatem humanus diſcurſus aſſequi nequit: quare neque connexionem per ſe intellectionis, & volitionis diuinæ cum perſonis procedentibus, neque creaturarum per illas productarum mediatam dependentiam ab eis.

4 Oppones ſecundo: Filius, & Spiritus S. ſunt termini per ſe intellectionis, & volitionis diuinæ, quibus procedunt: & tamen neuter per ſe ad ſui productionem requiritur: ergo neque eodem titulo poſſunt per ſe requiri ad creaturarum productionem. Nego conſequentiam: quia reſpectu ſuæ proceſſionis, ita ſunt termini per ſe, vt ipſa ſint poſteriores, vel ſimultanei natura, vel origine: quare nequeunt propriori ad illam conſtitui; eam autem poſterioritatem, vel ſimultatem naturæ cum productione creaturarum non habent, ſed ſolam connexionem cum principio earum: quare & ex parte illius pro priori naturæ ad earum productionem rectè conſtituuntur. Hinc languet altera obiectio. Pater ſolus eſt principium nobilioris productionis filij, quin hic ex parte principij ſupponatur: ergo, & erit ignobilioris productionis creaturarum, quin ſupponatur ex parte principij filius. Negatur enim ex dictis facilè conſequentia. Neque enim ideò præcedit, vt impotem Patrem iuuet ad creaturas producendas: eſt enim Pater omnipotens, ſed ratione connexionis eſſentialis cum cognitione, & volitione, per quas Pater producit, atque non poſterioritatem, ſeu ſimultatem naturæ cum earum productione: qua negatione poteſt pro priori ad illam conſtitui, atque adeſſe,

5 Quartò obiicis: Filius, & Spiritus S. per ſe requiruntur ad creaturarum productionem: ergo Pater nihil poteſt creare, aut producere adextra ſine illis: eſt euidens. Inde infero primo: Ergo abſolute Pater non ſolum omnipotens, ſed neque aliquipotens eſt. Infero ſecundo: ergo eſt imperfectè potens cum aliis egeat, vt faciat, & operetur creata. Nego conſequentiam vtramque. Pater enim potentiam integram habet, atque omnipotentiam ſe ſolo, licèt in ſe ſolo non habeat conditiones omnes ad agendum, niſi adſint perſonæ procedentes: ſicut ignis integram calefactiuam potentiam habet, & perfectam, licèt extra ipſum applicatio ad agendum, & calefaciendum requiratur. Secunda conſequentia vim maiorem habere videtur contra potentiæ ſpiratiuæ conſtitutionem. in Patre enim integra, & adæquata non eſt, vt diximus d.4. Sed tamen reſpondit doctè S. Thom.opuſc.primo contra errores Græcor.cap. 7.ſub init. *Indigens eſt, cui in ſe conſiderato aliquid deeſt ad ſuam perfectionem.* nihil autem deeſt Patri ad ſuam perfectionem, vt patet: nam eſſe adæquatum principium ſpiratiuum non connexum inſpirando cum filio perfectio Patris vera non eſt, ſed chymærica: atque item filius Patri cui in natura identificatur, neceſſarioque adiunctus terminus eſt deeſſe non poteſt: quare circumintelligiuè intra ſe alter alterum habet.

QVÆSTIO IV.

De Personarum æqualitate, quoad personalia.

QD plenum huius æqualitatis examen duplex comparatio personarum fieri potest : nempè vel vnius ad vnam , vel vnius ad reliquas , seu ad omnes.

CERTAMEN I.

Quæuis persona cuiuis ex aliis personæ citer æqualis est.

1 EX hæreticis Arrianis nemo fuit , qui personaliter æquales Patri filium,& Spiritum S. non negaret ; cum essentia etiam,inferiores assererent. Ex nouis verò Arrianis Valentin. Gentil. cum suis , licèt quandoque vtrumque increatum,& æternum fateretur ; tamen Patrem cæteris eminentiorem,atque essentiatorem filium, & Spiritum S. essentiatos aiebat apud Bellarm. 1. de Christo cap. 2. ante med. atquè inconsequenter circumscriptæ substantiæ illos esse docebant teste Genebrard.2.de Trinit.sub init.§. *Ex his igitur.* Neque ab hoc errore,& in consequentia distat Origen.13.in Ioann.asserens Patrem tanto duabus personis superiorem esse , quanto ipsæ creaturis , vt refertur in collectanea de eius vita initio operum cap.6.tit. 2. de Spiritu S. Clicthouæus in Damasc.lib. 1.cap.11.longè ab init. catholice constans in Personarum consubstantialitate ; docuit tamen modum existendi producentium , qui plane personalitas est , perfectiorem modo existendi procedentium esse. Id quod pie pluribus explicant , non magno operæ pretio.Suaderi posset ex Ioann. 14. *Pater maior me est.*quod, cum in essentialibus admitti salua fide nequeat , in personalibus videtur necessario admittendum. Secundo : quia teste eodem filio : *Beatius est dare,quam accipere:*sed producentes dant , procedentes vero accipiunt , vt filius ipse de se , ac de Spiritu S. sæpè fatetur : illæ ergo his beatiores , seu perfectiores erunt. Tertio:quia personæ personaliter , quasi specie differunt:at species teste Aristot.8. met. textu 10. inæquales sunt,sicut numeri : ergo personalitates , atque personæ illis constitutæ inæquales erunt : quare producentes,maiores,perfectioresque procedentibus.

2 Confirmatur ex Aristot.5. met. cap. 8. textu 18. dicente:*Si enim non similiter patet,quod alterum minus :* atqui personæ non se habent similiter in personalibus , sed potius dissimiliter , & oppositè : ergo se habent inæqualiter in personalibus:ac proinde producens producente personaliter erit perfectior. Vrgeo:quia, si Pater, & filius sunt etiam personaliter æquales duo Patres erunt , non filius, & Pater : argumento nimirùm Aug.3.de libero arbitrio cap.9.sub init.sic hæreticum , nescio quem,impugnantis. *Sed,si qualem videt solem , talem dicit lunam esse debuisse, non intelligit nihil aliud se dicere,quam non esset luna,sed soles duo.* Hoc faciunt Patres , qui Patrem caput filij, ac filium Spiritus Sancti appellant. August.q.9.veter.testam. Chrysost.1. Cor.11. hom. 26.col. 3. Ambros. ex Theodoret. ad locum eumdem Tertullian. 14.contra Prax.S.Thom.opusc.1. contra errores Græcor.cap.1.ratione 1. Alij item , qui Patrem *Principem naturam verticem , in quem confirmatur Trinitas , principem,& præcipuum,*nominant. Nyssen. de different. essent. & hypostas.versus med. Dionys.Roman. apud Athanas.de decret.Nicæn.Synodi post med. ac de communi essent. Patris &c.cap.*quod Spiritus sanctus sedeat.* sic illud psalm.109.*Sede à dextris meis.* expendit : *Ex eo autem,quod filius sedet ad dexteram intelligere licebit , quod per consequentiam dixerit suo Spiritui sede à sinistris.Vocabulum autem sessionis dignitatis significationem præ se fert.*Naz. orat. 26. de moderat.in disput. &c.col.3.sic ait:*Spiritum Sanctum hoc solo nomine cedentem Patri, quod ingenitus sit , hoc item filio,quod genitus sit.*

3 Concors tamen , vtpote catholica , Patrum , & Theologorum sententia est quamuis personam , etiam procedentem , cuiusuis personalem perfectionem æquare,ita expressit Athanas.in symbolo : *In hac Trinitate nihil maius aut minus , sed totæ tres Personæ coæternæ sibi sunt,& coæquales.*Anselm.5.& 7.Monol. *Iucundum est intueri in Patre,& filio,& vtriusque Spiritu, quomodo sint in se inuicem tanta æqualitate,vt nullus alium excedat.*Infra : *Tanta igitur Pater,& filius , & vtriusque Spiritus æqualitate se se complectuntur, & sunt in se inuicem , vt eorum nullus alium excedere,aut sine eo esse probetur.*Naz.orat.49.col.3. & longè à med.sic de filio ait:*Esse totum de toto, integrum de integro,perfectum de perfecto.*Similia scribit Ricard.Victor.5. de Trinit.toto cap.24.Fulgent.3.ad Monim.cap. 7. med. *Verbum tantum est,quanta est mens ipsa , de qua est.* Rationem egregiam,& à priori quidem , licet hactenus ab Scholasticis non satis penetratam,dedit ad 5.obiect.Arrianor.sub init. his verbis *Contumelia est Diuinæ naturæ, si Pater filium generans,non potuit esse in filio,quantus permanet in ipso.*quia non erit summè perfecta natura diuina si filium,in quo à Patre ponitur,summè perfectum non constituat,sed Patrem minorem.Consonat.Naz.orat.37. 5.de Theolog.longè à princip. *Neque filio aliquid deest ad hoc,vt sit Pater (neque enim defectus est filiatio) nec propterea tamen Pater est : alioqui eadem ratione Patri aliquid deerit ad hoc,vt sit filius:neque enim Pater filius est. Sed hæc defectum procul dubio non arguunt , neque essentia summissionem.* Athanas.orat. contra Gregal.Sabell. sub med. *Vniuersa enim plenitudo & integritas Deitatis est Pater, vt Pater : vniuersa item plenitudo Deitatis est filius, vt filius:quandoquidem amborum vna forma intelligitur , quæ integrè se in vnoquoque,& solidè exhibet.* Ratio ergo his testimoniis assignata est;quia tota perfectio in diuinis naturæ est, ac proinde in naturæ contumeliam,summissionem,seu abiectionem vertetur,si minus perfectionis in aliqua persona inueniatur:cum eadem in omnibus , & singulis natura sit.

4 Hanc ipsam rationem dedit Ambros. 3. de fide ad Gratian. cap.6. fine *cum omnem plenitudinem diuinitatis filius habeat:quid est,quod Patri æstimant amplius adscribendum ? cum amplius nihil sit plenitudine , & plenitudo perfectio sit.* & lib.4. cap. 4. versus med. *Cur filius pater non est?quia Pater filius non est. Cur ille non generauit ? quia nec ille generatus est. Nec ideò minus habet filius , quia Pater non est:nec Pater minus habet, quia filius non est. Dixit enim filius:Omnia,quæ habet Pater mea sunt.Adeo generatio in paterna proprietate,non in iure est potestatis,*idest perfectionis, & dignitatis.Damasc.1.de fide cap. 9. longè à princip. consone aiebat:*ignoscendi proprietatem non significare substantiæ differentiam , neque dignitatis,sed substantiæ modum.* Eandem rationem continent Patres alio aduocati, ac distorti à Ruiz d.30.sect.5.& 6. qui æqualitatem personarum in earum circuminsessione constituunt , atque ex circuminsessione probant.Satis enim ostendimus circuminsessionem in vnitate,siue identitate earum in natura fieri omninò esse:quare , qui æqualitatem ex circuminsessione probant,ideo probant,quia naturam diuinam vnicam , & eandem personarum perfectionem esse recognoscunt.Hi verò sunt Hilar.3. de Trinit. col. 2 ac vers.fin.ex Ioann.10. *Ego & Pater vnum sumus.*lib. 9. sub init.ex 2. ad Colos. *In quo habitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter.* Naz.orat. 49. longè à med. ex loco Pauli,August.6.de Trinit.cap.10.fine , Anselm. & Fulgent. recitati n.3.Cyril. Alex.2. thesau.cap.1. col. 2. & 3. Rectè igitur S. Thom. q. 9.de potentia aiebat : Personas *non differre secundum quantitatem,* (perfectionis nimirùm,quæ sola,non autem molis,locum habet in diuinis) sed secundum relationem.

5 Denique eandem veritatem & rationem docent Patres ,

Patres,qui ex Matth. 11. *Omnia mihi tradita sunt à Patre meo.* Ex Ioann.16.*Omnia quæ habet Pater mea sunt.* & cap. 17.*Omnia mea tua sunt,& tua mea sunt.*absolutè, & sine vlla limitatione asserunt,omnia quæ sunt Patris esse filij, & contra. Hi sunt Hilar. sæpè orat. contra Arrian. præsertim col. antepenult.compend. de Spiritu S. & 1. contra Macedon.fine, 3.de Trinit.vers.fin.ex Ioann.10. *Ego & Pater vnum sumus,*Cyrill. 1.thesau. cap. 8. fin. Ambros.5.de fide ad Gratian. cap. 6. circa fin. Hieron. ad Matth.24. *Nemo scit nisi solus Pater*, ad Isai 1. *Nisi Dominus exercitum.*Isidor.1.sententiar. de sum. bon. cap. 15. sub init.Lactanc. 4. diuinar. institut. cap. 29. circa fin. Etenim si aliquid entitatis, & perfectionis in Patris, aut filij personalitate esset:nequiret dici filium omnia habere quæ Pater, & contra, essèque alterum quidquid alter est. Neque refert ab Athanas. Cyrill. Alex. Augustæpè atque à Concil. Florent. in litter. vnionis med.propositionem:*Omnia,vel quidquid habet, aut est Patris,habet,vel est Filij:*limitari *præter esse Patrem.* non enim adhibetur,quia paternitas,vel personalitas Patris, aliquid secundum se sumpta,vel perfectio esse ab eis creditur;Sed ne imperitis ea propositio absolutè à Christo Domino, & Patribus toties prolata confundendi personas occasio foret. Sapienter ergo S. Thom. ad 16. Ioann.lect. 4. post med.aiebat: *Simpliciter concedimus: quidquid habet Pater habet Filius, non tamen quod eodem ordine habeat Filius,quod Pater habet. Nam Filius habet sicut ab alio accipiens;Pater verò sicut alij dans.* Vnde 1. p. q.42.art.4.ad 2.*Verè ergo dicitur, quod quidquid dignitatis habet Pater,habet Filius.*

6 Iam eorum, quæ pro errore oppositio dedimus, facilis se dat solutio.Illud de Patris maioritate Ioann. 14.si strictè accipiatur respectu Filij, qua hominis solummodo Patres intelligunt: qua verò Dei delaxa maioritate interpretantur, vt idem sit, quod originaria Patris præcedentia Hilar. 9. de Trinit. *Maior est Pater: quia natinitas filij Patrem constituit maiorem.* quam maioritatem non significare perfectionem maiorem, quæ obsit æqualitati his expressit, August. 3. contra Maximin.cap.18.post med. *Originis enim quæstio est, quis de quo sit,æqualitatis autem qualis,aut qualis sit.*quibus ad illas Patrum locutiones satisfactum est. Illæ enim omnes solùm significant originariam patris præcedentiam, siue prioritatem.Secundum, de maiori perfectione donandi quam recipiendi,verum habet cùm donator,donum,& recipiens,non eiusdem prorsus essentiæ, & entitatis sunt.Si enim entitatem habent eandem,ac proinde bonitatem, & perfectionem, inæquales esse non possunt. Scio sensibilius ex hypothesi respondisse Naz. orat.35.3.de Theolog. sub med. *Si magnum Patris est à nullo profectum esse:non minus illustre filio est, ex tali Patre prodisse.Nam præterquam, quod gloriæ illius, qui causam à nullo habet,particeps est:quia ex eo est:accedit etiam generationis decus,res tanta,tamque veneranda.*Repetit orat.36. 4.de Theolog. vers med.& carmine arcan.2.vers.med.*Quod si non vllam causam Deitatis habere. Ad decus est magnum genitori;non minus Hercle illustre est nato tali fluxisse Parente.* Ostendit enim adhùc ex hypothesi, quod personalia perfectiones sint adesse filio, quibus personalia Patris compensentur. Nec deessent in Spiritu S. qui Trinitatis vltimus terminus, & complementum personaliter est,atque vtramque personam respiciens. Sed adhùc in data à se solidiori solutione de identitate essentiæ, & perfectionis persistit,quod *filius paternæ gloriæ particeps sit:* nimirùm essentiæ eiusdem participatione.

7 Ex eodem principio æqua facilitate respondetur ad tertiam, eiusque confirmationem: quæ verum habent in iis solùm,quæ cùm diuersam habeant naturam, & entitatem,specie,seu quasi specie diuersa sunt; secus in iis,quæ eandem habent naturam, & entitatem, vt in diuinis personis contingit. Neque enim personalitas perfectio,sicuti,neque entitas,vlla est in illis præter essentialem: neque ex triplici personalitate perfectio aliqua conflatur,vt mox dicam, sapienterque obseruauit Damasc.1.de fide cap. 10.scribens. *Non ex tribus imperfectis vnam compositam naturam perfectam intelligamus; sed in tribus perfectis personis vnam simplicem substantiam super perfectam,& ante perfectã.*nempè ad origines,& personalitates.Rationem verò, cur ex personis perfectis profectio tertia non confletur,reddit: quia imperfectæ esse deberent,quod in eas cadere nequit; quia inquit: *Imperfecta vocamus, quæ speciem non saluant in se eius rei, quæ ex ipsis absoluitur.* id est componitur, vt ligna & lapides non soluant in se speciem, siue essentiam domus,quam componunt:ast persona quæuis saluat in se essentiam Dei,qui tota Trinitas est, ac proinde ab omni imperfectione necessaria ad componendum abest, summéque perfecta quæuis persona est, neque altera, vel cunctis ignobilior:vnde constat,quare æqualis, imò eiusdem perfectionis quæuis persona sit cum alia, cum qua non est personalitatis eiusdem. Constat etiam, quam præter rem Augustini argumentum huic aduocetur. Denique ex sessione illa filij ad dexteram Patris, & Spiritus Sancti ad sinistram probat ibi Athanas. Spiritus sancti cum Patre, & Filio identitatem in natura, atque in perfectione æqualitatem, solúmque ea metaphora designat vltimo Spiritum S. loco procedere. In sensu verò aduersariorum eandem propositionem referens ex Origene Hieronymus in cap.4. Zachariæ, licèt professo illius nomine, blasphemiam appellat.

CERTAMEN II.

Persona quæuis trium perfectionem etiam personaliter exæquat.

1 TRaditur conclusio ab August. 6.de Trinit. cap. 7. *Nec quoniam Trinitas est, ideo triplex putandus. Deus est.Alioquin minor erit Pater solus,aut Filius solus, quam simul Pater,& filius,*cap.8. init. *Cùm itaque tantus est solus Pater vel solus filius,vel solus Spiritus S. nullomodo triplex dicendus est.* Deus Repetit.serm.38.de temp. med. adiungens: *Quantus est simul Pater,& filius & Spiritus S. nullomodo triplex dicendus est Deus, quia non est quo crescat illa perfectio summæ trinitatis*, vbi nota solo argumento, & multiplicatione deitatis posse intelligi ab Augustino augeri,ac multiplicari ex personarum multiplicatione in Trinitate perfectionem,seu magnitudinem, & lib.6. de Trinit.cap.10.fine: *In summa Trinitate tantum est vna persona,quantum tres simul sunt. Nec plus aliquid sunt, quam vna:& infinita sunt;ita,& singula sunt in singulis,omnia in singulis,& singula in omnibus, & vnum omnia.* lib.15. cap. 3. med.*Intelligentibus clarum est in substantia veritatis non solùm Patrem filio non esse maiorem:sed nec ambos simul aliquid maius esse quam solum Spiritum S.aut quoslibet duos maiores esse quam vnum:aut omnes simul tres maius aliquid esse quam singulos.*ac 3.contra Maximin.cap. 10. post med. *Pater Deus est,& filius Deus est,& Spiritus S.Deus est, & simul hi tres vnus Deus. Nec huius Trinitatis tertia pars est vnus: nec maior pars duo,quam vnus est ibi:nec maius aliquid sunt omnes quam singuli: quia spiritualis hæc, non corporalis est magnitudo.*

2 Ioann.Pap.2.epist.2.ad Senator. seu lib. de duabus natur.contra Eutichian.hanc Augustini doctrinam à suis prædecessoribus,totaque Romana Ecclesia seruari testatur; atque vt catholicam tradit,recitatque duo postrema Augustini testimonia. In quorum vltimò non capias rationem,vt sonat: nam in spiritualibus locum habet absolutè maius quid esse tres,vel duos, Angelos v.g. quam vnum solum,ait August. non currere in spiritualibus vniuersim argumentum maioritatis ex pluralitate ad vnitates,sicut in corporeis: quia in spiritualibus est pluralitas in vnitate essentiæ,entitatis, & bonitatis: nempè in personis diuinis. Adde fulgent. 3. ad Maximin.cap.7.circa fin.in hæc scribentem: *Tantum est ipsum verbum quantum mens ipsa*, Pater *cum verbo* simul Anselm.cap.23.Prosolog.circa med.sic de Spiritu S. patrem alloquitur:*Nec est aliud à te, & ab illo (* filio *) quod dispar,*

dispar, siue inæquale non est tibi, & illi. simul nempe: subdit post pauca: *Quod autem singulis quisque hoc est tota Trinitas simul Pater, & Filius, & Spiritus S.* Consonat Guitmund. Archiepisc. Auersan. tom 6. alias 4. Bibliot. confess. de Trinit. Athanas. orat. contra Gregal. Sabel. sub med. *Vnus igitur, & vnus, & dualitas non diuisa est natura: cum sit indeficiens ad suam integritatem. Vniuersa enim plenitudo, & integritas deitatis est Pater, vt Pater: vniuersa item plenitudo Deitatis est Filius, vt Filius.* & in Symbolo: *In hac Trinitate, nihil maius aut minus.* esset autem vtrumque, si Trinitas maius singulis personis esset, Concil. Toletan. 6. profess. fid. sub init. *Trinitas, nec minor in singulis, quam in omnibus: nec maior in omnibus, quam in singulis personis manet.* Toletan. 11. profes. fid. circa med. *Nec minoratur in singulis, nec augetur in tribus.*

3 Ratio à priori sola, & solida est: quia in sola essentia, non autem in personalitatibus est entitas, & bonitas, seu perfectio formaliter loquendo, vt vidimus: essentia autem vna, & eadem est in singulis, atque in tribus personis simul: ergo, & eadem bonitas, & perfectio in vna, atque in tribus erit. Hanc rationem expressit Augustinus duobus primis locis, vt notaui: tertio vero loco rationem eandem reddit; nempè circuminsessionem, & esse vnum in natura: & clarius eam sæpè assignauit serm. 38. de temp. circa med. vbi eandem posuit sententiam sic probans: *quia eadem natura est in vnaquaque persona simul,* (legerem: solùm) *dicta, quæ est in tribus simul nominatis.* 7. de Trinit. cap. 9. pod med. *Non maior essentia est Pater, & Filius, & Spiritus S. simul, quam solus Pater, aut solus Filius; sed tres simul illæ substantiæ, siue personæ (si ita dicendæ sunt) æquales sunt singulis.* idem ergo reputat non esse in essentia maiorem Trinitatem, quam personas singulas, atque esse quamlibet absolutè tribus æqualem: quia nimirum bonitatem personarum in sola essentia recognoscit; ac lib. 8. cap. 1. idem probat; *quia nihil amplius veritatis in tribus sit, quam in vna.* atque epist. 66. ad Maximin. ante med. *Trinitas vnius est, eiusdemque naturæ, atque substantiæ: non minor in singulis, quam in omnibus, nec maior in omnibus, quam in singulis: sed tanta in solo Patre, vel in solo Filio quanta in Patre simul, & in Filio: & tanta in solo Spiritu S. quanta simul in Patre, & Filio, & Spiritu Sancto. Neque enim Pater, vt haberet filium de se ipso, minuit se ipsum: sed ita genuit de se alterum se, vt toties maneret in se, & esset in Filio tantus, quantus, & solus. Similiter, & Spiritus S. integer de integro, non præcedit vnde procedit: sed tantus cum illo, quantus ex illo, nec minuit eum procedendo, nec auget hærendo.* vbi ex identitate essentiæ duo probat, nec aliquid personis producentibus deperdi, cum de se producunt: neque aliarum accessu resultare maiorem, siue perfectiorem singulis personis Trinitatem.

4 Neque aliam suæ huius conclusionis rationem dedit Concil. Tolet. 11. post data verba dicens: *quia nec minus aliquid habet, cum vnaquæque persona Deus singulariter dicitur, nec amplius, cum totæ tres personæ vnus Deus enuntiantur.* Eandem conclusionis eiusdem rationem adhibuit Anselm. immediatè ad verba ex ipso recitata: *quoniam singulus quisque non est aliud, quam summè simplex vnitas, & summè vna simplicitas.* Eadem ratio tangitur ab Athanas. primo loco recitato; sed reliquis omnibus illustrius eam dedit nobis Bernard. epist. 190. ad Innocent. col. 2. circa med. his verbis: *Totum est Pater, quod Pater, & Filius & Spiritus Sanctus. Totum Filius quod ipse, & Pater, & Spiritus Sanctus. Totum Spiritus Sanctus quod ipse, & Pater, & Filius: & totum vnum est totum, nec superabundans in tribus, nec imminutum in singulis. Nec enim verum summumque bonum, quod sunt, inter se particulariter diuidunt, quoniam nec participialiter id sunt.* id est: non sunt Dei, siue Deitatis partes. Porrò his constat quanta dogmatum Theologicorum de Trinitate fructu conclusiones illas de immultiplicatione entitatis, seu entis, bonitatis, ac veritatis d. illa 6. docuerimus. Etenim, nisi eis admissis, dogma hoc sustineri minimè potest; vt ex argumento statim efformando, ac solutionum aliarum confutationibus facilè apparebit.

CERTAMEN III.

Insuperabilis in aliorum principiis difficultas.

1 COntra catholicam hanc conclusionem occurrit iam pridem difficultas, quæ in eorum opinione, qui pro personarum numero entitatem, & consequenter bonitatem, seu perfectionem in diuinis multiplicant, numquam miteſcet. Etenim vnum in quouis genere minus est, quam tria: ergo vna personalis perfectio, & bonitas v.g. Patris minor est tribus perfectionibus personalibus Patris, Filij, & Spiritus Sancti simul sumptis. Vnde arguitur secundò: cuiuis personæ seorsim sumptæ duarum perfectionem non adesse, ac proinde nullam seorsim summè esse, siue infinitè perfectam per negationem termini extrinseci, vt diuinæ solius perfectionis infinitatem decet; concedunt nonnulli tres personas simul magis perfectas esse singulis seorsim, extensiuè; sicut numerus aureorum æqualium extensiuè perfectior est quouis aureo seorsim. Contra: Ergo, sicut singulus aureus nequit absolutè dici tam magnus, tantúsque esse, quantus numerus aureorum: Neque singula persona tanta, tamque magna absolutè dici potest, quam omnes simul contra Patres. Contrà Secundò: quia Patres loquuntur de æqualitate vnius personæ ad tres simul, quæ est extensiua, sicut vnitatis ad numerum: & in ea asserunt æqualitatem vnius personæ ad omnes absolutè: negantque inæqualitatem. Pende cursim, vt te pudeat tam apertè à Patrum dogmatibus deficere, singula Patrum testimonia tibi è regione aduersantia. Athanas. *Vniuersam plenitudinem Trinitatis totius,* quamuis personam seorsim appellat, an non vniuersæ nomine etiam extensiuam plenitudinem claudit? vtrumque Concil. Toletan. *maiorem in omnibus, minoremque in singulis Trinitatem,* negat absolutè: quare, & extensiuè. Bernardus rationem tibi expressè opposita pro catholica sententia adhibet, quod scilicet singulæ personæ non sint partes summi boni, quod Trinitas est.

2 Sed plura pendenda contra hanc solutionem occurrunt in testimoniis, quæ ex August. duobus primis locis triplicitatem Deitatis, & perfectionis expressè negat. In tertio verò *omnia esse,* ait, *in singulis, & singula in omnibus,* id est singulus in magnitudine omnia, vel omnes simul est: *tantumque esse vnam personam quantum tres simul,* applica aureis. Quinto testimonio duo statuit. *Patrem Filio non esse maiorem.* Ecce tuam æqualitatem intensiuam. Deinde. *Nec vtrumque altero maius aliquid esse,* ecce extensiuam; quam negas. Sextò negat vnam personam esse *tertiam Trinitatis partem.* (vt diuisas, sicut personalitates: perfectiones neget) *ac maiorem partem duos esse, quam vnum*: quæ in maioritate extensiua plurium ad vnum prorsus falsa. Calcula tuos aureos, & compara ad vnum: additque ideo ita esse: *quia spiritualis non corporea est illa magnitudo.* ac si dicat: locum in corporeis æqualitas plurium ad vnum non habet: quomodo ergo tu eo sensu locutum ait, qui adeò facilè in scutis, argenteis, assibus, ac teruntiis, à quouis verus deprehendatur? an quia profundiorem Augustini mentem à nobis explicatam non penetrasti? Hæc ex testimoniis Augustini datis cert. 2. n. 1. quæ ex ipso dedimus n. 3. Pende illud ex epist. 66. ad Maximin. vbi *Trinitatem, non maiorem in omnibus, nec minorem in singulis: sed tantam in singulis, quantam in omnibus,* affirmat. tantum verò, & quantum extensiuam in suo genere rerum magnitudinem, sicut, & maioritas, & minoritas, imo primariò significat: quare tantum esse vnum: quam aliud, maximè, quam plura, neque inter ea esse maioritatem, & minoritatem, nisi æqualitas extensiua sit, asseri absolutè non potest.

3 Solutio secunda, & communis est: perfectiones personales

personales in essentia tanquam in radice virtualiter, & eminenter contineri: cum autem essentia eadem singulis atque omnibus adsit trium personarum perfectionem quæuis exæquat. Contrà: quia continentia hæc solùm est virtualis non formalis absolutè, & simpliciter: ergo formaliter, & absolutè, ac simpliciter loquendo plus est perfectionis personalis in tribus personis, quam in vnaquaque contra Patres. Confirmatur: quia quæuis essentia simul cum passionbus, quas virtualiter continet, maiorem absolutè entitatem, ac bonitatem saltem extensiuè constituunt, quam sit essentia nuda: ergo licet ratione essentiæ, quam continet quæuis persona cõtineat virtualiter perfectiones trium, à st absolutè adiuncta duabus aliis personis, ac simul cum illis, extensiuè saltem maiorem perfectionem constituet. Eandem solutionem aliis verbis alij adhibent. Nempè esse in quauis persona perfectiones trium secundum absolutũ essentiæ, licet non secundum relatiuum. Sed quid inde: si in relatiuo, ac personali cuiusque personæ peculiarem perfectionem, diuersamque ab alia personæ alius recognoscis? Nec valet, si addas: etiam secundum absolutas personalitates aliarum personarum perfectiones esse in quauis, licèt non secundum relatiuum: Paternitatis, filiationis v.g in personalitate Spiritus Sancti: quia, si in relatiuo perfectionem personalem admittis perstat argumentum. Secundò: vt in Spiritu S. v.g. sit realiter formalis perfectio absoluta personalitatis Patris, debet esse in illo personalitas absoluta Patris realiter formaliter, quod salua fide fieri nequit; nisi recurras ad continentiam virtualem vnius personalitatis, siue personæ in alia ratione essentiæ, quam impugnatam deserebas.

4 Tertia solutio nostri Ruiz d. 30. sect. 3. & 6. quam obuuiis excepit vlnis Alarcon d. 3. de Trinit. cap. 5. à n. 3. ait: ratione circuminsessionis, in quauis personalitate duas alias personalitates, atque earum perfectiones esse: sicque illam omnium simul, personalem etiam, perfectionem æquare. Id quod multis Patrum testimoniis confirmat Ruiz. ex quibus iam nos præcipua recitauimus. Sed certè bene Patres ex circuminsessione probant vnius personæ ad omnes simul æqualitatem, quatenus circuminsessio vnitas, & identitas trium personarum in natura est, quæ tota Trinitatis perfectio est, quin alia personalis adsit. Sin autem alia admittatur pro singulis personis æqualitas vnius seorsim personæ in perfectione cum omnibus nullatenus probatur. Etenim circuminsessio est mutua insessio trium personarum: ergo continet tres omnes personas coniunctim inuicem sibi insidentes: ergo persona, vt circuminsessiuè habens in se alias est vna persona simul cum aliis sumpta. Ergo, licet, vt sic omnium perfectionem æquet, nihil aliud erit quàm tres personas simul æquare perfectionem trium personarum simul. Ecce nimis claram, & crassam veritatem. Atqui Patres docent quamuis personam seorsim, & singulam æquare trium simul perfectionem, vt ab eis neque personaliter excedatur in perfectione: idque hac quæstione examinatur: an verum, & qua demum ratione sit? ergo, nec quæstioni tua hac doctrina respondes, nec Patrum conclusionem defendis. Pende insuper Patrum testimonia omnia, sed præcipuè illud Augustini. aientis vnam personam non *esse tertiam Trinitatis partem, nec duas maiorem.* atque illud Bernardi: *Neque enim summum bonum quod sunt inter se particulariter diuidunt.* idest per particulas singulas singulorum: *quoniam nec participialiter possident*, id est, per partem quisque suam: conuincitur autem per partes possideri perfectionem à personis, si vnaquæque nisi accessu aliarum per circuminsessionem Trinitatis totius perfectionem non exæquat: atque, vt contendit argumentum ex tribus imperfectis Trinitas perfecta conflabitur contra Damasc. recitatum cert. 1. n. 7. Illud etiam Augustini. *quod Spiritus S. non augeat personas, à quibus procedit adhæredo.* circuminsessiuè nimirum: solutioni contradicit.

5 Denique cum circuminsessio sit solùm localis in existentia mutua Personarum per immensum vbi in sententia nostri Ruiz à nobis impugnata: quomodo per localem mutuam coniunctionem vna persona erit totum, quod tres simul? imò neque in vera opinione de circuminsessione verificari ea Patrum propositio potest. Solum enim est identitas earum personarum in natura, ratione cuius inuicem sibi inexistunt personæ: quare eas solùm relinquit idem in natura, non autem facit personas, earumvè personalitates idem esse inter se: id enim esset Personas confundere, ac Trinitatem abolere. Tum sic: circuminsessio non facit vnam personam, seu personalitatem realiter esse tres personas, seu personalitates: ergo, nec facit perfectionem personalem vnius, adhuc realiter esse tres perfectiones personales. Est euidens. Cum perfectio peculiaris personalis, quæ ab his admittitur, adæquatè identificetur cum sua personalitate, atque ad conuertentiam dicatur cum illa Infero inde: ergo posita circuminsessione perfectio personalis cuiusque personæ non est in genere perfectionis totum, quod tres perfectiones simul, nimirum contra dogma Patrum. Mitto aliorum solutionem; qui ideo æquant vnam personam omnibus simul, quia illa sola potest terminare suppositaliter creatas omnes naturas possibiles, æquè, ac tres. Sed hanc diuinam adæquatè suppositа re poterit sicut tres? Secundò an singulas, & omnes creatas ter, sicut suppositari possunt à tribus. Denique specialia plura, ita in vna inueniuntur, vt aliis desint.

QVÆSTIO V.

De relatione æqualitatis Personarum.

RES est non magni momenti, puréque scholastica: continétque difficultatem communem cum similitudinis relatione. Idcirco personarum similitudo statuenda primùm est, vt de vtriusque relationis essentia coniunctim agatur.

CERTAMEN I.

Catholica Personarum similitudo, atque de vtraque relatione sententiæ.

1 HÆreticorum Arrianorum plures similitudinem inter personas posuerunt; quidam verò negarunt: & quidem perfidè ex eodem errore vtrique. Nam Semiarriani similes Patri Filium, & Spiritum S. aiebant, vt non eiusdem naturæ cum Patre illos faterentur; sed solùm naturæ alterius, atque substantiæ, quæ adumbratione excellenti Patris naturæ assimiletur, eamque referat, quantum fieri potest apprimè. Huius erroris meminit Naz. orat. 29. de fide longè ab init. *Sublato homovsion (id est vnius substantiæ vocabulo) similitudinem genitoris posuerunt: cum aliud sit similitudo, aliud veritas. Nam, & homo ad imaginem, & similitudinem Dei factus est*, vocéque affini *omævsion*, ad incautos Catholicos decipiendos errorem ita explicabant, vt tegerent. Huius vocis architectus Patribus reclamantibus fuit Macedonius, vel Marathonius apud Ruiz d. citanda. Errorem, & vocem, Amplexi sunt Basil. & Georgius Semiarriani, quorum error confutatur à Patribus omnibus, qui personarum consubstantialitatem propugnant: & in specie à Nazianz. ibi Basil. epist. 82. circa fin. Anastas. Synait. 1. de rectis fidei dogmatibus med. Epiphan. hæresi 73. circa fin. contra Basil. & Georg.

2 Hi verò, atque Semiarriani alij tandem, eam etiam, similitudinem negarunt: asserentes personarum

similitudinem in sola voluntatum vnione,& concordia admittendam esse teste Hilar. de Synod.ad Can. 6. & 7. Orientalium,Cyrill.1.Thesau.cap. 9. toto lib. 2.& 3.à cap.1.ad 4.lib.4.cap.1.& 2.lib.6.cap.2.lib. 10. cap.1. lib.12. cap.13. lib.13. cap. 1. & 3.sic etiam errarunt Arriani plures,qui æqualitatem, & similitudinem omnem personarum nulla vocum larua tecti negabant in quibus præcipui numerantur Eunom.ab Ambros. 1. de fide ad Gratian.cap.4.init.& à Basil. sæpè libris contra ipsum præcipuè lib.1.vers.fin. & Ætius apud Theodoret. 4.hæreticar. fabular. col. 4. Arguunt apud Basil. proximè.*Nec æqualis, nec similis Filius: quoniam nec quantus est,& absque qualitate est.*quibus si id solùm contenderent quod argumentum probat non esset multum cum ipsis decertandum. Sed consubstantialitatem eis inimicam non tangit: quare ad hæreticorum intentum nugæ non argumentum est.Rectè enim occurrit ibi Basil. *Quibuscumque forma,vel figura adiacet,iis identitate qualitatis inest formarum similitudo; quæ verò sine forma, & sine figura natura est,reliquum est,vt similitudinem in substantia ipsa* (nimirùm ad modum qualitatis significatæ,vt nominibus attributalibus)*& æqualitatem,non in mensura magnitudinis,sed identitate virtutis,*perfectionis *possideat.*Concors aiebat Augustin.*In his,quæ non mole magna sunt, hoc est maius esse,quod est melius esse.*

3 Catholica verò sententia similitudinem inter diuinas personas admittit ob naturæ,& communium attributorum identitatem. Filij cum Patre tam certa est est similitudo,quam certo filius ille,hic verò Pater sunt. Athanas.q.9.de natura Dei:*Filius dicitur,quasi similis:qualis enim Pater talis Filius.*Beda ad Ioan.14.*Qui videt me,videt & Patrem meum* ait:*filium esse similem Patri,& talem qualis Pater,* Hilar.3. de Trinit. *Eandem in vtroque similitudinem & Deitatis plenitudinem confitemur.* Athanas. iterùm orat. contra Arrian.longè à med. Filij,qua verbum, & imago,similitudinem cum Patre docuit,formamque, non naturam,Deitatem, ratione cuius ipsi inest similitudo, nominauit:quia similitudo absolutè dicta non à natura vel essentia qua tali,sed concepta saltem vt forma conuenit rebus,vt doctè S.Tho.1.p. q.42.art.1. At verò Spiritus S. ad Filium similitudo traditur ab Athanas. Basil. Cyrill. Epiphan.Damasceno,à quibus Spiritus S. forma, & imago Filij nuncupatur,vt vidimus d.de propriis, & appropriatis Personarum; & de omnibus ad inuicem illis symboli Athanasij verbis. *Qualis Pater,talis Filius,talis Spiritus Sanctus.*Quorum verò qualitas vna,similia esse textus est Arist. 5. met.cap.15.t.20.in diuinis autem, licèt physica qualitas locum in re non habeat,metaphysica verò,& in modo significandi locum habet,vt nuper dicebamus.Claudat rem hanc Hilar. 3. de Trinit. longè à med. *Qui dixit*(ait)*faciamus hominem ad imaginem, & similitudinem nostram:inuicem esse sui similes in eo quod,similitudinem nostrum dicat,ostendit.*

4 Cauendus tamen error eorum, qui apud Hilar. 2. de Synod. vers.med.ad can.8. Oriental.similitudinem, in personalibus etiam,inter personas ponebant,vt Trinitatem deponerent,atque abolerent, personasque confunderent in vnam; qui error non solùm Trinitatem abolet,sed & similitudinem, quæ eiusdem ad se ipsum esse non potest.Est ergo personarum similitudo mutua in communibus, & essentialibus solummodo admittenda;in personalibus verò catholicè negandaseis enim tantummodo personæ diuersæ sunt,primò:quare,& eis in aliquo illorum conuenientia,& voitas realis omninò repugnat,ac proinde similitudo:quin potiùs in personalibus dissimilitudo inter personas admittenda catholicis est;secus verò inæqualitas:quia in eis etiam æquales personæ sunt,vt vidimus à Catholicis omnibus admitti; licèt ægrè ab Scholasticis aliis defendatur,vt q.4.cert. 3. ostendebamus:in nostris autem principiis facilis,vel nullo potiùs negotio defenditur; relegatis à personalitatibus formaliter sumptis prædicatis entitatis, bonitatis, & perfectionis,ab essentiæ bonitate, & perfectione formaliter diuersis quo circa si de æqualitate, vel inæqualitate personarum,quoad personalia formaliter,non autè realiter sumpta,quæstio quarta procederet in rei veritate,principiisque nostris de subiecto non supponente foret;respondendúmque esset:inter eas, neque æqualitatem neque inæqualitatem reperiri:non secus, ac si de duobus Angelis quæreres;an quantitate molis æquales inter se, an inæquales sint;

5 Positis ergo Catholicis personarum æqualitate,ac similitudine, de earum relationum essentia scholasticè disputandum est.Aureol.in 1.d.31.art.3.propos.t. 3. negat relationes adhuc rationis esse,sed solam realem vnitatem,& identitatem earum,in natura,& communibus. Secunda verò sententia docet esse relationes reales in ea personarum vnitate fundatas,ac superadditas; identificari verò cum relationibus originis Personarum. ita Scot.quodlib.6.art.2.& in 1.d.31.q.1.S.Bonauent.ibi, & q.2.OKam.q.vnica sub init. Gabr. ibidem art. 3. quibus tacitè subscribit Carthus.d.19.q.1.Tertia demum sententia eorum est,qui licèt relationes alias reales superadditas in diuinis,atque in creatis etiam,admittant,has tamè æqualitatis,& similitudinis in diuinis formaliter sumptas puræ rationis esse defendunt,ex his sunt Magist.in 1.d.31.c.*hoc idem*,Alex. 1.p.q.47.m.1.ad2.& 3.Albert.ibidem ad 1.Clariùs S.Thom.1.p.q.42.art.1.ad 4.(vbi Caietan. Canar.Molin.d.2.reliquique interpretes) & in 1.d. 31.q.1.art.1.Capreol.concl.3.Ægid.& Argent.art.2. & 3.Ricard.art.1.q.2.Durandus ibi,& d.28.q.3.ad 2.Marsil. 1.q.33.art.2.concl.2. & notat.8. Henric. 1. p. art. 35.q. 8. corp.vers.med.& 2.p.art.55.q.6. corp. art. 62. q. 4, quodlibet.5.q.2.longè à med. Valent.1.p.q. 16. punct 1.Vasq.d.166.cap.2.Soar.4. de Trinit. cap. 15. n. 8. Ruiz d.103.sect.4.Luis de Torres d. 29. Mærat. d. 56. Gasp. Hurtado d. 9. diff. 1. Harum opinionum fundamenta, quatenus nostræ aduersentur sententiæ,dabo cùm solui.

6 Illud hìc obiter notarim contra Ruiz: in eius, & reliquorum sententia qui in singulis personalitatibus, atque personis peculiarem bonitatem,& perfectionem admittunt,ægrè negari realem relationem similitudinis, & æqualitatis quoad personalia inter personas diuinas. Quod enim ait Ruiz esse partialem, & secundum quid bonitatem, & perfectionem essentialem, æqualitatem verò,& similitudinem non esse vnius ad alterum secundum sui partem,sed secundum se totum, leuis est solutio;quia partis compositi vnius ad partem compositi alterius datur absolutè æqualitas,vel inæqualitas, similitudóque,vel dissimilitudo: v.g. manus meæ ad manum Petri.De animabus item nostris disputatur absolutè an in perfectione æquales sint? an inæquales? quibusdam absolutè asserentibus æquales esse,quibusdam verò inæquales esse propugnantibus:quin vllus quæstionem reiecerit eo,quod de partialibus entibus, & bonitatibus sit sed quid plura? inter totum & partem realis inæqualitas absolutè inuenitur, vt in vulgari & naturali illo principio continetur expressè:*Omne totum est maius sua parte.*

CERTAMEN II.

Nostra sententia variis conclusionibus datur.

1 EX dictis Cert.1.n.4. constat inter personas relationem æqualitatis,vel inæqualitatis quoad personalia præcisè nullatenus esse, esse verò dissimilitudinem quoad personalia:quare de æqualitatis,& similitudinis relationibus personarum,quoad essentialia, quid sint statuendum solùm est. Dico primò. Relationes æqualitatis,& similitudinis personarum reales ac positiuæ sunt,ita Doctores secundæ sententiæ contra reliquos citatos. Probatur facilè: quia independenter à consideratione, figmentisque omnibus rationis verè,& realiter inuenitur in diuinis personis tantam esse in quauis perfectionem, quanta sit in alia quauis, vel in omnibus: atqui hoc ipsum est reperiri in eis relationes æqualitatis,& similitudinis:ergo independenter à considera

consideratione, & figmentis rationis inuenitur re ipsa in diuinis personis æqualitatis, & similitudinis, relatio. Negabis minorem: quia ad similitudinis, & æqualitatis relationes requiritur, vt habeatur tanta quantitas, & qualitas in vtroque extremo commensuratiuè, ad quod diuersa debet esse vtriusque extremi quantitas, seu qualitas, non verò tanta solùm identicè, vt est quantitas perfectionis, & qualitas essentiæ, seu attributi ad modum qualitatis significata; idem enim se ipso mensurabile non est.

2 Hanc doctrinam multis suadere contendit Ruiz, quæ Certamine 3. diluemus. Illud vrgentius, quod ex S. Thom. producit. Nempe: relatione reali similitudinis, & æqualitatis prius, & primariò referri quantitatem, vel qualitatem, quàm eorum subiecta. Quod fieri nequit nisi, & diuersa qualitas, vel quantitas in extremis sit, atque alteri commensurabilis. Sed contra: quia Arist. 5. Met. cap. 15. circa med. textu 20. ait: *Similia*, nempè sunt, *quorum qualitas vna, æqualia autem quorum quantitas vna*: ergo vnitas qualitatis, & quantitatis est conditio necessaria, imò verò ratio formalis essentialis similitudinis: ergo realitas huius conditionis (quæ solùm inuenitur in diuinis, in quibus tantum vna, & eadem realiter quantitas, & qualitas explicata est) nequit obesse realitati relationis, & similitudinis: ac proinde neque requiri quantitatis, aut qualitatis diuersitas in extremis. Inde eneruis manet ratio quæ S. Thomæ tribuitur. Dicitur enim ab Aristot. qualitatem similium &c. debere esse vnam, non similem alteram alteri: quare neque relatione similitudinis relatam alteri alteram.

3 Impugnatur insuper: quia qualitas ad qualitatem, & quantitas ad quantitatem conuenientiam essentialem, & identitatem metaphysicæ vnitatis habet, non autem similitudinis. Non secus, ac homo cum homine secundum essentialia, non similis, sed idem vniuoce, ac vnum metaphysicè est. Impugnatur secundò: quia, in creatis saltem relationes Paternitatis, & filiationis non petunt actionem, & passionem siue physicam, siue grammaticalem realiter diuersas, pro extremorum diuersitate, sed realiter inueniuntur posita identitate, & vnitate reali necessaria actionis, & passionis grammaticalis, & probabilissima, actionis, & passionis physicæ: ergo posita etiam identitate tanta quantitatis, & qualitatis in extremis, reales æqualitatis, & similitudinis relationes reperientur. Paret consequentia: quia non minus sunt rationes fundandi, seu essentiales conditiones relationes Paternitatis, & filiationis, siue producentis, & producti, actio, & passio, quam qualitas, seu quantitas tanta æqualitatis, & similitudinis.

4 Dico secundò. Relationes æqualitatis, & similitudinis in diuinis, si sumantur, vt quid ab extremis, & ratione fundandi diuersum, atque fundamento inhærens rationis entia sunt. Est Doctorum tertiæ sententiæ conclusio; non autem erit eorum ratio hactenus impugnata. Sed quia vniuersim relationes omnes reales, siue creatas, siue increatas realiter à fundamento, & termino diuersas, superadditasque non admitto, vt in Logica, atque hîc d. 7. q. 3. fusiùs ostendi, satisque innuit Aristot. proximè præmittens immediatè: *Eadem sunt quorum substantia vna similia* &c. vbi eodem modo de relatione identitatis, ac de aliis duabus loquitur. Relatio autem identitatis in substantia, siue essentia in rebus creatis, de quibus Arist. rationis est; si, vt aliquid distinctum ab extremis cogitetur. Secundò: vnitas qualitatis, & quantitatis extremorum similium, vel æqualium requisita rationis est: quare, si strictè vnitas requiratur, non nisi rationis erit. Vnde relatio, quæ illam supponit, erit etiam rationis: Sed, licet vnitas requiratur; quare, nec excludatur vnitas stricta, non tamen formalis stricta requiritur; sed fundamentalis, quæ in creatis etiam realis est, sufficiet. licèt autem personæ inuicem, eodémque gradu æquales sint; similes verò non æquo gradu sunt omnes. Nam Filius, & Pater maiorem inter se, quam cum Spiritu S. similitudinem habent ratione fœcunditatis ad intra, vt supra docuimus.

CERTAMEN III.

Obiectionibus solutis sententia illustratur, ac de affinibus relationibus statuitur.

1 Obiectiones omnes è duobus principiis ortum trahunt. Altero falso de distinctione relationis realis a fundamento, & termino: altero verò non certo, licet probabiliori de identitate non solùm reali, sed & formali relationis originis actiuæ cum personalitate producentis, passiuæ cum procedentis personalitate. Inde enim arguit Ruiz sect. 4. n. 12. Plures aliæ relationes reales, quam originis, atque ab his formaliter distinctæ sunt in diuinis: ergo, & sunt formaliter plures personalitates. Friget consequentia: tum quia, nec relationes quidem originis sunt personalitates formaliter, ne dum relationes istæ similitudinis, & æqualitatis. Ipse enim Ruiz sect. 5. versu: *Ad confirmationem primam*, in hoc distinguit has relationes à relationibus originis, quod personas non constituant in esse personali, ac proprio cuiusuis: pluréque aliæ formalitates in propriis personarum numerantur, quæ formaliter personalitates non sunt. Instat sect. 4. n. 13. si hæ relationes reales sint, plures multò quatuor relationibus realibus admittendas in diuinis esse contra Patres, & Theologos. Verùm ex dictis constat à Patribus pluribus has etiam relationes admitti quas nullus ex Patribus alicubi negauit. Constat etiam admitti ab Scholasticis datis pro sententia secunda.

2 Obiicies tertiò. Relationes diuinæ, qua diuinæ, infinitæ esse debent formaliter in genere relationis adhuc per denegationem termini extrinseci: ergo Paternitas debet Patrem ad Filium referre omnimodo, quo ad illum referibilis est: & similiter filiatio Filium ad Patrem refert; & Spiritum S. referet spiratio passiua ad vtrumque, & actiua vtrumque ad Spiritum S. omnimodo, quo possunt referri: ergo non est in illis alia relatio realis possibilis. Distinguo primam antecedentis partem: debent esse infinitæ per negationem termini extrinseci in genere relationis *generico, & vniuersalissimo*, nego antecedens: *in genere infimo*, *in quo sunt*, concedo antecedens. Sic attributum scientiæ infinitum est in genere qualitatis metaphysicæ, seu attributi, non generalissimo, & vniuersalissimo, sed in adæquato, & totali, ac infimo, in quo est; alioqui non daret locum volitionis attributo; aut alteri cuiuis attributo ex admissis à Patribus, & Theologis. Inde distinguo consequens primum: in genere infimo paternitatis concedo: in vniuersalissimo relationis nego, & sic de aliis.

3 Hæc doctrina in aduersantium opinione ad hominem euincitur. Ipsi enim aiunt Patrem, & Filium absolutè paternitate, & filiatione constitui: ac insuper relatione spiratoris ad Spiritum Sanctum referri: ergo relatio diuina, qua diuina, non est infinita per negationem termini extrinseci in genere vniuersalissimo relationis: vt impediat omnem aliam relationem, qua eadem persona referatur vlterius: cum relationes ipsæ sint vlterius alia relatione referibiles. Dices relationem Spiratoris referre Patrem, & filium, ad alium terminum, nempè Spiritum S. ad quem illos non referebant paternitas, & filiatio. Benè: ergo diuersitas termini satis est ad multiplicandas relationes in diuinis: ergo, primò, absolutè non remouet relatio diuina omnem aliam relationem, quia in se omnem modum referendi iure infinitatis diuinæ debeat continere. Secundò: ergo, & diuersitas fundamenti sufficiet ad relationes multiplicandas: cum non minus essentialiter requiratur fundamentum, quam terminus: at similitudinis, & æqualitatis fundamentum sunt identitas, & vnitas attributorum, & bonitatis, seu perfectionis: quæ diuersa à processionibus sût, in quibus fundantur relationes originis: ergo inducent in diuinis relationes reales diuersas formaliter ab illis.

4 Obiicies quartò, & contra conclusionem secundam: ergo nullum est prædicamentum relationis distinctum à prædicamentis rerum, quæ sunt fundamentum, & terminus relationis cuiusque. Nego consequentiam, vt in logica negabam. Satis enim est, si in prædicatione, vt quid diuersum à reliquis aliorum prædicamentorum concipiatur, vt diuersum prædicamentum constituat. Etenim prædicamenta pro diuersitate modi prædicandi generica diuiduntur. Sed instas: ergo poterit aliud prædicamentum pro denominationum extrinsecarum prædicatione constitui. v.g. dexteri. Nego consequentiam: quia denominationes extrinsecæ plures ad habere vel formaliter, vel reductiuè expectant, quia affines saltem modo prædicandi illius prædicamenti sunt: vel ad prædicamentum qualitatis, ad quod formæ extrinsecè denominantes expectant, quæ alia intrinsecè denominant, atque in allato exemplo *dexteri*, ad vbi: dicit enim localem positionem dexteritatis, & denominati. Neque tandem vlla inuenietur denominatio extrinseca, quæ in modo significandi ac prædicandi toto genere à prædicatione aliorum prædicamentorum differat, sicut differt relatio.

5 Denique relationum aliarum consortij, concordiæ, & societatis diuinarum Personarum meminerunt Petres. Nyssen. de Trinit. ad Eustachium ante, & post med. de different. essent. & hypostas. init. ac vers. & circa med. ac med. Basil. 15. de fide med. lib. vnico de Spiritu S. cap. 18. circa med. cap. 16. fin. cap. 19. longè ab init. Cyril. Alex. 3. Dialogor. de Trinit. vers. med. & vers. finem, quas relationes ratione identitatis personarum in natura recognoscunt hi Patres: possunt autem, & ratione identitatis in affectu, & voluntate æque commodè recognosci. De earum verò realitate eodem modo philosophandum est, ac de relationibus similitudinis, & æqualitatis. Neque aliter philosophandum erit de relatione identitatis personarum in natura, siue circuminsessione, & distinctione personarum ab inuicem.

QVÆSTIO VI.

An Personæ producentes reali prioritate procedentibus præcedant?

REALIS prioritas vnius respectu alterius potest esse loco, duratione, natura origine. Et quidem præcedentiam, siue prioritatem localem, vel durationis inter Personas diuinas Hæretici solùm assignant, qui Filio, & Spiritui S. consubstantialitatem Patris negant. De naturæ verò prioritate stricta, quæ rigidæ causalitatis est, quæstio iam apud Catholicos esse nequit: cùm inter Personas diuinas nomen causæ, & causalitatis locum habere non possit, vt diximus d. 2. q. 3. Solùm igitur inquirimus de reali originis prioritate, quæ naturæ, & causalitatis prioritatem imitatur.

CERTAMEN I.

Doctorum sententiæ.

1 S. Tho. 1. p. q. 36. art. 1. ad 4. q. 42. art. 3. in 1. d. 9. q. 2. art. 1. ad 12. q. 1. art. 1. & à 2. ad 1. in 3. d. 15. q. 4. art. 12. ad 2. De potent. q. 10. art. 1. ad 10. art. 1. corp. & contra error. Græcor. cap. 2. sub init. & cap. 3. constanter realem prioritatem originis, & naturæ in diuinis negat personis; licet realem originis ordinem inter eas admittat. Sequuntur Capreol. in 1. d. 29. q. vnic. art. 1. concluf. 4. Caiet. & Dominicani, reliqui ad q. 42. art. 3. vbi & noster Molina. Valent. q. 17. pun. 4. Becan. cap. 8. diff. 3. ex antiquis Albert. 1. p. q. 41. m. 2. art. 1. ad 5. art. 3. fin. Alex. q. 46. m. 2. fin. S. Bonau. in 1. d. 20. art. 2. q. 1. & 2. Ricardus q. 3. & 4. Dur. d. 9. q. 2. d. 12. q. 1. n. 15. d. 20. q. 2. ad 1. Carthusian. d. 12. q. 2. d. 20. q. 2. Henric. 2. p. art. 52. q. 3. corp. Horum sententia sustineri eo sensu posset, vt prioritatem originis, seu naturæ rigide acceptæ negaret. Cùm autem realem ordinem originis, seu naturæ inter personas diuinas admittat, & eum sensum excludit, & pugnantia inuoluit. Ordo quippè est habitudo plurium ad vnum primum in eo genere, in quo est: atqui per vos in personis est ordo realis ad vnum primum secundum originem: ergo, & secundum originem est habitudo realis ad vnum primum: ergo, & est realis prioritas, quæ simul negatur secundum originem.

2 Nec refert quod ait Dur. in d. 20. q. 2. circa fin. quod prioritas dicat excessum, posterioritas defectum. Tum, quia, si id obest prioritati, & ordini etiam, qui sine prioritate, & posterioritate esse non potest, obesse debet, contra ipsum. Tum, quia falsum est assumptum, vt contra Eunomium obseruat Basilius recitandus Cert. 2. n. 2. Sed certè nimia Patrum litteralis obseruantia Doctores hos in eam repugnantiam egit. Cùm enim ordinem realem originis in diuinis personis admitti à Patribus recitandis cert. 2. viderent: atque insuper ab eisdem prioritatem mordicus omnem, & posterioritatem in personis negari, eo etiam sensu negari putabant, quo afferi ordinem videbant. Verùm, cùm prioritatem & posterioritatem negabant, de prioritate, & posterioritate durationis contra hæreticos loquebantur: tanto verò in eiusmodi errorem odio, & conatu, vt omnem prioritatem, & posterioritatem realem inter personas diuinas videantur execrare; si sonus solùm vocum, non autem mens, & occasio eas proferendi attendatur.

3 Ne tamen deinceps Patrum littera contra eorum mentem alios decipiat, vt ipsis contradictio imponatur, atque ab aliis ipsorum authoritate incurratur; Patres, qui præfatæ hæresis odio tanto stomacho contra prioritatem, & posterioritatem realem loquuntur breuiter recenseo. Patres Concilij Nicæni lib. 2. post med. Athanas. in symbol. & q. 13. de natura Dei de communi essentia Patris, & filij, & Spiritus S. circa med. §. *de Patre*, & sequenti, Naz. orat. 37. de Spiritu Sancto 5. de Theolog. circa med. Basil. lib. de Spiritu S. ante med. Alexand. Alex. apud Epiphan. hæres. 69. pag. 2. Isidor. Pelus. lib. 2. epist. 149. Ambros. 4. de fide ad Gratian. cap. 6. lib. 5. cap. 4. & 3. de Spiritu S. cap. 18. circa med. & 7. exhaner. cap. 7. med. & post med. pendens id ad Roman. 11. *Quis prior dedit illi*. Augustin. contra Maximin. cap. 14. Chrysost. tom. 3. serm. de consubstantiali. Trinit. tom. 5. orat. 2. de Trinit. & serpente post med. ad id 1. Corinth. 12. *Diuisiones gratiarum sunt idem autem Spiritus*. orat. 9. de illo Abraham: *Pone manum tuam*. longè ab init. hom. 1. in Ioann. med. Theodoret. epitome diuinor. decretor. lib. 5. cap. 3. de Spiritu S. prope med.

4 Secunda sententia realem originis prioritatem, & posterioritatem in Personis diuinis admittit. Ita videtur meliora sapiens docuisse Henricus 2. p. art. 54. corp. post med. licèt naturę prioritatem, largè nimirum, eam appellet. Scotus insuper in 1. d. 12. q. 2. d. 28. q. 2. § *Ad quæstionem* quodlibet. 4. art. 1. §. *Contra ista arguitur*. Okam in 1. d. 9. q. 3. vbi Gabr. & Maior q. vnic. Marsil. in 1. d. 1. pag. 85. col. 2. Gregor. d. 9. q. 1. art. 2. concl. 2. ac demum Caiet. supra vbi Canar. Vasq. d. 167. cap. 2. Soar. 4. de Trinit. cap. 15. Luis Torres d. 29. dub. 3. Mærat. d. 56. Zunniga d. 17. dub. 4. Ruiz d. 105. sect. 4. & 5. Gaspar Hurtad. d. 9. dis. 2. §. *Scotus verò*. atque omnes communiter Recentiores, quibus, & nos subscribimus non inuiti.

CERTA

CERTAMEN II.

Nostra affirmatiua, & communis sententia authoritate probatur.

1 PRo communi sententia affirmatiua stat Naz. orat. 29. de dogmate, & constitut. Episcopor. longè à med. *Ita concurrit essentia Patris cum vnigeniti generatione, qui ex ipsa est, non post ipsum, aut saltem sola principij cogitatione.* id est ratione, vel formalitate. orat. 35. 3. de Theolog. maioritatis nomine prioritatem originis, quæ sola catholicè potest, intelligens, eam Patri sic concedit: *Maior causæ natura.* Chrysost. hom. 1. de fide in Christo ex variis in Ioann. sub init. *Priùs quàm nasceretur vnigenitus in suo genitore generandus manebat, non habens distantiam temporis.* & tom. 5. hom. 9. de illo Abraham: *Pone manum tuam.* longè ab init. *Patrem nomino, non qui ordine temporis primus sit, sed ratione, & sententia. Siquidem ille vnigeniti filij genitor existit. Siquidem radix ille est sancti illius fructus. Siquidem filius æternum lumen æterni luminis soboles.* Origen. hom. 2. in varios ad Ioann. 1. *In principio erat verbum. Præcedit Pater verbum, non natura,* id est nascendi tempore, *sed causa,* id est, quia principium, *Audi ipsum filium dicentem Pater maior me est. Substantia eius causa est meæ substantiæ. Pater præcedit filium causaliter.* Pseudo. Augustinus tom. 9. lib. de triplici habitaculo cap. 6. circa med. *Tunc iustis manifestum erit quomodo Pater non præcessit Filium tempore, sed origine, nec Spiritum Sanctum.*

2 Ricard. Victor. 5 de Trinit. cap. 7. med. de filij prioritate præ Spiritu S. *Quod non potest esse prius temporaliter potest esse prius causaliter, & eo ipso naturaliter.* lib. 6. cap. 7. sub init. *Prius, & posterius hoc loco intelligi volumus non temporum successione, sed ordine naturæ.* Ephren. Syrus. tom. 3. opusc. de sui reprehens. vers. med. *Quod post filium Spiritum S. dicimus, id non temporis, sed personæ est significatiuam.* Cui originis competit posterioritas. Quod argumentum continetur in patribus, qui Patrem primum, Filium secundum, tertium Spiritum S. nominant. August. q. 122. veter. & noui Testamenti fine: *vnus Deus Pater, ex quo omnia, & nos in ipso &c. vt primus gradus sit, ex quo sunt omnia, secundus, per quem omnia, tertius, in quo omnia.* Dixerat autem paulo ante gradus causalitatis esse, seu originis his verbis: *nihil planè differt in substantia, quia verus filius est; differt autem in causalitatis gradu.* Tertul. contr. Prax. à cap. 2. præsertim 8. 9. & 10. vocat *Filium secundum, & secundum gradum; Spiritum tertium, & tertium gradum.* Basil. de Spiritu S. cap. 18. fine: *Nobis sufficit præscriptus ordo.* Matth. 28. *In nomine Patris &c.*) *quem, qui confundit, non minus peccat, quam istorum impietas.* Aërij, & sequacium, qui ex eo ordine filium, & Spiritum S. inferiores Patre colligebant.

3 Lib. item 3. contra Eunom. init. *Quemadmodum filius ordine quidem à Patre secundus est, quoniam ab illo est; & dignitate, quoniam origo, & causa essendi Pater ipsi est;* (non autem inferioris, & posterioris naturæ) *ita videlicet Spiritus S. & si dignitate, & ordine secundus à Filio est.* non tamen inferioris, & posterioris naturæ: ac infra: *Spiritus S. dignitate quidem ordinis tertius.* Athanas. epist. ad Serapion apud S. Thom. opusc. 1. cap. 2. init. *Spiritus S. tertius est à Patre, à Filio tamen est secundus.* Chrysost. hom. 5. orat. de Trinit. & serpente sub med. *Conuenientia illa, & quasi harmonia gloriæ, quæ Deo tribuenda est, non distrahatur, cum pronominibus sanctæ Trinitatis, vel primum, vel secundum, vel tertium ponitur. Namque primum secundum, & tertium nullam naturæ diuinæ differentiam, sed Theologicæ doctrinæ institutionem quandam, quæ omni confusione vacet, declarat.* Processiones, scilicet, quibus personarum distinctio, ac inconfusio necessaria conuincitur. Epiphan. hæres 62. vers. med. *Spiritus S. tertius nomen datura.* repetit hæresi 74. vers. fin. col. 1. Anchor. *lumenque tertium,* vocat apud S. Thom. opusc. 7. contra error. Græcor. *Tertiam verò personam,* omnes August. 12. de Trinit. cap. 5. 10. de ciuit. Dei. cap. 24. med. serm. 38. de temp. col. 3. Phæbad. lib. contra Arrian. circa fin. Ambros. in symbol. Apostolor. cap. 1. fine concludat Hilar. 12. de Trinit. col. 4. ante fin. sic rationem reddens *Confessione communi secunda quidem ab authore natiuitas est, quia ex Deo est.* col. penult. ad Patrem: *Dum ex te est secundus à te est.*

4 Id ipsum significant Patres qui filium *medium* Spiritum S. *extremum & terminum,* vocant. Athanas. suprà apud S. Thom. cap. 32. titulo 31. sub init. *Sicut, qui caput catenæ trahit, medium, & aliam extremitatem trahit; sic & qui in Spiritum blasphemat, scilicet tertiam personam, & in Filium medium, & in Patrem extremum, id est principium caput catenæ tertij, discreti, inconfusi ordinis diuini blasphemat.* & ante med. *Spiritum Paracletum dicimus terminum beati, & super essentialis diuini ordinis, qui ineffabiliter terminat proprium finem in se sua hypostasi: sicut, & Pater tenet ipsius ordinis caput, & fontale principium imprincipiatus ipse: medium autem extremitatum ordinis veraciter tenet Filius.* Ac inferiùs: *Pater à se principio trini ordinis diuini per medium Filium genitum terminat ipsius ordinis finem naturali proprietate in tertio spirato Spiritu.* Cyrill. lib. thesaur. apud S. Thom. proximè: *Deus ergo ex Deo Filio Spiritus Sanctus est. Si enim Spiritus S. non esset à Filio non magis Spiritus Sanctus esset terminus Trinitatis, quam Filius. Nec ordo Trinitatis assimilaretur catenæ, sed magis triangulo.* Agnoscit ergo Cyrillus naturalem vi processionis, non arbitrariam prioritatem, & posterioritatem personarum. Nyssen. lib. ad Ablab. *Quod non tres Dij.* circa fin. Patrem appellat *primum,* Filium *medium,* quid ni Spiritum S. extremum? Damascen. epist. de Trisag. med. *Filium medium esse,* ait, *Patris, & Spiritus Sancti.*

CERTAMEN III.

Theologica Patrum ratio nostris solùm principiis apta datur.

1 RAtio theologica à Patribus tacta perspicua est, quia ex Aristot. 5. met. cap. 11. textu 16. Priora, *quædam secundum motum,* id est productionem. *quod enim propinquius primo mouenti,* producenti, *est, prius est, vt puer viro.* in post prædicam. c. de modis prioris, inter priora numerat. *Alterum enim, quod est causa, quouis modo, vt alterum sit, prius natura, non incongruè dici potest:* & 1. poster. cap. 5. textu 14. agens de prioritate primorum principiorum scientiæ ait primum esse, *per quod aliquid conuenit alteri, sed sibi non conuenit per alterum, sed ratione sui.* at Pater, & primum producens est, cui ratione productionis propinquior Filius est, Spiritus verò remotior, qui ab vtroque producitur. Secundò: Pater est realis causa largè accepta Filij, & vterque Spiritus Sancti: vnde tertiò filio conuenit realiter esse ratione Patris, & Spiritui S. ratione vtriusque, non è contra: ergo triplici modo prioritatis Pater est prior re ipsa Filio, & vterque Spiritu Sancto. Confirmatur: quia è suis personalibus proprietatibus Pater re ipsa & est producens improductum, ante quê non supponitur aliud producens: Filius verò productum, quod supponit Patrem, & producens suppositũ ad Spiritum S. productum supponens Patrem, & filium, & improducens, post quem non est alius ab ipso productus (vt Patres citati, & alij reliqui, imò dogmata catholica docent) ergo re ipsa Pater sua proprietate personali in linea producentis, & producti primus est: Filius secundus, & medius: Spiritus Sanctus tertius, & extremus.

2 Sed occurrit hîc ardua difficultas in aliorum principiis ex S. Thoma. Nulla persona potest esse realiter prior origine, quam alia ratione essentiæ, siue secundùm essentiam solam, neque secundùm relationem solam, quia relationes sunt simul natura, & cognitione; neque secundùm se totam, quia, vt tota persona sit debet esse relatio in tua, & commnni opinione, personas constituens: atqui vbi primùm est relatio producentis v.g. paternitas, simul natura est filiatio iuxta Aristot. &

communem,ac veram Phylosophiam : imò , si Paternitatis relatio non sit aggregatum ex fundamento , & termino, prius natura debet esse terminus : ergo tota persona producens nequit esse prior natura,quam producta. Respondet Ruiz d.103.sect.5.n.6.atque Hurtado supra §.vlt. Patrem esse priorem origine filio, non , vt Pater formaliter est sub expresso conceptu relationis , sed vt prima persona , & principium fœcundum est: sub quo conceptu non est simul natura cum filio ; licet sub alio relationis simul natura cum illo sit. Sed contrà:quia prioritas originis,cùm realis sit , independenter ab intellectus consideratione,& præcisione esse debet:ac proinde inter res,vt re ipsa sunt,debet reperiri. Respondet Ruiz n.11.intellectus nostri præcisionem non facere prioritatem,cùm nihil reale adhibere rebus obiectis possit; sed ea prioritate reperta distinguere , ac designare,sub qua formalitate Personæ Patris conueniat : quemadmodum distinguit , ac designat formalitatem , sub qua Pater generet , nempè sub ratione intellectiui:item sub qua spiret : nempè sub ratione volitiui:quip id obsit realitati generationis,& spirationis.

3 Contrà tamen primò:quia aliud est assignare,sub qua ratione formali realis productio conueniat producenti,aliud negare eandem realiter indiuisibilem entitatem realiter secundùm aliquid sui operari,præcedere vè effectum , cùm tamen realiter secundùm aliam operetur realiter,atque præcedat. Primum est verum, atque allato exemplo probatum. Solùm enim dicitur toti entitati productionem realiter conuenire ratione illius prædicati , ita , vt, si ab ea aufferretur prædicatum eiusmodi , nec produceret tota,nec præcederet ; non autem secundùm alia prædicata , vel totam entitatem realiter non producere: quod est casus solutionis,& implicatorius. Asseritur quippe ad realem præcedentiam producentis,& producti præcisio, & diuisio formalitatum re ipsa indiuisibilium. Vnde infertur rem eandem operari ac præcedere realiter , ac rursus non operari,neque præcedere realiter. Contrà secundò: implicat rem realiter adæquatè, & conuertibiliter , esse realiter priorem , & posteriorem se ipsa in eodem ordine præcipuè:sed si Paternitas idem sit realiter cum prima personalitate res adæquatè , & conuertibiliter eadem realiter erit prior,& posterior realiter se ipsa per se:cùm prima personalitas sit realiter prior filio,& paternitas non sit prior,sed simul , vel posterior natura filio:ergo , vel neganda est identitas paternitatis cum prima persona,vel personalitate,vel prioritas realis originis primæ personæ ad filium , & sic de vtroque ad Spiritum Sanctum.

4 Distuli hùc vsque ex d.9.q.1.à cert. 2. rigidam argumenti proximi efformationem:quia opportunior hæc illud vrgendi sedes, vbi magis constitutionis personarum per relatiua absurditas ex hac difficultate se prodit.cui tamen in nostris principiis eiusmodi constitutionem per relatiua negantibus , imò neque realem identitatem adæquatam relationis singulæ cum persona singula admittentibus,vt constat ex d.7.q.3.cert.1.n.3.& cert.2.n.4.respondetur facilè: ad principium producens in diuinis relationem,neque formaliter , neque realiter expectandam esse:quare,licet Paternitas sit realiter posterior origine,in qua fundatur,Persona prima , quæ illam, ne realiter quidem claudit , re ipsa potest prior esse origine,& filio , atque vterque realiter prior Spiritu Sancto.etsi,vt probabilius esse docuimus. d.3.q.3.processiones actiuæ,quæ illam fundant , nec sine termino esse possunt , cum producentibus identificentur. Hæ namque terminum è conceptu suo ponunt , non supponunt sicut relationes:quare , & pro priori originis è conceptu suo ad terminum esse possunt; secus relationes,quæ è conceptu suo sunt termino , quem supponunt posteriores.

CERTAMEN IV.

Alterius obiectionis occasione prioritas inter origines ipsas examinatur.

1 OPpones : prioritas hæc personarum producentium respectu procedentium ratione originis est:ergo prius debet ipsis originibus conuenire : atqui his non conuenit realiter:ergo neque personis Subsumptum probo. Quia generatio tam actiua , quam passiua prior spiratione actiua non est realiter:quare neque spiratione passiua in probabili opinione de identitate reali actiuæ,& passiuæ processionis. Etenim actiua spiratio simul natura est,atque generatio passiua, seu natiuitas filij:cùm nihil aliud sit , quam volitio essentialis Patris,& filij:quare re ipsa vbi primùm filius, eiusque natiuitas passiua est,spiratio saltem actiua realiter est, & esse intelligitur , quin aliud naturæ instans expectetur. Respondetur primò concesso primo antecedenti negando consequens. Ecce ratione applicationis lignum calefit ab igne:& tamen prius applicatio non calefit aut ignitur.Item ratione albedinis paries dealbatur; nec tamen prius albedo dealbatur.Item actio,& passio creata physica communi opinione identificantur:quare nequit actiua prior realiter,quam passiua esse.Id quod iuxta doctrinam probabilem eorum , qui processiones actiuas,& passiuas identificant inter se, & cum persona etiam producta certissimum,in processione quauis actiua respectu suæ passiuæ haberi debet.In casu verò obiectionis de comparatione vnius processionis respectu alterius aliter adhùc in nostra,& omnium opinione phylosophandum est.

2 Dico ergo in omni opinione generatio est spiratione realiter prior, siue actiuè,siue passiuè,quouis modo altera ad alteram comparetur. Est conclusio Valquez.1.p.d.168. cap.Valent.d.2.q.1.pun.1.Iuis Tortes d. 29.Zunniga d.42.& partim Ruiz vbi proximè Hurtado d.9.dif.3.§.*Secundò existimamus.* Quia Ruiz.sect.2.concl. 2.si comparetur generatio passiua cum actiua spiratione, imò & actiua generatio cum actiua spiratione putat nullam inter eas esse realem prioritatem , cui in comparatione vltima consensit Hurtado §. *his ergo positis.* In opinione probabili nuper memorata pater:quia generatio tam actiua , quam passiua identificatur cum Patre, qui prior est filio:atqui spiratio siue actiuè , siue passiuè sumpta,identificatur realiter cum vtroque ; at vnitas prior est realiter,quam duæ personæ.In opinione verò,quæ actiuam,& passiuam processionem identificat cum persona procedente, actiua , & passiua generatio identificatur cum filio,spiratio verò vtraque cum Spiritu Sancto,qui est filio posterior:quare,& spiratio quouis modo sumpta posterior generatione quouis modo sumpta necessariò erit.

3 In antiquiori vero probabiliori,& nostra opinione, quæ processiones actiuas cum producentibus,passiuas verò cum procedentibus personis adnat, siue identificat. De actiua generatione , quæ identificatur cum Patre respectu spirationis passiuæ, quæ identificatur cum Patre respectu spirationis passiuæ, quæ identificatur cum Spiritu S.est prioritas realis manifesta.Item de generatione passiua, quæ identificatur cum Spiritu S. De generatione passiua respectu spirationis actiuæ constat:quia passiua generatio identificatur cum persona filij;at spiratio actiua cum vtroque Patre, & filio : vnitas autem personæ prior natura re ipsa est , quam duæ personæ in genere causæ intrinsecæ materialis,licet altera ex eis ad vnitatem personæ filij supponatur origine prior;ac proinde realis posterioritas originis expectanda vlterius ad spirationem actiuam non sit,quod nostrum Ruiz decepit.De generatione verò actiua respectu spirationis actiuæ res est facilior:cùm,quia generatio actiua identificatur cum persona Patris , spiratio verò

verò actiua cum hac, & persona filij simul, ac proinde stat prioritas vnitatis ad qualitatem: deinde prioritas alia originis cum expecterur persona Filij Patre, & generatione filij origine posterior, vt sit spiratio.

4 Obiiciunt autem Hurtado, & Ruiz. vbi proximè. Spiratio actiua identificata cum Patre in hac opinione antiquiori, quam sequimur; atqui cum Patre etiam identificatur generatio actiua: ergò vtraque identificatur in Patre, & cum Patre: ergò neutra est prior, quàm altera realiter. Patet: quia idem nequit esse prior realiter seipso. Antecedens est falsum, imò errori proximum. Etenim; si spiratio adæquatè sumpta identificetur cum Patre, Pater solus spiraret, neque filius ad spirandum expectandus esset. Quod si id ineptè concederetur, duo essent spiratores, ex quibus plura contra catholicam doctrinam de processione Spiritus sancti deducerentur. Insuper his omissis, datóque antecedenti, non tenet consequentia: nam licet provt est in Patre, spiratio actiua posterior realiter origine non foret generatione actiua, tamen provt spiratio esset in Filio, qui Patre posterior est, posterior etiam generatione actiua foret.

QVÆSTIO VII.

An diuinæ personæ, se & alia aliis, seu per alias diligant, vel intelligant.

INTER Catholicos quæstio esse non potest, an personæ verbo, & Spiritu sancto intelligant, & ament, tanquam formis, aut principiis, vel conditionibus se ex parte principij tenentibus ad amandum, vel tanquam modis intelligendi, vel amandi, cum formaliter amor, aut intellectio formalis non sint, neque intellectionis, aut amoris formalis modi, atque alter sit principio intelligendi expedito, alter verò principio expedito amandi origine posterior prorsus; alioqui filius Patris, qui essentia sua sapiens est, aliquomodo saltem principium foret vt Augustf. post multam hac de re disputationem 6. de Trinit. cap. 1. & 2. & lib. 7. cap. 1. fin. cap. 3. ac lib. 15. cap. 6. sub init. cap. 7. circa med. arguebat. Ad quæ loca se refert, 1. Retractat. cap. 26. post init. vbi retractat propositionem suam quæstionis 23. ex lib. octaginta trium: *Quod eam ipse*, Pater, *genuerit, qua sapiens dicitur sapientiam.* Solùm ergò est quæstio an aliquo alio proprio sensu vtraque vel altera saltem propositio præfixa vera esse possit, atque de similium aliarum propositionum varietate.

CERTAMEN I.

Varij opinandi modi reiiciuntur.

1 DVr. in 1. d. 6. q. 2. d. 10. q. 2. d. 27. qu. 3. disput. 31. qu. 1. ait nullo proprio sensu eas propositiones veras esse; sed solùm accommodatione quadam, qua essentialis amor, & cognitio, siue sapientia eis tribuitur: etenim neutri amorem, vel sapientiam, productam adhuc, esse proprietate sua conuenit; cùm nec filius per intellectum, nec Spiritus per voluntatem procedat. Tria continet Durandi sententia. Primùm eodem modo de vtraque propositione, quoad improprietatem philosophandum esse: quod à veritate non omninò deuiat, neque à Gotfredi Pictauiensis sententia, qui vtramque impropriam censuit, id quod absolutè falsum esse ostendemus cert. 2. nec Spiritui sancto proprietate conuenire esse amorem productum, nec Filio sapientiam genitam esse, quod est contra Patres, ac temerarium, vt vidimus disput. 10. quæst. 2. & deinceps. Tertium ex quo pendet secundum, nec Filium procedere per intellectum, nec Spiritum sanctum per voluntatem, æquè est temerarium, vt constat ex disputatione 3.

2 Simon Tornaciensis apud Scotum in 1. d. 32. q. 2. docet, *Pater, & filius diligunt Spirit.* S. veram solùm esse in sensu proprio, quatenus Spiritus sanctus, amoris quo producitur, atque vterque diligit, signum est: quocirca eodem modo de altera propositione iudicaturus videtur: Cùm filius sapientiæ essentialis, qua producitur, æquè signum sit. Inde impugnaretur à pluribus, qui diuersimodè de veritate propositionis: *Pater sapit sapientia genita* censent, ac de illa admissa à Tornacensi, ex qua & hæc eodem sensu admittenda est, videtur contra Augustf. sed tamen exiguo fructu, vt cert. 2. patebit. Sic ergò Tornacensem impugno quia sensit contra sensum Patrum in ea propositione, vt infra constabit. Secundò quia eodem modo agentia omnia suis quæque effectibus agere dicenda forent: cùm effectus omnis actionis suæ signum sit, æquè, atque Spiritus sanctus processionis suæ per amorem; imò fumus proprius signum igne factionis est, quam teminus notionalis suæ processionis.

3 Communis sententia in hac propositione: *Pater, & Filius diligunt Spiritu sancto*: proprium, & verum sensum admittit; secus in illa: *Pater, seu personæ sapiunt sapientia genita.* Ita sanctus Thomas 1. part. quæst. 83. artic. 2. cum interpretibus qu. 9. de potent. artic. 9. ad 13. in 1. disp. 31. qu. 1. tribus articulis, Richardus, & Bonauent. artic. 1. duabus quæstionibus, Scot. q. 2. §. *Ad aliam quæstionem*, Argent. Capreol. & Maior. quæst. vnic art. 1. Præposit. Altisiodor. & Ægyd. approbati à Carthus. q. 1. OKam. quæst. 2. vbi Gabr. articul. 2. concluf. 1. & Aureol. articul. 1. Marsil. 1. qu. 14. artic. 4. concl. 2. quæst. 33. art. 1. Henric. 2. part. art. 61. q. u. 7. Vasq. 1. part. disp. 151. Soar. lib. 9. cap. 10. & lib. 11. cap. 3. Luiz Torres d. 21. dub. 1. Ruiz. disp. 74. à sect. 2. Martin. Perez disp. 17. sect. 4. Aloiz. tract. 4. disp. 9. sect. 7. Gasp. Hurtad. disp. 8. dif. 7. & Theologi reliqui; quod adeò expressum in Aug. censuit Magister, vt disparitate ignorata, eius tamen authoritate fractus primam propositionem in sensu proprio admiserit; secundam reiecerit citata disput. 32. cap. 2. verum in vnius propositionis ab alia discrimine nulli ferè ex tot Doctoribus cum alio conuenit. Plura vetustiorum referunt, refelluntque Albert. 1. p. quæst. 50. m. 1. qu. 3. incidenti Alex. q. 67. m. 3. art. 3. quæ recencere operosum atque inutile foret.

4 Eis igitur omissis sanctus Thomas loco citato 1. p. Caiet. & sui aiunt: agentia extra secus denominari denominatione actionis à termino, qui ab ea determinatè respicitur, sicut arbor florere dicitur floribus, quos, dum floresci t producit: atque loquens verbis, quę producit, dum loquitur, loqui dicitur. Cùm ergò Spiritus sanctus determinatè respiciatur volitione notionali, qua producitur, denominat meritò Patrem, & Filium qui ipsius principium sunt, diligentes ipso. Contra quia hac regula artifex ædificio ædificare, Paterque generare Filio, & vterque spirare Spiritu sancto, sensu proprio diceretur, siquidem hi omnes termini sunt, quos sua quaque actione determinatè respicit. Secundò: hac etiam ratione Pater saperet sapientia genita, quod hi refugiunt. Tertiò notionali amore, qua notionali, siue secundum, quod additur essentiali, & quo Spiritum sanctum determinatè respicit, non amatur in diuinis, sed solùm essentiali, qua tali, vt patet, cum illud additum sit duplex personalitas Patris, & Filij; quare denominatio amandi non est actionis, qua determinatè respicientis Spiritum sanctum, quare, & doctrina regulæ falsa est, neque ad discrimen assignandum sufficiens, ac tandem ad intentum incongrua.

5 Vt primam impugnationem vitarent Vasq. Torres, & Hurtado limitant regulam ad actiones, quæ significantur non solùm cum ordine ad terminum, sed cum

cum ordine etiam ad obiectum, vel subiectum. Tunc enim, aiunt, denotatur agens medio termino actionis subiectum, vel obiectum respicere. Sic ignis calore producto dicitur lignum calefacere, & dealbans albedine dealbare, verbisque res obiectas loqui dicitur, arborque floribus florere. Contra primò: quia ea denominatio agentis à termine non est denominatio actionis, vt respicientis obiectum, vel subiectum, sed alia similis proueniens à termino producto per actionem sic per se ipsum formaliter denominante, quæ proinde mediatè iure optimo tribuitur agenti, vt patet in exemplis allatis. Florere enim proprius floridum esse, siue habere flores significat, quam producere, vt patet in virga Aaron cuius meminit Paulus ad Hebr. 9. quæ floruisse dicitur floribus quas habuit; insuper albedo indocta parietem dealbat formaliter, calor calefacit, ac verba formaliter sensus manifestant, ac proinde media sunt, quibus loquimur: ast Spiritus sanctus se ipso neminem denominat formaliter amantem, aut est medio quo personæ diuinæ ament: ergò nullius est momenti limitatio adhibita ad regulæ illius veritatem, vel etiam ad intentum euincendum.

6 Contra secundò: quia intelligere etiam significat actionem cum ordine ad obiecta: ergò etiam Pater dicetur, *se & alia intelligere verbo, siue sapientia genita* contra eosdem. Admittunt consequentiam Vasq. & Hurtado suprà, atque hìc rursus disp. 8 §. 2. licet negent *Patrem esse intelligentem, siue sapientem sapientia genita, vel verbo, aut esse amantem Spiritu sancto.* quia his nominibus seu participiis non denotatur actio intelligendi, vel sapiendi, aut amandi, sed solus effectus formalis sapientiæ v. g. habere sapientiam, vel amorem; sed solutio hæc in primis fatetur nullum esse inter vtramque propositionem discrimen contra Augustini mentem, vt autumant ipsi. Secundò verba dat, vt retractionem existimatam Augustini verbo tenus tueatur. Etenim participium potest sumi participaliter, & sic denotat sui verbi actionem, licet nominaliter sumptum actionem non denotet; ast cum absolutè retractasse eam vocem participialem censeatur Aug. sine limitatione acceptionis, non est cur vna acceptione non alia retractasse dicatur.

7 Ruiz sect. 2 hanc rationem Vasquez paulò aliter explicuit. Nempè id totum, quod quomodolibet requiritur, vt actio grammaticalis, circa passum grammaticale versetur ablatiuo modi actionis in bona grammatica boni in oratione debere: cùm autem Spiritus sanctus requiratur, vt terminus necessarius notionalis amoris, vt amor, seu dilectio circa obiecta, quæ sunt grammaticale passum, versetur, fit, vt in bona grammatica in ablatiuo poni in oratione debeat: vnde sumpto diligere notionaliter propriè rigidaque grammatica locutione *Pater, & Filius Spiritu sancto diligere dicentur*; secus sumpto diligere, seu dilectione essentialiter: quia sic Spiritus sanctus terminus necessarius ipsius non est. Exempla affert ex phrasi Terentij *verbis dicere aliquid*, & ex Theologia: quia *Pater dicit verbo suo quæcumque dicit.* Sed exempla impugnata à nobis sunt num. 5. Secundò hac ratione Pater etiam *intelliget, ac sapiet sapientia genita.* Negat secundum Ruiz. sect. 3. n. 1. quia, vt ex pluribus aiebat sect. 2. concluf. 1. num. 5. amare sumi potest notionaliter ob inopiam vocabuli, quo significetur terminus per voluntatem procedens, eiusvè processio; secus intelligere, vel sapere, cum adsit verbum dicere, quo processio termini per intellectum apprimè explicatur. Contra: quia spiratio apprimè significat processionem termini per voluntatem: & tamen amare sumi notionaliter potest: ergò, & intelligere. Secundò nemo negabit Patrem intelligendo generare, vbi intelligere notionaliter sumitur. Tertiò cùm intelligere notionale solùm addat de connotato Patris personalitatem, atque in hac propositione: *Pater sapit, vel intelligit sapientia genita*: intellectio, & paternitas exprimantur exprimitur notionalis intellectio.

8 Albiz à §. *Probatio omnium conclusionum*, num. 3. 4. & 5. ait eius propositionis: *Pater, & Filius diligunt Spiritu sancto.* Sensum esse *dilectione notionali producunt Spiritum sanctum, cui omnium dilectionem communicant, & quem omnium dilectorem proinde producunt*; quare medio illo omnia obiecta amant, non secus atque medio verbo, quod producit, cuique omnium intellectionem pater communicat omnia dicere asseritur. Posset doctrina hæc Ricardi verbis recitandis cert. 2. non parum illustrari, sed ibi eius mentem aperiemus. Nunc exemplum illud de dictione Patris è re non esse satis monstratum à nobis est; Siquidem est medium ad manifestationem sensus, quæ dictione exprimitur, ac significatur: quod in Spiritu sancto ad amandum non inuenitur. Secundò: non minus communicat Pater verbo, seu filio, quem intellectione producit, omnium cognitionem, & sapientiam, qua omnium cognoscens, & intelligens sit quam Spiritui sancto omnium amorem: ergò non minus medio Filio respicit, seu intelligit mediatè omnia obiecta cognita, quàm medio Spiritu sancto omnia obiecta amata respicit, & amat: ergò eodem modo dicetur Pater sapere sapientia genita, atque amare spiritu S. Recurrit ad solutionem Ruiz proximè impugnatam, quod intellectio Patris notionaliter non accipitur.

CERTAMEN II.

Nostrum de præfatis propositionibus iudicium.

1 Dico primo. Nullum est prædictarum propositionum quoad proprietatem, vel improprietatem sensus, & veritatem discrimen. Ita Gotfredus Pictauiens. sect. 1. num. 7. atque si attentè omnia conferantur Vasq. Hurt. & Torres. Constat primò ex impugnatione datarum explicationum, & differentiarum. Constabit secundò ex conclusionum sequentium probatione. Constat tertiò, & præcipuè, quia sic censet August. licet enim, postquam citato libro de Trinit. cap. 1. & 2. illam propositionem: *Pater sapit sapientia genita*, ob rationes datas in quæstionis procemio retractauit cap. 5. dixerit, Spiritum sanctum esse, *quo genitus à gignente diligitur, generatorem quoque suum diligat*, quo aliter de hac propositione censere videtur, vt ait Ruiz num. 3. tamen hanc in sensu materiali solùm admisit, vt statim dicam in quo primam illam non retractauit. In sensu autem formali, & causali proximo, hanc cum illa simul retractauit, postea de vtraque agens 15. de Trinit. cap. 7. post init. dicens: *Quis audeat dicere Patrem, nec seipsum, nec Filium, nec Spiritum sanctum intelligere, nisi per Filium, nec diligere, nisi per Spiritum sanctum.* Et post pauca: *tanquam memoria sit Pater, & sua, & Filij, & Spiritus sancti: Filius autem intelligentia, & sua, & Patris, & Spiritus sancti: Spiritus verò sanctus charitas, & sua, & Patris, & Filij. Quis hæc in illa Trinitate opinari, vel affirmare præsumat.* Accedit Richard. Victor. in declarationibus ad Bernardum, capite vltimo fin. *Quod Pater Spiritu sancto diligere dicitur, non sic intelligitur, quasi Spiritus sanctus auctor, & origo existat dilectionis, quæ Pater est.* Quæquidem ratio est Augustini, vt Pater sapiens sapientia genita non sit in sensu formali, & causali proximo, vt in præfatione quæstionis recitabamus, atque in amare Spiritu sancto, seu per Spiritum sanctum militat æquè.

2 Dico secundò: vtraque propositio vera est in sensu materiali proprio. Atque altera quidem amandi Spiritu sancto eo sensu admissa ab August. fuit 6. de Trinitate, capite 5. citato, vt docet Ruiz. proximè Albert. 1. part. quæst. 50. m. 1. qu. 3. incidente Alex. q. 67. m. 3. art. 3. præsertim fine, Canar. q. 37. art. 2 post. 4. concluf. Mol. ibid. §. pen. supponuntque reliqui Doctores ratio est: quia licet sapientia, & amor, quibus Pater sapit, ac diligit, communes toti Trinit. sint, non verò personales personæ alicui usu: attamen amor ita est proprius vi suæ processionis Spiritus S. ac sapientia Filij, quorum alter, per

per amorem, alter verò per sapientiam formaliter procedit, vt proinde vi formaliter illius amor Spiritui S. ac sapientia filio communicetur: ac proinde alter sapientia genita, siue in facto esse, & notionalis; alter verò amor in facto esse, siue notionalis à Patribus, & conciliis asseratur d. 10. q. 2. 3. & 4. quare & amor proprior Spiritus S. est, quam Patris, & Filij, & sapientia Filij, quàm Spiritus S. & Patris proprior est: vnde verum est, Patrem, imò, reliquas etiam personas sapere sapientia, quæ propria est Filij, & amare, seu diligere amore, qui proprius est Spiritus S. non autem ita propriè dicetur personas diuinas sapere, aut diligere Patre: cum sapientia, & amor, quo formaliter diligitur, & intelligitur, non ita sint proprij personæ Patris, vt patet.

3 Dico tertiò. Vtraque propositio vera est in sensu formali, causali remoto: ideſt quatenus amor formalis Spiritus S. & sapientia formalis Filij tribuitur eorum principio. Sentio cum Albiz supra in sensu, dissentio verò in discrimine alterius propositionis ab altera. Est expressa sententia Ricard. Victor. proximè recitatis adnectentis: *Pater, & Filius diligunt Spiritu Sancto, quod Pater eam dilectionem, qua filius diligitur, & Spiritus Sanctus est spiret, & illius author, & origo existat? Dicitur ergo Pater Spiritu Sancto diligere, non quod per eum amorem habeat, sed exhibeat*, id quod in altera propositione explicuit olim Athan. orat. contra Gregal. Sabellij versus med. scribens: *Sapientia Patris est Filius, non ita, vt in homine, vbi per sapientiam homo fit sapiens, sed ex sapienti sapientia ista ortum trahit*; ac proinde illum sapientem rursus denominat. Ratio est: quidquid à termino producto præstatur vi præsertim productionis, quæ est naturalis agentis intentio ipsi agenti tribuitur. atque hoc medio termino præstare censetur: sic formalis dealbatio ab albedine formaliter proueniens, & calefactio à calore igni, & pictori tribuuntur: atqui vi processionis naturalis communicat Pater Filio sapientiam, & vterque Spiritui sancto amorem: Ergò Pater sapientia Filij, & vterque amore Spiritus S. quos producunt formaliter remotè intelligere, atque amare dicentur.

4 Eodem porrò sensu Pater Filium sapere, & intelligere, atque vterque per Spiritum S. diligere æquè benè dicentur; secus autem Filius sapere, vel diligere Patre, vel per Patrem, vel Spiritus sapere, vel diligere Patre, aut Filio, vel per Patrem, & Filium. Cùm nec Filius Patris principium vllo modo sit; nec Spiritus S. principium vtriusque, vel alterius: nedum vi processionis dilectionem, vel amorem in altero ponens. Potest autem eodem sensu causali remoto, licet non adeò formali, & proprio Pater dici amore Filio, seu per Filium, & vterque sapere Spiritu S. seu per Spiritum S. quia Pater licet non adeò formaliter vi processionis amorem, quò formaliter amet, Filio communicat, in eoque ponit, atque vterque Spiritui S. communicat sapientiam, qua formaliter sapit, in eoque illam ponit: ergò, licet non adeò formaliter, tamen reuera causæ seu principia sunt Pater, vt Filius amet, atque vterque, vt Spiritus sanctus sapiat: ergò absolutè causaliter, remotè; licet non adeò formaliter dici possunt Pater amare Filio, & vterque sapere Spiritu S.

5 Dices ergò eodem sensu minus formali, causali tamen remoto, Pater dici poterit omnipotens, sanctus, immensus, intellectiuus, volitiuus &c. Filio, & Spiritu sancto, seu per Filium, & Spiritum S. Patet, quia non minùs propriè communicat eis ea omnia attributa, quam Filio amorem, & Spiritui sancto sapientiam, vt eis formaliter omnipotens sint sanctus, &c. sicut his formaliter sunt amans Filius, & sapiens Spiritus sanctus: atqui propositionem illatam negant prorsus Scholastici communiter S. Bonauent. 1. disputatione 31. articul. 2. quæstione 2. corp. Ricard. quæstione 1. ad 5. Carthus. quæstione 4. Ruiz. proximè sectione 5. ac tanquam Patribus inauditam reliqui omissione ipsa videntur falsitatis damnare: ergò & altera nostra, ex qua infertur, est falsa: Respondetur negando facilè illationem cum omni Scholasticorum: quia denominationes omnipotentis, sancti immensi &c. sunt natura sua purè formales proximæ denominationes; secus denominationes, amandi, & intelligendi. Etenim licet hæ vitales, & immanentis formę sint, ac proinde ea ex parte formales proximæ sint: Aß quia ex alia parte admixtum habent aliquid actionis ex loquendi vsu, qui tota denominationum lex est, cum verbo actiuo significantur, in agens etiam remotum cadunt, quoties forma, & actio termino communicatur, poniturvè in termino ab agente in casu nostro. Vnde constat in creatis patrem non posse dici Filio sapere, quia neq; in illo sapientiam, aut dilectionem ponit, sed potentias.

6 Dico quartò. In sensu proprio causali veræ etiam sunt propositiones istæ: *Filius intelligit Patre, vel per Patrem*; atque *Spiritus vtroque, vel per vtrumque diligit*. Hæ insuper, licet minus formaliter: *Filius amat Patre*; atque *Spiritus diligit vtroque, vel per &c.* Ratio est: quia ablatiuo, vel accusatiuo cum præpositione per ritè rectèque principium amoris, sapientiæ personæ procedentis significatur: sed vtriusque principium, licet formalius sapientiæ, in Filio est Pater, & vterque vtriusque etiam, licet formalius amoris, principium est in Spiritu sancto: ergò in sensu proprio causali, formalius quidem veræ sunt duæ propositiones primæ, ac minus formaliter duæ secundæ. Maior est regula grammaticæ bonæ, probata etiam ab Augustino in re præsenti, in ratione, quam adhibuit, vt retractaret propositionem: *Pater sapit sapientia genita.* in quæstionis præfatione, atque à Ricardo recitato ad finem numeri primi. Solùm videntur obstare dictis ex Augustin. & Ricardo eodem num. 1. Athanas. orat. 3. contra Arrian. vers. med. orat. 2. vel 4. longè à princip. orat. 49. de fide post med. Basil. 2. contra Eunom. circa med. & lib. 4. med. dicentes Filium esse ab æterno, ne Pater irrationalis insipiens, ac sine ratione, & sapientia fuerit. Verum; vt iam dixi, solùm contendùt Filium terminum necessarium essentialis cognitionis esse, ac proinde sapientiam abolendam à Patre, si Filius deficeret.

DISPVTATIO XIII.

De Personarum missione

HACTENVS personas, quoad intrinseca comparauimus: nunc autem quænam personæ ab aliis mitti possint, in quo extrinsecum aliquid, vel clauditur, vel concernitur disputamus; ac proinde eas quoad extrinseca comparamus.

QVÆSTIO I.

De Existentia, Essentia, Affectionibus, & Missionis diuinarum Personarum

TRia in hac quæstione eo, quo proposita sunt, ordine, suis quæque certaminibus examinanda, ac definienda à nobis sunt.

CERTAMEN I.

Missio propriè, nec solùm metaphoricè diuinarum Personarum statuitur.

1 DIuinarum personarum missionem, aliquo saltem sensu acceptam, negare prorsus nemo, etiã hæreticus, fuit ausus, licet ex ea veteres, ac noui Trinitarij personas missas, minoris perfectionis, inferioris-que naturæ, quam mittentes probare contendant, quorum argumento fiet inferius satis. Cæterùm missionem dinarum personarum metaphoricam solùm esse ignominati recentiores asseruerunt, apud Ruiz d. 108. n. 12. qui nobiles illos bonæque notæ Doctores esse testatur. hoc ipsum inferre conatus est Aureol. in 1. d. 15. art. 1. argum. 8. ex suppositione, quod missio æternam processionem personæ missæ inxta communem Theologorum sententiam importet, de quo cert. 2.

2 In quocumque autem missionis essentia consistat; dari tamen in personis diuinis in se, & secundum se de fide est. Etenim de sapientia genita, seu filio postulatur, Sapient capite 9. qui propterea Angelus, siue missus dicitur Malac. 3. Isai. 9. vers. 6. iuxta septuaginta. Matth. 10. Ioann. 3. bis, ac toties cap. 6. & cap. 7. cap. 8. versic. 42. capite 10. 11. & 12. & pluries à cap. 15. ad 17. Roman. 8. Galat. 4. de Spiritu sancto missio futura prædicitur, Ioann. 14. 15. 16. præterita verò ad Galat. 6. 1. Petri 1. ac postulatur psalm. 103. quæ si attentè legantur personam vtramque secundum se, nec solùm ratione doni creati missas, vel mittendas suadent, Ioann. 14. mittendus Spiritus sanctus, docturus, suggesturusque omnia discipulis dicitur cap. 15. testificaturus de Christo, quæ donum accidentale præstare nequit, sed persona Spiritus sancti. 1. Petr. 1. de Spiritu sancto misso dicitur: *in quem desiderant Angeli prospicere.* Personam autem eius, non donum creatum desiderant intueri. Secundo Romanor. 5. Actor. 1. Ioann. 4. à cap. 1. Corinth. 6. *Templa dicimur Spiritus sancti, qui in nobis est.* Templum verò non doni creati, sed Diuinæ personæ est. vide August. tract. 74. in Ioann. sub init. tract. 32. ante med. serm. 42. de verbo domini col. 2. & 15. de Trinit. cap. 26. sub. init. Ambros. 1. de Spiritu sancto cap. 4. cap. 5. & sermonibus aliis de eodem Melchiad. Pap. epistol. ad certos quosdam, & epist. ad omnes Episcopos Hispaniæ post med. Athanas. epistola longiori ad Serap. Richard. 6. de Trinit. cap. 14.

3 Tertiò probatur Spiritum sanctum secundum se mitti, quia admissionem solum requiritur processio à mittente, & donari ei cui mittitur ad quod opus est, vt speciali aliquo modo ab hoc habeatur, quæ habitio, seu, vt sic loquar, possessio, licet ratione alicuius creati sit, tamen per hoc persona ipsa diuina specialiter habetur, atque donatur, quare, & in se, ac secundum se donatur, vereque est donum, vt satis multis ostendimus de Spiritu S. d 10. q. 4. cert. 3. Inde etiam probatur Filium in se, & secundum se mitti à paritate Spiritus sancti, & tertia hac ratione quæ æquè de Filio Probat. Licet enim donum personaliter Filius non sit secundum rationem positiuam formalem, & intrinsecam doni, quam personaliter Spiritus sanctus habet: vt eo certamine num. 4. docebamus; at verò habet non repugnantiam, seu aptitudinem extrinsecam, in se, ac secundum se donetur, donatusque de facto est iuxta scripturæ, & Patrum testimonia quæ eodem certam. dedimus, num. 3. vers. fin. Aft dices Filium donari ratione humanitatis, per idiomatum communicationem. Audi contra solutionem Naz. orat. 38. column. penult. num. 22. *Quod si etiam; vt Deus: quid propterea? Beneplacitum Patris missionem esse existima; cui sua quoque adscribit: tùm vt principium temporis expers honore afficiat; tùm ne Dei aduersarius videatur.* Ad quæ Nicetas Filij missionem, etiam secundum diuinitatem, fusius exponit. Audi Cyrill. Alex. 4. in Ioann. cap. 42. vers fin. *Mittitur etiam, vt verbum ex mente, vt splendor Solis, ex Sole, ac generaliter fulgor ex resulgente.* Quartò denique id de Filio, & Spiritu S. probant Patrum testimonia recitanda cert. 2. quæ vtrumque mitti in se ipsis asseuerant.

4 Dico secundò. Missio diuinarum personarum propria absolutè, & simpliciter est, non metaphorica. Est contra nobilem recentiorem, qui ad octauum Aureoli argumentum metaphoricam solum esse concedit teste Ruiz supra. Supponitur tamen ab Scholasticis reliquis, dum missionis essentiam, quam quisque statuit missioni personarum conuenire ostendit, sed expressius conclusionem istam tradunt sanctus Bonauent. in 1. disput. 15. p. 1. artic. 1. quæst. 1. corp. Ricard. ibi ad 2. Ruiz vbi proximè oppositam temerariam appellans. Probatur: quia personarum missio frequentissimè à Christo Domino, etiam in sermone Cænæ (de quo Apostoli dixerunt: *Ecce nunc palam loqueris, & prouerbium nullum dicis*) traditur, atque ab Apostolis, & Patribus asseritur: ergò proprio sensu accipienda est, nisi aliundè scripturæ expressæ, vel rationi theologicæ aduersetur: nec nisi temerè ad improprios, & figuratos sensus recurretur iuxta istam regulam interpretandi scripturam; atqui missio propria personarum neque scripturæ expressè, neque Theologicæ rationi aduersatur: ergò sensu proprio, non metaphorico, accipienda est. Subsumptum quoad scripturam est certum; quoad rationem Theologicam non obscurius: quia resecatis imperfectionibus missionis creatæ remanet ratio missionis Deo digna, vt cert. 3. constabit: quare non aliter, ac ratio entis, ac generationis Deo digna inuenitur, & propria, quia à creatis imperfectionibus potest resecari, quin proprietatem admittat; sita, & missionis ratio propria, Deoque digna admittetur.

5 Obiicies. Exire verbum à Patre, venire in mundum, nouoque mundo esse in illo metaphoræ sunt, sicut aduentus, & mansio Ioann. 14. *Ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus.* Respondetur nihil horum, resecatis imperfectionibus, quæ in creatis similibus interfunt, metaphoricum, sed proprium in diuinis esse. Sic enim propriè significant processionem vnius personæ ab alia, à qua ipsi communicetur auctoritas, consilium, potestas, determinatio, & voluntas efficax aliquid exequendi temporaliter, quo persona missa, quia ipsi appropriatum manifestetur, vel habeatur peculiariter ab eo, cui mittitur. Sed instas: Missio vnius personæ ab alia, ad exterius præcipuè ministerium, dicit essentialiter inferioritatem personæ missæ respectu mittentis: ergò vel nequit dari missio propria personæ diuinæ ab alia, vel illius inferioritatem, & subiectionem personæ mittenti cum Arrianis, & Eunomianis fateri cogemur. Antecedens videtur notum. Missio enim in mittente maioritatem, & imperium sonat; in misso verò obedientiam, & summissionem, quæ inter æquales locum prorsus non habent: vt proterea Angelos superiores nunquam ad exterius ministerium mitti in sui primatus honorem asseuerent Scholastici omnes cum Mag. in 2. disput. 10. capite vlt. & S. Thom. q. 112. art. 2. ex Greg. M. hom. 34. in Euangel. sub med. & Dionys. 8. de cælesti Hierarchia sub init.

6 Respondetur facilè negando antecedens: sicut Arrianis arguentibus negauit August. 4. de Trinit. sub fin. his verbis: *Potius propter principij commendationem, non propter inæqualitatem, vel imparilitatem, vel dissimilitudinem substantiæ in Scripturis hæc* (de Filij à Patre missione) *posita intelliguntur.* & cap 20. post init. dixerat: *Non secundum imparem potestatem, vel substantiam, vel aliquid, quod Deo Patri non sit æquale, missus est Filius, sed secundum id, quod Filius à Patre est non Pater à Filio.* In eandem sententiam scribunt cæteri Patres præcipuè Naz. recitatus numer. 4. illis verbis: *Beneplacitum Patris missionem esse existima, cui quoque adscribit* Filius; id est missio hæc non seruilis ex Patris imperio est, sed ingenua

nua ex communione beneplaciti, & consilij paterni Filio per processionem communicati. Quemadmodum amicus etiam nobilior, amici consilio accepto quandoque mittitur consonat Cyril. ibidem recitatus. *Non enim seruilis hæc missio est &c.* imò ex missione sui à Patre æqualitatem cum ipso probat Ioann. 5. *Qui non honorificat Filium non honorificat Patrem, qui misit illum*; Missio autem ad exterius ministerium, qua excusantur Angeli superiores in sui primatus dignitatem, & quia ab inferioribus illud potest exhiberi seruilis est, atque ad rem nostram impertinens.

CERTAMEN II.

De essentia missionis diuinarum Personarum sententiæ.

1 IGnominati Doctores apud Magist. in 1. disput. 15. cap. *Ad quod dicimus*, asserunt missionem Personarum in sola æterna processione earum consistere. Fauent Cyrill. proximè & 12. Thesaur. cap. 15. post med. Hilar. 5. de Trinit. col. 7. dicens: *Missi, & mittentis significatio hic, non aliud quam Patrem, & Filium docet.* Greg. M. hom. 26. in Euang. sub init. *Eo enim ipso à Patre Filius mittitur, quo à Patre generatur*; ac de Spiritu sancto infra: *Eius missio ipsa processio est, qua de Patre procedit, & Filio.* Verum cum aliquid vlterius ad missionem iidem requirant, vel inadæquatè, vel præsuppositiuè sunt intelligendi. Magister ibidem cap. 1. & 2. cap. *Ex prædictis*, disp. 14. cap. 2. cum Beda in sola temporali, & extrinseca operatione missionem constituit: cui fauere videntur Higinus Pap. epist. decretali sub init. dicens deitate, à qua non est processio, personas mitti: Nec enim à sola intelligendus est deitate, ac sine dono proprio personæ missæ, quo manifestetur, vt videtur docere Chrysost. tom. 2. orat. 2. vers. med. & infra, atque tom. 3. hom. 3. de Spiritu S. cum sub huius finem doceat missionem Spiritus S. à suo principio esse: quam solum, quatenùs creato modo localem motum, & discessum missi à mittente: sicut & Nyssen. orat. de deit. Filij, & Spiritus S. circa med. Basil. 5. contra Eunom. sect. 2. Athanas. orat. 5. contra Arrian. circa fin. qui, & pro hac sententia referri specie tenus possent: denique Aug. 2. de Trinit. c. 5. fine, & lib. 4 cap. 19. init. licet huic sententiæ adsonet missionem in temporali manifestatione completiuè solùm, ponit, quin mittentis authoritatem saltem præsuppositiuè neget.

2 Tertia igitur sententia, & communis est missionem in æterna processione, & extrinseca manifestatione per donum, quod personæ missæ attribuatur, atque appropriatur constituit adæquatè. Sed adhuc tamen tripartita sententia. Nam S. Thom. 1. p. q. 43. art. 1. & 2. (vbi Caiet. Molin. Valent. ac non nimis constanter Canariens.) & 4. contra qu. c. 23. ad tertiam rationem (vbi Ferrara) Carthus. in 1. d. 15. S. Bonau. p. 1. art. 1. q. 1. & 2. asserunt ex æquo, & directè vtraq; constitui. Sequi videtur Mær. d. 56. Mart. Perez. d. 19. sect. 1 Alb. d. 14. At verò Al. 1. p. q. 71. m. 2. 3. & 4. & tot. q. 72. Alb. q. 32. m. 2. art. 1. corp. Vasq. d. 170. cap. 2. Suar. 12. de Trinit. capit. fi. Luz. Torres d. 30. dub. 1. Gasp. Hurtad. d. 10 dis. 1. §. *Nihilominus*, asserunt missionem in recto solam processionem æternam dicere in obliquo autem, & de connato creatam manifestationem per gratiam, aliudvè creatum donum proprium, siue appropriatum personæ missæ. Quibus non parum videtur fauere S. Thom. in 1. d. 15. q. 1. art. 1. & 2. & OKam. q. vnic. ex aduerso Rich. eadem d. art. 1. q. 1. corp. Scotus q. vnic. §. *Videtur*, & §. *Licet autem*, Argentina q. vnic. 3d 2. Maior. q. vnic. sub init. Marsil. quæstione 18. articul. 1. Capreolus quæstione prima, articulo primo, ad argumenta Aureoli Ruiz. disputatione 103. sectione 6. numero 3. referens numero 7. Canariensem (cum quibus Hurtado §. antecedenti ad citatum videtur conuenire) Durand. quæstione 2. à numero 7. Gabr. quæst. vnic. sub init. asserunt de formali, & principalius dicere missionem, extrinsecam manifestationem per donum creatum, de materiali verò processionem.

3 Hoc autem licet Hurtad. §. *Nihilominus*, stare benè putet, & si in recto dicatur processio, in obliquo verò extrinseca manifestatio, quo pacto id ipse capiat ego non capio. Etenim significari in recto subiectum solùm in concretis adiectiuis locum non habet; in abstractis verò nominibus, cuiusmodi missio est, minimè gentium. Qui ergò de materiali processionem significari aiunt, ac de formali extrinsecam manifestationem; in recto hanc, illam in obliquo significari nomine missionis volunt, tanquam conditionem mittentis, si actiuè sumatur processio, & missæ personæ, si sumatur passiuè quia nec missio à persona non producente potest manare, neque mitti, nisi procedens, persona potest, quare essentialiter est respectiua personæ producentis, tanquam principij, & procedentis tanquam termini qui mittitur: non secus, atque actio physica agentis respectiua est, & effectus nec satis significari potest nisi dis consignificatis, siue connotatis, vt aiunt. Atque hoc sensu videtur esse opinio hæc non solùm Doctorum proximè citatorum, sed etiam Magist. in 1. d. 15. c. pen. & vlt. vbi sententiam ex ipso recitatam in d. 14. c. 2. quod in sola extrinseca manifestatione personæ missæ missio consistat, quasi explicans ait: requiri ad missionem præterea in mittente authoritatem principij producentis respectu personæ missæ: quare Patrem respectu cuius principium producens neque est, neque esse potest, mitti nequaquam posse.

CERTAMEN III.

Nostrum de essentia missionis iudicium.

1 STeteram diù pro tertia sententia iuxta primam eius explicationem Patrum authoritate motus; eamque, ni fallor, subtilius, & consequentius alijs fortasse explicabam Iam vero eorum testimonijs sæpius perpensis eidem sententiæ, iuxta tertium tamen modum illam explicandi demum acquieui, quam sequentibus conclusionibus declaro. Dico primò, æterna processio actiuè sumpta essentialiter requiritur, vt minimum, in actu primo, siue ex parte principij mittentis; passiuè verò accepta ex parte principij passiui, scilicet personæ missæ, vt mittenda sit ad personarum missionem. Conclusio hæc dogmatica meo iudicio est. Id enim, vt minimum, docent consonè Patres, & Scholastici omnes, quin recitati pro secunda Magistri sententia discedant, vt ex eius Antesignano Magistro vidimus cert. 1. num. 3. fine. Probatur verbis Augustin. 4. de Trinit. sub fin. & cap. 20. post init. & capit. 21. certamine 1. datis Anastas. & Synait. 1. de rectæ fidei dogmatibus: *Ipse Spiritus, & ab ipso procedit Filio, & mittitur non à Patre solo, sed & à Filio; quemadmodum ait ipse Dominus. Paraclitus autem, quem mittet vobis Pater in nomine meo*, Ioann. 14. & rursus: *Si abiero mittam eum ad vos.* in nomine meo eius denotat authoritatem principij; sicut ad id Ioann. 15. *Quem ego mittam vobis à Patre.* Explicuit Naz. orat. 37. num. 59. *Mittam, vt propriam authoritatem ostendat.* & nu. 72. *Quod detur mittatur, &c. & si quid aliud huiusmodi, (ne singula commemorem) ad primam causam referri debet; vt ex quo sit ostendatur.* Aug. 4. de Trinit. cap. 20. vers. fin. vtrumque Ioann. locum expendens ait: *Mittam vobis à Patre ostendit Spiritum, & Patris, & Filij.*

2 Anselm. epist. de Proces. Spiritus S. cap. *Consideremus*, 7. med. in hæc scribit: *Cùm vtique Filius tanta diligentia ostendat vnam esse missionem Patris, & suam, vt nec Pater mittat, nisi cum Filius mittit (Spiritum S.) nec Filius mittat, nisi cum mittit Pater quid vult significari, aut quid vult intelligi: nisi, quia non aliter se*

habeat ad Patrem Spiritus sanctus, & aliter ad Filium, nec magis est vnius, quam alterius; quamobrem nimis difficile, imò impossibile est ostendere, quomodo non procedat ab vtroque. Adde Naz. & Cyrillum recitatos cert. 1. num. 3. & Nicetam recitandum infra ad eum locum Nazianzeni. Insuper eundem Cyrilli 12. Thesaur. cap. 15. post med. & 11. in Ioann. cap. 9. fine aientem illud Ioann. 13. 16. & 17. *Exiui à Patre, & quia à Patre exiui.* dictum à Christo Iudæis fuisse, vt exitu siue processione (quod idem est iuxta ipsum proximè medio Hilarium 6. de Trinit. cap. 5. sub init. tract. 102. in Ioann. fin. Naz. orat. 49. de fide cap. 7. sub med. Anastas. Synait. de rectæ fidei dogmatibus longè à princip. Epiphan. hæres. 69. longè à med. Damasc. 4. de fide capit. 19. sub init. Hieronym. Theodoret. ad id Micheæ. 5. *Egressio eius ab initio à diebus æternitatis.* Isidor. 1. contra Iudæos, cap. 2.) suaderet se à Patre missum, à quo exiuit, siue processit. Hinc neutro Angelorum, qui Sodomam absumendam venerunt Patrem repræsentatum esse, quia dixerunt se à Domino missos Genes. 19. acutè obseruant Athanas. dialog. 3. de S. Trinit. contra Macedon. longè à princip. August. 2. de Trinit. cap. 12. fine Isidor. 7. etymolog. cap. 3. cùm enim Patri repugnet principium habere, à quo procedat, ita & authoritas alterius necessaria, vt ab aliquo mitti possit.

3 Rationibus insuper theologicis eadem veritas probatur. Prima quam dedit Ioann. Theologus in Concil. Trident. sess. 24. ante med. ad verba recitata Ioann. 15. Ante med. his verbis: *Qui verò quidpiam mittit, is suum mittere videtur, & id quod mittitur, ex ipso dicitur esse: vt si Præfectus Prouinciæ quidquam fecerit, is non ex se, verùm Imperatoris iussu, id feciſſe videtur: ita etiam Filius, qui cùm in generatione à consubstantiali Patre Spiritum sanctum accepisset, eandem, & paternam facultatem, ac naturam habens, eundem Spiritum mittere dicitur.* Quam rationem taciti Patres approbarunt, est autem huiusmodi, vt aliquis ab aliquo mittatur aliquo modo in potestate eius, à quo mittitur esse debet; nemo enim, quod suum non est aliquo mittit. Atqui persona vna solummodo est in potestate alterius, siue alterius esse dicitur, quatenus hæc altera potestatem principij in ipsam habet, suamque processione facit, ergò processio supponitur actiuè ex parte mittentis, passiuè ex parte personæ missæ essentialiter ad missionem. Probatur secundò: quia in omni missione siue physica, siue morali, res, vel persona missa accipere debet à mittente determinationem, siue Physicam siue moralem ad finem missione intentum, à mittente; vt patet in floribus missis ab arbore ad fructus edendos, à qua recipit determinationem ad fructuum productionem: in sagitta missa ad ictum, ad quem recipit à mittente impulsum; in legato, qui ex consilio, & voluntate mittentis determinatur ad negotia tractanda: atqui hanc determinationem recipere nequit vlla persona ab alia, nisi per processionem, qua ipsi communicatur producentis scientia, & volitio: ergò processio essentialiter requiritur, vt minimum, ex parte principij actiui, & passiui admissionem. Confirmant hanc conclusionem, quæ deinceps ex Patribus conclusionibus sequentibus proferemus.

4 Dico secundò. Processio non intrat formaliter missionem generatim, imò nec moralem in specie, sed solùm præsuppositiuè; extremum hoc probatum est conclusione prima; Primum autem probatur, primò ex dictis pro illa, siquidem ad missionem authoritatiuam legationis, qualis est missio personarum, ad quam requiritur principij auctoritas opus est, vt missa persona eius aliquo modo præsupponatur esse, à quo mittitur, vt accidat Ioann. Theologus: atqui ante processionem persona missa non est vllo modo mittentis, cum nec in se sit, neque debeat illi suum esse, sed ipsa processione illius est: ergò processio non intrat formaliter missionem, sed ad illam supponitur: hoc totum, & solum processione personarum fit: ergò non intrat missionem formaliter, sed solùm ad illam supponitur. Probatur secundò, quia missio tota ex fine, & intensione alicuius rei peragendæ liberi præstituto à mittente est: atqui personarum processio ex nullo fine, neque liberè præstituto à producente est: ergò missio adhuc partialiter non est. Quod autem libera Dei volitio cùm necessaria, qua persona altera procedit, realiter identificetur, nihil præstat magis, quam quod identificetur cum intellectione, essentia, & attributis, vt hæc partialiter ingredi missionem dicantur. Probatur tertiò: quia adhuc volitio libera, & consilium mittentis, eorum communicatio personæ missæ, vt negotia intenta peragat, supponitur ad eius expeditionē, & missionem, vt patet: ergò licet id totum per processionem formaliter communicaretur personæ missæ adhuc processio non intraret formaliter in missionem.

5 Probatur quartò: quia mitti personam diuinam idem est, ac donari. Sic missio filij à Patre in nostrum remedium donationis, vel missionis nomine indifferenter explicatur in scriptura Ioann. 316. *Sic Deus dilexit mundum, vt Filium suum vnigenitum daret.* quod ad Galat. 4. dicitur: *Misit Deus Filium suum factum ex muliere*: atqui in personæ donationem non ingreditur processio donati à donatore, sed solum supponitur: ergò neque in missionem ingredietur. Quintò quia missio tota medium est ad finem intentum ea consequendum, at processio medium non est ad vllum finem: ergò neque partialiter, seu inadequatè missio. Sextò: quia patres ex missione personarum procedentium probant earum processionem passim, vt locis citatis hic, & d. 2. ergò processio missionem non ingreditur, alioqui idem per idem probarent: quod æquè facilè, imò cum risu, negaretur ab hæreticis. Si enim missio processio esset, vel sola, vel cum aliquo alio, eodem sensu negaretur missio qua processionem dicit, atque ipsa processio. Solum itaque ex missione tanquam medio diuerso processionem necessariò præsuppositam ostendebant. Septimò quia venire ab aliquo ad aliquem, & mitti ab aliquo ad aliquem idem sunt: at procedere notionaliter non est venire, seu mitti, sed quid ex æquo distinctum: ergò processio, neque partialiter est missio, quod in sexto, & septimo argumento probatione eget. Suadet Hilar. 6. de Trinitate post med. illa verba Ioann. 13. 16. & 17. *Exiui à Patre, & veni in mundum*; & similia sic expendit: *Non vtique dici potest id ipsum, ex Deo exiui, quod & veni: nam vtrumque, vt diuersum, significat; Quoniam à Deo exiui, & quid esset, & veni: continuò subiecit. Nec enim à me veni, sed ille me misit. Non à se sibi esse originem docuit, cum ait, nec enim à me veni.* Ecce negationem essendi à se significatam, & rursum *se ex Deo exiisse*, ecce positiuam processionem, *& ab eo missum esse*, testatur: ecce tertium missionis conceptum distinctum, ac inferius laudat fidem; *Quæ natum ex Deo Filium, missumque confitetur. Natiuitas itaque eius processio, & aduentus ostenditur, missio, cum absolutissima significandæ proprietatis veritate.* Excipe Filij missionem physicam ad Spiritus sancti productionem, quæ processio est Filij, imò sola Processio, vt patet. Insuper missionem physicam vtriusque ad terminum creatum producendum, in qua nullus alius exitus à mittente, sine quo missio non est, considerari potest præter personæ missæ processionem, ex quibus liquet ad missionem diuinam generatim, imò moralem in specie, processionem essentialiter non esse aduocandam; aduocandam tamen esse physicam missionem.

6 Dico tertiò. Libera volitio effectus, seu doni, quo persona missa specialiter manifestatur, seu habetur à creatura, prout personæ alterius, quæ ipsam produxit in essentiam missionis ingreditur. Est expressa sententia Naz. recitati, cert. 1. n. 4. *Beneplacitum Patris missionem esse existimē.* Ad quem locum Nicetas circa med sic cōmentatur: *Vt hoc demus eum*, Filium, *vt Deum missum esse; non tamen tunc eum Patre inferiorē esse colligitur; nā quatenus Patri filium incarnari placuit hactenus eum misisse dicitur.* Damasc. orat. de Deit. filij, & Spiritus S. circa med. *Descensus igitur filij Dei, ad nostram humilitatem, & infirmitatem, qui voluntate*

luntate Patris accidit, missio dicitur. Ratio est: quia missio legataria, & moralis, qualis est Personæ diuinæ ab alia, cuius processionis iure est, nequit non fieri medio actu voluntatis, scilicet Personæ mittentis, vt eo tendat, quo vult mittens: qui licèt imperium non sit, vt volebant nefariè Arriani, & Eunomiani, atque nostri sæculi nouatores; at imperio Principis quempiam ad aliqua peragenda, siue pertractanda legans respondeat. Hæc autem eadem voluntas communis, quæ respectu Personæ, quæ produxit missio actiua saltem inadæquatè, est, respectu Personæ productæ, saltem inadæquatè, est passiua formaliter missio, vt patet de se se.

7 Dico quartò: præter eiusmodi voluntatem extrinseca effectione doni creati, quo Persona missa manifestatur, vel habetur specialiter à creatura, missio intrinsecè, & essentialiter constituitur. Doctores secundæ sententiæ adsentiunt, & Patres pro illa citati, quibus adde Cyrill. & Ambros. & alios pro secunda sententia recitatos à Ruiz sect. 2. à num. 5. Repete hic verba Damasc. proximè: vbi non in sola Patris voluntate, sed in descensu per Incarnationem Filij missionem posuit. Quod clarius post pauca sic expressit: *Descendit igitur non nudum verbum sed caro factum, non Dei forma per se se, sed in forma serui apparens*. Basil. 5. contra Eunom. sect. 2. ad id: *emitte spiritum tuum, & creabuntur*, ait: *Nec ipse se ipsum mittit missionem autem vocat exitum ad opus*. Cyrill. 11. in Ioann. cap. 25. fine: *Missum, se in mundum dicit, non aliud per missionem intelligens, quam, quod homo factus, Spiritúsque perunctus prophetici similitudine mysterij magni fuit consilij Angelus*. Athanas. orat. 5. contra Arrian. circa fin. ad ea: *Qui misit me Pater: & à me non veni, sed Pater me misit*. sic habet: *vnitionem enim cum homine, quo hominibus inuisibilis natura Dei innotescere posset missionem nominauit*. Aug. 2. de Trinit. vers. med. *Cum itaque ait Misit Deus filium suum factum ex muliere, satis ostendit eo ipso missum Filium, quo factus est ex muliere*. Atque inter med. & fin. *Pater inuisibilis vna cum filio secum inuisibili eumdem filium visibilem faciendo misisse eum dictus est*. Quia, vt Patris ea actio est, missio actiua est, vt filij missio passiua, vt de voluntate communi dicebamus. Beda lib. 2 hom. 11. *Cum gratia Spiritus S datur hominibus profectò mittitur Spiritus à Patre, mittitur, & à filio procedit à Patre, procedit, & à filio: quia, & eius missio est ipsa processio*.

8 Succedat ratio. Non illa, quod missio temporalis esse debeat: ac proinde in volitione, seu processione diuina, quæ necessariò æterna est, nequit adæquatè consistere, sed in aliquo creato? etenim missionem æternam esse posse reor, cum creatis pluribus ab æterno esse non repugnet. Ratio ergo sit: quia missio Personarum temporalis, futuraque absque dubio fuit iuxta illud Moysis. exodi 4. *Mitte, quem missurus es, & emitte agnum dominatorem terræ: & emitte Spiritum tuum, & creabuntur*. &: *Quem mittet Pater in nomine meo*. &: *Mittam vobis à Patre* quibus similia habentur Malach. 3. & Isait. 9. atqui, si sola Dei volitione staret missio, quin creato dono, eiúsve effectione compleretur, non posset esse temporalis, & futura absolutè, sed necessariò foret æterna: ergo completur effectione doni creari, quo specialiter, vel manifestatur, vel habetur. Sit ratio secunda: quia omnis missio dicit mediatum influxum mittentis in finem missione intentum, vt patet in missione sagittæ ad ictum, florum ad fructus, &, (quod magis è re præsenti est) legati ad negotia pertractanda: atqui nisi aliquid creatum in missione sit, nequit esse mediatus influxus mittentis. Sola enim volitione communi immediatè peragit mittens: ergo aliquid creatum interuenire in missione debet, ratione cuius mediatè influat in finem, intentum. Solùm hìc reprehendi nostrum Ruiz sect. 4. qui vlterius, effectionem finis intenti per missionem ad constitutiuum missionis vocat: cum missio medium ad eum sit, nullumque medium fine, eiúsve executione constitui intrinsecè possit.

CERTAMEN IV.

Obiectiones, & corollaria.

1 OBiicies: omnis missio dicit, qua actiua, expeditionem, & eiectionem personæ, seu rei missæ à mittente, passiuè autem exitum missi à mittente: atqui cum exitus hic vnius Personæ diuinæ ab alia nequeat esse localis (cùm omnes sint vbique, nequeantque Spatiis separari) solùm potest esse exitus originarius procedentis à producente, qui formaliter per processionem; siue processio ipsa est: ergo nequit non processio esse de ratione essentiali missionis. Respondetur negando exitum vnius Personæ ab alia non posse esse nisi originarium. Descensum enim filij à Patre sola Incarnatione factum aiunt Patres recitati n. 7. atque alij passim, atque ex Symbolo quotidie recitamus in Missa, & Spiritus Sancti per gratiam; quin in eis processio formaliter intercedat. Sola ergo specialis existentia in hac, vel illa creatura, quam Persona missa habet, non autem mittens, quasi præsentia est, quam non habet mittens, neque missa ante missionem, & doni creati productionem, quæ cùm efficitur, exire, & discedere à mittente dicitur à Patribus.

2 Obiicies secundò illa verba Bedæ recitata Cert. 3. n. 7. fin. *Quia & eius missio est ipsa processio*. Consonat Gregor. M. hom. 26. in Euang. sub init. scribens: *Eo enim ipso à Patre Filius mittitur, quo à Patre generatur*. Ac infra de Spiritu S. *eius missio ipsa processio est, qua de Patre procedit, & filio*. Hilar. 5. de Trinit. col. 7. *Missi, & mittentis significatio hìc non aliud, quam Patrem, & Filium docet*. ergo missio essentialiter ad processio, imò nil aliud est missio per hos Patres. Respondetur processionem missionem esse, alio tamen sensu, quam hic accipitur. Cuiusuis enim effectus, seu termini productio missio, vel emissio dicitur: atque eo sensu productio Personæ procedentis missio dicitur à Patribns, vt obseruauit Georgius scholarius in Concil. Florent. sess. 24. circa med. §. *quid eqvrdem* & §. *Ego ab ineunte*. eodemque sensu Clem. Roman. 3. constitut. Apostolicar. cap. 17. Patrem *emissorem*, vocat. At verò missio moralis, & legati ad negotia pertractanda, numquam Personæ missæ productio est: imò neque esse potest in diuinis ob rationes, & testimonia data Cert. 2. à n. 4. licet requiratur, ex parte mittentis, missi, vt vidimus ibi à num. 1.

3 Ex dictis proclivi est plurium quæstiuncularum de diuina missione solutio. Constat enim missionem absolutè creatam, & temporalem esse, vt docent Doctores omnes secundæ, & tertiæ sententiæ præter Alex. citato. m. 2. corp. & ad 1. qui parum constans docuit increatam absolutè esse, non creatam, contrarium docens expressè m. 4. ad argumenta: quod negare nequit cùm dicat creato, & temporali aliquo compleri: quare necesse est missionem non existere, quoúsque temporariè creatum, quo completur, existat: sicuti neque Cæsar absolutè existit, quoúsque eius pars: nempe animæ, extitit vnita materiæ, quæ præcessit. Inde etiam constat esse absolutè creatam; tum, quia, quod, vt sit in se, creatum expectat, increatum absolutè non est: tum, quia compositum ab ignobiliori sui parte denominatur. Ideò enim homo materialis, & corporeus dicitur. Christus autem æternus, & increatus dicitur, licet temporali, & creata humanitate constet: quia nomen personale est, quod in recto Personam dicit, quæ est æterna: quod si non sumatur personaliter temporalis dicetur, & mortuus, vt patet.

4 Constat secundò missionem tam actiuè, quam passiuè sùptam notionale quid esse. Est contra Durand. supra q. 2. n. 6. Scotum §. *videtur*; & §. *licet autem*, Ruiz sect. 6. n. 13. qui Scholasticos omnes pro se, falsò tamen allegat, n. 12. Qui enim sola processione missionem constare docent, vt Doctores primæ sententiæ irrationales

essent,si nunc cum ipso sentirent:nec nimis consequentes,qui solam processionem in recto à missione dici autumant. Igitur nobiscum sentiunt Doctores reliqui supra Albert.art.1. corp. Alex. S.Thom. 1.d.15.q.1. art. 2. corp. Carthus.q.2.col.3. Vasq. cap.3.§. vlt. Albiz. tota sect.2. ex August.1.de Trinit.cap.10. & lib.2. cap.5. & 15.Ratio est:quia,licèt aliquo communi partialiter missio constet,imò iuxta Doctores secundæ sententiæ, & iuxta doctrinam nostram actum notionalem nullatenus includat,sed sola communi volitione, & communi effectione doni creati adæquatè consistat; ast quatenus à solo mittente est missio dicitur actiua, & quatenus à Persona missa missio passiua,eisque solùm,vt missio tribuitur.Exemplis declaro.Mittat dux milites, vt arcem expugnent, quos postmodum ipse sequens cum aliis pugnando adiuuet in expugnatione:an expugnatio illa respectu militum secundorum, & ducis, quatenus communiter pugnantis,erit missio actiua, vel passiua, eisve,vt talis tribuetur?minimè:licèt æquè, imò fortius expugnauerint, atque primi. Insuper misit Deus Apostolos ad mundi conuersionem, quibus Deus in ea præstanda magis,ac principalius cooperabatur, & tamen quatenus à Deo cooperante est,ipsi, vt mittenti, non tribuitur, neque est missionis effectus: imò, licet executio finis intenti in sententia Ruiz missionem constituat,missio non esset. Eodem igitur modo,licèt doni creati volitio, & executio, quibus adæquatè missio constituitur communes Personarum sint,non tamen illam constituunt,qua actiua est, nisi quatenus proueniunt à mittente,qua verò passiua est,nisi quatenus proueniunt à Persona missa.

5 Denique inde constat missionem, neque actiuè, neque passiuè sumptam esse physicè,aut logicè personis missis aut mittentibus communem. De logica communitate docent Alex.m.3.ad 2.S. Thom. proximè fin. & 1.p.q.43. art.4.ad 3. Carthus.in 1. d. 15.q. 2.fin.Ruiz sect.6.n. 17. qui id asserunt, quia processionem includi in missione putant:Ego verò,quia, licèt communibus constet, tamen volitio diuina, qua constat, & singularissima est, & Personam mittentem concernit, vt actiua est, missam verò,vt passiua à quibus conceptus logicè communis abstrahi nequit, vt suprà docuimus. Quod autem neque physicè communis sit supponitur ab omnibus, expresséque asseritur à Ruiz de missione filij, secus de missione Spiritus Sancti actiuè sumpta, quam,sicut, & processionem communem esse putat physice Patri,& Filio. Sed cùm d.4.q.3. ostendemus processionem Spiritus Sancti neutri seorsim competere: idem de missione, licèt processione constitueretur,imò licèt processio esset, dicendum esse conuincitur. Nostra ratio est:quia missio,vt producentem Personam, seu principium concernit, vel Personam productam, physicè non magis potest esse communis,quam Personæ ipsæ inter se se possint communes physicè esse.

QVÆSTIO II.

De missionis diuinæ diuisionibus.

TATVTA existentia,essentia,& affectionibus missionis diuinæ eius diuisiones statuere proximum est.

CERTAMEN I.

Generaliores missionum species enumerantur.

1 DIuiditur primò diuina missio in physicam, & moralem. Physica est, qua Persona procedens mittitur à producente ad alicuius physicam productionem.Hoc pacto processio Filij à Patre missio est,vt Spiritus S. edat Moralis verò, qua Persona procedens ad creaturam rationalem mittitur, vt aliquid ab ea obtineat v.g. bonos mores, animi salutem,& beatitudinem, quæ præcipuus missionis diuinæ moralis scopus,& finis est.Physica rursus diuiditur in eam,quæ est ad terminum increatum,cuiusmodi sola est processio filij, vt benè Albiz.sect. 1. quia ea sola determinatam virtutem recipit Persona diuina ad physicam alterius Personæ diuinæ productionem:quemadmodum flores ab arbore ad fructus vlterius edendos:ac proinde mediatè per illam Spiritum S.producit Pater,vt mittentem opportet: vt hunc mediatum influxum Patris per filium in Spiritum Sanctum Patres ostendant natura, & causalitate secundum filium,ac medium,Spiritum S.tertium,& extremum in Trinitate vocabant d.12.q.6.cert. 2.à num. 2. Atque alij passim diuinas processiones Trinitatis exemplo productionis florum, & fructuum ab arbore explicant:alij verò radij,& splendoris, seu fulgoris ex ipso producti;qua similitudine vtitur nicetas Filij processionem missionem vocans,& explicans iis,quæ immediatè adnectit eis,quæ ex ipso recitauimus q.1.Cert. 3.n.6.*atque etiam eodem modo,filium missum dicitur Pater, quo solum radium suum misisse dicimus.* Cùm autem Spiritus S. quem producit filius, & Pater immediatè indiuisibiliter, nequeat aliam Personam diuinam producere, cuius immediata productio missio non est,sed solùm filij productio,quæ mediata productio Spiritus Sancti à Patre est.

2 Altera personarum missio physica est ad termini creati productionem. Hæc,& frequens est, & vtrique Personæ procedenti communis,ac cuius ratione Ioann. 1.dicitur:*Omnia per ipsum*,Verbum,*facta sunt.* &: *mundus per ipsum factus est.* & à Paulo *Per quem fecit, & sæcula.* de vtroque ad Roman.11.*Per ipsum*,filium,*& in ipsum*,vt legunt nonnulli,seu iuxta vulgatam, *In ipso, sunt omnia.* iuxta interpretationem Ambros. August. Chrysost. Nyssen. & Theophylacti,& aliorum locis datis d.12.q. 2.per totam Ratio est:quia communia omnia primariò competunt Patri,secundariò filio, tertio loco Spiritui Sancto:vnicuique nimirùm, eo signo, & ordine originis,in quo est:quousque enim in se sit,operari,aut velle non potest: quare prius origine Pater est realiter potens:volens,& operans,quam filius, & vterque quam Spiritus Sanctus;quia potentia,& volitio, atque sapientia Patrem vbi primum est comitantur realiter:imò ratione antecedunt,provt essentia radix primæ personalitatis intelligitur:atque inde extrinseca operatio,primariò competit Patri,secundariò filio &c.quia ab eis, eorumque communi potentia,consilio, & volitione progreditur,eo etiam gradu, quo in eis sunt. Quare cum Pater physicè producit filium, eo ipso illum producit Personam productiuam creaturarum: quare mediatè producit per illam,seu media illa creaturas;& vterque, dum producit Spiritum Sanctum, producit Personam, media qua producant creaturas:quod solùm admissionem physicam requiritur.

3 Sed dices:processio est necessaria:ac propterea, processio non potest esse missio moralis,& legationis, vt dicebamus q.1.cert.3. Atqui missio physica Personæ diuinæ ad producendum terminum creatum libera est: ergo nec missio hæc potest esse processio.Minor patet: quia creaturæ productio,& volitio efficax diuina libera est. Nego tamen minorem. Ad cuius probationem dico:

dico: termini creati volitionem, & productionem liberam quidem esse; ast eam missionem non esse, sed missionis effectum: sicut effectio, productióve fructus non est missio floris, sed missionis terminus, & effectus. Instas: mittens physicè debet productione, seu missione physica producere rem missam cum determinata virtute ad edendum terminum missionis: sed determinata virtus personæ missæ est non omnipotentia nuda, sed, vt coniuncta cum volitione efficaci termini producendi: ergo processio, vt communicatio volitionis liberæ, ac proinde libera volitio est missio; quare libertas volitionis non obest vt processio sit missio contra ea, quæ dicebamus de missione morali, à qua processionem, quia necessaria est, relegauimus citato loco. Respondetur in processione necessaria, quia communicatio est volitionis infinitæ, necessariæ, eiusdémque cum Patre satis determinari Personam productam ad volendum determinatè terminum eodem prorsus modo quo Pater: quare cum in suo signo vult terminum Pater, nequit non eodem modo filius in suo velle sine noua communicatione: vnde processione determinatur ad terminum, quem vult Pater producere, quin libertas volitionis processionem, siue missionem Patris physicam ingrediatur: quod in legatione, siue missione morali secus euenit: in qua libera volitio necessariò intercedit, vt diximus citato in loco.

4 Secundò, tam physica, quam moralis missio diuiditur in visibilem, & inuisibilem. Physica à termino, qui per illam producitur visibili, vel inuisibili, inuisibilis dicitur, vel visibilis. Quare diuisio hæc terminorum potius est, quàm physicæ missionis, quæ sola processione æterna, atque inuisibili constat. Secus euenit in processione morali, quæ in se ipsa visibilis, seu inuisibilis est. Cùm enim Dono creato, quo Persona missa specialiter, vel habetur, vel manifestatur consistat: si donum, quo, vel manifestatur, vel habetur, sensibile sit, vel visibile; missio ipsa visibilis est, sin verò sit inuisibile, & missio inuisibilis erit. Extremum patet. Primum est August. 2. de Trinit. c. 5. fin. scribentis: *Pater filium visibilem faciendo eum misisse dictus est: quare iam in promptu est intelligere de Spiritu S. cur missus, & ipse dicetur? Facta est enim quædam creaturæ species ex tempore, in qua visibiliter ostenderetur Spiritus Sanctus.* Et post pauca: *Hæc operatio visibiliter expressa oculis oblata mortalibus missio Spiritus Sancti dicta est.* Porro inuisibilis missionis plures species considerari possunt pro donorum inuisibilium, quibus ad creaturam rationalem valet Persona procedens aduentare: de quibus integra, iustaque instituetur quæstio; de eis verò, quibus visibili dono aduenire, mittique potest, Cert. 2. statuemus.

5 Obseruandum est missionem visibilem aliquando inuisibilem aliam supponere, aliquando præcedere, aliquando & supponere, & præcedere. Supponit quidem, cùm signum, quo manifestatur, seu mittitur visibiliter, aut sensibiliter Persona missa, solùm est ad ostendendum aduentum, seu missionem eiusdem in creaturam rationalem per interius donum, quo pacto, vt gratiam eximij alicuius Sancti spectantibus ostendat, columbæ specie Spiritus Sanctus aduenit, qui prius natura per gratiam in eius animam aduentarat. Supponitur autem cùm vel aduentum futurum pertendit, vel vt consolationem, gaudium, vel spem, aut fidem in eodem, cui mittitur ingeneret. Præcedit simul, & supponitur, cum eidem cui per donum insensibile aduenit, & aduenisse demonstrat, & gaudium è suo aduentu, aut quid simile inuisibile in eo interius inducit. Potest autem non supponere: cùm scilicet ad solam consolationem, vel quid simile interius in generandam in aliquo eidem visibiliter mittitur; at non præcedere missionem inuisibilem tunc solùm potest, cùm id, quod interius generandum in eo, cui mittitur, Personæ missæ appropriari minimè potest: quod difficile, & rarum inuentu erit: siquidem ferè omnia secundum considerationem aliam personæ vni, alteri verò secundum aliam possunt appropriari, iuxta à nobis dicta disp. de propriis, & appropriatis q. vltima.

6 Sed obiicies nullum esse posse signum visibile, quod determinatè Personam missam, potius, quam aliam manifestet: tum, quia nil creatum ea repræsentare potest exactè, vt à nobis dignoscatur: tum, quia nihil est, quod secundum aliquam considerationem alteri Personæ accommodari nequeat. Verùm: quod signo deficit, vt determinatè significet Personam, vel fides, & inspiratio, vel adiunctæ circumstantiæ supplebunt, vt ex dicendis Cert. 2. patebit. Instas: aliud est mitti, aliud Personæ missæ ornatus, quo mittitur: at species illæ ornatus, & tegumenta sunt Personæ missæ: ergo non missio, aut quid illam integrans. Respondetur in creatis missionibus moralibus veram esse maiorem; secus in visibilibus diuinis, in quibus nullo alio modo Persona missa diuiditur, exitque à mittente, quam speciali illa manifestatione: cùm nec localiter exeat à mittente, nec exitus per processionem sit missio, vt diximus q. 1. cert. 3. Dices tertiò August. 4 de Trinit. cap. 19. init. docuisse sensibilia omnia signa, non missionem, sed eius signa, missione nimirum posteriora, eiúsque testimonia nominasse, his verbis: *Quæcumque propter faciendam fidem, qua fundaremur, ad contemplandam veritatem in rebus ortis, ab æternitate prolatis, & ad æternitatem ordinatis temporaliter gesta sunt, aut testimonia missionis huius fuerunt, aut ipsa missio filij Dei.* Sed vbinam negat apparitiones alias factas Personarum missiones non fuisse? Potest enim missio vna alterius, vel factæ, vel faciendæ testimonium esse: quin missionem filij Dei sensibilem apparitionem esse nunc dicebat, dicétque pluries Certamine secundo.

CERTAMEN II.

Missiones visibiles hactenus factæ examinantur.

1 RVIZ d. 169. sect. 9. cum multa prius eruditione missiones filij Dei visibiles ad antiquos Patres tradidisset num. 18. docet eas propriè Theologicas, & strictas non fuisse: quia sine gratiæ infusione fuerunt, nullam tamen censuram mereri, qui dicant eas absolutè missiones, quia explicari delaxa missione, & secundum quid debebunt. Ego verò piæ huic explicationi abrenuncio; atque eas absolutè, & rigidè Theologicè missiones assero. Tum, quia ad rigidam missionem Theologicam; etiam inuisibilem, donum gratiæ necessarium non iudico, imò neque donum supernaturale, vt q. 3. ostendam: tum, quia ad missionem visibilem constituendã quodvis interius donũ extra rem est, etsi ad inuisibilẽ aliquod requiratur, vt ex dictis patet. Solùm enim debet esse effectus, & terminus *qui*, missionis visibilis. Tertiò: quia visibilis moralis missionis, essétia sola volitione mittétis, & missi, atque sẽsibili apparitione, & manifestatione continetur, vt ostendimus q. 1. cert. 3. quare missiones, & manifestationes ad antiquos Patres, in quibus ea omnia inueniuntur, veram ac propriam missionis moralis essentiam habent. Quartò: quia missio filij per Incarnationem propriè est missio, & nil habet vlterius: imò quia id habet; missionem esse testatur Aug. citatus cert. 1. n. 4. pluréſque alij Patres recitati q. 1. n. 3. Quintò, & principalius: quia Patres consonè eas missiones expressè appellant, vt à n. 2. constabit: neque fas est asserere eos impropriè locutos, nisi firma, & aperta ratione Theologica oppositum euincatur, quæ adhuc verosimilis pro Ruiz non est: quare à se potius, quam à nobis censuram diuertat.

2 Iam ergo singulatim missiones visibiles, quę extiterunt aduentus, quæque certo futuræ habentur breuiter assignandæ, ac percurrendæ sunt. Prima vtriusque Personæ procedentis fuit ad Abrahamum Gen. 18. vbi tres vidit Personas, & vnum in eis Deum adorauit, ex quibus duo, qui missos se adeo ad perdendam Sodomam dixerunt, Genes. 19. n. 13. filium, & Spiritum esse, non

Patrem,

Patrem, qui missi non potest docent Aug. 2. de Trinit. c. 12. fine his verbis: *Missos se dixerunt, quod de filio, & Spiritu Sancto dicimus. Nam Patrem missum* &c. Athanas. & Isidor. citati q. 1. cert. 3. n. 2. fine. Missio autem Patri repugnans propria est. Eodem discursu filium ad Mosem in rubo, & colloquio montis Synai Exod. 3. missum, quia Angelum se, id est missum, ac Deum simul profitetur apud Steph. Actor. 7. colliguit Theophylact. ibi, Tertull. contr. Iudæ cap. 9. post med. text. 114. Clem. Roman. 5. constitut. Apostolicar. cap. 21. ante med. Iustin. dialog. cum Triphon. sub med. apolog. 2. pro Christianis post med. Basil. 2. contr. Eunom. med. Chrysost. hom. 16. in Acta circa morale, Euseb. 5. demonstrat. euangelic. c. 11. post med. & 6 cap. 13. ad 16. Hilar. 4. de Trinit. post med. & lib. 11 versus finem.

3 Missum item Dei filium Daniel. 3. ad Pueros fornacis Babiloniæ constat: quia dicitur: *Angelus Domini descendit in fornacem*, De quo Nabuchdonosor testatur ibi: *& species quarti similis filio Dei.* ad quæ Isidor. tom. 3. lib. 1. contra Iudæ, qui est de natiuitate Dei contra Iudæos. *Christus enim in eo, quod à Patre genitus est, filius Dei vocatur: in eo, quod sæpè missus ad nuntiandum Patribus legitur, Angelus nominatur.* Ac filium tunc missum docent Tertull. contra Marcion. text. 117. contra Prax. text. 101. Aug. concion. ad Cathecum. aduersus Paganos, Iudæos, & Hæretic. cap. 14. Hyppolit. & Rupert. 6. de victoria verbi Dei cap. 12. quos recitant Pererius ad eum locum, Thyræus de apparitionibus veter. Testam. quibus adde Ambros. 1. de fide, cap. 5. vers. fin. Quartò idem filius missus Iacob, dicitur Genes. 32. ex illis verbis: *Vidi Dominum facie ad faciem*, quia filius facies Dei est, à Clem. Roman. 5. const. Apostolicar cap. 21. ante med. Clem. Alex. 1. Pædagog. post med. Athanas. orat. 4. contr. Arrian. post init. Cyrill. Alex. 3. Thesaur. c. 1. col. 7. & expos. symb. Nicæni sub med. Euseb. 1. demonstrat. Euangelicar. cap. 5. post med. lib. 5 cap. 10. & 11. Basil. 2. contra Eunom. med. Theodoret. q 91. in Genes. Iustin. dialog. cum Triph. citatur Tertull. 2. contra Marcion. (apud quem Nouatian. de Trinit. cap. 9.) & citato lib. contra Iudæ. cap. 14. Hilar. 4 de Trinit. post med. & 12. vers. fin. Cyprian. 2. aduers. Iudæ. c. 5. Ambros. in Psal. 43. col. 3. & init. ad Colos. 1. *Qui est imago Dei*, Concil. Syrmiens. can. 13. aliàs 15. apud Hilar. lib. de Synod. circa med. Leo M. epist. 13. ad Pulcheriam.

4 Quintò: Dei filium missum apparuisse Agar, Angelúmque dictum esse, vt missus, procedénsque à Patre monstraretur docet Hilar. 4. de Trinit. post med. & 5. post init. dicens: *Volens Deus Personam paterni nominis intimare Dei filium Angelum Dei locuta est: idest nuntium Dei. Significationem enim officij testatur in nuntio: naturæ autem veritatem confirmauit in nomine, cùm Deum dixit.* Ac generaliter, quoties apparens Deus Angelus nominatur ita ratione missionis appellari docent Iustin. citatus n. 3. Tertull. de carne Christi, c. 14. Athanas. Basil. & Cyprian. proximè Chrysost. hom. 80. in Ioann. 16. in Acta circa morale, vbi Theophylact. Euseb. 1. demonstrat. Euang. c. 5. & 25. lib. 6. cap. 10. lib. 7. c. 4. lib. 9. c. 8. Theodoret. q. 5. in exod. Beda tom. 8. lib. quæstionum q. 9. post med. imò Isidor. 1. sentent. de summ. bon. c. 10. circa finem, solius filij missionem significari his docuit: *Vbicumque in Scripturis pro Deo Angelus ponitur, non Pater, non Spiritus S. sed pro Incarnationis dispensatione solus filius intelligitur.* Tandem: Dei filium missum apparuisse, quoties hominis specie ab Abrahamo, & veteribus Patriarchis Deus visus est, asseruit Clem. Roman. Iustin. Leo M. & Hilar. supra, August. contra Adamanti. cap. 9. Niceph. 1. Histor. c. 2. & 3. A Christo verò nato Spiritus S. visibiliter missus est in Iordane, in Transfiguratione, in die Pentecostes, vt constat ex Euangelio, atque ad plures Sanctos postea, quos recensere Historici, non Scholastici negotij est.

5 Plura hic extra rem ab Antiquioribus, & à nostro Ruiz de his manifestationibus disputantur. Primùm an rerum species, quibus personæ missæ manifestabantur rebus vacuæ, ac solùm apparentes fuerint? v.g. an non vera columba, & linguæ, quibus Spiritus S. aduenit? Scripturarij negotij quæstio. Et quidem si ex his fine, quæ ex me theorologicis impressionibus efformari ab Angelicis ad speciem possunt, vt exempla adducta, solidas res non fuisse verosimilius reperat iure Ruiz d. 109. sect. 12. n. 10. Secundum: an species illæ ministerio Angelorum fuerint elaboratæ de facto? Quæstio de Angelis est. In qua merito affirmat Ruiz ibi cum Dionys. 4. de cœlesti Hierarch. circa med. Tertium: An speciebus illis, vel rebus si fuerint, Personæ missæ hypostaticè fuerint vnitæ? Quæstio ad materiam de Incarnatione reducenda, in qua negatiua est omnium resolutio cum Aug. 2. de Trinit. c. 6. sub init. & lib. 4. c. 21. sub init. & post med. tract. 99. in Ioann. vbi de fide esse ait: quia Lucæ, 3. Matth. 2. Marc. 1. Ioann. 1. Spiritus Dei *sicut columba*: & *quasi columba*, dicitur descendisse. Nec res momenti tanti, si contigisset, taceretur ab Scriptura, sine cuius authoritate, non, nisi temere, asseretur, & periculosè: quare iure ab omnibus fugillatur Tertullianus affirmans lib. de Carne Christi cap. 3. fine. Quartum: an tunc Persona missa fuerit secundum se ostensa, visaque ab iis, quibus ea specie apparebat? Quæstio ad materiam de visione. Verior, & communior est negatiua resolutio: ac, si sermo sit de visione per illam corpoream speciem, certa: quia sic oculis corporeis, atque alterius ad instar videbatur. Simul autem oculis mentis secundum se visas esse Personas, neque facilè ex Scriptura deducetur, neque defendetur.

6 Vltimò, & ad rem, disputari hic posset: an in quauis Eucharistiæ & Chrismatis confecratione, bonaque cuiusuis sacramenti receptione missæ Personæ procedentes sensibiliter aduenant? cum sacramenta omnia sint inuisibilis gratiæ sensibilia signa. Atque de Eucharistiæ confecratione mihi dubium non est, quin filius missus sensibiliter aduenat: siquidem confecrantis voce sensibilis eius aduentus est. Sed tamen missio, & aduentus Christi Eucharisticus, licèt sensibilis sit, non tamen apparitio dicenda est: quia ad apparitionis rationem requiritur quod sit insolita, & inopinata, atque repentina manifestatio, vt obseruat Glossa in 1. Actor. Aug. 2. de Trinit. c. 5. circa fin. cap. 6. fin. Cassian. 2. de Incarnat. sub med. in id, 2. ad Titium: *Apparuit gratia Dei*, S. Thom. 1. p. q. 45. art. 7. ad 2. In Chrismatis verò confecratione censeo missionem non esse: quia nulla ibi Persona diuina adest, sed solùm morale instrumentum gratiæ producendæ ea constituitur. Neque in vlla receptione Sacramenti præter Eucharistiam: quia, licèt sit signum gratiæ per sacramentum sic recipienti communicatæ ac proinde missionis inuisibilis Spiritus Sancti; ast non immediatè ipsius Spiritus Sancti, emisvè secundum se manifestatiuum. In receptione verò bona Eucharistiæ sensibilis illa intromissio vnionem realem Personæ Christi secundum se cum communicante manifestat.

QVÆSTIO III.

De iis, per quæ Persona missa inuisibiliter mittatur.

DIXIMVS missionem moralem inuisibilem eis omnibus compleri, quibus specialiter modo à Persona, cui mittitur Persona missa habetur, possideturque inuisibiliter, atque præsens assistit. Iam quænam hæc sint examinanda sunt.

CERTA

CERTAMEN I.

Per gratiam, & Dei visionem mittitur, atque aduenit Persona missa.

1 Est omnium conclusio. De Dei visione constat: quia per eam speciali modo adest Persona procedens in Persona Deum videntem, ad quam mittitur, quatenus visio Personæ procedentis est: sub ea enim formalitate Persona mittens non adest: ac proinde missio actiua, & passiua, seu discessus à mittente necessarius ad missionem considerari optimè potest: licèt missam Personam mittens ipse aduentu suo comitanter associet. Vnde realis eadem visio aduentus erit respectu mittentis, non missio; respectu verò procedentis Personæ missio: quare respectu filij secundum se, & missio passiua erit, respectu verò eius, vt Spiritus S. producit, missio actiua. Quod si visio Dei forma sanctificans sit alia specialis Personarum procedentium assistentia in anima Beati probatur, de qua statim dixi de visione Dei missionem esse, quin eam beatitudinem dixerim: tum, quia non in visione, sed in gaudio de Deo viso formalem beatitudinem suo loco constituebam, euincebámque: tum, quia beatitudo effectus vltimus missionis supernaturalis est potius, quam missio, quæ ad effectum alium ordinatur, in quem mittens debet habere mediatum influxum: at verò, cùm beatitudo vltimus terminus missionis, imò missionum omnium supernaturalium sit, nil sic mittenti restat vlterius per missam Personam agendum media missione: quare, & ipsa beatitudo missio non erit, sed missionis effectus.

2 De gratia etiam facilè, & multis probatur assistentia specialis Personæ missæ diuinæ, siue eius specialis præsentia in eo, cui per illam mittitur. Primò ex Ioann. 14. *Qui diligit me sermonem meum seruabit, & Pater meus, diliget eum, & ad eum veniemus.* & 1. Ioann. 4. *Qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo.* Charitas autem, & amicitia habitualis gratia, & iustitia est. Secundò: quia per gratiam donatur nobis Persona Spiritus S. à producenti principio, per quam ius vtendi, & fruendi illa, ac reliquis personis diuinis, qui comitanter adueniunt, nobis confertur; resecatis nempè dominij imperfectionibus, expressit Paul. ad Rom. 5. *Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum S. qui datus est nobis.* nempè per ipsam charitatem, quæ eius donatio, ac missio est. Rectè enim Beda lib. 2. hom. 11. Dominicæ 1. post Ascensiõn. *Cùm gratia Spiritus Sancti datur hominibus mittitur Spiritus Sanctus à Patre, & Filio.* Tertiò: quia omnis amans in amante est, ex omnium Philosophorum sententia: atqui gratia, & charitate à Deo amamur: ergo speciali modo Deus nobis est, atque specialiter Spiritus sancti cui gratia, & charitas appropriantur. Hinc 1. Corinth. 2. *Nescitis, quia templum Dei estis, & Spiritus S. habitat in vobis?* & c. 6. *An nescitis quia membra vestra templum sunt Spiritus sancti, qui in vobis est, quem habetis à Deo?* 2. Corin. 6. *Vos estis templum Dei viui; sicut dicit Deus: quoniam inhabitabo in eis, & ambulabo inter eos.* Leuitici cap. 25.

3 Quartò: quia, per amicitiam est coniunctio moralis, & affectiua amicorum, quæ adeò physicam identitatem emuletur, vt amicus *alter ego* dicatur. Ad quem sensum facit illud Genes. 2. num. 25. *Adhærebit vxori suæ, & erunt duo in carne vna.* Quod magis ad rem nostram explicuit Paulus ad Ephes. 5. *Sacramentum, ait, hoc magnum est, ego autem dico in Christo, & in Ecclesia.* facit & illud 1. Corint. 6. *Qui autem adhæret Domino vnus spiritus est.* Vnde aiebat Deus Zacha. 2. *Qui tetigerit vos, tangit pupillam oculi mei.* Quintò: amor præter affectiuam vnionem ad realem tendit. Audi Augustinum 8. de Trinit. *Amor est, quasi iunctura quædam duo aliqua copulans, vel copulare appetens, amantem scilicet, & quod amatur.* Ad quæ S. Thom. 1. 2. quæst. 28. art. 1. corp. *Quod enim dicit copulans refertur ad vnionem affectus, sine qua non est amor: quod verò dicit copulare intendens pertinet ad vnionem realem.* Consonant Dionysio 4. de Diuin. Nomin. p. 1. &, 2. appellanti amorem *virtutem vnitiuam.* Aristoteli 2. Polit. cap. 2. post med. Laudanti Aristophanem aientem *amicorum desiderium esse, vt simul conuersentur*, atque 8. Ethicor. c. 5. circa med. ait: *Nihil est tam proprium amicorum, quam viuere simul.* Hinc de se, ac reliquis Dei amicis aiebat Paul. ad Philip. 3. *Nostra conuersatio in cœlis est*, ac de se Deus Prouerb. 8. *Delitiæ meæ esse cum filiis hominum.* Ex quibus constat vt sanctitatis, & amicitiæ specialiter Deum esse in creaturis rationalibus secluſa etiam per impossibile imitationis, immensitatis, & potentiæ præsentia: quæ, & si de facto adsit, non obest, vt Spiritus S. cui gratia, & amor appropriantur, speciali illo modo sit præsens iustis, atque per eam missus, datusque aduenias: sicut neque puellæ obest, vt sponsus nouo modo illi detur, illiusque, ac cum illa sit, quod domi antea cum illo coniunxerit.

4 Dubitatur tamen: an gratiæ augmento mittatur denuo ad iustos Spiritus S. Quod si augmento gratiæ ad nouum statum v. g. Prophetiæ, miraculorum, affectus Martyrij, arduiuè operis iustus euehatur asserunt omnes. Ita expressit Augustin. tract. 74. in Ioann. à med. *Non solùm non habenti gratiam, & per illam Spiritum S. verum etiam habenti, non in cassum promittitur Spiritus S. Non habenti, vt habeatur, habenti autem, vt amplius habeatur.* & post pauca ait: *cæteris* à Christo, *autem ad mensuram datur*, Spiritus S. *& datur additur, donec vnicuique pro modo suæ perfectionis propriæ mensura impleatur.* 4. de Trinit. prope med. ait: *filium tunc vnicuique mitti, cum à quoquam cognoscitur, atque percipitur, quantum cognosci, & percipi potest pro captu proficientis in Deum, vel perfectæ in Deo animæ rationalis.* Deinde: Apostolis Spiritus sanctus promittitur Ioann. 14. & 15. atque iterùm: *Si autem abiero mittam eum ad vos.* & Actor. 1. *Accipietis virtutem superuenientis Spiritus Sancti in vos.* Tertiò: Melchiad. Pap. epist. ad certos quosdam, & ad omnes Episc. Hispaniæ relatus c. *Spiritus S.* 2. de consecrat. d. 5. ad id: *In diebus illis, dicit Dominus, effundam de Spiritu meo super omnem carnem.* Iohel. 2. *Aduertamus*, inquit, *summas diuitias bonitatis Dei, quod in confirmandis Neophytis manus impositio tribuit singulis, hoc tunc Spiritus sancti descensio donauit vniuersis.* Ac infra de augmento gratiæ, & confirmatione Apostolis facta. *Quid Apostolis profuerit aduentus Spiritus sancti, ipse Dominus eis euidenter exponit. Quæ dico vobis, inquit, non potestis portare modo; cùm autem venerit ille Spiritus veritatis, ipse docebit vos omnem veritatem. Vides, quod cum Spiritus Sanctus infunditur, cor fidele ad prudentiam, & constantiam dilatatur.* Innocent. Pa. epist. 1. ad Decentium Episc. c. 3. relatus c. Præsbyteris, 119. de consecrat. dist. 4. ait: *frontem ex eodem oleo consecrata signare.* in baptizatorum confirmatione *solis debetur Episcopis, cum tradunt Spiritum Paracletum.* Consonat Rabanus 1. de institut. Cleric. cor. cap. 30. relatus cap. *Nouissimè* 5. de consecr. d. 5. dicens: *Nouissimè à summo Sacerdote per impositionem manus Paracletus truditur baptizato, vt roboretur per Spiritum Sanctum.* Denique Bernard. serm. 3. de Pentecost. circa fin. ait: *dari, & infundi Spiritum Sanctum ad auxilium, cum in omni colluctatione adiuuat infirmitatem nostram: ad feruorem, cùm in cordibus perfectorum validum ignem charitatis accendit.* Quæ tribus penultimis testimoniis responderi poterant argumentis pro sequenti resolutione instruendis præcludentur.

5 Maior est difficultas: an quodvis gratiæ augmentum secundum se sit noua missio, & aduentus Spiritus S.

Negat propriè loquendo Alex.1.p.q. 44. m. 4. art. 3. S. Thom.q.43.art.6.ad 2.(vbi Caiet. Canar.& Vazq. & in 1 d. 15.q.5.art. 1. post med. S.Bonau. p.2.art.1.q.3 Ruiz d 109.sect.4.Gasp.Hurt.d.10.dif.4.§ *Bonauentura*,Verum affirmo cum Magistro in 1.d.17.Ricard.d.15.art. 5. q. 2. ad 2.Durand.q.4.fin. Cathus.q. 3. circa fin. Corduba 1. quæstionar.q.41. Soar.12.de Trinit. c.5. §. 18. Probatur ex locis Augustin.& Bedæ iuper recitatis, qui ad Spiritus sancti, ac filij aduentum solùm gratiæ augmentum requirunt, sit & Bernard. proximè. Accedit Melchiades; qui aduentum Spiritus Sancti ad baptizatos explicans post primum locum ait: *In Confirmatione augmentum præstat ad gratiam.* Ratio est: quia quiuis gradus gratiæ Deum explicitis modis præsentem animæ facit, & amicum de se se: ergo id præstabit gradus augmenti, nisi rationem essentialem gratiæ deponat, quam sine contradictione nequit exuere: Secundò; cum gratia, & amicitia de se sit vnio modis dictis, maiori gratia intimior,arctiórque necessariò erit, quam sine illo.Tertiò:cum gratia augescit ratione donorum, & gratis datarum gratiarum dicitur Spiritus S. mitti, & aduenire:ergo citius perfectiori illa coniunctione, quam affert augmentum gratiæ. Dices missionem, & aduentum absolutè,& propriè talem prærequirere negationem præsentiæ eiusdem ordinis, & rationis saltem: vt patet in locali missione, & aduentu, cujus ad instar missio diuinarum Personarum, ea iumque aduentus est. Sed contra: quia quoties nouus modus est præsentiæ, ac perfectior, & intimior, ac penetratior,vt sic loquar,satis est ad aduentum proprium, & absolutum; qui nequit esse in præsentia locali adæquatè penetrationis, ac proinde deficit in ea exemplum. Potest autem esse in vnione affectiua, imò & reali vnione amicorum,si magis amici, & gratiores sibi sint.

6 Subtiliùs inquires: an ex hypothasi, quod sola extrinseca Dei voluntate remittendi, & condonandi peccatum,atque acceptandi peccatorem ad amicitiam, & peccatum remitteretur, & homo Deo gratus, & amicus esset, per eam peccati condonationem, & acceptationem ad amicitiam, seu ad amorem diuinum, sine gratiæ infusione Persona diuina procedens, v. g. Spiritus S.absolutè mitteretur, atque in hominem aduentaret? Negat Capreol. in 1. d. 14. art. vlt. ad argum. Gregor. contra 4. conclusionem, Molina 1. p.quæst.43.art.3.fin. Soar.12. de Trinit.c. 5. n. 3. & 4. Ruiz d. 109. sect. 7. n. 10. Becanus cap. 9. quæst. 6. Luiz.Torres d. 30. dub. 5. Martin Perez. d. 19. sect. 7. Ego verò data hypothasi, (quam falsam reor) affirmo cum Gabriele in 1.d. 14. q. vnic. art. 3. dub. 3. Gregor. art.1.concl. 3. art. 2. ad 2. OKamo q. 2. ad 1. & Gaspare Hurtado d. 10. dif.4. §. *Capreol.* fine 5 quia tunc modis omnibus specialibus enumeraris num. 2.[& 3. esset in homine non secus, ac per gratiam esse de facto docuimus. Aduersariorum fundamenta sunt leuia. Primùm, quod missio tunc esset increata, & æterna, sicut, & voluntas condonans, & acceptans.Sed quid est absurdi?Instat Ruiz tunc non fore Deum in homine,sicut amatum in amante, & cognitum in cognoscente.Quid etiam inde? Vt Persona mittatur,aduenìatque ad aliquem satis est,vt Persona missa sic in eo,quod potiùs fit amore, quem ipsa erga hominem à se amatum habet, quàm, quo homo ipsam prosequitur. Sed dices: ergo deserimus conclusionem de constitutione missionis per donum creatum.Nego consequentiam:quia hypothesim iudico falsam:quare non desero,sed desererem, si veram putarem.

CERTAMEN II.

An Fide,Spe, aliisque Gratiis gratis datis, aliisque naturalibus donis Persona diuina absolutè ad Personam creatam mittatur, & aduenìat?

1 GRatiæ gratis datæ sunt Prophetia,genera linguarum,potestas miraculorum, gratia curationum, & similia De quibus vt gratiæ coniunctis, conueniunt omnes sufficientes admissionem, & aduentum Personæ diuinæ absolutè esse,vt vidimus Cert.1.n.4. Quod satis euincunt testimonia ibi recitata. Præsertim,quæ de aduentu Spiritus S. in confirmatione baptizatorum, & Apostolorum sunt.Secundò idem probabunt,quæ dabimus pro conclusione sequenti. Tertiò illustre ad rem istam est testimonium Bedæ in c.1.Ioan.relatum c. *quærendum, 6.* de pœnit.d.1.vbi ait à sanctis viris ad tempus recedere Spiritum S.ad tempus manere. *Recedit autem ad tempus:ne semper infirmos curandi, mortuos suscitandi,Dæmones eiiciendi,vel etiam prophetandi habeant facultatem. Manet semper:vt possint habere virtutes,& vt mirabiliter,ipsi viuant. Venit ad tempus:vt etiam aliis per miraculorum signa, qualis sint,intus,effulgeant.* Quartò:cùm potestas absoluendi data Apostolis est Ioann.20. dicebat eis Dominus: *Accipite Spiritum Sanctum: quorum remiseritis peccata* &c. & quidem in hac conclusione conueniunt omnes, vt dixi.

2 An verò Fide,Spe,Gratiisque gratis datis, secundùm se, ac sine gratia missio, & aduentus Personarum absolutè simpliciterque sit, nec solùm secundum quid: quatenus iustificationem inchoant, & disponunt?Quæstio est difficilior. Negat Mag. in 1. d. 15. c. *ad quod dicimus*,d.17.c.*Tunc enim* S.Bonau.d.14.art. 2. q. 1.d.15.p.2.art. 1. q. 1. Ricardus art. 4. quæst. 2. & art. 5.q. 2. Carthus. q. 3. Capreol. quæst. 1. art. 3. concl. 2. & 3. Marsil. in 1.q. 17.art. 1.post med. Dur.d. 14 q.3.à num. 4. Argent. q.vnic. art.4. concl.2.OKam.q.2. post med.vbi Gabr.art.2.fin.& art.3. Alex. 1. p. quæst.73.m. 4. art. 2. Albert. q. 33. in vnic. ad particulam 2. & 3. S. Thom.q.8. art.3. q. 43. art. 3. ad 4.vbi Canar. Vazq. Caiet. Molin. explicatione, 1. concl. circa fin. Soar.12. de Trinit. cap.5.§. 7. Ruiz d. 109. sect. 1.num. 19.Mæratius d. 56. Granad.tract. 15. d.3. Martin. Perez d.19.sect. 8. Gaspar. Hurtado d. 10. dis. 4. §. *Sanctus Thomas*, dicendum tamen: est per ea omnia, & singula, absolutè simpliciter, & propriè mitti,& aduenire Personas diuinas ad creaturas. Ita expressè Aureol. in 1.d. 15. art. 2. atque de fide specialim Caiet.proximè §. *ad secundum verò*, quare, & de reliquis eodem modo videtur dicturus. Probatur ex verbis Aug.4.de Trinit. cap.20. circa med. recitatis cert.1. num. 4. vbi mitti, & aduenire filium docet ad eum, *à quo cognoscitur, quantum potest pro captu proficientis in Deum, vel perfecti.* Ast fide, informi etiam, pro captu proficientis in Deum cognoscitur: ergo ad fidelem informem mittitur, & aduenit filius.Clarius infra. *Missus dicitur filius,vel 20,quod ex tempore cuiusque mente percipitur:sicut dictum est: mitte illam, vt mecum sit.* Sap.9.Secundò probatur de fide etiam informi: quia per eam membra Christi,& Dei reddimur, Deusque, ac Christus nostrum est caput: quare specialem cum illis vnionem,atque vnitatem nobis affert.Vnde Apostolus meretricantibus,& scortantibus fidelibus exprobrat, quod sua membra,quæ Christi sunt, sacrilega monstrositate membra meretricis efficiant. Deinde specialiori prouidentia supernaturali fidelibus peccatoribus adest, vt rector, curatorque prouidus, etiam iniquorum pupillorum:specialis autem hæc vnitas, seu vnio cum Christo, & Deo capite, huiusque tanquam prouidi Rectoris, & curatoris præsentia satis est

dei

per Ruiz d.109.sect.3.ad proprium simpliciter aduentum missionis:ergo per fidem,etiam informem, diuinæ Personæ mittuntur,veniúntque propriè, & simpliciter ad creatas.Deniquè Bernard.recitatus cert.1.n.4.fine expresse docet mitti Spiritum S. *cum in omni collectatione adiuuat infirmitatem nostram* : quod in fidei veritatibus in primis præstat.

3 De gratiis verò datis gratis probatur:quia eis est Deus specialiter,etiam in peccatore, tanquam in templo,vt colatur,& adoretur.Celebris ad hanc rem est illud 1.Corinth.4.post med.*Si autem omnes prophetent, intrent autem quis infidelis,vel idiota,conuincitur ab omnibus, diiudicatur ab omnibus,occulta cordis eius manifesta fiunt: & ita cadens in faciem, adorans Deum, pronuntians: quod verè Deus in vobis sit.* Secundò: quia dum Pontifex potestatem absoluendi, peccatoribus etiam, Sacerdotibus confert, ait ex Ioann. 20. *Accipite Spiritum Sanctum*, eisque verè illum instrumentaliter confert. Tertiò: cum prophetiæ donum Sauli iniquo collatum est,Regum 19. circa fin. dicitur: *Factus est etiam super eum Spiritus Domini, & ambulabat ingrediens, & prophetabat.* Ac de Sansone post illicitum matrimonium, & fornicationem, cum alienigena dicitur, Iudicum 14: 15. & 16. *Irruit in illum Spiritus Domini, nec recessit ab eo quousque tonderetur.* nempè per miraculosam fortitudinem inditam. Quartò probatur ex Beda verbis, datis num. 1. ait enim à iustis recedere Spiritum Sanctum cum eis potestatem curandi infirmos, & edendi miracula subtrahit; ac rursus venire ad eos,cum eam illis restituit: ergo præter specialem præsentiam, & aduentum Personæ diuinæ per gratiam, est alia præsentia,& aduentus eius,per gratias gratis datas,per quarum defectum Spiritus S. recedat perseuerante præsentia gratiæ,ac denuò adueniat cum illæ restituuntur, licet eius præsentia per gratiam præexiterit. Dices intelligi hæc omnia de aduentu secundum quid. Contra primò: quia quod absolutè ab scriptura, & Patribus tale dicitur,nequit esse solum secundum quid tale, nisi impropriè fateamur esse locutos:sicut,qui diceret absolutè Ætyopem album: quod nisi expresso testimonio scripturæ,vel euidenti rationi Theologicæ aduersetur (non autem hic aduersantur) nefas est dicta. Secundò: quidnam intelligis per aduentum secundum quid?quod non sit perfectissimus? sic dicito equum esse animal secundum quod, quia non est animal perfectissimum. Tertiò: per vos augmentum gratiæ non est missio, siue aduentus simpliciter,sed secundum quid,atque si hæc dona adiungantur est tunc aduentus simpliciter:ergo quia hæc dona sunt aduentus simpliciter, nec solùm secundum quid Patet: quia ex coniuncto duorum secundum quid talium non resultat vnum absoluè tale, v. g. ex duplici Ætyope secundum quid albo, non resultat vnum absolutè album. Confirmatur: quia modus præsentiæ nouus,&, qui præsupponat carentiam præsentiæ eiusdem ordinis, necessariam ad rationem aduentus per vos,in solis donis,non in augmento gratiæ est:ergo si in eo casu est aduentus simpliciter, in solis donis hisce est.

4 Oppositiones, licèt leues recenseo. Prima quia Sap.1.dicitur: *In maleuolam animam non introibit sapientia, neque habitabit in corpore subdito peccatis.* & rursus. *Spiritus enim Domini disciplinæ effugiet dictum.* & Prouerb. 15. *longè est Dominus ab impijs.* Eccles. 15. *longè abest à superbia, & dolo.*Hierom. 17. *Recedentes à te in terram scribentur.* Sed hæc solùm recessum, & non habitationem, fugamque secundum specialem modum, licèt nobilissimum, amicitiæ asserunt, non autem secundum omnem alium, vt patet. Secunda ex Aug.15.de Trinit.c.18.init.aiente dona reliqua sine charitate nihil prodesse iuxta illud 1.Cor. 13. & ad Galat. 5.Nec Spiritum S.dici donum,nisi propter dilectionem. Sed hæc extrà rem sunt: extremum solùm assignat rationem cur Spiritus S. donum personaliter sit, vt vidimus d.10.non autem,quod per alia dona præter charitatem non donetur. Quod autem sine charitate nihil prosint ad salutem animæ æternam,non obest,quominus dona sint,&,per quæ speciali modo Deus in anima sit.Tertia: Per hæc dona non est Deus, sicut cognitum in cognoscente, & amatum in amante. Quid inde? si est aliis modis enumeratis?Quarta:per hæc dona non est donatio,neque inhabitatio propria Dei: ergo neque aduentus,qui sine propria inhabitatione esse nequit,neque missio,quæ nequit esse sine propria donatione.Antecedens probatur:quia per hæc dona nequit homo frui, & vt ideò tanquam re sibi propria, neque redditur Dei templum: ergo in eis non est donatio, aut inhabitatio propria.Distingno antecedens primum: non est donatio, & inhabitatio propria, idest perfectissima? fateor, & probat antecedentis probatio; propria, vt opponitur impropriæ,nego antecedent.De inhabitatione constat ex Paulo,vbi per prophetiam cognosci, & adorari Deum in nobis ait. De donatione Dei,tanquam Rectoris prouidi,& curatoris,qui per hosce propriè pupillo, & subdito donantur,constat etiam ex dictis.

5 Dico tertiò: per dona etiam naturalia mittuntur,adueniuntquo simpliciter Personæ diuinæ ad creaturas sui aduentus capaces, de quibus dicemus q. 4. Non sentio cum pluribus, sed cum Aureolo in 1. d.15.art.2.fine Durando 13.q.3.n.4.qui, licèt hanc missionem, & aduentum imperfectos appellent, aliud tamen est improprietas, aliud imperfectio, vt patet. Est insuper expressa sententia Albiz d. 14. sect.vlt. & licèt de hac missione exigua sit apud Patres, & Scholasticos mentio, qui de altiori per dona supernaturalia curarunt; tamen videtur sententia Bernardi loco recitato cert.1.n.4.fine dicentis: mitti *Personas ad auxilium cum in quauis collectatione nostram adiuuant infirmitatem*, id quod auxiliis ordinis naturalis frequenter præstant,quin eodem serm.3. de Pentecoste circa fin. etiam in naturalis ordinis prouidentia, nec solùm in supernaturalis ordinis gratia, per dona naturalia mitti, atque aduenire Spiritum S. docet aiens: *Spiritum Sanctum hominibus inspirari,ad vsum quidem vitæ, bonis,& malis, dignis pariter, & indignis communia bona abundantissimè tribuentem.* Consonat illud Genes.2. n.7. *Et inspirauit in faciem eius spiraculum vitæ, & factus est homo in animam viuentem.* Quod de Spiritus sancti immissione plures explicant Patres.Ratione probatur:quia per naturalia dona præsens sit Deus,ac tota Trinitas per effectum:tum, quia eius aliqualis imitatio essentialiter est creatura per potentiam,& operationem,cùm à Deo eiusque omnipotentia & concursu pendeat:ac per immensitatem.Insuper, cum naturalia hæc dona creaturis impertitur, adest vt Rector, procurator, ac dominus creaturarum. Nec refert iam præsentem eisdem titulis esse creaturæ, cui ea donat. Etenim replicata præsentia, etiam ordinis eiusdem,mitti, aduenire que simpliciter,& absolutè denuò potest Deus, vt de augmento gratiæ docebamus Certamine 1.

6 Obiicies:quæ naturalis ordinis, & prouidentiæ sunt causis naturalibus deberi:quare neque esse dona. Respondeo primò plura naturalia dari posse à Deo creaturis,quæ non debebantur illis iure naturæ. Secundò debitum hoc naturale non est iuris exactiui, quod donationi simpliciter tali obest,sed indigentiæ, & precum seu rogationis. Instabis primo: ergo cum Deus aliquid creatum in Dæmonibus operatur mittetur ad ea Persona diuina. Respondetur in eis præcipuè operari Deum supplicia:ad quæ, non secus atque ad Sodomorum pœnas mitti Personæ diuinæ possunt, mittunturque, vt vitam maioribus tormentis superstitem æternum illis seruent. Instas secundò, & difficilius: cum Deus concurrit ad actum peccaminosum mittuntur ad id ad peccatorem. Nego tamen facilè consequentiam: tum quia nemo mittit nisi volens aliquem ad aliquid: nulla autem Persona diuina vult actum peccati. Secundò: quia missus semper recipit determinationem à mittente ad id peragendum, ad quod mittitur: ast ad actum humanum præcipuè ad peccaminosum indifferenter potentiam, & concursum

offerunt Personæ diuinæ : totaque determinatio creaturæ peccantis est. Imò ideò peccat, quia eius tota est determinatio: quare neque Persona producens mittit, neque procedens mittitur ad actum peccaminosum peragendum.

CERTAMEN III.

De iis, ad quos facta est inuisibilis missio.

1 AD quosnam inuisibilis, moralis missio per dona creata naturalia facta faciendaque sit, opus non est recensere. Constat enim factã, faciendamque esse ad omnes aduentus Personarum capaces creaturas : quare de eis quibus per dona supernaturalia Personæ diuinæ missæ de facto fuerint, atque aduentauerint statuendum hic erit: sicut q. 2. cert. 2. de eis, quibus visibiliter aduenerunt statutum est. Dico primò factam fuisse ad Christum Dominum in primo conceptionis instanti, sequor Alex. 1. p. q. 73. m. 3. art. 3. ad 2. S. Thom. q. 43. art. 6. ad 3. art. 7. ad 6. vbi Caiet. Canar. & reliqui interpretes, S. Bonau. in 1. d. 16. art. primo, q. 1. fine, S. Thom. iterùm art. 3. & d. 15. q. 5. art. 1. Carthus. q. 4. Durand. ibidem §. vltimo, Ricard. art. 5. q. 1. ad 2. Ruiz d. 109. sect. 5. n. 4. Probatur primo ex Ioann. 3. vbi Christus de se : *quem enim misit Deus, verba Dei loquitur. Non enim ad mensuram dat Deus Spiritum.* Ergo Christo Domino datus est à Deo Spiritus procedens, ac proinde missus ad eum est. Secundò: quia visibilis missio ad aliquem facta, vt ipsi fides adhibeatur, signum est missionis inuisibilis ad eum factæ: atqui Spiritus S. missus visibiliter fuit ad Christum in Iordane, & in transfiguratione, vt ei authoritatem, & fidem conciliaret : ergo signum, & testimonium fuit missionis inuisibilis factæ ad eundem. Tertiò à prioti : quia in ipso conceptionis instanti dona omnia, & gratiæ supernaturales, quibus Spiritus S. mittitur, & aduenit, datæ Christo Domino sunt : ergo, & ad eum missus Spiritus Sanctus aduenit.

2 Dices ergo verbum, & sibi Spiritum misit, & ad se cum Spiritu Sancto venit : quandoquidem donis gratiæ omnes Personæ aduentant. Vtrumque autem implicat: vt patet. Respondeo missionem Spiritus S. ad humanitatem cui dona, & gratiæ collatæ sunt physicè fuisse factam, sicut & aduentum. Quod si per idiomatum communicationem mitti Spiritum S. ad Verbum ab ipso verbo, quemadmodum à se ipso creari per idiomatum communicationem dicere velis, atque eodem modo ad se aduentare, non est maius in vna, atque in aliis propositionibus absurdum. Dices secundò: Dona gratiæ hæc in primo instanti conceptionis humanitas cum carentia præsentiæ. Spiritus Sancti per illa Dona : ergo neque aduenit per illa ad Christi humanitatem. Patet : quia aduentus Personæ missæ dicit carentiam præsuppositam præsentiæ aduenientis in eo, ad quem mittitur, & aduenit. Respondetur non requiri præexistentiam carentiæ illius præsentiæ tempore, sed natura, quam humanitas ad receptionem eiusmodi donorum præsupposita dubio procul habuit. Postea verò nulla facta fuit missio Spiritus S. nullúsque fuit eius ad humanitatem Christi factus aduentus per dona supernaturalia: quia nullum in eis successu temporis recepit augmentum, vt communis Theologorum sententia fert.

3 Dico secundò : ad B. Virginem, & Angelos, ac Protoparentes nostros in instanti creationis, & conceptionis vniuscuiusque Personæ diuinæ missæ fuerunt, & aduenerunt. De B. Virgine suadet veritas ferè dogmatica de immaculata ipsius conceptione in gratia, & iustitia originali. De Angelis verò, ac Protoparentibus veritas dogmatica de eorum creatione in gratia. Atque his quidem, cæterisque iustis mitti cum gratia, cæteraque dona vel inducuntur, vel augentur constat ex dictis. Aud. Cyril. tom. 5. lib. 5. in Isai. ad id cap. 16. *Spiritus Domini super me*, dicentem : *Cumque ex se procedentem Spiritum immittat superis potestatibus.* Aug. 4. de Trinit. cap. 20. longè ab init. aientem : *Aliter mittitur sapientia increata genita, vt sit cum homine, aliter, missa est, vt ipsa sit homo. In animas enim sanctas se transfert, atque amicos Dei, & Prophetas constituit, sicut etiam implet sanctos Angelos.* Cæterùm de iustis veteris, imò, & noui testamenti ante Christi ascensionem, & clarificationem oppositum dici videtur Ioann. 7. *Spiritus nondum erat datus, quia Iesus nondum erat clarificatus.* atque Actor. 8. *Nondum enim in quemquam illorum venerat.* Spiritus S. ergo ante Pentecostem, nec missus fuerat in iustos veteris, aut noui Testamenti contra ea, quæ docuimus.

4 Incidit in hanc difficultatem Aug. 4. de Trinit. vers. fin. ac respondit negari missionem, & aduentum non omnem. *Quia* (inquit) *certa illa Spiritus S. datio, vel missio, post clarificationem Christi futura erat. Neque enim antea nulla erat; sed talis non fuerat. Si enim antea Spiritus S. non dabatur quo impleti Prophetæ locuti sunt?* Adducitque in exemplum Baptistam, & Zachariam, qui Lucæ 1. Spiritu S. repleti prophetasse dicuntur : ac Simeonem, in quo Spiritus S. fuisse dicitur Lucæ 2. Consonat sibi tract. 32. in Ioann. itaque, talis, qualis fuit in die Pentecostes, missio, & aduentus Spiritus S. antea negatur, non autem omnis eius missio, & aduentus. Audi Leonem M. serm. 2. de Pentecost. c. 3. post med. *Cùm discipulos Domini Spiritus S. impleuit non fuit inchoatio munerис, sed extensio largitatis, quoniam, & Patriarchæ, & Prophetæ*, &c. Cui accinunt Chrysost. Cyrill. Alex. Theophylact. & Beda iam citandi. Fuit autem illius ab aliis missionibus Spiritus S. ad Iustos differentia. Prima : in abundantia intensiuè, & extensiuè maiori obseruata à Leone, prædicta à Iohele cap. 2. *In diebus illis effundam de Spiritu meo super omnem carnem.* ac 7. Ioann. vbi ad Iohelis testimonium alludens clamabat Iesus : *Qui credit in me flumina de ventre eius fluent aquæ viuæ.* commentante Ioanne : *Hoc autem dicebat de Spiritu quem acceperi erant credentes in eum.* Expressa insuper Actor. 2. vbi Iohelis testimonium recitatur. Secunda : differentia in maiori extensione ad opera gratiæ gratis datæ. Tertia in insolito visibili aduentu. Quas omnes obseruarunt Aug. supra, Chrysost. hom. 20. in Ioann. Cyrill. 5. in Ioann. c. 10. post med. Theophylact. & Beda ad locum Ioann. supra, vbi S. Thom. lect. 7. & in 1. d. 15. q. 5. art. 2. S. Bonau. p. 2. dub. 3. litterali ex quibus Scholastici reliqui.

QVÆSTIO IV.

De terminis missionis diuinarum Personarum.

MISSIONEM in physicam, & moralem diuisimus, quibus terminus *à quo*, diuisus non est in re præsenti, sed idem. Est enim Persona diuina quæuis producens terminus *à quo* producens. Idem etiam vtrique est terminus *qui* mittitur, nempè quæuis Persona procedens : quare in his quæstio est vtrique communis. Insuper terminus *ad quid* siue *ad quod*, missionis est effectus ea missione intentus; qui etiam in vtraque missione inuenitur. In morali verò missione est terminus vlterior, qui in physica non est: nempe terminus *cui*, vel *ad quem*, Persona mittitur. Et de termino *ad quod* vel *ad quid* missionis nihil restat dicendum : cùm id omne sit quod à Deo intendi, efficique potest. De aliis verò tribus, nempè termino *à quo* missionis, siue de mittente: de termino *qui*, siue Persona missa: de termino *ad quem*, siue *cui* mittitur quæstio erit

erit præsens suo quemque ordine examinans quisnam esse debeat. Licet enim de termino à quo, & qui, aliqua dixerimus non tamen ex professo, vt nunc, de eis disputauimus.

CERTAMEN I.

Terminus à quo siue Persona mittens statuitur.

1 SIt vnica conclusio. Terminus à quo siue persona mittens solum esse potest persona producens respectu productæ. Est omnium Theologorum imò, & Patrum conclusio. Ratio verò est facilis, & data quæst. 1. certam. 3. à num. 1. ad 6. ex Patribus & rationibus. Licet enim sola physica missio processionem actiuam dicat in mittente, & passiuam in persona missa: ast moralis quæ illam essentialiter non dicit, tamen essentialiter illam supponit, vt ibidem ostendimus: ergò solæ personæ producentes mittentes, seu termini *à quo* missionis esse possunt personarum, quas producunt: Vnde solus Pater potest esse terminus *à quo* missionis Filij, & vterque missionis Spiritus S. Fit inde primò nullam personam posse terminum *à quo* missionis qua mittitur; sicut neque à seipsa producij in quo valdè à donatione, quæ authoritatem principij producentis in donante non requirit, missio differt, vt benè Vasq. Suar. Ruiz, Perez, Hurtado, & alij iam citandi; donatio quippè ab eo qui donatur esse potest, vt in sponsis quotidiè vsu venit; neque rarius Ecclesia canit: *Cibum turbæ duodenæ se dat suis manibus.* Atque Augustin. 15. de Trinitate cap. 19. post med. *Nec quia illi*, Pater, & Filius, *dant*, Spiritum sanctum: *Ipse datur, & ideò minor est illis. Ita enim datur, sicut donum Dei, vt etiam se ipsum det, sicut Deus. Non enim diei potest, non esse suæ potestatis, de quo dictum est: Spiritus vbi vult spirat.* Et post pauca: *Non est illi conditio dati, & denominatio dantium, sed concordia dati, & dantium.*

2 Quod si Higen. Pap. epistol. decretali sub init. Augustin. 2. de Trinit. cap. 5. circa med. Concil. Toletan. 11. profes. fid. col. vlt. Naz. orat. 38. col. penult. subobscurè dicant filium se ipsum misisse; ex contextu tamen constat, eos loqui de filio secundum diuinitatem respectu eiusdem, secundum humanitatem, cuius vnionis effectio, vt pote Trinitati communis, Filij etiam necessariò est, eamque missionem vocant. Neque aliter sentire possunt cum ad missionem, saltem præsuppositiuè, processionem à mittente, & authoritatem principij in hoc requirant. Et quidem Hieron. 5. in Ezech. cap. 16. part. poster. ad illa verba: *Et conuertens restituam eas.* impossibilitatem missionis eiusdem personæ à se ipsa multis explicat exemplis. Et Basil. 5. contra Eunom. sect. 2. Peti à Psalmo 103. *Emitte Spiritum tuum.* ait, *quia nec ipse seipsum mittit.* Idcircò nullam personam se ipsam mittere posse docent Altisiodor. 1. sum. Carthus. disp. 15. quæst. 1. fin. Durand. quæst. 3. Scot. quæst. vnic. §. *Licet.* §. *Videtur.* Vasq. disp. 107. cap. 2. init. cap. 3. §. 4. Soar. 12. de Trinit. cap. 2. num. 3. & cap. 3. num. 6. Ruiz vbi proximè Zuniga disp. 18. dub. vlt. Albiz disput. 14. sect. 3. à num. 4. Luiz Torres disp. 30. dub. 3. Perez, disput. 19. Gaspard. Hurtad. disp. 10. dif. 2. ac dum reliqui personam se ipsam mittere asserunt impropriè se loqui fatentur.

3 Fit inde secundò Spiritum sanctum non posse esse terminum *à quo* missionis Filij, ita Doctores citati, quia Filij principium non est. Obiicis Ambros. 3. de fide ad Gratian. longè à princip. vbi ostendens missionem non inferre personæ missæ inferioritatem respectu mittentis illud Isai. 61. *Dominus misit me, & Spiritus eius.* de Filio sic explicat: *Iesus Christus in Esaia locutus est ab Spiritu S. se esse missum. Nunquid ergò Spiritu minor Filius.* ac 3. de Spiritu sancto cap. 1. fin. eadem sententia, & interpretatione concludit: *Si ergò se inuicem Filius & Spiritus mittunt, sicut Pater mittit, non subiectionis iniuria, sed communitas potestatis est.* In eandem sententiam scribit Athanas. 3. de assumpt. hominis: *Memento reciprocam esse hanc virtutem mittentis, & missi, dum hic.* Spiritus sanctus, *qui nunc missus est, ipsa iampridem misisse mittentem inueniatur:* citato loco post quem concludit: *disce tandem aliquando vnitam esse hanc naturæ diuinitatem mittentis, & missi: dum qui nunc in Euangelio, quamuis missurum se Spiritum Paracletum testatus sit, tamen se ipse ab eo iam prius missum per inclytum Esaiam professus est,* & epist. longiori ad Serapion. col. 4. vers. med. Spiritus diuinitatem probat ex eo, quod citato loco Filium misisse dicatur; quo argumento vtuntur Chrysost. serm. de trinit. cap. penul. Anast. Synait. de rectæ fidei dogmatibus longè à med. Euseb. 5. demonstrat Euang. cap. 6. à med.

4 Nec valet Isaiam de ipso loqui, vel de Cyro Babil. Rege facto, vt Deum cognosceret, populumque libertate donaret, vt Hebræi, & Catholici aliquot cortici attendentes defendunt, Obstat enim tot, tantorumque Patrum authoritas suspicienda, vt ille etiam sensus non admittatur. Item August. qui 2. de Trinit. cap. 5. à med. ter, quaterque cùm sensum probat. Secundò obest contextus in quo missus de se ait: *Ex tempore antequam fieret, ibi eram*, quibus æternitas Filij loquentis exprimitur. ac rursus *Spiritus Domini super me propter quod vnxit me; Euangelizare pauperibus misit me.* quæ incarnatus Filius in se impleta, quare, & de se dicta testatur Lucæ 4. *Quia hodiè impleta est hæc scriptura in auribus vestris.* Nec præstat spiritus nomine intelligi diuinitatem ab Hilar. 8. de Trinit. vers. med. Cypriano 2. aduersus Iudæos, cap. 10. Euthym. in Lucæ 4. Sed neque expositio hæc aliam excludit, neque Patrum, qui pro illa sunt authoritati satisfacit. Secundò missio non competit essentiæ nudæ, cum notionale quid omnium sententia sit. Si ergò præter Dominum absolutè dictum, nempè Patrem, Spiritus, id est diuinitas, non nuda, sed personata alterius è duobus personalitate, misit Filium: elige quam è duobus velis, vel Filij, vel Spiritus sancti adiungi personalitatem deitati ad missionem hanc, atque è duobus æquè absurdis alterum admittas nec esse est: nempè vel Filium se ipsum mittere, vel mitti ab Spiritu S. vt aduersarij ex Patrum explicatione contendunt.

5 Communis solutio est, Filium mitti à tota Trinitate ratione humanitati, siue vt hominem ad docendum, & redimendum genus humanum: quare & ab Spiritu sancto; quæ missio per communicationem idiomatum, sicut plura alia, dicitur de Filio absolutè. Ex qua missione, in quatot supernaturalia intercedunt, rectè inferunt citati Patres Spiritus sancti, à quo est, æqualitatem cum Patre, & Filio: quia non nisi à diuinitate esse potest, eadem propterea in Spiritu sancto, atque in Filio, & communi vtriusque potestate, authoritateque mittendi, vt aiebat Ambros. & ab vnita cum Filio naturæ diuinitate, vt aiebat Athanas. de Filio enim secundùm se, ac non vt homine, mitti ab Spiritu sancto hæreticum putat ipse serm. 3. Concil. Nicæni apud sanctum Thom. opusc. 1. contra error. Græcor. capit. 14. init. his verbis: *Non vt asserunt alienati à gratia Euangelij, Ariani, Spiritus gratificat, & mittit Filium propter hoc, quod audierunt. Et nunc Dominus misit me, & Spiritus eius. Et alibi Spiritus Domini super me.* Sed audi intepretationem, & solutionem ex August. proximè: *Quod autem de Maria natus est in hunc mundum Missus aduenit, proindè mitti à Patre sine Spiritu sancto non potuit.* ob operationis identitatem, & quia Lucę primo dicitur. *Spiritus sanctus superueniet in te.* & Matth. 1. *Inuenta est in vtero habens de Spiritu sancto.* & post med. *Sic ergò intelligat illam incarnationem, & ex Virgine natiuitatem. in qua Filius intelligitur missus vna eademque operatione Patris, & Filij inseparabiliter esse factam: non vtique inde separato Spiritu sancto, de quo apertè dicitur. inuenta est in vtero habens de Spiritu S.* Consonat Concil. Toletan. 11. profess. fid. col. penult. *Filius non solum à Patre, sed etiam ab Spiritu S. missi credendus est, in eo quod per Prophetam dicitur: & nunc &c. à se ipso quoque missus accipitur: pro eo quod inseparabilis, non*

solùm voluntas, sed & operatio ad extra totius Trinitatis agnoscitur.

6 Scio equidem sanctum Thomam, quæstione 43. articulo 8. referre ex August. Filium ab Spiritu sancto missum, vt incarnaretur: ex quo Scholastici reliqui. Sed certè ex aliquo citatum falsò Augustinum, qui nil tale habet, transtulit; sicut sanctus Thomas ipse, & plures ex magistro tanquam Augustini sententiam referunt, quod Spiritus sanctus seipsum miserit: cùm solùm asserat 15. de Trinitate, *se ipsum dedisse*, quod idem esse atque misisse magister putabat. Tamen oppones: quia si missio Filij ab Spiritu sancto asserta ab Ambrosio, & Athanasio est, Filij secundùm humanitatem tantum, seu qua homo est; Spiritus verò sancti secundùm se: malè inferunt æqualitatem eorum ex eo, quòd communiter, ac indifferenter alter ab altero mittatur; alter secundum se, & ratione sui mittatur; alter verò non ratione sui, sed naturæ humanæ inferioris, quam assumpsit, atque inde per idiomatum communicationem tantum. Neque melius infertur communitas potestatis ad mutuam missionem: cum non sit vtriusque personæ secundum se. Respondeo ergò, ad missionem duo requiri, & rationem principij productiui ad intra, & potentiam ad extra productiuam, & voluntatem, qua persona diuina mittatur. In primo non est augmentum perfectionis in principio fæcundo ad intra, sed omnimoda æqualitas eius cum persona producta, vt supra ostendimus ex Patribus iisdem, & ratione: quare solum posse esse mittentis, præmissa persona, superioritatem in missione ratione potestatis; seu potentiæ ad extra, & voluntatis. Has verò ostendunt Patres communes, & easdem in Filio, & Spiritu sancto, & Patre: cùm nec Pater mittat sine Spiritu sancto, & Filio volente, & cooperante ad extrinsecum, quod missio moralis includit, communi, eademque potestate: ita, vt missionis ipse Spiritus operator sit, atque propriè mittens, licet mittens formaliter, seu terminus *à quo* missionis non sit.

7 A ratione oppones: quia creaturæ imperfectiores Spiritu sancto, ac diuinarum personarum effecta, donant, ac mittunt diuinas personas: ergò ciuis Spiritus S. Filium. Antecedens probatur primò ex Paulo qui de se ad Galat. 3 ait: *Qui tribuit vobis Spiritum.* Secundò ex Innocentio, Rahanno; & aliis quæstione 5. dicentibus, vadi à summo Sacerdote in comparatione Spiritum sanctum baptizatis. Tertiò quia probabile est sacramentum, imò & eius ministrum physicè gratiam, per quam mittitur, aduenitque Spiritus sanctus. Negatur antecedens: Paulus iuxta Chrysostomum, de Deo, non de se loquitur. Sed loquatur de se: an principaliter illum dabat: minimè, sed solùm imperatoriè, & suasoriè disponendo prædicatione, & impetrando oratione. Item summus Sacerdos, & reliqui sacramentorum ministri (esto physicè hæc gratiam causent) gratiam quidem, qua Spiritus sanctus aduentat instrumentaliter solùm causant, non, vt eius, ac Spiritus authores, ac Domini, & principales causæ donationis, sicut Deus; qui sine precibus ad alium fusis dat, & proinde mittit: vt sapienter obseruabat August. 15. de Trinit. cap. 26. longè à princip. ac vers. med. imò neque mittens ipsa persona missam cooperatione adiuuans, siue creatam, vt Apostolos in mundi conuersione, siue increatam, vt Filium in incarnatione Pater cooperando, quatenus, cooperatur, mittens est. Nam hæc denominatio solum cadit in Dominum, seu authorem personæ missæ, quatenùs talem, vt exemplis patet ducis adiuuantis milites in expugnatione arcis, ad quam eos miserat, & aliis mille.

***

CERTAMEN II.

De termino qui, seu persona missa.

1 Dicendum est omnes solasque personas procedentes esse posse terminos *qui*, siue personas missas: ac proinde solus pater nequit esse terminus, *qui*, missionis diuinæ, suaptè natura est immissibilis. Ita omnes Theologi. Ratio prompta: quia missio quæuis, vel supponit essentialiter, vel includit processionem actiuam in mittente, passiuam in missa persona, siue termino, *qui*, missionis: ergò illæ solùm personæ mitti possunt, quæ possunt procedere: atqui procedentes solùm possunt procedere: ergò procedentes solùm mitti possunt, seu esse termini, *qui*, missionis. Quare Patri, cui suaptè natura repugnabit. Recole Patrum testimonia data quæst. 1. cert. 3. addeque Isidor. 7. Etymologiar. cap. 3. §. 4. *Pater nunquam legitur missus.* Aug. 2. de Trinit. cap. 5. longè à princip. *Solus Pater nunquam legitur missus.* lib. 4. cap. 20. post med. *Pater cum ex tempore à quoquam cognoscitur, non dicitur missus. Non enim habet, de quo missus sit, aut, ex quo procedat.* cap. 21. fin. ait: *Et si pater visibiliter appareret absurditissimè, aut à Filio, quem genuit, aut à Spiritu sancto, qui de illo procedit, missus diceretur.* contr. serm. Arrianor. cap. 4. med. *Solus Pater non legitur missus, quoniam solus non habet authorem, à quo genitus sit, vel à quo procedat. Non enim splendor, aut feruor ignem, sed ignis mittit splendorem, siue feruorem.*

2 Rectè ergò singularis absurda, maleque tuta censuratur Cordubæ sententia (1. quæstionar. quæst. 41. post med. ad 3. dicentis: fortè rectè, & catholicè concederetur, quod Pater mittitur à se ipso, & datur à seipso) à nostro Ruiz disput. 108. nisi ipse sect. 9. num. 16. concederet rectè dici posse Filium à se ipso mitti, & sect. 10. num. 17. Filium mitti ab Spiritu sancto, atque sic ferre sententiam communem: quibus censuram suam debilitat, atque idem ipse patet, Augustinoque aduersatur: Etenim, quod has propositiones improprias dixerit, sect. 8. num. 4. rationeque cooperationis totius trinitatis ad effectum, quo missio aduentus completur, & Cordubæ fauet, & retractatur ab ipso, cùm sect. 9. & 10. dicat, *rectè*, eas dici? Quod enim impropriè dicitur nusquam rectè, & absolutè dicitur. Cæterùm si Pater incarnaretur, ad hominesque redimendos, aliudvè in mundo peragendum deinceps mitteretur terminus, *qui*, missionis suæ, qua homo erat tunc foret, à totaque Trinitate, etiam à seipso mitti per idiomatum communicationem diceretur quia tunc humanitas vnita, siue homo ille creata omninò missione Trinitate communi mitteretur; ergò per idiomatum communicationem, quæ tunc inter hominem illum, & Patrem intercederet à tota Trinitate missus Pater etiam à se ipso diceretur, vt supra ex Patribus de Filio misso ab Spiritu S. dicebamus.

3 Dubitatur hic an vna persona ex procedentibus sine alia, seu quin alia mittatur, mitti possit? negat de omni missione, tam visibili, quam inuisibili, Corduba quæstione citata init. Affirmat de vtraque Alexand. 1. part. quæst. 73. med. 2. articul. 2. med. 4. art. 2. ad 3. Aureolus in 1. disputatione 15. articulo 2. post med. Ricardus, articulo quarto, quæstione secunda. Tertia sententia de missione visibili affirmat, de inuisibili negat. Ita Albertus, prima parte, quæstione trigesimatertia, med. vnic. circa fin. sanctus Thomas, quæstione quadragesima-tertia, articulo quinto, ad 3. & in 1. disputatione decimæ quinta, quæstione quarta, articulo secundo, fin. sanctus Bonauent. parte secunda articulo primo, quæstione secunda. Durandus, quæstione quarta, articulo tertio, numero octauo, & nono; Carthus. quæstione prima, à columna tertia, cum Tarant. & aliis, Capreolus quæstione prima, articulo tertio, conclusione tertia, Vasquez disputatione 170. cap. 3. §. 4.

Ruiz

Ruiz d. 108. sect. 8. à n. 9. colligitq; à n. 11. fin. ex Mag. d. 15. cap. *Ad quod*, & cap. *Præterea*, citaturque Richard. proximè, vt clarè me ab hac quæstione expediam, Noto primò: quæstionis duplicem esse posse sensum. Primus: an vna persona necessariò terminet missionem alterius, vt neutra suam, quin, & alia terminet eandem terminare queat. Secundus est: an licet persona quæuis suam terminet missionem, tamen vnius missio necessariò comitetur missionem alterius? Atque in hoc secundo sensu quæstio versatur. In primo enim tam certum est quamque personam suam, ac non alterius missionem terminare, quam est certum distinctam ab ea esse personam missam, & mittens principium. Noto secundò Doctores citatos non agere de missione physica ad terminum increatum, vel creatum, quæ tota est processio diuina. De hac enim, ne dubitationi quidem locus est: cum de fide sit non terminare processionem Filij Spiritum sanctum: quare neque eius physicam missionem, illamvè comitari in eodem gradu, licet posterius origine necessariò sequatur missio physica eius ad terminum creatum: nam ad increatum eius missio non est, vt dixi, & patet. Quæstio ergò est de missione morali.

4 Dico ergò: Missione morali inuisibili numquam vna persona mittitur, quin mittatur & alia, nisi per cognitionem extraordinariam sit. Est Doctorum tertiæ sententiæ, & Cordubæ citato loco. Ratio est: quia ex vna parte vtriusque personæ processiones suo quæque gradu separari nequeunt, neque earum præsentia, vel assistentia per amicitiam, siue tanquam in templo, siue per prouidentiam, & protectionem naturalem vel supernaturalem: atqui his omnibus solisque modis mittitur moraliter, aduenitque inuisibiliter persona procedens: ergò nequit vna persona procedens moraliter inuisibiliter mitti, aduenireque sine alia, seu quin alia eodem modo mittatur: licet quia dona creata, quibus mittuntur, & adueniunt, alia Spiritui sancto, verbi gratia charitas, gratia, attribuuntur: alia verò Filio appropriantur, vt fides quæuisque alia intellectus illuminatio, sæpè missio communis vni potius, quam alteri approprietur. Solum ab hac generali regula excipe casum, quo vna persona sine alia, vt in nostra sententia potest, per fidei, vel etiam visionis actum cognita mittatur, & adueniat; tunc enim vna sine altera moraliter mittetur & aduentabit, vt patet. In quo casu à prædictis Doctoribus discedo.

5 Dico secundò: missione morali visibili potest vna persona mitti sine alia. Ita Doctores secundæ, & tertiæ sententiæ: imò quod potius est, August. de Trinit. cap. 5. verficul. fin. lib. 4. cap. 20. post med. salua fide negari nequit, Filius quippè missus est visibiliter in carne sicque aduenit, quin Spiritus sanctus ita mitteretur, & veniret. Secundò; quia Spiritus sanctus bis ad Christum visibilis in columbæ specie, ac semel ad discipulos in igneis linguis in die Pentecostes, missus quin Filius tunc visibilis mitteretur. Ratio sancti Thom. quia missio sensibilis per signum sensibile constituitur, atqui signum sensibile potest esse vnius personæ, quin alterius, vt patet in vocibus, aliisque signis ad placitum: ergò potest esse missio sensibilis vnius, quin sit alterius. Cæterum signum quoduis sensibile, cum effectus sit trium personarum missio physica procedentium personarum coniuncta, & inseparabilis in illo efficiendo intercedit, iuxta superius dicta.

Id quod Doctores citati non negarent, nisi morali missioni intenti toti, physicam non curarent.

***

CERTAMEN III.

De termino cui missionis, siue eo, cui Persona mittitur.

1 Dico primò; Missionis physicæ terminus, *cui*, quandoque adest, estque is, cui vel effectus proficuus vel pernicioſus est, si sit missio benefica, vel vindicatiua, & ad eius damnum. Probatur ex loco citato Genes. 19. vbi procedentes personæ ad Sodomitas eorumque vrbem perdendam missi sunt. Secundò quia in missione physica increata Filius à Patre mittitur ad producendum Spiritum, cui per processionem esse cum Patre communicat, influitque personalitatem bonum scilicet, licet non bonitatem, infinitum: atque cum Spiritu sancto influit esse in creaturas. Vtrisque autem bonum est, atque proficuum. At dices terminum *cui* à termino qui processionis distinguiˆ realiter debere: quod in Spiritu sancto, & creaturis respectu sui esse nequit inueniri. Distinguo antecedens: in missione morali transeat, in physica nego. Physicum enim bonum primum, ac primarium vnius cuiusque est, suum esse, quod qui physicè ipsi dat in primis beneficus ipsius est. Dixi, in morali transeat, quia sicut donum opus non est, vt à donante distinguatur, ita fortassis opus non est, vt distinguatur à recipiente.

2 De missione morali dico secundò: quæuis rationalis creatura potest esse teminus *cui* missionis moralis per dona supernaturalia; per naturalia verò irrationales etiam. Probatur primò ab actu ad potentiam, quia creaturæ rationales, vel possunt esse non puræ creaturæ, vt Christus Dominus, vel puræ quæ diuiduntur in spirituales, & corporeas. Sed tam homini Deo missus Spiritus S. est per dona supernaturalia, quam Angelis, ac beatæ Virgini, innumerisque aliis hominibus, ergò hi capaces erant, vt eis missio personarum fieret, ergò & reliqui eiusdem naturæ, & conditionis sint capaces erunt, quibus personarum missio fiat. Secunda pars probatur, quia sicut Angeli mittuntur ad custodiam, & protectionem, vrbium, prouinciarum, arborum, segetum, ita si Deus velet mitti personæ procedentes possent, quin in eo vllum repugnantiæ vestigium esse possit. Quod enim ex hominum beneuolentia esset non obstaret, neque apparet cur earum rerum custodia; & protectio necessariò ex hominum amore pendere debeat.

3 grauior est difficultas an ad irrationalia mitti personę, atque aduenire queant supernaturali aliquo assistentiæ modo? difficultatis ratio est, quia Deus totus trinus, ac proinde personæ procedẽtes speciali aliquo, & diuino assistentiæ modo sunt in cœlo empireo, atque in templis etiam, vt constat ex 2. Regum cap. 7. num. 5. & 3. Regum cap. 6. num. 13. & cap. 8. *ædificans ædificaui domum habitaculum tuum.* De qua speciali inhabitatione Dei, & præsentia in templo Salomonis videatur cap. 9 & 15. eiusdem lib. de habitatione Dei, eiusque assistentia in tabernaculo portatili, atque speciali huius sanctificatione per sacrificia frequens est mentio Exod. 29. num. 33. & 44. Leuit. 5. & 21. denique Deum speciali modo adesse sacramentis, eorum materiæ consecratæ constat ex Leone M. serm. 2. de Pentecoste cap. 3. dicente, *Sine hac gratia*, Spiritus S. *nulla vnquam instituta sacramenta, nulla sunt celebrata mysteria*; atque in baptismalis fontis benedictione cereum in aquam mergens Sacerdos precatur; *descendat in hanc plenitudinem fontis aquæ virtus Spiritus S.* qua nimirum media Spiritus S. assistat.

4 Dico tamen tertiò (quidquid de hac speciali assistentia personarum procedentium in empyreo templo, & sacramentis sit) nulla creatura irrationalis est terminus cui missionis personarum aliquo modo ex enumeratis supernaturalibus, Ita Alex. 1. part. quæst. 73. m. 3.

m. 3. art. 1. S. Thom. q. 43. art. 6. fine, vbi eius interpretes, & in 1. disput. 15. quæst. 5. artic. 1. Carthus. quæst. 4. Magist. disput. 17. *c. cumque* Ruiz disput. 109. sect. 6. num. 4. Ratio est: quia de ratione termini est in sua linea vltimum esse: vnde puncta continuatiua lineæ termini non sunt, atqui creatura irrationalis non est vltimum cui mittitur persona diuina in ea assistens etiam: ergò neque est terminus *cui*, missionis. Minor probatur, quia, cum templo, sacramentis, rebusque illorum, speciali illo modo adest, solùm adest tanquam mediis, vt gratia donisque supernaturalibus, specialique præsentia assistat viuo templo, & amico homini, vt dicitur Malach. 5. *Non propter locum geniem, sed propter gentem locum Deus elegit: ideò & ipse locus particeps factus est populi malorum.* Confirmatur appositissimo exemplo. Mittitur quis Matritum, vt Regem alloquatur: in via obuiis locis præsentatur, atque incolas alloquitur: an illis vel locis, vel in incolis, tanquam termini *cui* mittitur? minimè gentium, sed Matrito Regi, quibus emittentis intentione missio destinatur, licet eis tanquam intermediis, vt Regem, & Matritum adeat, pergat. Ecce casus noster adest.

DISPVTATIO XIV.

De modis loquendi in rebus Trinitatis.

GRAVIS adeò lubrica, ac delicata materia hæc est, vt in ea, non nisi scrupuloso examine, voces etiam loquendique modi admittendi à Theologis sint. In ea quippè locum in primis habet, quod aiebat Hieronymus, *ob vocum nempè incuriam hæresim incurri.* Quod vt lectores vitent præsentem disputationem solertius fortasse, exactiusque, quam alij discutiemus. Primò ergò concretorum significationem expendemus. Secundò, quo sensu verum sit. *Hic Deus est, hic Deus.* Tertiò, quæ concreta singulariter, quæ pluraliter continentur in diuinis. Quartò: an pluralitas personarum nominibus: alius, & alter, ac numerariis masculinè, aut neutrè significetur? Quintò quibus vocibus distinctio, & pluralitas personarum asseri debeat. Sextò sit ne numerus in Trinitate admittendus? Septimò verumne sit *Deus*, vel *hic Deus generat Deum*, vel *hunc Deum.*

QVÆSTIO I.

De Concretorum significatione.

CONCRETA nomina substantiua alia, alia verò adiectiua sunt. De vtriusque verò rigida significatio statuenda est, vt vniuersalia præcepta sacris dogmatibus accommodata assignentur.

CERTAMEN I.

De recto, & obliquo significato nominum concretorum, & aliorum sententia.

1 OCkamus in d. 12. q. 1. art. 2. post init. Gregor. q. 1. circa med. Pert. Aliacens. in 1. quæst. artic. 1. vers. fin. §. *Ad secundum.* Marsil. ibi art. 2. ad 5. & in 3. q. 2. art 3. dub. 1. Gabr. ibi, dub. 4. ad 2. docent concreta quæuis in recto subiecta, vel suppositа significare; formam verò, vel naturam in obliquo, ita vt Deus, & omnipotens, habens deitatem, vel omnipotentiam sonet. Vnde inferunt pro numero, & pluralitate suppositorum, siue subiectorum, eorumvè vnitate singularizari, vel multicari concreta: quare nisi iustis de causis contrario vsu Ecclesia obstaret tres personæ tres Dij, rigida nominis primæuaque significatione dicendæ forent, vt expressè docent Aliacēsis, & Marsil. atque item, si tres personæ diuinæ eandem humanitatem assumentes suppositarent, tres homines absolutè dicerentur, cum essent tres habentes humanitatem, licet eandem. Huius sententiæ fundamenta leuia dedit Marsil. quibus oportunius q. 2. occurretur.

2 Hæc tamen sententia meritò periculosa censetur à Ruiz disputatione septuagesima-septima sectione secunda, numero decimotertio. Si enim ex propria significatione Deus habens deitatem significat, proprius loquentur hæretici Tritheitæ, vel noui Trinitarij, qui tres Deos affirmant, quam Catholici qui vnum esse tres personas defendunt. Imò proprius quam scriptura, quæ eius nominis propriam significationem, atque apud homines vsitatam apprimè sapiens, neque nouam eius significationem præscribens, tres personas vnum esse Deum toties hominibus inclamat. Vnde vel fateri debes Patres omnes, atque ipsum scripturæ authorem Deum nominis eius proprietatem ignorasse, longiusque, quam hæreticos à veritate aberrasse, quod blasphemè erroneneum est: vel propriori significatione conceptum *Deus* naturam significare absolutè in recto; in obliquo verò personam. Contra secundò: quia alioquin Patres otiosè Ethnicos de Dei vnitate, atque Hæreticos conuincerent: cum ipsi proprietate significationis potius illos reuincerent ex pluralitate personarum, quam fatebantur. Item vitiosè Ecclesiam improprium sensum retinere proprio neglecto docerent.

3 Arguo secundò: quia ex hac sententia dogmatica alia veritas pessum ibit. Infertur quippè ex illa in diuinis vnicam solum personam esse, non trinitatem personarum. Probatur illatio: quia huius concreti *Persona*, forma personalitas est, subiectum verò natura, quæ est habens personalitatem: atqui natura vnica est: ergò & concretum *Persona* vnicum, & singulariter solùm in diuinis erit, ac proinde persona vna, non trinitas personarum. Consequentia (præter quam, quod admissa est ab aduersariis in nomine Deus) ac pluralitatem eius admittendam ex eodem principio est legitima: quia pluralitas, vel vnitas nominis pluralis, vel singularis ex recto significato, cum quo concordat pensanda necessariò est, non autem ex obliquo, vt Grammaticis est notum.

4 Ob hæc secunda sententia omninò aduersa esse posset concreta omnia in recto formam, vel naturam propriè dicere; suppositum verò vel subiectum in obliquo. Hanc à nescio quibus recentioribus assertam recordor, typis verò mandatam non vidi. Ratio est: quia id significari in recto videtur, quod clarius significatur: rectum enim significatum;

nificatum, Principalius significatum est : principalius autem est, quod clariùs exprimitur : atqui in quouis concreto forma, seu natura clarius exprimitur, quam suppositum, vel subiectum, vt patet in nominibus : *Homo*, *Deus*, *Persona*, *Album* : ergò illæ sunt rectum concretorum nominum significatum, hæc verò obliquum. Secundò : quia in hac sententia rectè consistunt dogmata fidei, quæ in oppositalabefactantur. Sed tamen in hac sententia dogmata alia æquè fortiter quatiuntur, vt ruant. Iuxta eam quippè non posset dici homo Christus esse Deus : cùm homo sit in hac sententia idem, quod humanitas cum subsistentia, seu personalitate, ac Deus deitas cum personalitate : deitas autem cum personalitate humanitas, etiam Christi, cum personalitate non est. Nec ratio est firma : claritas enim maior non arguit in concretis rectum significatum, sed esse rationem, seu formam denominationis, quod benè stat cum obliquo significato, vt ex dicendis constabit.

5 Tertia sententia esse posset : Concreta omnia naturam, seu formam, atque suppositum, vel subiectum dicere in recto : fundamentum est quod nulla præcedentium sententiarum saluis dogmatibus stare possit. Secundum : quod vtrumque essentialiter inuoluat concreti significatum : quare vtrumque in recto dici deber. Sed contra; quia opinio hæc vtrique dogmati simul opponitur : quia si *Deus*, vtrumque in recto dicit non erit idem *Deus*, Pater, & Filius. Nam Deus Pater est, deitas eiusque personalitas Filij, quod coniunctim in recto est Deus Filius ac multò minus homo Christus erit Deus, cum personalitas Filij, & Deitas, non sint personalitas Filij, & humanitas, quare plus dissonat sententia hæc sacris dogmatibus quauis præcedentium. Quod autem reipsa concreta vtrumque essentialiter claudant re ipsa est quod non cogit modum concipiendi nostrum, vt aliquid eorum aliter, quam in re sit declaret. Hanc sententiam tenuit Ricard. in 3. disputatione 1. quæstione 1. articulo quinto, eamque impugnat Scotus, quæstione 3. ad 1. est etiam si memoria non nutat, sententia Durandi.

6 Quarta demum sententia, & communis docet concreta substantialia, seu substantiua naturam, seu formam in recto dicere, subiecta verò vel suppositа in obliquo accidentalia autem, siue adiectiua subiecta, ac suppositа in recto, naturam, seu formam in obliquo. A qua regula Albertus, Alexand. sanctus Bonauent. sanctus Thomas, Henricus, Ægydius, Carthus. Durandus, & Ruiz proximè sectione tertia, numero nono; Substantiua verbalia excipiunt : vt *Opifex*, *Donator*, *Iudex*, *Rector*, *Imperator*, quæ, & similia adiectiuorum regulæ volunt subiacere. Licet autem sententia hæc adeò sit communis difficultatibus primæ, & secundæ patet. Nam in primis tres omnipotentes, æterni, immensi &c. dicendi in diuinis erunt, contra Athanasij symbolum : vt de nomine *Deus* contra primam sententiam dicebamus : atque insuper homo Christus Deus dici non poterit, vt inferebamus contra secundam : quare vt vera hæc sententia sit aliquibus explicationibus, & limitationibus ipsius generalitas eget, quas in nostra sententia subiiciemus.

***

CERTAMEN II.

Nostra, & verior sententia.

1 DIco primò : concreta substantiua substantialia, è sua primæua, propriaque significatione naturam, seu formam in recto significant; ita Alex. 1. part. quæstione 50. med. 2. quæstione 70. med. 3. art. 5. ad 2. Albert. quæstione 40. med. 2. articulo 2. quæstione 51. fin. sanctus Thomas, quæstione 3. articulo 3. (vbi Caiet. Canar. & reliqui interpretes) & in 1. disputat. 9. quæstione 1. articul. 2. sanctus Bonauent. dub. 2. litterali, & disp. 22. dub. 4. lit. disp. 23 artic. 2. quæst. 4. Ricard. in 1. disput. 11. articul. vnic. quæst. 5. in 3. disp. 1. artic. 1. quæst. 4. ad 2. Durand. quæstione 3. & in 1. disput. 9. quæst. 3. disput. 29. quæst. 3. Carthus. disp. 9. quæst. 1. col. 3. fin. disput. 23. quæst. 2. ad vlt. cum Ægyd. Petro, Nigro, & aliis, Scot. disput. 12. quæst. 1. §. *Iuxta quæstionem*, Aureol. artic. 4. Capreol. artic. 1. conclus. 1. & 3. art. col. penult. & disp. 4. q. 1. art. 1. col. penult. Henric. art. 34. summ. quæst. 2. ad 6. art. 64. q. 6. ad 9. art. 60. q. 6. & 7 art. 75. q. 3. licet ad 2. nutet. Ferrara 4. contra q c. 11. §. *Circa istam propositionem*. Caiet. rursus, 3. part. qnæst. 3. art. 3. ad 2. Molin. 1. par. quæst. 36. artic. 4. disput. 3. &. 4. Vasq. disput. 115. cap. 4. Valent. disput. 13. de Trinit. puncto 3. longè à med. & lib. tertio de Trinitate Soarez. 3. de Trinitat. capite vndecimo numero octauo, ac libro quarto, capite duodecimo, Ruiz, disputatione 77. sectione 2. Martin. Perez, disp. 20. sectione prima, numero decimotertio, qui omnes, vel conclusionem defendunt, vel supponunt.

2 Probatur primò ab absurdis contra primam sententiam monstratis. Probatur secundò, quia primæua concretorum substantiuorum substantialium significationes nihil amplius, quam nomine abstracto significatur : atqui abstractum solum significabat naturam, seu formam, & nunc, in recto : ergo, & tunc in primæua significatione concretum substantiale substantiuum naturam, seu formam solùm in recto significabat. Maior est certa; quia ante Trinitatis & incarnationis reuelata, & manifestata mysteria, quibus suppositi à natura distinctio primum hominibus innotuit, nihil ex parte obiecti in substantia præter naturam erat apprehensibile, ac significabile, siue in recto, siue in obliquo, hanc autem totam abstracta significabant, sicut & nunc vt modo dicebamus.

3 Dico secundò, concreta substantiua substatialia ab Ecclesiæ exordio, Euangelijque promulgatione propriè etiam, & rigidè formam, seu naturam in recto significant, atque in obliquo suppositum, vel subiectum. Primum patet, quia Ecclesia voces quantum veritatis reuelatæ patiuntur in sua rigida significatione primæua relinquit : vt melius mysteria reuelata percipiantur, insinuenturque hominibus; atqui in primæua significatione in recto significabant naturam : ergò eandem post reuelata mysteria significabunt. Secundò probatur quia substantiæ conceptus est per se stare; ergò nominis substantiui substantialis significatio propria, reique significatæ, eiusque conceptui naturali accommodatior est per modum per se stantis : at solùm, quod significatur in recto per se stans significatur; quod autem ex tunc propriè de connotato, & in obliquo suppositalitatem, siue personalitatem significent probatur, quia abstractis nominibus natura, seu forma solum significari potest, quæ id, quod persona addit supra illam concretis substantialibus significandum fuit, quæ concretis accidentalibus sunt similia, quibus forma denominans & totum denominatum, quare simul; & subiectum. Ast nequit

vtrumque in recto significari, tum quia tres personæ non essent vnus Deus, vt supra ostendimus, tùm etiam quia subsistentia, vt modus naturæ significatur: quare, & eam afficiens, ipsique adiacens (ac subiectum in nomine, persona, vt id in quo forma directè significata ineſt) quare in obliquo. Hæc conclusio est etiam omnium, quos dedimus proprima.

4 Dico tertiò: concreta substantiua non substantialia etiam formam in recto è sua proprietate significant. Ratio est facilis: quia, etsi concreta substantiua non substantialia, accidentalia sint, ac proinde eorum formæ physicè adiaceant, nec per se sint, & in recto, sed potius earum subiecta per se sint, atque eas sustentent: quare si modo proprio, & accommodato earum naturæ concipiendæ, ac significandæ forent, in obliquo significarentur, earumque subiecta in recto, tamen ad vsus aliquos potuerunt homines pro sua libertate eas ad modum substantiæ, ac per se tantum concipere: quod præstiterunt, cum eorum concreta substantiua efformarunt. Sic enim dicuntur: quia in modo significandi, & concipiendi eiusmodi accidentia modum concipiendi substantiam, eamque significandi eis nominibus homines imitati sunt. Quæ regula generalis est etiam pro concretis substantiuis accidentalibus, verbalibus, quæ ab ea Doctores citati num. 6. cert. 1. excepta volebant.

5 Dico quartò: Nomina concreta adiectiua, quæcumque sint, è qua primæua, propriaque significatione in recto significant suppositum, vel subiectum; formam verò vel naturam in obliquo. In hoc Doctores omnes conueniunt, quod satis ad eius probationem foret; sed addamus rationem, quæ in tanto Doctorum consensu nequit non lumine naturæ clarescere. Et quidem in ipso nominis adiectiui significatu se prodit. Ideò enim adiectiua dicuntur, quia formam, seu naturam denominantem, vt adiacentem significant subiecto, vel supposito; ergò in modo significandi, non dicunt eam per se, & in recto; sed in obliquo, subiectum verò, vel suppositum, vt sustentans, ac non in alio sed per se, & cui illæ innitantur, quare, & in recto. E duobus enim significatis, quod, vt adiacens significatur, nequit significari, vt per se, & in recto; quod autem vt sustentans, ac non in alio, per se, & in recto significatur. Confirmatur: quia cuiusuis nominis aliquod debet esse rectum significatum: ast in his nequit esse forma, seu natura, quæ significatur vt adiacens: ergò subiectum, seu suppositum erit.

6 Venit autem hic singularis nostra, magnique momenti in re theologica obseruatio: plura scilicet nomina adiectiua esse primaria, ac secundaria simul; ea nempè quæ duplex habent denominationis subiectum, alterum quod primò, alterum quod secundò denominant: huiusmodi sunt concreta omnia adiectiua ex attributis diuinis, vt omnipotens, omniscius, creans quæ immediatè formaliter naturam diuinam denominant, mediatè verò, & secundario personas iure identitatis earum cum deitate. Atque in his quidem, si absolutè proferantur sine adiuncto, quo secundarium subiectum denominationis denotetur, primarium solùm subiectum significatur. Vnde eo immultiplicato multiplicari, seu pluraliter enunciari eiusmodi concreta non debent: vnde asserunt Patres in diuinis tres omnipotentes non esse. Placuit hæc nostra nobis cogitatio: tum quia dogmati huic Patrum accommoda: tum quia insinuatam demùm vidimus à sancto Thoma, prima parte, quæstione 39. articulo 4. dicente in hac propositione: *Deus creat.* Deum immediatè pro essentia supponere, atque ab Scoto in 1. d. 4. q. 2. circa med. non intelligi in ea suppositum.

7 Dico quinto: Concreta substantiua adiectiuè quandoque vsurpantur, atque adiectiua substantiuè propria, licet non primaria, significatione de subsantiuis vtramque acceptionem dedit nobis Damasc. 3. de fide, cap. 4. sub init. dicens: *Deus & homo de vna natura ordinatur: quèadmodum cum dicimus vnus est Deus. Sumitur etiam & de hypostasibus, vt particulariori suscipiente vniuersalioris nomen.* id est denominato, ac communi natura clarius c. 11. fine: *Deitas naturam ostendit, Pater verò hypostasim. Quemadmodum humanitas naturam, Petrus hypostasim; Deus autem, & communem naturam significat, & vnamquamque hypostaseon. denominat. Nam Deus est diuinam naturam habens, & homo humanam.* Deinde probatur: quia licet in substantiuis, etiam substantialibus, naturæ per se sint, sicque significentur, ast formæ plures substantiales naturæ adiacent, vt personalitas extranea, imò, & propria adiacet, saltem metaphysicè, ac physicè in communi recentium sententia: quare concreta substantiua harum iuxta earum naturam significabunt, si adiectiuè significent. Sed vniuersalius probo, quia sicut pro hominum libertate, quæ verè adiacent, vt per se stantia, concipi, & significari valent, ita, & nomine per se stantia possunt significari, & concipi, vt adiacentia, quoties nomen aliud noluerint ad id significandum addere. Secundò probatur: quia aliter vera esse non posset hæc propositio de homine Christo: *Homo est Deus.* Et contra nisi enim *homo* hic habens humanitatem significet, & *Deus habens deitatem.* rectum subiecti, & prædicati idem esse non potest, vt ad propositionis veritatem oportet.

8 De adiectiuis concretis substantiuè accipi, ac significare posse argumentum idem est à libertate, & consensu hominum petitum: ex quo tota, ac propria nominum significatio pendet. Sed dices libertas hominum est in concipiendo, & significando, quod adiacet ad modum per se stantis, & quod per se stat ad modum adiacentis, secus autem, quod conceptus rei per modum per se stantis, sit conceptus rei per modum alteri adiacentis, vel è contra, ac vox illi in modo significandi respondens. Verum in conceptu interno apparentem vim habet argumentum; ast in significatione vocis externæ, nec apparentem vim habet: cum hæc ex impositione hominum, vsuque libero pendeat: quare ex eo extendi, vt vtroque modo significet idem nomen, facilè potest. Solùm autem primæ, vt significationi horum concretorum id honoris defertur, vt cum absolutè proferuntur sine adiunctis aliis in primæuo significandi modo accipi debeant: in minus autem antiquo, vt accipiantur, ex adiunctis aliis coniici oporteat: quare huius acceptionis dignoscendæ regulas præscribere oportebit.

CERTAMEN III.

Regulæ dignoscendi quando substantiua concreta adiectiuè, adiectiua verò substantiuè à Patribus, & Scholasticis sumantur.

1 PRima regula sit. Quoties de concreto substantiuo prædicatur aliud concretum substantiuum distinctam formam, seu naturam significans in Patribus conciliis, suscipiendæque authoritatis Doctoribus adiectiuè ea sumi certum est: Probatur quia tunc verum esse propositionem fateri, ac credere tenemur: ast nequit esse vera, nisi eiusmodi concreta substantiua adiectiuè sumantur: ergò adiectiuè ea sumi certum est. Minor est certa: quia concreta substantiua diuersæ formæ ac naturæ, si substantiuè sumantur, cum rectum vnius sit, vna forma vel natura, & alterius altera, nequit rectum vnius esse idem cum recto alterius: quare neque vnum de altero verè prædicari. Ex hac regula constat in hac propositione, *Deus est homo, & homo est Deus,* quæ frequentes in Patribus conciliisque sunt concreta, *Homo,* & *Deus* adiectiuè vsurpari.

2 Dico secundò quoties apud probatæ suscipiendæque authoritatis Doctores propositiones inueniuntur, quæ

quæ nisi altero extremo substantiuo, adiectiuè accepto altero substantiuè verificari nequeunt,ita ea accipi certum omninò est. Sic in Hilar. 2 de Trinit. longè à med. cum *Pater,& Filius dicuntur Spiritus sancti authores.*nomen *authores*, adiectiuè vsurpatur pro habentibus authoritatem, seu potentiam spirandi; Si enim substantiuè sumatur, cum potentia, & spiratio in recto significata vna sit,authores verè dici non possent;Pater aurem, & Filius substantiuè sumuntur significatis in recto Patris, & Filij personalitatibus,& in obliquo deitate communi;alioqui,si hæc in recto significaretur authores pluraliter dici non possent. Similiter accipiuntur, cum ab Hugone Ætheriano 3. contra Græc. cap. 3. dicuntur initio : *donatores Spiritus S.* item, cum in Concil. Nicæno lib. 2. post med. §. *in libro Iob*, æqualis peritia *Artificum* dicitur,ac rursus: *æqualis opificum appellatio.* Etenim *Artifexque*, nisi adiectiuè, & pro suppositis in recto, siue habentibus artem, & opificationem pluraliter enunciari nequeunt in diuinis.

3 Dico tertiò; adiectiua substantiuè sumuntur, quoties aliter suscipiendæ authoritatis; authorum propositiones verificari nequeunt. Ratio est eadem, quæ pro præcedentibus conclusionibus : sicque vulgò illæ propositiones dogmaticæ : *Non tres omnipotentes, nec tres immensi, aut æterni, sed vnus omnipotens, æternus,immensus.* Adiectiuè enim tres æterni dici possent, tresque immensi, quia revera tres personæ sunt habentes omnipotentiam &c. Neque verò mirandum est ex adiunctione prædicati, vel subiecti concreata aliter,atque aliter supponere, vel supponi subiecta facere; & è contra subiecta prædicata, vel confusè : vel determinatè, vel personaliter, vel coniunctim, & copulatiuè monstrauimus in logica; iterumque in controuersiis de incarnatione dicemus.

4 Ex duabus primis regulis facilè expeditur difficultas in scriptura frequens, Genes. 1. *In principio creauit Deus cœlum, &c.* Hebræa *elohim.* id est *Dij, vel Iudices.* Genes. 20. *postquam eduxit me Deus.* Hebræa *declinare me fecerunt elohim.* 2. Reg. 7. *iuit Deus, vt redimeret eam.* Hebræa : *Iuerunt elohim ad redimendum.* Genes. 35. *Apparuit ei Deus.* Hebræa : *Apparuerunt ei elohim.* Vbique autem adiectiuè vsurpari nomen *elohim*, ac *Deus*, vt inde etiam Trinitatis mysterium insinuaretur, docent Magist. in 1. disp. 2. cap. *Nunc verò*, Carthus. quæstione 8. & reliqui interpretes, Sanctus Bonauent. disput. 8. litterali, & disput. 4. articul. vnic. quæstion. 3. sanctus Thomas disputat. 2. in exposit. text.& in 1.part. quæst. 39. articul. 3.ad 2. Alex. quæst. 50. med. 2. ad 2. Lyra & Burgens. ad 1. Genes. vbi etiam Caietanus, & Eugubin. & Genes. 20. Cathar. in 4. contr. Caiet. §. *Ex aduerso verò.* Abulens. tractatu de Trinitate, Perer. disp. 17. in Genes. Bellarminus 2. de Christo, capite 6. column. 1. Vasquez 1. part. disputat. 108. cap. 2. Suar. de Trinitate capite 12. Ruiz eos referens disput 77. sect. 5.num. 1. ad 3. obseruat autem cum Eugubino & pereria contra Caiet. num. 4. vocis *Elohim* singularem terminationem esse *Eloha*, inuenitur in Hæbrea Iob capite 12. cap. 36. Habachuch. 1. & 3. licet elohim, singulariter etiam apud Hebræos, significet. Alioqui enim idololatriæ assuetis, propensisque Iudæis magnam aberrandi occasionem præberet, si de Deo nomine pluralis numeri ad ipsos loqueretur. Secundò; quia frequens esset in scriptura Deum vno nomine vnum asserentis, contradictio, & mala concordantia verbi singularis cum ne vtrum asserentis, contradictio, & mala concordantia verbi singularis cum illo sæpius posita, quæ & à Rabbinis, origine, Hieronymo, aliisque eius linguæ peritis notaretur. num. 3. ait elohim relatè ad Deum semper in scriptura singulariter, & substantiuè vsurpari, mala tamen consequentia ad ea, quæ dicit numero 9.

5 Duo tamen dicenda nobis hac super re sunt, iuxta regulam à nobis datam. Primum esto : quoties prædicatum, siue expressum : siue in verbo inclusum, ipsumque verbum singularis numeri coniungitur in oratione cum nomine *elohim*, sumitur *elohim* substantiuè, & singulariter. Concl. est Abulensis proximè,& recitatorum post ipsum. Ratio est facilis ex data regula : quia indifferentia, vt singulariter, & substantiuè, vel pluraliter, & adiectiuè nomen *elohim*, significet, determinatur,vt alterutro modo vsurpetur ex adiunctis,nomine, verbo, aut similibus. Secundò argumenta proximè facta pro significatione nominis *elohim*,in singulari hoc etiam suadent. Tertiò,quia ea loca(quæ sequentia sunt Genes. 1.) in quibus nomini *elohim.* adiungitur verbum in singulari nemo peritus, etiam Hebræus,vertere, aut legere illud in plurali ausus est.Legerent autem Patres, vt inde Trinitatis mysterium Iudæis suaderent,si ita legere possent : sicut ex quauis voce, qua pluralitas in diuinis insinuari potest, Trinitatem, seu pluralitatem personarum contra illos deducunt, vt ex illo : *faciamus hominem.* Patres arguunt citati d. 2.

6 Alterum verò dicendum est contra Ruiz,n.3.licet cum ipso,n.9. nomen *elohim*;cum ei adiungitur in propositione nomẽ,aut verbum numeri pluralis pluraliter & adiectiuè significare,ita Abulens.Caiet.Perer.Vasq.& Bellarm. citati, dum asserunt ex *elohim* cum adiungitur verbum singulare, non colligi Trinitatem construique obseruant cum verbis adiectiuis numeri pluralis:quod nisi accepto pluraliter & adiectiuè,fieri minimè potest vt ex dicendis q. 3.patebit. Probatur insuper ex locis datis n.4.atque ex Iosue 24 *deus Sanctus est.*Hebræa : *elohim sancti ipse.*& Genes. 1. *Faciamus hominem.* Cum enim personæ ibi colloquentes inducantur, præmissumque fuerit,*Dixitq; Deus*, idem nomen quod cum verbo *dixit*, substantiuè,& singulariter sumitur;cum verbo *faciamus* pluraliter,& adiectiuè vsurpatur. Pro qua explicatione stant Patres citati d. 2. ad hæc loca. Tandem probatur ratione facta proximè:quia nomina indifferentia,vt singulariter substantiuè, vel pluraliter, & adiectiuè accipiantur, ex adiunctis in oratione vocibus, quibus concordat,determinari debent, vt alterutro modo significent, & accipiantur.

QVÆSTIO II.

An quovè sensu verum sit, Hic Deus, est hic Deus.

VERA quæstionis huius resolutio pendet ex rigida significatione *Dei* adiuncta ecceitate:quare hæc primùm exactè inuestiganda est.

CERTAMEN I.

An hic Deus *significet aliquid personis aliquo genere prius.*

1 EX dictis proximè constat ecceitatem singularem adiunctam voci concretæ substantiuæ *Deus* denotare singularitatem naturæ diuinæ, quæ rectum eius vocis significatum est, cum quo pronomen *hic* grammaticaliter concordat. An verò & personalitatem in obliquo significatam denotet in singulari. Aureolus in 1. disputatione 4. capite 1. articulo 2. & capite 2. articul.4. censet & nomine Deus de connotato tres personalitates singulares significari : quare neque Deum, neque hunc Deum concipi aliqua prioritate posse ante personas. Citantur falsò pro hac opinione Henricus, & Durandus. Sed contra : quia nulla persona esset adhuc identice Deus, cum nulla persona sit deitas cum tribus personalitatibus. Secundò : quia totum significatum Dei, huiusque Dei monstrabatur ante notitiam Trinitatis. Tertiò : quia ecceitas solùm afficit rectum significatum nominis, cum quo genere, numero, & casu concordat pronomen hic

hic quod eam significat: non autem obliqua, cum quibus non concordat: quare neque designat personalitates in singulari; Quæ duo extrema argumenta probant, neque denotare vllam personalitatem singularem. Quod vlterius probatur, quia neque substantiuè dici posset eundem Deum esse Patrem cum Filio: neque adiectiuè cum non sit idem habens deitatem cum Filio, neque Deitas cum personalitate Patris, sit deitas cum personalitate Filij.

2 Communis igitur sententia fert Deum, etiam pronomine *hic* affectum nullam personalitatem significare, si substantiuè sumatur. Ita Molin. 1. part. quæst. 36. art. 4. d. 3. q 39. disp. 1. Valent. q. 13. de Trinit. punct. 3. colum. 3. & 6. Vasq. disp. 156. cap. 12. Ruiz, disp. 78. num. 6. 7. & 8. apud quem Alex. Albert. sanct. Thom. S. Bonauent. Ricard. Carthus. Maior. OKam. Gabr. Marsil. Henric. Durand. Canar. & Clioctouæus in Damasc. 3. de fide cap. 4. init. ac Theologi reliqui. Hoc autem statuto Caiet. Miranda Soar. citati à Ruiz, sect. 1. & disp 34. sect. 1. & alij citati etiam à nobis disp. 7. sect. 1. cert. 3. num. 1. & q. 2. cert. 1. num. 1. consequenter ad suam doctrinam de substantia physicè communi, quam in Trinitate admittunt, asserunt hanc de connotato nomine *Deus*, & *hic Deus* significari. Quod significatum semisuppositum, vt vidimus citata quæst. 2. appellabat ibidem reprehensus Caietanus. Vnde inferunt rursus, *Huius Dei*, significatum totum ratione personis in singulari procedere. Addit Martinus Perez, disp. 20. nisi sua illa opinione de communi subsistentia admissa præcedere *Hunc Deum*, Personis singularibus nullatenus posse. Verum prioritas hæc his fundamentis innixa placere nobis nusquam poterit: cùm opinionem de substantia physicè communi, siue sola in diuinis, siue aliis personarum subsistentiis associata, non solum falsam, quæstione 1. & 2. citatis affatim ostenderimus. Sed iam quid de prioritate sentiendum sit, aperiamus.

3 dico primò: *Deus*, vel *hic Deus* substantiuè sumptus ratione singulis, & omnibus personis præcedit. Ita Doctores citati, num. 2. init. & Scot. in 1. disp. 4. quæst. 2. probatur primò quia naturalis cognitio prior est supernaturali fidei: atqui *Deus*, & *hic Deus* substantiuè acceptus naturali cognitione cognoscitur? personæ autè singulares cognitione solùm supernaturali: ergò *Deus*, & *hic Deus*, substantiuè prior est ratione, & cognitione, non autem de obiectiua. De hac autem probatur ex Aristot. in post prædicamentis, cap. de modis prioris, vel id etiam prius aliò vocat: *Quod non conuertitur essendi consequentia, quo posito vnum duobus est prius. Nam si sint duo, & vnum continuo sequitur esse; at si vnum sit non necessariò sequitur duo esse*: Atqui quantum ad rationem *si Deus*, vel *hic Deus*, substantiuè asseratur, non sequitur esse aliquam personam determinatè, & singularem diuinam, ex eo autem quod diuina persona determinata, asseratur sequitur necessariò esse *Deum*, & *hunc Deum*, ergò *Deus*, & *hic Deus* substantiuè prior ratione ex parte obiecti etiam, est singulis personis diuinis. Confirmatur: quia vagum & indeterminatum non infert singulare aliquod, bene autem contra: Vnde si oculus requiritur ad videndum, non infertur hunc requiri, vel illum requiri; at si hic requiritur non infertur bene vagè, vel hunc, vel illum requiri: quæ est prioritas maioris vniuersalitatis.

4 Dico secundò: *Deus*, & *hic Deus* adiectiuè sumptus pro habente deitatem ratione obiectiuè præcedit personis singularibus omnibus realiter etiam aliquibus non omnibus. De præcedentia rationis constat ex ratione proximè data; est enim præcedentia indiuidui vagi respectu Petri, & Pauli. De præcedentia reali constat: quia *Deus*, & *hic Deus*, Pater præcedit duobus reali originis prioritate: atque *hic Deus* Filius Spiritui sancto realiter procedit; nulla autem persona, siue *hic Deus* Patri præcedit. Designatur autem nomine Dei persona Patris Ioann. 1. *Verbum erat apud Deum*. 1. Corinth. 1. *Deus, per quem vocati estis in societatem Filij eius*. Matthæi decimo-sexto. *Tu es Christus Filius Dei viui*. & Ioanne tertio, atque ad Galat. quarto. Similia habentur 1. Corinth. 8. aliisque locis, quibus disputatione secunda, nomine *Deus* intelligi personam patris ex Patribus ostendebamus. Filij verò persona *Dei* nomine designatur Baruch. 3. *Hic est Deus noster, non æstimabitur alius aduersus eum*. Aliisque quibus Filij diuinitatem probari disputatione secunda, notabamus: quandoque verò pro duabus personis collectiuè sumptis *Deus* substantiuè accipitur, vt cum Spiritus sanctus *Dei Spiritus* dicitur 1. Corinth. 2. & 6. ad Roman. 8. 1. Petr. 4. Cùm enim adiectiuè *Deus* sit habens deitatem: atque in principio spiratiuo duo habentes deitatem sint non magis adiectiuè Deus in singulari principium spiratiuum dici potest, quam duo homines singularis homo dici possint.

CERTAMEN II.

Veritas propositionis: Hic Deus, est hic Deus. *Examinatur.*

1 IAm de veritate huius propositionis tituli quæstionis præfixæ oportet statuere. Et quidem Vasquez disput. 156. Molin. 1. p. q. 39. art. 4. veram esse solùm in sensu identico aiunt; sicut hanc: *Petrus est Petrus*: censent enim orationem *hic Deus*, in vtroque extremo solùm designare vnum, & eundem Deum substantiuè acceptum pro natura diuina, siue deitate in recto: qua acceptione idem est asserere: *Hic Deus est, hic Deus*. atque asserere *Petrus est Petrus*, quæ vera est in sensu identico reali, & formali. Ruiz disputatione 78. sectione 6. numero 51. contendit nomine *Deus*, substantiuè etiam accepto si adiungatur pronomen *hic*, non solum deitatis singularitatem significari, sed & singularem personalitatem. Fallitur tamen: quia pronomen *hic*, solum afficit rectum substantiui, cum quo concordat: ac proinde recti solum singularitatem designare potest. Nec ad rem adducitur in oppositum Anselm. de incarna. Verbi capite quinto dicens pronomine *hic* adiuncto voci concretæ *homo* designare personam, non naturam, quæ voce communi homo significatur. Continet enim doctrinam profundiorem nostram de subsistentia, & personalitate, quam d. præmiali statuimus, quæquè locum in re præsenti non habet. Si ergò Deus in ea propositione vtrimque substantiuè accipiatur, singularis persona designari nequit, aut aliter vera esse ea propositio, quam in sensu identico, reali, & formali.

2 Verum tam Ruiz, quam Vasquez, & Molina in eo decipiuntur, quod Deum in ea propositione solum posse vsurpari substantiuè defendant, ac proinde solam naturam designari, ac demonstrari pronomine *hic* adiuncto voci *Deus*. Etenim, vt satis quæstione 1. monstratum est certam. 2. num. 7. & cert. 3. substantiua concreta posse adiectiuè sumi, proprio etiam sensu, certum est. Quis ergò prohibet sic à disputantibus vsurpari: ast vsurpato nomine Deus adiectiuè pronomen *hic*, designat singularitatem recti significati *Deus*, cum quo concordat: nominis autem *Deus* adiectiuè sumpti rectum est persona; ergo designat personam singularem. Sed potest adhuc designare personam singularem vagè sicut superius diximus certam. 1. numero 4. vel demonstrando personam determinatam, v. g. Patris, vel Filij, vel Spiritus sancti, quod ex disputantium arbitrio pendet, cùm pronomen *hic* indiuiduo vago, seu singularitati vagæ, vel determinatæ significandæ aptum sit. Quo posito veritas propositionis in quadruplici acceptionum harum nominis *Deus* combinatione inquiri potest. Prima, accepto nomine *Deus* substantiuè ex parte vtriusque extrem. Secunda; accepto ex parte vnius substantiuè, adiectiuè vero ex parte alterius. Tertia: accepto vtrinque adiectiuè. Quarta est subdiuisio acceptionis adiectiuæ. Potest enim

sumi

sumi Deus, & hic Deus adiectiue pro singulari persona vage habente deitatem, vel pro singulari Persona determinata habente Deitatem.

3 Porro ex minus acurata vetustiorum distinctione, & conbinatione acceptionis nominis *Deus*, sæculi proximi Doctores Andabatarum more pugnabant, æquaque cæcitate, & furore quilibet in alios, aliter, quam ipse de eius propositionis veritate, vel falsitate censentes, ad extremas vsque censuras decertabat, vt de sua ætate testatur Canar. 1.p.q.39.art.4.p.3. commentarij, imò, & nostro sæculo Ruiz d.citata ex incuria eadem multa in consequentia, tantoque, ac tam erudito Theologo indigna docuit à num. 6. vbi docet prædictam propositionem falsam esse designata diuersa Persona ex parte subiecti, & prædicati: & num. 7. negatiuam etiam falsam absolutè esse, neque contradictoriam primæ: quia terminus *Deus*, etiam designatus singularis, manet adhuc communis tribus Personis. Sed certe vel variatur suppositio ex parte alicuius extremi in negatiua, vel non variatur, sed eadem acceptio termini *Deus*, atque in affirmatiua seruatur. Si variatur non negatur prima, si seruatur negatiua primæ contradicit.

4 Secundo: vt negatiua sit falsa, opportet, vt hic Deus significet substantiuè Deum singularem metaphysicè, ac physice communem: at si ita accipiatur, & significet in affirmatiua vera erit, neque Personam singularem determinatam designabit: ergo vel in damnanda prima deciperis, vel in negatiua eius assignanda varias suppositionem: cum in affirmatiua assignari vtrimque Personas duas nomine huius Dei asseris, ac proinde accipi adiectiuè debes fateris in negatiua vero ex parte prædicati Deum vnum communem; quare, & substantiuè significatum ponis, quem si ita in prædicato affirmatiuæ adhiberes veram inuenires, atque eius sensum, quem in illa primo loco probas n. 10. Addit ibidem alio sensu veram affirmatiuam esse: si Deus, etiam pro habente Deitatem acceptus, sumatur pro habente non secundum rationes proprias paternitatis v. g. & filiationis, sed præcisè, secundum rationes habendi deitatem, qui sensus verus est sed maiori eget explicatione.

5 Diximus n.1. sumpto *Deus*, vtrinque in ea propositione substantiuè esse veram identice formaliter adhuc, *vt Petrus est Petrus*, eademque ratione vera est sumpto adiectiuè vage, ex parte vtriusque extremi, est enim idem sensus, atque huius: *Individuum est individuum*. & hic est secundus sensus probatus à Ruiz. Tertiò eadem ratione est vera sumpto adiectiuè determinatè vtrimque, designataque ex parte vtriusque extremi eadem Persona determinata: est enim sensus idem atque huius: *Persona Filij est Persona filij*. Tota difficultas est, cum designantur diuersæ Personæ pronomine *hic* ex parte subiecti, & prædicati, sumiturque, vel adiectiuè determinatè ex parte vtriusque, vel adiectiuè vage ex parte vnius extremi, & adiectiuè determinatè ex parte alterius, vel adiectiuè, siue vagè, siue determinatè ex parte vnius, & substantiuè ex parte alterius de quibus breuiter, ac dilucidè sigillatim ferenda sententia est, vt confusionis occasio omnis propellatur.

6 Dicendum est primo. Designatis Personis diuersis, atque adiectiuè determinatè accepto vtrinque nomine *Deus*, propositio est non solùm falsa, sed hæretica Sabelliana, quia est sensus: *hic habens Deitatem* nempe, *Filius* v.g. est *hic habens Deitatem* nempe, *Pater*; quod est Personas confundere. Dico secundò: sumpto adiectiue vage ex parte vnius extremi *hic Deus*, ex parte verò alterius adiectiue determinatè est vera in sensu formali propositio; est enim sensus: *Hæc Persona diuina est hæc vel illa Persona diuina*: quod verum est æquè atque hæc: *Hoc individuum est individuum*. Quod si adiectiuè vage ponatur *Deus*, ex parte subiecti erit vera, & formalis propositio, sed indirecta, sicut hæc: *homo* vel *aliquis homo*, est Petrus. Dico tertio: sumpto *Deus*, adiectiuè vage ex parte vnius extremi; substantiuè autem ex parte alterius, propositio est vera in sensu identico reali. Patet: quia sensus est: *Hoc* vel *illud habens Deitatem est deitas cum subsistentia*. quod realiter, & identicè est verum, & de fide. Dico quarto: sumpto *Deus*, ex parte vnius extremi adiectiuè determinatè, ex parte vero alterius substantiue est propositio vera, & de fide in sensu identico: quia sensus est: *Hoc determinatum habens Deitatem*, v.g. Filius, *est Deitas cum subsistentia, quæ est in alio habente deitatem*, nempè *Patre*.

7 Eodem prorsus modo censendum putat Ruiz n.11. de hac propositione: *Hic spirator est hic spirator*. designatis Patre ex parte vnius extremi, & filio ex parte alterius. Ego verò longè aliter censendum puto: quia neque adiectiuè, si propriè loquendum sit, neque substantiuè Pater solus spirator est, neque filius solus: cum vtriusque personalitas, tam potentiam spiratiuam, quam actum spirandi constituat: quare in neutro seorsim est potentia, vel spiratio vnde neuter seorsim est habens potentiam spirandi, siue spirationem. Quod enim Hilarius, & Hugo Ætherianus adiectiuè eos auctores, donatoresque Spiritus Sancti dicant locis datis q. 1. cert. 3. n. 2. non admodum proprium est, neque vt tale dictum, sed vt ostendant Spiritum Sanctum à duplici Persona procedere. Sed, neque substantiuè diuersus spirator est, vt patet: quare, nisi in sensu identico reali formali sumpta, & significata ex parte vtriusque extremi, ac repetita Persona vtraque, propositio est de subiecto non supponente: atque eius etiam negatiua: quare vtraque falsa. Vnde constat Spiratoris conceptum, siue relatiuum prædicamentaliter, siue transcendentaliter, vt spirantem in actu primo, vel secundo, nusquam præintelligi adhuc ratione ad Patris, & Filij Personam. Quidquid oppositum vt commune asserat Hurtado d.11. difficult. 4. allegans Gabrielem, Molin. Granad. Ruiz, Martin. Perez, Gregor. Bannez, Zumel. Vasq. Arrub. Luisium Torres, & Zunnigam.

QVÆSTIO III.

De veritate huius propositionis: Deus *vel* hic Deus generat Deum, *vel* hunc Deum, *& similium.*

DE huius propositionis veritate non potest esse magnum dissidium, sed negatiuæ falsitate, ac de affini alia nempe: *essentia generat, vel generatur.* de qua hic etiam definiendum erit.

CERTAMEN I.

Veritas, & proprietas eius propositionis statuitur.

1 PRopositæ propositionis veritas Catholica, & dogmatica est deducta, vel potius inclusa in Scripturæ locis, vbi Christus filius Dei dicitur, vel Patrem suum dicit Deum, vt Matth. 16. & similibus. Propterea quotidie sæpius Ecclesia ex symbolo canit *Deum de Deo Deum verum de Deo vero.* id est Deum genitum de Deo generante. Dionys. 2. de diuin. nominibus *De Deo quidem, qui Deum genuit.* Athanas. Dialog. 2. de S. Trinit. contra Anom. *Deus Deum genuit.* Basilius. *Aduersus eos, qui calumniantur, quod tres Deos colamus,* fine: *Deus genuit dignum se ipso.* Epiphan. hæresi 76. ad c.1. Aëtij: *Deus genuit ex se ipso Deum.* In qua propositione, licèt Deus priori sensu, vt mox dicam, adiectiue vtrinque sumatur, eadem

veritate potest substantiuè sumi. Sapienter enim Iustinus q.18.ad Orthodoxos: *licèt distinctè dicamus filium modo Patris, modo Dei filium; at distincte eum numquam cogitamus filium modo Patris, modo Dei filium; at distincte eum numquam cogitamus. Est ergo filius Patris filius eius, qui substantia Deus est: est autem idem dicere Filium Patris, & Filium Dei. Siquidem quidquid est Persona, idem est etiam substantiæ Personæ.* Sic cum Petrus currit, aut generatur Homo currere, aut generari dicitur. Hilar.6. de Trinit. longè ab init. *Deus, vt est Deus, quod est permanet: & permanens Deus Deum genuit.*

2 Siue ergo adiectiuè, siue substantiuè Deus in ea propositione accipiatur vera, catholica, & dogmatica propositio est. Substantiuè, quia generans, & genitus, Deus substantiuè sunt: adiectiuè, quia aliqua persona habens Deitatem nempe Pater, generat habentem Deitatem, nempè filium. At vero quæ acceptio proprior eorum terminorum in ea propositione sit dubitari posset. In quo Doctores, cum S. Dhom. 1. p. q. 39. art. 4. ad 3. eiusque Interpretibus, docent proprietate maiori sumi vtrimque terminum *Deus*, adiectiuè. Ratio est in nostris principiis prompta: quia suppositio, & significatio, seu acceptio terminorum non solùm ex signis, *aliquis, omnis*, sed ex adiunctis aliis ex parte Verbi, aut aliis adiunctis ex parte terminorum variatur: quare ex eis pensanda propria suppositio, significatio, & acceptio terminorum est, vt multis euincebamus in Logica: ergo, cum Verbum aliquid nationale importat, propriumque Personæ, qua talis, atque vt personalitatem includit, *Deum*, qui terminus indifferens est, vt pro Persona in recto, vel pro Deitate supponatur, atque vsurpetur, determinabit: atqui generare, quod in ea propositione includitur notionale, ac proprium Personæ, qua talis, includit: ergo Personam adiectiuè Deum, seu habentem Deitatem proprius, quam Deitatem cum subsistentia, siue Deum substantiuè significabit.

3 Opponunt Hæretici: Deus, vel hic Deus genuit Deum: ergo genuit eundem Deum, vel alium. Si eundem: ergo genuit se, quod implicat, atque à Patribus, & Scholasticis constanter reiicitur: si alium: ergo sunt alius, & alius Deus: ac proinde plures sunt, quod non minus, & veritati, & dogmati catholico repugnat: quare restat, vt Deus non sit, qui generatur. Consequentia prima videtur certa ex Arist. 10. metaph. c. 5. text. 11. vel 12. apud S. Thom. lect. 4. post med. dicente: *Diuersum, & idem omne dicitur, quæcumque dicunt, & vnum, & ens:* quare siue idem, & alius adiectiuè, siue substantiuè sumantur, vel identitas, vel diuersitas geniti à generante Deo admittenda necessariò videtur, nisi quis contradictionem velit incurrere. Albert. 1. p. q. 51. quæstiunc. 1. incidenti, & S. Bonau. in 1. d. 4. art. 1. q. 2. admittunt genuisse alium Deum appositiuè: id est Deum, qui alius à generante est, non alius Deus. Sed hæc solutio nomen *alius*, substantiuè accipit inusitata, atque æquiuocationibus, sophismatibusque hæreticorum apposita acceptione: quare tandem deseritur à S. Bonau. reiiciturque à S. Thom. 1. p. quæst. 39. art. 4. & in cap. d. 4. quæst. 1. art. 4. Argent. q. vnic. art. 4. Henrico art 54. sum. q. 3. ad 3. & à reliquis Theologis nouioribus.

4 Scotus in 1. d. 4. q. 1. ad 1. Vasq. d. 157. c. 7. col. 1. adiectiuè accepto, *idem*, & *alius*, *Deus*, negant primam partem consequentiæ primæ, & admittunt secundam: quia accepto Deo adiectiuè Filius genitus idem cum generante non est, siquidem est diuersa Persona. Si autem sumatur substantiuè eundem genuisse videntur fateri: quia genuit Personam Filij, quæ idem Deus substantiuè, ac Pater est, vt dicebamus. Et tamen negandum est genuisse se: quia pronomen *sui*, *sibi*, *se*, personale cùm sit, solùm afficit Personas, seu Deum acceptum pro Persona. Nec refert actionem dicere diuersitatem generantis à genito, ac proinde Deum eundem non posse generare eundem Deum. Identitas enim, & vnitas Dei, vel huius Dei substantiuè sumpti non excludit communitatem quasi physicam ipsius, quæ personalem diuersitatem excludat: quare est terminus communis, sicut homo: vnde sicut ex eo, quod homo generare hominem dicatur, non infertur eundem sine distinctione hominem generare, quia generatio ad eum in statu præcisionis, nec ab eo, vt in eo statu est, sed, vt re ipsa, in aliquo, cui identificatur, indiuiduo competit: ita, licet Deus substantiuè sumptus, qui terminus, quasi physicè, communis, est, generare dicatur eundem, non generat eundem omnino, ac sine vlla distinctione: quia non terminatur ad Deum secundum ea, quæ formaliter, vt substantiue significat, sed, vt re ipsa, est idem cum personalitate generantis, & geniti. Ex eo autem quod indistinctis singularibus exercetur denominatio secundariè cadit in commune: sicut ex eo, quod Petrus currat homo, qui in eo est currere dicitur.

5 Hæc solutio, quidquid alij reclament, nobis probatur: posset que doctrina hæc de substantiue accepto Deo, quam addidimus, atque explicuimus ad formam disputationis aptius explicari: *genuit eundem Deum substantiuè acceptum Deus idem.* denominatione primaria geniti, & generantis nego consequentiam: hæc enim solum cadit inter eas, quibus primariò, & per se physice exercetur generatio, quæ non exercetur in significato Deo substantiue accepti præciso, sed vt coniuncto cum singularibus personalitatibus geniti, & generantis, in quibus debet esse distinctio ad reale exercitium actionis: denominatione secundaria ex particularibus ad commune, quod re ipsa includunt, concedo consequentiam: ad quam distinctio in communi à se ipso non requiritur in se, & ratione sui formaliter, quia, nec in eo actio per se exercetur, sed in singularibus, in quibus actio exercetur per se. Adhuc instabis contra solutionem de Deo accepto adiectiue: quia per nos ex adiunctione termini notionalis in propositione significat *Deus* adiectiue, & proprius, quam substantiue: ac proinde vere, ac proprie admittebant Scotus, & Vasq. *Deum, vel, hunc Deum genuisse alium Deum*, adiectiue: ergo cum in hac propositione: *Pater est alius Deus à Filio*, sint termini notionales Pater, & Filius, proprio, imò propriori, sensu admittenda erit. Hoc autem est erroneum: ergo, & principium, & solutio, ex quibus infertur erronea, vel proxima errori erunt. Fateor non posse admitti genuisse alium Deum absolute: quia, licet genuisse notionale quid importet aft *alius* concordans adiectiue cum Deo, afficiensque immediate Deum concordantia adiectiui cum substantiuo præstantior est, vt Deum substantiue significare efficiat, quam notionale Verbum genuisse: quod nisi adiecto alius impediretur. Deum adiectiue significare, supponique faceret iuxta regulam datam: quare principium verum est, licet solutio, quod Deum alium absolute genuerit non magis admitti possit, quàm quod Pater absolute alius Deus à Filio sit. Si autem addatur expresse alius Deus adiectiue, quo à proprio modo significandi in oratione absoluta *Deus* extrahi denotetur, vtraque propositio est vera, bonaque solutio.

6 Theologi reliqui fere omnes negant absolute primam consequentiam apud Ruiz d. 79. sect. 4. §. 2. ex implicantia, & contradictione terminorum. Etenim *genuit eundem*, vel se *Deum* ratione generationis dicit absolute diuersitatem; ratione identitatis vox *idem* dicit vnitatem absolute, & indistinctionem: quare primum membrum consequentiæ absolute est implicatorium. Neque minus implicat absolute eundem: nam *alius Deus*, cum contineat concordantiam adiectiui alius; concordare debet, vt adiectiuum cum Deo: quare Deum substantiue accipi facit, implicationémque manifestam pluralitatis Deorum importat. Quod autem ex Arist. asserebatur: nihil esse, quod respectu alterius non sit, vel idem, vel diuersum; verum habere aiunt in creatis, quibus absolute competit diuersitas, sine identitate, & identitas sine diuersitate, ac nomini Deus sine adiuncto generationis, aut generationi sine adiuncto identitatis; nam his adiunctis significatur identitas cum admixta diuersitate extremorum generatione importata, &

horum

horum diuersitas cum admixtione identitatis, & vnitatis significata nomine Deus. Quæ solutio est S. Thom. in 1.d. 4.q. 1.art. 3. ad 1. Durand. quæst. 2.num. 16. Sed doctrina hæc potius probat admittendum esse primum consequentiæ membrum: nam ex concursu duorum alterius denotantis diuersitatem, alterius vnitatem absolutè vtriusque significatum alterum ab altero temperatur, atque identitas cum distinctione, & distinctio cum vnitate significatur: quare, & appositissimè mysterium diuinæ generationis exprimitur.

7 Atque hoc idem ipsissima solutio nostra est data, & explicata n.4.probata,& ad Scholarum vsum disposita n.5. imo,& subtiliùs, theologiùsque loquentium Patrum. Audi Aug.epist.66.ad Maximum medicum ante med. *Pater,vt haberet Filium à se ipso, non minuit se ipsum,sed ita genuit de se alterum se,vt totus maneret in se.* Nazianz. orat.49.de fide post med.*Est enim Filius, Dei eo, quod Pater est alius idem.*ac post duas col. *Hoc est, quod Græci homousion appellant:idest alium ipsum.* Consonat Ambros.lib.vnic.de Filij diuinit.rogans:*quid est Filius? De eo, quod Pater est alius idem.* Quod si membrum primum consequentiæ negetur,secundum debet erroneè admitti: quia implicatio illa non est in terminis adiunctis; nam alius,& generatio dicunt diuersitatem, quæ si termino Deus non conuenit,sed contradicit;ast ea contradictio est cum fide, non cum terminis se implicantibus:quare non implicita in illis, sed intenta ab arguente, & deducta ab Hæreticis ex antecedenti. Alias hæreticorum argutias mitto: quia variari in illis terminorum suppositiones mediocri attentione deprehenderetur.Legant de se diffidentiores apud Ruiz sect.5.n. 2.& 7.ac deinceps.

CERTAMEN II.

Sit ne falsa hæc propositio: Deus: *vel*, hic Deus non generat?

1 STatuendum in primis est in sensu hæreticorum falsam eam propositionem esse.Illi enim de Patris Persona, ac Deo,vt coniuncto cum Patris personalitate generationem actiuam,de Filiique Persona, siue de Deo,vt coniuncto cũ Filij personalitate,vtque idem est cum Persona Filij, passiuam generationem negabant: quod sacris fidei dogmatibus, & Scripturæ contradictorium est. Cùm enim terminus omnino singularis sit, de quo illi loquuntur, negatio siue præposita;siue postposita idem omnino præstat, vt contradictionem efficiat,vt in hac patet:*Petrus currit.Petrus non currit.* quæ in omnium opinione contradicunt sibi, ac repugnant. Difficultas ergo est an ea propositio non solum in hæreticorum sensu falsa sit, atque ob illum reiicienda? (vt à Patribus,& Scholasticis omnibus locis infra allegandis absolutè reiicitur) sed,an etiam absolutè in rigore,& proprietate sermonis, & vi significationis falsa censenda sit?

2 Affirmant S. Bonau in 1.d.4.art.1.q ad 3. Ricard. ad 2. Carthus.q. 2.post med.Capreol.q.vnic art.2. & 3. S.Thom.q.1.art 2.& 1.p.q.39.art.4. ad 3. vbi eius Interpretes, Molina q.36.art.4. ad 3. Vasq d. 157 à cap. 3. Valent.q.13. de Trinit pun 3.§. *quoad tertiam quæstionem* col.7. Soar.6.de Trinit cap.7. vers. fin Henric. art. 54. summ. q.3.ad 4. Ruiz d.79 sect.2. n.2.Zunniga d.14. m. 3. Perez d.1.sect. 2.Hurtado disp.11.dif 3. §.5. Eorum fundamentum est: quia in affirmatiua supponitur terminus Deus pro Persona, seu Deo adiectiuè sumpto propriissima vocum acceptione,vt diximus cert. 1. n. 2. vel propriè pro Deo substantiuè sumpto,de quo eodem negatur generatio. Vt enim rectè aiebat Augusti. 5. de Trinit.c.7, longè ab init. termini propositionis negatiuæ pro eisdem supponunt, pro quibus in affirmatiua supponebant.*Negatiua*,inquit, *particula non id efficit, vt quod sine illa relatiuè dicitur, eadem proposita substantialiter dicatur.Sed id tantum negatur,quod sine illa aiebatur.*quare, si de eodem Deo vtrouis modo accepto verè affirmatur, quod generet Deum in rigore sermonis, de eodem in rigore sermonis negari verè non potest, nisi ab eo, qui duplex contradictorium simul verum admittat.

3 Nihilominus veram etiam absolutè,& de sermonis rigore,ac significationis vi esse negatiuam asserunt Aureol. in 1. d.4. art. 2.OKamus q.1.col.pen.ad 1.Gregor.q.vnic. post med.Maior.q.vnic.ad 1. Marsil. in 1. q. 8.art.3.ad 2. Durand.d.4.q. 2. n. 12. Argentina q. vnic. art. 3.ex suo Præceptore Ægydio,quibus assentior.Probatur:quia *Deus*, & etiam *hic Deus*,terminus communis est formaliter quasi physicè,si substantiuè sumatur,& si adiectiuè, communitate vaga, vt pluries ostendi, tum hic q.2.tum etiam d. 7. Primúmque constat: quia hic *Deus*, siue *Deus* substantiuè terminus est communis tribus Personis, de quibus omnibus asseritur. Secundum etiam patet.Nam habens Deitatem terminus communis est vagè tribus Personis,& qui de singulis, & omnibus Personis verificetur,vt patet. Item,& hoc habens Deitatem, siue singulare habens Deitatem terminus etiam communis est vagè, sicut terminus indiuiduum, seu singularis homo,aut hic homo in ratione huius hominis:omnes quippe homines sunt indiuiduum, singularis homo,& hic homo,quare eæ voces singulares homines vagè significant,nisi alio signo aliquod determinatè designetur:atqui de termino communi siue vagè siue vniuocè,quoties ratione vnius singularis in eo contenti operatio aliqua exercetur,ac ratione alterius non exercetur, potest actio affirmari,& negari verè,ac sine contradictione; quia solum est affirmatio, & negatio sub contraria,vt *aliquis homo currit,aliquis homo non currit.* Ergo,cum,siue Deus,etiam substantiuè sumptus,vel adiectiuè,terminus communis sit, atque ratione vnius Personæ generet, ratione alterius non generet, poterit de eo vere, ac sine contradictione de illo,vtrouis modo accepto, affirmari, & negari simul generatio.

4 Obiicies: terminus *Deus* adiectiuè sumptus, seu habens Deitatem supponitur pro Personis tribus vagè: quia nihil commune vniuocè Personis tribus,qua talibus est,vt dicebamus d. 7. ergo adiuncto pronomine *hic* vi suæ significationis determinatam Personam in affirmatiua vera designauit, nempe Patrem: quare iuxta Augusti. regulam eadem designabitur,in negatiua, atque contradictoria falsa, imò hæretica vi significationis. Hoc argumento vti aduersarij non possunt: cum omnes q.2. cert.2.docuerint: *Hic Deus* terminum communem esse,etiam adiectiuè sumptum: ac proinde ratione omnibus Personis priorem. Respondeo tamen pro aduersariis,& pro me pronomen: *hic*, nisi digito, oratione, aut pacto Persona in particulari demonstretur,solum dicere expressius rationem eccetatis,seu indiuiduationis vltimæ, cuiusque Personæ, quam non adeò expresse habens Deitatem, seu Persona diuina dicebat: non autem aliquam determinatè significare, sed vage, non secus, atque idem pronomen *hic*, adiunctum nomini *Deus*, substantiue vlteriorem aliquam singularitatem Dei minime significat,quàm nomen *Deus* solus non significabat,sed solum expressius eandem.

5 Secundò oppones: terminus notionalis adiunctus nomini *Deus*,siue per verbum,siue per nomen, determinat illud,vt adiectiue, & notionaliter supponat, licet secundum se posset accipi,& supponi substantiue: ergo terminus notionalis proprius determinatæ Personæ,vt est *generare*,determinauit Deum, vt supponatur pro Persona determinata Patris in rigore,& proprietate sermonis.Confirmatur:quia de eo propriè,& primario dicitur actio,à quo per se, & ratione sui propriè procedit:atque generare per se ratione sui, & proprie solum competit Personæ Patris, Personæ autem vage sumptæ,non ratione sui primariò,& proprie, sed ratione Personæ determinatæ Patris, vt dicebamus cert. 1. num.

num. 4. & de se patet, ergo proprietate sermonis cum dicitur in affirmatiua: *Deus generat.* terminus *Deus*, significat Personam Patris: quare, & in negatiua iuxta dictam regulam Augustini eandé significabit, eritque proinde falsa, & hæretica vi significationis, & sermonis proprietate. Ad primum nego consequentiam: nihil enim notionale est, quod non sit vnius Personæ determinatæ: quare nullum esset, quod faceret supponi adiectiuè vagè Deum, si teneret argumentum, quod est contra omnes. Totam ergo vim impendunt notionales voces adiunctæ nomini *Deus* in extrahendo illud à significatione substantiua ipsi, vtpote substantiuo concreto propriori, ad adiectiuam, quin vlterius determinandi eo nomine communi Personam habeant facultatem.

6 Secundum multa confunditur nempè: id, cui primariò, & ratione sui competit physicè, cum eo, de quo, in significatione propria vocis, ac rigida termini suppositione, verè prædicatur. Ecce Petro physice currente, &, cuius, vt pote singularis, proprius cursus est, cuique ratione sui competit primariò, & ratione cuius competit homini, & alicui homini, dicitur: *aliquis homo currit* an vi significationis *aliquis homo* in hac propositione homo supponitur propriè pro Petro, ratione cuius verificatur, eique soli hominé propriè significat? an pro omnibus disiunctiuè? Hoc vtique, vt probat descensus. *Hic homo currit, vel ille homo currit*, &c. cuius ratio est, quia cursus, qui prædicatur, quique nequit nisi à singulari exerceri, hominé, qui de suo conceptu singularia nõ significat, sed naturam specificã extrahit, vt singularia, non singulariter determinatè, vel distributiuè significet; contra signum aliquis, omnia, hoc nimirum, vel illud disiunctiue significet: quare non magis Petrum currentem, quam alios licet ratione illius verificetur; eadémque propositionis significatio, & veritas esset, si non Petrus, sed Ioannes curreret. Ita etiam cum terminus *Deus* vel *hic Deus*, communis saltem vage sit, licet de eo verificetur generare ratione Patris, ast sua proprietate significationis, & suppositionis tres Personas vagè significat, non solùm Patrem: de illisque disiunctim prædicatur, & verificatur proprio sensu vocis Dei in ea propositione positæ.

CERTAMEN III.

Essentia, *vel* generatur, *vel* generat, *errori, vt minimum, propositio proxima est.*

1 ERroneam absolutè esse propositionem censet Argentina in 1. d. 5. q. 1. art. 1. Canar. 1. p. q. 39. art. 5. col. 2. commentarij, Vasq. init. Soar. 6. de Trinit. c. 7. n. 10. S. Thomas, & ferè reliqui eam errorem Ioachini Abb. appellantes damnatum ab Innoc. 3. cap. *Damnamus* circa fin. Ruiz verò eruditè obseruat Ioachimi errorem eam propositionem non fuisse, sed quod Patris, & Filij essentia non eadem physicè, & realiter vna sit, sed similitudine, & collectione, vt Adami, & Abelis ex eo geniti. Cum autem ex generatione essentiæ ab essentia realis distinctio genitæ à generante euidenter inferatur, absolutè prolata propositio errori, hæresique proxima est; quin requiratur, quod proferens addat *se rigore sermonis loqui*, vt malè ad eam ita censurandam requirit Ruiz d. 80. Dices essentiam idem esse cum Persona: ergo potest ea propositio verum sensum habere. Nego consequentiam: quia, vt verum sensum habeat identitas cum Persona significanda est, quæ nomine essentiæ, & Deitatis absolutè, ac nudè prolatæ nusquam significatur, nisi addatur aliud illam significans. In quo differt à termino Deus, qui vtrumque se ipso significat, & personalitatem, & naturam, siue in recto, siue in obliquo. Confirmatur: quia Innocentius oppositas Magistri propositiones, ex quorum contradictoriis in errorem Ioachimi damnatum itur, ibidem definit, atque illius rationes. Inter eas autem, quibus arguit propositio præfixa adest: quare, vt illatiua hæresis reprobatur ab Innocentio, si absolutè proferatur. Vnde temeritatis reprehendes Holcot. qui q. 10. determinationum ad dub. 4. ait nulla ratione naturali Ecclesiam ibi eas propositiones negare, sed sola reuelatione.

2 Cæterum quoties ex adiuncto termino, vel sermonis contextu constiterit essentiam pro Persona, siue, vt identificatam cum illa sumi præfata propositio nullam meretur censuram adhuc improprietatis, vt putat Ruiz d. 80. n. 4. Sed vera est, ac propria. Probatur: quia plurimi Patres recitati ab eodem Ruiz d. 80. sect. 1. & 2. addendo aliquid notionale Patris, Filij, v. g. *ingenita innascibilis, propria Patris*, vel *genita, vnigenita* aiunt naturam, vel substantiam generare, aut generari: impium autem est tot, tantorumque Patrum locutiones frequentes temeritatis, aut inconsiderationis, vt temerè nonnulli Theologi, aut improprietatis damnare. Confirmatur: quia sapientia non minus communis est quam essentia, & Deitas, & tamen cum addito *genitæ* dicitur generari ab omnibus Patribus, & Theologis: quare, & sapientia innascibilis, seu Patris generare dicetur: ergo, & Deitas, seu essentia genita generari dicetur, atque innascibilis generare æquè proprie, atque illa dicuntur. Ratio à priori: quia ex eis adiunctis tota persona Patris, seu Deus Pater, ac Deus Filius significatur; siquidem significatur essentia, & personalitas Patris, & Filij: ast propriè, dicitur personam Patris generare, ac Filij personam generari, seu hunc Deum generare, & hunc Deum generari; ergo, & essentiam ingenitam, seu innascibilem generare, & genitam generari. Confirmatur: quia ex similibus propositionibus proprietate sermonis admissis non infertur distinctio naturæ geniti, & generantis.

3 Confirmatur secundò: quia, licet significatum essentiæ de se ineptum sit, vt de ea proprie accepta generatio actiua, & passiua enuntiari catholicè queant, ast ex adiunctis ex parte ipsius, ita significatio, quam de se alias habet, temperatur, vt coniunctum tertium quid significet proprie, vt de eo verificetur, quod de essentiæ significato secundum se, ac extra coniunctum non posset verificari. Non secus, atque aliis vocibus in diuinis contingit: quæ secundum se locum non habent, habent autem adiuncto temperamento significationis, quam de se habent. Sic pluralitas, distinctio, numerus, quæ totalem distinctionem de se significant, ac proinde locum in diuinis non habent, adiuncta identitate essentiæ temperantur, vt non totalem distinctionem significent, sed inadæquatè. Confirmatur tertiò: quia Ricard. Victor. 5. de Trinit. cap. 22. longè à princip. insultanter damnat Magistrum sententiarum, reliquósque ipsius, & suos coætaneos Theologos, *qui nullo* inquit, *modo concedunt, quod substantia gignat substantiam, & sapientia sapientiam.* multaque Patrum testimonia pro affirmatiua adducit cum adiunctis temperamentis: quare illud: *nullo modo.* idem est, ac etiam, cum notionalibus adiunctis: cumque, & Ricardus, & Magister floruerint anno 1140. Innocentius Papa cap. *Damnamus*, de summa Trinit. & Concilium Lateranense sexaginta post annis damnant errorem Ioachimi, statuuntque. *Natura, quæ est vniuersorum* (creatorum) *principium* &c. *non est generans, neque genita: sed est Pater qui generat, & Spiritus, qui procedit, vt distinctiones sint in Personis, & vnitas in natura:* quin Ricardum, eiusque propositionem tangant, quam defendimus, quæque à sexaginta retro annis magna contentione disputabatur.

4 Durius autem agendum est cum sequentibus Raymundi Lullij propositionibus relatis ab Eymerico 2. p. director. quæst. 9. Prima art. 15. *Deus Filius est à Deo Patre totus generatus, & tota eius essentia, & natura.* Secunda art. 16. *Deus Filius sic essentialiter est de essentia productus, sicut personaliter de Persona*, art. 17. *Dei Filij essentia relata ad Personam Filij, sic est genita, sicut est ingenita essentia Patris relata ad Personam Patris.* Rursus *essentia, & natura Dei Patris generat Filium.* Has omnes, & singulas temerarias, & suspectus

ctas de errore in fide iudicat Ruiz. Ego verò duas primas ita etiam censuro: attentaque proferentis ignorantia, ac temeritatem tertiam. Terminus enim ille relata non significat identitatem. Quartam, nisi reliquæ præcessissent damnare non auderem: quia illo genitiuo *Patris*, sufficienter identitatis cum eius personalitate monstratur, ac proinde est doctrina Ricardi, quam defendimus; sed ex aliis præmissis malum sensum reddit, atque suspecta haberi meritò debet.

CERTAMEN IV.

Obiectionum, occasione statuitur essentiam propriè communicari, non autem communicare.

1 OBiicies. Identitas essentiæ cum quauis Persona satis est, vt quæuis Persona de essentia prædicetur: ast æqua identitas est essentiæ cum generatione actiua in Patre, & passiua in Filio: ergo satis habet vt generans dicatur, & genita. Confirmatur: quia nihil est Pater, quin generet, aut Filius quin generetur: atqui essentia est Pater, & est Filius: ergo, & generat, & generatur. Nego primam consequentiam: solum enim infertur essentiam esse generationem actiuam, & passiuam. Rationem subdo dum confirmationi respondeo distinguendo maiorem. Quod est *realiter formaliter* Pater, aut Filius concedo maiorem, quod est realiter solum, nego maiorem: essentia autem solum est *realiter* Pater, aut Filius; non autem etiam formaliter; & nego consequentiam. Ratio est: quia nomina substantiua suum formale significatum, alterum ad alterius rectum, cum quo concordat, non applicant, cum formam per se in recto, ac non in obliquo significent: quare in prædicatione vnius de altero sola dicitur eius identitas cum illo, quæ, si adsit, verè prædicatur.

2 Adiectiua verò suum formale significatum per modum adiacentis significant: quare, & applicant rectò subiecti substantiui, cum quo concordant: ac proinde de iis solum, quibus non solum realiter, sed formaliter illud prædicatum competit, verificantur. Solum autem competit formaliter etiam principio generationis adæquato, & termino adæquato producto generatio actiua, & passiua, non autem essentiæ. Ita vtraque schola Scotica, & Thomista cum S. Thom. 1. p. q. 39. art. 5. ad 5. & Scoto in 1. d. 5. q. 1. col. penult. atque tota schola societatis teste Ruiz d. 80. sect. 7. n. 18. fine. vbi omnium esse ait. Qua propterea aliam subiicio, vel facilius explico eandem. Denominatio generandi actiuè, vel passiuè competit solum principio, vel termino adæquato, non inadæquato: essentia autem, & Deitas, vt eo nomine, significatur neque principium adæquatum, neque adæquatus terminus est formaliter, neque realis eius identitas cum illis significatur eis nominibus: quare vt eis nominibus essentia significatur, non significatur principium adæquatum formaliter, & realiter: quare neque in eam genitæ, aut generantis denominationes cadunt.

3 Obiicies secundò: essentia communicatur propriè: at communicari est produci: ergo producitur propriè: ac proinde generatur, & spiratur. Nego minorem: licet enim productio, siue influxus, & communicatio idem in processione sint: ast productio, siue influxus actiuè, vel passiuè sumptus, vt denominat terminum, vel principium distincta realiter supponit, quod in essentia locum non habet: cum, nec à producente, nec à termino distinguatur realiter, vt autem passiuè communicetur distinctione rei communicatæ ab eo, cui communicatur, opus non est. Sed instas: etiam communicatio passiua dicit actionem, seu passionem: neque enim communicatio, qua communicatio dicit solam formalem identitatem cum termino, cui communicatur essentia, vt contra Albiz ostendebamus d. 4. ergo dicit distinctionem extremorum: sed hac non obstante dicitur propriè communicari essentia: ergo, & ea non obstante dicetur produci, ac generari propriè; vel si hoc non dicitur propriè, neque illud propriè dicetur. Distinguo antecedens: dicit actionem, seu passionem termini producti à producente, fateor: rei communicatæ à communicante, vel termino, cui communicatur, nego antecedens. Et similiter distinguo consequens primum, & nego vltimam consequentiam.

4 Dices contra: communicari physicè, & realiter aliquid alicui est dari realiter aliquid alicui. Sed physica donatio realis dicit actionem dantis physicè ad donum: ergo, & communicatio physica & realis, cuiusmodi est communicatio essentiæ Personæ procedenti, dicet actionem physicam donatoris ad donum. Nego minorem, quæ apertè instatur in rationalis substantia nutritione: in qua anima eadem viuentis physicè, ac realiter proximè, vel remotè, iuxta varias opiniones, communicat se materiæ alimenti, quam præexistentibus partibus viuentis vnit, & tamen se ipsam neque proximè, neque remote producit, sed terminum, quin suprema, nobilissimaque donatio, & communicatio ea est, qua se ipsum aliquis alicui communicat, & donat, vt Deo sæpe accidere superius dicebamus. Stet communicationem essentiæ non dicere actionem physicam ad ipsam, vt benè Scotus in d. 5. quæst. 1. §. *Ad argumenta in oppositum* fine, Aureol. art. 4. col. 2. OKam. paragrapho *contra istam opinionem.* Marsil. q. 9. art. 2. Vasq. 1. p. quæst. 39. art. 5. col. 2. Ruiz d. 80. sectione 6. n. 9. asserentes solum dicere relationem, seu quasi actionem rationis: quia formaliter connotat actionem in terminum, siue influxum secum identificatum: in quo necessariò relatio significatur, quæ ad se ipsum realis esse non potest.

5 Dices vltimò: communicatur propriè essentia passiuè: ergo se communicat actiuè. Nego consequentiam. Etenim *communicatur* impersonalis est, nec denotat communicantem determinatum, sed dum ab aliquo communicetur verum est communicari, licet à se non fiat: ast in alia propositione: *se communicat* iam denotat à se tanquam à principio actiuo termini, cui communicatur communicari: ac proinde non magis valet consequētia, quam si dicas Petrus verè amatur: ergo amatur à Ioanne. Sed dices: communicatio passiua non dicit formaliter passionem, sed actionem per nos: ergo neque distinctionem: ergo poterit propriè dici communicatur à se: ergo, & communicat se: sicut dicitur benè amatur à se: ergo amat se. Respondi iam non dicere actionem, & passionem respectu sui, tanquam producentis, & producti: ast eam dicere de connotato respectu producentis, & termini: respectu autem sui, neque principium producens, neque terminus esse potest, vt patet; neque terminum producere, aut à producente produci, cum eis re ipsa identificetur. Quæ est solutio Marsil. Vasq. Ruiz proximè & Soar. 6. de Trinit. cap. 7. & vlt. col. 13.

6 Rogas vltimo. An Deitas, seu essentia sit Trinitas? Negant nonnulli, puto ex Gilbertinis apud Magistr. in 1. d. 4. cap. vlt. catholicè tamen est affirmandum ex identitate essentiæ omnimodo reali cum personalitatibus. Licet Damasc. 3. de fide cap. 11. dicat: *Deitatem dicere de hypostasi non possumus*: quare multo minus de hypostasibus tribus negaturus videtur. Sed longè alius est Damasceni sensus. Subdit. *Nam Deitatem Patrem solum, aut Filium solum, aut Spiritum Sanctum* (solum) *non audiuimus.* ergo tres simul dici poterunt. Sensus ergo non posse dici Deitatem Personam vnam tantum in sensu reali; formaliter autem nullam dici posse: quare licet Persona Filij incarnauerit non incarnasse naturam secundum se: quare nec tres Personas, quod solum ibi contendit. Subdit enim: *Deitas enim naturam ostendit Pater verò Personam.* Si enim Deitas realiter, seu in tota sua realitate incarnasset, tota Trinitas quæ est incarnasset. Dices: Deitas est Trinitas: ergo trina. Negant S. Bonau. in 1. d. 24. art. 3. q. 2. fine Ricard. q. 1. fine, Ruiz d. citata, sect. 4. numero 10. quia adiectiuum Trinus applicat suum formale significatum substātiuo *Deitas*, eamque proinde

multiplicant. Sed sui sane immemores. Aiunt enim nomen *Trinus*, & *Trinitas*, è sua propria, & nativa Patrum impositione significare pluralitatem in Personis cum vnitate naturæ: quare, licet essentiæ applicetur non illam multiplicat. Ad mittenda igitur est consequentia cum Ecclesia, quæ quotidie canit: *Te Trina Deitas vnaque poscimus.* Obiectiones reliquæ facilliores legantur apud Ruiz d. 81. sect. 1. solutiones sect. 4. animis tardis.

QVÆSTIO IV.

Quæ concreta singulariter, quæ pluraliter in diuinis enuntientur?

DE concretis omnibus, siue vnica eorum forma in diuinis sit, siue plures, siue adiectiua, siue substantiua ea sint. Quæstio procedit facile ex dictis q. 1. profliganda.

CERTAMEN I.

Aliorum sententiæ.

1 DOctores citati q. 1, cert. 1. n. 1. docent concreta omnia, siue formæ vnicæ, siue multiplicis, siue adiectiua, siue substantiua pluraliter in diuinis enuntianda esse pro suppositorum, quæ in recto dicunt, pluralitate, non secus, atque tria alba dicuntur tres parietes eandem habentes albedinem. Tréisque homines, Tres personæ eidem humanitati hypostaticè vnitæ dicerentur: ergo enunciatio concretorum pluraliter è sola subiecti, vel suppositi pluralitate pendet. De adiectiuis est certum. De substantiuo probatur primò: quia actus si eadem humanitas dimitteretur à tribus Personis, ac in propria subsistentia maneret, idem homo foret. Secundo: quia, si in casu dicto vnus esset homo idem esset Pater, & Filius, & Spiritus S. ac proinde Pater esset Filius, & contra. Tertiò: quia, nisi suppositi solius vel subiecti ratione habenda sit ad multiplicationem concreti substantiui, perperam Christus vnus, ac non duo masculinè dicetur in Symbolo: *Qui licet Deus sit, & homo, & non duo tamen sed vnus est Christus.* & Marci 12. *Vnum habens Filium clarissimum.* De quo Matth. 13. *Hic est Filius meus dilectus*; cum duas habeat naturas Christus Dominus. Perperam etiam pater vnum dicitur principium: cum duplicem habeat potentiam generatiuam, & spiratiuam. Perperam denique vnus artifex dicetur, qui pluribus artibus, vnus Rex, qui pluribus regni pollet. Verùm hac opinio eo loci satis est reiecta ex periculo in fide in eius principio deprehenso. Eius argumenta futilia sunt ex æquiuocatione, & variatione suppositionis terminorum, atque acceptionis vocum profecta pro supposito, vel subiecto in recto, ac proinde adiectiuè modo, modo verò substantiuè, pro forma, seu natura. Nam substantiua etiam substantialia adiectiuè posse vsurpari docuimus q. 1. cert. 2. n. 7.

2 Idcirco secunda sententia esse posset concreta omnia ex sola formæ, seu naturæ singularitate, seu vnitate, aut pluralitate singulariter, vel pluraliter enuntianda in diuinis esse, siue substantiua, siue adiectiua, illa sint: quia illas solum omnia concreta in recto dicunt, vt q. 1. cert. 1. n. 4. ex nonnullis Recentioribus referebamus. Sed cum ibi fundamentum hoc euulgerimus, & sententia hæc, quæ illi innitebatur facilè subruit. Tertia sententia sit Ricardi, & nescio an Durandi citati ibidem n. 5. asserentis concreta, neque ex solius naturæ, aut formæ, neque suppositi, aut subiecti solius vnitate, vel pluralitate posse pluraliter, vel singulariter enuntiari. Sed vtriusque vnitatem, vel pluralitatem requiri, vt alterutrò modo enuntietur. vnde, inquit, si eadem humanitas à tribus Personis assumeretur, neque vnus, nec plures homines dici propriè possent. Fundamentum est, quia nomen concretum vtrumque dicit in recto in huius opinione: quare, nisi vtrumque vnum sit, vnum dici significatû nequit, ac, nisi vtrumque plurificetur, nequeunt absolutè dici significata plura. Sed hanc etiam sententiam à fundamento subuertimus n. illo. 5. vbi ostendimus ex hac sententia, nec Deum dici posse vnum, neque Christum Deum, neque Personas plures dici absolutè, & propriè posse: quod est contra dogmata expressa fidei. Nec valet Ecclesiæ vsum obtinuisse: etenim hæc quantum mysteria reuelata patiuntur, genuinæ, ac propriæ vocum significationi se accommodat. Insuper, vt bene Scotus ibidem citatus, vnum vel plura passio entis est. Sed homo ea voce significatus in eo casu est ens: ergo vnum vel plura.

3 Quarta sententia est substantiua concreta ex formæ, vel naturæ solius vnitate, vel pluralitate singulariter, vel pluraliter enuntiari in diuinis. Adiectiua verò è sola vnitate, aut pluralitate suppositi, vel subiecti: quia substantiua solam formam, vel naturam dicunt in recto; adiectiua verò solum suppositum, vel subiectum. Cæterùm fundamentum hoc eruimus etiam citato art. 1. n. 6. quia tres omnipotentes, immensi &c. dici deberent in diuinis. Secundò: quia Christus Dominus non vnus, sed duo diceretur. Extremam hanc impugnationem vt vitaret Ruiz d. 77. sect. 6. n. 7. eam limitationem adiecit huic sententiæ, quæ quintam planè in re præsenti opinionem constituit. Nempè vnitatem formæ, seu naturæ satis esse, vt substantiua concreta singulariter in diuinis dicatur; ast, vt pluraliter enuntietur non sufficere formæ, seu naturæ pluralitatem, nisi etiam subiecti, vel suppositi pluralitas accedat. Pro se refert S. Thom. 3. p. q. 3. art. 7. ad 2. (vbi Caiet. 1. p. q. 39. art. 3. ad 1. vbi Canar. ad 1. dub. & Thomistas. Molin. Valent. supra, Marsil. in 3. q. 2. art. 3. dub. 3. Almayn. d. 1. q. 2. dub. 3. Gabr. art. 3. dub. 4. ad 2. Carthus. q. 6. post med. Aureol. in 1. d. 4. c. 4. art. 1. Soar. 3. p. tom. 1. d. 13. sect. 3. fundamenta sunt, quæ dedimus num. 1. pro sententia prima, quibus satis faciemus facilè inferius. Præcipuum autem fuit secundi absurdi metus. Sed enim, qui non tam firmo rationis fundamento in suas sententias eunt, quam metu cogiunt, rarò non peius offendunt. Contrà: quia nominis Personæ non multiplicatur subiectum, seu Deitas, sed sola forma, seu personalitas: ergo iuxta hanc sententiam nequit pluraliter enuntiari: cum concretum substantiuum sit: quod est contra fidem.

4 Contra secundò quia ad vnitatem concreti substantiui requiritur per te vnitas formæ, seu naturæ: ergo, si duplex humanitas eidem supposito vniretur vnus homo non esset: ergo plures. Consequentia est Ruiz ipsius contra Ricardum: quia vnum, vel plura passio entis est: atqui in eo casu non est pluralitas vtriusque, cum suppositum sit vnum: ergo ad pluraliter enuntiandum concretum substantiuum satis est pluralitas naturæ, seu formæ, quin subiecti etiam, seu suppositi pluralitas requiratur. Contra tertiò: quia ad vnitatem conuenientia maior requiritur, quam ad pluralitatem: atqui ad vnitatem concreti satis est conuenientia in vno, quin obsit disconuenientia in alio: ergo ed pluralitatem satis erit disconuenientia in vno, quin obsit conuenientia in alio. Respondet Ruiz sect. 7. num. 5. ad 3. ex notatione numeri 1. vnitatem, & multitudinem primariò de quantitate continua, & discreta dici, de reliquis secundariò, & per analogiam. Vnde, sicut quanta ex quauis continuatione vnum sunt, non plura, licet sint entitatiuè diuersa dicente Arist. 5. met. cap. 18. *dicitur multitudo, quod est diuisibile potestate in non continua*, ita, & reliqua pluralitatem amittunt ex quauis vnitate. Contra: quia vnum, vel plura est entis, vt sic, passio per Aristot. & Ruiz (vt modo dicebamus) ergo non quantitatis. Confirmatur: quia multitudo discreta quantitas tam propria est reliquorum,

quam

quàm quantitatis. Confirmatur secundò, ex Aristot. 10. met. text. 9. dicente *vnum dicitur indiuisibile, aut indiuisum*. indiuisibile autem quantitas non est: indiuisum verò additur, vt quantitas continua ab vnitate non excludatur. Tantum abest, vt vnitas, & eius opposita pluralitas primariò quantitati continuæ conueniat, vt potius hæc laxiori modo sit vna, quam entia indiuisibilia, vt spirituales substantiæ, quæ repugnante quantitate vnitatem singulæ haberent, pluralitatem omnes.

5 Contra tertiò: quia, vt num. 3. dicebam, tota hæc doctrina Personarum pluralitatem catholicam in diuinis euertit. Contra quartò: quia, licet ea doctrina, vt re ipsa entia sunt, vera foret; aft, vt concretè concipiuntur, nominibúsque concretis substantiuis significantur vera esse in Ruiz, atque aduersariorum sententia minimè potest. Ipsi enim docent concreta substantiua solam formam, seu naturam in recto significare: atqui vnitas vel pluralitas solùm cadit supra rectum, de quo prædicatur, seu quod afficit: ergo, si forma, seu natura vna sola sit, sine admixtione pluralitatis singulariter dicetur concretum. si plures verò sine admixtione vnitatis pluraliter. Probatur minor: quia vnitas solùm cadit, afficítque illud nominis concreti, cum quo concordat cum recto solum v. g. Deus est vnus, Persona est multiplex, seu Personæ sunt plures: nempe deitas cum subsistentia vna est, Personalitas cum natura est multiplex. Pergo: atqui rectum primi est natura vna sine admixtione pluralitatis; secundi verò rectum multiplex est, seu plures sine admixtione vnitatis. Deitas enim vna est sine vlla sui pluralitate, & personalitas multiplex sine vlla vnitate in personalitate: ergo concretum Deus singulariter, Persona verò pluraliter enuntianda in diuinis est, etsi extremum hoc in obliquo significato naturæ, seu subiecti pluralitatem non habeat: ficque de concretis aliis substantiuis philosophandum est, cum in omnibus eadem ratio à priori militet.

6 Denique Christus Dominus alius, & alius masculinè non est ob vnitatem suppositi, ea verò non obstante aliud, & aliud est, duóque neutrè: at esse aliud, & aliud, duóque neutrè sine pluralitate non potest; ergo ad pluralitatem absolutè satis est pluralitas naturæ, etsi non adsit pluralitas suppositi. Maior est ipsius Ruiz sect. 6. n. 8. & d. 39. sect. 5. ab init. vbi plures pro ea Patres recitat, ex quibus recitabo non paucos, quorum verba præcipuam contra nostram doctrinam difficultatem soluent. Nazian. orat. 51. co. 2. *Aliud quidem, atque aliud sunt ea, ex quibus Saluator; non tamen alius, atque alius. Absit. Ambo enim hæc connexione vnum sunt, Deo nimirum humanitatem, atque homine diuinitatem suscipiente. Porro aliud dicitur contra, quam in Trinitate res habet. Illic enim alius, atque alius, ne Personas confundamus,* &c. Concil. Ephesin. tom. 2. actor. cap. 7. sub fin. *Non est alius, & alius*, Christus, *sed aliud; & aliud; licet in sacræ Triados mysterio contrarium reperiatur. Ibi enim est alius, & alius, ne hypostbases confundantur.* Leo M. serm. 1. de resur. cap. 3. fin. ait: *Verbum non hoc esse quod carnem.* epist. 10. cap. 4. fin. *Quamuis in Christo Dei, & hominis vna Persona sit; aliud tamen est vnde contumelia. in vtroque communis; aliud vnde communis est gloria.* cui sententiæ sic annuit Concilium Chalcedon. generale 6. act. 17. sub fin. *Vnius eiusdémque, tam miracula, quam passiones secundum aliud, & aliud, ex quibus est.* Sophronius act. 11. eiusdem 6. Synod. in sua epist. cap. nono, ait: *Christum esse vnum, & duo, hoc ipsum agnoscibile: vnum quidem secundum subsistentiam, atque Personam, duo, secundum ipsas naturas.*

7 Anathas. epist. ad epiſcet. pag. penult. *vt enim Filius secundum Patres consubstantialis Patri non est idem, qui Pater, sed Filius consubstantialis respectu Patris: ita quoque corpus consubstantiale verbo non est idem, quod verbum, sed aliud respectu verbi.* Cyrill. scholiis de Incarnat. cap. 26. sub fin. *Ipse est hoc, & illud secundum aliud, & aliud.* Damasc. 3. de fide, cap. 7. post med. *Totus igitur, est Deus perfectus; sed non totum. Deus. Nam non solum Deus, sed & homo, & totus homo perfectus, non totum autem homo. Non solum enim homo, sed & Deus. Nam totum est naturæ repræsentatiuum, totus autem hypostbaseos: quemadmodum aliud naturæ est, alius hypostbaseos.* Origen. lib. 7. in caput 9. ad Roman. ait: *Christum aliud secundum carnem esse aliud secundum Spiritum.* Anselm. de Incarnat. cap 5. ante med. *Non est alius Deus, alius homo in Christo; quamuis aliud sit Deus, aliud homo: sed idem ipse est Deus, & qui homo.* August. contr. fœlician. Arrian. c. 11. fin. *in Mediatore Dei, & hominum aliud Dei Filius, aliud hominis fuit: vnus tamen ex vtroque Christus Dominus fuit. Aliud, inquam, pro discretione substantiæ; non alius pro vnitate Personæ.* consonat. cap. 35. & 36. enchirid. Gregor. 18. moral. cap. 27. aliàs 39. vers. fin. Fulgent. 3. ad Trasimund. cap. 6. med. Nizetas 3. thes. cap. 35. Isidor. 1. sententiar. cap. 14. sub init. Rusticus d. contra Acephal. post init. tom. 4. Biblioth. vbi Theorian. legat. ad Armen. med. commentator. Boëtij de Trinit. longè à med. apud Bedam. tom. 8. & alij recitandi controu. & d. vlt. de Incarnat.

CERTAMEN II.

Nostra, ac verior sententia.

1 DIco primò: concreta adiectiua adiectiuè accepta è sola subiecti, vel suppositi singularitate, vel pluralitate singulariter, vel pluraliter enuntiantur, tam in humanis, quam in diuinis. Est omnium, qui Typis mandarunt. Ratio ex dictis q. 1. cert. 2. est prmpta: quia concreti adiectiui directum significatum est suppositum, vel subiectum: ergo pro eius pluralitate, vel singularitate debet pluraliter, vel singulariter enuntiari. Patet consequentia: nomina numeralia in bona grammatica cum recto nominis significato concordare debent: quare & illud afficere: at rectum significatum adiectiui concreti est suppositum, vel subiectum: ergo cum eo concordare debent, ipsumque afficiunt: ac proinde vnum, seu singulare dicetur, si suppositum, vel subiectum singulare sit, ac plures si plura: qua in re subiecti primarij habenda ratio præcipuè est iuxta dicta citato cert. 2. n. 6. vt constet omnipotentem, omniscium, immensum, æternum propriissimè singulariter esse in diuinis enuntianda. Porrò hoc ipsum dicendum est, cum concreta substantiua adiectiuè sumuntur: quia tunc suppositum, vel subiectum in recto dicunt, vt cert. eodem monstrabamus n. 7. ficque accipi nomina *Deus* & homo cum dicitur de Christo *homo* est *Deus* ostendimus ibidem, atque insuper cùm dicitur Christus vnus, idem, & ipse, ac non alius, & alius vt proximo cert. ex Patribus recitabamus. Id quod expressit S. Thom. loco citato tertiæ partis.

2 Dico secundò: concreta substantiua substantiuè accepta pro solius formæ, vel naturæ singularitate, vel pluralitate singulariter, vel pluraliter enuntiantur in diuinis, & humanis. Est Doctorum secundæ, & quartæ sententiæ, quibus adde Altisidior. 3. summæ tract. 1. cap. 1. q. 5. & Scotum rursus in 3. q. 3. quam doctrinam, eiusque rationem dedit S. Toom. 1. p. q. 39. art. 3. dicens: *singularitas, vel pluralitas nomini substantiui attenditur secundum formam significatam: quia nomen substantiuum significat per modum substantiæ, quæ sicut per se habet esse, ita per se habet vnitatem.* Repetit sententiam in 1. d. 9. q. 1. art. 2. quare eam retractare non potuit 3. p. quæst. 3. art. 7. ad 2. vt malè censet Ruiz; cum distinctionarios plurium opinione posterius, quam partes S. Thomas scripserit. Licet autem ibi dicat duplici humanitate ab vna Persona assumpta vnum hominem dicendum fore (quod malè Ferrara, & nouiores Thomistæ cum vera hac nostra & S. Thomæ conclusione conciliant apud Vasq. d. 155. cap. 7. à n. 26

qui etiam huius loci conciliationem desperat) nullatenus huic suæ fixæ conclusioni repugnat. Subdit enim rationem profundiorem: *quia nomen ab aliqua forma impositum pluraliter dicitur propter suppositа.* quæ nimirùm denominat: forma autem concipi, vt denominans, & suppositum vt denominatum nequeunt nisi nomen, licèt substantiuum, adiectiuè sumatur; quo casu, sicut de adiectiuis philosophandum est, vt dicebamus num. 1.

3 Atque hunc eundem sensum habere videtur, dum 1.p.q.36.art.4.ad 2.ait: Patrem non dici plura principia ex duplici potentia generatiua, & spiratiua: *quia impediretur pluralitas suppositorum.* Sed alius fortasse sensus subtilior est: nempè in principio spiratiuo duplex suppositum includi: cum neutra Persona Patris, vel Filij seorsim potens spirare, seu principium spiratiuum sit: quare, si Pater solus non solum principium generatiuum, sed & spiratiuum, adhuc substantiuè diceretur, in eius suppositо diceretur, & inuoluerетur suppositum Filij, quod essentialiter potentiæ, & principium spiratiuum includit. Cæterùm, etsi intelligatur à S. Thom. sententia nostra hæc, suaque retractata loco citato 3. p. vt vult Ruiz ipsius opinioni iam impugnatæ minimè fauet, cum dicat *nomen ab aliqua forma impositum pluraliter dici propter suppositа*: ergo, etsi forma aliqua solum, & in singulari, ac proinde vna sit è sola suppositorum pluralitate pluraliter concretum substantiuum, etiam cum vnitate formæ esset enuntiandum: quod vtraque parte Ruiz sententiam oppugnat. Iam verò ratio S. Thom. aperta est: quia nomina, etiam concreta substantiua formam, seu naturam per modum per se stantis significant, non vt adiacentem: quare, & in recto: cum autem pluralitas, vel vnitas recto nominis, cui grammaticaliter concordat, conueniat, non obliquis, pro formæ, vel naturæ vnitate, aut pluralitate singulariter, vel pluraliter enuntianda concreta substantiua erunt, si substantiuè accipiantur: quæ ratio, cum vniuersim, in adiectiuis recipiatur in substantiuis reiici nequit. Denique, si adiectiua, vt posse diximus, substantiuè accipiantur, siue accidentalia, siue substantialia ea sint, vt singulariter, vel pluraliter enuntientur, pro substantiuis debent haberi, atque ex eorum lege iudicari.

4 Ex dictis constat in casu, quo eadem humanitas, siue simul, siue successiuè à pluribus Personis assumeretur *hominem*, si substantiuè sumatur, dicendum vnum, & singulariter enutiandum; si adiectiuè vsurpetur, tres dicendos esse, & pluraliter enuntiandum. Quo soluta est prima Marsilij difficultas. Secunda; quod Pater in eo casu Filius esse diceretur, nullius est ponderis: quia solum sunt veræ præmissæ sumpto homine adiectiuè, nam si substantiuè sumatur Pater in eo casu non est homo, neque Filius: quia humanitas in recto significata non est Paternitas, aut filiatio; aut alterutrius personalitas: ast adiectiuè sumpto *homo* pro personalitate in recto *hic homo* Pater est hæc personalitas Patris sustentans humanitatem, quæ non est personalitas Filij sustentans eandem, & est *hic alius homo* adiectiuè sumptus. Difficilius argumentum est in hoc concreto *Deus*, qui substantiuè acceptus identificatur cum Personis, quæ sunt hic, & hic Deus adiectiuè sumptus: cui tamen difficultati satis fecimus d. 2. Sed instat Marsilius quia *hic homo* substantiuè sumptus dicit hanc humanitatem cum hoc suppositо singulari, quæ in casu illo non esset hæc humanitas cum alio suppositо singulari, ac proinde plures homines essent, licèt eadem esset humanitas. Sed negatur facilè assumptum: vox enim *homo* & *hic homo* solum dicit suppositum in obliquo, & vagè, neque ex adiunctione pronominis *hic*, quod cum ipso non concordat, singularitatur: ast de suppositо quouis singulari verificatur, quod sit aliquod suppositum. Ad tertium constat ex doctrina eadem, licèt in Christo Domino, quia duæ naturæ sunt, duo etiam sint concreta substantiua, ac proinde esse vtrumque, & duo neutrè, & aliud, & aliud; tamen idem masculinè, ipse & non alius dicitur, vt constat ex datis testimoniis Patrum: vt vnitas suppositi denotetur, ob quam idem est habens Deitatem, atque habens humanitatem: ac proinde idem est *Deus* adiectiuè sumptus, qui homo adiectiuè etiam vsurpatus.

5 Illud autem hic obseruandum est Christum in eis, aliisque Patrum testimoniis nusquam absolutè dictum esse *duo*, adhuc neutraliter, nisi adiungendo simul esse vnum, vel quid simile, quo Personæ vnitas denotetur. Cuius rei duplex mihi ratio succurrit: propria vna, Vazquezij altera. Propria: quia cum Hæretici plures Personas in Christo diuiderent, opportuit, atque oportet, cum absolutè de diuisione sermo in Christo fit erroris correctiuum adhibere. Et quoniam hæretici alij eius naturas confundebant, cum vnitas eius asseritur, naturarum diuisionem denotare. Ratio Vasquez quam perperam adducit Ruiz pro sua doctrina cert. 1. n. 3.) faciliùs, vrgentiùsque efformata à nobis prima m nostram confirmat, sic habet: quia duo absolutè de totis dicitur, sicut vnum, & ens, ac proinde non componere, neque esse partes Christi naturas, quare, & esse tota, & suppositа diuersa iuxta nostram, ac veram doctrinam hæretice denotaretur, nisi adderetur secundum naturâ: ast, si Dei, & hominis substantiue acceptorum nomen commune esset pluraliter enuntiari, duóque masculine absolute possent dici: vt in casu, quo duplex humanitas eidem Personæ vniretur duo homines absolute dicerentur iuxta Vasq. d. 155. cap. 5. n. 18. §. *Secundò colligitur*, quia rectum significatum, cum quo *duo*, concordat, multiplex, seu duplex est.

QVÆSTIO V.

An distinctio, quæ ex Personalitatibus prouenit nominibus alius, alter, *& numeralibus solum masculinè, & quæ ex natura neutrè solum, & quare significari queat?*

LICET data ex Patribus q.4.cert.1.n.6. satis ostendant distinctionem, ac pluralitatem, quæ ex personalitatibus prouenit eis nominibus in masculina solum terminatione significari debere; contrà verò eam, quæ prouenit ex naturis diuersis terminatione neutra solum debere explicari: tamen quia res magni (si quæ alia in præsenti materia) momenti est, & amplius confirmandâ eiusque, ratio indaganda est.

CERTAMEN I.

Personarum distinctio masculà eorum nominum terminatione explicanda, naturarum verò neutra.

1 VTrumque catholicum Dogma est satis expressum à Patribus recitatis q.4.cert. 1. n. 6. quibus testimoniis adde illud Ioann. 5. *Alius est, qui testimonium perhibet de me.* Pater; Ignat. Martyr. epist. ad Tarsens. circa med ex 1.Corint.15. concludit: *ergo alius est, qui subiecit Filio, omnig, & alius Filius, cui subiecta sunt omnia.* Nazianz. orat. 37. 5. de Theolog. *Alius Pater, alius Filius, alius Spiritus Sanctus appellatur.* eam. arcano. 1. post med. ait: *sermonem*, verbum, *esse alium à Patre*: Athanas. serm. de propriis Personis med. & 4. aduersus Vrbi cum Potent. sub init. nomine *alius*, & *alter* pro Personis vtitur ex Ioann. 14. *Alium Paraclitum dabit vobis.* Basil. hom. 18. contra Sabellium post init. *Alius est Pater*,

Pater qui misit, & alius Filius qui missus est. Epiphan. in anchorato col. 3. ait: *Patrem esse alium à Filio*; ex Ioan. 5. Theodoret. in id ad Hebræ. *Figura substantiæ.* Cirill. Alex. 2. thesor. cap. 1. sub init. *Alius est pater, alius filius alius principium, alius ex principio.* lib. 10. cap. 1. longè ab init. ait *Alium esse personaliter filium à Patre.* lib. 12. cap. 15. sub init. *Alius quidem hypostathicè a Patre.* Origen. hom. 12. in 21. numeror. col. 2. ait: *Filium alium à Patre, Spiritum sanctum ab utroque.* Euseb. Cæsar. 4. demonstrat. Euangel. cap. 3. ante med. *Taaquam ex causa profectus Filius alius ab alio, cuius est Filius existit.* lib. 5. cap. 1. longè ab init. *Se ipsum genitum, neque eundem cum ingenito docet.* Hilar. de Trinit. circa med. *Alius ab alio, quia Pater, & Filius* de Synod. col. 7. ad canon. 2. Oriental. ex Ioan. 5. *Sic dedit, & Filio: Alius est sibi viuens, alius profitens se viuere per authorem.* Post can. 8. *Cùm possit nisi alius, atque alius esse generans, & genitus;* Can. 9. ait: *Filium esse alium præter Patrem.* Cui consonat Ambros. 2. de Spiritu S. cap. 10. longè à med. ac circa fin. lib. de Synod. approbat hunc Canonem 20. fidei Syrmicæ: *Si quis sicut docuit nos Dominus, non alium dicat Paracletum à Filio, &c. Anathema sit.* Leo M. epistola nonagesima-tertia, ad Turib. Asturic. Episcop. capite primo. *Alius, qui genuit, alius, qui genitus est, alius, qui ex utroque processit.* serm. 1. de Pentec. cap. circa med. *Cùm in personarum proprietatibus alius sit Pater, alius Pater, alius Filius, alius Spiritus sanctus.* Phæbad. lib. contra Arrian. sub fin. *Alius à Filio Spiritus, sicut alius Patre Filius.* Beda in id Ioan. 14. *si cognouissetis me,* ait, *Alius enim ego sum, alius ille.*

2 Sic etiã masculà nominis *alter* terminatione personarum distinctio notatur. Chrysost. hom. 2. ad Hebr. 1. *Caracter alter est à suo exemplari?* Athanas. 1. de vnita deit. longè à med. *Alter est in persona, qui genuit: alter in persona qui genitus est, alius æquè in persona, qui nec Pater, nec Filius est.* lib. 2. de propriis personis med. *Videsne, quod alter ab altero, siue alius ab alio in persona tantum differt.* Orat. contr. Gregal. Sabel. versus med. *Cùm Pater qui vnus est, sit Deus, & Filius, qui alter est, sit Deus.* Cyril. Alex. 3. Thesaur. cap. 1. longè ab init. *Nihil habet alter, quod alter non sit, nisi quod hic Pater, ille Filius est.* Rursus: *Alter in altero necessario est, & alter in altero intelligitur,* lib. 10. cap. 1. vers. med. *Cùm alter det, alter accipiat.* Euthym. cap. 16. Ioan. ad id Ioann. 14. *Qui videt me,* ait, *vnus per alterum mutuò cognoscitur.* Hilar. de Synod. ad can. 9. oriental. confirmat: *Alterum ab altero* distingui. Augustin. serm. 53. de verbis Domini secundum Ioann. circa fin. *Sic æqualis alter alteri, vt tamen alter ex altero:* Quod ipsum æquialenter docuit Ambros. 1. de fide ad Gratian. cap. 2. vers. med. *Non enim,* inquit, *Pater ipse qui Filius.* Consonat Beda vbi proximè, Hilar. paulò ante verba data ad can. 2. Oriental. col. 7. *Discernitur Persona accipientis, & dantis, nec ipse sit idem, vnus, & solus* Euseb. Cæsar. 5. demonstrat. Euang. cap. 1 longè ab init. *Se ipsum genitum, nec eundem cum ingenito docet.* Quod si Filius non ipse, aut idem, qui Pater est, alter necessariò esse dicatur. Scio S. Bonau. in 1. disp. 4. dub. 9. litterali dubitasse, imò insinuasse proprius dici Filium alterum à Patre, quam alium: quia alius inquit, maiorem differentiam significat fortè, quia iuxta quandam Porphirij translationem differentiæ non essentiales cuius modi sunt propria, & communis *alteratum* faciunt, *aliud* verò essentialem, seu propriissimam; sed in primis alterum idem quod alteratum non non est, vt verè Ruiz. disp. 39. sect. 4. Secundò *Alius*, & *alter*, atque *aliud*, & *alterum*, idem significare docet Boëtius in l. Sagogem Porphyrij, constatque ex dandis, datisque Patrum testimoniis, quibus suspicio omnis aboletur. Tertiò idem ipsum ex genuina vocum proprietate, & significatione cert. 2. constabit.

3 Hæc autem eadem nomina, ac numeralia in neutra terminatione diuersitatem in essentia designare quoties aliud, & aliud, vel alterum, & alterum dicitur, ac proinde non posse de Trinitatis personis enunciari: neque numeralia nomina; Constat ex datis testimoniis quæst. 4. cert. 1. num. 6. Insuper ex Ioan. 10. *Ego, & Pater vnum sumus.* & epist. 1. cap. 5. *Hi tres vnum sunt.* Ad quæ Athanas. 1. de vnitate deit. longè à med. *vnum sunt non tamen vnus est: quia non est eorum vna persona.* Nazianz. orat. 37. 5. de Theolog. longè ab init. *Neque Filius est Pater; sed, quod Pater, nec Spiritus est Filius quia ex Deo est, sed quod Filius. Tria hæc vnum.* Basil. lib. de Spiritu S. cap. 18. vers. med. *Vnus sunt, & vnus Pater, & Filius, aut iuxta communem naturam vnum sunt ambo.* Cyrill. Alex. 1. Thesaur. cap. 8. fine de Filio ait: *Procedit ab ipso*, Spiritus, *alius quidem ab ipso, sed vnum.* lib. 12. cap. 6. sub init. *Non est aliud ipse, aliud virtus sua, hoc est Filius, sed vnum, & idem.* Cyril. Hierosol. cathec 17. post med. *Vnum existens cum Patre, & Filio hic Spiritus* Cathes. 11. *Non dixit,* Ioann. *Vnus sumus; sed ego, & Pater vnum sumus, vt neque abalienemur, neque contractionem Filio patoriæ* (Patris, & Filij confusionẽ) *fabricemur*: Epiphan. hæres. 62. *Duo dixit, & non dixit, vnus sum, sed vnum.* Ioannes cuius verba sic etiam ponderant Gregor. Bætic. de Trinit. sæpè sæpius Ambros. libris de fide ad Gratian. ac de Spiritu sancto 1. de Filij diuinit. cap. 2. 6. exhamer. cap. 7. med. quæ, & alia verba Ioann. 17. *Sicut & nos vnum sumus.* ita etiam expendit August. 4. de Trinit. cap. 9. lib. 5. cap. 6. lib. 6. cap. 2. fine, & 3. serm. 38. de temp. vers. med. & fin. Hilar. 6. de Trinit. longè ab init. & lib. 3. colum. 2. ait: *Vterque vnum, non duo vnus.* lib. 7. col. 2. *Quod vnum sunt refertur ad vtrumque, & vterque non vnus est*, lib. 8 col. 4. errores abigi circa Deum ait; *Cùm qui vnum sunt, non sit vnus, & qui non vnus est, non tamen ab eo, qui est ita ex aliquo differat, vt vterque vnum sint.*

4 Anastas. Synait. 1. de rect. fidei dogmatibus antè med. *Quod est generans Pater, hoc est qui genitus est Filius.* Ignatius Episcopus ad Trallian. Post med. *Hoc ipsum & Filius, quod & Deus Pater.* Leo Mart. sermone secundo. de Pentecost. capite tertio. *Quod enim Pater est, hoc est Filius, hoc est Spiritus sanctus.* Isidor. 2. de different. spiritual. capit. 5. *Filius est hoc quod Pater, non tamen ipse, qui Pater.* Sixtus Pap. 2. tom. 1. concilior. post Carthaginens. epist. ad Gratum Episc. *Quod Pater est, idem etiam est Filius.* Concil Tolet. 11. confess. fid. init. *Non aliud, quam, quod ipse est, Deus genuit Deum.* Post med. *Non ipse Pater, qui Filius, sed ipsum est.* Ex quibus liquet non posse dici de personis esse aliud, & aliud; cum in eis idem, ipsumque esse dicantur, vt expressit Concil. Toletan. Nazianz. orat. 32. ad 150. Episcopos sub med. *Id quod cum principij experte Patre, & cum principio Filio est*, Spiritus nempè, *nihil omninò est aliud, quam quod illa.* Chrysost. tom. 5. orat. 1. de *In principio erat verbum*: ait Spiritum S. *non esse aliud quidpiam à Dei natura.* Epiphan. hæres. 76. vers. fin. ad caput 47. Aetij: *Non aliud à sua essentia Pater gignit.* Cyrill. Alex. 12. thesaur. post init. ait? *Non esse aliud Patrem, aliud Filium.* ac statim: *Quomodo verus genitoris fructus aliud natura, quam genitor suaserit* Sophron. Patriarcha Constantinopolit. 6. Synod. act. 11. epist. professf. fidei col. 4. *Pater, & Filius, & Spiritus sanctus aliud, & aliud, & aliud non dicantur.* Euseb. Cæsar. 5. demonstrat. Euang. cap. 1. sub init. de Patre *Non habet in se ipso aliquid, quod à se ipso sit aliud. Non igitur, tanquam aliud in alio, erat Filius in Patre.* Hilar. 5. de Trinit. col. penult. *Neque aliud, quam Deus est*, Filius, *quia non est aliunde, quod genitus est, & per hoc non refertur ad aliud, quod in vnum subsistit ex vno.* Anselm. cap. 41. Monolog. fine. *Impossibile est aliud esse genitorem, quàm quod genitus: aliud esse Patrem, quam quod Filius.*

5 Vtrumque autem, & quod nomina *alius, alter*, & numeralia masculinè diuersitatem personalem, neutrè verò essentialem importent, docuerunt proximè recitati, Isidor. Hilar. Basil. Cyrill. Hierosolim. Naz. & Concil. Tolet. 11 reliquique commentatores ad verba Ioan. 10. & 17 & epist. 1. cap. 5. recitata. Insuper ferè omnes Patres, quos dedimus quæst 4. cert. 1. num. 6. adde concil. Lateran sub innocent. 3. cap. *damnamus*, de Summa Trinit. *Licet alius sit Pater, alius Filius, alius Spiritus sanctus, non tamen aliud, sed id quod est Pater, & Filius, & Spiritus sanctus, idem omninò; vt secundum orthodoxam, & Catholicam fidem consubstantiales esse credantur.* Theophilact. in id Ioann. 1. *Et verbum erat apud Deum* ait: *Manifestè hoc loco alium esse verbum, & alium esse Patrem declarat magnus*

Ioannes etiamsi non sit aliud, & aliud. Alius enim & alius de personis dicitur; aliud, & aliud de naturis. Augustin. 11. de ciuit. cap. 11. sub init. de Spiritu sancto scribit: *Alius est autem quod Pater, & Filius: quia nec Pater est, nec Filius. Sed alius dixi, non aliud, quia & hoc pariter simplex, pariterque bonum est incommutabile, & coæternum.* serm. 56. de verb. Dom. secundum Ioann. circa fin. *Intelligatur non bis vnus, sed duo vnum.* Isidor. 1. Etymolog. cap. 4. §. 1. *Alius Pater, alius Filius, alius Spiritus sanctus, sed alius quidem, non aliud.* Anselm. cap. 42. monol. init. *Cùm sit alius ille, & alius ille, vt omninò pateat, quod duo sint, sic tamen vnum, & idem ipsum est id, quod est ille, & ille, vt penitus lateat, quod duo,* neutrè, *sint.* Cyrill. Alex. 3. Thesaur. Cap. 1. longè ab init. *Nihil habet alter, quod alteri non insit; nisi quod hic pater, &c.* Hilar. 3. de Trinit. col. 2. *Quod in ingenito, hoc in vnigenito est, alter ab altero, & vterque vnum, non duo vnus, sed alius in alio, quia non aliud in vtroque.* Bernard. epist. 109. ad Innocent. colum. 2. *Quod alter ex altero, vel alter ad alterum veracissimè dicitur, personarum sanè designatio est; non vnitatis diuisio. Licet namque in hac ineffabili, & incomprehensibili deitatis essentia alter, & alter &c. Sobriè, catholicèque dicatur: non tamen ibi est alterum, & alterum.*

CERTAMEN II.

Ex rigore, & proprietate sermonis ea prouenit diuersitas contra nonnullos.

1 DVrand in 1. disp. 9. quæst. 1. post med. Soar. 3. de Trinit. cap. 13. num. 5. non ex sermonis proprietate, ac significationis rigore, sed ex mero Patrum arbitratu ortum aiunt, quod præfata nomina masculine personalem distinctionem sonent, neutrè verò essentialem, seu naturæ. Primò cuiusuis hominis idem vnumque significatum est; quin terminatio aliud quam genus rei in qua illud idem significatum inuenitur, designet. Secundò: quia differentia essentialis, siue propriissima nomine *alius, alia, aliud.* in quauis terminatione explicatur iuxta Porphyr. cap. de differentia, ac non essentialis nomine: *alter, altera, alterum.* Cuius doctrinam tota Philosophia, & Theologia veneratur cum Magist. & sancto Thoma, in 1. disp. 9 quæst. 1. articul. 1. corp. & artic. 2. S. Bonauent. disput. 4. art. 1. quæst. 2. sed tamen dicendum eam differentiam significandi in masculina, & neutra significatione prædictorum nominum à sermonis rigore, ac linguæ proprietate venire, ita S. Thom. & Bonauent, proximè Richard. disput. 1. artic. 1. quæst. 2. Carthus. quæst. 1. column. 2. & 3. Albert. 1. part. quæst. 40. med. 1. corp. & ad argumenta S. Thom. iterum 1. part. quæst. 31. art. 2. vbi Commentatores Luculentissimè Molin. post med. articul. 5. à num. 16. Probatur primò ab absurdo: quia cum Patres primùm eis nominibus eam uersitate significationis vtebantur: vel ea diuersitas significandi ex proprietate sermonis, & rigore significationis recepta iam erat, vel non? Si erat: ergò ex proprietate sermonis erat, vt contendimus; si non erat ergò Patres tunc sine vlla authoritate, ac ratione impropriè, ac superstitiosè sunt in re tanta locutis; hæretici verò propriè, religiosè, multaque authoritate, & ratione: quod solus Durand. non sine impietatis, ac temeritatis nota, deglutit. Confirmatur: quia, quod sine firma ratione, atque certa regula, imò contra certam, statamque in vocum vsu, pro puro aliquorum arbitratu profertur, statim emendatur, repelliturque à peritis: atqui diuersitas significationis horum nominum in masmascula, & neutra terminatione non quidem emendata, aut repulsa, sed constans perpetua Patribus succedentibus, Conciliis Theologis, ac Philosophis fuit: ergo non contra, sed iuxta certam, ac firmam regulam semper fuit.

2 Ratio à priori est: quia neutrum genus non important distinctionem sexus, sicut masculinũ, & fœminum, sed commune est, & indifferens, ad vtrumque: ergò neutro genere conuenienter significatur essentia communis masculino vero personæ determinatæ, nec indifferentis, vt satis acutè, & theologicè discurrunt Doctores citati. Secunda ratio à priori sit, quia adiectiuorum sola neutra terminatio seorsim posita in grãmatica regulari significat substantiuè: ac proinde significatum eius est per modum substantię, & per se stantis, aliaque omnia sustentantis, quod munus in quauis entitate essentiæ est proprium ergò hæc ritè, ac rectè neutra eorum nominum terminatione significatur. Tertia: quia nomen substantiuè significans (cuiusmodi neutra eorum nominum terminatio significat) significat per modum per se stantis, ac substantiæ suum obiectum: ergò significat simpliciter ens, atqui quod in personis est simpliciter ens, est sola essentia, vt latè probauimus: ergò eam significat: ergò si aliud esse in personis diceretur diuideretur essentia: ast in masculina, vel feminina terminatione adiectiuè sumitur, afficitque terminum, cum quo concordat in recto: rectum autem personarum cum dicitur Pater est alius à Filio, & contra, personale est, ac proinde solum personalia catholicè multiplicat. Quod si terminus cum quo concordaret, essentialis esset substantiuus substantiuè acceptus, *alius*, aut *alter*, & *alius* dici in diuinis non posset, vt constat ex Isai. 45. num. 6. *Ego Dominus, & non est alter.* num. 18. *Et non est alius.* num. 22. *Ego Deus, non est alius* Baruch. 3. *Hic est Deus noster, & non æstimabitur alius.* Vnde Concil Nicæn. lib. 2. inter med. & fin. §. *Siquidem,* initio: *Non alium Deum, atque alium protulimus, sicut impius Arrius blasphemauit.* Probatque ex datis locis vers. fin. §. *Illud etiam.* Sophron. citata epist. col. 4. *Deus, & Deus, & Deus, sed vnus est hæc tria Deus. Non enim alius Deus Pater, neque alius Deus Filius; neque alius iterum Deus Spiritus sanctus.* Ideo Theologi cum Magist. in 1. disp. 4. constanter negant *Deum genuisse alium Deum.* Vnde patet ad argumenta. Nam *aliud* neutrè, prolatum non mutat solum genus, sed acceptionem, & significationem: nam significat substantiuè, vt Grammaticis est notum. Quod si adiectiuè, afficiensque terminum personalem poneretur, v. g. *Suppositum* aliud, & aliud suppositum rectè diceretur: quia significatio nominis non variatur, nec aduersatur Porphyrius, sed fauet. Non enim docuit quouis genere nomen *alius* differentiam essentialem significari, sed in neutra solùm: nempè facere *aliud*, alias verò non dixit facere *alterum*, sed *alteratum.*

3 Obiicies primùm Iustinum dial. cum Triphone longè ante med. vbi Iudæos pluralitatem personarum negantes ita alloquitur: *Rursus vobis persuadere conabor, qui scripturas cognitas habueritis, id quod dico: esse atque dici Dominum; alium, præter vniuersi Parentem.* Sed nisi prauè, *coma illud* postponatur difficultate locus caret: maximè cum se ita inferius explicet: *Hunc qui Abrahamo, Iacobo, & Moysi visus esse dicitur, scriptusque est Deus, diuersum esse ab eo Deo, qui omnia condidit. Numero dico non consilio, & sententia.* Quare nec deitate, sed persona, vt explicatius docet Naz. carm. arcan. debetque intelligi in illis locis Genes. & Zachar. *Pluit Dominus à Domino,* & *increpet Dominus in te Satan, & increpet Dominus in te;* ac similibus ex quibus Hieronym. in 3. Zachar. aliique patres plures Dominos in diuinis asserunt non in dominio, & deitate; sed in personis, vt plures, aliumque, & alium, qui idem dominus, Deusque sint, ostendant nisi velis adiectiuè in his omnibus Deum vsurpari. Quæ solutio cadit etiam in aliam obiectionem: quia *Paracletus* nomen substantiuum, & commune tribus personis est: & tamen alius, & alius Paracletus dicitur in diuinis Ioann. 14. *& alium Paracletum dabit vobis.* Alium nempè à me, ergò licet Deus nomen commune sit, alius, & alius dici poterit. Vtrumque enim ea nomina sumantur concedendum est, neutrum si substantiuè. Ita respondet Vasq. disp. 157. cap. 7. licet in eo peccet, quod Paracleti nomen de se adiectiuum esse dicat. Vt enim benè Ruiz. disput. 39. sect. 7. num. 15. substantiuum nomen

græcum

græcum est, iuxta notationem Erasmi, ad id Ioann. 13. *Paracletus autem Spiritus S.* Cui proinde masculina solùm terminatio assignatur in Lexicon Roberti Constantini, & Iudæi, atque in dictionario Ariasmontani. Id autem non prohibet adiectiuè vsurpari, & pro personis in recto, vt diximus q. 1. ac proinde alium, & alium in diuinis numerari.

4 Grauius peccat Ruiz negans *Paracleti* nomen cõmune Patri, cum duabus personis esse, sed his tantùm, cùm ille etiam dicatur *Deus totius consolationis.* iuxta Basil. cap. 19. de Spiritu sancto, sub init. Hieronym. epist. ad Hedibiam. quæst. 9. versic. fin. & patet, quia consolatio operatio ad extra est: quare Patri etiam communis, atque à communi potestate Trinitatis proueniens. Quod autem Paracletus mittendus, & donandus dicatur, non ideò est, quia ratio doni, & missibilitas sit de ratione Paracleti, sed quod hæc communis cum sit, in personas missibiles, & donabiles quadrat. Sed licet duabus tantùm personis commmunis esset Paracleti ratio, nequiret dici alius, & alius substantiuè: non enim minus repugnat, id quod commune, & idem est in duobus diuidi, ac multiplex in illis dici, quam quod commune tribus est in eis multiplicari. Vrgeo ad hominem, quia in huius sententia ratio Spiratoris eadem in Patre est, eademque in Filio, & vtrique communis: & ideò non posse dici de illis alium, & alium Spiratorem siue aliud & aliud principium spiratiuum docet ipse disp. 70. ergò licet Paracleti ratio duobus tantùm Filio, & Spiritui sancto communis esset, non possent per te dici alius, & alius Paracletus. Respondet rationem Spiratoris totam esse ad intra eandem, vnicam, & indiuisibilem; at consolationem extrinsecam esse, ac diuersam à Filio exhibitam conuersatione, doctrina, & redemptione, quam ab Spiritu sancto per dona: quæ diuersitas nomine alius, & alius consolator potest rectè explicari. Sed contra: quia vtraque consolatio à consolatore, & principio consolationis, qua tali prouenit: sed hoc idem est in vtroque per te; ergo non alius, & alius substantiuè consolator, sicut neque alius & alius artifex, conditor, & creator, & doctor creaturarum, in diuinis dici potest. Et ratio est, quia substantiua concreta in recto solam formam dicunt, qua immultiplicata nequeũt pluraliter enunciari, aliusque proinde, atque alius dici.

5 Oppones tertiò. In diuinis est *Deus, & Deus, & Deus.* teste Athanas. 1. de vnit. deit. post med. dialog. 3. de Trinit. contra Macedon. longè à med. compend. de Spiritu sancto circa med. Sophron. immediatè post verba proximè data, Chrysost. hom. 1. in Symbol. Apost. circa med. Gregor. Bætico de Trinit. col. 4. Hilar. sæpè 5. de Trinit. longè ab init post med. ac circa fin. sæpius lib. 6. & 7. ergò est alius, & alius Deus in diuinis. Patet: quia coniunctio significata voce, & non nisi distinctorum est, quare idem Petrus nequit dici *Petrus, & Petrus.* Respondet Ruiz citata sectione 7. satis esse, si denotetur distinctio personarum ea coniunctione, quæ in Petro, personaliter etiam vno locum non habet. sed contra: quia si Deus substantiuè sumatur, rectum cum recto coniungi denotatur, quod est deitas, ac proinde eius pluralitas inducetur. Vera solutio est Deum ibi adiectiuè vsurpari: quo sensu alius, & alius dici posset in diuinis, nisi abusus hæreticorum timeretur, quem vt Patres citati vitarent addiderunt *esse vnum Deum*, substantiuè, vt primis verbis aliter Deum ab ipsis vsurpatum testarentur, Dum Deum Deo coniungebant.

6 Tandem opponis posita constantia terminorum, quidquid idem non est cum aliquo diuersum est, aliusq; ac illo ex Aristot. 10. met. cap. 5. text. 10. atqui Filius non est idem Deus ac Pater: ergò est alius Deus, diuersusque à Patre. Minor est Hilarij 6. de Trinit. longè à principio dicentis: *Nec idem Deus, qui erat, sed Deus ex Deo, qui erat natus est.* Item peruetusti Commentatoris Boetij, lib. de Trinit. post med. hanc propositionem, vt falsam reiicientis: *Pater est Deus, & idem Deus est Filius.* Missis Commentatoris huius inutilibus distinctionibus, aliisque Ruiz non vtilioribus, quas disput. 39. sect. 8. à num. 3. totis quatuor conclusionibus persequitur. Nego minorem absolutè. Hilarius Deum ibi adiectiuè vsurpauit. Quo sensu tam certa est propositio, ac ista: *Persona Patris eadem persona Filij non est.* Hoc autem solum contra Sabellianam personarum confusionem contendebat Hilarius. Aliàs verò tàm ipse, quàm alij Patres Filium, & Patrem eundem esse Deum sæpè docuerunt; quia absolutè prolatus Deus substãtiuè accipitur quare commentatoris censura de propositione illa acriorem procul dubio meretur.

QVÆSTIO VI.

Quibus vocibus Personarum distinctio, & pluralitas asseri debeat.

Ellvres voces sunt, quibus increatis distinctio, & pluralitas explicatur. Videndum autem est, an omnibus ad pluralitatem, & distinctionem personarum explicandam vti in diuinis possimus. Potissimæ verò sunt, *distinctio differentia, discrimen, discretio, diuisio, separatio diuersitas*; earumque concreta. Et quidem si adiungatur aliquid in oratione, quo secundum personalia esse sermonem constet, vel vnitas insinuetur in natura, eis omnibus vti possimus exemplo plurimorum Patrum quos recitat Ruiz disp. 39. à sect. 9. ad 13. vsque. Quæstio igitur est quænam absolutè, ac sine addito ex eis vocibus prolatæ personarum distinctionem, sine præiudicio vnitatis essentiæ significare queant.

CERTAMEN I.

De vocibus pluralitatis, distinctionis, & differentiæ, earumque concretis.

1 Dico primò: Pluralitatis, ac distinctionis nomen adeò in diuinis receptum est, eorumque concreta, vt contrarium sentiendi locus non sit, nisi dogma de Trinitate euertere tentetur. Docet enim fides pluralitatem personarum absolutè, personasque plures. In quo & earum distinctio asseritur: quæ enim idem, ac non distincta sunt, plura esse non possunt; idcirco Patres, Cocilia, & Theologi consonè distinctionem in diuinis personis, distinctasque personas absolutè pronunciant Dionys. 2. de diuin. nomin. vbi discipulus Hierot. fine Concil. Tolet. 1. fin. in assertione fidei, & in confess. fid. vbi etiam Tolet. 11. Nicen orat. Catech. 1. fine, Cyrill. 1. Thesaur. cap. 1. fine, Hilar. 4. de Trinit. post med. Ambros. 1. cap. 2. lib. 4. vers. med. lib. 4. cap. 4. vers. ac circa med. 1. de Spiritu sancto, cap. 8. post med. & 2. cap. 10 post med. Tertulian. 4. contr. Prax. cap. 11. de Spiritu S. post med. Fulgent. de fide ad Petrum cap. 1. longè à princip. Beda ad id Ioann. 16. *Si enim non abiero.* Richard. victor. 4. de Trinit. cap. 20. lib. 5. cap. 1. Scholastici cum Magist. in 1. disp. 24. cap. *cum autem*, & cum sancto Thoma, 1. part. quæst. 31. atq; vniuersim, quotquot Concilia, Patres, & scholastici de Trinitate egerunt.

2 De differentiæ, ac differentis nominibus non nihil scrupuli fecit S. Thom. quominus eis personarum pluralitas, ac distinctio significari expediat, suaque authoritate traxit non paucos. Negat enim 1. part. quæst. 31. corp. (vbi Caiet. asseclæ, & Canar.) de potent. quæst. 9. artic. 8. & in 1. disput. 24. quæst. 2. artic. 1. sanctus Bonau. dub 1. litterali, Albert. 1. part. quæst. 40. m. 1. corp. & fin. Henric. part. 2. sum. art. 53. quæst. 8. ad 2. art. 75. quæst. 5. corp. ante med. Porrò sententiæ huius

in

in Patribus, vel nullum fundamentum est, vel per exiguum. Licet enim quandoque personas non differre dicant, subdunt tamen in æqualitate, in gloria, in substantia, in voluntate. Verum est peruetustum illum Boëtij de Trinit. commentatorem, post med. hæc apud Bedam habere: *Tres personas non differre, si propriè differre accipiantur.* Eum tamen acutulum, futilem grammaticum non virum Theologum æstimare debemus, & qui inutilibus (vt benè Ruiz disput. 39. sect. 8.) subtilitatibus sua commentaria repleuerit: quare parui est, cum de suo loquitur, faciendus. Fundamenti tamen vmbram habere hæc opinio potest in Aristot. 10. met. cap. 5. text. 10. dicente: *Differens ab aliquo, aliquo differens est: quare necesse est aliquid idem esse, quo differunt. Hoc verò idem, aut genus aut species est.* Id autem quo differunt, quæ genere, aut specie idem sunt, differentia essentialis est: atque ideò hæc differentia propriissima nominata à Porphyrio videtur: quasi aliæ minus propriæ differentiæ dicantur. Sed certè Aristotelis ratio probat personalitates differentias esse: in quibus nō potuit exēplum: quia mysterium Trinitatis ignorauit. Porphyrius autem differentiam essentialem propriissimam dixit relatè ad subiectum, & possessiuè, quia intimissima constituto est, non ad alias differentias, quasi minus propriè tales. Nam capit. de differentia sub init. communem, & propriam simpliciter, & absolutè differentias esse docuit, ac Damascenus de decretis primæ institut. notat, quod differentia specifica vocatur naturalis, & essentialis; Aſt *qua hypostbasis eiusdem speciei, atque naturæ hypostbasi differt, ea omnis aduentitia, differentia, & qualitas, proprietas hypostbatica, &c.*

3 Dico secundò: Nominibus differentiæ, ac differentis rectè explicatur, ac propriè distinctio, & pluralitas personarum in diuinis, vt scrupulum, quem S. Thomas, & Bonauentura iniecerunt, excutiam plura patrum testimonia, qui ad distinctionem personarum explicandam eis nominibus vtuntur recitanda sunt. Iustin. expos. fid. de Trinitat. sub init. *Pater à Filio iuxta subsistentiæ modum differunt.* Athanas. lib. 2. de vnito nomin. deit. seu de propriis personis, med. *Alius ab alio in persona tantum differt.* dialog. 1. de S. Trinit. contr. Arrom. sub med. *Verè dicimus esse proprietatum differentiam in hypostbasi.* longè à med. *differentiam Filij, & Spiritus sancti*, ait, *Quod vnus quidem ex vtero sit, alter ex ore.* Naz. orat. 35. 3. de Theolog. column. 2. numer. 2. *Personas differre numero*, ait Nyssen. orat. Cathech. cap. 1. init. *Personarum differentiam dixit.* lib. ad Ablab. *Quod non tres Dij*, circa fin. *Eam, quæ circa causam, & causatum consideratur differentiam non negamus.* Postea: *rursus aliam differentiam consideramus.* lib. de different. essent. & hypohas. *Cùm nec differentia hypostaseon continuitatem naturæ diuellat.* Basil. homil. 28. contra Sabellian. longè ab init. *differentiam personarum.* Chrysostom. hom. 74. in Ioan. sub init. ex Ioann. 14. *Alium Paracletum*, ait, *dicendo alium personarum differentiam demonstrat.* Hom. 17. med. Ioann. 16. *Omnia quæ habet Pater mea sunt.* Obseruat, *Personarum differentiam ostendi.* Cyrill. Alex. 2. thes. cap. 1. sub init. *Differentia quædam inter Patrem, & Filium inuenitur* capit. 2. longè ab init. *Differunt quia Pater ingenitus, Filius verò genitus est* cap. 3. post init. *Inueniri differentiam secundum rationem.* Similiterque ad rem hanc differentiæ voce vtitur 1. Thesaur. cap. 8. fine, lib. 7. cap. 1. ante med. lib. 12. cap. 15. longè à med. 1. dialogor. de Trinit. longè à med. lib. 7. circa med Theodoret. epitom. diuinor. decretor. lib. 5. cap. 2. col. 1. *Eo, quod dixit Deum apud Deum, personarum differentiam declarauit.* longè à med. *Charactber substantiæ, & perfectam similitudinem ostendit, & personarum docet differentiam.* 2. de princip. column. penult. *Vnita quidem, supposita, eo quod eiusdem naturæ sint, proprietate verò differentiâ.*

4 Damasc. 1. fid. cap. 10. *differentiam processionis, & generationis.* cap. 11. circa med. *Secundum existentiæ modum differentiam intelligimus personarum.* lib. 3. cap. 5. sub init *differentiam hypostaseon.* cap. 6. sæpè: *hypostbases differre* ait, cap. 1. de decret. 1. institut. *differentia, qualitas, & idiotis, siue edioma, id est proprietas, vnum, idemque declarant.* Repetit cap. 3. 4. & 5. Origen. hom. 2. in varios col. 2. illis Ioann. 1. *In principio erat verbum, &c.* dici ait, *vnitatem essentiæ, & substantiarum*, subsistentiarum, *differentiam.* Anastas. Synait. 1. de rectæ fidei dogmatib. longè ab init. ac vers. med. *differre personas earumque differentiam;* dixit Anastas. Theopolitan. compendiaria expos. fid. sub init. *Personas differre hypostasi.* Hugo Ætherian. de hæresibus, quas Græci in Latinos deuoluunt: *differre personas, & earum differentiam.* Hilar. 9. de Trinit. longè à med. *Cùm differre significatione ipsa existimetur innascibilitati à natiuitate.* Græg. Bæticus de Trinit. post med. *Hoc loco differens à Patre Filius, quod ille Pater est, & hic Filius.* Marcus Bessarion & Ioannes theologus in Concil. Florent. sess. 19. column. vltim. annuentibus Patribus statuunt: *Patris personas ab aliis, re etiam, differre.* Ac Ioann. Theolog sess. 18. sæpè præsertim §. *Diuina substantia.* §. *Dixi equidem.* ait, *Personas proprietatibus, & relationibus differre.* Consonat. Richard. Victor. 4. de Trinit. cap. 20. circa med. ac med. lib. 5. cap. 1. ante med. & circa fin. Constantinus autem in hac conclusione Scholasticis reliquis, Magistro in 1. disput. 24. cap. *Cùm autem.* S. Bonau. disp. 8. part. 2. art. 1. quæst. 1. fin. Alex. 1. part. quæst. 44 ad 1. Vasq. disput. 131. cap. 2. Soar. 3. de Trinitat. cap. 13. num. 3. &. 4. Ruiz disput. 39. sect. 10. qui omnes, alijque plures distinctionis, ac differentiæ nomine hac in re indifferenter, & indiscriminatim vtuntur. Et sanè me iudice purior ad rem hanc explicandam differentiæ vox est, cùm importet differentium vnitatem, quam non dicit absolutè distinctio, vt quæstione sequenti videbimus.

CERTAMEN II.

De reliquis nominibus.

1 DIco tertiò: Voce *discriminis*, & *discreti* vti licet ad pluralitatem, ac distinctionem personarum explicandam. Probatur primò: quia *discrimen, & discretus*, apud latinæ linguæ peritos idem est, ac *differentia*; & *differens*. Secundò quia Nyssen. 2. de different. essent. & hypostas. longè ab init. sic habet: *Per propria, ac peculiaria signa in confusum Trinitatis discrimen habere oportet.* ante m. *Vnaquæque personarum propriis insignibus discriminatim intelligatur.* Medio repetit *discrimen.* Inferius. *Tum discrimen coniunctum, tum discretam coniunctionem.* Similiter discrimen vsurpat Isidorus Pelus. lib. 2. epistol. 143. init. Concil. Lateran. cap *firmiter*; de summ. Trinit. *Secundum personales proprietates discreta.* Concil. Toletan. 6. cap. 1. *discretam inseparabiliter personis.* Nyssen. lib. ad Ablab. *Quod non tres Dij*, circa fin. *Per quod originem, discerni alterum ab altero deprehendimus.* Rursus: *Hypostb. S. Trinitatis ratio causæ discernit.* de different. essent. & hypost. sub med. *Idem, & coniunctum, & separatum, atque discretum dicimus.* fine: *Hypostaseon discretionem.* cap. 3. sub init. *Distinctum, ac discretum consistentia, & hypostbasi.*

2 Isidor. 2. de differentiis spiritualibus cap. 2. init. *In personis discretio est.* Richard. Victor. 4. de Trinit. cap. 20. circa med. *discretiua, & differenti proprietate.* lib. 5. cap. 1. circa med. repetit *discretiuum, discretum, discretionem.* Magist. in 1. disput. 24. cap. *Ita est.* sic ait: *Eodem modo in diuinis personis accipitur distinctio, quo discretio, & congruè ibi dicitur esse discretio.* S. Thom. quæst. 2. art. 1. corp. *Ecclesia prædicat discretionem.* Annuit Carthus. q. 4. S. Bonau. dub. 1. litteral. & disp. 8. part. 2. art. 1. quæst. 1. ad 2. Albert. 1. part. quæstio. 40. med. 1. corp. quod si Sixtus Pap. 1. epistol. 1. sub init. S. Martialis epist. 1. ad Burdegal. cap. 1. fine, Tertullian. contr. prax. cap. 8. Lactant. 4. diuinar. institut. cap. 29. & Ecclesiæ præfatione Missæ de Trinit. *Discretum*, ac *discretionem* negare in diuinis videtur, quod ad essentialia intelligi debent. Ratio verior est, quia discretio intellectus solius est, qui sine identitatis etiam realis, præiudicio potest discernere

cernere identificata, nedum realiter distincta, vt personas: quare non laudo nostrum Ruiz, qui disputatione 39. sectione 12. numero 12. his perspectis suspicionem discretionis vocem in diuinis appellat, nisi addatur in proprietatibus, vel simul omnimoda identitas in natura.

3 dico quarto: *diuisionis, separationis, distantiæque* nomina de personis diuinis nequeunt enunciari nisi addito temperamento: *in proprietatibus*, vel simili. Ratio est: quia hæc omnia nomina identati personarum in natura, earumque personarum circuminsessioni aduersantur. Vnde Concil. Nicæn. lib. 2. longè à med. §. *Audiam.* fine: *Trinitatem inseparabilem*, dixit. Toletan. 11. confess. fid. circa med. & profess. fid med. *Inseparabiles esse personas.* Ac *verbum non esse à Patre separatum.* Docent Tertullian. contr. prax. capite octauo, nono, & decimo. Euthym. capite decimo-sexto, in Ioannem, Athanas Synait. de rectæ fidei dogmatib. med. Leo M. serm. 2. de pentecost. capite tertio. Neque vllus est Patrum, qui separationis nomine propriè accepto hac in re vtatur sed provt solum dicit distinctionem: vt videre est in Nyssenn. de different. essent. & hypostbas. ante med. & longè à med. ac lib. de fide ad simplicium vers. finem. De diuisione eadem est ratio. Nam diuisio propriè separatio est, supponitque necessariò vnionem: quare Fulgent. de fide ad donatum cap. 3. longè ab init. & Concil. Nicæn. vbi proximè synonyma separationis, & diuisionis nomina putant, ac de personis negât. Quibus accordes, Magist. S. Thom. S. Bonauent. Carthus. Albert. supra ad 3. vtrumque absolutè in diuinis proferri meritò verant.

4 Dico quintò. *Diuersitas*, & *diuersus* absolutè dici nequeunt de diuinis personis sine addito temperamento dicto. Ita Magist. & Carthus. supra, S. Bonau. in disputatione decima-nona, parte prima, articulo primo, quæstione prima fine, sanctus Thomas, prima parte, quæstione 31. articulo secundo, Ruiz, disputatione trigesima-nona, sectione vndecima. Nec vllus Patrum, qui sine correctiuo diuersitatem doceat personarum præter Damascenum de duabus Christi voluntatibus post init. qui tamen in contextu illud sæpè subiunxit. quocirca obseruandum est, non omnes Patrum locutiones seorsim nobis absolutè vsurpare in re adeo periculosa licere. In eis enim contextus verum explicat sensum; nos autem de eis præcisè, atque absolutè sumptis disputamus. Quare si explicatione egent, ea non adhibita à nobis proferenda minimè sunt, ne vel eberrandi, vel reprehendendi aliis occasio præbeatur. Ratio autem est: quia vt benè Arist. 10. met capit. 5. post med. *Diuersum, & illud à quo diuersum est, non est necesse aliquo esse diuersum.* quare diuersum, & diuersitas personarum conuenientiam, & vnitatem in natura non explicant: ergò & periculum est intelligendi eas se totis distingui.

5 Dico sextò. *Alienationis, alieni, extranei, atque extraneitatis*, voces prorsus à diuinis personis relegentur. Ita Concil. Nicæn. lib. 2. post med. §. *Cùm sit copiosa* fine, & circa Nazianz. oratione secunda, de dogmate, & constitut. episcopor. vers. med. Cyrill. Alex. 9. in Ioan. capite vigesimo-quarto, circa med. & fin. epiphan. sæpè hæresi 69. Iustin. edicto fidei columna prima, & Scholastici citati proximè: neque vllus est, qui aduersetur Catholicus quia eiusmodi voces non solùm vnitatem personarum, identitatemque in natura non explicant, sed apertè excludunt. Quod enim alienum extraneum ab aliquo est, ne proprium quidem; nedum idem cum ipso est.

†

R. P. Christoph de Ortega, de Deo vno & Trino.

QVÆSTIO VII.

Sit nè numerus in Trinitate admittendus.

DVRES esse in Trinitate personas, ac tres etiam personas esse certum, statumque de fide est. An verò ea personarum pluralitas, Trinitasque satis sit, vt numerum absolutè constituas subtiliori indagine eget.

CERTAMEN I.

Aliorum sententia, ac nostræ conclusiones.

1 REiicienda in primis est sententia Magistri in 1. disputatione vigesima-quarta, asserentis numerum metaphoricè solùm diuinis personis conuenire: cum Ioannes dixerit: *Tres sunt, qui testimonium dant in cœlo, Pater, & Filius, & Spiritus sanctus, & hi tres vnum sunt.* Quare apud Scholasticos reliquos malè audit Magistri sententia. Aureolus tamen ibi, articulo quarto, circa fin. propositione secunda, & tertia; veram putat, quatenus ea sola numerum constituunt, qnorum quoduis accipi seorsim sine alio potest: quod personis ratione circuminsessionis nequit conuenire. Sed hæc ratio nisi in statim adducendam recidat nullius est momenti, neque in sententiam Magistri cadit. Hoc patet: quia non probat numerum metaphoricè solùm Trinitati conuenire, sed solum non conuenire simpliciter, & absolutè. Primum etiam constat: quia ex relatiuis, quæ realiter, imò in communi sententia per rationem accipi seorsim nequeunt, sine correlatis, institui numerus potest. Ruiz disputatione trigesima septima, sectione secunda, docet personas diuinas, propriè, simpliciter numerum constituere, sumpto simpliciter ex parte numeri, qui de personis prædicatur: quia tota numeri formalitas in eis est, ast sumpto simpliciter ex parte subiecti, seu personarum non constituere numerum simpliciter, sed secundum quid: quia personæ de quibus prædicatur numerus aliqua sui parte, plures non sunt, sed vnum, nempè in essentia, licet aliàs plures sint: nempè in personalitatibus. Non secus, inquit, atque homo est corporeus simpliciter ex parte prædicati; ast ex parte subiecti corporeus simpliciter non est, secundum quid, quia altera sui parte spiritualis, nimirum animo est. Pro qua opinione refert sanctus Thomas, prima parte, quæstione trigesima, articulo tertio, corp. & de potentia, quæstione nona, articulo septimo corp. vbi numerum, sicut vnitatem, quæ simpliciter est, in diuinis admittit. alios antiquos refert, numero tertio, qui ipsi nullatenus fauent. Vasquez, & Suarium numero 4. qui numerum in personis admittunt. Sed tamen, & nos, qui ab ipso dissentimus numerum personarum admittemus.

2 Cæterùm: quis vnquam hominem secundum quid corporeum dixit, quisvè ex parte subiecti: siue ex parte prædicati? dices: animus corporeus

non est: ergo non secundum sui partem, vel totus homo corporeus est. Benè: aliud est non conuenire prædicatum ratione omnium partium subiecti; aliud est subiectum non esse simpliciter tale, etiam ex parte sui. An Petrus albus non est simpliciter, & absolutè omninò, quia ratione animi albus non est, sed materiæ solius, quæ sola in eo albedinem habet? Contra secundò: quia implicatur in adiecto, cum dicitur prædicatum aliquod simpliciter enunciari de subiecto, & illud ex parte sui non esse simpliciter tale, sed secundum quid solùm. Nam vel subiectum habet rationem formalem, seu formam eius, quod prædicatur sufficienter simpliciter, siue ratione sui totius, siue partis, quæ sit ad essendum ex parte sui simpliciter tale, vel non habet? si non habet, nec prædicatum simpliciter tale, de eo verè enunciabitur; si habet ergo ex parte subiecti etiam simpliciter tale est, sicut dicitur esse ex parte prædicati. Atque vt generale hoc principium in speciali hac materia comprobetur. Rogo: quid dicat numerus, qui prædicatur simpliciter talis, vt talis simpliciter sit, nonne vnitates plures simpliciter tales? Rogo iterùm an in diuinis sint tres vnitates simpliciter tales? Negas, quia est pluralitas, seu Trinitas, non omninò, & simpliciter, sed cum vnitate: atque adeò ex parte subiecti numerus simpliciter non est, sed secundum quid. Benè: ergò neque est numerus simpliciter, sed secundum quid. Patet: Numerus simpliciter talis dicit plures vnitates simpliciter tales: atqui per te in diuinis non sunt plures vnitates simpliciter tales, ergò nec numerus simpliciter est talis, de eisvè prædicari potest verè. Ex eo enim, quod est, vel non est propositio est vera, vel falsa. Et sanè Ruiz ipse sect. 3. dum suam explicat conclusionem retractat. Ait enim. n. 3. non participari à diuinis personis totalem, & adæquatam numeri rationem.

3 Dico primò in diuinis personis, vt re ipsa sunt, numerum simpliciter non est, sed secundum quid. Ita ferè omnes Scholastici, S. Thom. in 1. d. 24. q. 1. art. 2. Scot. q. vnic. Argentina art. vlt. Carthus. q. 2. fin. q. 3. sub init. Aureol. à q. 2. art. 4. circa finem proposit. 2. & 3. Capr. q. 1. art. 2. concl. 4. Greg. q. 2. art. 4. Gabr. art. 2. Marsil. q. 27. art. 2. Ricard. art. 1. q. 1. ad 4. art. 2. q. 2. &. 3. d. 19. art. 3. q. 1. ad 4. d. 2. art. 1. q. 1. fin. S. Bonau. dub. 7. literali, Albert. 1. p. q. 42. m. 1. q. 45. m. 1. art. 2. ad 2. Alex. q. 45. m. 2. 3. p. q. 66. m. 1. art. 2. Henric. 2. p. art. 43. q. 3. art. 73. q. 11. art. 75. q. 4. ad 2. Vasq. 1. p. d. 122. c. 7. §. 3. med. Soar. 1. de Trinit. longè ab init. *Hoc verè vnum in quo nullus est numerus.* Concil. Toletan. 11. confess. fid. *Quod nec recedit à numero, nec comprehenditur in numero.* Isidor. Pelus. lib. 3. epistol. 149. *Diuinum numen numero excelsius est.* Bernavd. 5. de considerat. ad Eugen. ante med. *cùm sint tres personæ, quis numerum neget, nam verè tres sunt: quis numeret tamen, nam verè vnum sunt.* Ac rursus: *Habes quid numeres, & quid non numeres. Substantia vna est, personæ tres sunt.* Subditque: *Dicamus itaque tres sed non ad præiudicium vnitatis. Dicamus vnum, sed non ad confusionem Trinitatis.* Concludit post med. *Non habens quod ad numerum diuidat, non quod colligat ad vnum.* Firmatque Boëtij verbis recitatis. Nissen. orat. Catechet. c. 3. init. miratur. *Quomodo idem cadat sub numerum, & non cadat, & diuisum cernatur, & comprehendatur in vnitate.* Sed omnium præclarissimè August. tractat. 39. in Ioann. circa med. *ibi aliquid ineffabile, quod verbis explicari non possit. vt, & numerus sit, & numerus non sit. Videte enim, si non quasi apparet numerus, Pater, Filius, & Spiritus S. Trinitas. Si tres, quid tres? deficit numerus, ita Deus, nec recedit à numero, nec capitur numero: quia tres sunt, tanquam est numerus; si quæris quid tres, non est numerus vnde dictum est: Magnus Dominus Deus noster, & magna virtus eius, & sapientiæ eius non est numerus. Si cogitare cæperis incipis numerare: vbi numeraueris quid numeraueris non potes respondere.*

4 Ratio theologica à priori est: quia numerus absolutè, & simpliciter dicit pluralitatem absolutè, & simpliciter, atqui in personis, vt reipsa sunt, pluralitas absolutè, & simpliciter non est: ergò in personis, vt reipsa sunt, numerus absolutè, & simpliciter non est; Minor probatur primò: quia pluralitas absolutè & simpliciter talis, excludit vnitatem: atqui pluralitas personarum, vt re ipsa sunt, non excludit earum vnitatem: ergo non est pluralitas absolutè & simpliciter in personis, vt re ipsa sunt: idcircò doctè Ambros. 4. de fide ad gratian. c. 4. circa med. aiebat: *Distinctionem accipimus Patris, & Filij, & Spiritus S. non pluralitatem.* Confirmatur eadem minor ex locis datis Ioan. 10. & 17. & epist. 1. c. 5. in quibus nunquam plures personæ dicuntur, quin simul vnum esse dicantur. Item ex locis datis Patrum vbi Pater, & Filius *Duo vnum, ambo, & vterque vnum* dicuntur. Item ex aliis Patribus, & Ecclesię in inuitatorio Trinitatis dicentibus: *Vnitatem, in trinitate, & trinitatem in vnitate.* Ita Marti. 1. de decret. Synod. contr. Theod. & Cyrum, c. 1. Iustin. exposit. fid. de Trin. circa med. Naz. orat. 23. in laudem Hieron. circa fin. Cyril. sæpè libris Thesaur. & de Trinit. Epiph. hæres. 69. post init. & longè ab init Anchorato post init. Agatho. Pap. epist. instructionis col. 2. apud 6. Synod. act. 4. & Sophron. action. 11. epist. profess. fid. col. 2. Theod. fragm. pen. in Breuiar. liberati, Ambros. sæpè in symbolo & de fide ad Gratian. Conc. Anglic. apud Bed. 4. histor. Anglic. c. 3. Bernard. de consid. sub med. in quibus omnibus pluralitas absoluta in Trinitate non admittitur ab scriptura, & Patribus, sed solum admixta cum vnitate, & identitate personarum in essentia.

5 Sed Clarius Athanas. 2. de propriis personis circa fin. *Trinitas diuisa est in nominibus personarum; in deitate autem indiuisa.* Gregor. M. 30. moral. *Tunc videbimus quomodo, & vnum diuisibiliter tria sint, & tria vnum.* Martial. epist. 1. ad Burdegal. cap. 10. fin. *Hæc in personis tria diuisa in diuinitate vnus Deus indiuisus est.* Anselm. de process. Spiritus S. cap. penult. fin. *Nec vnus homo pluralitatem recipit personarum; Deus verò vnus est tres personæ, & personæ tres vnus Deus.* Iacob. frater Dom. sub Liturg. init. *Luci diuinitatis, quæ singulariter est in Trinitate, & sine diuisione diuiditur.* Nyssen. de differentes. essent. & hypostha. sub med. *Idem, & coniunctum, & separatum, atque discretum dicimus, ac nouo ænigmate, tum discrimen coniunctum, tum discretam coniunctionem.* Dionys. ex quo Hieronym. 2. de diuin. nomine fine: *In diuinis rebus coniunctiones, diuisiones vincunt, & antecedunt. Nec minus tamen coniunctæ sunt, etiam post vnius, non abeuntem, singularémque diuisionem. Has nos communes coniunctásque totius diuinitatis diuisiones.* &c. Naz. orat. 39. in Christi natiuit. num. 16. *Vnum diuisum existentia,* circa med *Distinguitur indistinctim, vt sic loquar, & distinctim connectitur.* Cuius testimonio aliter translato decreta sua firmat Ioann. Pap. 2. ad Senator. seu de duab. natur. contr. Euthych. longè ab init. Anastas. Synait 1. de rectæ fidei dogmatib. *Trinitatem admirabili prorsus vnione simul, & diuisione subsistentem.* Damasc. 3. de fid. capite quinto med. *Tres hypostases supernæ Trinitatis inconfusè vniuntur, & indiuisibiliter discernuntur, & numerantur: & numerus diuisionem, distantiam, alterationem, aut sectionem non inducit.* Sophronius 6. Synod. actu vndecimo, epistol. profess. fid. columna secunda *Numeratur personalibus alteritatibus,* Trinitas, *essentiæ, atque naturæ coniungitur, & omnimodam partitionem non recipit.*

6 Idem argumentum paulò alteri instructo explicatiùs, & simul maiorem eius confirmo: quia numerus absolutè non est, nisi indistinctis omninò, & totaliter vnitatibus: atqui personæ re ipsa totaliter distinctæ vnitates non sunt: ergò in personis, vt re ipsa sunt, numerus absolutè non est. Minorem probant recitata ex scriptura, & Patribus, præsertim duo postrema, in terminis solum addo Cyril. Alex. 1. Dialogor. de Trinitate longè ab init. *Non sicut nos inter nos, vel certè iuxta legem corporum distinctus erit,* Filius, *habens, & ipse in Patre in vniuersum sectionem.* libro sexto, columna quarta. *Non secernitur Pater à Filio, sicut Angelus ab Angelo: neque etiam vtrinque vnum differentiæ ratio seorsim omnibus modis vtrique constituit.* Maior probatur: quia si aliquid inclusum in vnitate potest assumi ad aliam ex qua numerus verus constet, probabo in quauis vlna plures vlnas esse: quia assumpto semipalmo secùdi palmus alius numerabitur, & sic de reliquis semipalmis & sanè, si ex vnitatibus iam inclusis assumere ad vltificeat

ſiceat, eueniet ſcriò, quod per iocum probari puerulis ſolet: ſcilicet duobus ouis, vel malis multò plura contineri adſcitis ex duali vnitate ad ternarium, & ex hoc ad quinarium vnitatibus duabus, & ſic deinceps ad numeros vlteriores. Hoc argumento, ſegnius inſtructo fatetur Ruiz. ſectione tertia, numero ſeptimo, non eſſe in perſonis completam numeri rationem, eſſe tamen numerum abſolutè, & ſimpliciter: quod non magis capio, quàm ſi in animo ſolùm dicat abſolutè, & ſimpliciter hominem eſſe. Porrò hoc argumentum confirmatur, non eneruatur à Boetio de Trinitat. circa fin. dicente: *in rebus numeralibus repetitio vnitatum.* (iam incluſarum, alioqui repetio non eſſet) *non facit pluralitatem.* vt oſtendat in perſonis non eſſe pluralitatem neceſſariam ad numerum, quem in eis negauerant, quia totalis non eſt; cùm aliquid cuiuſque vnitatis ſit in aliis, & repetatur in illis.

7 Dico ſecundo in perſonis quatenus eo nomine ſignificantur, vel nominibus perſonalibus, verbi gratia Patris, Filij, & Spiritus ſancti numerus abſolutè, & ſimpliciter eſt. Probatur ex Patribus Hormiſda Pap. epiſtola prima, aduerſus Neſtorem, & Euthych. capite ſecundo, poſt med. *Admittit numerum ratio perſonarum.* Nyſſen. de opificio hom. 6. med. *vt numero multitudinis ſacroſancta Trinitas iudicetur.* De Trinit. ad Euſtathium poſt med. *Spiritus ſanctus cum Patre, & Filio numeretur.* Nazianzenus oratione 35. 3. de Theolog. columna ſecunda, numero octauo, & nono. *Etiam ſi numero differant.* Oratione 45. de diuinit. ad Euagrium columna 1. fin. *Ternionis numerum*, vocat dialog. 1. de ſancta Trinitate contra Anom. poſt med. *Hypoſtaſis numerum admittit.* infra: *Quidquid numeri multiplicationem admittit, omninò proprietatem habet, & quod propriet. habet n. admittit. Ipſa n. proprietas num. inducit.* Baſil. hom. 28. contr. Sabellian. *Numero duo ſunt Pater, & Filius.* Infra *Numera ſeorſim Patrem, & Filium.* Origen. hom. 4. in Iſai. 16. de Triſagio. *Non eis ſufficit ſemel clamare ſanctus, nec bis, ſed perfectum Trinitatis numerum aſſumunt.* Dualitatem verò, & numerum perſonarum aſſerunt Cyrill. 3. Theſaur. capite primo, libro 10. cap. 1. verſ. med. 7. dialogor. de Trinitate, columna 3. 1. in Ioann. capite quarto, med. Concil. Epheſ. in tom. 5. capite 1. Anathematiſmo 1. ad med. declarationis Theodoret. quæſt. 19. in Geneſ. Numerari, & connumerari perſonas Cyrill. 10. Theſaur. capite 6. longè à med. libro duodecimo capite primo, ſub init. 3. dialogor. de Trinitate col. 3. & 7. Nazianz. otatione 37. à numero 42. Baſil. libro vnico, de Spiritu ſancto, capite decimo-ſeptimo, & decimo-octauo. Epihan. hæres 62. ſub init. & anchorato colum. 6. Tertullian. 12. contr. prax. init. Anſelmus de incarnatione Verbi, capite ſecundo, & tertio. Auguſt. quæſtione nona, veter. teſtam. quæſtione 87. noui. *Ratio facit, vt tres ſint, &c.* ſermon. 38. de tempore 3. infrà octauam Epiphaniæ, ſub med. *Hæc tria verè etiam tria ſunt ineffabiliter, quæ tria eſſentialiter habentia proprietates ſuas, & hæc tria vnum, & hoc vnum tres.* Accedunt teſtimonia data diſputat..... quæſt..... certam. numer... Patrum dicentium Patrem primam perſonam, Filium ſecundam; Spiritum ſanctum tertiam, quod ſine numero non eſt.

8 Ratio theologica facilis ex dictis eſt; Quia nomina concreta ſuſtantiua formam ſolum per modum per ſe ſtantis, & in recto ſignificant; ſubiecta verò in obliquo & vagè, vnde nomen, *Perſona*, quod concretum ſubſtantiuum eſt, adiuncta ſingularitatis, vnitatis vel pluralitatis voce ſolum dicit perſonalitatis, cum qua concordat, ſingularitatem, vel pluralitatem, non autem naturæ, quæ in obliquo eſt: nec concordat cum illa. Id quod doctè, & acutè obſeruabat Auguſt. 7. de Trinitate capite quarto, verſic. finem dicens: *Nominibus perſonarum, non diuerſitatem naturæ intelligi voluit, ſed ſingularitatem noluit.* Ergò perſonæ quatenus eo nomine ſignificantur plures abſolutæ, & ſimpliciter ſunt, totaliterque plures. Patet. Non dicitur in eis nominibus natura earum vna, vel diuerſa, vt probabamus, docuitque Auguſt. ſed perſonalitas quæ eſt triplex, & in tribus diuerſa: ergo dicitur pluralitas ſine vnitate vlla: ergò abſoluta pluralitas ex omninò diſtinctis vnitatibus perſonalibus: ergò in perſonis, vt eo nomine ſignificatis locum habet numerus. Et idem eſt de eis ſignificatis per alia nomina ſuſtantiua perſonalia, v patet. preſſit argumentum hoc acutè Athanaſ. 2. de propriis perſonis circa fin. dicens: *Trinitas diuiſa eſt in nominibus perſonarum.* Neque enim de nominibus ſolùm diuiſionem abſolutè prædicat, quam hæretici non negabant ſed de perſonis, vt eis nominibus ſignificantur: non re ipſa. Nam re ipſa plures, ac diuiſas abſolutè perſonas negauerat ſæpè ſicut Naz. qui tamen orat. 45. de diuinit. ad Euagr. ſic ſe ad noſtram concluſionem explicuit: *Cæterùm ad ſalutis animarum noſtrarum vtilitatem, partitionem quoque propter appellationes;* Patris, & Filij, & Spiritus S. *ſubire videtur.*

CERTAMEN II.

De numeri ratione, & realitate in diuinis ſtatuitur.

1 DVo hic examinanda ſunt. Primùm an ratio numeri in diuinis in negatiuo, an in poſitiuo ſit poſita? Secundo, an realis illa, an rationalis ſit? Circa primum Magiſt. in prima diſputatione, ſecundo capite. *Hilarius aſſerit rationem numeri in diuinis conſiſtere, in negatione vnitatis, & ſolitudinis. ſolumque eo dici non ſolum Patrem, vel Filium eſſe Deum.* Reiicitur communiter primò: quia ad eiuſmodi negationem ſatis eſſet numerus binarius: ergò non ſtat in ea negatione ſolitudinis. Secundò quia ſolitudo dicit negationem numeri, vel pluralitatis: ergò numerus nequit conſiſtere in negatione ſolitudinis: alioqui conſiſtet in negatione ſuæ negationis, dabiturque negationis negatio, quod implicat. Tertiò ſolitudo, atque oppoſita pluralitas, & numerus ſit in perſonalibus, ſolitudo, cuius negatio dicitur in eſſendo perſonam erit non in eſſendo Deum, vel plures Deos inducet Magiſter, argumento, & conſequentia inuerſa. Quartò; ſicut ille vnus poſitiua perſonalitate, & deitate Deus eſt, ita vt non ſit ſolus, oportet vt ſit alius qui poſitiua perſonalitate deitateque ſit Deus, ergo non ſola negatione pluralitas, & numerus in diuinis perſonis eſt.

2 Ruiz diſputatione trigeſima-ſeptima, ſectione quarta, numero quinto, docet partim in poſitiuo, partim in negatiuo, numerum in diuinis conſiſtere, ſicut in creatis. numerus enim includit formaliter vnitates, quæ eſſentialiter negatiuum quid important: nempè negationem diuiſionis in ſe. Citat pro hac ſententia S. Thom. prima parte quæſtione trigeſima, articulo tertio, cop. (vbi Caietan. Canar. Molin. & Vaſquez.) & in 1. diſputatione vigeſima-quarta, quæſtione prima, præſertim articulo tertio, & quarto. Ricardus, articulo ſecundo, quæſtione ſecunda. Carthuſ. quæſtione tertia, Capreolus articulo ſecundo, concluſione ſecunda, & tertia. Alex. & Albertum; qua verò fide eos referat Doctores non ſatis video: Nam Albertus, prima parte, quæſtione quadrageſima ſecunda med. 2. Alexand. quæſtione 45. med. 2. articul. 1. argumento 3. & ſolut. ſolùm dicunt, numerum eſſe collexionem vnitatum, nuſquam autem aiunt vnitatem negationem diuiſionis includere. Vaſquez verò, & alij oppoſitam ſententiam ferunt, vt ſtatim recitabo. Sed quidquid de huius ſententiæ patronis ſit, reiicienda eſt: primò: quia licet vnitas ea negatione diuiſ. rei in ſe explicetur à nobis;

tamen in negatione ea, qua negatio est, minimè consistit: siquidem vnitas intrinseca identitas rei cuiusque identificata realiter est, nequit autem negatio cum antepositiuo sine contradictione manifesta realiter identificari, licet à nobis negatione explicari queat: quemadmodum infinitas, æternitas immensitas, pluraque alia, quæ dubio procul positiuæ Dei perfectiones sunt, negationibus explicantur. Secundò: quia, etsi negatio diuisionis in se in vnitatibus re ipsa inuolueretur, solùm esset negatio in materia numeri, quæ vnitates sunt, non autem in eius formali ratione.

3 Dicendum igitur est rationem numeri diuinarum personarum positiuam esse. Ita Vasquez, disput. 129. cap. 2. sanctus Bonauent. in 1. disput. 24. articul. 2. quæstione 1. durand. ibi, Henric. 2. part. articul. 43. quæstione 3. init. Scotus, & reliqui citati à Ruiz citata sectione quarta, numero tertio. Probatur ex impugnationibus præcedentium sententiarum. Secundò: quia numeri, seu quantitatis discretæ ratio positiua est, non negatiua, vt fusè in Logica ostendimus, disputat. de quantitate. Tertiò demum, quia in ternario personarum quidquid est, triplex vnitas realis est, siue totaliter diuersa, vt substantiuis personalibus nominibus significatur, siue inadæquatè diuersa, vt re ipsa sunt, quin negatio aliqua intercedat ex parte personarum numerandarum, quæ sunt numerus in actu primo: in actu verò secundo numerus solum addit intellectus numerationem, vt iam dicam, quæ realis etiam positiua cognitio est: ergò nihil claudit negatiuum dices claudere negationem quartæ personæ. Si enim quarta persona in diuinis esset, non idem numerus ternio esset, sed quaternio. verum, licet negatione explicetur; negatio non est, sed ipsæmet positiuæ entitates trium personarum: sicut negatio identitatis impossibilis inter hominem, & equum negatio non est, sed hominis, & equi positiuæ entitates; licet negatione explicetur. Et quamuis hæc negatio admittatur extrinseca est numeri ratio.

4 Circa secundum; an ratio hæc numeri personarum realis, vel rationis sit? Aduerte numerum ex parte subiecti dicere determinatam numeratorum pluralitatem, siue multitudinem, quæ magnitudo quantitatis discretæ est, vt sapienter Damasc. 3. de fide, capite 5. circa finem aiebat: *Numerus est eorum, quæ discreta sunt, quantitatis significatiuus.* Secundò addere numerantis numerationem, siue cognionem sensibilem iuxta modum numerandi; id quod docuit Aristot. 4. Physicor. capite 14. text. 131 his verbis: *Si numerans non est, numerata non erunt.* His apud omnes statutis Vasquez, disputatione 129. capite 3. docet formalitatem additam multitudini cuiuis, vt numerus absolutè sit esse ens rationis: quare rationem formalem, & vltimò constitutiuam numeri personarum diuinarum rationis esse. Fauet Gregorius in 1. disputatione 24. quæstione vnica, articulo secundo, dicens: id, quod numerus supra multitudinem addit, vt in varias species diuidatur, realiter à multitudine non differre. Si autem additur multitudini, à qua realiter non differt, rationis solùm additamentum videtur. Sed tamen Doctores hos facilè in nostram afferemus sententiam. Vazquium præcipuè, si eius doctrinam de extrinsecis denominationibus, quas omnes rationis entia vocat, caleamus. Neque enim, vt sonat, id docuit Doctor profundus, sed si ex parte denominati, ipsique inhærentes cogitentur.

5 Ruiz, disputatione 37. sectione 5. numero 3. docet in plurium creatorum numero ens rationis intercedere: cùm scilicet plura numerari possunt, quam numerantur. Verbi gratia, in ouibus, ex quibus numerantur centum: cum plures possent: quia, inquit, quod ibi numerus steterit, nec ad plures processerit meri arbitrij, & rationis opus est, aliorum verò nullum ens rationis intercedere: tunc scilicet, cum plura numerari nequeunt, vt cum septem numerantur planetæ, vel cælestes capellæ: in his enim numerus progredi vlterius nequit: Cùm ergò, neque in personis diuinis vltra ternarium numerum, progredi quis pro arbitrio possit, diuinarum personarum numerum nihil rationis habere concludit. Futilis tamen distinctio. Binarij enim, vel ternarij formalitas eadem eiusdemque rationis in rebus omnibus est: ex hac autem doctrina in aliquibus realis, in aliis rationalis erit. Secundò: ex eadem infertur, non omnem numerum diuinarum personarum realem formaliter esse. In eis enim numerus binarius, siue dualitas esse potest, si Patrem, & Filium numeremus, quin ad Spiritum sanctum progrediamur: vt possumus, tertiò non quicquid ab arbitrio pendet ens rationis est. Ecce amari, videri, cognosci ab arbitrio, vel meo pendet, vel alterius, & tamen ens rationis non est. Atque in casu nostro, quod vlterius numeratio possit, vel non possit procedere, procedat, vel non procedat: quidnam rationis ponit in numeratis.

6 Dicendum est secundò. Numerus personarum, quicumque fiat, realis est. Probatur: quia quæcumque personæ diuinæ numerantur, siue duæ, siue tres, verè sunt duæ, vel tres, vel totaliter, vt nominibus personalibus substantiuis significantur, vel partialiter, vt re ipsa sunt item actus cognitionis numerans realis entitas est: ergò tam materia, quam forma vltima numeri diuinarum personarum realis est, non secus ac paries visus. Quod si numeri formam inhærentem, & intrinsecam diuinis personis fingas, & cogites, ens rationis confinges, in quo veri numeri ratio non stat, sed, quod extra illam est. Solum obiici potest, quod negatio numerandi vlteriorem vnitatem ingredi videatur rationem numeri, etiam in diuinis respondetur tamen non aliter pertinere negationem vlterius numerandi vlteriorem vnitatem, quam negatio vnionis vlterioris quantitatis ad punctum, seu extremum vlnæ, vt totum coniunctum non maius vlna sit, non tamen, vt eo vsque vlna sit: quod vlnæ qua tali extrinsecum prorsus est. Sic tribus vnitatibus numeratis negatio vlterioris numerationis proficit, non vt tres illæ numeratæ ternio sit; sed ne omnes numeratæ ternione maius sint: etsi enim numerarentur tres illæ ternio forent. Ex parte materiæ argues. Personæ eo nomine significatæ non dicunt naturam singularem, & eandem: ergò ab identitate præscindunt, ac proinde ens rationis negatiuum includunt ex parte obiecti iuxta nostram doctrinam, qua in omni præcisione prædicatorum ens rationis negatiuum intercedere docebamus in Logica: ergò ex parte materiæ in numero personarum eo nomine significatarum est negatio, & rationis contra vtramque conclusionem distinguo antecedens primum: non dicunt naturam singularem, & eandem in quauis persona numerata: nego antecedens; *cum aliis eandem*, concedo antecedens, & nego consequentiam primam. Nam quæuis dicit suæ personalitatis identitatem cum essentia: ac proinde nulla personalitas præcisa ab essentia, siue non eadem cum essentia cogitatur, aut asseritur, quare neque ens rationis adhuc negatiuum ex parte obiecti intercedit.

†

CERTA

CERTAMEN III.

Obiectionibus occurritur, vbi triplex, & triplicitas à diuinis relegatur.

1 Obiicis. Numerus inuoluit, & vnitatem per accidens, & ex vnitatibus tanquam partibus componitur: at repugnat Trinitati vnum esse per accidens, & Personis esse partes Trinitatis: ergo & numerus repugnat in Trinitate. Minor probatur, quod primam partem: quia Trinitas vnum per se est iuxta Ioan. 10. 16. & epist. 1. c. 5. ergo non per accidens. Sed quoad hanc partem missis aliorum solutionibus. Respondeo: numerum simpliciter vnum esse per accidens, secus numerum secundum quid, qui solus in Personis, vt re ipsa sunt, inuenitur. Quod autem, vt nominibus personalibus substantiuis à nobis significantur, & concipiuntur, numerus simpliciter, & vnum per accidens sint, quid absurdi, nisi contra nostrum modum significandi, & concipiendi.

2 Quoad secundam partem probatur: quia cum Trinitas Deus sit si Personis tanquam partibus constet, pars componens Deum, vt totum, erit, quæ est Sabellianor. hæresis 62. apud Epiphan. init. & orat. contr. Gregal. Sabell. vers. fin. in annotato post med. reiiciturque ab eo col. 7. & citata orat. à Basil. hom. 28. contra Sabellian. circa, & post med. 1, & 2. contr. Eunom. fine, lib. vnico de Spiritu S. c. 8. fin. c. 18. longè à med. à Dionys. & Hierotheo 2. de diuin. nomin. vers. fin. Irenæo 2. aduersus hæres. c. 28. init. Concil. Nicæn. lib. 2. post med. §. *Ne quæras*, §. *Cum sit copiosa*, Iustin. q. 129. Naz. orat. 32. ad 150. Episcopos post med. orat. 35. vers. fin. orat. 45. de diuinit. ad Euagr. col. 1. fin. orat. 49. med. Athanas. dialog. 1. contr. Anomæ. pag. 4 ac circa sub, & longè à med. Nyssen. orat. Catechet. c. 1. circa med. orat. 1. in *Faciamus hominem*. col. 3. Chrysost. serm. de S. Trinit. vers. fin. Cyrill. Alex. 2. thesaur. c. 2. post med. c. 3. post init. lib. 3. c. 1. col. 2. c. 4. circa fin. lib 6. c. 3 circa fin. lib. 7. col 3. Sophron 6. Synod. act. 11. epist. Profess. fid. col. 3. Anasthas. Synait. 1. de rectæ fidei dogmatib. circa med. Ambros. in Symbol. Apostolor. c. 1. post med. 1. fid. c. 7. med. Hilar. 8. de Trinit. longè à med. & 9. vers. fin. August. 6. de Trinit. c. 6. & 7. de ciuit. 11. c. 10. Fulgent. ad obiectiones Arrianor. respons. vlt. circa fin. Isidor. 7. ethymolog. c. 4. §. 1. Boëtio de Trinit. med. de prædicatione substantiali sub init. Anselmo de Incarnat. verbi cap. 3 longè à med. De proces. Spiritus S. c. 3. & 23. prosologij, Bernard. 5. de considerat. post med. Denique à Ricardo Victor. 3. de Trinit. cap. 21. 22. ac sæpius alibi.

3 Neque verò quis, vt Personas singulas Dei, & Trinitatis partes admittat, decipiatur verbis Dionys. 2. de diuin. nomin. init. dicentis: Personas *non sigillatim per partes, sed in tota, perfecta, integra, plenaque diuinitate laudari*. Id enim de singulis Personis, nec solùm omnibus dixit, vt ostenderet omnem perfectionem diuinitatis, & Trinitati vnicuique Personæ conuenire: quod fieri non posset, si quæuis seorsim pars Dei, & Trinitatis esset. Quod autem Alexander Alexandr. epist. ad Alex. Constantinopol. col 5. dicat: *Patrem expletum omnibus suis partibus esse*. ad rem non est, quomodocumque intelligatur, sed phrasis est, qua omninò perfectum prædicat. Minus refert, quod Græci plures Personas, *coniunctas, contiguas, cohærentes sibi*, dicunt: solum enim earum in essentia identitatem eis vocibus intelligunt, quibus abstinent Latini omnes, præter August. bis serm. 2. de Natiuit. vers. fin. quia compositionem sonant, potius, quàm vnitatem: imò neque propriè vnionem Verbi cum humanitate teste Alexandrina Synodo epist. 10. quæ est ad Cyrill. Alex. apud eius tomum 4. Eademque de causa vnionis voce ad significandam naturæ vnitatem abstinendum docent. Hilar. 5. de Trinit. col. 2. lib 6 & 7. longè post med. lib. 8. ante, & post med. lib. 10. col. 3. lib. 11. sub init. de Synodis longè à princ. ad can. 8. 9. 12. Oriental. vers. med. expos. fid. antiochen. inferius ad can. 23. Synodi Syrmicæ, Bernard. 5. de considerat. med. commentator Boëtij de Trinit. post med. apud Bedam tom. 8. vers. Itaque compositionem, & partes, in Trinitate, & diuinis Personis admittere execrantur. Patres omnes: in idque solum inducere Catholicos ex pluralitate Personarum tentabant Sabelliani apud Epiphan. in Anoprato post med. Arrius, epist. ad Alex. Alexandrin. apud eundem hæresi 69. idcirco totius, & partis voces constanter negantur ab Scholasticis omnibus in Trinitate. Magister in 1. d. 19. § *nec est aliqua*, & d. 34. S. Thom. 1. p. q. 30. art. 1. ad 4. cum suis interpretibus. Ad argumentum verò non omnes genuinè respondent. Plerique enim respondent ab absurdis, quibus hæretici ex pluralitate Personarum Catholicos vrgent: alij verò in respondentium principiis non consistunt: vt videre est in Ruiz d. 38. sect. 1. n. 11. 16. 18. 20 & 21.

4 Firma ea solutio est, quæ tradita à Basil. 2 contr. Eunom. vers. fin. Cyrill. 11. thesaur. c. vnic. versus fin. lib. 14. c. 3. fin. August. 5. contr. Maximin. c. 10. circa med. & finem, Bernardo, 5. de considerat. à med. Anselm. epist. de proces. Spirit. S. c. 3. Ricard. Victor. 3. de Trinit. c. 22. præsertim fine. Est autem ab vnitate Personarum in essentia petita. Sed, quæ melius, quam Ruiz citato num. 11. explicetur, vt iam ostendam. Respondeo ergo numerum simpliciter totum, & partes dicere, ast secundum quid (qui in diuinis, vt re ipsa sunt inuenitur, solus) cum vnitatem in essentia includat, non dicere totum, nec partes numerales, ad quod pluralitas absoluta earum requiritur maximè in entitate, quæ cum in sola essentia sit, communis, & vna Personarum, neque partialiter, nedum totaliter, est diuersa. Ex qua solutione respondetur ad instantiam, quæ fieri posset ex numero simpliciter, quem admittimus in Personis significatis nominibus personalibus substantiuis. Item ad aliam de maioritate perfectionis numeri respectu cuiusuis suæ vnitatis, quare & Trinitatis respectu Personæ cuiusuis: vt diximus d. 6. q. 4. à sect. 3. præsertim sect. 5. n. 2. Sed instas: totum est, cui aliquid conuenit, quod non conuenit alicui eorum, quæ includit: sed esse Trinitatem competit Trinitati, non autem Personæ cuiuis, quam includit: ergo Trinitas totum est, Persona autem quæuis est pars. Negat maiorem Ruiz absolutè sect. 3. nisi addatur, *& in essentia differt ab eo, quod includit*, iuxta suam doctrinā citati n. 11. Sed cōtra: quia vel nomine essentiæ intelligit naturam, vel entitatem, seu essentiam metaphysicā quamuis. Si primum: Personalitas creata non differt in natura à supposito, seu Persona, & tamen ex illa, & natura totum resultat. Si secundum: cum in eius sententia Personalitates, suam etiam habeant entitatem, tres personalitates, ac proinde Trinitas, à quauis Personalitate, essentia, vt totum à partibus, differet, maiúsque etiam in perfectione erit, vt d. 6. quæst. citata euincebam, & q. 1.

5 Instantia tamen ista facilè soluitur de numero Personarum, provt re ipsa sunt, loquendo. Nam sic nihil conuenit Trinitati, quod non conueniat cuiuis Personæ, seu alicui, quod Persona includit, nempe essentiæ: ea quippe Trinitas est. Vnde etiam constat non esse in Trinitate maioritatem, pluralitatis adhuc, ac non perfectionis, respectu vnius Personæ, vt re ipsa est, licet illam admittant Gabr. in 1. d. 24. q. 2. art. 3. sub init. Vazq. 1. p. q. 30. art. 1. Soar. 1. de Trinit. c. 10. n. 8. Nam re ipsa numerus, *secundum quid* solum, Trinitas est; qui, sicut non constat pluribus absolutè, ita nec constituit absolutè pluralitatem maiorem: cum in quauis vnitate essentia vna sit, quæ omnes pluralitates, seu tota Trinitas est. Negant igitur maioritatem, pluralitatis adhuc, Trinitati respectu cuiusuis Personæ seorsim. Magist. in 1. d. 19. c. *nec est*, S. Bonau. p. 2. art. 1 q. 1. S. Thom. q. 4. Ricard. art. 3 q. 1. Durand. q. 4. Carthus. q. 3. Alex. 1. p. q. 47. m. 4. Albert. m. 1. circa fin. med. 3. post med. Ruiz vbi proximè,

ximè. Confirmiusque est locutionibus Augustini, Bernardi, & aliorum Patrum; quod si de numero Personarum, provt substantiuis nominibus Personalibus significantur, qui simpliciter numerus est, contendas maioritatem pluralitatis, quauis sua vnitate habere, libenter concedam; non autem perfectionis, quæ eadem in singulis, quæ in omnibus, & infinita est. Hic etiam obiici solet: Deum esse infinium, & proinde Personas, numerum autem, finitum, atque infinito repugnantem. Sed futile est: infinitudo enim Dei, & Personarum in essendo, & perfectione, ac bonitate est, non in numero, in quo est finitudo.

6 Denique opponis. Sicut Trinitas, seu Trinus dicitur à numero terminario, ita triplex, seu triplicitas: ergo in diuinis dicetur triplicitas, & Deus triplex. Sicut Trinus, si numerus ternarius admittatur. Consequens autem non admittitur à Nazianz. orat. 45. de diuinit. ad Euagr. longè à principio rogans: *Diuinum numen simplexne, an triplex? Sic enim & loqui, & credere nominum ternio cogit.* statimque *simplex* dicendum statuit, prohibetúrque à Concil. Tolet. 11. profess. fid. col. 2. *Non triplex, sed Trinitas, & dici & credi debet*, Deus à Clemente Roman. 6. constitut. Apostolicar. c. 11. sub init. in simili hac: *Nec multiplex, quod indifferens.* nempe Deus. à Bernardo 5. de consider. circa med. *Nec is quidem, qui duplex fuerit erit meus.* Deus pro qua veritate acriter pugnat Aug. 6. de Trinit. c. 7. & 8. Isidor. 7. Ethymolog. c. 4. post med. Atque eius fundamenta iecit Boëtius 1. Arithmeticæ c. 23. Nec oppositæ locutioni fauent Naz. orat. 39. in sancta lumina, vbi Personas *triplex lumen* appellat, quem Nicetas imitatur, ac Cyrill. Alex. 3. Dialogor. de Trinit. col. 4. *Duplicitatem* in Personis Patris, & Filij admittit, vers. med. *Triplicitatem*, August. c. 30. meditat. init. ait. Diuinitas *Personarum pluralitate multiplex.* ac serm. 38. de temp. med. licet Trinitatem probet, Triplicitatem non condemnat dicens: *Trinitas potius, quam triplicitas dicenda est.* Sed hæc satis non sunt, vt ab his Patribus admissa absolutè intelligatur locutio, quam alibi ex professo absolutè damnarunt. Atque Augustini *potius* illud, non oppositi probationem, sed improprietatem designat: sensum tamen eorum in fine aperiam. Idcirco voces triplicis, multiplicis, duplicis, & eorum abstracta absolutè à diuinis Personis relagandas censent Theologicum Magist. in 1. d. 19. c. penult. Ricard. & Durand. expos. litteræ, vbi Sanctus Bonau. dub. 3. Carthus. cum Petro q. 3. Henrico 2. p. art. 73. q. 11. versus fin. Alex. 1. p. q. 66. m. 1. art. 4. S. Thom. q. 31. art. 1. ad 3. vbi eius Interpretes. Fusius Vasq. d. 113 1. c. 3. Soar. 3. de Trinit. cap. vlt. §. vlt. Ruiz, d. 38. sect. 4 à num. 2. Zuniga d. 6. Granad. tract. 5. d. 2. Martin. Perez, d. 20. sect. 4. Hurtado d. vlt. difficult. 5. §. *Circa nomina triplex.*

7 Ad argumentum aduerte: siue numerus in diuinis admittatur, siue non eandem vim habere ex eo, quod nomen *Trinitas*, vel *Trinus*, admittatur. Negatur ergo consequentia: cuius vnica ratio est (licet ab aliquibus in plures Dilanietur) quia nomen *Trinitas*, & *Trinus*, voces à Patribus, & Theologis adinuentæ sunt ad significandam Personarum pluralitatem in vnitate naturæ: quare siue Personis, siue Deo applicentur, idem, atque eodem modo significant: ast duplex, triplex, multiplex è sua primæua significatione totalem dicit pluralitatem, ac distinctionem: quare multiplicitas si diuinis absolute applicetur, Deitatem; quia Patres Trinitatis, ac Trini voce ad mysterium adinuenta immutare significationem harum vocum neque eguerunt, neque voluerunt. Hac ratione vsus est Bonau. vbi proximè, eamque attigit Isidor. vbi nuper. Neque alia est quam dedit August. 6. de Trinit. c. 7. & ex eo S. Thom. citato loco 1. p. quod triplex, & multiplex *sunt species maioris inæqualitatis.* & Boët. supra: nempe trium, aut plurium ad vnum eorum, quæ in diuinis locum non habet, vt vidimus: quia vna in eis essentiæ bonitas est, sicut, & entitas: Si autem roges: cur dicant eæ voces proportionem, seu speciem maioris inæqualitatis, quam non dicunt *Trinitas*, & *Trinus*? eo deuenies: quia illæ dicunt totalem termini distinctionem, quæ erat solutio dicta; & ratio ob quam Synod. Alexandr. epist. fæpè citata ad Cyrill. Al. aiebat longè à med. *Neque enim duplex est, sed vnus, ac solus Christus etiã si ex, duobus, ac differentibus rebus in vnitatẽ, quæ diuidi nequeat, coierit.*

8 Tandem hic obserue nostrorum Vasq. Soar. & Ruiz supra n. 11. in consequentiam: qui cum præfatam rationem probent, de Personis, & personalibus dici posse triplicitatem, duplicitatem, & multiplicitatem absolutè docent: cùm tamen Personæ absolutè, & simpliciter dictæ Personas, vt in re sunt, sonent: in re autem totaliter distinctæ non sint, vt ea nomina significant è sua primæua significatione contrario vsu Patrum, & Scolasticorum non abrogata, vt ipsi fatentur. Secundò multiplicitas, & triplicitas significant maioritatem inæqualitatis, quam in tribus Personis simul respectu vnius, ne numeralem quidem admittit Ruiz, vt vidimus n. 6. in perfectione verò eam negant omnes, licet, inconsequenter etiam ad suam doctrinam, de entis pro numero Personarum multiplicatione in diuinis. Cæterùm de Personis, provt nominibus personalibus, v. g. Personæ Patris, & similibus significantur, posse dici triplicitatem, & multiplicitatem censeo; quia ea re duplicatione rigida earum vocum significatio temperatur: sicut & addita vnitate naturæ, simulivè temperamento, quo vsi proximè, vel in contextu sunt Patres recitati n. 6. med. dum multiplicis, triplicis, ac triplicitatis vocibus in diuinis vtebantur. Atque hæc ad Sacrosanctæ Trinitatis, eiusque Augustissimi complementi Mariæ laudem fuerint satis.

CONTRO